

GEOGRAFSKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

GEOGRAFSKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Zbirka Slovarji

Geografski terminološki slovar

© 2005, ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

Uredniški odbor

Drago Kladnik, Franc Lovrenčak (predsednik) in Milan Orožen Adamič

Leksikografska in jezikovna redakcija

Marjeta Humar in Borislava Košmrlj - Levačič

Recenzenta

Darko Ogrin in Drago Perko

Avtorji slovarskih člankov

Milan Bufon, Andrej Černe, Ivan Gams, Matjaž Jeršič, Igor Jurinčič, Drago Kladnik, † Vladimir Kokole, Blaž Komac, Marko Krevs, Jurij Kunaver, Franc Lovrenčak, Milan Natek, Breda Ogorelec, Milan Orožen Adamič, Miha Pavšek, Drago Perko, Dušan Plut, Darko Radinja, Marijan Ravbar, Aleš Smrekar, Metka Špes in Matija Zorn

Skice in preglednice

Milan Orožen Adamič

Obdelava in vnos gesel z računalniškim programom SlovarRed 2.1 Tomaža Seliškarja in Borislave Košmrlj - Levačič

Marija Djurovič, Karmen Nemeč, Simon Atelšek in Ljudmila Bokal

Pregled onaglaševanja iztočnic

Peter Jurgec

Izdajatelj

ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, zanj: Drago Perko

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani,

zanj: Marko Krevs

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša,

zanj: Varja Cvetko Orešnik

Založnik

Založba ZRC, ZRC SAZU

Za založbo

Oto Luthar

Glavni urednik

Vojislav Likar

Oblikovanje

Milojka Žalik Huzjan

Tisk

Littera picta d. o. o.

Tisk so finančno podprli

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije

Znanstvenoraziskovalni center SAZU

Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Fotografije na ovitku: Matej Gabrovec, Marjan Garbajs, Igor Maher, Darko Ogrin, Milan Orožen Adamič

Digitalna verzija (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9616500929>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

91(038)=163.6

GEOGRAFSKI terminološki slovar / [avtorji gesel Milan Bufon [et al.] ; skice in preglednice Milan Orožen Adamič]. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005. - (#Zbirka #Slovarji)

ISBN 961-6500-92-9

1. Bufon, Milan

221152256

Vse pravice pridržane. Noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v kateri koli obliki oz. na kateri koli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače, brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic (copyrighta).

GEOGRAFSKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Uredili

Drago Kladnik
Franc Lovrenčak
Milan Orožen Adamič

Leksikografska in jezikovna redakcija

Marjeta Humar
Borislava Košmrlj - Levačič

KAZALO

Slovarju na pot	7
Pregled piscev slovarskih člankov po področjih.....	17
Vršta in zgradba slovarja.....	19
Krajšave in oznake.....	21
Geografski terminološki slovar.....	23

SLOVARJU NA POT

Poleg predmeta preučevanja in raziskovalnih metod ima vsaka znanost tudi lastno izrazje, terminologijo, za poimenovanje predmetnosti in pojmov, s katerimi se srečuje in ukvarja. Pri tem se v znanstveno in strokovno rabo ob izrazih, značilnih za posamezno panogo, vključuje tudi izrazje bližnjih, sorodnih ved, ki jih skupaj s spoznanji teh ved privzema pri svojem znanstvenem in strokovnem delovanju. Pri tem je pomembno spoznanje, da je za nemoteno znanstveno sporazumevanje potrebna tudi dovolj natančno opredeljena terminologija z dorečenimi strokovnimi izrazi, tako po oblikovni kot vsebinski strani, se pravi, da se posameznemu terminu pripiše natančno določen pomen, pomenski obseg. Zaželeno je, da bi bilo strokovno izrazje čim bolj uštaljeno, kar pomeni, da se posamezni, v stroki uveljavljeni termini ne bi oblikovno in pomensko spreminjali brez utemeljenega razloga. Pri uvajanju poimenovanj za nova dognanja pa bi bilo treba kritično in s premislekom sprejemati izrazje iz tujih jezikov. Namesto prevzemanja tujih izrazov je mogoče z domačimi besedotvornimi postopki ustvariti bodisi nove termine ali pa v materinščini že obstoječim izrazom pripisati nove pomene. Izogibali naj bi se sicer lažji poti, ki jo strokovnjaki tudi pogosto ubirajo, to je, da se izrazi prevzamejo iz tujih jezikov in se le v izgovoru in/ali zapisu ustrezno podomačijo.

Geografija, poimenovana tudi zemljepis, pri vsem tem ni nobena izjema. Hkrati z razvojem stroke se je razvilo in se bo še naprej razvijalo njeno znanstveno in strokovno izrazje.

Slovenska geografija, ki se je na visoki strokovni ravni začela razvijati z nastankom univerze v Ljubljani leta 1919, je med svetovnimi vojnami v prvi polovici 20. stoletja hitro napredovala. Še bolj se je razmahnila po 2. svetovni vojni, ko so bili ustanovljeni raziskovalni inštituti in se je geografija uveljavila tudi na mariborski in primorski univerzi. Razvoj je dosegel raven, ko se je čedalje bolj nakazovala potreba po sistematični ureditvi obsežne zbirke zemljepisnih imen in strokovnih izrazov.

Slovenski geografski izrazi so se začeli pojavljati v slovenskih učbenikih v prvi polovici 19. stoletja. Vsebinsko jih je prvi podrobneje predstavil Janez Jesenko (1865, 1873 in 1874). O njegovem izrednem čutu za strokovne izraze ter o imenoslovju in izrazoslovju v slovenski geografiji je že v prvi številki *Geografskega vešnika* pisal Valter Bohinec (1925): »*Metodično so te knjige pomenjale mnogo, ker so uvajale novejšie metode tudi v naše šole in s tem vzpoštljvale zvezo z vodilnimi geografskimi štrujami v drugih narodih, vidik, ki ga je poznejša geografija pri nas žal zelo zapoštavljala. Nič manjša pa ni njih važnost v narodnem oziru, ker naj bi, kakor piše Jesenko sam, dokazovale tujemu svetu, da svojo mladino lahko poučujemo v domačem, materinem jeziku.*«

Geografski izrazi pa se niso uveljavljali samo v geografskem strokovnem slovstvu, ampak tudi zunaj njega. Značilen primer je Cigaletova *Znanstvena terminologija* (1880), ki je v bistvu nemško-slovenski slovar izrazja različnih znanstvenih področij s slovensko-nemškim dodatkom. V delu so upoštevani tudi nekateri izrazi, ki jih uporabljamo v geografiji. Morda bolj kot njegova *Znanstvena terminologija* je za naše zemljepisno izrazoslovje pomembna avtorjeva polemika z Jesenkoma v *Slovenskih novicah* (v letih 1865 in 1866), v kateri je jasno predstavil svoj pogled na

tematiko nekaterih zemljepisnih izrazov, ki jih je uporabil in navedel tudi na nekaterih zemljevidih v svojem pozneje, žal, pozabljenem *Atlantu* (1869–1877). Ali kot je v uvodu v *Znanstveno terminologijo* zapisal Matej Cigale: »*Ta svet vzvidelo mi se je vsakakor poslušati ter ukrenem čakati, da na dan pride hrvatska terminologija, tem več, ker sem ne dolgo po tem poleg drugih svojih poslov dobil z atlantom slovenskim več truda in dela, nego bi se komu račilo pozdevati, z atlantom, kateri tudi v sebi hrani nekaj znanstvenih izrazov, in s katerim smo, da si je mala švar, vendar nekako pretekli druge avstrijske Slovane.*«

Sčasoma so se v geografskih delih pojavljali in uveljavljali novi in novi pojmi. Potreba po ureditvi vztrajno rastočega obsega geografskega izrazja je odsevala tudi v programu odbora Geografskega društva v Ljubljani za leto 1925, ko so člani imeli v mislih tudi sestavo enotne slovenske geografske terminologije (*Geografski vestnik*, 1925-2): »*Društvo zbira gradivo za slovensko geografsko bibliografijo in misli tudi na sestavo enotne slovenske geografske terminologije.*« Ker pa za njeno pripravo že takrat razmeroma individualistično usmerjeni posamezniki niso imeli dovolj izkušenj, je ostalo zgolj pri neuresničenih zamislih. Pozneje namreč ni zaslediti nobenih poročil o morebitnem poteku zbiranja tega gradiva.

O terminoloških zadregah so spregovorili tudi na prvem kongresu jugoslovanskih geografov, ki je bil med 27. in 29. aprilom 1927 v Beogradu. Izdelavo skupne znanstvene terminologije je predlagal beograjski profesor Šobajić. Izvolili so komisijo, v kateri je kot slovenski predstavnik sodeloval Valter Bohinec (Savnik 1927). Tudi ta pobuda je ostala zgolj na papirju in se o njej pozneje ni več govorilo.

S terminološko problematiko so se ukvarjali le nekateri prizadevni posamezniki, ki pa so obdelali le ožja tematska področja, zlasti področje geomorfologije. Tako je že v drugi številki prvega letnika *Geografskega vestnika* (1925) izšel tudi članek Henrika Tume o toponomastiki oz. zemljepisnih imenih in izrazju. V njem je poglobljeno obdelal nekaj izrazov za pojme iz slovenskega gorskega sveta. Med njimi je tudi izraz *lašta*, katerega oblika in raba tudi v sodobnih strokovnih in jezikovnih krogih še ni docela poenotena. Strokovno še bolj poglobljena je njegova *Alpska terminologija*, tipkopisno delo (1932 in 1933), v katerem so zbrani številni strokovni izrazi o reliefnih oblikah, ozračju, rastlinah in drugem.

Veliko različnih izrazov o površinskih oblikah, vodovju, rašlinstvu, poteh in podobnem je v svoji knjigi *Ljudska geografija*, s podnaslovom *Terensko izrazoslovje*, zbral Rudolf Badjura (1953). Knjiga je povzetek veliko obsežnejšega rokopisa, nastalega med letoma 1938 in 1946. Kot pove že naslov, je avtor zajemal gradivo izključno iz izjemno bogatega ljudskega izročila. Pri tem je izhajal iz spoznanj, ki jih je navedel v uvodu: »... *naši ukaželjni predniki, geologi, geografi, tehniki in drugi so bili prisiljeni zajemati svoje znanje zgolj iz nemških knjig in predavanj na nemških univerzah, v nemškem duhu. To pa jih je seveda sčasoma zavedlo in moralo spraviti v mnogih pogledih popolnoma v tir tedanjega nemškega geografskega izrazja in nemški način gledanja na naš svet, ki se v marsikaterem oziru zelo razločuje od slovenske geografske miselnosti, našega domačega ljudskega izražanja.*« In pa: »*V tujini izšolani, v nemškem duhu preuščrojeni naš geograf si je prikrojil za označevanje, opisovanje terenskih oblik svoje besedišče, izumetničeno, kakor so ga navadili na Dunaju in v nemškem Gradcu, nešolani gorjanec, a dober poznavalec narave pa se je držal in se še danes drži tega, kar je slišal in podedoval od svojih prednikov ... Na ta način, ko jim ni bilo dovolj znano, da ljudstvo po deželi in v hribih drugače govori, pa ne vedoč, da je ohranjeno v naši ljudski geografiji premnogo dobro ustreznih, klenih domačih izrazov ali pa tudi, ker so se jim zdeli nekateri ljudski izrazi neprimerni za znanstveno uporabo premalo skladni z nemškim geografskim izrazjem, se je po nerodnosti vrnilo v naše šolsko geografsko izrazje mnogo z našo ljudsko geografijo skreganih izrazov.*« V svojih prizadevanjih je Badjura pogošto šel predaleč, saj si je marsikdaj prizadeval, da bi že dodobra uveljavljene geografske termine nadomestili z ljudskimi izrazi, s čimer naj bi jih odtegnili pozabi. Tako na primer namesto

izraza *rob* priporoča dosledno rabo pojma *kraj*, namesto izraza *pobočje* pa *reber*, *brežina*, *breg*, *štrmina* in *štrmec*. Čeprav njegovi nazori delujejo nekako arhaično, so se prav po njegovi zaslugi tudi v geografskem znanstvenem izrazoslovju ohranili mnogi ljudski izrazi, ki so vsaj deloma vključeni tudi v ta slovar.

Po 2. svetovni vojni se je zanimanje za strokovno izrazje povečevalo, saj se je z njim sistematično ukvarjalo vedno več strokovnjakov. Temu se je odzvala tudi naša najuglednejša znanstvena ustanova Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Na njenem Inštitutu za slovenski jezik je bila ustanovljena terminološka komisija, ki je vključevala naravoslovno sekcijo, kamor je sodila tudi geografija. V delovnih načrtih sekcije je bila izdelava splošnega naravoslovnega slovarja, ki bi ga sestavljali slovarji posameznih naravoslovnih strok, kot so matematika, fizika, meteorologija, mineralogija, geografija in druge. Gradivo se je zbiralo z izpisovanjem strokovnih izrazov iz slovenske strokovne literature. Izrazi, zapisani na kartotečnih listkih, so se vključevali v kartoteke, ločene po strokah.

Terminološko gradivo se je v petdesetih letih prejšnjega stoletja zbiralo z namenom, da bi ga geografi pripravili za tisk. Žal ta cilj ni bil uresničen, čeprav se je v arhivu naravoslovne sekcije nabralo precej kartotečnih listkov, več kot 1000. Med izpisovalci so bili Vladimir Leban, Ivan Gams, Rudolf Kropivnik, Drago Meze in drugi. Leta 1964 sta bila izdelana dva seznama, in sicer 130 strani obsegajoč seznam vseh izpisanih terminov in seznam del, iz katerih so bili izpisani. To in še drugo gradivo je bilo izročeno Inštitutu za geografijo SAZU z namenom, da se pod vodstvom Ivana Gamsa ponovno preuči in pripravi osnutek geografskega slovarja, vendar so potem prizadevanja za njegovo izdelavo znova za daljši čas zamrla.

Mimogrede naj omenimo, da je dodatno spodbudo za terminološko delo pomenilo tudi nastajanje *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, ki je intenzivno potekalo od šestdesetih let dalje (1970, 1975, 1979, 1985, 1991). Ker je sicer po zasnovi splošni razlagalni slovar vključeval tudi terminologijo, so bili k sodelovanju povabljeni številni strokovnjaki, ki so predlagali izrazje lašnega področja, zlasti temeljno, splošneje znano. Za številne izraze so pripravili tudi razlage in so kot terminološki svetovalci sodelovali z uredniki. Za geografsko področje sta gradivo od A do Ž prispevala akademika Ivan Gams in Svetozar Ilešič, pri izdelavi zadnje knjige slovarja pa je terminološko svetovanje prevzel Milan Orožen Adamič.

Ponovna odločitev o izdelavi celovitega geografskega terminološkega slovarja je bila sprejeta skoraj dve desetletji pozneje, leta 1982. O potrebnosti slovarja so namreč govorili sklepi mnogih geografskih sešankov. Nalogo koordinatorskega je prevzel Ivan Gams. Zbral je osem sodelavcev, ki naj bi najprej pripravili sezname izrazja posameznih vej geografije, geslovník za celotno geografijo pa naj bi bil na zahtevo Terminološke komisije SAZU pripravljen do konca leta 1983. V korespondenci med koordinatorskim in sodelujočimi geografi lahko zasledimo tudi Gamsovo misel, da terminologija ni kodeks moderne geografske terminologije, temveč priročnik za branje geografske literature. Sestavljanje geslovníkov po geografskih vejah je sicer šteklo, pa vendar delo zaradi različnih razlogov ni potekalo tako, kot je bilo načrtovano. Pogosto se je zatikalo zlasti pri vprašanju, v kolikšni meri naj bo upoštevano strokovno izrazje oziroma kako podroben naj bo izbor. Za geografijo kot izrazito kompleksno vedo je to še posebej težavno oziroma občutljivo vprašanje.

Oktober 1983 je koordinatorsko pisno seznanil sodelavce s podrobneje opredeljenimi izhodišči za izbor terminov, ki naj bi bili prikazani v bodočem slovarju. Pomembna je bila zlasti odločitev, da naj se geografski strokovni izrazi zajamejo v obsegu in globini, kot naj bi jih poznali slušatelji geografije na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Termini drugih strok naj bi se praviloma upoštevali le, če imajo v geografiji poseben pomen, oziroma tišči, ki se uporabljajo v geografski stroki. Hkrati je bilo dogovorjeno, da naj bi bili področni geslovníki pripravljeni do srede decembra 1983, prvi geslovník za celotno geografijo pa do konca januarja 1984. Sodelavci

in člani ožjega uredniškega odbora v sestavi Vladimir Kokole, Darko Radinja, Franc Lovrenčak in Ivan Gams naj bi nato termine iz vseh predlaganih geslovnikov dodatno uskladili.

Izdelavo geslovnikov za posamezne veje geografije so prevzeli naslednji sodelavci: Ivan Gams (splošna geografija, pokrajinska ekologija, regionalna geografija, geomorfologija, klimato-geografija), Matjaž Jeršič (geografija turizma in rekreacije, geografija prometa), Vladimir Kokole (družbena geografija – koordinator), Jurij Kunaver (kvartarna geomorfologija, nivalna in glacialna geomorfologija, visokogorski kras), Franc Lovrenčak (pedogeografija, biogeografija, matematična geografija – skupaj z Darkom Radinjo), Milan Orožen Adamič (kartografija), Dušan Plut (idejne smeri v geografiji), Darko Radinja (hidrogeografija, oceanogeografija, varstvo okolja). Priprava geslovnikov je napredovala počasi. Sodelavci naj bi delne geslovnike oddali redakcijskemu odboru do konca februarja 1984, a jim jih je uspelo pripraviti le nekaj. Februarja 1984 je postal pomočnik koordinatorja Ivana Gamsa in tehnični vodja redakcijskega odbora Franc Lovrenčak. Vladimir Kokole, koordinator pri sestavi seznama terminov s področja družbene geografije, je sprejel nalogo, da bo zbral sodelavce za pripravo gesel za to obsežno in vsebinsko raznovrstno področje.

Na začetku leta 1984 je bila vsebina terminološkega slovarja še podrobneje opredeljena. Ta naj bi razen terminov, kot jih pozna diplomirani geograf, vseboval tudi strokovno izrazje za pojme, ki so se uveljavili v geografski stroki po svetu. V slovar naj ne bi bili vključeni posebni in zelo podrobni termini iz sorodnih strok niti zastareli izrazi, ki se niso uveljavili, pač pa bi bili zajeti nekateri ljudski izrazi, vendar s posebno oznako. Med poimenovanji za merilne naprave in instrumente naj bi bila upoštevana tista, ki jih uporabljajo tudi geografi, ne pa izrazje iz splošnega jezika. Tej zasnovi smo z manjšimi spremembami in dopolnitvami sledili vse do končne izdelave terminologije.

Ko je bilo do konca leta 1984 za posamezne veje geografije končanih 13 geslovnikov, so člani ožjega redakcijskega odbora začeli pregledovati delne geslovnike. Načrtovano je bilo, da bi se v pripravo slovarja vključila tudi Znanstvena sekcija Zveze geografskih društev Slovenije. Takrat se je v terminološko delo zelo dejavno vključila sodelavka naravoslovne sekcije Terminološke komisije Zvonka Leder Mancini, ki je pripravila navodila in kriterije za sestavo slovarja. V letu 1985 je redakcijski odbor pregledal vse delne geslovnike, tako da so lahko v naslednjem letu sodelavci začeli oblikovati razlage terminov. V tem letu so bila denarna sredstva za pripravo slovarja z Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU prenesena na Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Oblikovanje razlag je potekalo v letih 1987–1989. Leta 1988 je pripravo terminov s področja agrarne geografije prevzel Drago Kladnik, s področja urbane geografije pa Breda Ogorelec. V tem letu naj bi sodelavci pripravili tudi predloge in avtorske izvornike morebitnih ilustracij, ki naj bi jih za tisk izdelali na Geografskem inštitutu Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

V letu 1990, ko je bila po mnenju sodelujočih večina besedila slovarja že pripravljena, se je začel koordinator redakcijskega odbora Ivan Gams dogovarjati o natisu z Inštitutom za slovenski jezik Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU in Cankarjevo založbo, vendar do natisa ni prišlo, ker je redakcijski odbor presodil, da je zbrano gradivo potrebno še dodatno obdelati.

Zato je akademik Ivan Gams na Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani še istega leta prijavil projekt Dokončanje geografske terminologije v usmerjenem raziskovalnem programu (URP) Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda. Projekt je bil vključen v programski sklop Slovenska geografska terminologija. Po delovnem načrtu naj bi sodelavci v letu 1991 razlage gesel dopolnjevali in jih napisali tudi za posamezna manjkajoča področja. Celotno gradivo naj bi bilo vneseno v računalniško obliko.

Ker je bila večina sodelavcev preobremenjena s pedagoškim in raziskovalnim delom, je terminološko delo tako počasi napredovalo, da se je zastavljalo celo vprašanje smiselnosti nje-

govega nadaljevanja. Sodelavci so kljub vsemu vztrajali pri zastavljenem cilju, čeprav se niso zavedali, da bo do izida slovarja minilo še precej časa. Priprava razlag je potekala tudi še v letu 1992, ko je bilo obdelanih približno 2400 gesel oziroma terminov. V računalniško obliko jih je bilo vnesenih dobrih 5000. Vneseno gradivo, ki ga je Milan Orožen Adamič uredil po abecedi, je bilo pripravljeno za nadaljnjo obdelavo. V tem letu je sodeloval tudi Igor Jurinčič, ki je pripravil nekaj razlag s področja industrijske, gospodarske in splošne geografije. Leta 1992 je bil imenovan tudi organizacijsko-tehnični odbor v sestavi Ivan Gams, Drago Kladnik, Franc Lovrenčak in Milan Orožen Adamič.

Terminološko delo je potekalo tudi še v letih 1992–1997, saj je bilo treba zaradi korenitih družbenogospodarskih sprememb del že pripravljenega gradiva revidirati, in sicer tako, da so bile v izrazju ter razlagah ustrezno upoštewane tudi nove razmere. Leta 1997 je takratno Ministrstvo za znanost in tehnologijo sprejelo še triletni raziskovalni projekt Slovenska geografska terminologija, ki naj bi bil v letu 1999 s pripravo besedila za tisk tudi končan. Takrat je bil na Ministrstvo za znanost in tehnologijo poslan tipkopolis, ki je vseboval 5159 po abecedi urejenih slovarskih člankov na 237 straneh. Kljub dobrim željam takrat besedilo še ni bilo primerno za natis, ker ni bilo slovarsko ustrezno obdelano in so se pri vrednotenju prispevkov na posameznih področjih pokazale bele lise.

Zato so sodelavci pri pripravi slovarja imenovali uredniški odbor v sestavi Franc Lovrenčak (predsednik), Drago Kladnik in Milan Orožen Adamič (člana) in ga pooblastili, da zaprosi za dodatno sodelovanje več novih sodelavcev, ki naj bi pripravljena gesla temeljito pregledali in po potrebi gradivo dopolnili z novimi termini in razlagami. Tako so se v pripravo geografskega terminološkega slovarja dejavno vključili še Metka Špes (pokrajinska ekologija), Milan Natek (demogeografija), Andrej Černe (geografija prometa), Marjan Ravbar (planiranje, dopolnitev urbane geografije) in Milan Bufon (politična geografija). Drago Kladnik je pripravil gesla za industrijsko geografijo in nekaj temeljnih gesel iz gospodarske geografije in geografije oskrbe. Nekaj gesel iz geomorfologije, kvantitativne geografije in geografskih informacijskih sistemov sta prispevala Drago Perko in Marko Krevs. Zbrano gradivo so kritično pretresli in izpopolnili z manjkajočimi gesli tudi nekateri mlajši sodelavci z Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU: Blaž Komac in Matija Zorn za geomorfologijo, Miha Pavšek za nivologijo in glaciologijo ter Aleš Smrekar za varstvo okolja in hidrogeografijo.

Člani uredniškega odbora so se leta 1997 odločili, da se bodo za pomoč in napotke pri dokončni pripravi slovarja, zlasti zaradi ustrezne jezikovne in leksikografske obdelave, obrnili na Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU oziroma na njegovo Sekcijo za terminološke slovarje. Do konkretnega dogovora je prišlo leta 1999, ko sta pri pripravi slovarja začeli sodelovati leksikografki Marjeta Humar in Borislava Košmrlj - Levačič.

Natančneje je bila določena leksikografska zasnova slovarja, določene so bile posebnosti pri prikazovanju posameznih tipov terminov in v soglasju s člani uredniškega odbora so bile sprejete obvezne in fakultativne sestavine slovarskega sestavka. Pripravljeno gradivo se je začelo septembra 1999 vnašati v računalniško bazo s programom za izdelavo terminoloških slovarjev SlovarRed2.1, ki ga je Sekcija za terminološke slovarje razvila v sodelovanju z zunanjim sodelavcem Tomažem Seliškarjem.

Ker terminološko gradivo ni bilo v celoti pripravljeno po slovaropisnih načelih, je bilo treba vse termine, ki so bili prikazani v skupnih sestavkih z več drugimi termini, osamosvojiti in celovito obdelati. Sprejeti termini, praviloma samoštalniški eno- ali večbesedni izrazi, so bili usklajeni z jezikovno oziroma pravopisno normo, iztočnice pa opremljene s slovarskimi prvini (naglas, končaj rodilniške oblike, spol, število, po potrebi pisna dvojnica, izgovor, jezik, iz katerega je bil izraz prevzet, ipd.).

V sodelovanju z avtorji so bili vsi slovarski sestavki znova pregledani z leksikografskega

vidika, pri čemer so bile nekatere razlage revidirane, po potrebi na novo obdelane in usklajene v okviru ene ali več geografskih vej. V sodelovanju z geografskimi uredniki so bili vsi termini ali njihovi posamezni pomeni označeni s strokovnimi označevalniki, ki povedo, v kateri stroki ali strokah se izraz najpogosteje uporablja; navedeni sta do dve glavni disciplini.

Ker se v stroki lahko za poimenovanje posameznega pojma, pojava, predmetnosti uporablja več strokovnih izrazov, so se ugotavljala sopomenska razmerja med termini in se je določila prednostna oblika, ob kateri so bili nato navedeni še drugi neprednostni termini. Za prikaz hierarhične strukture pojmovnega sistema stroke sta bila uvedena razdelka GL (glej) in PRIM. (primerjaj), kjer so navedene podpomenke, nadpomenke in pomenke na isti ravni, s čimer je v posameznem slovarskem sestavku opozorjeno na pomensko bližje termine, ki so lahko zaradi abecedne razvrstitve iztočnic v slovarju navedeni na različnih bolj ali manj oddaljenih mestih.

Slovarsko gradivo sta s stališča sinonimov, GL in PRIM. obdelali še sodelavki Sekcije za terminološke slovarje Marija Djurovič in Karmen Nemeč, v sklepni fazi pa tudi zunanji sodelavec Simon Atelšek. Pri korekturah je sodelovala še leksikografka Ljudmila Bokal. Iztočnice je s pravopisno-pravorečnega vidika dokončno uskladila Borislava Košmrlj - Levačič, ki se je pri tem posvetovala zlasti s Petrom Jurgcem, sodelavcem Leksikološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša.

V tem času je uredniški odbor še enkrat temeljito pregledal geslovnike in v več fazah usklajeval pripravljena besedila. Pri tem se je pokazalo, da je zaradi konceptualnih razlogov geomorfološka gesla smiselno združiti v en sam vsebinski sklop, prav tako smo geografijo rastlinstva in geografijo živalstva združili v biogeografijo, geografijo podeželskih naselij in urbano geografijo pa v enotno geografijo naselij.

Člani uredniškega odbora so sprejeli sklep, da se v slovar uvrstijo tudi ilustracije in preglednice, ki naj gradivo vizualno dopolnijo in s tem prispevajo k boljšemu razumevanju posameznih izrazov. Na nekaterih skicah in v nekaterih preglednicah so tudi izrazi, ki jih v slovarskem besedilu ni, prinašajo pa dodatne, podrobnejše informacije. Celotno grafično gradivo je za objavo pripravil Milan Orožen Adamič. Drago Kladnik in Franc Lovrenčak sta ob dokončnem usklajevanju gradivo še enkrat primerjala z nekaterimi temeljnimi geografskimi slovarji in leksikoni ter pripravila dodatne slovarske sestavke, ki še niso bili ustrezno obdelani, ali pa termine, ki sploh še niso bili vključeni. Po dolgotrajnih naporih je bilo oktobra 2004 gradivo dokončno slovarsko obdelano in besedilo pripravljeno za tisk. Na prošnjo uredniškega odbora je založništvo Geografskega terminološkega slovarja ljubeznivo sprejela Založba ZRC in ga uvrstila v zbirko Slovarji.

Geografski terminološki slovar je eno temeljnih geografskih del, ki sodi ob bok knjižnim monografijam *Krajevni leksikon Slovenije* (1995), *Geografski atlas Slovenije* (1998), *Geografija Slovenije* (1998), *Slovenija – pokrajine in ljudje* (1998), *Nacionalni atlas Slovenije* (2001) in *Kras v Sloveniji* (Gams 2003).

V slovarju je pomensko in jezikovno predstavljenih 8922 geografskih poimenovanj, ki se uporabljajo v različnih vejah naravne in družbene geografije, zato bo brez dvoma nepogrešljiv pripomoček za vse geografe, ki delajo na znanstvenoraziskovalnem področju, pri prostorskem načrtovanju, za študente geografije, dijake in učitelje pri pouku geografije in seveda za številne druge strokovnjake, ki pri svojem delu potrebujejo strokovno natančne razlage geografskih pojavov, procesov in pokrajinskih sestavin.

V slovarju je izrazje glede na rabo z označevalniki uvrščeno v posamezne geografske discipline, kot so splošna geografija, matematična geografija, kartografija, geomorfologija, klimatogeografija, hidrogeografija, pedogeografija, biogeografija, demogeografija, agrarna geografija, industrijska geografija, geografija prometa, geografija turizma in rekreacije, geografija krasa, geografija naselij, pokrajinska ekologija in varstvo okolja.

Čeprav je praviloma dana prednost domačemu ali podomačenemu izrazju, so sistematično

prikazani tudi v stroki uporabljeni izrazi, prevzeti iz drugih jezikov. S tem je na enem mešču zbrano in pomensko pojasnjeno bišveno geografsko strokovno in znanštvono izrazje, pri čemer je v razlagah pogosto uporabljeno vzročno-posledično načelo, ki je v prizadevanjih po kompleksnosti geografije neprecenljivega pomena.

Ne nazadnje pomeni v slovarju zbrano in obdelano izrazje tudi nepogrešljiv sestavni del sistematičnega preučevanja slovenskega jezika, ki bo lahko nadgradilo zdajšnje manj popolno, s strokovnega vidika deloma tudi ne povsem točno gradivo, kot ga vsebujejo *Slovar slovenskega knjižnega jezika* in druge besedne zbirke. Hkrati smo prepričani, da bo delo prispevalo k sistematični obdelavi izrazja drugih, zlasti sorodnih znanstvenih disciplin, za katere se v zadnjem času pospešeno pripravljajo terminološki slovarji, in bo kot publikacija na štikišču naravoslovja in družboslovja lahko korištna spodbuda in pomoč pri pripravi mnogih drugih tovrstnih del.

Prvi slovenski geografski terminološki slovar je sad dolgotrajnih, požrtvovalnih in tudi ne-sebičnih prizadevanj številnih sodelavcev. Nas geografe s preloma drugega v tretje tisočletje je skupaj s požrtvovalnimi leksikografskimi sodelavci doletela čašna naloga, da v okviru štvartnih možnosti dokončamo to več kot štoletje želeno in dve desetletji nastajajoče delo in z njim zapolnimo eno zadnjih pomembnejših vrzeli v slovenski geografiji. Zavedamo se, da bi bil lahko slovar tu in tam še bolj izpiljen in izpopolnjen, da so v njem še vedno določene pomanjkljivosti in nedorečenosti, da bi morali morda nekaterim področjem nameniti več pozornosti, da bi bilo za večjo uporabnost korištno dodati tudi tujejezične uštreznike in podobno. Vendar smo presodili, da je treba delo na neki točki končati in našto terminologijo kot »Apel podobo na ogled postaviti«. Veselilo nas bo, če bo korištno izhodišče za pripravo specializiranih geografskih in njim sorodnih terminologij, saj je posamezna področja gotovo mogoče še bištvono podrobneje obdelati.

V zadnjih letih smo se jasno zavedali, da je sodelovanje pri terminologiji naša posebna, kolektivna obveznost, dolžnost in odgovornost. Prepričani smo, da so tako čutili tudi vsi imenovani in morebitni neimenovani sodelavci, zato gre vsem skupaj posebna zahvala, nam v uredniškem odboru pa je bilo v izjemno čašt, da smo lahko z vsemi uštvartjalno sodelovali.

Uredniški odbor

Drago Kladnik, Franc Lovrenčak, Milan Orožen Adamič (geografski uredniki),
Marjeta Humar, Borislava Košmrlj - Levačič (jezikovni in leksikografski urednici)

Strokovna literatura in poglavitni viri

- A Glossary of Geographical Terms. Longman. London 1981.
- Badjura, R. 1953: Ljudska geografija, terensko izrazoslovje. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
- Basiswissen Erdkunde. Westermann. Braunschweig 2001.
- Baud, P., Bourgeat, S., Bras, C. 1995: Dictionnaire de la géographie. Hatier. Paris.
- Biologija. Leksikoni Cankarjeve založbe. Ljubljana 1982.
- Bohinec, V. 1925: Razvoj geografije v Slovencih. Geografski vestnik 1-1. Geografsko društvo v Ljubljani. Ljubljana.
- Bras, R. L. 1990: Hydrology. Adison-Wesley publishing company. New York.
- Bufon, M. 2001: Osnove politične geografije I, Osnove politične geografije II. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Cigale, M. 1869–1877: Atlant (18 zemljevidov). Matica slovenska. Ljubljana.
- Cigale, M. 1880: Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča. Matica slovenska. Ljubljana.
- Clark, A. N. 1988: Longman Dictionary of Geography, human and physical. Longman publishing house, Burnt Mill. Harlow, Essex.
- Clark, A. N. 1998: Dictionary of Geography. Penguin Books. London.
- Collin, P. H. 1995: Dictionary of Ecology and the Environment. Peter Collin publishing. Teddington.
- Curić, Z., Curić, B. 1999: Školski geografski leksikon. Hrvatsko geografsko društvo. Zagreb.
- Cvitanović, A. 2002: Geografski rječnik. Zadarsko geografsko društvo. Zadar.
- Černe, A. 1991: Geografija prometa – metode in tehnike. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Četyreh`jazyčnijj enciklopedičeskij slovar po fizičeskoj geografii. Sovetskaja enciklopedija. Moskva 1990.
- Dictionnaire de la géographie. Belin. Paris 2003.
- Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie. Westermann. Braunschweig 1997.
- Diercke Wörterbuch der Allgemeinen Geographie, Band 1, 2. Westermann. Braunschweig 1985.
- Družboslovje. Leksikoni Cankarjeve založbe. Ljubljana 1986.
- Duden Große Fremdwörterbuch, Herkunft und Bedeutung der Fremdwörter. Dudenverlag. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich 1994.
- Enciklopedija Slovenije. Knjige 1–16. Mladinska knjiga. Ljubljana 1987–2002.
- Encyklopedia zeme. Obzor. Bratislava 1983.
- Environment and Man, vol. 5. The marine environment. Blackie. London 1977.
- Farndon, J. 2000: Leksikon Zemlje. Mladinska knjiga. Ljubljana.
- Gams, I. 1986: Osnove pokrajinske ekologije. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Gams, I. 2003: Kras v Sloveniji – v prostoru in času. Založba ZRC. Ljubljana.
- Geografija Slovenije. Urednika I. Gams, I. Vrišer. Slovenska matica. Ljubljana 1998.
- Geografija. Leksikoni Cankarjeve založbe. Ljubljana 1982.
- Geografski atlas Slovenije – Država v prostoru in času. Uredniki J. Fridl, D. Kladnik, M. Orožen Adamič, D. Perko. DZS. Ljubljana 1998.
- Geografski vestnik 1-2. Geografsko društvo v Ljubljani. Ljubljana 1925.
- George, P. 1970: Dictionnaire de la géographie. Presses universitaires de France. Paris.

- Glosar za področje urejanja in varstva okolja. Republiški komite za varstvo okolja in urejanje prostora. Ljubljana 1983.
- Ilešič, S. 1974: Obča geografija. Mladinska knjiga. Ljubljana.
- Jeršič, M. 1985: Turistična geografija. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Jeršič, M. 1987: Osnove turizma. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Jesenko, J. 1865: Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke. Samozaložba. Gorica.
- Jesenko, J. 1873: Občni zemljepis. Samozaložba. Ljubljana.
- Jesenko, J. 1874: Prirodnoznanstveni zemljepis. Matica slovenska. Ljubljana.
- Jesenko, J. 1876: Mali obči zemljepis. Mailingova. Gorica.
- Jesenko, J. 1882: Zemljepis za prvi razred srednjih šol. Samozaložba. Ljubljana.
- Jesenko, J. 1883: Zemljepis za drugi in tretji razred srednjih šol. Samozaložba. Ljubljana.
- Jilbert, J. 1988: Geography, basic facts. Collins. London, Glasgow.
- Johnston, R., Gregory, D., Smith, D. M. 1986: The Dictionary of Human Geography. Basil Blackwell Ltd. Oxford.
- Joly, F. 1997: Glossaire de géomorphologie. Armand Colin. Pariz.
- Kako deluje?, Človekovo okolje. Tehniška založba Slovenije. Ljubljana 1988.
- Kladnik, D. 1999: Leksikon geografije podeželja. Inštitut za geografijo. Ljubljana.
- Krajevni leksikon Slovenije. Uredniki M. Orožen Adamič, D. Perko, D. Kladnik. DZS. Ljubljana 1995.
- Lah, A. 1995: Okolje in človek, leksikon. ČZD Kmečki glas. Ljubljana.
- Lah, A. 2002: Okoljski pojavi in pojmi, okoljsko izrazje v slovenskem in tujih jezikih z vsebinskimi pojasnili. Zbirka Usklajeno in sonaravno. Svet za varstvo okolja Republike Slovenije. Ljubljana.
- Leksikon Geografija. Prevod in priredba D. Kladnik. Učila. Trzič 2001.
- Lovrenčak, F. 1994: Pedogeografija. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Lovrenčak, F. 1996: Matematična geografija. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Lovrenčak, F. 2003: Biogeografija. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Macmillan Dictionary of the Environment. Macmillan. London 1994.
- Mayhew, S. 1997: Dictionary of Geography. Oxford university press. Oxford.
- Mlač, A., Humar, M. in drugi: Planinski terminološki slovar. Založba ZRC. Ljubljana 2002.
- Moore, W. G. 1971: Dictionary of Geography. Penguin Books. London.
- Mršič, N. 1997: Živali naših tal. Tehniška založba Slovenije. Ljubljana.
- Nacionalni atlas Slovenije. Uredniki J. Fridl, D. Kladnik, M. Orožen Adamič, D. Perko, J. Zupančič. Rokus. Ljubljana 2001.
- Naravoslovje. Leksikoni Cankarjeve založbe. Ljubljana 1996.
- Okolje. Leksikoni Cankarjeve založbe. Ljubljana 1985.
- Petauer, T., Ravnik, V., Šuštar, F. 1998: Mali leksikon botanike. Tehniška založba Slovenije. Ljubljana.
- Petkovšek, Z., Leder Mancini, Z. 1990: Meteorološki terminološki slovar. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Društvo meteorologov Slovenije. Ljubljana.
- Plut, D. 1998: Varstvo geografskega okolja. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.

- Plut, D. 2000: Geografija vodnih virov. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Radovan, D., Majdič, V. 1995: Slovar toponimske terminologije. Geodetska uprava Republike Slovenije. Ljubljana.
- Riđanović, J. 1989: Hidrogeografija. Školska knjiga. Zagreb.
- Savnik, R. 1927: Prvi kongres jugoslovanskih geografov v Beogradu. Geografski veštnik 3-1-4. Geografsko društvo v Ljubljani. Ljubljana.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1.-5. Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU, Državna založba Slovenije. Ljubljana 1970, 1975, 1979, 1985 in 1991.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, elektronska izdaja. ZRC SAZU. Ljubljana 1997.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. DZS. Ljubljana 1994.
- Slovenija – pokrajine in ljudje. Urednika D. Perko, M. Orožen Adamič. Mladinska knjiga. Ljubljana 1998.
- Slovenska kraška terminologija. Uredil I. Gams v sodelovanju z J. Kunaverjem in D. Radinjo. Katedra za fizično geografijo Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana 1973.
- Slovenski pravopis. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Ljubljana 2001.
- Small, J., Witherick, M. 1989: A Modern Dictionary of Geography. London, New York, Melbourne, Auckland.
- Snoj, M. 1997: Slovenski etimološki slovar. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana.
- Sušin, J. 1983: Kmetijsko tehniški slovar, I. knjiga, 1. zvezek: Nauk o tleh. Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, VTOZD za agronomijo. Ljubljana.
- Šegula, P. 1995: Sneg in plazovi. Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije. Ljubljana.
- Tarman, K. 1992: Osnove ekologije in ekologija živali. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
- The Encyclopedia of Geomorphology. Urednik R.W. Fairbridge. Reinhold book corporation. New York, Amsterdam, London 1968.
- Thorton, K. W. 1990: Reservoir Limnologies. John Wiley and sons. New York.
- Tuma, H. 1925: Toponomaštika. Geografski veštnik 1-2. Geografsko društvo v Ljubljani. Ljubljana.
- Tuma, H. 1932: Alpinska terminologija. Planinski veštnik XXII-4-5. Ljubljana.
- Tuma, H. 1933: Alpinska terminologija. Tipkopis v knjižnici Oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.
- Urbanistični terminološki slovar. Urbanistični inštitut SR Slovenije. Ljubljana 1975.
- Veliki družinski atlas sveta, enciklopedični del. Uredniki M. Orožen Adamič, D. Kladnik, J. Moder. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1992.
- Veliki slovar tujk. Cankarjeva založba. Ljubljana 2002.
- Verbinc, F. 1968: Slovar tujk. Cankarjeva založba. Ljubljana.
- Vrišer, I. 2002: Uvod v geografijo. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Wagner, P. H. 1971: Environment and Man. Norton comp. New York.
- Ward, R. C. 1967: Principles of Hydrology. McGraw-Hill. London.
- Whittlow, J. 1986: Dictionary of Physical Geography. Penguin Books. London.
- Wilhelm, F. 1993: Hydrogeographie. Westermann. Braunschweig.
- Žagar, M. 1979: Analiza prometnega omrežja v geografiji. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.

PREGLED PISCEV GESEL PO PODROČJIH

agrarna geografija	Drago Kladnik
biogeografija	Franc Lovrenčak
demogeografija	Milan Natek
geografija krasa	Ivan Gams , Jurij Kunaver
geografija naselij	Drago Kladnik , † Vladimir Kokole , Breda Ogorelec , Marjan Ravbar
geografija prometa	Andrej Černe
geografija turizma	Matjaž Jeršič
geomorfologija	Ivan Gams , Jurij Kunaver , Blaž Komac , Miha Pavšek , Drago Perko , Matija Zorn
hidrogeografija	Darko Radinja , Aleš Smrekar
industrijska geografija	Igor Jurinčič , Drago Kladnik
kartografija	Milan Orožen Adamič , Drago Perko
klimatogeografija	Ivan Gams
matematična geografija	Franc Lovrenčak
pedogeografija	Franc Lovrenčak
planiranje	Marjan Ravbar
pokrajinska ekologija	Metka Špes
politična geografija	Milan Bufon
splošna geografija	Ivan Gams , Igor Jurinčič , Drago Kladnik , Marko Krevs , Dušan Plut
varstvo okolja	Darko Radinja , Aleš Smrekar

VRSTA IN ZGRADBA SLOVARJA

Geografski terminološki slovar je **razlagalni** in **normativni** slovar. Vsebuje slovensko geografsko strokovno izrazje, ki je jezikovno in pomensko opisano ter ovrednoteno s stališča strokovne in jezikovne ustreznosti ter pogostosti rabe.

- Vsak strokovni izraz je iztočnica (geslo) samošnjega slovarskega članka.
- Iztočnice so eno-, dvo- ali večbesedne.
- Slovarski članki so razvrščeni po abecedi iztočnic.
- Iztočnice so najpogosteje samoštalniki (**gora**) ali besedne zveze s samoštalniškim jedrom (**ledena gora, akumulacijsko območje ledenika**), redkeje prislovi (**dolvodno**).
- Slovarski članki so lahko polnopomenski, kazalke ali kombinirani.
  - V polnopomenskih slovarskih člankih imajo iztočnice razlago – pomenski opis (lahko tudi več), pogosto so navedene tudi sopomenke (sinonimi) in informativni del.
  - Kazalke s puščico usmerjajo na jezikovno in/ali strokovno ustrežnejše ali/in pogostejše izraze (**halomórfna prst** -e prstí ž *pedogeogr.* → slána prst) ali z **gl.** na bolj uporabljane pisne različice (**gyttja** -e [jítja] ž *pedogeogr. gl.* jítja).
  - Kombinirani slovarski članki navajajo vsaj dva pomena, od katerih je eden opisan, drugi pa usmerja na jezikovno in/ali strokovno ustrežnejši ali/in pogostejši strokovni izraz (**agrárna struktúra** -e -e ž **1. agr. geogr.** celota zemljiških, posestnih, družbenih in gospodarskih razmer, pomembnih za kmetijsko pridelavo in za določanje kmetijskih sistemov **2. agr. geogr.** → zemljíška struktúra).

Iztočnice so prikazane kot prvine jezika in poimenovalnega sistema stroke.

- Slovarski članek ima več delov: *glava, zaglavje, pomenski in informativni del*.
- *Glava* vsebuje iztočnico z označenim naglasom (mešto, kakovost in dolžina (**pomladišče**)), morebitne pisne dvojnice in izgovor (**jítja** -e in **gyttja** -e [jítja] tudi **gítja** -e ž), podatke o besedni vrsti (pri samoštalnikih ali samoštalniških besednih zvezah je označevalnik za spol: m (moški), s (srednji), ž (ženski), pri prislovih označevalnik prisl.), drugosklonsko končnico pri samoštalnikih in samoštalniških besednih zvezah (**pomladišče** -a s, **odpírto mórje** -ega -a s, **dólvôdno** prisl.), lahko tudi število.
  - Pri onaglaševanju je upoštevan Slovenski pravopis (2001).
  - Izgovor se navaja samo pri izvorno pisanih neslovenskih iztočnicah, kjer je zapis drugačen od izgovora.
  - Besede, za katere se navaja izgovor, kot iztočnice ali deli iztočnic niso naglašene (**gyttja** -e [jítja]).
  - Samoštalniške iztočnice so praviloma v ednini. Takrat število ni zapisano.
  - Število se navaja, če je iztočnica v množini ali če je v ednini, vendar se strokovni izraz navadno uporablja v množini (**àbiótski fáktor** -ega -ja m nav. mn.).
  - Samoštalniške iztočnice v množini imajo oznako mn. (**jédrski odpádk**i -ih -ov m mn.).

- Samoštalniške iztočnice, ki se uporabljajo v množini samo v določenem pomenu, imajo oznako mn. za številčno oznako pomena (**gorica** -e ž **1. geomorf.** osamljena nižja vzpetina **2.** mn. *spl. geogr.*, v *severovzhodni Sloveniji* gričevnata pokrajina, na prisojah zgornjih delov slemen navadno sklenjeno zasajena z vinogradi).
- Zaglavje lahko vsebuje podatek o izvoru (**aboridžin** -a tudi aborigin -a [aboridžin] m (*ang.*) in krajšavi (**gláva velíke živíne** -e -- -- ž **K:** GVŽ).
- *Pomenski del* vsebuje označevalnik področja strokovne rabe, lahko tudi dva (**oblák** -a m *klimatogeogr.*), ali vrednotenjski označevalnik (*neustr.*), morebitno pojasnilo okoliščin (**peón** -a m (*šp.*) *agr. geogr.*, v *latinskoameriškem okolju*), opis/e pomena/ov, morebitne sopomenke ali kazalko k strokovno, jezikovno ustrežnejšemu ali pogostejšemu izrazu.
  - Strokovno in jezikovno ustrezni in/ali pogostejši strokovni izrazi so pomensko opisani, dodani so jim sopomenski izrazi, če jih imajo (**podtálnica** -e ž *hidgeogr.* podzemna voda, ki se nabira v sipkih kamninah nad neprepustnimi plašmi **S:** podtálna vóda, tálna vóda, tálnica **PRIM.:** podzémna vóda).
  - Strokovno in jezikovno neustrezni in/ali manj pogosti strokovni izrazi imajo kazalko k strokovno, jezikovno ustrežnejšemu in/ali pogostejšemu izrazu v celoti ali k posameznemu pomenu (**podróčje** -a s *spl. geogr.*, *neustr.* → *obmóčje* (1)).
  - Strokovni izrazi imajo lahko tudi več pomenov. Označeni so z arabskimi številkami (**odprto mórje** -ega -a s **1. polit. geogr.**, *hidgeogr.* morje zunaj pribrežne cone **S:** prôšto mórje **2. polit. geogr.**, *hidgeogr.* morje zunaj teritorialnih voda, kjer imajo po mednarodnem morskem pravu vse države pravico do plovbe, preletov, polaganja kablov, raziskovanja **S:** prôšto mórje, svobóдно mórje).
- *V informativnem delu štá dva razdelka, označena s PRIM.: in GL.:*
  - Za **PRIM.:** so navedeni pomensko bližji strokovni izrazi (**dôlvóдно** prisl. *hidgeogr.* v smeri vodnega toka **S:** nizvóдно **PRIM.:** gôrvóдно).
  - Za **GL:** so navedene besedne zveze, sestavljenke ali zloženke, ki vsebujejo iztočnico (**pése**k -ska m **1. pedogeogr.** mineralni delci v pršti s premerom od 2 do 0,02 mm **2. geomorf.** nevezana klastična usedlina, ki jo sestavljajo mineralna zrna s premerom od 2 do 0,02 mm.

GL: *geomorf.*, *pedogeogr.* drôbni pések, *geomorf.*, *pedogeogr.* gróbi pések, *geomorf.* korální pések, *geomorf.* potujóči pések (1, 2), *geomorf.* žívi pések).

KRAJŠAVE IN OZNAKE

afrik.	afrikansko	neskl.	nesklonljivo
agr. geogr.	agrarna geografija	neustr.	štrokovno in/ali jezikovno neustrezen strokovni izraz
ang.	angleško	niz.	nizozemsko
arab.	arabsko	norv.	norveško
biogeogr.	biogeografija	pedogeogr.	pedogeografija
demogeogr.	demogeografija	plan.	planiranje
fin.	finsko	pokr. ekol.	pokrajinska ekologija
fr.	francosko	polit. geogr.	politična geografija
geogr. krasa	geografija krasa	port.	portugalsko
geogr. nas.	geografija naselij	PRIM.:	primerjaj pomensko ožje ali pomensko širše strokovne izraze
geogr. prometa	geografija prometa	prisl.	prislov ali prislovna besedna zveza
geogr. turizma	geografija turizma	rus.	rusko
geomorf.	geomorfologija	S:	sopomenka (sinonim)
GL:	glej besedne zveze, ki vsebujejo iztočnico	s	samoštalnik ali samoštalniška besedna zveza srednjega spola
gl.	glej pisno ustrežnejšo inačico	Si:	simbol
heb.	hebrejsko	spl. geogr.	splošna geografija
hidgeogr.	hidrogeografija	škot.-gel.	škotsko-gelsko
hind.	hindujsko	šp.	špansko
hrv.	hrvaško	šved.	švedsko
in	uvaja enakovredno pisno in izgovorno različico	tudi	uvaja manj rabljeno pisno inačico
ind. geogr.	industrijska geografija	tur.	turško
irs.	irsko	turkm.	turkmensko
island.	islandsko	var. okolja	varstvo okolja
ital.	italijansko	zaštar.	zastarel strokovni izraz
jap.	japonsko	ž	samoštalnik ali samoštalniška besedna zveza ženskega spola
K:	krajšava	→	glej strokovno in/ali jezikovno ustrežnejši ali/ in pogosteje uporabljan strokovni izraz
kart.	kartografija	( )	okrogli oklepaj za navajanje izvora, pojasnil, številčnih oznak pomenov
kit.	kitajsko	[ ]	oglati oklepaj za navajanje izgovora
klimatogeogr.	klimatogeografija		
lat.	latinsko		
ljud.	ljudsko		
m	samoštalnik ali samoštalniška besedna zveza moškega spola		
madž.	madžarsko		
malaj.	malajsko		
mat. geogr.	matematična geografija		
mn.	množina		
nav. mn.	navadno množina		
nem.	nemško		

**GEOGRAFSKI
TERMINOLOŠKI SLOVAR**

A

- àbiosfêra** -e ž **1. spl. geogr.**, širše neživa narava, ki obsega litosfero, hidrosfero, atmosfero in pedosfero in omogoča življenje **2. spl. geogr.**, ožje kamnine, vode, zrak in prst
- àbióta** -e ž **pokr. ekol.** nežive sestavine naravnega okolja, ki sestavljajo ekosistem **PRIM.:** bióta
- àbiótični člén okólja** -ega -a -- m **pokr. ekol.** → àbiótski člén okólja
- àbiótični dejávník okólja** -ega -a -- m nav. mn. **pokr. ekol.** → àbiótski okóljski dejávník
- àbiótični fáktor** -ega -ja m nav. mn. **pokr. ekol.** → àbiótski okóljski dejávník
- àbiótski člén okólja** -ega -a -- m **pokr. ekol.** neživi del ekosistema, npr. kamnina, podnebje, voda, prst **S:** àbiótični člén okólja **PRIM.:** biótski člén okólja
- àbiótski fáktor** -ega -ja m nav. mn. **pokr. ekol.** → àbiótski okóljski dejávník
- àbiótski okóljski dejávník** -ega -ega -a m nav. mn. **pokr. ekol.** sestavina neživega naravnega okolja, ki omogoča življenje in nanj vpliva **S:** àbiótični dejávník okólja, àbiótični fáktor, àbiótski fáktor **PRIM.:** biótski okóljski dejávník
- abisál** -a m **hidgeogr.** območje oceanskega dna v globini od 2500 m do 6000 m, brez svetlobe, s slabo dinamiko vode, stalno nizkimi temperaturami, z značilnimi sedimenti in organizmi **S:** abisálna cóna, globokomórski pás **GL:** *hidgeogr.* últraabisál
- abisálna cóna** -e -e ž **hidgeogr.** → abisál
- abisálna ravnína** -e -e ž **geomorf.** večinoma ravno oceansko dno praviloma v globini več kot 4000 m **S:** globokomórska ravnína
- abisální járek** -ega -rka m **geomorf.** → globokomórski járek
- abisální mórski sedimènt** -ega -ega -ênta m **geomorf.** mórski sediment v globini več kot 4000 m **PRIM.:** batiální mórski sedimènt, nerítični mórski sedimènt, pelágični mórski sedimènt
- ablácija** -e ž **1. hidgeogr., geomorf.** zmanjševanje ledenika ali snežne odeje zaradi taljenja, izhlapevanja ali mehanskega odnašanja **2. geomorf.** odplakovanje, odnašanje kamninskega drobirja z dežjem, vetrom **PRIM.:** deflácija
- ablacijska moréna** -e -e ž **geomorf.** morensko gradivo s površine ali vrhnjega dela ledenika, ki se izloči iz ledu zaradi ablacije **S:** ablacijski tíl, tíl taljênja
- ablacijska oblíka** -e -e ž **geomorf.** oblíka na površini ali v notranjosti ledenika, nastala zaradi ablacije
- ablacijska površína** -e -e ž **hidgeogr.** → talíšče ledeníka
- ablacijski gradiènt** -ega -ênta m **hidgeogr., geomorf.** štopnja spreminjanja ablacije ledenika glede na nadmorsko višino
- ablacijski tíl** -ega -a m **geomorf.** → ablacijska moréna
- ablacijski volúmen** -ega -mna m **hidgeogr.** količina s taljenjem ledenika nastale vode, merjena v g/cm³ ali v cm višine vodnega stolpca
- ablacijsko léto** -ega -a s **hidgeogr., geomorf.** čas od začetka do konca ablacije
- ablacijsko obdóbjé** -ega -a s **hidgeogr., geomorf.** obdobje, ko se uveljavlja ablacija
- ablacijsko obmóčje** -ega -a s **hidgeogr.** območje ledenika, kjer se tali snežna odeja
- aboridžin** -a tudi aborigin -a [aboridžin] m (ang.) **1. polit. geogr., demogeogr.** praprebivalec, domačin, pripadnik domače izvirne kulture v Avstraliji, Afriki in Ameriki **2. polit. geogr., demogeogr.** prvotni negroidni naseljenec Avstralije

aborigin -a [aborídžin] m *polit. geogr., demogeogr.*
gl. aborídžin

abrazíja -e ž *geomorf.* mehansko preoblikovanje morske ali jezerske obale zaradi erozijskega delovanja valov **S:** obálna erozija

abrazíjska jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, nastala zaradi delovanja morskih valov **S:** môrska jáma

abrazíjska obála -e -e ž *geomorf.* morska ali jezerska obala, nastala zaradi abrazije

abrazíjska políca -e -e ž *geomorf.* ožja ravnica pod obalnim pobočjem ali zajedena vanj, nastala zaradi erozijskega delovanja morskih ali jezerskih valov **S:** abrazíjska terása

abrazíjska ravnína -e -e ž *geomorf.* morska ali jezerska obalna ravnina, nastala z abrazijo

abrazíjska terása -e -e ž *geomorf.* → abrazíjska políca

abrazíjski reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, nastal z erozijskim delovanjem morskih ali jezerskih valov **PRIM.:** obální reliéf

abrí -ja m (fr.) *geogr. krasa* → spodmòl (1)

absolútna erozijska báza -e -e -e ž *geomorf.* morska gladina, do katere se teoretično lahko pogloblja reka oziroma znižuje površje **PRIM.:** rélatívna erozijska báza

absolútna gózdna tlà -ih -ih tál s mn. *pedogeogr.* tla z lastnostmi, ki najbolj ustrezajo rasti gozda, gozdnih rastlinskih združb

absolútna maksimálna temperatúra -e -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* najvišja doslej izmerjena temperatura zraka ali vode na določenem meštu v določenem obdobju, npr. v celotnem meritvenem obdobju, v posameznem letu, posameznem mesecu **PRIM.:** absolútna mínimálna temperatúra, povpréčna maksimálna temperatúra

absolútna minimálna temperatúra -e -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* najnižja doslej izmerjena temperatura zraka ali vode na določenem meštu v določenem časovnem obdobju, npr. v celotnem meritvenem obdobju, v posameznem letu, posameznem mesecu **PRIM.:** absolútna maksimálna temperatúra, povpréčna minimálna temperatúra

absolútna stáročst reliéfa -e -i -- ž *geomorf.* s kvantitavnimi metodami navadno v letih merjena starost reliefnih oblik ali sedimentov

absolútna višína -e -e ž *kart.* → nadmôrska višína

absolútna višína snéžne odéje -e -e -- -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* → skúpná višína snéžne odéje

absolútna vlážnost -e -i ž *klimatogeogr.* vlažnost zraka, izražena v gramih vodne pare na kubični meter zraka **PRIM.:** rélatívna vlážnost, specífična vlážnost

absolútna zráčna vlága -e -e -e ž *klimatogeogr.* masa vodne pare v prostorski enoti zraka, navadno izražena v g/cm³ **PRIM.:** rélatívna zráčna vlága

absolútni máksimum vódnega stánja -ega -a -- -- m *hidgeogr.* doslej najvišja izmerjena višina vodne gladine, izražena v cm **PRIM.:** absolútni mínimum vódnega stánja

absolútni mínimum vódnega stánja -ega -a -- -- m *hidgeogr.* doslej najnižja izmerjena višina vodne gladine, izražena v cm **PRIM.:** absolútni máksimum vódnega stánja

absolútni módul -ega -a m *hidgeogr.* doslej najvišji izmerjeni odtok vode v časovni enoti, navadno izražen v m³/s

absolútni prirástek prebiválstva -ega -tka -- m *demogeogr.* → dejánski prirástek prebiválstva

absolútni transpórt suspéncije -ega -a -- m *hidgeogr.* doslej največji izmerjeni prenos v vodi lebdečih snovi v časovni enoti, navadno izražen v g/s/m³

absórpčija -e ž **1.** *klimatogeogr.* vpijanje in raztapljanje zlasti plinov v drugih snoveh **2.** *klimatogeogr.* vpijanje dela elektromagnetnega valovanja, pri čemer se vpita energija pretvarja v druge oblike

GL: *hidgeogr.* absórpčija vóde

absórpčija vóde -e -- ž *hidgeogr.* sposobnost vode, da vpija toploto Sončevega sevanja

absórpčijska kapacitéta okólja -e -e -- ž *var. okolja* → absórpčijska zmogljivost okólja

absórpčijska zmogljivost okólja -e -i -- ž *var. okolja* zmogljivost okolja glede količine škodljivih antropogenih snovi in odpadne energije, ki jih lahko sprejme, ne da bi se poslabšala njegova kakovost **S:** absórpčijska kapacitéta okólja

abstrátna zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* zgornja meja, do katere bi na do-

ločenem območju uspeval gozd, če bi nanj vplivali le podnebni dejavniki **PRIM.:** dejanska zgornja gózdna mēja

abundánca -e ž *biogeogr.* → števílčnošť (2)

acidifikácija -e ž *pedogeogr.* → zakísanje

aciditéta vóde -e -- ž *hidgeogr.* → kíslošť vóde

acidofilna rastlína -e -e ž *biogeogr.* → kisló-ljúbna rastlína

acidotrófnó jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z zelo kisló reakcijo vode, katere pH je 5,5 in manj

áconálna pršť -e pršťí tudi azonálna pršť -e pršťí ž *pedogeogr.* mlada pršť, ki ima zaradi kratkotrajnega razvoja slabo izoblikovane genetske horizonte **S:** nēzréla pršť **PRIM.:** conálna pršť, intraconálna pršť, klimoconálna pršť

áconálna tálna vóda -e -e -e ž *hidgeogr.* podtalnica z lastnošťmi, ki niso skladne s podnebnimi in drugimi naravnogeografskimi značilnošťmi pokrajine v določenem naravnem pasu **PRIM.:** conálna tálna vóda

adaptácija -e ž **1.** *biogeogr.* sposobnošť organizmov, da se z razvojno naravno selekcijo prilagodijo življenjskim razmeram v določenem okolju **2.** *biogeogr.* sprememba zgradbe ali delovanja organizma zaradi prilagoditve določenemu okolju

adhezíjska vóda -e -e ž *hidgeogr., pedogeogr.* voda v pršťi, ki je v zelo tankem ovoju vezana na pršťene delce **S:** filmska vóda

adiabáta -e ž *klimatogeogr.* krivulja adiabatne spremembe štanja plína na termodinamičnem diagramu, ki kaže odvisnošť med temperaturo dvigajočega ali spuščajočega se zračnega delca, zračnim tlakom in višino

adiabátna spremémba -e -e ž *klimatogeogr.* proces, pri katerem zrak ne menjuje toplote z okolico, vendar se spremenijo njegova temperatura, tlak in prostornina **PRIM.:** adiabátno ohlájanje, adiabátno segrévanje

adiabátní gradiént -ega -ěnta m *klimatogeogr.* vrednošť spremembe temperature zraka na določenem višinskem odseku zaradi adiabatne spremembe

GL: *klimatogeogr.* mōkri adiabátní gradiént, *klimatogeogr.* súhi adiabátní gradiént, *klimatogeogr.* vlážni adiabátní gradiént

adiabátno ohlájanje -ega -a s *klimatogeogr.* ohlájanje zraka brez izmenjave toplote z okolico pri njegovem dviganju **PRIM.:** adiabátno segrévanje

adiabátno segrévanje -ega -a s *klimatogeogr.* segrévanje zraka brez izmenjave toplote z okolico pri njegovem spuščanju **PRIM.:** adiabátno ohlájanje

administratívno mésto -ega -a s *geogr. nas.* naselje, uradno brez štatusa mešta, ki se zaradi meštnega značaja v raziskavah opredeljuje kot mésto **PRIM.:** formálno mésto

adsorbírana vóda -e -e ž *hidgeogr., pedogeogr.* → higróskópska vóda

adsórcpíja -e ž *pedogeogr.* vezanje ionov ali molekul, zlasti kalija, magnezija, natrija, kalcija, na površje električno nabitih delcev glíne, humusa

adsórcpíjskí kompléks -ega -a m *pedogeogr.* organski in anorganski delci pršťi, ki lahko vežejo ione ali molekule

advékcija -e ž *klimatogeogr.* vodoravno gibanje zraka, našťalo zaradi toplotnih razlík **PRIM.:** konvékcija (1)

advékcíjska meglà -e -e ž *klimatogeogr.* meglà, našťala zaradi vodoravnega gibanja zraka, ki je toplejši ali hladnejši od tal **PRIM.:** radiacíjska meglà

aerácija pršťí -e -- ž *pedogeogr.* → prezračévánje pršťí

aerácija vóde -e -- ž *var. okolja, hidgeogr.* → prezračévánje vóde

aeracíjska plášt -e pláští ž *hidgeogr., geomorf.* sloj prepustnih sedimentov nad gladino talne vode, ki je zračen in vsebuje higróskópsko in kapilarno vodo, občasno tudi gravitacíjsko, ko padavinska voda prenika v tla

aeracíjskí pás -ega pasú m *geogr. krasa* → vadózni pás

aeróbná plášt -e pláští ž *pedogeogr.* prepustná plášt pršťi, ki vsebuje zrak

GL: *hidgeogr.* aeróbná vódná plášt

aeróbná vódná plášt -e -e pláští ž *hidgeogr.* plášt vode, v kateri se obnavlja v njej raztopljeni kisék **PRIM.:** anaeróbná vódná plášt

aeróbní organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki za preživetje potrebuje prošťi kisék **PRIM.:** anaeróbní organizem

aeróbní proces -ega -a m *pedogeogr.* proces,

ki poteka samo ob prisotnosti kisika, zlasti v prsti **PRIM.:** anaerobni proces

aërofotogrametrija -e ž **1. kart.** fotografiranje Zemljinega površja iz zraka in izdelovanje zemljevidov na podlagi tako dobljenih posnetkov **S:** aërotriangulacija **2. kart.** veda o tem

aërofotoposnetek -tka m **kart.** → letalski posnetek

aerologija -e ž **klimatogeogr.** del meteorologije, ki proučuje ozračje nad prizemno plastjo

aeropónika -e ž **agr. geogr.** gojenje rastlin brez prsti, pri katerem se s hranilno raztopino rosijo korenine rastlin, posajenih na posebnih ploščah **PRIM.:** hidropónika

aerosól -a m **klimatogeogr.** v zraku lebdeči drobni delci trdnih in tekočih snovi

aërotriangulácija -e ž **kart.** → aërofotogrametrija (1)

afélij -a m **mat. geogr.** → odsónčje

áfótična cóna -e -e ž **hidgeogr.** spodnja plast vode, navadno pod globino 80 m, kjer je osvetljenost tako majhna, da fotosinteza ni več mogoča **S:** nèosvetljèna plást **PRIM.:** fótíčna cóna

áfriško-malgáška bíorégija -e -e ž **biogeogr.** → etiópska bíogeográfška régija

aglomerácija -e ž **1. geogr. nas.** prostorsko omejeno območje, pomembno za družbeni razvoj širše skupnosti, na katerem je zgoščeno veliko prebivalcev, industrijskih in drugih dejavnosti, prometnih naprav **S:** méstna aglomerácija, urbána aglomerácija, zgoštitveno obmóčje (2) **PRIM.:** deglomerácija **2. plan., geogr. nas.** naselbinska enota, ki je s centralnimi funkcijami, gospodarskimi in drugimi dejavnostmi, z infrastrukturo povezana v enoten prostorski sistem

GL: *geogr. nas.* ênojêdrna aglomerácija, *geogr. nas.* méstna aglomerácija, *geogr. nas.* monocéntrična aglomerácija, *geogr. nas.* policéntrična aglomerácija, *geogr. nas.* urbána aglomerácija, *geogr. nas.* vècjêdrna aglomerácija

aglomerát -a m **geomorf.** nesprijeta odkladnina iz nezaobljenih kamninskih delcev, zlasti izmečkov ob izbruhu vulkana **PRIM.:** konglomerát

agóna -e ž **kart.** črta na zemljevidu, ki povezuje točke z magnetno deklinacijo 0°

agradácija reliéfa -e -- ž **geomorf.** dviganje površja zaradi kopičenja sedimentov vetrnega, rečnega, jezerskega ali morskega izvora na kopnem **PRIM.:** degradácija reliéfa

agrárna depopulácija -e -e ž **agr. geogr., demogeogr.** → bég z dežèle

agrárna držáva -e -e ž **agr. geogr.** država, katere gospodarstvo v glavnem temelji na primarnih dejavnostih, zlasti kmetijstvu in gozdarstvu **S:** kmetíjska držáva

agrárna geografíja -e -e ž **spl. geogr.** del gospodarske geografije, ki proučuje načine kmetovanja in prostorske značilnosti kmetijskih sistemov

agrárna gostóta -e -e ž **agr. geogr.** razmerje med različnimi kategorijami kmetijskih zemljišč in kmečkim prebivalstvom, ki se z njihovo uporabo neposredno preživlja **PRIM.:** fiziolóška gostóta, kmetíjska gostóta, poljedélska gostóta, specífična gostóta

GL: *agr. geogr., demogeogr.* agrárna gostóta prebivalstva

agrárna gostóta prebivalstva -e -e -- ž **agr. geogr., demogeogr.** razmerje med kmetijskimi zemljišči in kmečkim prebivalstvom, ki se z njihovo uporabo neposredno preživlja, izraženo s številom ljudi/km² **PRIM.:** agrárna gostóta

agrárna kolonizácija -e -e ž **demogeogr., agr. geogr.** organizirano naseljevanje kmečkega prebivalstva na izpraznjena ali neposeljena kmetijska območja

agrárna kríza -e -e ž **agr. geogr.** stanje, ko se zaradi presežkov pri kmetijski pridelavi v razvitih državah cene kmetijskih pridelkov znižujejo, kar povzroča slabšanje gospodarskega položaja in vpliva na spreminjanje pridelovalnih usmeritev, pokrajinskega videza

agrárna nosilnóšt -e -i ž **agr. geogr.** zmogljivost določenega območja glede na število ljudi, ki se lahko preživljajo s kmetovanjem, ne da bi se poslabšale naravne razmere

agrárna pokrájina -e -e ž **agr. geogr.** → kmetíjska pokrájina

agrárna polítika -e -e ž **agr. geogr.** → kmetíjska polítika

agrárna prenaséljenóšt -e -i ž **1. agr. geogr.** presežek kmečke delovne sile na podeželju, ki ob pomanjkanju delovnih mest v neagrarni

nih dejavnostih povzroča njeno nepolno zaposlenost **2. demogeogr., agr. geogr.** relativna prenaseljenost s kmečkim prebivalstvom na poljedelskih in živinorejskih območjih **3. demogeogr., agr. geogr.** izrazit presežek kmečkega prebivalstva glede na potrebe uštaljenega načina kmetovanja

agrárna refórma -e -e ž *agr. geogr.* sprememba agrarnolaštniških, zlasti zemljiškoposestnih odnosov, da se izboljša življenje kmečkega prebivalstva in poveča učinkovitost kmečkega dela, izpeljana z zakonskimi odločbami ali administrativno-političnimi posegi države

agrárna régija -e -e ž *agr. geogr.* zaokrožena prostorska enota z značilnimi razmerami za kmetovanje in svojskimi načini kmetovanja, po katerih se razlikuje od sosednjih območij **S:** kmetijska régija **PRIM.:** kmetijska pokrájina, kmetijsko obmóčje

agrárna revolúcija -e -e ž *agr. geogr.* → kmetijska revolúcija

agrárna skúpnošt -e -i ž *agr. geogr.* skupnost upravičencev, zlasti kmetov, ki organizirano uživajo pravico do rabe skupnih pašnikov, gozdov

agrárna strúktúra -e -e ž **1. agr. geogr.** celota zemljiških, posestnih, družbenih in gospodarskih razmer, pomembnih za kmetijsko pridelavo in za določanje kmetijskih sistemov **2. agr. geogr.** → zemljiška strúktúra

agrárna téhnika -e -e ž *agr. geogr.* → ágro-téhnika

agrárne škárje -ih -rij ž mn. *agr. geogr.* grafično izraženo nesorazmerje med številom zemljiških posestnikov v posamezni veliki skupini glede na pripadajoča jim zemljišča, ki kaže, da je večji del zemljišč v lasti sorazmerno majhne skupine velikih posestnikov

agrárni ékosisstém -ega -a m **1. pokr. ekol.** skupnost mikroorganizmov, rastlin, živali, ki skupaj z abiotskim okoljem ustvarjajo razmere za pridelovanje hrane **2. pokr. ekol.** sorazmerno odprt, zaradi človekovega delovanja spremenjen življenjski prostor s skupnostjo organizmov, v katerega vnaša človek energijo, vodo, gnojila, pesticide, semena, da pridobiva hrano rastlinskega in živalskega izvora

agrárni sistém -ega -a m *agr. geogr.* → kmetijski sistém

agrárni ústròj -ega -òja m *agr. geogr.* celota pravnih in socialnih predpisov, ki urejajo medsebojna razmerja podeželskega prebivalstva, razmerja glede lastništva kmetijskih zemljišč, delovna razmerja znotraj kmetijske dejavnosti

agrárno mésto -ega -a s *geogr. nas.* večje podeželsko naselje z določenimi centralnimi funkcijami, v katerem se velik del aktivnega prebivalstva ukvarja s kmetovanjem

agrárno obméstje -ega -a s *geogr. nas.* območje v neposrednem zaledju mešta, na prehodu v podeželsko okolico, kjer se izrazito prepletajo različne dejavnosti, pri čemer je v kmetijstvu najpomembnejša pridelava za oskrbo mestnih prebivalcev

agrárno obmóčje -ega -a s *agr. geogr.* → kmetijsko obmóčje

agrárno obremenjevánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* → kmetijsko obremenjevánje okólja

agrárno prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* → kmečko prebivalstvo

agresívna vóda -e -e ž *hidgeogr., geogr. krasa* voda, ki vsebuje nevezano ogljikovo, dušično, humozno kislino, zato je sposobna korodirati karbonatne kamnine

agrikultúra -e ž **1. agr. geogr.** celota kmetijskih panog, ki vključuje poljedelstvo, vrtnarstvo, sadjarstvo in vinogradništvo **2. agr. geogr.** → poljedelstvo

ágroindustrijski kompléks -ega -a m *agr. geogr.* sodobno organizirano kmetovanje, ki temelji na tehnološkem posodabljanju, ustrezni organizaciji pridelave s poudarkom na načrtovanju, pospeševanju in ustrejni politiki, na povezovanju z industrijo in trgovino, ki skrbita za pridelavo in prodajo pridelkov

ágrokáрта -e ž *agr. geogr.* zemljevid razvojnih usmeritev kmetijstva, izvedenih na podlagi razvrstitve zemljišč v prostorskem planu, ki dolgoročno opredeljuje vrsto gojenih kulturnih rastlin, način pridelave, intenzivnost zemljiške rabe

ágroklimatológija -e ž *klimatogeogr., agr. geogr.* → kmetijska klimatológija

ágrokombinát -a m *agr. geogr.* → kmetijski kombinát

ágrmeliorácija -e ž *agr. geogr.* izboljševanje

fizikalnih, kemičnih in bioloških lastnosti prsti, povečevanje rodovitnosti in vrednosti zemljišča s preoravanjem, rigolanjem, osuševanjem, namakanjem, ravnanjem terena, krčenjem drevja in grmičevja, urejanjem pašnikov, izboljševanjem doštopa **PRIM.:** hidromelioracija

ágotéhnika -e ž *agr. geogr.* celota postopkov za pridelovanje poljščin, ki obsega pripravo zemljišč, setev, oskrbovanje rastlin **S:** agrárna téhnika

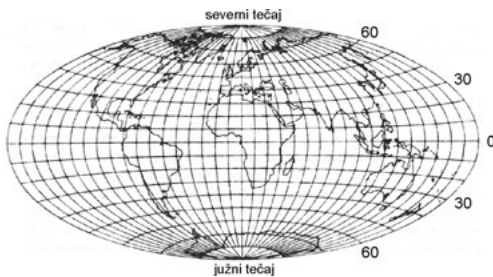
agrúmi -ov m mn. *agr. geogr.* kultivirano južno sadje iz rodu Citrus

A_n-horizónt -a [á há] m (krajšava h za humozni) *pedogeogr.* zgornji horizont v profilu prsti, v katerem so mineralni delci temno obarvani s humusom **S:** horizónt A_n

Á-horizónt -a m *pedogeogr.* → humózni horizónt

(A)-horizónt -a [oklepáj á] m *pedogeogr.* slabo razvit zgornji horizont v profilu prsti, ki ni vidno obarvan s humusom **S:** horizónt (A)

Aitoffova projékcija -e -e ž *kart.* preoblikovana Lambertova azimutna projekcija z dotikalíščem na ekvatorju, pri kateri je rob zemljevida elipsa, katere daljša os je ekvator, za polovico krajša os je srednji poldnevnik, drugi poldnevnik in vzporedniki pa so krive črte

Aitoffova projekcija

akcijski rádiij -ega -a m **1. geogr. nas.** gravitacijsko zaledje določene uštanove ali inštitucije **2. geogr. prometa** razdalja, ki jo lahko prepluje ladja, preleti letalo, ne da bi se vmes oskrbela z gorivom

akcijsko središče -ega -a s *klimatogeogr.* sklenjeno območje visokega in nizkega zračnega tlaka, ki je tesno povezano s splošno cirku-

lacijo ozračja, pomembno za razvoj vremena na obsežnih območjih

aklimatizácija -e ž **1. klimatogeogr.** prilagajanje, prilagoditev novim življenjskim okoliščinam, zlasti drugačnim podnebnim razmeram **2. klimatogeogr.** prilagajanje človeškega organizma spremenjenim okoljskim razmeram, zlasti pri vzponih v visokogorju

aklína -e ž *mat. geogr.* → magnétni ekvátor

akomodácija -e ž *demogeogr.* privajanje, prilagajanje priseljencev novemu okolju

akrátópéga -e ž *geogr. turizma, hidgeogr.* zdravilni vrelec s skromno vsebnostjo raztopljenih mineralnih snovi in temperaturo vode, približno enako povprečni letni temperaturi kraja izvira **PRIM.:** akrátotérma

akrátotérma -e ž *geogr. turizma, hidgeogr.* vroči vrelec s skromno vsebnostjo raztopljenih mineralnih snovi **PRIM.:** akrátópéga

akrisól -a m *pedogeogr.* prst z glinaštim B-horizontom v profilu, s štopnjo nasičenosti z bazami v spodnjem delu tega horizonta pod 50 % in kisló reakcijo, razširjena v tropskem in subtropskem pasu

akrópolsko mésto -ega -a s *geogr. nas.* za sredozemsko okolje značilno naselje na griču, nižji vzpetini s hišami, razporejenimi vzdolž izohips pod središčem kraja, utrdbo na temenu vzpetine, npr. Pazin in Vrsar v Istri

aktivna kislóst prstí -e -i -- ž *pedogeogr.* kislóst prsti, ki jo določa koncentracija vodikovih ionov v raztopini, izražena navadno s pH-vrednostjo

aktivna mëjnica -e -e ž *pokr. ekol.* območje na zgornjem delu rastlinske odeje, npr. na vrhu krošenj, najvišjih grmov, trav, žit, kjer je sprejemanje Sončeve energije najintenzivnejše

aktivna planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik, ki se še vedno uporablja za poletno pašo živine **PRIM.:** opuščéna planína

aktivna plášt -e pláští ž *geomorf.* vrhnja plášt permafrošta med njegovo zgornjo mejo in površjem, globoka od 15 cm do 150 cm, v kateri temperature med zimo in poletjem kolebajo pod in nad 0 °C, zato se vsako poletje odtali **PRIM.:** aktivni slòž tál

aktivna temperatúra -e -e ž **1. klimatogeogr.** temperatura, ki pospešuje rast in razvoj rastlin **2. klimatogeogr.** temperatura, ko se začénja

katera od faz rasti in razvoja rastlin **PRIM.:** efektivna temperatura

aktivni ledeník -ega -a m **1. hidgeogr.** premikajoči se ledenik, sklenjeno povezan z rediščem, od koder dobiva led **S:** Živi ledeník **2. hidgeogr.** ledenik, ki se v zadnjem času nenehno širi **PRIM.:** pasivni ledeník

GL: *hidgeogr.* nëaktivni ledeník

aktivni ognjeník -ega -a m *geomorf.* → aktivni vulkán

aktivni slòj bárja -ega slòja -- m *hidgeogr.* do nekaj dm debel zgornji sloj barja, v katerem se ob znižanju gladine talne vode zaradi prezračevanja in segrevanja okrepijo biokemični procesi **PRIM.:** inèrtni slòj bárja

aktivni slòj tál -ega slòja -- m *geomorf.* zgornji sloj površja, ki se zaradi sezonskega odmrzovanja na območju stalno zamrznjenih tal in sezonskega zamrzovanja zunaj tega območja aktivneje preobraža **PRIM.:** aktivna plást

aktivni slòj vòde -ega slòja -- m *hidgeogr.* zgornji sloj vode, v morju navadno do 100 m ali 150 m globoko, v jezerih navadno do dna, katerega značilnosti se zaradi vplivov ozračja čez leto spreminjajo

aktivni vršáj -ega -a m *geomorf.* → recéntni vršáj

aktivni vulkán -ega -a m *geomorf.* vulkan, ki občasno bruha lavo ali je v fazi dolgotrajnejšega mirovanja **S:** aktivni ognjeník **PRIM.:** delujóči vulkán, spéči vulkán, ugásli vulkán

aktivno bláto -ega -a s *var. okolja* organski, deloma anorganski oštanki biološkega čiščenja odpadnih voda, ki se v gnilišču v naslednji stopnji čiščenja biokemično razkrojijo **S:** pregníto bláto

aktivno prebivalstvo -ega -a s **1. demogeogr.** osebe, ki so zaposlene v različnih dejavnostih in so za to delo plačane **2. demogeogr.** vse osebe, ki so sposobne za delo

aktualízem -zma m *geomorf.* teorija, da je relief nastal s procesi, ki so dejavni tudi v sedanjosti

aktuálna evápotranspirácija -e -e ž *klimatogeogr.* → dejánska evápotranspirácija

aktuálna vegetácija -e -e ž *biogeogr.* → sedánje rastlínstvo

akulturácija -e ž *polit. geogr.* prevzemanje, prenašanje kulturnih prvin med različnimi

družbenimi skupinami z (delnim) ohranjanjem lastnih kulturnih značilnosti, izvorne identitete

akumulácija -e ž **1. geomorf.** odlaganje, nasiapanje, kopičenje sedimentov ali ledu, snega **2. geomorf.** → nanòs **3. hidgeogr.** → vòdni zadrževálnik

GL: *geomorf.* eólska akumulácija (1, 2), *geomorf.* fluviálna akumulácija (1, 2), *geomorf.* glaciálna akumulácija (1, 2), *hidgeogr.* glaciálna akumulácija (3), *geomorf.* hudoúrniška akumulácija (1, 2), *geomorf.* jézerska akumulácija (1, 2), *geomorf.* kòpenska akumulácija (1, 2), *geomorf.* ledeníška akumulácija, *geomorf.* mòrska akumulácija (1, 2), *geomorf.* réčna akumulácija (1, 2), *geomorf.* vétrna akumulácija, *hidgeogr.* vòdna akumulácija

akumulacijska hídroelektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* hidroelektrarna, navadno v gorskem svetu, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišča kinetična energija zajezene rečne vode **S:** visokotláčna hidroelektrárna **PRIM.:** pretóčna hídroelektrárna

akumulacijska obála -e -e ž *geomorf.* obala iz naplavljenih sedimentov

akumulacijska ravnína -e -e ž *geomorf.* ravnina iz akumulacijskega gradiva, nastala z akumulacijo

akumulacijska terása -e -e ž *geomorf.* terasa, nastala z akumulacijo

akumulacijski horizont -ega -a m *pedogeogr.* → iluviálnni horizont

akumulacijski réčno-denudacijski reliéf -ega -ega -a m *geomorf.* réčno-denudacijski relief, nastal z akumulacijo **PRIM.:** destrukcijski réčno-denudacijski reliéf

akumulacijski reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, nastal s kopičenjem sedimentov

GL: *geomorf.* akumulacijski réčno-denudacijski reliéf

akumulacijsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* → pregrádnno jézero

akumulacijsko obmóčje ledeníka -ega -a -- s *hidgeogr.* območje ledenika, kjer se nabirata sneg in led

akumulacijsko pobóčje -ega -a s *geomorf.* pobóčje, nastalo s kopičenjem akumulacijskega gradiva

ákvakultúra -e ž **1. agr. geogr., hidgeogr.** uprav-

ljanje z vodami z namenom povečati pridobivanje prehrambnih živalskih in rastlinskih snovi v rekah, jezerih in priobalnih morskih plitvinah, npr. gojenje rib, školjk, rakov, alg **2. agr. geogr., hidgeogr.** gojenje rib, školjk in drugih vodnih organizmov, navadno v pregrajenih delih sladkih voda ali morskih zalivov **PRIM.:** márikultúra

akvatično okólje -ega -a s *hidgeogr.* → vóдно okólje

akvatórij -a m *hidgeogr.* → ovódje

akvifêr -ja m *hidgeogr.* → vodonósnik

álas -a m *geomorf.* podolgovata depresija, nastala z različnimi periglacialnimi, zlasti termokraškimi procesi, podobna dolini, globoka do nekaj deset m in dolga do nekaj km, značilna za osrednjo Jakutijo in vzhodno Sibirijo

albédo -a m *klimatogeogr.* razmerje med padlo in odbito svetlobo, ki zadene ob neko površino

Álbersova projékcija -e -e in álbersova projékcija -e -e ž *kart.* štožčna kartografska projekcija za prikazovanje večjih območij Zemljinega površja, npr. Srednje Evrope, podobna Delislovi projekciji, pri kateri sta izbrana vzporednika, sekajoča Zemljo, med srednjim in robnima vzporednikoma zemljevida

alelopátija -e ž *biogeogr.* medsebojno delovanje med rastlinami, pri katerem rastline posamezne vrste z izločanjem določenih snovi vplivajo na rastline druge vrste

aleútska depresija -e -e ž *klimatogeogr.* depresija nad severnim Tihim oceanom, navadno s središčem nad Aleuti

álfa índeks -- -a m *geogr. prometa* merilo za določanje stopnje povezanosti razmeroma popolnega prometnega omrežja, ki se izračunava tako, da se dejanska vrednost ciklomatskega števila deli z njegovo največjo možno vrednostjo, pri čemer se število osnovnih krožnic v omrežju izraža kot ulomek maksimalnega možnega števila krožnic v njem **PRIM.:** béta índeks, ciklomátsko števílo

álfamézosapróbna onesnáženost vodá -e -i -- ž *var. okolja* tretja stopnja onesnaženosti voda, določena posredno po izbranih vrstah organizmov, združbah, ki uspevajo v precej onesnaženih vodah **PRIM.:** bétamézosapróbna onesnáženost vodá, mézosapróbna one-

snáženost vodá, óligosapróbna onesnáženost vodá, pólisapróbna onesnáženost vodá

álfamézosapróbna stópnja kakóvosti vóde

-e -e -- -- ž *var. okolja* visoka stopnja biološke onesnaženosti vode, pri kateri je voda za nadaljnjo tehnološko rabo le pogojno primerna **PRIM.:** bétamézosapróbna stópnja kakóvosti vóde, mézosapróbna stópnja kakóvosti vóde, óligosapróbna stópnja kakóvosti vóde, pólisapróbna stópnja kakóvosti vóde

algónkij -a m *geomorf., zastar.* → proterozóik

aljáška poledenítev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* poledenitev z značilnostmi gorske in regionalne poledenitve, z ledeniki, ki se marsikje spuščajo do morja

aljáški ledeník -ega -a m *hidgeogr.* gorski ledenik z jezikom, ki sega v fjord, značilen za Aljasko

alkalitrófnó jézero -ega -a s *hidgeogr.* s kalcijevimi ioni, dušikom, fosforjem bogato jezero, v katerem v njem nastale snovi krožijo počasi

alkalizácija -e ž *pedogeogr.* vezanje večje količine natrijevih ionov na delce prsti adsorpcijskega kompleksa **PRIM.:** dealkalizácija

alkálna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* → bázična pršt

alkálna réakcija pršti -e -e -- ž *pedogeogr.* → bázična réakcija pršti

alkálna vóda -e -e ž *hidgeogr.* → bázična vóda

alleröd -a [aleréd] m *klimatogeogr., geomorf., v Alpah* medledena doba v poznem glacialu med starejšim in mlajšim dryasom, ali daunom in egesnom, med 12.000 in 11.000 leti pred sedanjostjo

alogéna réka -e -e ž **1. hidgeogr.** reka, ki priteka z območij z obilnimi padavinami in teče čez sušna območja **2. hidgeogr.** reka, ki priteka na kraško površje z neprepustnih sedimentov

alogéni sedimènt -ega -ênta m *geomorf.* sediment, ki izhaja iz tujega okolja **PRIM.:** alohtóni sedimènt, avtohtóni sedimènt

alohtóna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt, nastala na prineseni matični podlagi **PRIM.:** avtohtóna pršt

alohtóna réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki priteka iz tujega okolja, npr. v sušnem podnebju z bolj namočenega območja

alohtóni jámski sedimènt -ega -ega -ênta

m *geogr. krasa, geomorf.* klastični sediment, ki je v kraško jamo prinesen **PRIM.:** avtohtóni jámski sedimènt

alohtóni sedimènt -ega -ènta m *geomorf.* sediment, ki izvira iz okolice, sestavljene iz drugačnih kamnin **PRIM.:** alogéni sedimènt, avtohtóni sedimènt

GL: *geogr. krasa, geomorf.* alohtóni jámski sedimènt

alohtóno prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* prebivalstvo, priseljeno z drugih območij **PRIM.:** avtohtóno prebivalstvo

aloním -a m *kart.* → alternativno zemljepisno imé

alotíl -a m *geomorf.* sediment, ki ima zaradi masnih premikov spremenljivo sestavo in navadno gradi čelne ter bočne morenske nasipe

alotrófnó jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, ki dobiva biogene, mineralne in organske snovi iz pojezerja

alpídi -ov m mn. *geomorf.* tektonsko mlado ozemlje, navadno gorato, našalo v mlajšem terciarju in kvartarju, poimenovano po Alpah

alpídska orogenéza -e -e ž *geomorf.* → alpinídska orogenéza

alpídsko gúbanje -ega -a s *geomorf.* → alpinídska orogenéza

alpinídska orogenéza -e -e ž *geomorf.* orogeneza v mezozoiku in kenozoiku, s katero so nastala mladonagubana goršta, npr. Alpe, Pireneji, Karpati, Kavkaz, Himalaja, Atlas **S:** alpídska orogenéza, alpídsko gúbanje, alpinídsko gúbanje **PRIM.:** armorikánska orogenéza, hercínska orogenéza, kaledónska orogenéza, varíscična orogenéza

alpinídsko gúbanje -ega -a s *geomorf.* → alpinídska orogenéza

alpínski pás -ega pasú m *biogeogr.* → visokogórski pás

álpska črnica -e -e ž **1.** *pedogeogr., zastar.* → ránker **2.** *pedogeogr., zastar.* → rendzína (1)

álpska híša -e -e ž *geogr. nas.* navadno v nadštopja grajena prostorna slovenska kmečka híša, pogošto zidana in beljena, s štrmo piramidašto streho ali streho na čop, prvotno krito s skodlami, in značilno oblikovanim lesenim balkonskim hodnikom

álpska jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama v visokogorskem krasu, navadno brez kapniških tvorb, z večjo višinsko razliko v podolžnem profilu, s svežimi erozijsko-korozijskimi oblikami zaradi delovanja podzemnih vodnih tokov

álpska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → álpsko podnébje (1, 2, 3)

álpska poledenítev -e -tve ž **1.** *klimatogeogr., geomorf.* območje različnih poledenitev alpskega sveta glede na podnebne spremembe **2.** *hidgeogr., geomorf.* večkratna poledenitev v Alpah **3.** *hidgeogr., geomorf.* gorska poledenitev, značilna za alpski svet

álpska slemenítev -e -tve ž *geomorf.* slemenitev v smeri vzhod–zahod, značilna za Alpe **PRIM.:** dínarska slemenítev

álpska vás -e vasí ž *geogr. nas., v Sloveniji* gručašta vas, za katero so značilni štrnjena zazidanošt s posamič stojčimi stavbami, razvejane prometnice, na vaškem zemljišču prevlada drugotnih grud in nepravilnih delcev

álpski gláciokrás -ega -a m *geogr. krasa* → álpski ledeníški krás

álpski krás -ega -a m *geogr. krasa* območje z različnimi tipi predgorskega, gorskega in visokogorskega ledeniškega krasa, značilno za Alpe **S:** álpski visokogórski krás

GL: *geogr. krasa* álpski gláciokrás, *geogr. krasa, geomorf.* álpski ledeníški krás, *geogr. krasa* álpski páleokrás

álpski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik na območju Alp

álpski ledeníški krás -ega -ega -a m *geogr. krasa* ledeniški kras na apnenčaštih območjih Alp, kjer so pri površinskih in podzemnih kraških pojavih vidni vplivi, sledovi gorske poledenitve **S:** álpski gláciokrás

álpski páleokrás -ega -a m *geogr. krasa* paleokras, našal v Alpah

álpski pás -ega pasú m *biogeogr.* gorski pas v Alpah, nad zgornjo gozdno mejo **PRIM.:** súbálpski pás

álpski reliéf -ega -a m **1.** *geomorf.* visokogorski relief v evropskih Alpah **2.** *geomorf.* visokogorski relief, našal v terciarju in kvartarju, značilen za mladonagubana goršta, npr. Himalaja, Ande, Kavkaz, Južne Alpe

álpski visokogórski krás -ega -ega -a m *geogr. krasa* → álpski krás

álpsko podnébje -ega -a s **1.** *klimatogeogr.* podnébje, značilno za visokogorje z izrazitimi višinskimi pasovi **S:** álpska klíma **2.** *klimatogeogr.* podnébje višinskega pasu nad zgornjo gozdno mejo, na območjih grmičevja, alpske tundre, snega, ledu **S:** álpska klíma **3.** *klimatogeogr.* podnébje v evropskih Alpah **S:** álpska klíma

alternativna energíja -e -e ž *ind. geogr.* vsak obnovljiv energetski vir, uporaben v preskrbi z energijo

alternativni turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki je v precejšnji meri prilagojen zmogljivostim okolja, avtohtonim oblikam bivanja, običajev, kulture in vere odmaknjenih ljudstev, na katera še ne vpliva globalizacija **S:** mëhki turizem **PRIM.:** konvencionalni turizem

alternativno zemljepisno imé -ega -ega -na s *kart.* vsak od dveh ali več toponimov, ki poimenujejo en sam topografski objekt **S:** aloním

altiméter -tra m *kart.* → višinómér

altiplanácija -e ž *geomorf.* → krioplanácija

altipláno -a m *geomorf.* visoka planota v Andih, zlasti v Boliviji in Peruju, obdana z višjimi gorskimi hrbti

altokúmul -a in altokúmulus -a m *klimatogeogr.* manjši kopašt oblak na višini med 2000 in 7000 m, sestavljen iz podhlajenih vodnih kapljic, iz katerega se ne izločajo padavine **S:** ovčica (1)

altokúmulus -a m *klimatogeogr. gl.* altokúmul

altostrát -a in altostrátus -a m *klimatogeogr.* brezobličén, tanek in sklenjen siv padavinski oblak na višini med 2000 in 7000 m, skozi katerega je še mogoče videti motno sonce, sestavljen iz mešanice podhlajenih vodnih kapljic in ledenih kristalov, med katerimi so tudi dežne kapljice in snežinke

altostrátus -a m *klimatogeogr. gl.* altostrát

aluminóza -e ž *var. okolja* poklicna pljučna bolezen zaradi dolgotrajne izpostavljenosti aluminijevemu prahu

aluviálna korozíja -e -e ž *geogr. krasa* korozija pod naplavinno

aluviálna pršít -e pršítí ž *pedogeogr.* → obréčna pršít

aluviálna ravníca -e -e ž *geomorf.* najnižja obrečna ravnica na naplavini, pri nas večinoma holocenske starosti **PRIM.:** naplávna ravnica, poplávna ravnica

aluviálna terása -e -e ž *geomorf.* obrečna ravnica, lahko delno ali v celoti še poplavna ob visoki vodi **PRIM.:** réčna terása (1)

alúvij -a m **1.** *geomorf.* holocenska réčna naplavina **PRIM.:** dilúvij (1), kolúvij (1) **2.** *klimatogeogr., geomorf., zastar.* → holocén **PRIM.:** dilúvij (3)

amenzalízem -zma m *biogeogr.* → nasprótništvo

amfibolít -a m *geomorf.* črna ali zelenkašta metamorfna kamnina, sestavljena iz silikatnih mineralov amfibolov

amfidrómná tóčka -e -e ž *hidgeogr.* točka na morski gladini brez plime, od katere radialno potekajo kotidialne črte

amfiglêj -a m *pedogeogr.* oglejena pršít, v kateri poteka oglejevanje zaradi sočasnega vpliva podtalnice in poplavne vode **PRIM.:** epiglêj, hipoglêj, psévdoglêj, štagnoglêj

amíktično jézero -ega -a s *hidgeogr.* stalno zamrznjeno jezero brez navpičnega kroženja vode, značilno za Grenlandijo in Antarktiko

A_{mo}-horizónt -a [á emó] m (krajšava mo za mólični) *pedogeogr.* → mólični horizónt

amonifikácija -e ž *pedogeogr., var. okolja* sproščanje dušika v obliki amoniaka pri razkranjanju organskih snovi

amplitúda -e ž *spl. geogr.* razpon med skrajnimi vrednostmi kolebanja določenega pojava

GL: *hidgeogr.* amplitúda vódnega kolébanja, *hidgeogr.* bíbavična amplitúda, *klimatogeogr.* dnévna amplitúda, *pokr. ekol.* ekolóška amplitúda, *klimatogeogr.* létna amplitúda, *hidgeogr.* plímska amplitúda

amplitúda vódnega kolébanja -e -- -- ž *hidgeogr.* razpon spreminjanja višine vodne gladine, količine pretoka v določenem času

anaeróbna vódna plášt -e -e pláští ž *hidgeogr.* plášt stoječe vode brez prostega kisika, v kateri živijo anaerobni organizmi, obdobjno v hipolimniju, stalno v monimolimniju **PRIM.:** aeróbna vódna plášt

anaeróbni organizém -ega -zma m *biogeogr.*

organizem, ki za preživetje ne potrebuje kisika **PRIM.:** aeróbní organizem

anaeróbní procés -ega -a m *pedogeogr.* proces, ki poteka brez prisotnosti kisika, zlasti v prsti **PRIM.:** aeróbní proces

anaglaciál -a m *hidgeogr., geomorf.* → napredoválna fáza

anakinálna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina s skladovnim vpadom, ki je nasproten njeni usmerjenosti

analfabetizem -zma m *demogeogr.* → nëpísme-nost

analíza SWOT -e -- [svót] ž *plan.* → SWOT-analíza

analíza vlóžkov in izlóžkov -e -- -- -- ž *plan., ind. geogr.* metoda vrednotenja učinkovitosti povezav med posameznimi sektorji v gospodarstvu določene države, pokrajine, pri čemer se primerjajo razmerja med vložki, razvrščenimi v stolpcih, in izložki, razvrščenimi v kolonah **S:** input-output analíza

analógni podátki -ih -ov m mn. *kart., spl. geogr.* podatki, merljivi in predstavljeni z zvezno spreminjajočimi se vrednostmi **PRIM.:** digitálni podátki

anaštomóza -e ž *geogr. krasa* mreža zaobljenih zajed, vdolbin in žlebov na štopu podzemne jame

anatéksa -e ž *geomorf.* popolna ali delna štalitev trdih kamnin zaradi tonjenja delov Zemljine skorje v večje globine

andezít -a m *geomorf.* temnosiva drobnozrnata predornina, ki nastane iz židke andezitne lave

andezitna črta -e -e ž *geomorf.* navidezna črta, ki omejuje območje z bolj židkimi bazičnimi kamninami na oceanskem dnu osrednjega dela Tihega oceana

andosól -a m *pedogeogr.* prst temne barve s slabo razvitimi horizonti v profilu, ki nastaja na vulkanskem gradivu, razširjena na območjih z delujočimi in ugaslimi vulkani

anekuména -e ž *spl. geogr.* del Zemljinega površja, ki je zaradi neugodnih naravnih razmer, zlasti ostrega podnebja, pomanjkanja padavin in velike nadmorske višine, stalno neposeljen, neprimeren za poselitev **PRIM.:** ekuména (1), súbekuména

anemohoríja -e ž *biogeogr.* razširjanje peloda,

semen, plodov rastlin z vetrom **PRIM.:** biohoríja, hidrohoríja

anemométer -tra m *klimatogeogr.* → vetromér

aneroíd -a m *klimatogeogr.* → kovínski barométer

anketíránje -a s *spl. geogr.* metoda zbiranja, analíziranja in vrednotenja nekaterih podatkov, ki se nanašajo na vse ali vzorčno izbrane subjekte oziroma objekte na določenem, navadno manjšem območju **PRIM.:** kartíránje, popís

anorgánsko gnojílo -ega -a *sagr. geogr.* umetno ali naravno mineralno gnojilo, pridobljeno v rudninskih nahajališcih, ki se mu zaradi navadno enostranske sestave in prevlade določenega elementa lahko dodajo manjkajoče snovi **PRIM.:** orgánsko gnojílo

anotérmična vódna plášt -e -e plásti ž *hidgeogr.* → anotérmični vódni slòj

anotérmični vódni slòj -ega -ega slója m *hidgeogr.* slòj stoječe vode, kjer se vodna temperatura z naraščanjem globine navadno znižuje **S:** anotérmična vódna plášt **PRIM.:** homogéni vódni slòj, izotérmični vódni slòj

anotermíja vóde -e -- ž *hidgeogr.* laštnost jezerske, morske ali rečne vode, da se z večanjem globine njena temperatura znižuje **S:** préma temperatúrna štratifkácija vóde **PRIM.:** dihotermíja vóde, homotermíja vóde, katotermíja vóde

antárktična biogeografska régija -e -e -e ž *biogeogr.* biogeografska regija, ki obsega Antarktiko in antarktične otoke **PRIM.:** avstrálsko-ázijska biogeografska régija, etiópska biogeografska régija, néoárktična biogeografska régija, neotrópska biogeografska régija, oceánska biogeografska régija, orientálska biogeografska régija, páleoárktična biogeografska régija

antárktična flórna oblašt -e -e oblašti ž *biogeogr.* → antárktis

antárktična konvergénca -e -e ž *hidgeogr.* pogrezanje hladnejše antarktične vode pod toplejšo subantarktično, kar vpliva na razširjenost planktona in rib

antárktična poledenítev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* zdajšnja poledenitev območja Antarktike **S:** antárktični léd

antárktična zóogeografska oblašt -e -e oblašti ž *biogeogr.* zoogeografska oblašt, ki

obsega Antarktiko in antárktične otoke **PRIM.:** avstrálska zóogeogrúfska oblást, etiúpska zóogeogrúfska oblást, holárktična zóogeogrúfska oblást, indijsko-malájska zóogeogrúfska oblást, madagáskarska zóogeogrúfska oblást, neotrúpska zóogeogrúfska oblást, novozeelándska zóogeogrúfska oblást, polinézjska zóogeogrúfska oblást

antárktični cirkumpolárni tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* → tók zahódnih vetrôv

antárktični króg -ega -a m *mat. geogr.* → júžni tečajnik

antárktični léd -ega ledú m *hidgeogr.* → antárktična poledenítev

antárktični oceán -ega -a m *hidgeogr.* → júžnooceánski obróč

antárktis -a m *biogeogr.* florna oblást, ki obsega najjužnejše dele Južne Amerike, Antarktiko in antárktične otoke **S:** antárktična florna oblást **PRIM.:** avstrális, holárktis, kapensis, neotrúpis, páleotrúpis

antecedénca -e ž *geomorf.* proces hkratnega tektonskega dviganja površja in poglobljanja rečne doline vanj

antecedéntna dolína -e -e ž *geomorf.* navadno globoka in ozka dolína, naštala z antecedenco

antecedéntna mēja -e -e ž *polit. geogr.* politična meja, naštala pred nastankom določene kulturne pokrajine na redko poseljenih območjih **PRIM.:** súbsekvéntna mēja

ánticiklón -a m *klimatogeogr.* obsežno območje nadpovprečno visokega ali povišanega zračnega tlaka v pasu subtropskega visokega tlaka in anticiklonalnega zračnega kroženja **PRIM.:** ciklón

GL: *klimatogeogr.* azórski ánticiklón, *klimatogeogr.* júžnoatlántske ánticiklón, *klimatogeogr.* júžnopacifiški ánticiklón, *klimatogeogr.* kánadski ánticiklón, *klimatogeogr.* mavrcíjski ánticiklón, *klimatogeogr.* sévernoatlántske ánticiklón, *klimatogeogr.* sévernopacifiški ánticiklón, *klimatogeogr.* sibírski ánticiklón

ánticiklónska búrja -e -e ž *klimatogeogr.* padajoči veter, ki piha z območja anticiklona **PRIM.:** ciklónska búrja

antiklinála -e ž *geomorf.* izbočeni del nagubanih kamninskih plašti, naštal s tektonskim gubanjem **PRIM.:** antiklinórij, sinklinála

GL: *geomorf.* géoantiklinála

antiklinálna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, naštala v antiklinali **PRIM.:** sinklinálna dolína **antiklinórij** -a m *geomorf.* niz manjših antiklinál, ki povzroča izbočeno strukturo v Zemljini skorji **PRIM.:** antiklinála, géoantiklinála, sinklinórij

antipód -a m *spl. geogr.* prebivalec natančno nasprotnega dela Zemljine oble

antropogéna meromiktíčnost -e -i ž *hidgeogr.* razslojenost vode meromiktíčnega jezera, ki jo povzroča kopičenje komunalnih odplak v njegovem najnižjem delu **PRIM.:** biogéna meromiktíčnost, eksogéna meromiktíčnost, krenogéna meromiktíčnost

antropogéna nesréča -e -e ž *spl. geogr.* nesreča, ki jo povzroči človek s svojimi posegi, npr. gozdni požar, razlitje nafte **PRIM.:** biolóška nesréča, narávna nesréča, téhnična nesréča

antropogéna pokrájina -e -e ž *spl. geogr.* pokrajina, ki jo je človek izrazito preoblikoval

antropogéna pršt -e pršti ž **1. pedogeogr.** pršt, ki ima zaradi človekovega delovanja zelo spremenjene naravne laštosti **S:** kultosól **PRIM.:** antropogenizirana pršt **2. pedogeogr.** umetno ustvarjena pršt **S:** kultosól

antropogéna terása -e -e ž *agr. geogr.* → kulturna terása

antropogéna zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* zgornja gozdna meja, naštala zaradi človekovega delovanja **S:** sekundárna zgórnja gózdna mēja **PRIM.:** narávna zgórnja gózdna mēja

antropogéni dejávník -ega -a m nav. mn. *spl. geogr.* dejavnik, ki ga ustvari, sproži ali stopnjuje človek **S:** antropogéni fáktor, družbeni dejávník **PRIM.:** narávni dejávník

antropogéni ékosisstém -ega -a m *pokr. ekol.* zaradi človekovega delovanja preoblikovan ekosistem z grajenimi objekti in s spremenjenim snovno-energijskim pretokom **PRIM.:** narávni ékosisstém

antropogéni fáktor -ega -ja m nav. mn. *spl. geogr.* → antropogéni dejávník

antropogéni horizónt -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu pršti, naštal zaradi obdelovanja, v katerem je navadno pomešanih več horizontov **S:** horizónt P, P-horizónt

antropogenizirana pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt, ki se zaradi posegov človeka razlikuje od naravne **PRIM.:** antropogena pršt (1)

antropogéno jezero -ega -a s *hidgeogr.* → umétno jezero

antropogéno okólje -ega -a s *spl. geogr.* okolje, preoblikovano zaradi človekovega delovanja **PRIM.:** družbeno okólje (1), kultivirano okólje, narávno okólje

antropogéno rastlínstvo -ega -a s *biogeogr.* zaradi človekovega delovanja zelo spremenjeno prvotno rastlínstvo **PRIM.:** narávno rastlínstvo

ántropogeografija -e ž **1.** *spl. geogr., ožje* del družbene geografije, ki obravnava naseljenost človeka na Zemlji in vpliv geografskih dejavnikov na razvoj družbe **S:** geografija človeka **2.** *spl. geogr., širše* → družbena geografija

ántropogeográfška kárta -e -e ž *kart.* → družbenogeográfški zemljevid

ántropogeográfška mēja -e -e ž *polit. geogr.* politična meja, ki poteka po kulturnih ali upravnih mejah

antropohoríja -e ž *biogeogr.* razširjanje peloda, semen, plodov rastlin s pomočjo človeka **PRIM.:** zoohoríja

antroposféra -e ž *spl. geogr.* območje geosfere, ki ga je preoblikoval človek

A_{on}-horizónt -a [á ohá] m (krajšava oh za ohrični) *pedogeogr.* → óhrični horizónt

apárthajd -a in apartheid -a [apárthajd] m (ang.) *polit. geogr., demogeogr.* rasno razlikovanje, ki se kaže v zapostavljanju črncev, zlasti v nekdanji Južnoafriški republiki

apartheid -a [apárthajd] m *polit. geogr., demogeogr.* gl. apárthajd

apioíd -a m *mat. geogr.* telo hruškašte oblike, ki se uporablja za ponazarjanje oblike Zemlje **PRIM.:** elipsoíd, geoíd, kardioíd, referénčni elipsoíd, sferoíd

aplikatívna geografija -e -e ž *spl. geogr.* del geografije, ki proučuje primernost, uporabnost geografskega okolja za družbo, pri čemer sintetično obravnava pokrajinske prvine v prostorskem in regionalnem načrtovanju, varstvu okolja, varstvu narave, turizmu, pomoči nerazvitim **PRIM.:** teoréična geografija

apnévec -nca m *geomorf.* biokemična karbonatna sedimentna kamnina iz kalcijevega

karbonata, v kateri zaradi vodotopnosti nastajajo kraški pojavi

GL: *geomorf.* dachsteinski apnévec, *geomorf.* dolomitizirani apnévec (1, 2), *geomorf.* dolomitni apnévec, *geomorf.* korálni apnévec

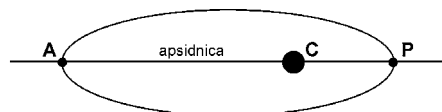
apnéniški dolomít -ega -a m *geomorf.* dolomit, v katerem prevladuje kalcijev karbonat

apnéniški krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v apnenčasti kamnini

apnénje pršti -a -- s *pedogeogr.* dodajanje kalcijevega karbonata, kalcijevega oksida zaradi zmanjševanja kislosti pršti

apogéj -a m *mat. geogr.* → odzémlje

ápsida -e ž *mat. geogr.* najbližja ali najbolj oddaljena točka glede na osrednje telo na ekliptiki

C – osrednje telo Zemlja (Luna) Sonce (planet)	A – najbolj oddaljena točka apogej ali odzemlje afélij ali odsončje	P – najbližja točka perigej ali prizemlje perihelij ali prisončje
---	--	--

Apsidi

apsídnicá -e ž *mat. geogr.* črta, ki povezuje apside

apvéling -a tudi upwelling -a [apvéling] m (ang.) *hidgeogr.* dviganje globinske morske vode v zgornje plasti obrežnega pasu zaradi vetrov, ki odrivajo površinsko vodo na odprto morje **PRIM.:** sinking

aragonít -a m *geogr. krasa* različica rombično kristaliziranega kalcijevega karbonata

aragonítna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama s tvorbami iz aragonita

aragonítni jéžek -žka m *geogr. krasa* tvorba iz aragonita z raznosmernimi igličastimi izraški

árborikultúra -e ž *biogeogr., agr. geogr.* gojenje drevja in grmovja

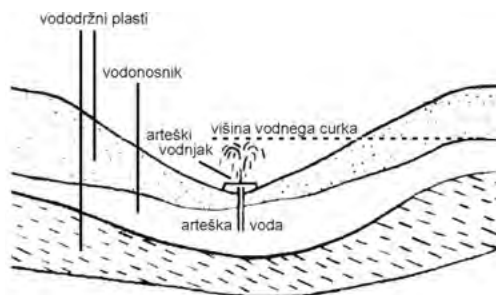
areál -a m **1.** *spl. geogr.* območje razširjenosti geografskega pojava **2.** *spl. geogr.* → območje (1) **3.** *biogeogr.* območje razširjenosti določenega živalskega, rastlinskega taksona, biocenoze

GL: *pokr. ekol.* ekolóški areál

aréično območje -ega -a s *hidgeogr.* območje, ki je zaradi skromne količine padavin povsem

- brez vodnega odtoka, npr. del Sahare **PRIM.:** endoreično območje
- arenosól** -a m *pedogeogr.* slabo razvita prst, nastala na nesprijetih peščenih nanosih, razen na rečnih, razširjena na sušnih, puščavskih območjih
- arêt** -a m (fr. arête) *geomorf.* priostren greben med krnicama **PRIM.:** špík
- argílični horizont** -ega -a m *pedogeogr.* iluvialni horizont, v katerem je nakopičena izprana glina iz horizonta nad njim **S:** argilúvični horizont, B₁-horizont, horizont B₁
- argilogenéza** -e ž *pedogeogr.* → oglinjevanje
- argilotrófno jézero** -ega -a s *hidgeogr.* jezero z veliko vsebnostjo ilovice
- argilúvični horizont** -ega -a m *pedogeogr.* → argílični horizont
- arháik** -a m *geomorf.* starejša perioda predkambrija, v kateri se je štrdila Zemljina skorja in je nastalo življenje, do približno 2,5 milijarde let pred sedanjošjo **S:** azóik
- arheolóški spomeník** -ega -a m *geogr. turizma* objekt, predmeti, ki pričajo o človekovem življenju v preteklosti, in/ali območje, kjer so bili najdeni **PRIM.:** etnolóški spomeník, kulturni spomeník, urbanistični spomeník, zgodovinski spomeník
- arhipelág** -a m *geomorf.* skupina bližnjih otokov v oceanih, morjih **PRIM.:** otóčje, otóška veríga, otóški níz
- arídna gózdna mēja** -e -e ž *biogeogr.* meja, nad katero zaradi pomanjkanja padavin na območjih s sušnim podnebjem gozd ne uspeva več
- arídna klíma** -e -e ž *klimatogeogr.* → súšno podnébje
- arídni krás** -ega -a m *geogr. krasa* kras v sušnem podnebjju, kjer prevladuje podzemni odtok in je malo površinskih kraških oblik
- arídno poljedélstvo** -ega -a s *agr. geogr.* → súšno poljedélstvo
- arídnošt** -í ž *klimatogeogr.* → súšnošt
- aritméična goštóta prebiválstva** -e -e -- ž *demogeogr.* povprečno število prebivalcev na kvadratni kilometer, v anglosaških deželah na kvadratno miljo, na gosteje naseljenih mestnih območjih tudi na hektar **S:** navádna goštóta, óbča goštóta, relatívna goštóta
- árktična frónta** -e -e ž *klimatogeogr.* gibljivo štičišče arktičnih in polarnih zračnih gmot
- árktična klíma** -e -e ž *klimatogeogr.* → árktično podnébje
- árktični króg** -ega -a m *mat. geogr.* → séverni tečájnik
- árktični pás** -ega pasú m *spl. geogr.* pokrajinski pas z mrzlim podnebjem na območju Arktike in Antarktike **PRIM.:** boreálni pás, polárni pás, súbpolárni pás, súbtropski pás, trópski pás, zmérni pás
- árktično mórje** -ega -a s *hidgeogr.* morje v arktičnem pasu **PRIM.:** trópsko mórje
- árktično podnébje** -ega -a s *klimatogeogr.* mrzlo podnebjje z malo padavinami, značilno za Arktiko in Antarktiko **S:** árktična klíma
- áarktógēa** -e ž *biogeogr. gl.* áarktógēja
- áarktógēja** -e in áarktógēa -e ž *biogeogr.* največje zoogeografsko kraljestvo na Zemlji s holarktično zoogeografsko oblastjo, ki obsega Evrazijo, razen Južne in Jugovzhodne Azije, severni del Afrike in Severno Ameriko **PRIM.:** néogēja, nótogēja, páleogēja
- armorikánska orogenéza** -e -e ž *geomorf.* orogeneza, s katero se je v karbonu dvignilo armorikansko gorovje **S:** armorikánsko gúbanje **PRIM.:** alpinídská orogenéza, hercínská orogenéza, kaledónská orogenéza, varíscična orogenéza
- armorikánsko goróvje** -ega -a s *geomorf.* del variscičnega gorovja iz mlajšega paleozoika
- armorikánsko gúbanje** -ega -a s *geomorf.* → armorikánska orogenéza
- arondácija** -e ž *agr. geogr.* zaokroževanje zemljišč posameznih lastnikov, pri katerem se tem pripojijo bližnja zemljišča drugih lastnikov, da se izboljša, poenostavi njihova obdelava, oskrba **S:** zaokrožítev zemljišč
- artéška vóda** -e -e ž *hidgeogr.* podtalnica, ujeta v vodonosniku med usločenima neprepustnima plastema kamnin
- artéški bazén** -ega -a m *hidgeogr.* območje arteške vode in zaledje, ki ga napaja
- artéški vodnják** -ega -a m *hidgeogr.* vodnjak, v katerem je arteška voda, ki priteče, ko se skozi zgornjo neprepustno plašč naredi vrtina v vodonosnik
- asanácija méšta** -e -- ž *geogr. nas.* → sanácija méšta

Ureditev arteškega vodnjaka

asfaltirana césta -e -e ž *geogr. prometa* césta, prevlečena z eno ali več plastmi asfaltne prevleke na utrjenem drobljenem gramozu **PRIM.:** betónska césta, makadámska césta, tlakována césta

ásimétrična dolína -e -e ž *geomorf.* dolina z različno nagnjenima pobočjema **PRIM.:** simétrična dolína

ásimétrična gúba -e -e ž *geomorf.* guba, pri kateri je zaradi neenakomernih pritiskov eno krilo bolj štrmo od drugega **PRIM.:** poléгла gúba, pošévna gúba, potopljéna gúba, prevrnjena gúba, simétrična gúba

ásimétričnost poréčja -i -- ž *hidgeogr.* nesorazmerje v velikosti leve in desne strani porečja glede na glavno reko

GL: *hidgeogr.* koeficiént ásimétričnosti poréčja

asimilácija -e ž **1. demogeogr.** zaključna stopnja prilagajanja ene skupine prebivalstva drugi, ki se razlikujeta po jeziku, narodnosti, veri **2. polit. geogr.** prilagajanje, podrejanje pripadnikov etničnih, navadno manjšinskih skupin, določeni dominantni skupnosti, ki zlasti v nacionalnih državah s centraliziranim državnim sistemom povzročá izgubljanje njihove izvorne narodne identitete

asimilácija rastlín -e -- ž *biogeogr.* nastajanje organskih snovi iz anorganskih v zelenih rastlinah s pomočjo svetlobe kot vira energije **PRIM.:** disimilácija

asimilácijska kapacitéta okólja -e -e -- ž *var. okolja* → asimilácijska zmogljivost okólja

asimilácijska sposobnost okólja -e -i -- ž *var. okolja* sposobnost okólja, da presnavlja, nevtralizira vanj vnesene antropogene škodljive snovi

asimilácijska zmogljivost okólja -e -i -- ž *var.*

okolja zmogljivost okolja, da sprejme določeno količino škodljivih snovi, ki jih vanj vnaša človek s svojimi dejavnostmi, ne da bi se porušilo okoljsko ravnovesje **S:** asimilácijska kapacitéta okólja

asociácija rastlín -e -- ž *biogeogr.* → rastlínka združba

aštenosféra -e ž *geomorf.* spodnji, bolj židek del Zemljine skorje in zgornji del plašča, na katerem v obliki litosferskih plošč plava trdna litosfera in zaradi dviganja magme in termičnih sprememb prihaja do dviganja ali spuščanja Zemljinega površja

astronómska jesén -e -i ž *mat. geogr.* doba od jesenskega enakonočja do zimskega Sončevega obrata

astronómska pomlád -e -i ž *mat. geogr.* doba od pomladanskega enakonočja do poletnega Sončevega obrata

astronómska zima -e -e ž *klimatogeogr.* doba od zimskega Sončevega obrata do pomladanskega enakonočja

astronómski ázimet -ega -a m *mat. geogr., kart.* kot med ravnino nebesnega poldnevniká in ravnino navpičnega kroga skozi neko nebesno telo

astronómski koordinátni sistém -ega -ega -a m *mat. geogr., kart.* sistém koordinat, s katerimi je določena lega določene točke na nebu

astronómski létni čas -ega -ega čása m *mat. geogr.* obdobje med enakonočjem in Sončevim obratom ali Sončevim obratom in enakonočjem **PRIM.:** klimátski létni čas

astronómski mrák -ega -a m *mat. geogr.* del dneva po sončnem zahodu in pred sončnim vzhodom, ko je Sonce pod obzorjem od 12° do 16° **PRIM.:** meščánski mrák, návtični mrák

astronómsko polétje -ega -a s *mat. geogr.* doba od poletnega Sončevega obrata do jesenskega enakonočja

ateízem -zma m *spl. geogr.* nepriznavanje Boga, brezboštvo **PRIM.:** enobóštvo, mnogobóštvo

atlánt -a m *kart.* → átlas

atlántik -a m *klimatogeogr., geomorf.* postglacialno obdobje topléga in zmerno vlažnega podnebja, med 5500 in 2500 leti pred našim štetjem **S:** atlántska dóba, podnébni óptimum, srédnja otoplítev

atlántska dôba -e -e ž *klimatogeogr.* → atlántik

átlas -a m *kart.* zbirka zemljevidov, ki po name-
nu in vsebini predstavljajo zaključeno celoto,
navadno vezana v knjigo **S:** atlánt

GL: *kart.* nacionalni átlas

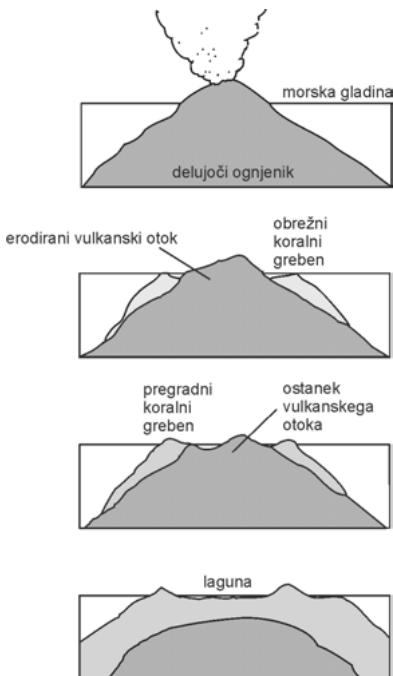
atmosfêra -e ž *spl. geogr., klimatogeogr.* → ozračje

atmosferilije -lij ž *klimatogeogr., var. okolja* vse
kemično in/ali fizikalno delujoče snovi v
spodnji plasti ozračja, ki povzročajo, pospe-
šujejo razpadanje Zemljine skorje

atmosfêrska refrákcija -e -e ž *mat. geogr.* pojav,
da se smer svetlobe pri prehodu skozi ozračje
spremeni, zato so nebesna telesa navidezno
višje nad obzorjem

atmosfêrska vôda -e -e ž *hidogeogr.* → pada-
vinska vôda

atól -a m *geomorf.* otok s koralnim grebenom,
ki v obliki venca obdaja laguno **PRIM.:** koralni
ôtok

Razvojne stopnje nastajanja atola

atómska elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* →
jêdrska elektrárna

A_{um}-horizónt -a [á uèm] m (krajšava um za um-
brični) *pedogeogr.* → úmbrični horizónt

aveníja -e ž *geogr. nas.* široka, reprezentativna
cesta v velikem meštu

aviónski posnétek -ega -tka m *kart.* → letálski
posnétek

avróra -e ž *klimatogeogr.* → polárni síj

avróra avstrális -e -- ž *klimatogeogr.* → júžni
síj

avróra boreális -e -- ž *klimatogeogr.* → séverni
síj

avstrálázijska biogeográfska régija -e -e -e ž
biogeogr. → avstrálsko-ázijska biogeográfska
régija

avstrális -a m *biogeogr.* florna oblašt, ki obsega
Avstraliijo, Tasmanijo in Novo Zelandijo **S:**
avstrálska flórna oblašt **PRIM.:** antárktis, ho-
lárktis, kapensis, neotrópis, páleotrópis

avstrálska depresíja -e -e ž *klimatogeogr.* de-
presija s središčem nad osrednjo Avstraliijo

avstrálska flórna oblašt -e -e oblaští ž *biogeogr.*
→ avstrális

avstrálska zóogeográfska oblašt -e -e
oblaští ž *biogeogr.* zoogeográfska oblašt, ki
obsega Avstraliijo, Tasmanijo, Novo Gvinejo
in nekatere manjše otoke **PRIM.:** antárktična
zóogeográfska oblašt, etiópska zóogeo-
gráfska oblašt, holárktična zóogeográfska
oblašt, indijsko-malájska zóogeográfska ob-
lašt, madagáskarska zóogeográfska oblašt,
neotrópska zóogeográfska oblašt, novoze-
lándska zóogeográfska oblašt, polinézijska
zóogeográfska oblašt

avstrálsko-ázijska biogeográfska régija
-e -e -e ž *biogeogr.* biogeográfska régija, ki
obsega Avstraliijo in Novo Zelandijo ter del
otokov v Jugovzhodni Aziji **S:** avstrálázijska
biogeográfska régija **PRIM.:** antárktična biogeo-
gráfska régija, etiópska biogeográfska régija,
néoárktična biogeográfska régija, neotrópska
biogeográfska régija, oceánska biogeográf-
ska régija, orientálska biogeográfska régija,
páleoárktična biogeográfska régija

avtárkična kmetíja -e -e ž *agr. geogr.* čísta
kmetíja, ki krije vse potrebe z dobrinami,
ki jih sama prideluje **S:** avtárkično kméčko
gospodárstvo **PRIM.:** tífzna kmetíja

avtárkično kméčko gospodárstvo -ega -ega
-a s *agr. geogr.* → avtárkična kmetíja

avtárkično kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* → samozadostno kmetijstvo

avtekoľogija -e ž *biogeogr.* veda o bioloških odnosih med posamezno rastlinsko, živalsko vrsto in njenim okoljem

ávtobusna poštaja -e -e ž *geogr. prometa* stavba s prostori za čakanje, oskrbo potnikov in označene prometne površine, kjer se ustavljajo avtobusi **PRIM.:** ávtobusno poštajališče, železniška poštaja

ávtobusno poštajališče -ega -a s *geogr. prometa* označena prometna površina ob vozišču ceste, namenjena ustavljanju avtobusov za javni prevoz potnikov **PRIM.:** ávtobusna poštaja

ávtocéšta -e ž *geogr. prometa* s predpisanimi prometnimi znaki označena cesta za promet motornih vozil z dvema, med seboj ločenima voznima pasovoma za promet v nasprotni smeri, brez nivojskih križišč s cesto, železnico ali tramvajsko progo v isti ravnini, navadno povezana z enakimi cestami v sosednjih državah

avtohtóna manjšina -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* manjšina, katere pripadniki naseljujejo določeno območje daljše zgodovinsko obdobje in imajo navadno enake pravice kot pripadniki večinske nacije, npr. Nemci v Italiji, Madžari v Sloveniji **PRIM.:** néavtohtóna manjšina

avtohtóna pršť -e pršťi ž *pedogeogr.* pršť na matični podlagi, na kateri se je razvila **PRIM.:** alohtóna pršť

avtohtóni jámski sediment -ega -ega -ênta m *geogr. krasa* klastični sediment, naštal v kraški jami **PRIM.:** alohtóni jámski sediment

avtohtóni sediment -ega -ênta m *geomorf.* sediment na meštu naštanke **PRIM.:** alogéni sediment, alohtóni sediment
GL: *geogr. krasa* avtohtóni jámski sediment

avtohtóno prebivalštvó -ega -a s *demogeogr.* prvotno prebivalštvó, rojeno v kraju bivanja **PRIM.:** alohtóno prebivalštvó

ávtokárta -e ž *kart.* zemljevid, prirejen posebej za avtomobilski promet po cestah

avtomobilska indústrija -e -e ž *ind. geogr.* izdelovanje osebnih, potniških in tovornih motornih vozil za cestni promet

avtomórfna pršť -e pršťi ž *pedogeogr.* pršť, v

kateri padavinska voda prošto odteka v podtalnico **PRIM.:** hidromórfna pršť

avtonomija -e ž *polit. geogr.* samostojno upravljanje ozemlja v okviru določene države oziroma samouprava določene skupnosti

ávtorski original zemljevida -ega -a -- m *kart.* rokopisni original zemljevida, ki ga avtor izdelal sam ali drugi po njegovih navodilih ali pod njegovim vodštvom **PRIM.:** délovna kárta, kartográfski original zemljevida, tiskárski original zemljevida

avtotrófni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki potrebuje za svojo prehrano anorganske snovi, iz katerih s fotosintezo, kemossintezo sintetizira organske snovi **PRIM.:** heterotrófni organizem

avtotrófno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, v katerem nastajajo biogene, mineralne in organske snovi, potrebne za hrano organizmov

azbestóza -e ž *var. okolja* pljučna bolezen, navadno poklicna, zaradi dolgotrajne izpostavljenosti indústrijskemu prahu, ki vsebuje azbestna vlakna

azilánt -a m *polit. geogr.* politični migrant, ki mu država priselitve daje začasni ali trajnejši politični azil in mu prizna štatus političnega preganjanca **PRIM.:** begúneec, optánt

ázimut -a m **1. mat. geogr.** kot med namišljeno črto od stojišča do neke točke na Zemlji in smerjo sever–jug, navadno izražen v stopinjah **2. mat. geogr.** kot v nebesnem koordinatnem sistemu, med navpičnim krogom skozi nebesno telo in nebesnim poldnevnikom
GL: *mat. geogr.* astronómski ázimut, *kart.* geodétski ázimut

ázimutna pošévná projékcija -e -e -e ž *kart.* ázimutna projékcija, pri kateri se projéksijska ravnina dotika Zemlje na katerikoli točki med ekvatorjem in tečajem **PRIM.:** ázimutna projékcija

ázimutna projékcija -e -e ž *kart.* v površinah ali kotih točna kartografska projékcija, s katero je Zemljino površje preneseno s projiciranjem iz neke točke na ravnino, ki se navadno dotika Zemlje na tečaju, redkeje na ekvatorju ali med tečajema in ekvatorjem **S:** horizontná projékcija, zenitná projékcija **PRIM.:** ázimutna

azóik

---

pošévná projékcija, štôžčna projékcija, váljna projékcija

azóik -a m *geomorf.*, *zastar.* → arháik

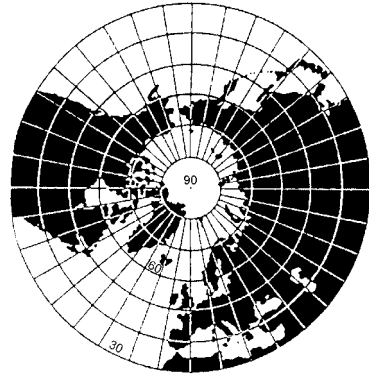
azonálna pršć -e pršćí ž *pedogeogr. gl.* áconálna pršć

azórski ánticiklón -ega -a m *klimatogeogr.*

subtropski anticiklon, ki našćaja na območju Azorov in zlašći poleti vpliva tudi na vreme v Evropi **S**: sévernoatlántski ánticiklón

azotofiksácija -e ž *pedogeogr.* → fiksácija dušćka

azotofiksátor -ja m *biogeogr.*, *pedogeogr.* → fiksátor dušćka

Azimutna projekcija

B

- bába** -e ž *geomorf.* → bít
- bábje polétje** -ega -a s *klimatogeogr.* daljše obdobje nadpovprečno toplega in lepega vremena na začetku jeseni **PRIM.:** indijansko polétje
- bábje pšeno** -ega -a s *klimatogeogr.* padavina v obliki belih, neprozornih polledenih zrnec s premerom 1–5 mm
- badlands** -a [bédlents] m (ang.) *geomorf.* razbrazdano, težko prehodno površje, polno žlebov in ostrih grbin, nastalo z erozijo navadno na območju s sušnim podnebjem **PRIM.:** erozijsko območje
- bagui** -ja [bágui] m *klimatogeogr.* tropski ciklon na območju Filipinov
- bajada** -e [baháda] ž (šp.) *geomorf.* zložno podnožje hriba na prehodu v ravnino, zgrajeno iz nesprijetega gradiva, nanesenega na skalno podlago z občasnimi vodotoki s pobočja v puščavskem okolju **PRIM.:** pedimènt
- bájer** -ja m *hidgeogr.* večja kotanja z vodo za gojenje rib in različne oblike rekreacije **PRIM.:** ríbnik
- bájta** -e ž *geogr. nas., v Zgornjesavski dolini, Karavan-kah in Kamniško-Savinjskih Alpah* stanovanjska planšarska stavba, navadno lesena **PRIM.:** fáča, kóča, štán
- bájar** -ja m **1. agr. geogr.** lastnik zelo majhnega kmetijskega posestva **S:** kóčar **PRIM.:** gostáč, grúntar **2. agr. geogr., na Veliki planini** oseba, ki zunaj pašne sezone uporablja paširski štán, ki ni njena last
- baldahín** -a m *geogr. krasa* stalaktit v obliki zavese
- balkanizácija** -e ž *polit. geogr.* proces razpadanja države na manjše dele zaradi notranjih nasprotij, značilen za novoveško zgodovino balkanskih držav
- balneologíja** -e ž *klimatogeogr.* veda, ki proučuje zdravilne učinke podnebjá na človeka
- balván** -a m *geomorf.* → ledeniški balván
- balvánašta moréna** -e -e ž *geomorf.* morenski nasip, sestavljen v glavnem iz ledeniških balvanov **S:** balvánski nasíp
- balvánski nasíp** -ega -a m *geomorf.* → balvánašta moréna
- banánska držáva** -e -e ž **1. polit. geogr.** srednjeameriška država, v kateri je glavna gospodarska dejavnost pridelovanje banan za izvoz pod nadzorom tujih družb, ki onemogočajo lastno, neodvisno politiko in vzdržujejo enostransko odvisnost od Združenih držav Amerike, kar povzroča nenehne napetosti in politično nestabilnost **2. polit. geogr.** vse svetovne države s podobnimi razvojnimi in političnimi problemi
- banka podátkov** -e -- ž *spl. geogr.* → báza podátkov
- bantuštán** -a m *polit. geogr.* po načelu apartheidja in narodne pripadnosti ustanovljen prebivalštveni rezervat v nekdanji Južnoafriški republik
- bár** -a m *geomorf.* od okolice višja naplavina v rečni štrugi ali odkladnina klastičnega gradiva v obalnem morju ali delti reke, ki lahko sega nad vodno gladino, značilna za izlive večjih rek
- barákarsko nasélje** -ega -a s *geogr. nas.* praviloma nelegalno obmešno naselje s stanovalci iz najnižjega, najrevnejšega družbenega sloja, brez ustreznih komunalnih naprav in z objekti iz nekakovoštnih gradbenih materialov, npr. iz lesa, pločevine, plastičnih mas **S:** slum (1) **PRIM.:** barriada, básti, bidonville, callampa, favéla, gacekondu, jacale, rancho, shanty town, slum (2), squatter settlement, tugúrio, villa miseria
- barhán** -a m (turkm.) *geomorf.* srpašta vetrna peščena sipina z vbočenimi štrmejšimi od-

vetrnimi pobočji in znižujočimi se krajnimi krilnimi podaljški na odvetni strani **PRIM.:** srpašta sipina

barjanska prš -e prš ž *pedogeogr.* prš, ki vsebuje v celotnem profilu nad 30 odstotkov organske snovi, zlašti šote, razširjena na barjanskih območjih **S:** bárska prš

barjanska vás -e vaš ž *geogr. nas.* razpotegnjena na vás z domovi, ki so v enakomernih razdaljah pošavljeni ob glavni cesti, pri čemer poljsko razdelitev in regulacijo naselja določa sistem odtočnih, osuševalnih jarkov

barjanski travnik -ega -a *agr. geogr.* mokrotni travnik kot katastrska zemljiška kategorija na barju, na katerem uspevajo za zakisano prš značilne trave slabše kakovosti **PRIM.:** mokrotni travnik

bárje -a s *hidgeogr., biogeogr.* mokrotno zemljišče, na katerem iz odmrlih delov šotnih mahov in drugih vlagoljubnih rastlin zaradi počasnega razkroja nastaja šota

GL: *hidgeogr.* aktivni slòj bárja, *hidgeogr., biogeogr.* drevésno bárje, *hidgeogr., biogeogr.* evtrófnò bárje, *hidgeogr.* inètrni slòj bárja, *hidgeogr., biogeogr.* izbóčeno bárje, *hidgeogr., biogeogr.* mahóvno bárje, *hidgeogr., biogeogr.* mángrovsko bárje, *hidgeogr., biogeogr.* mézotrófnò bárje, *hidgeogr., biogeogr.* nízko bárje, *hidgeogr., biogeogr.* nížínsko bárje, *hidgeogr., biogeogr.* óligotrófnò bárje, *hidgeogr., biogeogr.* plòsko bárje, *hidgeogr., biogeogr.* pobóčno bárje, *hidgeogr., biogeogr.* sfágnovo bárje, *hidgeogr., biogeogr.* šótno bárje, *hidgeogr., biogeogr.* trávno bárje, *hidgeogr., biogeogr.* trštíčno bárje, *hidgeogr., biogeogr.* visóko bárje, *hidgeogr., biogeogr.* višínsko bárje

barométer -tra m *klimatogeogr.* naprava za merjenje zračnega tlaka

GL: *klimatogeogr.* kovínski barométer, *klimatogeogr.* žívosrebrní barométer

barométrska kóta -e -e ž *kart.* kota, ki označuje nadmorsko višino izbrane točke na terenu, določena od neke znane nadmorske višine s pomočjo razlike v zračnem tlaku

barométrska višínska fórmula -e -e -e ž *kart.* enáčba, ki omogoča približni izračun nadmorske višine s pomočjo izmerjene razlike v zračnem tlaku

barométrski gradiènt -ega -ènta m *klimatogeogr.* razlika v zračnem tlaku na določeno razdaljo

barranco -a [baránko] m (šp.) *geomorf.* erozijski jarek, soteska, z ovršja vulkanskega šožca žarkašto usmerjena po pobočjih navzdol

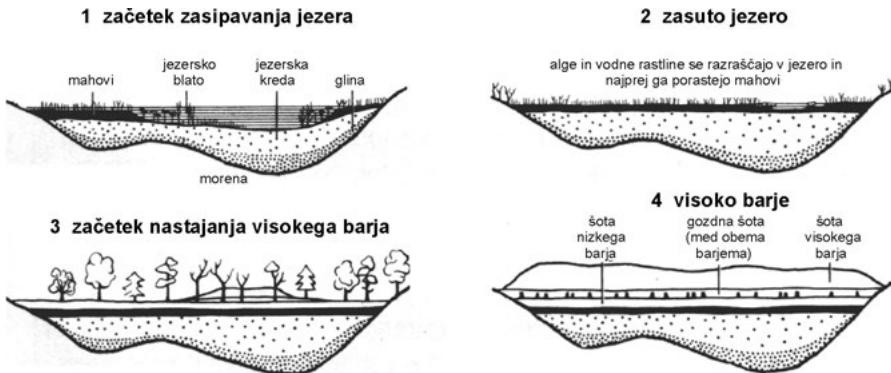
barriada -e [barijáda] ž (šp.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mešt v Peruju in Ekvadorju **PRIM.:** bášti, bidonville, callampa, favéla, gacekondu, jacale, rancho, slum (2), tugúrio, villa miseria

bárska prš -e prš ž *pedogeogr.* → barjanska prš

barvanje kráške vóde -a --- s *geogr. krasa* → sledènje kráške vóde

bárvna metalurgíja -e -e ž *ind. geogr.* proizvodnja in predelava vseh kovin, razen železa **PRIM.:** črna metalurgíja

bášti -ja m (hind.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mešt v Indiji **PRIM.:** barriada, bidonville, callampa, favéla, gacekondu, jacale, rancho, slum (2), tugúrio, villa miseria

Nastanek in razvoj barja

batiál -a m *hidgeogr.* oceansko območje med sublitoralom in abisalom, globoko od 200 m do 3000 m

batiálni mōrski sediment -ega -ega -ēnta m *geomorf.* morski sediment v globini od 200 m do 800 m **PRIM.:** abisálni mōrski sediment, nerflični mōrski sediment, pelágični mōrski sediment

batibentál -a m *hidgeogr.* območje globokomorskega dna, kjer živi bentos **PRIM.:** bati-pelagiál

batilímnij -a m *hidgeogr.* globinska vodna plašt v jezerih **PRIM.:** epilímnij, hipolímnij, metalímnij

batiméter -tra m *hidgeogr.* → globinomér

batimetríja -e ž *hidgeogr.* merjenje globine vode

batipelagiál -a m *hidgeogr.* oceansko območje v globini od 1000 m do 3000 m, kjer živijo prosto plavajoči organizmi **PRIM.:** batibentál

batisfēra -e ž *hidgeogr.* območje morskih globin

batiskáf -a m *hidgeogr.* podmornici podobna naprava za raziskovanje večjih morskih globin

batitermográf -a m *hidgeogr.* naprava za merjenje temperature vode v globinah

batográf -a m *hidgeogr., kart.* kartografska naprava za vrisovanje globine in oblike morskega ali jezerskega dna

batolít -a m *geomorf.* magmatske kamnine v obliki masivne leče v Zemljini skorji **PRIM.:** fakolít, lakolít, lopolít, plutón, síl

batométer -tra m *hidgeogr.* priprava za zajemanje globinskih vzorcev vode **S:** globínska sonda

báza hidrográfa -e -- ž *hidgeogr.* izhodiščna točka pri merjenju vodoštaja s hidrografom, izražena z geodetsko izmerjeno nadmorsko višino

bazálne laštnósti ledeníka -ih -- -- ž mn. *hidgeogr.* razmerje med temperaturo ledu in temperaturo ledišča pod tlakom na stiku ledenika s podlago

bazální tíl -ega -a m *geomorf.* sestavni del talnega tila, ki nastaja pod geotermalnim vplivom v času stagnacije ledenika

bazált -a m *geomorf.* drobnozrnata siva ali črna predornina, značilna za bazaltne pokrove in dajke

bazáltna plášt -e plašti m *geomorf.* → síma
bazáltni pokrōv -ega -ōva m *geomorf.* pokrov iz bazaltne lave na Zemljinem površju, ki je zaradi židkosti bazalta večinoma ravno ali le blago nagnjeno **S:** lávni plató **PRIM.:** vulkánski pokrōv

báza obláka -e -- ž *klimatogeogr.* nadmorska višina v ozračju, kjer je meja spodnje ploskve oblaka

báza podatkov -e -- ž *spl. geogr.* večja količina organizirano urejenih, navadno digitalnih podatkov, navezanih na določeno področje, npr. geografske informacijske sisteme, demografijo, doštopnih z računalnikom **S:** banka podatkov, podatkovna zbirka

bazár -ja m *geogr. nas.* tržni prostor s trgovsko in obrtno funkcijo, značilen za mešta v orientalskem okolju in na Indijski podcelini **PRIM.:** čáršija, súk

bazén -a m *geomorf.* kotlina, zapolnjena z usedlinami

GL: *hidgeogr.* artéški bazén, *hidgeogr.* dnò vòd-nega bazéna, *hidgeogr.* firnski bazén, *hidgeogr.* hidrográfski bazén, *geomorf.* kōnčni bazén, *var. okolja* ozračeválni bazén, *hidgeogr.* poplávni bazén, *hidgeogr.* réčni bazén, *geomorf.* sedimentacíjski bazén, *geomorf.* terminálni bazén, *hidgeogr.* vòdni bazén (1, 2, 3), *hidgeogr.* vodo-zbírní bazén

bazična indústrija -e -e ž *ind. geogr.* indústrijske panoge, ki pripravljajo, obdelujejo surovine za nadaljnjo indústrijsko predelavo, npr. kovine, kovinske zlitine, kemikalije, cement **S:** surovínska indústrija **PRIM.:** ekstraktívna indústrija, predeloválna indústrija

bazična pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt s pH-vrednoštjo več kot 7, ki navadno vsebuje veliko karbonatov, zlasti natrija in kalcija **S:** alkálna pršt **PRIM.:** kíslna pršt

bazična reakcija pršti -e -e -- ž *pedogeogr.* reakcija, ki kaže štopnjo bazičnosti pršti, izražena s pH-vrednoštjo več kot 7 **S:** alkálna reakcija pršti **PRIM.:** kíslna reakcija pršti, nevtrálna reakcija pršti

bazična vòda -e -e ž *hidgeogr.* voda s pH-vrednoštjo več kot 7 **S:** alkálna vòda **PRIM.:** kíslna vòda

bazičnost pršti -i -- ž *pedogeogr.* laštnósti pršti,

kateri pH-vrednoš je več kot 7 **PRIM.:** kíslòš pršči

bázičnoš vòde -i -- ž *hidgeogr.* lašnoš vode s pH-vrednošjo več kot 7 **PRIM.:** kíslòš vòde

bazofilna raštlina -e -e ž *biogeogr.* raštlina, ki uspeva na pršči z bazično reakcijo **PRIM.:** kíslòljúbna raštlina, nevtrófilna raštlina

BDP BDP-ja [bədəpə] in [bedepé] m krajšava *spl. geogr.* → brúto domáči proizvod

beaufort -a [bofór -ja] m *klimatogeogr. gl.* bofór

Beaufortova léštvica -e -e [bofórjeva] in beaufortova léštvica -e -e ž *klimatogeogr.* dvanajštópensjska léštvica za določanje jakošči vetra na Zemljinem površju glede na njegov učinek

bèč bečà m *hidgeogr.* preprošto, manjše vodno zajetje

beduín -a m *agr. geogr.* arabski nomad, ki se s kamelami seli po puščavskih območjih severne Afrike in jugozahodne Azije

bég prebivalštvá -a -- m *demogeogr.* → mnóžična selítev

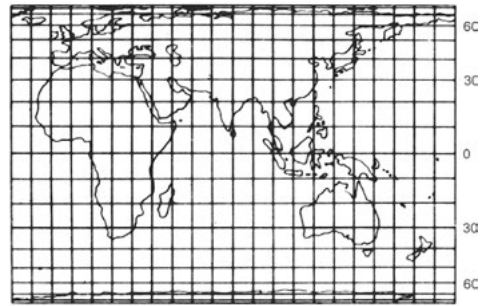
begúneec -nca m *polit. geogr., demogeogr.* politični migrant, ki mu država priselitve, navadno v dogovoru z OZN, iz humanitarnih razlogov omogoča začasno naselitev, vendar mu vedno ne prizna štatusa političnega preganjanca **PRIM.:** azilánt, optánt

begúnstvo -a s *demogeogr.* hiter in večinoma neorganiziran množični odhod prebivalštvá z določenega ozemlja zaradi gospodarskih, političnih, socialnih, zdravstvenih, vojnih okoliščin, razmer in naravnih nesreč

bég z dežèle -a -- -- m *agr. geogr., demogeogr.* odseljévanje ljudi s podeželja v mešta zaradi agrarne prenaseljenosti in pomanjkanja delovnih mešt zunaj kmetijštvá ali zaradi privlačnejšega meštnega načina življenja in donosnejših zaposlitev **S:** agrárna depopulácija

behavioríščična geografija -e -e [bihevijoríščična] ž *spl. geogr.* idejna smer v zgodovinskem razvoju geografije, temelječa na behaviorizmu, po katerem okolje izrazito vpliva na vedenje in ravnanje ljudi

Behrmanova projékcija -e -e [bêrmanova] in behrmanova projékcija -e -e ž *kart.* valjna projékcija, pri kateri valj seka Zemljo na 30° severne in južne zemljepisne širine, kjer šta

Behrmanova projékcija

samo ta dva vzporednika točna v dolžinah, drugi so enako dolgi, razmiki med njimi se proti ekvatorju povečujejo in proti tečajema zmanjšujejo

béla nóč -e e noči ž *mat. geogr.* kratka, svetla noč v poletnem času v visokih zemljepisnih širinah, ko je Sonce pod obzorjem za največ 18°

béli dímnik -ega -a m *geomorf.* podmorski izvir na območju srednjeoceanskega hrpta, iz katerega bruha z žveplovodikom prepojena voda s temperaturo manj kot 350 °C, pri ohlajanju pa nastanejo drobne svetle oborine, ki se na dnu kopičijo v dímnikom podobnih stolpkih **PRIM.:** črni dímnik

belokránjska híša -e -e ž *geogr. nas.* slovenska kmečka híša, podtip panonske híše, navadno pritlična, lesena, redko pobeljena, s slamnato štreho na čop

bentál -a m *hidgeogr., biogeogr.* morsko, jezersko ali rečno dno kot življenjsko okolje organizmov **S:** bentální pás **PRIM.:** pelagiál

bentální pás -ega pasú m *hidgeogr., biogeogr.* → bentál

béntos -a m *biogeogr.* prirasli in gibljivi organizmi, ki živijo na morskem ali jezerskem dnu **GL:** *biogeogr.* globokovódni béntos

beréha -e ž *biogeogr., klimatogeogr.* podnebno-raštlinski višinski pas ob vzožju Etiopskega višavja, v nadmorski višini do 500 m, za katerega so značilni vroče puščavsko podnebje, polpuščavsko in puščavsko raštlinštvó **PRIM.:** déga, kóla, voina déga

bêrma -e ž *hidgeogr.* umetna terasa v regulirani štrugi reke, potoka, ki utrjuje prečni profil in omogoča pretok visoke vode

béta índeks -- -a m *geogr. prometa* preprošto merilo za določanje štopnje povezanosti

Beaufortova lestvica

Moč vetra	Hitrost vetra		Poimenovanje vetra	Učinki vetra na morju	Učinki vetra na kopnem
	km/h	m/s			
0	0–1	0,0–0,1	brezvetrje	mirno in gladko kot ogledalo	povsem mirno ozračje, dim se dviga navpično navzgor
1	2–5	0,2–1,5	sapica	majhni valčki brez kakršne koli pene	smer vetra nakazuje le zanašanje dima, ne pa tudi premikanje vetrovne zaštavice
2	6–11	1,6–3,3	vetrič	majhni, kratki valčki, grebeni se ne lomijo	veter se občuti na obrazu, šeleščenje listja, vetrovna zaštavica se premika
3	12–19	3,4–5,4	šibki veter	majhni valovi z malo lomljenja vrhov, pena je steklaštega videza	premika se listje in upogibajo se drobne vejice, veter zravna zaštavico
4	20–28	5,5–7,9	zmerni veter	zmerni valovi z veliko prelomljenih grebenov	veter dviga prah, nevezan papir, premika vejice in tanjše veje
5	29–38	8,0–10,7	močni veter	daljši valovi z veliko belih grebenov, pojavlja se meglica vodnih kapljic	majhna listnata drevesa se v celoti upogibajo, na jezerih se pojavljalo penašti valovni grebeni
6	39–49	10,8–13,8	hudi veter	naštajajo veliki valovi, vsi grebeni se lomijo z veliko dima vodnih kapljic	upogibajo se močne veje, veter tuli okrog vogalov, dežnike je težko uporabljati
7	50–61	13,9–17,1	viharni veter	valovi se kopicijo, pojavljajo se dolge proge bele pene	upogibajo se odrasla drevesa, oteženo premikanje pri hoji proti vetru
8	62–74	17,2–20,7	vihar	zmerno visoki valovi velike dolžine, s prelomi na vrhu, veliko pene, ki zmanjšuje vidljivost	veter lomi drevesne vejice, močno oteženo gibanje na prostem
9	75–88	20,8–24,4	močni vihar	visoki valovi s penaštimi progami, grebeni se kotrljajo, rušijo in razbijajo, morske vodne kapljice zmanjšujejo vidljivost	veter lomi večje veje, manjša škoda na štabbah (odnaša pokrove dimnikov in štrešnike)
10	89–102	24,5–28,4	hudi vihar	zelo visoki valovi z dolgimi grebeni v obliki perjanice, pena leti z vetrom v gostih belih progah, površina morja se beli, vidljivost je zmanjšana	veter ruje posamezno drevje, večja škoda na štabbah
11	103–117	28,5–32,6	orkanski vihar	izredno visoki valovi, morje pokrito z belimi območji pene, ki so vzdolžne s smerjo vetra, vrhovi valov se razpršijo, slaba vidljivost	veter ruje drevje in podira hiše (na kopnem se redko pojavlja)
12	118–133	32,7–36,9	orkan	izredno visoki in navzkrižni valovi, zrak poln pene, površina morja popolnoma bela, vidljivost povsem zmanjšana	naštane vsesplošno razdejanje

prometnega omrežja, ki se izračunava tako, da se število vezi deli s številom prometnih vozlišč v njem **PRIM.:** álfa indeks, ciklomátsko število

bétamézosapróbna onesnáženost vodá -e -i -- ž *var. okolja* druga štopnja onesnaženosti voda, določena posredno po izbranih vrstah organizmov, združbah, ki uspevajo v zmerno onesnaženih vodah **PRIM.:** álfamézosapróbna onesnáženost vodá, mézosapróbna onesnáženost vodá, óligosapróbna onesnáženost vodá, pólisapróbna onesnáženost vodá

bétamézosapróbna štópnja kakóvosti vóde -e -e -- -- ž *var. okolja* nizka štopnja biološke onesnaženosti vode, pri kateri se mora voda za nadaljnjo rabo čistiti in dezinficirati **PRIM.:** álfamézosapróbna štópnja kakóvosti vóde, mézosapróbna štópnja kakóvosti vóde, óligosapróbna štópnja kakóvosti vóde, pólisapróbna štópnja kakóvosti vóde

betónska césta -e -e ž *geogr. prometa* césta, narejena iz zelo odpornih betonskih plošč, položenih na utrjenem drobljenem gramozu **PRIM.:** asfaltírana césta, makadámska césta, tlakována césta

Bf -- [bəfə] m neskl. krajšava *klimatogeogr.* → bofór

B_{fe}-horizónt -a [bé efé] m (krajšava fe za lat. ferrum "železo") *pedogeogr.* → ferospódični horizónt

B_h-horizónt -a [bé há] m (krajšava h za humospódični) *pedogeogr.* → humospódični horizónt

B-horizónt -a [bé] m *pedogeogr.* → iluviálni horizónt

(B)-horizónt -a [oklepáj bé] m *pedogeogr.* → kámbični horizónt (1)

bíbavica -e ž *hidgeogr.* → plimováenje

bíbavična amplitúda -e -e ž *hidgeogr.* višinska razlika med vodoštajem visoke vode ob plimi in nizke vode ob oseki **S:** plímska amplitúda

bíbavična elektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* → plímska elektrárna

bíbavični tók -ega -a m *hidgeogr.* → plímski tók (1, 2)

bíbberska ohladítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* najstarejša pleistocenska ohladítev v Alpah pred okrog 2 milijonoma let, primerljiva s predtegelensko ohladitvijo na severu Evrope

bidonville -lla [bidonvíl] m (fr.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mešt v frankofonskem okolju **PRIM.:** barriada, bášti, callampa, favéla, gacekondu, jacale, rancho, slum (2), tugúrio, villa miseria

bífeníl -a m nav. mn. *var. okolja* v industriji uporabljana nerazkrojljiva snov, ki zastruplja okolje in organizme, v katerih povzroča poškodbe tkiv, dedne spremembe

GL: *var. okolja* póliklorírani bífeníli

bifurkácija -e ž *hidgeogr., geogr. krasa* površinska ali podzemna razcepitev vodnega toka v različne smeri **S:** raztóčje, víličenje

GL: *hidgeogr., geogr. krasa* vertikálna bifurkácija

big bang -- -a [big béng] m (ang.) *mat. geogr.* → prápók

bilánca -e ž *spl. geogr.* primerjalni prikaz razlike med dvema sistemoma

GL: *demogeogr.* bilánca prebivalštva, *klimatogeogr.* blažílina bilánca, *var. okolja* ekolóška bilánca, *var. okolja* energíjska bilánca okólja, *hidgeogr.* ledeníška bilánca, *demogeogr.* négativna bilánca prebivalštva, *demogeogr.* pózitivna bilánca prebivalštva, *agr. geogr.* prehrámbna bilánca, *demogeogr.* selítvena bilánca, *klimatogeogr.* seválna bilánca, *hidgeogr.* snéžna bilánca, *var. okolja* snóvna bilánca okólja, *klimatogeogr.* toplótna bilánca, *hidgeogr.* vódna bilánca, *hidgeogr.* vódna bilánca Zémlje, *spl. geogr.* zunanánjetrgovínska bilánca

bilánca prebivalštva -e -- ž *demogeogr.* rašt števila prebivalcev na določenem območju in v določenem obdobju, odvisna od naravnega priraštka, izseljevanja in priseljevanja

GL: *demogeogr.* négativna bilánca prebivalštva, *demogeogr.* pózitivna bilánca prebivalštva

binárni sêjš -ega -a m *hidgeogr.* → dvójni sêjš

binodálni sêjš -ega -a m *hidgeogr.* → dvójni sêjš

biocenóza -e ž *biogeogr., pokr. ekol.* → življénjska združba

biocíd -a m nav. mn. *var. okolja, agr. geogr.* okolju lahko škodljiva kemična ali naravna snov, ki se uporablja zlašti v kmetijstvu za selektivno zatiranje povzročiteljev bolezní in škodljivcev kulturnih raštlin **PRIM.:** pesticíd

biodegradibilnost -i ž *var. okolja* → biološka razgradljivost

biodiverziteta -e ž *pokr. ekol.* → biotska raznovrstnost

bioenergija -e ž **1. pokr. ekol.** energija biomase v različnih sestavinah ekosistema **2. pokr. ekol.** energija, pridobljena iz biomase, premoga, nafte, zemeljskega plina

biofilter -tra m *var. okolja* filter iz rastlin in živali, ki pridobivajo hrano s precejanjem onesnažene vode, zato se v njih kopičijo škodljive snovi

biogena kamnina -e -e ž *geomorf.* → biolit

biogena korozija -e -e ž *geogr. krasa* korozija zaradi delovanja organizmov

biogena meromiktičnost -e -i ž *hidgeogr.* razslojenost vode meromiktičnega jezera, ki jo povzročata kopičenje mineralnih in razpadanje organskih snovi na dnu jezera, značilna za ozka, globoka gorska jezera **PRIM.:** antropogena meromiktičnost, eksogena meromiktičnost, krenogena meromiktičnost

biogeni sediment -ega -ênta m *geomorf.* → organogéni sediment (1, 2)

biogéno preperévanje -ega -a s *geomorf.* → biološko preperévanje

biogeocénóza -e ž *biogeogr., pokr. ekol.* celota živalskih, rastlinskih organizmov in neživih okoljskih dejavnikov na delu Zemljinega površja

biogeografija -e ž **1. spl. geogr.** veja fizične geografije o rastlinstvu, živalstvu kot sestavinah pokrajine in njunem razmerju do naravnega in antropogenega okolja **2. biogeogr.** del biologije o geografski razširjenosti rastlinskih, živalskih vrst na Zemlji

biogeográfska régija -e -e ž *biogeogr.* najvišja prostorska enota na Zemlji z značilnim rastlinstvom in živalstvom

GL: *biogeogr.* antárktična biogeográfska régija, *biogeogr.* avstralázijska biogeográfska régija, *biogeogr.* avstrálsko-ázijska biogeográfska régija, *biogeogr.* etiópska biogeográfska régija, *biogeogr.* néoárktična biogeográfska régija, *biogeogr.* neotrópska biogeográfska régija, *biogeogr.* oceánska biogeográfska régija, *biogeogr.* orientálska biogeográfska régija, *biogeogr.* páleoárktična biogeográfska régija, *biogeogr.* páleoatópska biogeográfska régija

biogeográfsko obmóčje -ega -a s *biogeogr.* veliko območje na Zemlji s skupnimi značilnostmi rastlinstva in živalstva

biogeokémični cíkel -ega -kla m *pokr. ekol., biogeogr.* → biogeokémično króženje

biogeokémično króženje -ega -a s *pokr. ekol., biogeogr.* ponavljajoči se procesi med neživo in živo naravo v biosferi, na osnovni ravni kot kroženje posameznih kemičnih elementov, npr. kisika, dušika, ogljika, fosforja, in na višjih ravneh kot povezave med ekosistemi, med biosfero in ekosfero **S:** biogeokémični cíkel

biohóra -e ž **1. biogeogr.** območje na kopnem, kjer so zastopane posebne oblike rastlinstva in živalstva **2. biogeogr.** del Zemljinega površja, kjer je mogoče življenje

biohorija -e ž *biogeogr.* razširjanje peloda, semen, plodov rastlin s pomočjo organizmov **PRIM.:** anemohorija, antropohorija, hidrohorijska, zoohorija

biohrána -e ž *agr. geogr., var. okolja* hrana, pridelana iz neoporečnih, zdravju neškodljivih pridelkov, pridelanih z biološkim kmetovanjem

bioindikátor -ja m *var. okolja* organizem, ki s svojo prisotnostjo ali odsotnostjo v ekotopu označuje njegovo kakovost, različnost glede na sosednje ekotope, po katerih se presoja onesnaženost okolja, stanje v njem, npr. lišaji, alge **S:** organizem indikátor **PRIM.:** indikátorski organizem

biokémična potreba po kisíku -e -e --- ž **K:** *BPK var. okolja* merilo za določanje organske onesnaženosti naravnih, odpadnih voda, pri čemer se ugotavlja količina kisika, izražena v mg O₂/l vode, ki jo pri razgradnji organskih snovi porabijo mikroorganizmi v določeni časovni enoti pri temperaturi 20 °C **PRIM.:** kémična potreba po kisíku

biokémična sediméntna kamnina -e -e -e ž *geomorf.* sedimentna kamnina, nastala z izločanjem ali usedanjem mineralov, lahko pod vplivom organizmov **PRIM.:** klástična sediméntna kamnina, piroklástična sediméntna kamnina

biokémično preperévanje -ega -a s *geomorf.* kemično preperevanje, povezano z biološkimi procesi

bíoklimatologija -e ž *klimatogeogr.* del klima-

tologije, ki proučuje vpliv podnebja na živa bitja, tudi na človeka

bioklimátski pás -ega pasú m *klimatogeogr.*, *biogeogr.* → podnébno-raštlínski pás

biokmetijstvo -a s *agr. geogr.* → biolóško kmetijstvo

biokorozijska jámica -e -e ž *geogr. krasa* majhna, navadno okrogla vdolbinica, nastala na skalnem površju zaradi biokorozijskega delovanja alg in lišajev **S**: lišájna jámica

biolít -a m *geomorf.* sedimentna kamnina, nastala iz ostankev raštlínskíh ali živalskíh organizmov **S**: biogéna kamnína, organogéna kamnína **PRIM.**: fitolít, zoolít

biolóška nesréča -e -e ž *spl. geogr.* nesréča, nastala zaradi biolóških dejavnikov, npr. epidemija, raštlínske in živalske bolezni **PRIM.**: antropogéna nesréča, narávna nesréča, téhnična nesréča

biolóška razgradljióvost -e -i ž *var. okolja* lastnost odmrlíh organskíh spojín, da se s pomočjo mikroorganizmov naravno razkrojijo, s čimer se zmanjšuje škodljióvost v okolje vnesenih odpadnih snovi **S**: biodegradibilnost

biolóška raznovrstnost -e -i ž *pokr. ekol.* → biótska raznovrstnost

biolóška reprodukcijska prebivalstva -e -e -- ž *demogeogr.* → narávna reprodukcijska prebivalstva

biolóška sestáva prebivalstva -e -e -- ž *demogeogr.* sestáva prebivalstva glede na spol, starost, fertilitnost

biolóška temperatúrna vsóta -e -e -e ž *klimatogeogr.*, *agr. geogr.* vsóta aktivníh oziroma efektivníh temperatur v določenem obdobju, potrebna za uspevanje določene kulturne rastline **S**: vsóta biótemperatur

biolóški mínimum -ega -a m *pokr. ekol.*, *var. okolja* minimalne življenjske razmere, nujne za obstoj organizma, vrste ali biocenoze v določenem okolju

GL: *var. okolja* biolóški mínimum vódnega pretóka

biolóški mínimum vódnega pretóka -ega -a -- -- m *var. okolja* najnižja dopustna vodnatost (neonesnažene) tekoče vode, nujna za obstoj organizmov v njej, po kateri se določa še dopustno odvzemanje vode iz naravnega vodotoka v sušnem obdobju

biolóški prirástek prebivalstva -ega -tka -- m *demogeogr.* → narávni prirástek prebivalstva

biolóški spékter -ega -tra m *biogeogr.* zastopanost raštlínskíh vrst različníh življenjskíh oblik na določenem območju, izražena v odstotkih

biolóški típ -ega -a m *biogeogr.* → življenjska oblika

biolóško čiščjenje -ega -a s *var. okolja* čiščjenje onesnažene vode v čištilni napravi z izkoriščanjem biolóških sposobnosti določenih mikroorganizmov za razgrajevanje škodljivíh snovi **S**: sekundárno čiščjenje **PRIM.**: kémično čiščjenje, mehánsko čiščjenje, prědčiščjenje (1)

GL: *var. okolja* biolóško sámочиščjenje vóde (1, 2)

biolóško kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetijstvo, pri katerem prevladujejo postopki biolóškega kmetovanja, zato je pridelana hrana zdravju neškodljiva **S**: biokmetijstvo, ekolóško kmetijstvo

biolóško kmetovánje -ega -a s *agr. geogr.* okoljsko neoporečno kmetovanje, pri katerem se namesto umetnih gnojil, biocidov in pesticidov, težke kmetijske mehanizacije uporabljajo naravne snovi in sonaravni postopki pridelovanja **PRIM.**: integrálno kmetovánje, konvencionálno kmetovánje

biolóško preperévánje -ega -a s *geomorf.* preperévánje zaradi delovanja organizmov **S**: biogéno preperévánje **PRIM.**: kémično preperévánje, mehánsko preperévánje

biolóško sámочиščjenje vóde -ega -a -- s 1. *var. okolja* naravno, aerobno razgrajevanje organskíh snovi z mikroorganizmi v biolóško uravnoteženem vodnem okolju 2. *var. okolja* čiščjenje odpadne vode v čištilnih napravah z mikroorganizmi v gniliščnem blatu, z dovajanjem zraka, kisika

bióluminiscéncia -e ž *hideogr.* → svetlíkanje mórja

bióm -a m *pokr. ekol.* obsežno geografsko območje na Zemlji z značilnimi raštlínskimi in živalskimi združbami ter okoljskimi dejavniki

biómása -e ž *pokr. ekol.* celotna masa vseh organizmov ali osebkov posamezne raštlínske, živalske vrste, živečih v določeni populaciji, združbi, izražena v suhi teži na površinsko, prostorninsko enoto

biometeorologija -e ž *klimatogeogr.* del meteorologije, ki proučuje vpliv vremena na živa bitja, zlasti na človekov organizem

biónt -a m *pokr. ekol.* vsak od medsebojno soodvisnih organizmov, ki v zapletenih povezavah z neživo naravo sestavljajo bioto

bioprodukcija -e ž *pokr. ekol.* povečanje biomase na določenem območju v določenem času

GL: *pokr. ekol., hidogeogr.* bioprodukcija vode

bioprodukcija vode -e -- ž *pokr. ekol., hidogeogr.* sposobnost vodnega okolja, da ohranja in obnavlja živi svet

bioremediacija -e ž *var. okolja* biotehnoška metoda za varovanje in sanacijo okolja, pri kateri se za zmanjševanje, odpravljanje onesnaženosti izkorišča sposobnost določenih mikroorganizmov, zlasti gliv in bakterij, za razgrajevanje škodljivih snovi v neškodljive PRIM.: ffitoremediacija

biosfêra -e ž *spl. geogr., biogeogr.* območje geosfere, na katerem živijo organizmi

GL: *spl. geogr.* ábiosfêra (1, 2)

biospeleologija -e ž *geogr. krasa* → spēleo-biologija

bióta -e ž *pokr. ekol.* celota živih organizmov, ki v medsebojni soodvisnosti in v odvisnosti od neživega naravnega okolja s samoregulacijskimi procesi omogoča obstoj in ohranjanje življenja na Zemlji PRIM.: ábióta

biotêst -a m *var. okolja* preizkus za ugotavljanje onesnaženosti, štrupenosti odpadnih voda s pomočjo bioindikatorskih organizmov

biótični člen okólja -ega -a -- m *pokr. ekol.* → biótski člen okólja

biótični dejávník okólja -ega -a -- m nav. mn. *pokr. ekol.* → biótski okóljski dejávník

biótični fáktor -ega -ja m nav. mn. *pokr. ekol.* → biótski okóljski dejávník

biotóp -a m *pokr. ekol.* življenjski prostor organizmov z značilnimi, medsebojno povezanimi neživimi sestavinami okolja, kot so prsti, voda, podnebje

biótska raznovrstnóst -e -i ž *pokr. ekol.* raznovrstnost organizmov na Zemlji, ki se kaže v njihovi ekosistemski, vrstni in genetski različnosti, kompleksnosti S: biódiverzitêta, biolóška raznovrstnóst

biótska škóda -e -e ž *var. okolja* prizadetošť ras-

tlinskih, živalskih vršť zaradi onesnaženosti okolja, ki se kaže v njihovi manjši raznovrstnosti, zmanjšanju številčnosti, slabšem uspevanju in zmanjšanem arealu

biótski člen okólja -ega -a -- m *pokr. ekol.* živi del ekosistema, npr. rastlinski in živalski organizmi S: biótični člen okólja PRIM.: ábiótski člen okólja

biótski fáktor -ega -ja m nav. mn. *pokr. ekol.* → biótski okóljski dejávník

biótski okóljski dejávník -ega -a -- m nav. mn. *pokr. ekol.* rastlina, žival ali mikroorganizem, ki vpliva na okolje in v razmerah uveljavljanja, tekmovanja na druge organizme S: biótični dejávník okólja, biótični fáktor, biótski fáktor PRIM.: ábiótski okóljski dejávník

biótski potenciál -ega -a m *pokr. ekol.* laštnóšť življenjske združbe, njenih delov glede optimalnega uspevanja v določenem okolju

bipartícija -e ž *hidogeogr., geomorf.* razpad celinske poledenitve na dva dela v finiglacialu

biserni oblák -ega -a m *klimatogeogr.* štratosferski oblak, ki spreminja barve, v višini od 20 km do 30 km, viden le v mraku

bištrica -e ž 1. *hidogeogr.* reka ali potok, ki hitro teče 2. *hidogeogr.* čista, prozorna voda potokov ali rek

bištrilnik -a m *var. okolja* → usedálnik

bivališče -a s 1. *geogr. nas.* prostor za trajno ali začasno bivanje, zadrževanje 2. *geogr. nas.* → šťanovánje 3. *geogr. nas., demogeogr.* kraj, kjer kdo dalj časa živi

GL: *geogr. turizma, geogr. nas.* počťniško bivališče, *geogr. turizma, geogr. nas.* sekundárno bivališče, *geogr. turizma, geogr. nas.* sekundárno počťniško bivališče

biválno okólje -ega -a s 1. *pokr. ekol.* okolje, v katerem biva človek ali drugo bitje 2. *geogr. nas.* naseljeno območje, kraj, soseska, zlasti za bivanje, počitek, izobraževanje, rekreacijo, oskrbo, ki so ušťrezno komunalno opremljeni, prometno povezani S: bivánjsko okólje

bivánjsko okólje -ega -a s *geogr. nas.* → biválno okólje (2)

blági húmus -ega -a m *pedogeogr.* → spršťenína

blagó -á s *geogr. prometa* izdelek ali pridelek, namenjen tržišču PRIM.: tóvor

GL: *geogr. prometa* kósovno blagó

blagôvni promêt -ega -éta m *geogr. prometa* → tovôrni promêt

blagôvnodistribucijski cênter -ega -tra m *geogr. prometa* kraj z objekti in napravami za skladiščenje in razdeljevanje, razpošiljanje blaga **PRIM.:** prometni terminál

blátna bréča -e -e ž *geomorf.* → fanglomerát

blátni tók -ega -a m *geomorf.* z vodo prepojena gmota blata in kamenja, ki zaradi težnosti z veliko hitrostjo spolzi po nagnjenem površju **PRIM.:** drobírski tók, grúščnati tók
GL: *geomorf.* blátno-grúščnati tók

blátni vulkán -ega -a m *geomorf.* poštvolkanski pojav, za katerega je značilno vretje, brbotanje blata zaradi kemičnih sprememb v blatni kotanji, podobni majhni vulkanski kalderi **S:** salása

blátno-grúščnati tók -ega -a m *geomorf.* → drobírski tók

bláto -a s **1. var. okolja, geomorf.** plastična mešanica vode, glíne in navadno melja, ki ni nosilna **2. var. okolja** vlažna drobnozrnata organska zmes, ki se vdíra pod nogami
GL: *var. okolja* aktivno bláto, *geomorf.* diatomêjsko bláto, *geomorf.* globigerínsko bláto, *var. okolja* gníliščno bláto, *pedogeogr., var. okolja* gnílo bláto, *var. okolja* obdeláva bláta iz čistílné napráve, *var. okolja* pregníto bláto, *geomorf.* radiolárijsko bláto

blážilna bilánca -e -e ž *klimatogeogr.* razmerje med sprejeto in oddano toploto, ki deluje na telo blažilno

blážilna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → blažilno podnébje

blážilno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje, pri katerem zmerno izgubljanje toplote skozi kožo organizma vzbuja občutek ugodja **S:** blažilna klíma

bleštník -a m *geomorf.* skrilava metamorfna kamnina iz kremená in sljude

blískavica -e ž *klimatogeogr.* pobliskavanje ozračja, ki ga povzročajo bliski oddaljenih neviht in njihovi odsevi na oblakih

blízard -a in blizzard -a [blízard] m (ang.) *klimatogeogr.* hladen severozahodni veter zlasti v osrednjem delu ZDA, ki ob veliki ohladitvi prenaša, vrtniči snežne in ledene delce, tako da se vidljivost lahko zmanjša na manj kot 200 m

blizzard -a [blízard] m *klimatogeogr. gl.* blízard

blíznja rekreácija -e -e ž *geogr. turizma* rekreacija zunaj štanovanja, v bližini kraja bivanja

blockmeer -ja [blókmer] m *geomorf. gl.* blókmer

blókdíagrám -a m *kart.* → blókovni díagrám

blókmer -ja in blockmeer -ja [blókmer] m (nem.) *geomorf.* večje kamnito območje z nakopičenimi zaobljenimi skalami, značilno za pobočja v periglacialnem podnebjú **S:** kamnito mórje

blókovni díagrám -ega -a m *kart.* grafično prikazan izsek Zemljinega površja, navadno v treh razsežnostih **S:** blókdíagrám

BNP BNP -ja [bənəpə] in [beənpe] m krajšava *spl. geogr.* → brúto národni proizvod

bóbovec -vca m *geomorf.* grahašto ali fižolašto oblikovani štrdki železove rude limonita, pogošči v razpokah in vdolbinah karbonatnih kamnin

bocage -gea [bokáž -a] m (fr.) *agr. geogr.* tradicionalna francoska pokrajina z majhnimi zaprtimi polji v obliki šahovnice, razmejenimi z nizkimi nasipi z drevesnimi živicami, ponekod tudi s kamnitimi zidovi

bóčna erozija -e -e ž **1. geomorf.** erozijsko delovanje, s katerim se reka zajeda v bregove rečne štruge in vzhóžja pobočij **2. geomorf.** erozijsko razmikanje dolinskih pobočij

bóčna moréna -e -e ž *geomorf.* morenski nasip, ki nastaja ob straneh ledenika, zlasti v njegovem spodnjem delu, kjer prehaja v čelni morenski nasip **S:** róbna moréna, stránska moréna

bóčni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* → stránski ledeník

bódenska obála -e -e ž *geomorf.* morska obala na pleistocenskih talnih morenah, s plitvimi, nepravilno oblikovanimi zalivi, ki jih proti odprtemu morju zapirajo kose ali nizi otočkov, značilna za nemško obalo Baltskega morja

bofór -ja tudi beaufort -a [bofór -ja] m **Si:** Bf *klimatogeogr.* enota za merjenje jakosti vetra na Zemljinem površju, določena glede na njegov učinek

bógaz -a m *geogr. krasa* → kráški járek

bohínjski umikálni štádij -ega -ega -a m *geomorf., klimatogeogr.* daljši poznoglacialni umikalni štádij ledenika po višku wúrmske

poledenitve, ki je v Bohinj odložil obsežnejše morenske nasipe **PRIM.:** büh

bòj proti hrúpu bôja -- -- m *var. okolja* prizadevanja in ukrepi za zmanjševanje, preprečevanje hrupa, katerega dopuštno jakost določajo predpisi

boksít -a m *geomorf., geogr. krasa* klastični sediment, ki ga v glavnem sestavljajo aluminijevi minerali, pogost na krasu, paleokrasu in kot preperina silikatnih kamnin v vročem in vlažnem tropskem podnebjju

bolíd -a m *geomorf.* zelo velik, svetel meteor

bölling -a [béling] m *klimatogeogr., geomorf.* obdobje neznatne otoplitve v poznem glacialu, med 13.500 in 12.500 leti pred sedanostjo

bóma -e ž *agr. geogr.* zaprt prostor za živino v tradicionalnih vaseh v osredju in na vzhodu Afrike, obdan z ograjo iz kolov ali grmičevja, z obrambnim okopom

bombázni pás -ega pasú m *agr. geogr., v severnoameriškem okolju* značilen kmetijski pas v jugovzhodnem delu Združenih držav Amerike z bombažem kot prevladujočo kulturno rastlino, pogosto gojeno monokulturno **S:** cotton belt **PRIM.:** korúzni pás, mléčni pás, pšeníčni pás

bóneh -a m *agr. geogr.* oblika kolektivnega kmetijstva v Iranu, za katero je značilen večji poljedelski obrat, ki ga na podlagi enoletnih dogovorov o delitvi dela upravlja skupina kmetovalcev, pri čemer je poudarek na smotrnem gospodarjenju z vodo in razpoložljivimi kmetijskimi stroji

bonitéta pršti -e -- ž *pedogeogr., agr. geogr.* kakovost prsti glede na njeno rodovitnost

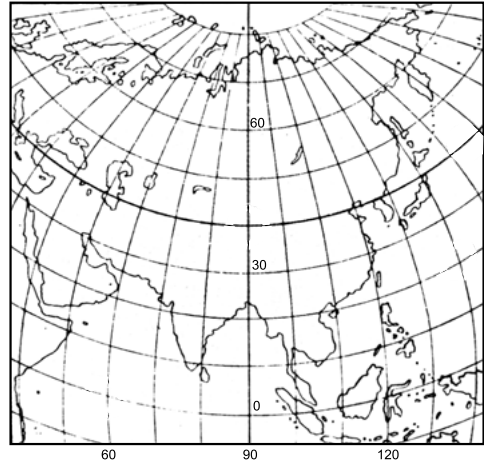
bonitéta vóde -e -- ž *hidgeogr.* onesnaženost vode glede na fizikalne, kemične in biološke značilnosti, po katerih se vodotoki uvrščajo v bonitetni razred

bonitéta zemljíšča -e -- ž *agr. geogr.* rodovitnost kmetijskega in gozdnega zemljišča glede na součinkovanje naravnih dejavnikov, zlasti laštnosti prsti, podnebja in površja, po kateri se to uvršča v določen bonitetni razred

bonitétni rázred -ega razréda m *var. okolja, agr. geogr.* vsak od razredov, v katerega se glede na kakovost, uporabnost za človeka razvršča določen naravni vir, zlasti rodovitna zemljišča, vode, zrak

bonitíranje -a s *spl. geogr.* določanje kakovosti, uporabnosti sestavin okolja, zlasti kmetijskih zemljišč, gozda

Bonnova projékcija -e -e [bónova] in bonnova projékcija -e -e ž *kart.* štožčna kartografska projekcija s približno točnostjo kotov, površin in razdalj, pri kateri so na vseh vzporednikih nanesene pravilne razdalje med poldnevnikmi in skozi ta presečišča vrisani poldnevnikmi, ki so ukrivljene črte

Bonnova projekcija

boreál -a m *klimatogeogr., geomorf.* postglacialno obdobje nekoliko hladnejšega in vlažnega podnebja, med 6800 in 5500 leti pred našim štetjem **S:** zgódnja otoplítev

GL: *klimatogeogr., geomorf.* prëdboreál, *klimatogeogr., geomorf.* súbboreál

boreálna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → boreálno podnébje

boreálni gózd -ega -a m *biogeogr.* iglašti gozd v Evraziji in Severni Ameriki, med 55 in 66° severne zemljepisne širine, v katerem rastejo zlasti smreka, jelka, macesen in redkejši listavci, zlasti breza, jelša in vrba

boreálni pás -ega pasú m *spl. geogr.* pokrajinski pas iglaštih gozdov na območjih severne poloble z borealnim podnebjem **PRIM.:** ártíčni pás, polárni pás, súbpólárni pás, súbtrópski pás, trópski pás, zmérni pás

boreálno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnebje prehodnega območja med zmerno toplim in subpolarnim podnebjem, značilno

za območje iglastih gozdov na severni polobli
S: borealna klima

boréd -a m *agr. geogr.* zemljišče na Primorskem, ki se več let zapored uporablja kot njiva, ko pa se izčrpa, se za daljšo dobo spremeni v travnik ali pašnik

bornhardt -a [bornhárt] m *geomorf.* osamljena ščitašta skalnata vzpetinica iz granita ali gnajsa sredi uravnane okolice, s skalnimi bloki ob strani, značilna za toplo, vlažno podnebje **S:** tór **PRIM.:** büt, dájk (2), inselberg, kópje, monadnock, trdín

bôršt bôršta m *agr. geogr.* deželnoknežji gozd v fevdalni dobi

bóvška hiša -e -e ž *geogr. nas.* kmečka hiša, podtip slovenske alpske hiše, manjša, kamnita, z nekaterimi sredozemskimi prvini, s kratkim zunanjim hodnikom, do katerega vodijo štrme stopnice, s širokim predstreškom na sprednji strani in s škodlami krito streho brez čopa

BPK BPK-ja [bepeká] m krajšava *var. okolja* → biokemična potreba po kisiku

brájda -e ž **1. agr. geogr.** visokorasla trta na območjih, navadno manj ugodnih za uspevanje vinske trte, ki ima zato, oprta na naravne ali umetne opornike, bolj okrasno kot proizvodno vlogo **2. agr. geogr., ljud., v Goriških brdih** vinograd

brákična vóda -e -e ž *hidgeogr.* → somórnica

brálnik -a m *kart.* naprava, ki s pomočjo optičnega zaznavanja spreminja analogne podatke v digitalne, navadno rastrske, npr. prikaze s klasično izdelanega zemljevida v rastrsko digitalno sliko, sestavljeno iz pikslov **S:** skéner **PRIM.:** digitálnik

braníka -e ž *biogeogr.* vsakoletni prirašč lesa, viden na prečnem prerezu drevesnega debla, pri katerem se razlikujejo ozkocevašti lesni elementi, prirasli v poletnem in jesenskem času, od širokocevaštih, priraslih spomladi **PRIM.:** létnica

bravnizácija -e ž *pedogeogr.* → rjavênje

břda břd s mn. *geomorf., ljud., zlašti na Primorskem* gričevnata pokrajina z dolgimi slemeni, ki meštoma dosežejo do 300 m relativne višine

břdo -a s *geomorf.* griču podobna, navadno podolgovata vzpetina

bréča -e ž *geomorf.* klastična sedimentna kamnina iz oštrorobih kamninskih delcev, večjih od 2 mm **S:** sprímek **PRIM.:** konglomerát

GL: *geomorf.* blátna bréča, *geomorf.* korálna bréča

brég -a m *geomorf.* nagnjeno pobočje nad ravnino, zložnejšim površjem, na obali morja, jezera ali večje reke

GL: *geomorf.* nótranji brég, *hidgeogr.* razčlénjenost jézerskega bréga, *geomorf.* udárni brég, *geomorf.* zunánji brég

brézno -a s *geogr. krasa* navpična ali štrma votlina z večjo globino kot širino, navadno na krasu

GL: *geogr. krasa* erozijsko brézno, *geogr. krasa* fosílno brézno, *geogr. krasa* izvírno brézno, *geogr. krasa* jámsko brézno, *geogr. krasa* korozíjsko brézno, *hidgeogr.* ledeníško brézno, *geogr. krasa* lédna brézno, *geogr. krasa* lijákasto brézno, *geogr. krasa* poligenétsko brézno, *geogr. krasa* ponóрно brézno, *geogr. krasa* snéžno brézno, *geogr. krasa* štópnjasto brézno, *geogr. krasa* špránjasto brézno, *geogr. krasa* tektónsko brézno, *geogr. krasa* udórno brézno, *geogr. krasa* vodnjákasto brézno, *geogr. krasa* vódna brézno, *geogr. krasa* zapólnjeno brézno, *geogr. krasa* zvónasto brézno

brezodtóčno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero brez vodnega odtoka **PRIM.:** dotóčno jézero, odtóčno jézero

brezpóselnost -i ž *demogeogr.* nenehno spreminjajoče se stanje na trgu iskalcev zaposlitve, pomemben pokazatelj razvitosti in gospodarskega stanja v določeni pokrajini, državi **PRIM.:** zaposlénost

brezstrópna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, ki je zaradi zniževanja površja ostala brez stropa, ker se je porušil **S:** razkríta jáma

brezvétrje -a s *klimatogeogr.* vremensko stanje z nezaznavnim premikanjem zraka **S:** kálma

brežína -e ž **1. geomorf.** štrmo površje med dvema naravnima ali umetnima terasama **PRIM.:** jéža **2. geogr. prometa, v tehnik**i pobočje cestnega, železniškega useka ali druge gradnje

břd -a m *geogr. prometa* splav ali čoln, pritrjen na jekleno vrv, za prevoz ljudi, tovora čez reko, prekop, manjše jezero

brôjnica -e ž *hidgeogr.* podmorski kraški iz-

vir sladke vode, somornice **S**: podmôrski izvír, súbmarínski izvír, vrúlja **PRIM.:** môrska eštavéla

brontíd -a m *geomorf.* grmenju podoben zvok, ki naštane ob potresu

BRT BRT-ja [bərətə] m krajšava *geogr. prometa* → brútoeregístrska tóna

bruggenska ohladítev -e -tve [brúgənska] ž *klimatogeogr., geomorf.* → prèdtegelénska ohladítev

bruggenski glaciál -ega -a [brúgənski] m *klimatogeogr., geomorf.* → prèdtegelénska ohladítev

bruhálnik -a m *geogr. krasa* kraški izvír, ki obdobjno bruha vodo

brúnarica -e ž *geogr. nas.* preprošta hiša ali kočá iz drevesnih debel, brun

brúto brútotónski kilométer -- -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za obračunavanje obsega dela v železniškem prometu, ugotavljanje obremenjenosti in izrabljenosti infrastrukture, potrebnih vzdrževalnih del, ki se izračunava s seštevanjem zmnožkov skupne teže tovora, teže železniškega vozila in teže pogonskega vozila ter razdalj v km, na katerih se ta tovor prepelje **PRIM.:** brútotónski kilométer, nétotónski kilométer, táratónski kilométer

brúto domáči proizvòd -- -ega -óda m **K:** BDP *spl. geogr.* celovit izkaz gospodarskih dosežkov na ozemlju določene skupnosti, navadno države v določenem obdobju, praviloma enem letu, v katerem je izražena vsota dodane vrednosti vseh proizvajalcev znotraj domače države, popravljena za vrednost pripisanih bančnih obresti in drugih posrednih davkov, ki niso bili zajeti pri proizvajalcih, od česar je odštet neto davek na dodano vrednost **S:** družbeni proizvòd **PRIM.:** brúto národní proizvòd

brúto gostòta naséljenosti -- -e -- ž *geogr. nas.* razmerje med številom prebivalcev in bruto površino štanovanjskega območja, izraženo v preb./ha **PRIM.:** néto gostòta naséljenosti

brúto nacionálni proizvòd -- -ega -óda m *spl. geogr.* → brúto národní proizvòd

brúto národní proizvòd -- -ega -óda m **K:** BNP *spl. geogr.* skupna vrednost proizvodnje državnega gospodarstva v določenem obdo-

bju, praviloma enem letu, ki vključuje tako proizvodnjo kot štoritve domačih podjetij na ozemlju matične države in njihovih izpostav v tujini, brez odšteti amortizacije, davkov in dajatev **S:** brúto nacionálni proizvòd **PRIM.:** brúto domáči proizvòd

brúto površina štanovánjskega obmóčja -- -e -- -- ž *geogr. nas.* površina celotnega štanovanjskega območja, v katero so vključena pozidana zemljišča, parki, ceste, zemljišča za javno in komercialno rabo **PRIM.:** néto površina štanovánjskega obmóčja

brúto primárna proizvòdnja -- -e -e ž *pokr. ekol.* celotna biomasa, ki naštaja s fotosintezo v zelenih rastlinah **PRIM.:** néto primárna proizvòdnja

brútoeregístrska tóna -e -e ž **K:** BRT *geogr. prometa* enota za merjenje (vse) prostornine trgovske ladje ne glede na uporabo, t. j. 2,83 m³

brútotónski kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za obračunavanje obsega dela v železniškem prometu, ugotavljanje obremenjenosti in izrabljenosti infrastrukture, potrebnih vzdrževalnih del, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki skupne teže tovora in teže železniškega vozila brez pogonskega vozila in razdalje v km, na katerih se ta tovor prepelje **PRIM.:** brúto brútotónski kilométer, nétotónski kilométer, táratónski kilométer

brúto vrédnošt proizvòdnje -- -i -- ž *spl. geogr.* tržna vrednošt vseh dokončanih proizvodov in opravljenih štoritev v koledarskem letu, ne glede na to, ali so bili vsi proizvodi prodani ali pa kot končni izdelki oziroma polizdelki narejeni na zalogo, izračunana za določeno podjetje, gospodarsko panogo, državo **PRIM.:** dodána vrédnošt

(B)_{rz}-horizónt -a [oklepáj bé erzé] m (krajšava rz za lat. residium "oštanek") *pedogeogr.* → kámbični horizónt (3)

brzíca -e ž *hidgeogr.* hiter vodni tok, navadno rečni, ki naštane zaradi pragov, štrmega padca štruge

B_t-horizónt -a [bé té] m (krajšava t za nem. Ton "glina") *pedogeogr.* → argílični horizónt

B_{tn}-horizónt -a [bé teèn] m (krajšava t za nem.

Ton "glina" in n za natrijev) *pedogeogr.* → nátrijev horizont

bühl -a [bíl] m (nem.) *klimatogeogr., geomorf.* prvo poznoglacialno ledeniško napredovanje na začetku najstarejšega dryasa, pred okrog 15.000 leti **PRIM.:** bohínski umikální štádij

bulk carrier -- -ja [báلك kêrijer] m (ang.) *geogr. prometa* tovorna ladja za prevoz razsutega tovora **PRIM.:** ore carrier

burín -a m *klimatogeogr.* rahel krajevni nočni ali jutranji veter v Primorju, ki piha s kopnega na morje

búrja -e ž *klimatogeogr.* sunkovit padajoči veter, ki nastane zaradi razlik v tlaku in temperaturi zraka, pri nas zlasti pogost na prehodu iz celinskega podnebja v sredozemsko

GL: *klimatogeogr.* ánticiklónska búrja, *klimatogeogr.* ciklónska búrja

bush -a [búš] m *biogeogr. gl.* búš

búsola -e ž *kart.* → kómpas

búš -a in bush -a [búš] m (ang.) *biogeogr.* rastlinštvo, značilno za Avstralijo, ki ga sestavljajo grmičaste rastline in redka drevesa

bút -a m (ang. butte) *geomorf.* prioštrena stolpašta vzpetina sredi ravnejšega površja, značilna za sušna območja **S:** bába, kêr **PRIM.:** bornhardt, dájk (2), inselberg, kópje, monadnock, trdín

bútanje mórja -a -- s *hidgeogr.* močno udarjanje morskih valov ob štrmo obalo **S:** pribòj **PRIM.:** kipênje mórja

(B)_v-horizónt -a [oklepáj bé vé] m (krajšava v za nem. Verwitterung "preperevanje") *pedogeogr.* → kámibični horizont (2)

C

caatinga -e [katínga] ž *biogeogr. gl.* katínga

calaška obála -e -e [kaláška] ž *geomorf.* štrma obala z majhnimi polkrožni zalivi, ki nastanejo v ušjih suhih dolin, značilna za zahodno Sredozemlje

callampa -e [kaljámpa] ž (šp.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mest v Čilu **PRIM.:** *barriada, básti, bidonville, favéla, gacekondu, jacale, rancho, slum (2), tugúrio, villa miseria*

Callieuxova metoda določanja zaobljenosti próda -e -e -- -- -- [kaljêjeva] in *callieuxova metoda določanja zaobljenosti próda* -e -e -- -- -- ž *geomorf.* metoda določanja zaobljenosti proda z indeksom $2R/a \times 1000$, kjer šta R najmanjši polmer na obodu zrna, položenega po dolgi osi, a pa dolžina njegove dolge osi

campo -a [kámpo] m *biogeogr. gl.* kámpo

campo cerrado -a -a [kámpo serádo] m *biogeogr. gl.* kámpo serádo

campo límpo -a -a [kámpo] m *biogeogr. gl.* kámpo límpo

campo sujo -a -a [kámpo súžo] m *biogeogr. gl.* kámpo súžo

carínska uníja -e -e ž *polit. geogr.* združenje dveh ali več neodvisnih držav v enotno gospodarsko območje brez carinskih ovir, ustanovljeno z mednarodno pogodbo

CBD CBD-ja [cebedé-êja] m (ang.) krajšava *geogr. nas.* → central business district

CBDI CBDI-ja [cebedéi] m (ang. central business district index) krajšava *geogr. nas.* → CBD-índeks

CBD-índeks -a [cebedé] m (ang. central business district) **K:** CBDI *geogr. nas.* razmerje med številom nadstropij s poslovnimi funkcijami in pozidano površino oziroma deležem izkoriščenosti tal z določenimi dejavnostmi kot pokazatelj zastopanoosti in pogostoši

funkcij v mestnih središčih, npr. trgovine na drobno, uslug in storitev, finančnih ustanov
S: índeks CBD

GL: *geogr. nas.* CBD-índeks intenzitété, *geogr. nas.* višínski CBD-índeks

CBD-índeks intenzitété -a -- [cebedé] m (ang. central business district) *geogr. nas.* índeks, ki izraža razmerje med celotno etažno površino za poslovno rabo in celotno etažno površino uličnega bloka **PRIM.:** višínski CBD-índeks

céh -a m *ind. geogr., v Evropi med 12. in 19. stoletjem* združenje rokodelcev določene panoge zaradi urejanja njihovih gospodarskih in socialnih, tudi kulturnih, verskih, vojaških interesov

célek -lka m *agr. geogr.* zemljišče kmetije, strnjeno okrog kmečkega doma v enem samem sklenjenem, nepravilno oblikovanem kosu, ki je kot temeljna oblika poljske razdelitve nastalo pri laštinski delitvi v fevdalni dobi, značilno zlašti za kmetije v alpskem in predalpskem svetu **PRIM.:** zemljiška grúda, zemljiška próga, zemljiški délec

GL: *agr. geogr.* odpíti célek, *agr. geogr.* pôlodpíti célek, *agr. geogr.* razkósani célek, *agr. geogr.* razloženi célek, *agr. geogr.* samótni célek, *agr. geogr.* zapíti célek, *agr. geogr.* zemljiška razdelítev na céлке

célica -e ž *geogr. nas.* vsaka od prvotnih ali drugotno dodanih bivalnih enot, iz katerih je sestavljena stanovanjska zgradba

GL: *klimatogeogr.* ekštrópska zráčna célica, *klimatogeogr.* Ferrellova célica, *klimatogeogr.* Hadleyjeva célica, *klimatogeogr.* polárna zráčna célica, *klimatogeogr.* trópska zráčna célica, *klimatogeogr.* zráčna célica (1, 2), *klimatogeogr.* zráčna célica zmérnih šírin

célična proizvodnja -e -e ž *ind. geogr.* specializirana obrtna proizvodnja v manjših družinskih obratih na domu, ki morajo imeti

ustrezne delovne prostore, infrastrukturne priključke, usposobljeno delovno silo in se organizacijsko, proizvodno, tehnološko navezujejo na večja industrijska podjetja **PRIM.:** domača obrt

celína -e ž **1. geomorf.** velika, sklenjena kopenska gmota na Zemljinem površju, ki jo z vseh strani obdajajo oceani ali robna morja **S:** kontinènt, zemljína (1) **2. geomorf.** velika, sklenjena kopenska gmota na Zemljinem površju, ločena od druge celine z morji, tudi z obsežnejšim gorovjem, veliko reko ali kopensko ožino **S:** kontinènt

GL: *geomorf.* potovánje celín, *geomorf.* premíkanje celín

celínska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → celínsko podnébje

celínska plóšča -e -e ž *geomorf.* litosferska plošča pod celino, sestavljena večinoma iz silicija in aluminija **S:** kontinentalna plóšča **PRIM.:** oceánska plóšča

celínska poledenitev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* poledenitev, ki je ob pleistocenskih ohladitvah pokrivala večje dele kopnega, v sodobnosti Antarktiko in Grenlandijo **S:** kontinentalna poledenitev, regionalna poledenitev

celínska políca -e -e ž **1. hidgeogr., geomorf.** → šélf **2. hidgeogr., polit. geogr.** → kontinentalni šélf

celínska razvódnica -e -e ž *hidgeogr.* razvodnica na celinah, ki deli, označuje vodni odtok v posamezne oceane **S:** kontinentalna razvódnica **PRIM.:** svetóvna razvódnica

celínska skórja -e -e ž *geomorf.* → siál

celínska zráčna gmóta -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna gmota, ki ima zaradi daljšega zadrževanja nad celino homogeno vlažnost in temperaturo **S:** kontinentalna zráčna gmóta

celínski léd -ega ledú m *hidgeogr.* → ledéni pokròv

celínski ótok -ega otóka m *geomorf.* otok, ki se vzpenja nad morsko gladino kot del celinske police, npr. otoki Britanskega otočja, Velikih Sundskih otokov **PRIM.:** oceánski ótok

celínski padavínski režím -ega -ega -a m *klimatogeogr.* padavinski režim z največjo količino padavin v času najvišjega Sonca,

značilen za celinsko podnebje **S:** kontinentalni padavinski režim

celínski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* meddržavni promet, ki poteka znotraj ene same celine **S:** kontinentalni promèt **PRIM.:** medcelínski promèt

celínsko pobóčje -ega -a s *geomorf.* pobočje med celinsko polico in globokim morjem, v globini med 200 in 2400 m **S:** kontinentalno pobóčje

celínsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnebje z ostro zimo in vročim poletjem, značilno za notranjšost velikih celin **S:** celínska klíma, kontinentalna klíma

celodnévna plíma -e -e ž *hidgeogr.* plima s ciklom, ki traja približno 24 ur in 49 minut, kar ustreza lunarnemu dnevu **PRIM.:** pôldnévna plíma

celokúpna ródnošt -e -i ž *demogeogr.* število rojenih na določenem območju v določenem času

celótna trdóta -e -e ž *geogr. krasa* seštevka raztopin kalcijevih in magnezijevih soli v vodi

celovíta regionalizácija -e -e ž *spl. geogr.* → kompléksna regionalizácija

cementácija -e ž **1. geomorf.** sprijemanje klastičnih sedimentov v kompaktno kamnino **2. geomorf.** proces vezave mineralnih zrn in kamninskih delcev z vezivom **PRIM.:** diagenéza (1), litifikácija

cementírana moréna -e -e ž *geomorf.* → sprijéta moréna

cenote -ja [senóte] m *geogr. krasa* vodnjakašta vrtača ali udornica z vodo na dnu, značilna za mehiški polotok Jukatan

cenóza -e ž *biogeogr.* → združba (2)

central business dístrict --- -- -a [séntral bíznis dístrikt] m (ang.) **K:** CBD *geogr. nas.* poslovno središče v velikih mestih v angleškem govorinem okolju **PRIM.:** downtown

centralizácija -e ž **1. polit. geogr.** uveljavljanje državnega sistema, v katerem so državne funkcije združene v enem središču, pri čemer imajo odločujoči vpliv določena politična usmeritev, kapital, gospodarska združenja **PRIM.:** decentralizácija (1) **2. geogr. nas.** premeščanje različnih dejavnosti, zlasti javnih funkcij, trgovine, proti glavnemu mestu

države, pomembnemu centralnemu naselju
PRIM.: decentralizácija (2)

centralizirani državni systém -ega -ega -a m
polit. geogr. državni systém, v katerem državne centralne oblasti nadzirajo in usmerjajo državno politiko na vseh družbenih področjih, s čimer pogosto povzročajo notranje družbeno, politično, kulturno in gospodarsko poenotenje **PRIM.:** regionalizirani državni systém

centralna čistilna naprava -e -e -e ž *var. okolja* osrednja, glavna čistilna naprava

centralna vás -e vasí ž *geogr. nas.* centralno naselje najnižje stopnje, ki ima le temeljne ustanove in centralne dejavnosti, npr. cerkev, gostilno, pošta **S:** središčna vás (2)

centralne funkcije -ih -ij ž mn. *geogr. nas.* mešne funkcije, povezane s središčnim položajem naselja, ki se razvijajo zlasti zaradi zadovoljevanja potreb prebivalstva iz bolj ali manj obsežnega vplivnega območja naselja, npr. poslovne, finančne, izobraževalne, zdravstvene, kulturne, upravne

centralni kràj -ega kràja m *geogr. nas.* → centralno nasélje

centralni registèr prebivalstva -ega -tra -- m *demogeogr.* uradni seznam prebivalstva za celotno območje države, ki vsebuje tudi podatke o državljanstvu

centralno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje z osredotočenimi centralnimi funkcijami, npr. poslovnimi, trgovskimi, prometnimi, obrtnimi, izobraževalnimi, znanstvenimi, kulturnimi, športnimi, zdravstvenimi, upravnimi, ki presegajo potrebe domačega prebivalstva, zato ima naselje svojemu pomenu ustrezno veliko območje privlačnosti **S:** centralni kràj, središče, središčno nasélje

GL: *geogr. nas.* centralno nasélje nižje ravní, *geogr. nas.* centralno nasélje srédnje ravní, *geogr. nas.* centralno nasélje víšje ravní, *geogr. nas.* hierarhíja centralnih nasélíj, *geogr. nas.* omrèžje centralnih nasélíj, *plan., geogr. nas.* teoríja o centralnih nasélíj

centralno nasélje nížje ravní -ega -a -- -- s *geogr. nas.* podeželsko naselje ali manjše mesto, ki ima samo najpomembnejše centralne funkcije, npr. trgovino z živili, mešanim blagom, pošto, osnovno šolo, zdravstveno postajo, praviloma centralna vas ali lokalno

središče **PRIM.:** centralno nasélje srédnje ravní, centralno nasélje víšje ravní

centralno nasélje srédnje ravní -ega -a --- s *geogr. nas.* mesto s pomembnejšimi centralnimi funkcijami, zlasti s specializiranimi trgovinami, srednjimi šolami, zdravstvenim domom in/ali splošno bolnišnico, ki je praviloma območno ali pokrajinsko središče **PRIM.:** centralno nasélje nížje ravní, centralno nasélje víšje ravní

centralno nasélje víšje ravní -ega -a -- -- s *geogr. nas.* večje mesto z različnimi centralnimi funkcijami, npr. veleblagovnicami, visokimi šolami in univerzo, specializiranimi bolnišnicami, poklicnim gledališčem, državnimi uradi, ki je praviloma regionalno središče ali glavno mesto pokrajine, države **PRIM.:** centralno nasélje nížje ravní, centralno nasélje srédnje ravní

centralno plánsko gospodárstvo -ega -ega -a s *plan., ind. geogr.* → plánsko gospodárstvo

centroid -a m *kart.* središče, težišče določenega poligona, ki je v geografskem informacijskem sistemu nosilna točka nanj vezanih informacij **PRIM.:** poligón

cereálie -íj ž mn. *agr. geogr.* → žíto

césta -e ž *geogr. prometa* zgrajena ali utrjena površina, ki se po zakonskih določilih, predpisih uporablja za promet različnih vozil

GL: *geogr. prometa* asfaltírana césta, *geogr. prometa* ávtocésta, *geogr. prometa* betónska césta, *geogr. prometa* césta za motórna vozíla, *geogr. prometa* državna césta, *geogr. prometa* evrópska césta, *geogr. prometa* gózdna césta, *geogr. prometa* hítra césta, *geogr. prometa* jávna césta, *geogr. prometa* kategorizírana césta, *geogr. prometa* króžna césta, *geogr. prometa* lokálna césta, *geogr. prometa* magístrálna césta, *geogr. nas.* makadámska césta, *geogr. prometa* mednárodna césta, *geogr. prometa* méštna césta, *geogr. prometa* nekategorizírana césta, *geogr. prometa* občínska césta, *geogr. prometa* orbitálna césta, *geogr. prometa* radiálna césta, *geogr. prometa* regionálna césta, *geogr. prometa* tangenciálna césta, *geogr. prometa* tlakována césta, *geogr. prometa* urbána césta, *geogr. turizma, geogr. prometa* vínska césta

césta za motórna vozíla -e --- -- ž *geogr. pro-*

meta državna cesta za promet z motornimi vozili

céstni pótniški kilométer -ega -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za ugotavljanje obsega dela v cestnem potniškem prometu, preračunavanje stroškov in prihodkov, ki se izračunava tako, da se seštejevo zmnožki števila potnikov v osebnih vozilih, avtobusih in razdalje v km, na katerih so bili ti potniki prepeljani **PRIM.:** železniški pótniški kilométer

céstni promèt -ega -éta m **1. geogr. prometa** prevoz ljudi, tovora z vozili po cestnem omrežju iz kraja v kraj **PRIM.:** letalski promèt (1), železniški promèt (1) **2. geogr. prometa** gospodarska panoga za prevoz potnikov, tovora z avtobusi, tovornjaki iz kraja v kraj **PRIM.:** letalski promèt (2), železniški promèt (2)

GL: *geogr. prometa* tranzitni céstni promèt

céstno omréžje -ega -a s *geogr. prometa* celota vseh cest na določenem območju **PRIM.:** omréžje plóvnih kanálov, železniško omréžje

céstno vozlišče -ega -a s *geogr. prometa* kraj, kjer se stikajo, križajo ceste različnih kategorij iz različnih smeri **PRIM.:** železniško vozlišče

cévcica -e ž *geogr. krasa* majhen, votel stalaktit cevašte oblike **S:** makarón

cevovòd -óda m *geogr. prometa* objekti in naprave za prenos, prevajanje tekočin, plinov iz kraja v kraj **PRIM.:** naftovòd, plinovòd

cevovòdni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevajanje tekočin, plinov, lahko tudi sipkih trdnih snovi po cevovodu

CFC-ji CFC-jev [ceefcèjji] m mn. (ang. chlorofluorocarbon) krajsava *var. okolja* → klórfluorogljíki

chaparral -a [čaparál] m *biogeogr. gl.* čaparál

chinook -a [čínúk] m *klimatogeogr.* jugozahodni padajoči veter, ki piha po vzhodnih pobočjih obalnega gorovja na zahodu ZDA in Kanade

chitimene -ja [čitiméne] m *agr. geogr.* požigalništvo v ekvatorialni Afriki **PRIM.:** kaingin, ládang, mílpa, roca, tavy

C-horizónt -a [cé] m *pedogeogr.* → horizónt razpádle mátične podláge

chott -a [šót] m *hidgeogr. gl.* šót

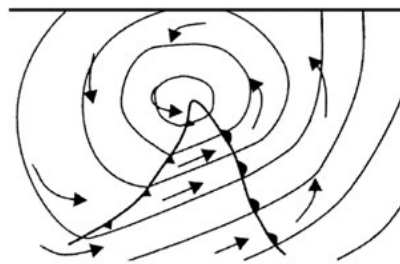
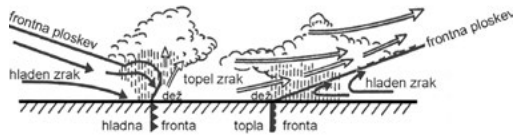
ciklični jámski razvòj -ega -ega -ója m *geogr. krasa* teorija o začetnem razvoju jame v freatičnem in pozneje v vadoznem pasu, lahko tudi v obratni smeri

ciklogenéza -e ž *klimatogeogr.* nastajanje in poglobljanje ciklona, zlašti na vzhodnem robu celin severne poloble

ciklomátsko števílo -ega -a s *geogr. prometa* merilo štopnje povezanosti prometnega omrežja, ki kaže, koliko osnovnih krožnic ima določeno dobro povezano omrežje **PRIM.:** álfa índeks, béta índeks

ciklón -a m **1. klimatogeogr.** območje nizkega zračnega tlaka in vrtinčenja zraka, navadno na območju depresije **PRIM.:** ánticiklón, depresíja (3) **2. klimatogeogr.** tropski vrtinčasti vihar nad Bengalskim zalivom

GL: *klimatogeogr.* trópski ciklón (1, 2)

Shematična prereza ciklona ob prehodu hladne in tople fronte

ciklónska búrja -e -e ž *klimatogeogr.* burja, ki piha proti območju ciklona **PRIM.:** ánticiklónska búrja

cilíndrična projékcija -e -e ž *kart.* → váljna projékcija

cimpráča -e ž *geogr. nas.* kmečka hiša, značilna za 18. stoletje, zgrajena iz vodoravno položenih obtesanih brun, ometanih s pobeljeno ilovico

ciprinídna vòda -e -e ž nav. mn. *var. okolja, hidgeogr.* globlji, počasi tekoči vodotok ali štoječa voda, s temperaturo nad 12 °C, malo kisika,

kjer prevladujejo ribe iz družine krapovcev (*Cyprinidae*) **PRIM.:** salmonídna vóda

cír -a in círus -a m *klimatogeogr.* prozoren, vlaknat, perjašt ali koprenašt oblak v velikih višinah

círk -a m *geomorf.* → krnica

cirkulácija zraka -e -- ž *klimatogeogr.* → króženje zraka

cirkumpolárna zvezda -e -e ž *mat. geogr.* → zvezda nádobzórnica

cirokúmul -a in cirokúmulus -a m *klimatogeogr.* prosojen, perjašto-kopašt oblak v obliki belih kosmov in okroglih kepic na višini okrog 8000 m, sestavljen iz ledenih kristalčkov, iz katerega se ne izločajo padavine **S:** ovčica (2)

cirokúmulus -a m *klimatogeogr. gl.* cirokúmul

ciroštrát -a in ciroštrátus -a m *klimatogeogr.* tanek, prosojen oblak na višini med 6000 in 13.000 m, ki kot blede belkašta tančica prekriva celotno nebo, sestavljen iz zelo drobnih ledenih kristalčkov

ciroštrátus -a m *klimatogeogr. gl.* ciroštrát

círus -a m *klimatogeogr. gl.* cír

cistérna -e ž **1.** *hidgeogr.* večja kamnita, v novejšem času betonska posoda za hranjenje deževnice, praviloma vkopana v zemljo **2.** *var. okolja* večja kovinska ali plastična posoda za hranjenje ali prevoz tekočin **3. geogr. prometa** ladja, cestno ali železniško vozilo za prevoz tekočin

GL: *geogr. krasa* skálnata cistérna

citizácija -e ž *geogr. nas.* kopičenje poslovnih in drugih javnih ustanov v najožjem mestnem središču, zaradi česar se stalno prebivalstvo odseljuje na mestno obrobje, bližnje podeželje

city -ja [síti] m (ang.) *geogr. nas.* → poslòvno središče

civilizácija -e ž *polit. geogr.* širša družbena skupnost na določeni razvojni stopnji s sorodnimi kulturnimi, duhovnimi vrednotami, gospodarskopolitičnimi značilnostmi, npr. zahodna civilizacija, antična civilizacija

GL: *agr. geogr.* hidrávlična civilizácija, *agr. geogr.* nehídrávlična civilizácija

col -a [kól] m *geomorf. gl.* kól

coloureds -ev [kálerts] m mn. (ang.) *polit. geogr.*

rasno mešano prebivalstvo v nekdanji politiki apartheidja v Južnoafriški republiki

cóna -e tudi zóna -e ž **1. spl. geogr.** zaključeno območje zlasti glede na določeno dejavnost, namembnost **2. spl. geogr.** → zémeljski pás

GL: *hidgeogr.* abisálna cóna, *hidgeogr.* áfótična cóna, *pedogeogr.* cóna prští, *var. okolja* cóna sanitárnega várstva, *geogr. nas.* cóna za péšce, *polit. geogr.* ekskluzívna ekonómska cóna, *hidgeogr.* evfótična cóna, *hidgeogr.* fótična cóna, *hidgeogr.* hadálna cóna, *ind. geogr.* indústrijska cóna (1, 2), *hidgeogr., pedogeogr.* kapilárna cóna, *polit. geogr.* mednárodna cóna, *hidgeogr.* nasíčena cóna, *polit. geogr.* nevtrálna cóna (1, 2), *hidgeogr.* oceánska cóna, *geogr. nas.* péščeva cóna, *hidgeogr.* prelívna cóna, *geomorf.* prelómna cóna, *geogr. prometa* prošocarínska cóna, *biogeogr.* raštlínska cóna, *polit. geogr.* tampónska cóna, *biogeogr.* vegetacijska cóna

conálna pršt -e prští tudi zonálna pršt -e prští ž *pedogeogr.* pršt, ki ima zaradi podnebnih značilnosti in delovanja organizmov dobro izoblikovane genetske horizonte **PRIM.:** áconálna pršt, intraconálna pršt, klimoconálna pršt

conálna tálna vóda -e -e -e ž *hidgeogr.* podtalnica, na katere kemizem, temperaturo, kolebanje vplivajo podnebje in drugi pokrajinski dejavniki **PRIM.:** áconálna tálna vóda

conálna zráčna cirkulácija -e -e -e ž *klimatogeogr.* → conálno króženje zraka

conálno króženje zraka -ega -a -- s *klimatogeogr.* kroženje zraka večinoma v vzporedniški smeri **S:** conálna zráčna cirkulácija

conálnost -i tudi zonálnost -i ž *spl. geogr.* razširjenost določenega pojava v pasovih na Zemlji

GL: *geogr. krasa* hidrográfska conálnost krása, *biogeogr., pokr. ekol.* horizontálna conálnost, *biogeogr., pokr. ekol.* navpična conálnost, *biogeogr., pokr. ekol.* vertikálna conálnost, *biogeogr., pokr. ekol.* vodorávna conálnost

cóna prští -e -- tudi zóna prští -e -- ž *pedogeogr.* obsežen pas prští na Zemlji, naštal zlasti zaradi vpliva podnebja, npr. pas črnozjoma

cóna sanitárnega várstva -e -- -- ž *var. okolja* pred škodljivimi snovmi zavarovano območje, ki ni izpostavljeno vplivom indústrijskih in drugih onesnaževalcev okolja

cóna za péšce -e -- -- ž *geogr. nas.* območje

znotraj meštnega središča s specializiranimi trgovinami in goštninskimi lokali, z ulicami, ves dan ali večji del dneva zaprtimi za avtomobilski promet, namenjeno pešcem, lahko tudi kolesarjem **S**: péšče^va cóna

Conradova diskontinuitétna plôškev -e -e -kve [kónradova] in conradova diskontinuitétna plôškev -e -e -kve ž *geomorf.* štíčna ploskev med zgornjo granitno in spodnjo bazaltno plaščjo pod celinami, v kateri narašče hitrost potresnih valov s 6,1 na 6,7 km/s **PRIM.:** Gútenbergova diskontinuitétna plôškev, Mohorovičičeva diskontinuitétna plôškev

cordon sanitaire -- -rja [kordón sanitêr] m (fr.) *polit. geogr.* → sanitárni kordón

Coriolisova síla -e -e [koriólisova] in coriolisova síla -e -e ž *hidogeogr., klimatogeogr.* síla kot posledica vrtenja Zemlje, zaradi katere se zračni in vodni tokovi na severni polobli odklanjajo na desno, na južni pa na levo **S**: deviacíjska síla, odklónska síla

corn belt -- -a [kórn bélt] m (ang.) *agr. geogr.* → korúzni pás

corral -a [korál] m *geogr. nas. gl.* korál

cotton belt -- -a [kóton bélt] m (ang.) *agr. geogr.* → bombázni pás

crag and tail -a -- -a [krêk ent têtj] m (ang.) *geomorf.* → ledeníška grbína z rêpom

creek -a [krík] m (ang.) **1.** *hidogeogr., v anglosaškem okolju* obdobjni ali stalni vodotok, večji kot potok, manjši kot reka **2.** *hidogeogr., ob vzhodno-ameriški obali* potopljeno rečno ušlje oziroma morski zaliv ali vodni tok v njem

cromerska otoplítev -e -tve [kromêrska] ž *klimatogeogr., geomorf.* štarejša pleištočenska otoplítev na severu Evrope, med labsko ohladitvijo in elštrsko poledenitvijo **S**: cromerski ínterglaciál

cromerski ínterglaciál -ega -a [kromêrski] m *klimatogeogr., geomorf.* → cromerska otoplítev

cultura míšta -e -e [kultúra] ž (ital.) *agr. geogr.* → méšana kultúra (1, 2)

cunámi -ja tudi tsunami -ja [cunámi] m (jap.) *hidogeogr.* navadno rušilni morski val, ki nastane zaradi močnega podmorskega potresa z magnitudo več kot 7

cvetênje vodá -a -- s *var. okolja* kratkotrajno čezmerno razmnoževanje vodnih organizmov, zlasti alg, fitoplanktona, značilno za vode, v katerih se navadno zaradi antropogene pregonjenosti začasno sicer zelo izboljšajo življenjske razmere, vendar poznejše množično odmiranje povzroči pomanjkanje kisika, kar ogroža višje živali, zlasti ribe **PRIM.:** evtrofikácija, evtrofizácija

Č

- čád** -a m *klimatogeogr.* zaradi primesi trdnih delcev motno ozračje
- čaparál** -a in chaparral -a [čaparál] m (šp., ang.) *biogeogr.* nizko, grmičasto vednozeleno rastlinstvo zlašti v Kaliforniji, prilagojeno suhim in vročim poletjem
- čáršija** -e ž *geogr. nas.* tržna in obrtna ulica ali območje v balkanskem okolju pod nekdanjim turškim vplivom **PRIM.:** bazár, súk
- čárterski prevóz** -ega -ôza m *geogr. prometa* prevoz ljudi ali blaga, ki ga opravi prevoznik po pogodbi, navadno letalski **PRIM.:** izrédni promèt
- časóvni pás** -ega pasú m *mat. geogr.* 15 dolžinskih štopinj širok pas na Zemlji, v katerem velja za vse kraje čas srednjega poldnevnika tega pasu
- čebelárstvo** -a s *agr. geogr.* navadno dopolnilna dejavnost v kmetijstvu, ki izkorišča sposobnost čebel, da na medonosnih rastlinah nabirajo medicino, mano, cvetni prah, pelod, smolo in jih v panjih zbirajo ter predelujejo v med, matični mleček, propolis, vosek
- čêlna kotánja** -e -e ž *geomorf.* izraziteje poglobljen del ledeniške doline, obdan s polkrožnimi čelnimi morenami, navadno napolnjen z vodo **S:** kônčni bazén, ledeniška kotánja, terminálni bazén
- čêlna moréna** -e -e ž *geomorf.* navadno polkrožno oblikovan morenski nasip ob ledeniškem čelu, ki ga je ledenik odložil v času največjega obsega **S:** kônčna moréna, terminálna moréna
GL: *geomorf.* potísna čêlna moréna
- čêlo** -a s *geomorf.* gladki, izbočeni vrhnji del skalnatega pobočja
GL: *hidgeogr.* ledeniško čêlo, *geogr. krasa* skladóvno čêlo
- čér** čerí ž **1. geomorf.** robata oštra skala, ki štrli nad vodno gladino ali je tik pod njo **2. geomorf.** manjša, do nekaj m visoka skala
- černožém** -a m *pedogeogr. gl.* črnozjóm
- černožjóm** -a m *pedogeogr. gl.* črnozjóm
- četřt** -i ž *geogr. nas.* → méštna četřt
- četřtínska húba** -e -e ž *agr. geogr., v srednjem* *veku* kmetija, nastala z razdelitvijo hube na štiri dele, velika približno 8 oralov **PRIM.:** húba (2), osmínska húba, polóvíčna húba, šesťínska húba, tretjínska húba
- četřti svét** -ega svetá m *polit. geogr., od leta 1975* oznaka za okrog 40 najrevnejših dežel v razvoju, ki so najbolj prizadete zaradi naraščajočih cen energije, ker nimajo lastnih surovin **PRIM.:** tretji svét
- četřtina skúpnost** -e -i ž *spl. geogr.* prostorska enota, ki zajema območje mešne četrti, namenjena samoupravni organiziranosti njenega prebivalstva
- čezméjna régija** -e -e ž *polit. geogr.* regija, sestavljena iz sosednjih, funkcionalno povezanih obmejnih območij, med katerimi navadno poteka čezmejno sodelovanje
- čezméjno sodelóvanje** -ega -a s *polit. geogr.* lokalno ali regionalno formalno in/ali institucionalno meddržavno oziroma mednarodno sodelovanje med sosednjimi območji na kulturnem, družbenem, gospodarskem in političnem področju
- čezmérna obremenítev okólja** -e -tve -- ž *var. okolja* izraba, obremenjevanje okolja, ki presega njegovo zmogljivost, obnovljivost, s čimer se okolje onesnaži, osiromaši, degradira **S:** prekomérna obremenítev okólja
- čezmérna páša** -e -e ž *agr. geogr., var. okolja* pretirano obremenjevanje pašnikov s pasočimi se živalmi, kar po stopoma povzroči poškodbe na rastlinski odeji **S:** prekomérna páša
- čezmérna rába tál** -e -e -- ž *agr. geogr., var. okolja*

pretirano intenzivno gojenje kulturnih rastlin s preveč številnimi in preobilnimi žetvami, ki poslabšujejo kakovost prsti, ne da bi se ob tem dovolj skrbelo za obnavljanje njene rodovitnosti **S**: prekomerna rába tál

čezmôrska selítev -e -tve ž *demogeogr.* izseljevanje v čezoceanske države zaradi gospodarskih, političnih ali/in drugih vzrokov

čiflik -a m (tur.) *geogr. nas.* štrnjeno pozidana tlačanska vas pod oblaštjo fevdalnega veleposestnika v srednjeveškem turškem cesarstvu

činámpa -e ž (šp. chinampa) *agr. geogr.* za kmetovanje Aztekov značilna ozka njiva, vsaj s treh strani obdana z vodo, kar zagotavlja več žetev na leto

čista industrija -e -e ž *var. okolja, ind. geogr.* celota industrijskih panog, kot so živilska, tekstilna, konfekcijska, optična dejavnost, ki v primerjavi z drugimi panogami manj onesnažujejo okolje **PRIM.:** nečista industrija, umázana industrija

čista kmetija -e -e ž **1.** *agr. geogr.* kmetija, ki ušvarja bišveni del dohodka s kmetijstvom, gozdarstvom in dopolnilnimi dejavnostmi, krije večino svojih prehrabnih potreb z lastnimi pridelki **S:** čisto kméčko gospodarstvo **2.** *agr. geogr., po družbenogospodarski členitvi* kmetija, na kateri se vsi aktivni družinski člani ukvarjajo samo s kmetijstvom, drugi pa so vzdrževani **PRIM.:** dopolnilna kmetija, méšana kmetija (2), neaktivna kmetija, ostaréla kmetija

GL: *agr. geogr.* potencialno čista kmetija

čista próga -e -e ž *agr. geogr.* zemljiška proga, pri kateri je zemljiški kos pravilno oblikovan in nepretrgan, značilna za začetno fazo urejanja, delitve, lastninjenja vaškega zemljišča **PRIM.:** pretfgana próga

čista tehnologija -e -e ž *var. okolja* tehnologija v nečistih industrijskih panogah, ki zaradi tehnološke izpopolnjenosti ustreza okoljevarstvenim standardom in zato manj obremenjuje okolje **PRIM.:** ekolóška tehnologija

čistilna lagúna -e -e ž *var. okolja* → očiščevalna lagúna

čistilna napráva -e -e ž *var. okolja* objekt za čiščenje onesnaženega zraka, odpadnih voda in

nevtralizacijo drugih okolju škodljivih snovi, npr. šruperenih odpadkov

GL: *var. okolja* centralna čistilna napráva, *var. okolja* čistilna napráva za odpadne vode, *var. okolja* industrijska čistilna napráva, *var. okolja* komunálna čistilna napráva, *var. okolja* obdelá-va bláta iz čistilne napráve, *var. okolja* rastlinska čistilna napráva

čistilna napráva za odpadne vode -e -e --- -- -- ž *var. okolja* objekt za mehansko, kemično, biološko čiščenje onesaženih odpadnih voda, da te dobijo predpisane, okolju nenevarne lastnosti in jih je mogoče spuščati v naravne tekoče vode

čistilno pólje -ega -a s *var. okolja* → ponikoválno pólje

čisti zrák -ega zraka m *var. okolja* zrak, v katerem so škodljive primesi v koncentracijah, ki ne škodijo ljudem, drugim organizmom in dobrinam

čisto gorívo -ega -a s nav. mn. *var. okolja* tekoče, plinašto gorivo, pri katerem se med zgorevanjem sprošča razmeroma malo za okolje škodljivih snovi, npr. alkohol, zemeljski plin **PRIM.:** nečisto gorívo

čisto kméčko gospodarstvo -ega -ega -a s *agr. geogr.* → čista kmetija (1)

čisto okólje -ega -a s *var. okolja* naravno ali kultivirano okolje, katerega kakovost je neokrnjena **PRIM.:** degradirano okólje, kontaminirano okólje (2), onesnáženo okólje

čiščenje krása -a -- *s geogr. krasa* odstranjevanje kamenja s kraškega površja ali iz tal za kmetijsko rabo zemljišča **S:** trébljenje krása

čizlakít -a m *geomorf.* globočnina na Pohorju, vrsta gabra, imenovana po kraju Čezlak, prej Čizlak blizu Oplotnice **PRIM.:** gábro

človékovo okólje -ega -a s **1.** *spl. geogr.* prostor, ki s svojimi sestavinami omogoča življenje človeku in nanj vpliva **S:** humáno okólje **2.** *spl. geogr.* geografsko okolje, v katerem človek prebiva, dela, se rekreira **S:** humáno okólje

človéška rása -e -e ž *demogeogr.* skupina ljudi, ki se po svojih morfoloških, lahko tudi fizioloških, večinoma dednih potezah, jasno razlikuje od drugih skupin ljudi

čokáti krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, kjer iz površja štrlijo veliki zaobljeni kamni

čřča -e ž *agr. geogr., ljud., na Tolminskem* → senožet (1)

čředinka -e ž **1.** *agr. geogr.* predelek na čředinskem pašniku, ograjen z električnim paštirjem, premično ali stalno ograjo, na katerem se živina pase določen čas, kar omogoča nadzor intenzivnosti paše **2.** *agr. geogr.* predelek planinskega pašnika, na katerem ima posamezni pašni upravičenec laštinske in pašne pravice

čředinski pašnik -ega -a *agr. geogr.* intenzivni pašnik, na katerem se pasoči živini z varovalnimi napravami, ogradami načrtno odmerjajo kosi zemljišča na čředinkah, da se napase, ne da bi preveč objedla travno rušo

čřet -a m **1.** *agr. geogr.* močvirno, poplavno nižinsko zemljišče, poraslo s travo in nizkim grmičjem **2.** *agr. geogr.* s trebljenjem pridobljena njiva z manj rodovitno prstjo, navadno ob robu gozda, na gozdni jasi **PRIM.:** fráta (1), láz, ledína (2), novína (2), rôvt (1), rút

čřna grádnja -e -e ž *geogr. nas.* gradnja objekta brez predpisanih dovoljenj zaradi pomanjkljive zakonodaje, njenega neuresničevanja in nespoštovanja predpisov, nediscipline državljanov, ki na ta način gradijo zlasti zasilne objekte v barakarskih naseljih, pa tudi počitniške in stanovanjske hiše, gospodarska poslopja

čřna metalurgija -e -e ž *ind. geogr.* pridobivanje železove rude, proizvodnja železa in jekla, njuna predelava v polizdelke **PRIM.:** bárvna metalurgija

čřnica -e ž *pedogeogr.* navadno rodovitna temna prst

GL: *pedogeogr.* álpska čřnica (1, 2), *pedogeogr.* štépska čřnica

čřni dímnik -ega -a *m geomorf.* podmorski izvira na območju srednjeoceanskega hrpta, iz katerega bruha z žveplovodikom prepojena voda s temperaturo več kot 350 °C, pri ohlajanju pa nastanejo drobne temne oborine, ki se na dnu kopičijo v dímnikom podobnih stolpkih

PRIM.: béli dímnik

čřni glóbus -ega -a m *mat. geogr., kart.* → némi glóbus

čřno odlagališče odpadkov -ega -a -- s *var. okolja* → nédovóljeno odlagališče odpadkov

čřno smetišče -ega -a s *var. okolja, neuštr.* → nédovóljeno odlagališče odpadkov

čřnozém -a m *pedogeogr. gl.* čřnozjóm

čřnozjóm -a tudi čřnozém -a, čřnozjóm -a, čřnozém -a m (rus.) *pedogeogr.* zelo rodovitna prst temno rjave do čřne barve z globokim in s humusom bogatim horizontom v profilu, razširjena na štépskih območjih, pogošto na puhlici **S:** štépska čřnica

čřpalíšče vóde -a -- s *var. okolja, hidgeogr.* kraj, kjer se zajema voda za oskrbo prebivalstva s pitno vodo

čřpálna hidroelektrarna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* akumulacijska hidroelektrarna za izravnavanje nihanj pri porabi električne energije v omrežju, v kateri se pridobiva električna energija le v času velike porabe, sicer pa se voda iz vodnega vira prečrpava v višje ležeča zajezitvena jezera, pri čemer se porablja energija iz električnega omrežja

D

dachsteinski apnéec -ega -nca [dáhštajnski] m *geomorf.* navadno svetel kompakten apnéec, nastal v mlajšem triasu, nadpovprečno odporen proti preperevanju, zato sestavlja mnoge visoke vzpetine v Sloveniji

dairy belt -- -a [dêjri bélt] m (ang.) *agr. geogr.* → mléčni pás

dájk -a tudi dyke -a [dájk] m (niz., ang.) **1.** *geomorf.* žilnata magmatska kamnina, ki sega v večje globine Zemlje **2.** *geomorf.* vzpetina iz magmatske kamnine na površju, nastala zaradi večje odpornosti proti preperevanju in drugim eksogenim procesom preoblikovanja **PRIM.:** bornhardt, bút, inselberg, kópje, monadnock, trdín **3.** *spl. geogr., na Nizozemskem* obrambni nasip, jez

daljáva razgléda -e -- ž *mat. geogr.* razdalja od stojišča do obzornice

daljinómér -a m *kart.* naprava za merjenje razdalj, oddaljenosti **S:** razdaljemér, teleméter

daljinski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet med bolj oddaljenimi kraji **PRIM.:** lokalni promèt, regionalni promèt

daljinsko zaznávanje -ega -a s *kart.* ugotavljanje in določanje pojavov, oblik na Zemljinem površju z razdalje z letalskimi, satelitskimi posnetki **S:** téledetékija

daljnovód -óda m *geogr. prometa, ind. geogr.* naprava za prenos električne energije na večje razdalje

dalmatínska obála -e -e ž *geomorf.* toneča obala, razčlenjena z dolinami in vzpetinami potopljenega kopnega, pri čemer potekajo prelivni vzporedno s slemenitvijo

dán dnéva m **1.** *mat. geogr.* čas svetlobe, ko je Sonce nad obzorjem **PRIM.:** nóč **2.** *mat. geogr.* čas, v katerem se Zemlja enkrat zavrti okrog svoje osi **3.** *mat. geogr.* čas štiriindvajsetih ur, ki se začne ob polnoči in traja do naslednje polnoči

GL: *klimatogeogr.* dán s tóplo nočjó, *klimatogeogr.* dežévní dán, *klimatogeogr.* hládni dán, *klimatogeogr.* jásní dán, *klimatogeogr.* ledéni dán, *mat. geogr.* lunárni dán, *mat. geogr.* Lúnin dán, *mat. geogr.* meščánski dán, *klimatogeogr.* mřzli dán, *klimatogeogr.* obláčni dán, *klimatogeogr.* pásji dnévi, *mat. geogr.* polárni dán, *klimatogeogr.* polétni dán, *mat. geogr.* právi Sónčev dán, *mat. geogr.* sidêrični dán, *mat. geogr.* srédnji Sónčev dán, *klimatogeogr.* tópli dán, *klimatogeogr.* trópski dán, *klimatogeogr.* vróči dán, *mat. geogr.* zvézdni dán

dána -e ž *geomorf., ljúd., na Primorskem* → dánja ravnína

dániglaciál -a m *klimatogeogr., geomorf.* obdobje v würmu, v katerem so se ledeniki z južnobaltskih obal umaknili proti južni Švedski, kjer so odložili čelne morenske nasipe **PRIM.:** fíniglaciál

dánja ravnína -e -e ž *geomorf.* ravnina na dnu kotanje ali doline **S:** dána

dán s tóplo nočjó dnéva --- m *klimatogeogr.* dan z minimalno temperaturo več kot 20 °C

dátumska mēja -e -e ž *mat. geogr.* dogovorjena meja, na kateri se spremeni datum za en dan, v glavnem potekajoča po 180. poldnevniku

dáun -a m *klimatogeogr., geomorf.* poznoglacialno ledeniško napredovanje v najstarejšem ali starejšem dryasu, pred okrog 12.000 leti

Davisov cíkel -ega -kla [dêjvisov] in davisov cíkel -ega -kla m *geomorf.* po erozijski teoriji Williama Morrisa Davisa ciklični razvoj površja, pri katerem tektonskemu dvigu gorovja sledijo mladi, zreli in štari relief **S:** erozijski cíkel **PRIM.:** policíklíčni razvòj relíefa

dB -- [dábà] m neskl. simbol *var. okolja* → decibél

DDT DDT-ja [dídítí] m (ang. dichlorodiphenyltrichloroethane) krajšava *var. okolja* v gospodarsko

razvitih državah zlasti v kmetijstvu prepo-vedano kemično sredstvo za zatiranje žuželk, ki je zaradi dolgotrajne obstojnosti v okolju škodljivo tudi za človeka in druge organizme

deagrarizacija -e ž **1. agr. geogr., demogeogr.** opuščanje kmetovanja kot dejavnosti, vira dohodka in načina življenja, katerega posledica je odseljavanje kmečkega prebivalstva v mesta in njegovo zaposlovanje v drugih dejavnostih **PRIM.:** reagrarizacija (1) **2. var. okolja** propadanje kulturne pokrajine zlasti zaradi opuščanja kmetovanja in ponovne prevlade naravnih sestavin okolja, kot so ozelenjevanje, ogozdovanje, oslabitev denudacije in erozije **PRIM.:** reagrarizacija (2)

GL: *agr. geogr., demogeogr.* potencialna deagrarizacija

dealkalizacija -e ž *pedogeogr.* izpiranje natrijevih ionov iz prsti in njihova zamenjava z aluminijevimi in vodikovimi ioni **PRIM.:** alkalizacija

debelina snéžne odéje -e -- -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* → višina snéžne odéje

déber -bri ž *geomorf.* zelo ozka dolina brez ravnega dna **S:** débrska dolína **PRIM.:** grápa, kánjon, sotéska, víntgar

débit izvíra -a -- m *hidgeogr.* količina vode, ki steče iz vodnega vira v časovni enoti, izražena v l/s, m³/s ali m³/dan

débrska dolína -e -e ž *geomorf.* → déber

decentralizacija -e ž **1. polit. geogr.** odprava centralizacije z uvedbo krajevne, regionalne samouprave, prenosom dela državnih funkcij na nižje organe **PRIM.:** centralizacija (1) **2. geogr. nas.** premeščanje javnih funkcij, različnih gospodarskih in negospodarskih dejavnosti iz preobremenjenega glavnega mesta države, pomembnega centralnega naselja v druga mesta po državi, v pokrajini **PRIM.:** centralizacija (2)

decibél -a m **Si:** dB *var. okolja* enota za merjenje jakosti zvoka, s katero se določa dopuštna raven hrupa v določenem okolju, npr. za bolnišnično okolje 30 dB, stanovanjsko 40 dB, delovno okolje do 70 dB, pri čemer je meja vzdržnosti okrog 130 dB **PRIM.:** hrúp

dédno právo -ega -a s *agr. geogr.* pravni predpisi, ki urejajo razmerja, nastala po smrti

lastnika kmetije, in se nanašajo zlasti na njen prevzem s strani dedičev

dedoválni sistém -ega -a m *agr. geogr.* sistem dedovanja oziroma prevzemanja lastnine, npr. kmetije po načelu prvorojenstva ali delitve na več dedičev

deficit vódnega odtóka -a -- -- m **1. hidgeogr.** razlika med količino padavinske in otekle vode zaradi izhlapevanja **2. klimatogeogr., pedogeogr.** razlika med nasičeno in dejansko vlago v prsti pri določeni temperaturi in zračnem tlaku

definiranje politíčne méje -a -- -- *polit. geogr.* razmejiteni poštopek, pri katerem mejne države določijo načela za potek politične meje

deflácija -e ž *geomorf.* odnašanje sipkega gradiva z vetrom **PRIM.:** ablácija (2)

deflacijsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v kotanji med sipinami, nastali zaradi deflacije **S:** eólsko jézero

defoliácija -e ž **1. var. okolja** za okolje obremenjujoče odstranjevanje listja z gojenih rastlin zaradi lažjega pobiranja pridelkov, navadno z uporabo herbicidov **2. var. okolja** ljudem in okolju škodljivo kemično odstranjevanje listja z dreves listnatega gozda v vojaške namene, da se olajša odkrivanje pripadnikov nasprotnikove strani, npr. v vietnamski vojni

deforestácija -e ž **1. agr. geogr., var. okolja** popolna sečnja, krčenje in čiščenje gozda zlasti zaradi pridobivanja zemljišč za kmetovanje **2. var. okolja** propadanje gozda zaradi onesnaženega zraka, kislega dežja, degradiranega okolja, vojskovanja

deformácija v kartográfski projékciji -e -- -- -- ž *kart.* vsaka od razlik v dolžinah, površinah, kotih in oblikah likov, ki nastajajo pri preslikavanju površine geoida, elipsoida ali krogle na ravnino

déga -e ž *biogeogr., klimatogeogr.* najvišji podnebno-rašlinski višinski pas v Etiopskem višavju, na nadmorski višini med 2500 in 3900 m, za katerega so značilni travniki in pašniki **PRIM.:** beréha, kóla, voina déga

deglaciácija -e ž *hidgeogr.* krajsanje ali umikanje dolinskih ledenikov v gorskem svetu ali umikanje ledeniškega pokrova pri celinski poleđenitvi zaradi otoplitve ali zmanjšane količine snežnih padavin **PRIM.:** poledenítev (2)

deglomerácija -e ž *geogr. nas.* prostorsko omejeno območje, pomembno za družbeni razvoj širše skupnosti, na katerem so prebivalstvo, industrijske in druge dejavnosti, prometne naprave razpršene zaradi načrtne dekoncentracije **PRIM.:** aglomerácija (1)

degradácija okólja -e -- ž *var. okolja* zmanjševanje kakovosti naravnega ali antropogenega okolja zaradi onesnaževanja, preobremenjevanja s škodljivimi snovmi

GL: *var. okolja* dejavniki degradácije okólja, *var. okolja* entropijska degradácija okólja, *var. okolja* faktorji degradácije okólja

degradácija pršti -e -- ž *pedogeogr., var. okolja* spremembe lastnosti prsti zaradi povečanja izpiranja ali preperevanja, kar povzroča njeno zakisanje in zmanjšanje rodovitnosti

degradácija reliéfa -e -- ž *geomorf.* razkrajanje reliefnih oblik zaradi procesov preoblikovanja kopnega **PRIM.:** agradácija reliéfa

degradácija štálno zamrzlih tál -e -- -- -- ž *hidgeogr., klimatogeogr.* zmanjševanje površine in debeline štálno zamrzlih tal zaradi podnebnih sprememb

degradácija tál -e -- ž *agr. geogr.* poslabšanje kakovosti zemljišča zaradi preveč intenzivnega izkoriščanja, neustrezne rabe, napačnih agrotehničnih ukrepov ali neustrezno izvedenih prostorskih ureditvenih posegov, zlasti hidromelioracij

degradírana naráva -e -e ž *var. okolja* stanje naravnega okolja, ki je zaradi škodljivega človekovega delovanja zelo prizadeto, onesnaženo, razvrednoteno

degradírani gózd -ega -a m **1.** *biogeogr.* → drugôtni gózd **2.** *var. okolja* gozd, ki je bolj ali manj prizadet zaradi onesnaženega zraka

degradírano okólje -ega -a s *var. okolja* razvrednoteno naravno ali kultivirano okolje, katerega kakovost je zaradi preobremenjevanja, onesnaževanja zelo poslabšana **PRIM.:** čísto okólje, kontaminírano okólje (2), onesnaženo okólje

degradírano urbáno obmóčje -ega -ega -a s *geogr. nas.* meštno območje z opuščenimi industrijskimi, vojaškimi, rudarskimi, železniškimi objekti, objekti gradbeništva in meštnih komunalnih služb, barakarskimi na-

selji, zapuščenimi stanovanjskimi soseskami, s soseskami brez zgodovinske vrednosti

dehidratácija -e ž *geomorf., pedogeogr.* izločanje vode iz mineralov **PRIM.:** hidratácija (1, 2)

deindustrializácija -e ž *ind. geogr.* navadno načrtno nadomeščanje industrijske proizvodnje na določenem območju z drugimi dejavnostmi, s čimer industrija postaja gospodarsko poštranska dejavnost **PRIM.:** industrializácija (2)

dejánska evápotranspirácija -e -e ž *klimatogeogr.* z evapotranspiracijo dejansko izhlapela količina vode **S:** aktuálna evápotranspirácija, reálna evápotranspirácija

dejánska snéžna mēja -e -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* → podnébna snéžna mēja

dejánska zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* zgornja meja, do katere v sedanosti na določenem območju sega gozd **PRIM.:** abstráktna zgórnja gózdna mēja

dejánski prirástek prebivalštva -ega -tka -- m *demogeogr.* podatek o povečanju ali zmanjšanju prebivalstva med dvema popisoma na določenem območju, navadno izražen v promilih **S:** absolutni prirástek prebivalštva

dejavniki degradácije okólja -ov -- -- m mn. *var. okolja* dejavniki, ki zmanjšujejo kakovost okolja, npr. čezmerno izkoriščanje okolja ali naravnih virov **S:** faktorji degradácije okólja

dejavniki push-pull -ov -- [púš púl] m mn. *spl. geogr.* dejavniki, ki pospešujejo določene novosti v pokrajini, tako da delujejo spodbujevalno iz določenega središča navzven, t. i. push, ali z obrobja navznoter, proti središču, t. i. pull **S:** push-pull faktorji

dejávni ognjeník -ega -a m *geomorf.* → aktivni vulkán

dejávnoštna mēja -e -e ž *klimatogeogr.* meja med ozračjem znotraj rastlinstva in ozračjem nad vegetacijsko odejo

dekalcifikácija -e ž *geomorf., pedogeogr.* izpiranje kalcijevega karbonata in kalcijevih soli iz kamnin in pršti z deževnico **PRIM.:** kalcifikácija

deklinácija -e ž *mat. geogr.* kot v nebesnem ekvatorialnem koordinatnem sistemu, med ravnino nebesnega ekvatorja in umišljeno črto, poteka jočo od opazovalca do nebesnega telesa

GL: *mat. geogr.* magnétna deklinácija

deklinácijski króg -ega -a m *mat. geogr.* glavni krog na nebu, ki gre skozi nebesna tečaja in je pravokoten na nebesni ekvator

dekolonizácia -e ž *polit. geogr.* odprava politične odvisnosti od kolonialnih držav z vzpostavljanjem politično samostojnih držav, npr. dekolonizacija Afrike **PRIM.:** kolonializem

dekomisija -e ž *var. okolja* tehnološki postopki za razgradnjo in zaprtje jedrske elektrarne zaradi poškodb ali dotrajanoosti, da se preprečijo škodljivi vplivi na okolje, zlasti radioaktivno sevanje

dekompzicija -e ž *var. okolja* razkrajanje odmrlih organskih oštankov z razgrajevanjem na osnovne sestavine

dekompozitor -ja m nav. mn. *biogeogr.* organizem, zlasti bakterija, gliva, ki razgrajuje organske snovi odmrlih rastlin, živali, s katerimi se prehranjuje

dekoncentracija -e ž *geogr. nas.* premeščanje ustanov, industrijskih objektov, trgovin in storitvenih dejavnosti z določenega območja, iz preobremenjenega poslovnega središča na druga, ustrežnejša območja **PRIM.:** koncentracija (4)

dekoncentrirana urbanizacija -e -e ž *geogr. nas.* za mestne regije značilno usmerjanje urbanizacije na območja razvojnih koridorjev z za to ustreznimi prostorskimi, prometnimi, komunalnimi in okoljskimi razmerami, da se razprši v pokrajini

dekontaminácia okóljja -e -- ž *var. okolja* → razstrupitev okóljja

délavsko-kméčko gospodínjstvo -ega -a s *agr. geogr.* → méšano gospodínjstvo

délci méšane šíríne -ev -- -- m mn. *agr. geogr.* skupek zemljiških delcev na različno kakovostnih zemljiščih, pri čemer so na rodovitnih ravninskih prsteh parcele praviloma bolj ozke, jermenaste, na bolj štrmem ali mokrotnem površju pa bolj široke

délec -lca m **1.** *pedogeogr.* najmanjši del mineralne ali organske sestavine prsti **2.** *agr. geogr.* → zemljiški délec

GL: *agr. geogr.* délci méšane šíríne, *agr. geogr.* grúdašti délec, *agr. geogr.* krátki délec, *agr. geogr.* nëpravílni délec, *hidgeogr.* orbitálno premíkanje vódnih délcev, *pedogeogr.* orgánomineralní délec, *agr. geogr.* ózki délec, *agr. geogr.* právi délec,

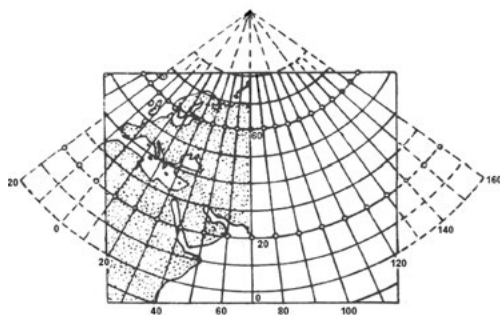
agr. geogr. pravílni délec, *pedogeogr.* skelétni délec, *agr. geogr.* šíróki délec, *agr. geogr.* zemljiška razdelítve na délce, *agr. geogr.* zemljiški délec

delimitácia -e ž *polit. geogr.* razmejitveni pošopek po definiranju politične meje, pri katerem se natančneje določa njen potek na terenu **PRIM.:** demarkácia

GL: *polit. geogr.* delimitácia obmêjnih obmóčij (1, 2)

delimitácia obmêjnih obmóčij -e -- -- ž **1.** *polit. geogr.* formalna določitev obmejnega pasu v obmejnih občinah, navadno v razdalji do 10 km ali največ 25 km od državne meje **2.** *polit. geogr.* določitev obmejnega območja glede na dejansko čezmejno sodelovanje

Delislova projékcija -e -e [delílova] in delislova projékcija -e -e ž *kart.* štožčna projekcija z dvema štandardnima vzporednikoma, s katerima štožec seka Zemljo in na katera so nanesene pravilne razdalje med poldnevnikmi, ki so ravne črte in se stikajo na vrhu štožca, zato je točna v razdaljah na vseh poldnevnikih in na obeh sekantnih vzporednikih

Delislova projekcija

delítev zemljišč -tve -- ž *agr. geogr.* členitev, razdelitev zemljišč na parcele, zemljiške kose, v kateri se odražajo zlasti naravne razmere, zgodovinski razvoj **S:** zemljiška delítev

délna práha -e -e ž *agr. geogr.* obdobje pri obdelavi njive, v katerem se zemljišče pušči neobdelano le v prvi polovici poletja ali v poznem poletju, lahko tudi v zgodnji jeseni

délovna intenzivnosť -e -i ž *agr. geogr.* merilo za vrednotenje navadno s časom izraženega vloženega dela na površinsko enoto zemljišča, npr. v urah na hektar **PRIM.:** délovna produk-

tívnoš, površinska intenzívnoš, prehrámbna intenzívnoš

délovna kárta -e -e ž *kart.* nedokončan zemljevid v določeni fazi izdelave **PRIM.:** ávtorski originál zemljevida

délovna koníca -e -e ž *agr. geogr.* obdobje, ko je pri določenih kmečkih opravilih potrebno v čim krajšem času opraviti kar največ dela, npr. košnja, siliranje, trgategv

délovna móč -e -e móči ž *agr. geogr.* enota za vrednotenje delovnega potenciala kmetij, izražena v koeficientih, pri čemer vrednoš 1 pomeni na kmetiji polno zaposlenega odraslega moškega v štarošti od 15 do 54 let, medtem ko imajo drugi družinski člani in morebitna najeta delovna sila glede na spol, štaroš, obremenjenoš z nekmečkimi opravili in morebitno redno zaposlitev sorazmerno nižje vrednošti

GL: *agr. geogr.* polnovredna délovna móč

délovna produktívnoš -e -i ž *agr. geogr.* merilo za vrednotenje delovne učinkovitosti ene delovne móči na površinsko enoto zemljišča, izraženo npr. v urah/PDM/ha **PRIM.:** délovna intenzívnoš

délovna síla -e -e ž *demogeogr.* ljudje s svojimi fizičnimi in umskimi sposobnošmi, ki jih uporabljajo v delovnem procesu

GL: *agr. geogr.* délovna síla na kmetíji

délovna síla na kmetíji -e -e -- -- ž *agr. geogr.* člani družine, ki kmetujejo na družinski kmetiji, in drugi stalno ali priložno najeti posamezniki za pomoč pri kmetijskih opravilih, zlasti v času delovnih konic

délovna živál -e -i ž nav. mn. *agr. geogr.* udomaćena ali napol udomaćena živál, katere energijo človek izkorišča za prenos tovora, vleko vozov, sani, vprego pri kmetijskih opravilih

délovno intenzívna indústrija -- -e -e ž *ind. geogr.* indústrijske panoge, v katerih je potrebno veliko ročnega človeškega dela, npr. tekstilna, živilska indústrija **PRIM.:** kapitálno intenzívna indústrija, kapitálno-razvójno intenzívna indústrija, razvójno intenzívna indústrija

délovno okólje -ega -a s *spl. geogr.* okolje, v katerem človek dela

délta -e ž *geomorf.* rečni naplavinski vršaj v obliki grške črke delta (Δ) ob izlivu v morje

ali jezero, s križno sedimentacijo, praviloma razcepljen na več vodnih tokov

GL: *geomorf.* Gílbortova délta, *geomorf.* Hjúlštro-mova délta, *geomorf.* kémska délta, *geomorf.* kljúnašta délta, *geomorf.* lopátašta délta, *geomorf.* nótranja délta, *geomorf.* podmòrska délta, *geomorf.* podolgováta délta, *geomorf.* pštašta délta, *geomorf.* Salisburyjeva délta, *geomorf.* trikótna délta

déltna plášt -e -e plástí ž *geomorf.* sedimentna plást kot del križne sedimentacije, odložena v obalni vodi jezer in morij

GL: *geomorf.* spódnje déltne plástí, *geomorf.* srédnje déltne plástí, *geomorf.* zgórnje déltne plástí

déltna plastovitóš -e -i ž *geomorf.* → križna sedimentácija

déltna sedimentácija -e -e ž *geomorf.* → križna sedimentácija

déltna sekvéncá -e -e ž *geomorf.* značilno zaporedje odloženih deltnih plástí s spodnjo manj, srednjo najbolj in zgornjo spet manj nagnjeno plástjo **PRIM.:** Hjúlštromova délta

déltno jézero -ega -a s *hidgeogr.* sladko ali slano jezero, nastalo v delti večje nižinske reke

déltška obála -e -e ž *geomorf.* nizka morska obala, razčlenjena z deltami velikih rek

delujóči ognjeník -ega -a m *geomorf.* → delujóči vulkán

delujóči vulkán -ega -a m *geomorf.* vulkan, ki bruha lavo in/ali iz katerega se izločajo plini, pepel, druge snovi **S:** delujóči ognjeník **PRIM.:** aktívni vulkán, spéči vulkán, ugásli vulkán

demarkácija -e ž *polit. geogr.* razmejitveni poštopek, ki lahko sledi delimitaciji, pri katerem se politična meja označuje ali zavaruje s postavljanjem mejnih kamnov ali mejnih pregrad **PRIM.:** delimitácija

demogeografíja -e ž *spl. geogr.* veja družbene geografije, ki z geografsko metodo proučuje prostorsko razmeščenoš in regionalne razlike v spreminjanju, sestavi prebivalštva **S:** geografíja prebivalštva **PRIM.:** demografíja

demografíja -e ž *demogeogr.* veda, ki proučuje prebivalštvo, njegovo število, dinamiko, sestavo in nadaljnji razvoj **PRIM.:** demogeografíja

demográfska eksplozija -e -e ž *demogeogr.* → eksplozija prebivalštva

demografska kohorta -e -e ž *demogeogr.* skupaj oseb iste generacije, ki so med seboj povezane glede na določen dogodek, npr. smrt, rojstvo prvega otroka, poroko

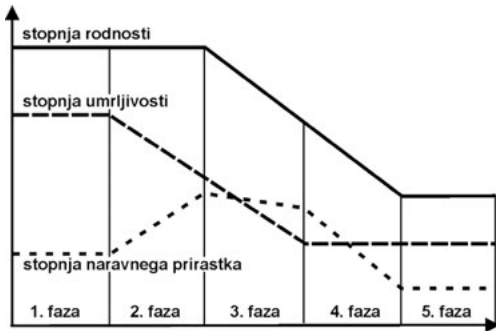
demografska perspektiva -e -e ž *demogeogr.* predvideni razvoj števila prebivalcev glede na naravni prirastek in selitve **PRIM.:** demografska prognoza

demografska prognoza -e -e ž *demogeogr.* izračun razvoja prebivalstva, narejen na osnovi verjetnih demografskih in drugih razvojnih predpostavk **S:** demografska projekcija, projekcija prebivalstva **PRIM.:** demografska perspektiva

demografska projekcija -e -e ž *demogeogr.* → demografska prognoza

demografska tranzicija -e -e ž *demogeogr.* → demografski prehod

demografski prehod -ega -oda m *demogeogr.* hitro in močno naraščanje števila prebivalcev določene države, pokrajine zaradi ostajanja rodnošči na visoki stopnji in hkratnega zmanjševanja umrljivosti **S:** demografska tranzicija

Razvojne faze demografskega prehoda

demografski režim -ega -a m *demogeogr.* značilnosti starostne in spolne sestave prebivalstva v določeni državi, pokrajini, naselju, ki se navadno ponazarjajo s starostno piramido prebivalstva, npr. mlad, zrel, star režim

demografsko ogroženo območje -- -ega -a s *demogeogr.* območje, na katerem prebivalstvo zaradi negativnega demografskega razvoja, kot sta odseljevanje in staranje, postopoma postaja nesposobno za opravljanje vseh temeljnih funkcij, tudi ohranjanja kulturne pokrajine

denacionalizacija -e ž *spl. geogr.* vračanje po državljene, podružbljene lastnine v zasebno, kolektivno **S:** reprivatizacija **PRIM.:** nacionalizacija, privatizacija

GL: *agr. geogr.* denacionalizacija zemljišč

denacionalizacija zemljišč -e -- ž *agr. geogr.* spreminjanje državnega ali družbenega lastništva zemljišč nazaj v zasebno lastnino **PRIM.:** nacionalizacija zemljišč

dendroklimatologija -e ž *klimatogeogr.* del klimatologije, ki raziskuje podnebne razmere v posameznih obdobjih po enoletnih debelinah prirastih drevesnih debel

dendrokronologija -e ž *biogeogr.* določanje starosti dreves, zlasti iglavcev, s pomočjo štetja letnic na prečnem preseku drevesnega debla

denitrifikacija -e ž *pedogeogr.* biokemična redukcija nitratov ali nitritov v prsti v dušikov oksid in elementarni dušik s pomočjo heterotrofnih bakterij **PRIM.:** nitrifikacija

denivelacija vodne gladine -e --- ž *hidogeogr.* krajevno ali pokrajinsko znižanje jezerske ali morske gladine, ki ga povzročajo močni veter, sejšni tokovi

dentrít -a m *geogr. krasa* vsak od razvejanih makrožlebičev na laštah

denudacija -e ž *geomorf.* razgaljanje skalne podlage zaradi delovanja padavin, vetra, ledenikov **PRIM.:** erozija (1)

GL: *geogr. krasa* kráška denudacija, *geomorf.* ploskôvna denudacija, *geomorf.* žlébašta denudacija

denudacijska ravnina -e -e ž *geomorf.* ravnina, nastala z denudacijo

denudacijska terása -e -e ž *geomorf.* terasa, nastala z denudacijo, navadno v manj odpornih kamninskih skladih ali sedimentih

denudacijsko pobóčje -ega -a s *geomorf.* pobóčje, nastalo z denudacijo

denudirana jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, ki jo je preoblikovala denudacija

deponija odpádkov -e -- ž *var. okolja* → odlagalíšče odpadkov

deponiranje odpádkov -a -- s *var. okolja* odlaganje odpadkov na urejenih odlagalíščih po določenih tehnoloških postopkih

depulacija -e ž *demogeogr.* upadanje števila prebivalcev na določenem območju zaradi

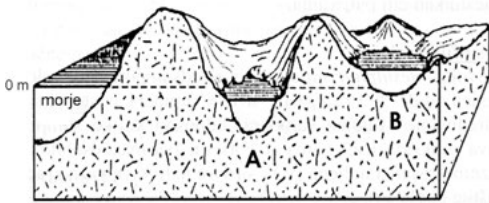
izseljevanja ali/in negativnega naravnega priraška

GL: *agr. geogr., demogeogr.* agrárna depopulácija, *demogeogr.* rurálna depopulácija

deposól -a m *pedogeogr.* plitva pršt, nastala na nasipinah rudniške jalovine ali komunalnih odpadkov

depresíja -e ž **1.** *geomorf.* poglobljeni del Zemljinega površja **S:** reliéfná depresíja **PRIM.:** kotánja, kotlína, vrtáča **2.** *geomorf.* del kopnega, ki leži nižje od morske gladine **PRIM.:** kriptodepresíja **3.** *klimatogeogr.* obsežno območje nizkega zračnega tlaka **PRIM.:** ciklón

GL: *klimatogeogr.* aleútska depresíja, *klimatogeogr.* avstrálska depresíja, *mat. geogr.* depresíja horizontá, *klimatogeogr.* génovska depresíja, *klimatogeogr.* intertrópska depresíja, *klimatogeogr.* islándska depresíja, *klimatogeogr.* júžnoázíjska depresíja, *geomorf.* kriptodepresíja, *geomorf.* reliéfná depresíja, *klimatogeogr.* sévernoamériška depresíja, *klimatogeogr.* sévernoatlántska depresíja, *klimatogeogr.* sredozémska depresíja

A – depresíja
B – kriptodepresíja

Shematični prikaz depresíje in kriptodepresíje

depresíja horizontá -e -- ž *mat. geogr.* → globína obzórja

depresíjski liják -ega -a m *hidgeogr.* skledašto znižanje gladine talne vode s središčem v črpališču, ki nastane, kadar črpanje presega dotok

depresívno obmóčje -ega -a s *plan.* območje, ki se v sorazmerno kratkem času industrijsko in gospodarsko močno razvije, a začne zaradi razvojnih težav v industriji štagnirati, nazadovati, doživljati splošno gospodarsko krizo **PRIM.:** nêrazvíto obmóčje

deruralizácija -e ž *agr. geogr.* izginjanje tradicionalne podobe podeželskih naselij, npr.

spreminjanje zunanjošti tipičnih kmečkih hiš, funkcije tradicionalnih gospodarskih poslopij

PRIM.: ruralizácija

desalinizácija -e ž *hidgeogr.* → razsoljevanje (1)

descendénčni izvír -ega -a m *hidgeogr.* izvír, kjer voda priteka iz višje ležečih podzemnih plasti

desilikácija -e ž *pedogeogr.* izpiranje silicija iz pršti zaradi močnega preperevanja na vlažnih, zlasti tropskih območjih, pri čemer nastaja porozna pršt, ki slabo zadržuje vodo

deskriptívna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* → opisna geografíja

deskvamácija -e ž *geomorf.* → lúskanje

destabilizácija okólja -e -- ž *var. okolja* porušenje ravnovesja v okolju zaradi njegovega onesnaževanja, preobremenjevanja

destinácija prométnega tóka -e -- -- ž *geogr.* *prometa* kraj, kamor je prometni tok usmerjen in kjer se končuje **S:** prométna destinácija

destrukcíjski réčno-denudacíjski reliéf -ega -ega -a m *geomorf.* réčno-denudacíjski relief, nastal z erozijo in denudacijo **PRIM.:** akumulacíjski réčno-denudacíjski reliéf

destrúktor -ja m *biogeogr.* → razkrojevalec

desulfurizácija -e ž *var. okolja* → razžvepljevanje (1, 2)

detergènt -ênta m *var. okolja* sintetična kemična snov za pranje in čiščenje, ki onesnažuje okolje in, zlasti če vsebuje fosfate, povzroča evtrofikacijo voda

deterzija -e ž *geomorf.* ledeniško brušenje, glajenje in razenje skalne podlage, oražencev **PRIM.:** detrákcija

detrákcija -e ž *geomorf.* ledeniško trganje kamninskih kosov iz skalne podlage ledenikov **PRIM.:** deterzija

detrit -a in detritús -a m *geomorf.* → preperína

detritús -a m *geomorf. gl.* detrit

deviácija -e ž *mat. geogr.* odklon vodoravnih zračnih in vodnih tokov od prvotne smeri zaradi razlik v vrtilni hitrosti točk na Zemlji

deviacíjska síla -e -e ž *hidgeogr., klimatogeogr.* → Coriolisova síla

devón -a m *geomorf.* starejša perioda paleozoika, med 408,5 in 362,5 milijoni let pred sedanjoštjo

dezêrcija -e ž *spl. geogr.* širjenje puščave samo

zaradi naravnih dejavnikov **PRIM.:** dezertifikacija

dezertifikacija -e ž *spl. geogr.* širjenje puščave na obrobna polpuščavska območja s čezmerno pašo, izsekavanjem drevja, zniževanjem gladine talne vode in preveč intenzivno obdelavo zemljišč zaradi hitrega naraščanja prebivalstva, kar pospešuje erozijo prsti, povzroča zasoljevanje tal, degradacijo rastlinskih združb
S: opuščavljanje **PRIM.:** dezercija

dezurbanizacija -e ž **1. geogr. nas.** spontano ali načrtno razseljevanje mestnega prebivalstva v obmešna naselja **2. geogr. nas.** izginjanje določenih funkcij v naselju, ki zaradi tega izgublja mestni značaj in se v njem znova uveljavlja kmetijska dejavnost

děž dežja m *klimatogeogr.* padavina v obliki kapelj s premerom več kot 0,5 mm
GL: var. *okolja, klimatogeogr.* kislí dež, *klimatogeogr.* ledení dež, *klimatogeogr.* umétní dež

dežela -e ž **1. spl. geogr.** obsežnejše, prostorsko zaokroženo ozemlje z določenimi skupnimi značilnostmi **2. spl. geogr.** v sklopu države organizirana upravna in politična enota, ki ima na prostorsko omejenem ozemlju suvereno oblast in je zastopana v državnih telesih **3. spl. geogr.** zgodovinska enota, ki je izgubila samoupravni položaj, npr. Štajerska, Kranjska **4. polit. geogr.** → država **5. spl. geogr.** → podeželje
GL: *agr. geogr., demogeogr.* bég z dežêle, *polit. geogr.* dežêle v razvôju

dežêle v razvôju -êl -- -- ž mn. *polit. geogr.* → države v razvôju

dežemér -a m *klimatogeogr.* priprava za merjenje količine dežja **S:** ombrométer, pluviométer

dežévje -a s *klimatogeogr.* dalj časa trajajoč ali ponavljajoč se močen dež
GL: *klimatogeogr.* monsúnsko dežévje, *klimatogeogr.* zenítálno dežévje, *klimatogeogr.* zenítno dežévje

dežévna dôba -e -e ž *klimatogeogr.* letni čas v tropskem in subtropskem pasu z izdatnimi padavinami, posebno izrazit v savanah, kjer je povezan z zenitnim položajem Sonca, in na monsunskih območjih **PRIM.:** namočeno obdobje, sùha dôba

dežévnica -e ž **1. hidogeogr., klimatogeogr.** voda, ki pade na Zemljino površje z dežjem **S:** dežnica **2. hidogeogr.** → kapnica (1)

dežévni dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* dan, ko pade najmanj 0,1 mm dežja

dežévni gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd na vse leto vlažnih območjih, zato so zanj zaradi za rast ugodnih razmer značilni bujno in pestro rastlinstvo, vedno zeleno drevje brez letnic in z listi, ki se menjavajo vse leto, tudi cvetenje in zorenje trajata vse leto
GL: *biogeogr.* ekvátorski dežévni gózd, *biogeogr.* trópski dežévni gózd

dežévnozeléni gózd -ega -a m *biogeogr.* listnati gozd na območjih s savanskim in monsunskim podnebjem, v katerem so listavci olistani le v deževnem obdobju

děžna erozija -e -e ž *geomorf.* erozija, ki jo pri padcu na površje povzročajo dežne kaplje, zlasti na neporaslem površju **PRIM.:** ploskóvna erozija

dežénica -e ž *hidogeogr., klimatogeogr.* → dežév-nica (1)

děžní fáktor -ega -ja m *klimatogeogr.* razmerje med povprečno letno količino padavin, izraženo v ml, in povprečno letno temperaturo v štopinjah Celzija, na podlagi katerega je izvedena členitev na sušno oziroma vlažno podnebje

děžní režím -ega -a m *hidogeogr.* enostavni rečni režim, ki ga uravnavajo izključno padavine v obliki dežja, zato je v naših razmerah vodni višek v času največje količine padavin pozno jeseni, nižek pa v času največjega izhlapevanja poleti **S:** pluviálni režím **PRIM.:** ledeníški režím (2), sněžni režím

děžní žlebíč -ega -íča m *geogr. krasa* eno ali dve pedi dolga žlebašta izjedena na kamnitem kraškem površju, nastala na boku kamna s korozijo raztekajoče se deževnice **PRIM.:** míkrožlebíč

děžno-sněžní režím -ega -a m *hidogeogr.* sestavljeni rečni režim, ki ga uravnavajo zlasti dežne padavine in nekoliko manj taljenje snežne odeje, zato je v naših razmerah glavni vodni višek pozno jeseni in drugotni višek pozno spomladi, glavni nižek poleti, drugotni nižek pa pozimi **S:** plúvioniválni režím **PRIM.:** sněžno-dežní režím

diabáz -a m *geomorf.* temnosiva predornina, ki po mineralni sestavi ustreza gabru, v Slove-

- niji pogošta v okolici Črne na Koroškem in Slovenj Gradca
- diagenéza** -e ž **1. geomorf.** manj izrazita sprememba kamnin in mineralov, za katero je značilno sprijemanje gradiva v trdno gmoto zaradi pritiska, temperature, kemičnega raztapljanja ali/in obarjanja **PRIM.:** cementácija (2), litifikácija, metamorfóza **2. hidgeogr.** spreminjanje snega z vmesnimi stopnjami (srež, sren, firm) v led in njegovo preoblikovanje zaradi naravnih vplivov **PRIM.:** firnizácija
- diagnóstični horizont** -ega -a m *pedogeogr.* dobro razvit horizont v prsti z laštnostmi, značilnimi za določeno prst
- diagrám** -a m *kart.* grafični prikaz velikosti, sestave ali poteka pojava, navadno v koordinatnem sistemu
GL: *kart.* blókdigrám, *kart.* blókovni diagrám, *kart.* kártodiagrám
- diakláza** -e ž *geomorf.* razpoka, ki seka več kamninskih skladov, vendar ti na obeh straneh razpoke niso medsebojno premaknjeni
- diamíkt** -a m *geomorf.* nesprijet ledeniški sediment z nesortiranimi klasti, glino ali meljem in velikimi kamnitimi bloki **PRIM.:** moréna (1)
- diapír** -ja m *geomorf.* veliko solno ali magmatsko telo gobaste, kupolaste ali mehurjaste oblike
S: sólna dóma, sólni čók
- diáspora** -e ž *polit. geogr.* narodnoštna ali verska skupnost, ki živi raztresena na ozemlju druge narodnosti ali večinskega prebivalstva druge vere
- diatoméjsko bláto** -ega -a s *geomorf.* kremenasta morska usedlina, ki nastane s kopičenjem lupinic kremenastih alg diatomej, največ v globinah med 1000 in 4000 m
- didáktna geografíje** -e -- ž **1. spl. geogr.** veda o poučevanju geografíje **2. spl. geogr.** teorija načrtovanja učnega procesa in oblikovanja izobraževalnih vsebin, učnih ciljev **PRIM.:** metodíka geográfskega pouka
- difuzíja** -e ž *geogr. nas.* → disperzija
- difúzna indústrializácija** -e -e ž *ind. geogr.* → razpršéna indústrializácija
- difúžno obsévanje** -ega -a s *klimatogeogr.* sončno obsévanje, ki se siplje v ozračju in zadeva Zemljino površje pod različnimi koti **PRIM.:** diréktno obsévanje, odbíto Sónčevo sévanje
- digitalizácija** -e ž *kart.* poštopek spreminjanja analognih podatkov v digitalne, navadno s pomočjo digitalnika, bralnika
- digitalizátor** -ja m *kart.* → digitálnik
- digitálna kartografíja** -e -e ž *kart.* izdelovanje zemljevidov z računalniki, ki z uporabo ustrezne programske opreme in geografskih informacijskih sistemov v primerjavi s klasično kartografijo omogočajo lažje, hitrejše, cenejše in obsežnejše delo **S:** račúnálniška kartografíja **PRIM.:** klásična kartografíja
- digitálnik** -a m *kart.* naprava, ki spreminja analogne podatke v digitalne, navadno vektorske, sestavljena iz smernika in digitalne plošče z vdelanim čitalnikom koordinat, ki jih vpisuje v računalnik, ko se smernik premika čezenj
S: digitalizátor **PRIM.:** brálnik
- digitálni katáster** -ega -tra m *kart., agr. geogr.* zemljiški kataster, izdelan z računalnikom v digitalni tehnologiji **PRIM.:** franciscéjski katáster, jožefinski katáster, terezijánski katáster
- digitálni modél pokrájine** -ega -a -- m *kart., spl. geogr.* računalniški prikaz približka dejanske pokrajine z geolociranimi podatki o pokrajinskih prvinah **PRIM.:** navídezna pokrájina
- digitálni modél reliéfa** -ega -a -- m *kart., geomorf.* računalniški prikaz približka dejanske oblikovanosti površja z geolociranimi podatki o nadmorskih višinah in drugih geomorfoloških prvinah
- digitálni podatki** -ih -ov m mn. *kart., spl. geogr.* podatki, merljivi in predstavljeni z nezvezno, stopnjasto spreminjajočimi se vrednostmi, kakršne uporabljajo računalniki **PRIM.:** analógni podatki
- dihálnik** -a m *geogr. krasa* špranja ali ušnje brezna, iz katerega pozimi piha razmeroma topel zrak in poleti priteka skozenj v podzemlje toplejši
- díhidról** -a m *hidgeogr.* voda, v kateri prevladujejo skupki, sestavljeni iz dveh vodnih molekul
- dihotermíja vóde** -e -- ž *hidgeogr.* laštnost jezerske ali morske vode, da se z večanjem globine njena temperatura sprva znižuje, nato je uštaljena **S:** obrátna temperatúrna štratifikácija vóde **PRIM.:** anotermíja vóde, homotermíja vóde, katotermíja vóde
- dilúvij** -a m **1. geomorf.** pleistocenska rečna

naplavina **PRIM.:** alúvij (1), kolúvij (1) **2. klimatogeogr., geomorf., zaštar.** → ledéna dóba (2) **3. klimatogeogr., geomorf., zaštar.** → pleistocén (1) **PRIM.:** alúvij (2)

dimiktično jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero s spomladanskim in jesenskim obdobjem navpičnega kroženja vode, navadno v zmernem pasu **PRIM.:** holomíktično jézero

dímnica -e ž **1. geogr. krasa** kraška jama z meglo na vhodu, kjer se zlašti pozimi mešata toplejši jamski in hladnejši zunanji zrak **2. geogr. nas. eno-** ali večproštorna lesena kmečka hiša z ognjiščem ali pečjo brez dimnika, ki se kuri v prostoru, kjer se tudi biva

dímní plín -ega -a m nav. mn. *var. okolja* plin, pomešan s sajami in vodno paro, ki se sprošča pri zgorevanju fosilnih goriv in onesnažuje zrak, okolje zlašti v mestih in industrijskih središčih

dína -e ž **1. geomorf.** vetrna peščena sipina, ki se lahko prečno, vzdolžno ali polkrožno dviguje nad okolico in se poštopoma premešča **2. geomorf.** sipinica na rečnem dnu, ki nastane s počasnim vodnim tokom

dinámíčna geologíja -e -e ž *geomorf.* del geologije, ki proučuje spremembe zgradbe v Zemljini notranjosti in na njenem površju

dinámíčna géomorfologíja -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje dinamiko sodobnega preoblikovanja reliefa

dinámíčna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama s celoletnim kroženjem jamskega zraka zaradi temperaturnih razlik med kamnino in zunanjim zrakom

dinámíčna zalóga podzémne vóde -e -e --- ž *hidgeogr.* prostornina odtekajoče podzemne vode nad višinsko koto izvirov

dinámíčno ravnóvsje -ega -a s *pokr. ekol.* stanje v okolju, ekosistemu, v katerem so različne sestavine, pojavi medsebojno usklajeni, uravnovešeni, ne glede na stalno spreminjanje vrednosti posameznih sestavin, pojavov **GL:** *geomorf.* dinámíčno ravnóvsje reliéfa

dinámíčno ravnóvsje reliéfa -ega -a -- s *geomorf.* stanje, ko so geomorfološki procesi na Zemljinem površju medsebojno uravnovešeni

dinámometamorfóza -e ž *geomorf.* metamorfóza ob tektonskem prelomu

dínarska slemenítev -e -tve ž *geomorf.* slemenítev v smeri severozahod–jugovzhod, značilna za Dinarsko gorovje **PRIM.:** álpska slemenítev

dínarski krás -ega -a m *geogr. krasa* kras z gostimi vrtačami in številnimi kraškimi polji, značilen za Dinarsko gorovje

diorít -a m *geomorf.* sivozelenkašta grobozrnata globočnina

diréktno obsévanje -ega -a s *klimatogeogr.* direktno Sončevo sevanje na določeno površino brez odbitega in razpršenega dela **PRIM.:** difúzno obsévanje, odbito Sónčevo sévanje

disimilácija -e ž *biogeogr.* razgrajevanje organskih snovi v organizmih, pri čemer se sprošča za življenje potrebna energija **PRIM.:** asimilácija rastlín

disjúnkcija -e ž *biogeogr.* območje razširjenosti rastlinske ali živalske vrste, razčlenjeno na več med seboj oddaljenih, prostorsko neskljenjenih arealov

diskordánca -e ž **1. geomorf.** pojav, da kamninske plasti zaradi tektonskih premikov druga proti drugi ne ležijo vzporedno, ampak pod določenim kotom **PRIM.:** konkordánca (1) **2. geomorf.** stik kamninskih plasti, ki ne pripadajo časovno zaporednim geološkim obdobjem **PRIM.:** konkordánca (2)

diskordántna obála -e -e ž *geomorf.* obala, ki poteka večinoma neskladno s tektonsko in/ali reliefno zgradbo kopnega **S:** préčna obála **PRIM.:** konkordántna obála

diskriminácija -e ž *demogeogr., polit. geogr.* neprižnavanje pravic, ugodnosti posameznikom ali družbenim slojem zaradi rasnih, narodnostnih, verskih, političnih in drugih razlik **GL:** *demogeogr., polit. geogr.* rásna diskriminácijska

dislokácija -e ž **1. geomorf.** premaknitev kamninskih skladov iz prvotne lege zaradi gubanja, narivanja ali tektonskega prelamljanja **2. geomorf.** neenaka premaknitev kamninskih skladov ob tektonski liniji **3. geomorf.** premaknitev enega dela Zemljinega površja glede na drugega **4. geomorf.** prelomna ploskev, ki nastane ob premaknitvi kamninskih skladov

disparitéta -e ž *plan.* praviloma neželjeno odstopanje od pričakovanih učinkov v prizadevanjih po skladnem regionalnem razvoju

GL: *plan.* interregionalna dispariteta, *plan.* medregionalna dispariteta, *plan.* regionalna dispariteta

disperzija -e ž *geogr. nas.* široka razprostranjenost določenega gospodarskega, naselbinskega razvoja ali razširjenost drugega pojava, ki vključuje tako mešna kot podeželska območja **S:** difuzija

distálno déltašo obmóčje -ega -ega -a s *geomorf.* območje delte, ki je od ledeniškega čela bolj oddaljeno **PRIM.:** proksimalno déltašo obmóčje

distálno sándrsko površje -ega -ega -a s *geomorf.* sandrsko površje, ki je od ledeniškega čela bolj oddaljeno **PRIM.:** proksimalno sándrsko površje

distribucijsko omréžje -ega -a s *geogr. prometa* omrežje za prenos električne energije do končnih porabnikov

dístrična pršít -e pršít ž pršít, ki je revna s hranili **PRIM.:** evtrična pršít

dístrična rjáva pršít -e -e pršít ž *pedogeogr.* → kislá rjáva pršít

dístrični kambisól -ega -a m *pedogeogr.* → kislá rjáva pršít

distrófno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, revno s hranilnimi snovmi in kisikom **PRIM.:** evtrófno jézero, óligotrófno jézero

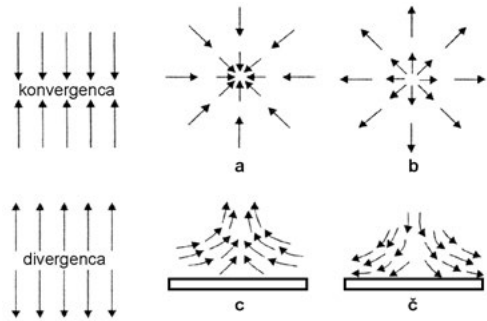
divergéncia -e ž **1.** *hidgeogr.* raztekanje vodnih gmot morskih tokov, ki povzročá nižanje temperature površinskih voda, spreminjanje slanosti **PRIM.:** konvergéncia (1) **2.** *klimatogeogr.* raztekanje zraka na območjih visokega zračnega tlaka, povezano s spuščajočimi se zračnimi tokovi **PRIM.:** konvergéncia (2) **3.** *geomorf.* razcepitev doline na dve ali več **PRIM.:** konvergéncia (3) **4.** *hidgeogr.* raztekanje, razcepitev ledenika **PRIM.:** konvergéncia (4)

diverzifikácija -e ž *ind. geogr.* razširitev ponudbe ali proizvodnega programa določenega podjetja kot posledica proizvodne specializacije **GL:** *geogr. nas.* funkcijska diverzifikácija, *geogr. nas.* indeks funkcijske diverzifikácije

dívje odlagališče odpádkov -ega -a -- s *var. okolja* → nédovóljeno odlagališče odpádkov

dnévna amplitúda -e -e ž *klimatogeogr.* razlika med najvišjo in najnižjo dnevno temperaturo **PRIM.:** létna amplitúda

dnévna migrácija -e -e ž *nav. mn. demogeogr.*

a – pritalno konvergentno strujanje

b – pritalno divergentno strujanje

c – prečni prerez zračnih tokov ob konvergentnem strujanju

č – prečni prerez zračnih tokov ob divergentnem strujanju

Značilnosti divergentnega in konvergentnega zračnega strujanja

selitev v kraj zaposlitve, šolanja, pri kateri se migrant išti dan vrača v kraj stalnega ali začasnega bivališča

dnévni hòd temperature -ega hódá -- m *klimatogeogr.* potek temperature v enem dnevu

dnevnik -a m **1.** *klimatogeogr.* vzpenjajoč veter, ki podnevi piha po pobočju navzgor **S:** têrmični véter **PRIM.:** nočnik (1) **2.** *klimatogeogr.* → môrski véter

dnévni kòp -ega kópa m *ind. geogr.* pridobivanje uporabnih mineralov in kamnin na Zemljinem površju, npr. kamenja v kamnolomih, gramoza v gramoznicah, peska v peskokopih, glin v glinokopih, v večjem obsegu tudi železove in bakrove rude ter rjavega premoga in lignita **S:** površinski kòp

dnò vòdnega bazéna -à -- -- s *hidgeogr.* podlaga reke, jezera ali morja, na kateri je vodna gmota

dòbni etát -ega -a m *agr. geogr.* količina lesa, namenjena za posek v določenem ureditvenem obdobju **PRIM.:** létni etát

dobráva -e ž **1.** *spl. geogr.* nižinsko ravno ali valovito območje, prvotno poraščeno z dobom ali drugimi vrstami hraštov **2.** *biogeogr.* nižinski gozdnat svet sredi poseljene okolice

dođána vrédnošt -e -i ž *spl. geogr.* bruto vrednošt proizvodnje, zmanjšana za vrednošt proizvodov in storitev, ki jih proizvajalec porabi v proizvodnji in pri prodaji **PRIM.:** brúto vrédnošt proizvodnje

dogovorjēna projékciija -e -e ž *kart.* → nēpráva projékciija

dók -a m **1.** *geogr. prometa* ladjedelniška naprava za popravljanje ladij ali čiščenje njihovih podvodnih delov **2.** *geogr. prometa* del zaprte luke med dvema pomoloma za nakladanje, razkladanje tovora

dól -a m **1.** *geogr. krasa, geomorf.* dolinašta oblika na krasu **2.** *geomorf., ljud.* kotanja, suha dolina, uvala, kraško polje, vrtača
GL: *geogr. krasa* kráški dól, *geogr. krasa* vrtáčašti dól

dólásta úvala -e -e ž *geogr. krasa* podolžna uvala

dóldrú -a m *klimatogeogr.* območje enakomernega zračnega tlaka in šibkih vetrov oziroma kalm na obeh straneh ekvatorja, do nekako 5° severne in južne zemljepisne širine

dólec -lca m *geomorf.* → dólék

dólék -lka m *geomorf.* plitva dolinašta reliefna oblika brez površinskega vodnega pretakanja, navadno na dolomitu **S:** dóléc, dólíč

dólénjska híša -e -e ž *geogr. nas.* kmečka hiša, podtip osrednjeslovenske hiše, s stanovanjskim delom in kaščo v nadstropju, hlevom in kletjo v pritličju, z dolgim, lesenim hodnikom in stopniščem na dvoriščni strani, krita s slamnato streho na čop

dólga njíva -e -e ž *agr. geogr.* njivsko zemljišče, katerega kosi se neurejeno nizajo v različnih smereh, pri čemer se ozki in dolgi delci menjavajo z zemljiškimi grudami

dólga vás -e vasi ž *geogr. nas.* sklenjena vas z domovi, razporejenimi vzdolž ceste, poti, vodotoka, ježe, terase ali na stiku gozda s kmetijskimi zemljišči, razdeljenimi na pravilne in sklenjene proge

dólgi vál -ega -a m *hidgeogr.* morski val, katerega dolžina je več kot dvakrat večja od njegove višine **PRIM.:** krátki vál

dolgodnévnica -e ž *biogeogr.* rastlina, ki potrebuje za rast, razvoj svojih delov, zlasti cvetov, dan, daljši od 12 ur **PRIM.:** kratkodnévnica

dolgoróčna hidrolóška napóved -e -e -i ž *hidgeogr.* hidrolóška napoved za obdobje več mesecev **S:** dolgoróčna napóved stánja vodá **PRIM.:** kratkoróčna hidrolóška napóved

dolgoróčna napóved stánja vodá -e -i -- -- ž *hidgeogr.* → dolgoróčna hidrolóška napóved

dolgoróčna oskrba -e -e ž *geogr. nas.* oskrba z dobrinami, ki se nabavljajo redkeje in v večjih količinah, vezana praviloma na specializirane prodajalne v mestnih središčih in nakupovalnih središčih na obrobjih centralnih naselij najvišje ravni **PRIM.:** kratkoróčna oskrba, srednjeróčna oskrba

dolgoróčna vreménska napóved -e -e -i ž *klimatogeogr.* napoved vremena za več kot 10 dni naprej **S:** dolgoróčna vreménska prognóza **PRIM.:** kratkoróčna vreménska napóved

dolgoróčna vreménska prognóza -e -e -e ž *klimatogeogr.* → dolgoróčna vreménska napóved

dolgovalóvno sévanje Zémlje -ega -a -- s *klimatogeogr.* toplotno sevanje Zemljine površine z valovno dolžino med 3 μm in približno 100 μm

dólíč -íča m *geomorf.* → dólék

dolína -e ž **1.** *geomorf.* podolgovata, vsaj na eni strani odprta globel na Zemljinem površju, ki nastane zlasti zaradi rečne erozije, lahko pa jo preoblikujejo ledeniki, korozija, veter **2.** *geomorf., ljud., na krasu* nižji svet **3.** *geogr. krasa, mednarodno* → vrtáča

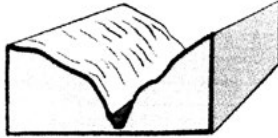
GL: *geomorf.* anaklinálna dolína, *geomorf.* antecédéntna dolína, *geomorf.* antiklinálna dolína, *geomorf.* àsimétrična dolína, *geomorf.* débrska dolína, *klimatogeogr.* dolína nízkega zračnega tláka, *geomorf.* epigenétska dolína, *geomorf.* erozijska dolína, *geomorf.* hudoúrniška dolína, *geomorf.* kompozítzna dolína, *geomorf.* konsekvéntna dolína, *geomorf.* korítašta dolína, *geogr. krasa* kráška dolína, *geomorf.* ledeníška dolína, *geomorf.* obsekvéntna dolína, *geomorf.* obviséla dolína, *geomorf.* obviséla ledeníška dolína, *geomorf.* plóška dolína, *geomorf.* podánja dolína, *geomorf.* podólžna dolína, *geomorf.* poligenétska dolína, *geogr. krasa* pôsllépa dolína, *geomorf.* prádolína, *geomorf.* prebójna dolína, *geomorf.* préčna dolína, *geomorf.* predórna dolína, *geomorf.* proglaciálna dolína, *geomorf.* raménska dolína, *geomorf.* réčna dolína, *geomorf.* simétrična dolína, *geomorf.* sinklinálna dolína, *geogr. krasa* slépa dolína, *geomorf.* stópnjašta dolína, *geomorf.* súbsekvéntna dolína, *geogr. krasa* súha dolína, *geomorf.* trobéntašta dolína, *geomorf.* tunélska dolína, *geomorf.* Ú-dolína, *geomorf.* V-dolína, *geogr. krasa* viséča súha dolína, *geomorf.*

ploska dolina

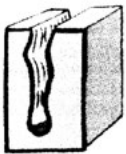
podanja dolina

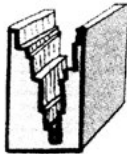
V-dolina

koritasta ali U-dolina (z obviselo dolino)

vintgar

kanjon

Glavni tipi dolin

zagatna dolina, *geogr. krasa* zatrépna dolina
dolina nizkega zračnega tlaka -e -- -- -- ž
klimatogeogr. podolgovato območje z nizkim zračnim tlakom, ki ima glede na okolico dolini podobno obliko **PRIM.:** grebén visokega zračnega tlaka

dolinska poledenitev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* zapolnitev dolin z dolinskimi ledeniki

dolinska prepoglobljenost -e -i ž *hidgeogr., geomorf.* lašnost glavnih ledeniških dolin, da so zaradi močnejše ledeniške erozije bolj poglabljene od štranskih **PRIM.:** obviséla ledeniška dolina

dolinska razvodnica -e -e ž *hidgeogr.* razvodnica med rekama, ki tečeta na štiku dolin, nagnjenih v nasprotno smer

dolinski kônc -ega -nca m *geomorf.* zgornji zaključek doline

dolinski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, ki sega v dolino daleč pod snežno mejo

dolinski prág -ega prága m *geomorf.* → dolínski skòk

dolinski sklèp -ega sklépa m *geomorf.* navadno polkrožen zaključek doline, kjer se pobočji združita in konča dolinsko dno

dolinski skòk -ega skòka m *geomorf.* mešto, kjer se dolina zelo štrmo, navpično prelomi, značilno za ledeniško dolino **S:** dolínski prág

dolinski véter -ega -tra m *klimatogeogr.* → dólnik

dólnik -a m *klimatogeogr.* topel veter, ki zaradi segrevanja zraka in toplotnih razlik piha podnevi in zvečer po dolini, grapi ali po pobočju navzgor **S:** dolínski véter **PRIM.:** górnik

dolomít -a m *geomorf., ljud.* biokemična sedimentna kamnina, večinoma iz magnezijevega in kalcijevega karbonata **S:** gríntavec

GL: *geomorf.* apnéniški dolomít

dolomitizácija -e ž *geomorf.* kemični proces, pri katerem se apnenec spreminja v dolomit

dolomitizírani apnénc -ega -nca m **1. geomorf.** apnenec, deloma spremenjen zaradi dolomitizacije **2. geomorf., neuštr.** → dolomítíni apnénc

dolomítíni apnénc -ega -nca m *geomorf.* apnenec z nadpovprečno vsebnostjo magnezijevega karbonata **S:** dolomitizírani apnénc (2)

dolomítíni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v dolomitu, katerega petrografske lašnosti se odražajo v prevladi površinskih kraških pojavov nad podzemnimi

dólvôdno prisl. *hidgeogr.* v smeri vodnega toka **S:** nizvôdno **PRIM.:** gôrvôdno

dolžína jézera -e -- ž *hidgeogr.* največja razdalja med dvema točkama na nasprotnem bregu jezera, ki ju povezuje ravna črta, potekajoča po jezerski gladini

dolžína réke -e -- ž *hidgeogr.* dejanska razdalja od izvira do izliva reke, izmerjena na zemljevidu ali aerofotoposnetkih in izražena v km

dolžína vódnega vála -e -- -- ž *hidgeogr.* razdalja med vrhoma ali doloma dveh sosednjih valov

dolžínska štopínja -e -e ž *kart.* enota za merjenje zemljepisne dolžine **PRIM.:** šírínska štopínja

dóm -a m *geogr. nas.* bivališče in drugi sprem-

ljajoči objekti, ki sestavljajo formalno in funkcijsko celoto

GL: *geogr. nas.* dvoríščni kméčki dóm, *geogr. nas.* enótni kméčki dóm, *geogr. nas.* kméčki dóm, *geogr. nas.* kméčki dóm na vógel, *geogr. nas.* kméčki dóm pod êno štrého, *geogr. nas.* kméčki dóm s pravílno zasnovo, *geogr. nas.* kméčki dóm v êni vršti, *geogr. nas.* kméčki dóm v grúči, *geogr. nas.* kméčki dóm v kljúču, *geogr. nas.* kméčki dóm v kolénu, *geogr. nas.* kméčki dóm v nadštrópju, *geogr. nas.* kméčki dóm v skupíni, *geogr. nas.* kméčki dóm v vzporédnih poslópjih, *geogr. nas.* plánšarski kméčki dóm, *geogr. nas.* seštlávjeni kméčki dóm, *geogr. nas.* stégnjeni kméčki dóm, *geogr. nas.* štírištránični kméčki dóm, *geogr. nas.* zráščeni kméčki dóm

dóma -e ž **1.** *geomorf.* majhna antiklinala ali pahljačašta guba, pri kateri z vrha vpadajo plašti enakomerno na vse strani **PRIM.:** pahljačašta gúba **2.** *geomorf.* grič ali hrib z enakim vpadom pobočja in kamninskih skladov

domáča obřt -e -i ž *agr. geogr., ind. geogr.* preprošta predelava domačih pridelkov ali bližnjih naravnih surovin, značilna za kmetije v času, ko kmetovalci niso polno obremenjeni s kmetovanjem **S:** hišna obřt, rokodélstvo **PRIM.:** célična proizvodnja, kmetijska obřt

domáči proizvod -ega -óda m *spl. geogr.* v denarni vrednosti izraženi dosežki gospodarstva določene države v določenem obdobju, praviloma v enem letu

GL: *spl. geogr.* brúto domáči proizvod

domáči turízem -ega -zma m **1.** *geogr. turizma* turizem, ki temelji na domačih gostih, t. j. gostih iz matične države **PRIM.:** inozémski turízem (1) **2.** *geogr. turizma* del turističnega prometa, ki ga v določeni državi ustvarijo domači gostje **PRIM.:** inozémski turízem (2)

domešřifikácija -e ž *agr. geogr.* vzgoja domačih živali in kulturnih rastlin iz divjih vrst s selekcijo, križanjem, pri čemer se osebki izbirajo glede na želene lastnosti, npr. večjo rodnoš, donosnoš, uporabnoš za pomoč pri delu, lepoto **S:** udomačevanje

domináncia -e ž *biogeogr.* sposobnoš posamezne rastlinske vrste v združbi, da v njej prevlada

dominántna vršta -e -e ž *biogeogr.* rastlinska, živalska vršta, ki po masi ali/in številu oseb-

kov prevladuje v določeni rastlinski, živalski združbi

dominikánska zémlja -e -e ž *agr. geogr., v fevdalizmu* med podložne kmetije nerazdeljeni del fevdalne posesti, za katerega obdelavo je osebno skrbel zemljiški gospod

dominión -a m *polit. geogr., do leta 1947* avtonomna država z lastno parlamentarno vladavino znotraj Britanske skupnošti narodov, zunanje- in notranjepolitično enakopravna z Združenim kraljestvom, npr. Kanada, Avstralija, Južnoafriška republika

dónavska ledéna dóba -e -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* po štari alpski klasifikaciji najstarejša (prva) ledena doba v pleistocenu

dónavsko-günška otoplítev -e -tve [gínška] ž *klimatogeogr., geomorf.* toplejše obdobje v najstarejšem pleistocenu

dopolnílina dejávnost na kmetiji -e -i -- -- ž nav. mn. *agr. geogr.* dejavnost, povezana s kmetovanjem ali druga štoritev, ki majhnim kmetijam v gospodarsko razvitih deželah omogoča zlasti pridobivanje dodatnega dohodka, v nerazvitih deželah tudi delovanje podeželske skupnošti, npr. turizem na kmetiji, štoritev s kmetijskimi stroji, popravilo strojev, čebelarstvo, vezenje

dopolnílina kmetíja -e -e ž *agr. geogr., po družbenogospodarski členitvi* kmetija, na kateri se vsi aktivni družinski člani ukvarjajo s kmetijstvom izključno po redni zaposlitvi, v prostem času **PRIM.:** číšta kmetíja (2), méšana kmetíja (2), nëaktivna kmetíja, oštaréla kmetíja, potenciálno číšta kmetíja

dopúštna dóza -e -e ž *var. okolja* odmerik ionizirajočega sevanja, ki po dosedanjih dognanjih ne povzroča okvar v tkivih organizmov **dopúštna obremenítev okólja** -e -tve -- ž *var. okolja* raba, obremenitev okolja, ki ne presega njegovih zmogljivošti, obnovljivošti in bistveno ne poslabša njegove kakovosti

dopúštni poségi v okólje -ih -ov -- -- m mn. *var. okolja* človekovo ravnanje, ki okolja ne obremenjuje, ogroža in ne poslabša njegove kakovosti **PRIM.:** nëdopúštni poségi v okólje (1, 2)

dosévek -vka m *agr. geogr.* → vmésni posévek (1)

dostôpnoš v prométnem omréžju -i --- --- ž

geogr. prometa stopnja dostopnosti posameznih krajev v prometnem omrežju glede na dejansko razdaljo med krajema, več kraji, časovno oddaljenost, pogoštošt prometnih povezav, ceno prevoza **PRIM.:** prométna doštópnost

dotikální poldnévník -ega -a m *kart.* poldnévník, na katerem se projekcijska ploskev dotika Zemljine krogle **S:** tangéntni poldnévník **PRIM.:** dotikální vzporédnik

dotikální vzporédnik -ega -a m *kart.* vzporédnik, na katerem se projekcijska ploskev dotika Zemljine krogle **S:** tangéntni vzporédnik **PRIM.:** dotikální poldnévník

dotóčno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero s štálnim dotokom vode **PRIM.:** brezodtóčno jézero, odtóčno jézero

downtown -a [dáuntáun] m (ang.) *geogr. nas.* poslovno središče v velikih severnoameriških meštih **PRIM.:** central business district

dóza rádioaktívnega sévanja -e -- -- ž *var. okolja* količina ionizirajočega sevanja, ki jo sprejme človek, izpostavljen radioaktivnemu viru

doživljájska privláčnošt pokrájine -e -i -- ž *geogr. turizma* značilnost pokrajine, da z razgibanostjo, naravnimi in/ali kulturnimi znamenitostmi vpliva na čutna doživetja turistov

drága -e ž **1. geogr. krasa, ljud.** suha dolina **2. geogr. krasa, ljud.** dolašta uvala **3. geogr. krasa, ljud., v Beli krajini** vrtača **4. hidgeogr.** ožji, krajši morski zaliv

drági kámni -ih -ov m mn. *geomorf.* minerali privlačnega videza, ki se uporabljajo zlasti za izdelavo nakita ali izdelke umetne obrti **S:** okrásni kámni **PRIM.:** pôldrági kámni

drakónski mésec -ega -a m *mat. geogr.* čas med dvema zaporednima prehodoma Lune skozi presečišče njene poti s potjo Zemlje **PRIM.:** koledárski mésec, sinódski mésec, zvézdni mésec

dráslja -e ž *geomorf.* do nekaj m velika vdolbina v obliki lonca, ki jo v skalni štrugi izdelata tekoča voda z vrtinčenjem proda ali peska **S:** erozijski lónec, kotlíca

GL: *geomorf.* môrska dráslja

dražílno klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → dražílno podnébje

dražílno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.*

podnébje, ki deluje na človekov organizem spodbujevalno **S:** dražílno klíma

drčá -e ž **1. agr. geogr., geomorf.** plitev jarek na štirmih pobočjih za spravilo lesa iz oddaljenih in težko doštópnih delov gozda v dolino **2. agr. geogr.** → ríža

dreenthška poledenítev -e -tve [dréntska] ž *klimatogeogr., geomorf.* poledenítev na severu Evrope, med 300.000 in 230.000 leti pred sedanoštjo, primerljiva z mindelsko poledenítvijo v Alpah, del saalske poledenitve **S:** dreenthski glaciál

dreenthski glaciál -ega -a [dréntski] m *klimatogeogr., geomorf.* → dreenthška poledenítev

drenáža -e ž **1. agr. geogr., var. okolja** odvajanje talne vode zlasti z zamočvirjenih, mokrotnih zemljišč po površju z jarki, pod njim s cevmi **2. agr. geogr., var. okolja** naprave za odvajanje talne vode zlasti z zamočvirjenih, mokrotnih zemljišč

drenážni járek -ega -rka m *hidgeogr.* jarek za odvajanje talne vode

drenážno ozémlje -ega -a s *hidgeogr.* ozemlje z napravami za osuševanje tal

dreníranje -a s **1. agr. geogr., hidgeogr.** osuševanje zemljišč z umetnim zniževanjem gladine talne vode **2. hidgeogr.** naravno ali umetno odvajanje podzemne vode

drevésna mēja -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere na določenem območju, odvisno od podnebnih, reliefnih, prstenih razmer, še uspevajo drevesa **PRIM.:** gózdna mēja

drevésna savána -e -e ž *biogeogr.* savána, v kateri rastejo zlasti zeliščne rastline in redka posamezna drevesa, v Afriki npr. dežnikašte akacije **PRIM.:** gózdna savána, savána s trnátim grmíčevjem, trávnata savána

drevésnica -e ž *agr. geogr.* prostor za gojenje drevesnih sadik, namenjenih sajenju v sadovnjakih in parkih, v gozdnih drevesnicah zlasti pogozdovanju

drevésni pás -ega pasú m *agr. geogr.* z gozdnim drevjem poraščeno območje med obdelovalnimi zemljišči, zasajeno ob cestah, vodotokih, hišah, naseljih, okrog vodovarstvenih območij za zaščito pred vetrom, uravnavanje gladine talne vode, varstvo ptic, oblikovanje pejsaža

drevésno bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* bar-

je, na katerem prevladujeta drevje in grmovje, zlašti breze in jelše

drevó -ésa s *biogeogr.* vsaj 5 m visoka lesnata rastlina s koreninami, deblom in krošnjo
PRIM.: gfm

dríft -a m *hidgeogr.* gibanje na morski gladini plavajočih predmetov z vetrom, morskim tokom

dríftni tók -ega -a m *hidgeogr.* površinski morski tok, ki ga povzročajo vetrovi, pihajoči stalno iz iste smeri, npr. pasati

drmásčča -e ž *geomorf., neuštr.* → tektónska grúda

drobír -ja m *geomorf.* sipko gradivo z različno velikimi zrni, nastalo zlašti s preperevanjem kamnine

drobírski tók -ega -a m *geomorf.* z vodo prepोजना gmota drobirja, ki pomešana z blatom, prštjo in organskim gradivom zaradi težnosti s hitrostjo več m na sekundo šteče navzdol po pobočju ali štrugi **S:** blátno-grúščnati tók, hudóurniška láva, múrašti tók **PRIM.:** blátni tók, grúščnati tók

drobítev zemljíšč -tve -- ž **1.** *agr. geogr.* proces delitve posameznih parcel in zemljiških kosov na manjše dele zaradi reliefnih razmer, dedovanja **2.** *agr. geogr.* delitev posameznih kmetij na več manjših zaradi (neuštrezne) dedovalne politike

drobníca -e ž *agr. geogr.* ovce in/ali koze, ki jih človek goji zaradi pridobivanja mleka, mesa, volne, kož, za katerih rejo je povsod po svetu značilna ekstenzivna paša

drôbni pések -ega -ska m *geomorf., pedogeogr.* pesek z zrni s premerom od 0,2 mm do 0,02 mm **PRIM.:** gróbi pések

drôbni pród -ega -a m *geomorf.* prod z delci, velikimi od 20 mm do 6,3 mm **PRIM.:** srédnje debéli pród, zeló debéli pród, zeló drôbni pród

drôbno gospodárstvo -ega -a s *ind. geogr.* storitvena obrt in nekatere od sorodnih storitvenih dejavnosti, npr. popravljavnice strojev, intelektualne storitve za industrijo **S:** málo gospodarstvo

drsník -a m *geomorf.* → oráženec

drštíšče -a s *hidgeogr., biogeogr.* območje, kjer se drštijo ribe

drugótna grúda -e -e ž *agr. geogr.* zemljiška

gruda, nastala z delitvijo nekdanje kmetije v celku na več kmetijskih gospodarstev, tako da je s seštevanjem posestnih deležev še vedno mogoče rekonstruirati obseg prvotnega celka **S:** razdelítvena grúda **PRIM.:** prvótna grúda

drugótna vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* → sekundárna vrtáča

drugótni gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd, ki se razrašte na raštišču prvotnega gozda, v katerem je bilo drevje posekano **S:** degradírani gózd (1), sekundárni gózd **PRIM.:** prvótni gózd

drugótni podnébni óptimum -ega -ega -a m *klimatogeogr.* → súbatlántik II

drugótni zasélek -ega -lka m *geogr. nas.* skupina domačij, nastala ob delitvi velikih samotnih kmetij ali na stičíšču takih kmetij, pri čemer zemljiška posest medsebojno ni pomešana in je še mogoče ugotoviti obseg prvotne samotne kmetije **PRIM.:** prvótni zasélek

drúmlin -a m (*irs.*) *geomorf.* podolgovat elipsast grič, nastal iz ledeniškega gradiva pod premikajočim se ledenikom, ledenim pokrovom, razpotegnjen v smeri gibanja ledu, navadno v večjih skupinah, ki sestavljajo značilno gričevnato pokrajino

GL: *geomorf.* živoskálni drúmlin

drumlinoídna moréna -e -e ž *geomorf.* morenski nasip elipsaste oblike, nastal zaradi erozijskega delovanja ledenika

drúžbena geografíja -e -e ž *spl. geogr.* panoga geografije, ki obravnava Zemljino površje, okolje kot življenjski prostor človeka, ki se prilagaja naravnim razmeram, pri čemer naravno okolje bolj ali manj spreminja **S:** ántropogeografíja (2), humána geografíja, kulturna geografíja **PRIM.:** fízična geografíja

drúžbena ínfrastruktúra -e -e ž *geogr. nas.* javni objekti in uštanove, ki omogočajo nemoteno delovanje določene skupnosti in zagotavljajo uštržno življenjsko raven njenega prebivalštva, npr. omrežja na izobraževalnem, zdravstvenem, kulturnem, športnem, rekreacijskem področju **S:** osébna ínfrastruktúra, personalna ínfrastruktúra **PRIM.:** ínstitucionalna ínfrastruktúra, materialna ínfrastruktúra

drúžbena mēja -e -e ž *polit. geogr.* politično ali upravno določena meja med političnoterit-

torialnimi enotami, npr. državami, okrožji, občinami

drůžbeni dejávník -ega -a m nav. mn. *spl. geogr.* → antropogéni dejávník

drůžbeni proizvod -ega -óda m *spl. geogr., zaštar.* → brůto domáči proizvod

drůžbenogeográfka členítev -e -tve ž *spl. geogr.* → drůžbenogeográfka regionalizácia

drůžbenogeográfka regionalizácia -e -e ž *spl. geogr.* delítev določenega ozemlja, območja na podlagi družbenih, antropogenih sestavin pokrajine **S:** drůžbenogeográfka členítev

drůžbenogeográfski zemljevid -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, ki prikazuje drůžbenogeografske pojave, npr. poselitev, rabo tal, turistične tokove **S:** ántropogeográfka kárta **PRIM.:** narávnogeográfski zemljevid

drůžbeno-gospodárska sestáva prebivalštva -e -e -- ž *demogeogr.* → sociálno-ekonómska štruktúra prebivalštva

drůžbeno-gospodárski zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje družbene in gospodarske razmere, vsebine **S:** sociálno-ekonómska kárta

drůžbeno okólje -ega -a s **1.** *spl. geogr.* okolje, ki si ga je priredil človek **PRIM.:** antropogéno okólje, kultivirano okólje, narávnó okólje **2.** *spl. geogr.* okolje, v katerem živi družba **S:** sociálno okólje

družína -e ž **1.** *demogeogr.* družbeno in pravno priznana skupnosť dveh zakoncev različnega spola z njunimi otroki **2.** *demogeogr.* življenjska skupnosť štaršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno družbeno varštvo **3.** *demogeogr.* skupina ljudi, ki jih povezuje zakonska zveza, krvno sorodštvo in skupno gospodinjštvo

GL: *demogeogr., agr. geogr.* jédro družíne, *demogeogr.* vélika družína (1, 2)

družínska kmetíja -e -e ž **1.** *agr. geogr.* kmetíja, na kateri vsa ali večíno kmečkíh del opravíjo gospodar in člani njegove družíne **2.** *agr. geogr.* kmetíja, ki je v lasti íšte družíne že več generacij

družínska selítev -e -tve ž *demogeogr.* selítev celotne družíne

držáva -e ž *polit. geogr.* mednarodno priznana politínoteritorialna enota, v kateri se pre-

bivalštvo organizira kot posebna politíčna skupnosť, ki izvaja suvereno oblast nad lastnim ozemljem in razvíja ústreden družbeni, gospodarski in komunikácijski sístem **S:** dežéla (4)

GL: *agr. geogr.* agrárna držáva, *polit. geogr.* banánska držáva (1, 2), *polit. geogr.* držáva dvójček, *polit. geogr.* držáve v razvóju, *polit. geogr.* federálna držáva, *polit. geogr.* funkciónálna nacionálna držáva, *geogr. nas., polit. geogr.* glávno mésto držáve, *geogr. nas., polit. geogr.* glávno mésto zvézne držáve, *agr. geogr.* kmetíjska držáva, *polit. geogr.* koloniálna držáva, *polit. geogr.* konfederálna držáva, *polit. geogr.* kópenška držáva, *polit. geogr.* méštna držáva, *polit. geogr.* nacionálna držáva, *polit. geogr.* nèpráva držáva (1, 2, 3), *polit. geogr.* práva nacionálna držáva, *geogr. nas., polit. geogr.* prestólnica zvézne držáve, *polit. geogr.* satelítska držáva, *polit. geogr.* támpónska držáva, *geogr. nas., polit. geogr.* trájno glávno mésto držáve, *polit. geogr.* unitárna držáva, *polit. geogr.* věčnacionálna držáva, *geogr. nas., polit. geogr.* vpeljáno glávno mésto držáve, *polit. geogr.* zvézna držáva

držáva dvójček -e -čka ž *polit. geogr.* politíčno-teritorialna enota, ki jo navadno imponirana politíčna meja deli v dve ločeni državi, npr. Severna in Južna Koreja

držáve v razvóju -áv -- -- ž mn. *polit. geogr.* držáve, ki so v primerjavi z razvitimi industrijskimi državami gospodarsko, infraštruktúrno bíštveno slabše razvíte **S:** dežéle v razvóju, trétji svét (2)

državljánštvo -a s *demogeogr.* pravna pripadnosť posameznika določeni državi, iz katere izvirajo določene pravice in dolžnosti tako za državo kot za posameznika

držávna césta -e -e ž *geogr. prometa* kategorizirana javna césta v lasti držáve za opravljjanje cestnega prometa med regijami, pokrajinami, pomembnejšimi naselji v državi in sosednjih državah **PRIM.:** lokálna césta, magístrálna césta, mednárodna césta, občínska césta, regionálna césta

držávna mēja -e -e ž *polit. geogr.* → poltíčna mēja

držávna prestólnica -e -e ž *geogr. nas., polit. geogr.* → glávno mésto držáve

držávna topográfka kárta -e -e -e ž **K:** DTK

kart. topografski zemljevid v merilih 1 : 25.000 (DTK 25) ali 1 : 50.000 (DTK 50), ki prikazuje temeljne značilnosti reliefa, vodovja, gozdnatosti, prometnega omrežja, naselij
PRIM.: temeljni topografski načrt

državne funkcije -ih -ij ž mn. *polit. geogr.* naloge, vloge, ki jih s svojim aparatom izvaja posamezna država, npr. na obrambnem, gospodarskem, denarnem, socialnem, zunanje-političnem področju

GL: *polit. geogr.* nótiranje državne funkcije, *polit. geogr.* zunanje državne funkcije

državno središče -ega -a s *geogr. nas.* → središče mednarodnega poména

državnost -i ž *polit. geogr.* družbena ureditev v obliki države

DTK DTK-ja [deteká] m krajšava *kart.* → državna topografska kárta

dualistična geografija -e -e ž *spl. geogr.* idejna smer v geografiji, ki strogo ločuje naravnogeografske in družbenogeografske zakonitosti in ne vidi, ne priznava njihovih medsebojnih povezav

duripán -a m *pedogeogr.* trd podpovršinski horizont v profilu prsti, ki je cementiran s silicijem

dušikov krogotòk -ega -óka m *pokr. ekol.* prehanje dušika in njegovih spojin iz prsti in zraka v rastline, njegovo posredovanje živalim in ponovno vračanje v anorgansko okolje

dviganje zraka -a -- s *klimatogeogr.* vzpenjanje, redčenje in obenem ohlajanje zraka, značilno zlasti za tropsko podnebje in ciklon **PRIM.:** ugrézanje zraka

dvignjena obála -e -e ž *geomorf.* stopničasta morska obala, značilna za severne dele Evrope in Severne Amerike, nastala zaradi obdobjnega dviganja kopnega po koncu zadnje poledenitve

dvignjeni toplòtni obrát -ega -ega -áta m *klimatogeogr.* toplotni obrat, nastal po premešanju talnega toplotnega obrata **PRIM.:** tálni toplòtni obrát

dvójna vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* vrtača z nižjim sličnim pobočjem, nastalim ob zraščanju dveh vrtač

dvójni sêjš -ega -a m *hidgeogr.* dvojni stoječi val, pri katerem se vodna gladina na sredini jezera ali morja dvigne, na obeh robovih pa

spušti ali obratno **S:** binárni sêjš, binodálني sêjš, dvóosni sêjš

dvójno uravnávanje skálne podláge -ega -a -- -- s **1. geomorf.** uravnavanje skalne podlage s kemičnim preperevanjem in sočasno odmiikanje pobočja v višini dolinskega dna zaradi erozije, značilno za vlažno tropsko podnebje **2. geomorf.** v zmernotoplem podnebjú oštanki uravnav po eroziji preperine **PRIM.:** bornhardt, inselberg, kêr, kópje, monadnock, trdín

dvólastníštvo -a s *polit. geogr., agr. geogr.* zemljiška posest državljanov ene države v drugi državi, nastala ob ustanavljanju novih državnih skupnosti

dvólétno kolobárjenje -ega -a s *agr. geogr.* kolobarjenje, značilno za antično Rimsko cesarstvo in srednji vek, pri katerem se na ustaljenih njivah določeno zemljišče v dvehletnem obdobju prvo leto obdeluje, naslednje leto pa pušti v prahi **PRIM.:** trílétno kolobárjenje, vèčlétno kolobárjenje

dvóosni sêjš -ega -a m *hidgeogr.* → dvójni sêjš

dvópólje -a s *agr. geogr.* razdelitev njivskega zemljišča posameznega kmetovalca na dva približno enaka dela, ki se obdelujeta po sistemu dvehletnega kolobarjenja **PRIM.:** trípólje

dvorána -e ž *geogr. krasa* širši in višji del v rovu kraške ali druge podzemne jame

dvoriščni kmečkí dóm -ega -ega -a m *geogr. nas.* kmečki dom, pri katerem stanovanjska hiša in eno ali več gospodarskih poslopij skupaj z visokim zidom povsem zapirajo notranje dvorišče

dvóslójno jézero -ega -a s *hidgeogr.* → mero-míktično jézero

dvoživka -e ž *agr. geogr., demogeogr.* → pôlkmèt

dyke -a [dájk] m *geomorf. gl.* dájk (1, 2)

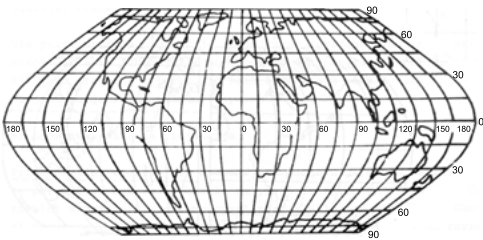
džúngla -e ž **1. biogeogr.** težko prehoden tropski deževni gozd na Indijski podcelini in Indokitajskem polotoku **2. biogeogr.** gozd na močvirnih območjih Indijske podceline in Indokitajskega polotoka **3. biogeogr.** zamočvirjeno območje ob vznožju Himalaje med Nepalom in Asamom, ki ga poraščajo trava, bambus in ločje **4. biogeogr.** gošto zarasel rob tropskega gozda ob reki **5. biogeogr., neustr.** → trópski deževni gòzd

E

eburónska ohladítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* zgodnjepleistocenska ohladitev na severu Evrope, med 1,500.000 in 1,300.000 leti pred sedanjo, primerljiva s starejšimi donavskimi ohladitvami v Alpah **S:** eburónski glaciál

eburónski glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → eburónska ohladítev

Eckertova projékcija -e -e [ékertova] in eckertova projékcija -e -e ž *kart.* valjna kartografska projekcija z lastnostmi neprave pokončne valjne projekcije, pri kateri je srednji poldnevnik ravna črta, pravokoten na ekvator, ki je od njega še enkrat daljši, drugi poldnevnik so sinusoide, tečaja ništa točki, ampak ravni črti

Eckertova projékcija

Eckmanova globína -e -e [ékmanova] in eckmanova globína -e -e ž *hidgeogr.* → globína trénja

Eckmanova spirála -e -e [ékmanova] in eckmanova spirála -e -e ž *hidgeogr.* krivulja v obliki spirale, ki kaže globinsko spreminjanje smeri in hitrosti vetrnega morskoga toka

edáfogeografija -e ž *spl. geogr.* → pédogeografija

édafon -a m *pedogeogr., biogeogr.* organizmi, ki živijo v prsti

edáfska žival -e -i ž *biogeogr.* žival, ki živi v prsti

EÉ -- ž neskl. krajšava *var. okolja* → ekvivalentna enóta obremenitve okólja

eemska otoplítev -e -tve [émska] ž *klimatogeogr., geomorf.* mlajšepleistocenska otoplitev na severu Evrope, med 130.000 in okrog 100.000 leti pred sedanjo, primerljiva z riškowürmsko medledeno dobo ali otoplitvijo v Alpah **S:** eemski interglaciál

eemski interglaciál -ega -a [émski] m *klimatogeogr., geomorf.* → eemska otoplítev

efektívna ródnošt -e -i ž *demogeogr.* število rojenih na 1000 prebivalcev v 1 letu na določenem območju

efektívna temperatúra -e -e ž *klimatogeogr.* za rast izbrane rastlinske vrste potrebna temperatura **PRIM.:** aktivna temperatura (2)

efékt tóple gréde -a -- -- m *klimatogeogr., var. okolja* → učinek tóple gréde

efemerída -e ž nav. mn. *mat. geogr.* astronomska preglednica z dnevnimi položaji nebesnih teles

efemérna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, rastoča na polarnih območjih, v puščavah, ki ima zaradi dolgotrajnih neugodnih razmer kratko vegetacijsko dobo **PRIM.:** bazofilna rastlína, kisloljubna rastlína

efemérno jézero -ega -a s *hidgeogr.* → obdóbnó jézero

efemérno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → prilóžnoštnó nasélje

efemérno rastlínštvo -ega -a s *biogeogr.* rastlínštvo na polarnih območjih, v puščavah, ki ima zaradi dolgotrajnih neugodnih razmer kratko vegetacijsko dobo

efluéntna réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki jo napaja zlasti talna voda

eforácija -e ž *geomorf.* izdolbenje in širjenje podzemnega rova zaradi tlaka brizgajoče tekoče vode

efuzívna kamnina -e -e ž *geomorf.* → predornina

egessen -ssna [égesən] m *geomorf., klimatogeogr.* poznoglacialno ledeniško napredovanje v mlajšem dryasu, pred okrog 10.500 leti

ÉHIŠ ÉHIŠ-a m krajšava *kart., geogr. nas.* → evidenca híšnih števík

ehográm -a m *hidgeogr.* zapis globine reke, jezera ali morja z eholotom

eholót -a m *hidgeogr.* ultrazvočni globinomer, globinograf

É-horizónt -a m *pedogeogr.* → eluviálni horizónt

ejido -a [ehído] m (šp.) **1. agr. geogr.** zemljiškoposestna reforma v Mehíki, s katero se veleposest haciend spreminja v skupno, kolektivno vaško lastnino **2. agr. geogr.** kolektivna kmetijska posest v Mehíki, ki se obdeluje skupno

eklíptični nebésni koordinátni sistém -ega -ega -ega -a m *mat. geogr.* nebesni koordinatni sistém, pri katerem je osnovni krog ekliptika, njegovi koordinati sta ekliptična dolžina in širina **PRIM.:** ekvatoriálni nebésni koordinatni sistém, horizóntski nebésni koordinatni sistém

eklíptika -e ž *mat. geogr.* navidezna letna pot Sonca po nebu okrog Zemlje, ki je odraz dejanskega gibanja Zemlje okrog Sonca
GL: *mat. geogr.* fókus ekliptike, *mat. geogr.* goríšče ekliptike

ekocíd -a m *var. okolja* namerno, sistematično in obsežno uničevanje naravnega življenjskega ravnovesja med neživo naravo, rastlinami, živalmi in človekom, zlasti z uporabo kemičnih, bioloških in jedrskih uničevalnih sredstev v vojnah

ekologíja -e ž **1. spl. geogr., pokr. ekol.** multidisciplinarna veda o odnosih med različnimi organizmi in njihovih razmerjih do življenjskega okolja **2. pokr. ekol.** del biologije, ki proučuje odnose med organizmi in okoljem
GL: *biogeogr.* avtekológija, *biogeogr.* ekologíja rastlín, *biogeogr.* ekologíja živalí, *biogeogr.* fitoekologíja, *pokr. ekol.* géoekologíja, *pokr. ekol.* humána ekologíja, *pokr. ekol.* nôva ekologíja, *spl. geogr.* pokrajínska ekologíja, *biogeogr.* sinekologíja, *pokr. ekol., var. okolja* urbána ekologíja, *biogeogr.* zóoekologíja

ekologíja rastlín -e -- ž *biogeogr.* del ekologíje

o odnosih med različnimi rastlinami in njihovih razmerjih do življenjskega okolja **PRIM.:** ekologíja živalí

ekologíja živalí -e -- ž *biogeogr.* del ekologíje o odnosih med različnimi živalmi in njihovih razmerjih do življenjskega okolja **PRIM.:** ekologíja rastlín

ekolóška amplitúda -e -e ž *pokr. ekol.* razpon vrednosti okoljskih dejavnikov, v katerem lahko organizem preživi, normalno ali optimalno živi

ekolóška bilánca -e -e ž *var. okolja* razmerje med zmogljivostjo naravnih virov in obsegom njihove rabe, izrabe glede na negativne posledice v okolju **PRIM.:** energíjska bilánca okólja, snóvna bilánca okólja

ekolóška katastrófa -e -e ž *var. okolja* katastrofa, nastala navadno zaradi človekovega delovanja, poseganja v prostor, ki zelo prizadene okolje, ogrozi zdravje in življenje velikega števila ljudi, drugih organizmov, npr. jedrska nesreča, razlitje nafte iz tankerja **PRIM.:** katastrofa (2)

ekolóška kríza -e -e ž *var. okolja* → kríza okólja

ekolóška níša -e -e ž *pokr. ekol.* celota neživih in živih okoljskih dejavnikov, sestavin ekosistema, ki bistveno vplivajo na preživetje posamezne vrste organizmov in na njeno vlogo v okolju

ekolóška pokrajínska enôta -e -e -e ž *pokr. ekol.* → pokrajínskoekolóška enôta

ekolóška rekreacijska zmogljivost pokrájine -e -e -i -- ž *geogr. turizma, var. okolja* rekreacijska zmogljivost pokrajine, določena s številom udeležencev, ki še ne povzročajo uničenja rastištva, živalštva, prsti, prevelike obremenitve voda, zraka

ekolóška revolúcija -e -e ž **1. pokr. ekol.** korenito spremenjeno razmerje med človekom in biosfero, pojmovano zlasti planetarno **2. var. okolja** korenita, celovita reakcija človeka, členov človeške družbe na krizne razmere v okolju

ekolóška sukcesíja -e -e ž *biogeogr.* → ekolóško zaporédje

ekolóška tehnologíja -e -e ž *var. okolja* tehnološki postopki, s katerimi se zmanjšujejo, odpravljajo škodljivi vplivi v okolju, zmanjšuje

poraba energije, surovin, omejujejo emisije
PRIM.: čišta tehnologija

ekoločka valéncia -e -e ž *biogeogr.* razpon določena okoljskega dejavnika, zlasti temperature in vlage, ki mu je zaradi uspevanja, preživetja prilagojen določen organizem

ekoločki alárm -ega -a m *var. okolja* uradno opozorilo javnosti, da je treba zaradi akutnega, čez dopustno oziroma kritično mejo onesnaženega okolja, zlasti zraka, sprejeti vnaprej določene začasne ukrepe, po katerih se mora javnost ravnati

ekoločki areál -ega -a m *pokr. ekol.* območje, na katerem so razširjene določene vrste organizmov, ki jih na sosednjih območjih ni zaradi drugačnih življenjskih razmer

ekoločki dejávník -ega -a m nav. mn. *pokr. ekol.* dejavnik okolja, ki vpliva na življenje, rast, razvoj organizmov **S:** ekoločki fáktor

ekoločki fáktor -ega -ja m nav. mn. *pokr. ekol.* → ekoločki dejávník

ekoločki režím -ega -a m *var. okolja* z določenim okoljem skladno ravnanje človeka, ki pri poseganju vanj upošteva njegove lašnosti, posebnosti in zmogljivosti

ekoločki sistém -ega -a m *pokr. ekol., biogeogr.* → ékosisistém

ekoločko gospodarstvo -ega -a s **1. var. okolja** gospodarstvo, ki s svojim delovanjem manj obremenjuje okolje **2. var. okolja** gospodarska raba okolja, pri kateri je malo odpadkov, preostankov uporabljenih surovin

ekoločko kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* → biolóško kmetijstvo

ekoločko ravnotéžje -ega -a s *var. okolja, pokr. ekol.* → okóljsko ravnovésje

ekoločko ravnovésje -ega -a s *var. okolja, pokr. ekol.* → okóljsko ravnovésje

ekoločko zaporédje -ega -a s *biogeogr.* zaporedje sprememb v razvoju življenjske združbe in njenega okolja **S:** ekoločka sukcesija

ekonomija okólja -e -- ž *var. okolja* gospodarjenje z okoljem, pri katerem je človekovo načrtovanje in poseganje vanj ovrednoteno hkrati z gospodarskega, ekološkega in okoljevarstvenega vidika

ekonómska geografija -e -e ž *spl. geogr.* → gospodárska geografija

ekonómska gostóta prebivalstva -e -e -- ž

demogeogr. razmerje med številom prebivalcev in površino produktivnih zemljišč

ekonómska kárta -e -e ž *kart.* → gospodárski zemljevíd

ekonómska migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polit. geogr.* migracija, ki poteka znotraj iste države ali med več državami, pri kateri se prebivalci manj razvitih območij zaradi zaposlitve, boljšega zaslužka selijo na bolj razvita območja

ekonómska razčlenítev svetóvnega mórja -e -tve -- -- ž *polit. geogr., hidogeogr.* mednarodnopravna razčlenitev morja na posamezne pasove od kopnega navzven glede na različne pravice obmorskih in drugih držav, ki se nanašajo na plovbo, ribištvo, izkoriščanje morskega dna

ekonómska régija -e -e ž *spl. geogr.* ozemlje s podobnimi gospodarskimi značilnostmi, skupnim gospodarskim razvojem **S:** gospodárska régija **PRIM.:** fiziognómska régija, funkcijska régija, gravitacijska régija, homogéna régija

ekonómski prêlog -ega -a m *agr. geogr.* prelog zaradi negospodarnosti nadaljnje rabe kmetijskega zemljišča **PRIM.:** funkcijski prêlog, sociálni prêlog, téhnični prêlog

ekonómski sistém -ega -a m *spl. geogr.* → gospodárski sistém

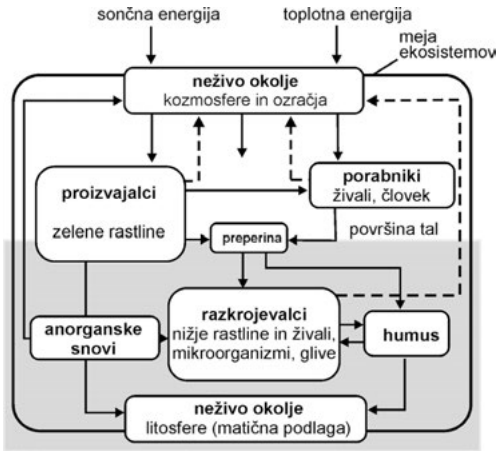
ékoremediácija -e ž *var. okolja* biotehnološka metoda za varovanje in sanacijo okolja, pri kateri se načrtno izkoriščajo naravni in sonaravni procesi **PRIM.:** bioremediácija, fitoremediácija

ekosféra -e ž **1. pokr. ekol.** celotni življenjski prostor na Zemlji **2. pokr. ekol.** celotni življenjski prostor na Zemlji skupaj z živo naravo

ékosisistém -a m *pokr. ekol., biogeogr.* uravnorežena celota različnih, medsebojno odvisnih organizmov skupaj z neživimi sestavinami okolja, v kateri krožijo snovi in energije **S:** ekoločki sistém

GL: *pokr. ekol.* agrárni ékosisistém (1, 2), *pokr. ekol.* antropogéni ékosisistém, *pokr. ekol.* gojèni ékosisistém, *pokr. ekol.* gózdni ékosisistém (1, 2), *pokr. ekol.* grajèni ékosisistém, *pokr. ekol.* izolírani ékosisistém, *pokr. ekol.* narávni ékosisistém, *pokr. ekol.* odprtí ékosisistém, *pokr. ekol.* planetárni ékosisistém, *pokr. ekol.* stábilni ékosisistém, *pokr.*

Funkcijski prikaz delovanja ekosistema

ékosistémski krogotók dušíka -ega -óka -- m pokr. ekol. → ékosistémsko króženje dušíka

ékosistémski krogotók fósforja -ega -óka -- m pokr. ekol. → ékosistémsko króženje fósforja

ékosistémski krogotók ogljika -ega -óka -- m pokr. ekol. → ékosistémsko króženje ogljika (1, 2)

ékosistémski krogotók vóde -ega -óka -- m pokr. ekol. → ékosistémsko króženje vóde

ékosistémsko króženje dušíka -ega -a -- s pokr. ekol. ponavljajoče se prehajanje dušíka in njegovih spojin skozi ekosistem, pri čemer se te snovi iz prsti vključujejo v presnovo zelenih rastlin, ki jih po njihovem odmrtnju razgrajujejo mikroorganizmi, dušikove bakterije pa z oksidacijo spremenijo v obliko, v kateri je znova doštopen rastlinam **S:** ékosistémski krogotók dušíka **PRIM.:** ékosistémsko króženje fósforja, ékosistémsko króženje ogljika (1, 2), ékosistémsko króženje vóde

ékosistémsko króženje fósforja -ega -a -- s pokr. ekol. ponavljajoče se prehajanje fosforja in njegovih spojin skozi ekosistem, pri čemer se te zlasti v obliki fosfatov vključujejo v presnovo zelenih rastlin, ki se po razgradnji biomase ponovno vračajo v prst, del fosforja reke odnašajo v morje, del pa se sprošča iz fosfatnih kamnin s preperevanjem **S:** ékosistémski krogotók fósforja **PRIM.:** ékosistémsko króženje dušíka, ékosistémsko króženje ogljika (1, 2), ékosistémsko króženje vóde

ékosistémsko króženje ogljika -ega -a -- s 1. pokr. ekol. ponavljajoče se prehajanje ogljika in njegovih spojin, zlasti ogljikovega dioksida, skozi ekosistem, pri čemer se ta iz zraka vključuje v fotosintezo zelenih rastlin, vezan v ogljikovo kislino pospešuje preperevanje organskih snovi in se znova sprošča v ozračje **S:** ékosistémski krogotók ogljika **PRIM.:** ékosistémsko króženje dušíka, ékosistémsko króženje fósforja, ékosistémsko króženje vóde

2. pokr. ekol. ponavljajoče se prehajanje ogljika skozi ekosistem v morjih, ki ga v obliki ogljikovega dioksida črpa rastlinski plankton, nakar se ta znova vrača v ozračje **S:** ékosistémski krogotók ogljika **PRIM.:** ékosistémsko króženje dušíka, ékosistémsko króženje fósforja, ékosistémsko króženje vóde

ékosistémsko króženje snovi -ega -a -- s pokr. ekol. ponavljajoče se prehajanje snovi skozi ekosistem, pri čemer se del te snovi vključuje v življenjske procese organizmov **S:** snóvni pretók **PRIM.:** ékosistémsko króženje dušíka, ékosistémsko króženje fósforja, ékosistémsko króženje ogljika (1, 2), ékosistémsko króženje vóde

ékosistémsko króženje vóde -ega -a -- s pokr. ekol. ponavljajoče se prehajanje vode skozi ekosistem, pri čemer se del talne vode vključuje v življenjske procese rastlin, deloma izpareva skozi listne reže, se v ozračju zgoščuje v padavine in znova prenikne skozi prst ali šteče po Zemljinem površju v vodotokih v oceane, od koder izpareva v ozračje **S:** ékosistémski krogotók vóde **PRIM.:** ékosistémsko króženje dušíka, ékosistémsko króženje fósforja, ékosistémsko króženje ogljika (1, 2)

ekotíp -a m *biogeogr.* skupina živali, rastlin s posebnimi genetsko določenimi morfološkimi in fiziološkimi lastnostmi, nastalimi zaradi prilagoditve okolju

ekotón -a m pokr. ekol., *biogeogr.* prehodni pas med dvema različnima ekosistemoma z značilnostmi obeh ekosistemov in praviloma veliko biotsko raznovrstnostjo

ekotóp -a m 1. *biogeogr.* območje, na katerem živijo rastline, živali v enakih življenjskih razmerah 2. pokr. ekol. najmanjša pokrajinska enota z enotnimi razmerami za življenje

ekotópska horologija -e -e ž *pokr. ekol.* razvrščanje ekotopov v določen prostorski sistem

ekotópski sistém -ega -a m *pokr. ekol.* sistem povezanih biotskih in abiotskih prvin v sklopu ekotopa

ekotópski típ -ega -a m *pokr. ekol.* tip ekotopa z določenimi lastnostmi

éktorizem -zma m *geogr. turizma* → sònarávni turizem

eksarácija -e ž **1.** *geomorf.* odnašanje odtrgane kamninske podlage v premikajočem se ledeniku in njeno preoblikovanje v ledeniški drobír **2.** *geomorf.* → ledeniška erozija

ekscéntrična tvórbá -e -e ž *geogr. krasa* kapnik, ki zaradi kristalogenih sil raste v različne smeri

ekscéntričnošć Sónca -i -- ž *mat. geogr.* odmik Sonca od središća ekliptike
GL: *mat. geogr.* lineárna ekscéntričnošć Sónca, *mat. geogr.* numérična ekscéntričnošć Sónca

eksfoliácija -e ž *geomorf.* odpadanje tanke površinske skorje zlasti s kosov magmatske kamnine, ki prepereva, pri čemer se lahko ohranja gladka površina **PRIM.:** lúskanje

ekshalácija -e ž *geomorf.* izpuhtevanje pare in plinov na površje zaradi vulkanske oziroma postvulkanske dejavnosti **PRIM.:** fumaróla, gejzír, moféta, sofión, solfatára

ekshumírana škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* fosilna škraplja, po nastanku prekrita z alohtonim sedimentom ali s prštjo, pozneje spet razkrita **S:** revelírana škráplja

ekshumírani krás -ega -a m *geogr. krasa* → razkríti krás

ekshumíránje -a s *geomorf.* razkritje starejšega reliefa po odštranitvi pokrova, ki ga je fosiliziral

ekskláva -e ž *polit. geogr.* manjši del državnega ozemlja, ki je prostorsko ločen od matične države in obdan z ozemljem druge države, npr. angolska Kabinda, španski Ceuta in Melilla **PRIM.:** enkláva

ekskluzívna ekonómška cóna -e -e -e ž *polit. geogr.* po mednarodni konvenciji o morskem pravu določen morski pas v razdalji do 200 morskih milj (370 km) od osnovne linije, v katerem ima obmorska država pravico do izkoriščanja naravnih virov na morskem dnu in pod njim

éksodus prebiválštvá -a -- m *demogeogr.* → mnóžična selítev

eksogéna meromíktičnošć -e -i ž *hideogr.* razslojenost vode meromiktičnega jezera, ki jo povzroča dotok sladke vode v slano jezero ali slane vode v sladkovodno jezero **PRIM.:** antropogéna meromiktičnošć, biogéna meromiktičnošć, krenogéna meromiktičnošć

eksogéni procési -ih -ov m mn. *geomorf.* procesi na Zemljinem površju, izvirajoči iz atmosfere, biosfere, pedosfere in hidrosfere **PRIM.:** endogéni procési

éksokrás -a m *geogr. krasa* → površinski krás

eksoním -a m *kart.* uveljavljeno zemljepisno ime v določenem jeziku za tuj kraj, goro, pokrajino zunaj etničnega območja tega jezika **S:** podomáčeno zemljepisno imé **PRIM.:** endoním
GL: *kart.* standardizírani eksoním

eksonimizácija -e ž *kart.* zamenjava, nadomeščanje endonimov z eksonimi **S:** podomačevánje zemljepisnih imén

eksošféra -e ž *klimatogeogr.* od 100 km do 1000 km debela zunanja plašć ozračja, ki predstavlja prehod v vesolje

eksóta -e ž *biogeogr.* rašćinska, živalska vršća, ki izvira z drugih, oddaljenih območij Zemlje

eksótična réka -e -e ž *hideogr.* → tranzitna réka

eksplozija prebiválštvá -e -- ž *demogeogr.* zelo velika, hitra rašć števila prebivalcev **S:** demográfska eksplozija, populacijska eksplozija
GL: *demogeogr.* urbána eksplozija prebiválštvá

eksplozijska kaldéra -e -e ž *geomorf.* kaldera, nastala zaradi eksplozije krovne kamnine

ekspórt -a m *spl. geogr.* → izvòz

ekspozícija -e ž **1.** *geomorf.* nagnjenost površja glede na navpično ravnino **PRIM.:** naklòn (1) **2.** *spl. geogr.* nebesna stran pobočja, ki z lego glede na osončenost povzroča razlike v nekaterih drugih podnebnih prvinah, odsevajočih v različni poselitvi, intenzivnosti rabe zemljišč, različnih višinah rašćinskih pasov **PRIM.:** naklòn (2)

ekstenzifikácija -e ž *agr. geogr.* zmanjševanje intenzivnosti obdelave kmetijskih zemljišč zaradi pomanjkanja delovne sile ali/in prilá-

gajanja maksimalne zemljiške rabe optimalni, manj intenzivni **PRIM.:** intenzifikacija

ekstenzivna živinorêja -e -e ž **1. agr. geogr.** živinoreja, pri kateri se s sorazmerno majhnimi vložki dosežata primerna prireja in dohodek na velikih kmetijah, ki so zaradi velikih čred živali navadno tudi tržno usmerjene **PRIM.:** intenzivna živinorêja **2. agr. geogr.** živinoreja, namenjena zlasti samooskrbi tradicionalnih ljudstev v oddaljenih predelih, ki se zaradi pašne tudi selijo

ekstenzivni pašnik -ega -a **agr. geogr.** pašnik za prosto pasoko se živino, ki ga človek z različnimi posegi še ni opazneje preoblikoval **PRIM.:** intenzivni pašnik

ekstenzivni sadovnják -ega -a **m agr. geogr.** sadovnjak, v katerem se sadno drevje tradicionalnih sort oskrbuje le občasno in je zato pridelek sadja manjši, manj kakovosten **PRIM.:** intenzivni sadovnják

ekstenzivno gospodarjenje z gozdôvi -ega -a -- -- **s agr. geogr.** gospodarjenje z gozdovi brez rednega, načrtnega čiščenja lesnih odpadkov ob sečnji, pomlajevanja, pogozdovanja in sodobnejših načinov spravila lesa **PRIM.:** intenzivno gospodarjenje z gozdôvi

ekstenzivno kmetijstvo -ega -a **s agr. geogr., var. okolja** praviloma sonaravno kmetijstvo, pri katerem je zaradi nizkih količin vložene dela, kapitala in energije donosnost odvisna zlasti od rodovitnosti zemljišč **PRIM.:** ekstenzivna živinorêja, ekstenzivno poljedelstvo, intenzivno kmetijstvo

ekstenzivno pašništvo -ega -a **s agr. geogr.** pašništvo, pri katerem se različne vrste živine pasejo na navadno neograjanih zemljiščih, poraslih zlasti z naravnim ali antropogeno le delno preoblikovanim rastlinjem, npr. na zamočvirjenih ali zaslanjenih zemljiščih, v grmičevju, na planinskih pašnikih **PRIM.:** intenzivno pašništvo

ekstenzivno poljedelstvo -ega -a **s agr. geogr.** poljedelstvo na območjih z obsežnimi obdelovalnimi zemljišči in pomanjkanjem delovne sile, pri katerem velika posestva ob majhni intenzivnosti obdelave omogočajo povprečno obilne donose, ki pa lahko prinašajo velik zaslužek **PRIM.:** intenzivno poljedelstvo

ekstraglaciálno pôdokólje -ega -a **s geomorf.**

najbolj oddaljen del ledeniškega sedimentacijskega okolja, kjer se usedajo predvsem vetrni sedimenti **PRIM.:** englaciálno pôdokólje, proglaciálno pôdokólje, súbglaciálno pôdokólje, súpraglaciálno pôdokólje, têrminoglaciálno pôdokólje

ekstraktivna indústrija -e -e ž **ind. geogr.** dejavnost, ki se ukvarja s predelavo rud za pridobivanje nekovin in kovin, npr. izdelava rudnega koncentrata, taljenje rud in pridobivanje surovih kovin **PRIM.:** bázična indústrija, predelovalna indústrija

ekstremna temperatura -e -e ž **klimatogeogr.** najvišja ali najnižja temperatura, izmerjena v določenem kraju v določenem obdobju

ekstremna višina snêžne odêje -e -e -- -- ž **klimatogeogr., hidgeogr.** največja izmerjena skupna višina snežne odeje v določenem obdobju **PRIM.:** maksimalna višina snêžne odêje, skúpna višina snêžne odêje

ekstrópska zráčna célica -e -e -e ž **klimatogeogr.** zračna celica zunaj tropov, za katero so značilni višinski zahodni vetrovi

ekstruzivna kamnína -e -e ž **geomorf.** → predornína

ekuména -e ž **1. spl. geogr.** del Zemljinega površja, ki je zaradi ugodnih naravnih razmer primeren za stalno naselitev **PRIM.:** anekuména, súbekuména **2. polit. geogr.** dejansko poseljeni del državnega ozemlja

ekvátor -ja **m mat. geogr.** umišljeni krog na Zemljini površini, ničelni najdaljši vzporednik, ki deli planet na severno in južno poloblo **S:** polútnik, ravník (2)

GL: **mat. geogr.** magnétni ekvátor, **mat. geogr.** nebesni ekvátor, **klimatogeogr.** têrmični ekvátor

ekvatoriálna tišina -e -e ž **klimatogeogr.** območje šibkih vetrov ali brezvetrja vzdolž znatnega dela ekvatorja, v ekvatorialnem pasu intertropske konvergence

ekvatoriální nebesní koordinátní systém -ega -ega -ega -a **m mat. geogr.** nebesni koordinatni systém, pri katerem je osnovni krog nebesni ekvator, njegovi koordinati sta urni kot in deklinacija **PRIM.:** eklíptični nebesni koordinatni systém, horizontski nebesni koordinatni systém

ekvatoriální padavínski režim -ega -ega -a **m klimatogeogr.** padavínski režim s popoldan-

skimi ali večernimi padavinami, značiln za območja v bližini ekvatorja

ekvatoriální prŕitŕtŕk -ega -a m *hidgeogr.* → medpasátni prŕitŕtŕk

ekvatoriální solární podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas z veliko količino sončnega obsevanja, visoko temperaturo podnevi, zmerno toplim ozračjem v vlažnih nočeh, z letno temperaturo med 18 in 25 °C in večjim dnevnim kot sezonskim spreminjanjem temperature, ki prevladuje na območjih med ekvatorjem in 10. štopinjo severne zemljepisne širine **PRIM.:** polárni solární podnébni pás, súbpolárni solární podnébni pás, súbtrŕpski solární podnébni pás, zmérno tŕpni solární podnébni pás

ekvatoriální tŕk -ega -a m *hidgeogr.* sístem različno usmerjenih morskíh tokov na obeh straneh Zemljinega ekvatorja

ekvatoriální vlážnostni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas bolj vlážnega in manj toplega nočnega zraka ter manj vlážnega in bolj toplega dnevnega zraka, s poudarjenim zenitnim deževjem, celoletno veliko potencialno in veliko dejansko evapotranspiracijo, z značilnim ekvatorskim deževnim gozdom **PRIM.:** polárni vlážnostni podnébni pás, súbpolárni vlážnostni podnébni pás, súbtrŕpski súbni vlážnostni podnébni pás, súbtrŕpski vlážni vlážnostni podnébni pás, zmérni vlážnostni podnébni pás

ekvátorska gnŕmonska projékcija -e -e -e ž *kart.* azimutna projékcija, pri kateri so projékcíjski žarki usmerjeni iz središča Zemlje na projékcíjsko ploskev, ki se dotika ekvatorja **PRIM.:** polárna gnŕmonska projékcija

ekvátorska projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projékcija, navadno azimutna, pri kateri os Zemlje in projékcíjska ploskev oklepata pravi kot in se projékcíjska ploskev dotika Zemlje na ekvatorju **PRIM.:** polárna projékcija, préčna projékcija

ekvátorski deževni gŕzd -ega -ega -a m *biogeogr.* tropski deževni gozd ob ekvatorju

ekvidistánca -e ž *kart.* višinska razlika med izohipsama

GL: *kart.* kartográfška ekvidistánca

ekvidistánčna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projékcija, pri kateri so razmerja med

razdaljami na zemljevidu enaka kot v naravi **PRIM.:** ekvivaléntna projékcija, konfŕrmna projékcija

ekvilitorál -a m *hidgeogr.* morsko območje med litoralom in batialom

ekvinŕkcij -a m *mat. geogr.* → enakonŕčje

ekvinŕkcíjska črta -e -e ž *mat. geogr.* črta, ki povezuje ekvinokcijski točki na ekliptiki

ekvinŕkcíjska tŕčka -e -e ž *mat. geogr.* presečišče ekliptike in nebesnega ekvatorja **PRIM.:** jesenišče, pomladíšče

ekvivaléntna dŕza -e -e ž *var. okolja* odmerek ionizirajočega sevanja, izražen v sivertih, za merjenje vplívo ionizirajočih sevanj na organizme

ekvivaléntna enŕta obremenítve okŕlja -e -e -- -- ž **K:** *EE var. okolja* organska obremenitev okolja, ki jo štatištično povzroča posamezen človek kot biološko bitje, izračunana glede na dnevno količino blata in urina ter za njuno razpadanje potrebno količino kisika (60 g O₂/preb./dan) **S:** populacíjska enŕta, populacíjski ekvivalént, prebivalístvena enŕta

ekvivaléntna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projékcija, pri kateri so razmerja med površinami na zemljevidu enaka kot v naravi **PRIM.:** ekvidistánčna projékcija, konfŕrmna projékcija

ekvivaléntna temperatura -e -e ž *klimatogeogr.* temperatura, ki bi jo imel zrak, če bi se v njem para kondenzirala in bi ob tem našala toplota segrela ozračje

ekvivaléntna téža -e -e ž *agr. geogr.* v kilogramih izraženo merilo za vrednotenje različnih pridelkov glede na njihovo vrednost v denarju, vsebnost beljakovin in škroba, npr. za pšenico 100 kg, krompir 40 kg, sojo 170 kg

elektrárna -e ž *ind. geogr.* objekt z napravami za pridobivanje elektríčne energije

GL: *ind. geogr.* atŕmska elektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* bíbavična elektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* črpálna hídroelektrárna, *ind. geogr.* eŕlska elektrárna, *ind. geogr.* géotermálna elektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* hídroelektrárna, *ind. geogr.* jédrska elektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* mála hídroelektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* nízkotláčna hídroelektrárna, *ind. geogr.* nukleárna elektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* plímska elektrárna, *ind. geogr.* plínska elektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.*

pretočna hidroelektrárna, *ind. geogr.* solárna elektrárna, *ind. geogr.* sónčna elektrárna (1, 2), *ind. geogr.* termoelektrárna, *ind. geogr.* toplótna elektrárna, *ind. geogr.* vétrna elektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* visokotláčna hidroelektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* vódna elektrárna

elektrifikácija -e ž **1.** *ind. geogr.* gradnja objektov, naprav za proizvodnjo, prenos in uporabo električne energije **2.** *ind. geogr.* preureditev naprav, npr. strojev, železniških vozil, na električni pogon

eléktrófilter -tra m *var. okolja* tehnološka naprava v industrijskih objektih za odstranjevanje pepela iz dimnih plinov in zmanjševanje okolju škodljivih emisij, npr. v termoelektrarnah

eléktrófiltrski pepél -ega -a m *var. okolja* prah, izločen v elektrofiltrih iz dimnih plinov, ki se zaradi okolju škodljivih snovi v njem odlaga ločeno, na posebnih odlagališčih

eléktrótéhnična indústrija -e -e ž *ind. geogr.* proizvodnja električnih strojev, gospodinjskih aparatov, radio-televizijskih, komunikacijskih aparatov in opreme računalnikov **S:** proizvodnja električne opréme

elipsóid -a m *mat. geogr.* telo, katerega presek s katerokoli ravnino je elipsa in se uporablja za ponazarjanje samosvoje oblike Zemlje **PRIM.:** apioíd, geóid, kardioíd, sferóid

GL: *mat. geogr.* referénčni elipsóid, *mat. geogr.* rotacijski elipsóid

elíptična škráplja -e -e ž *nav. mn. geogr. krasa* škraplja z zevjo eliptične oblike

elíptični kotlíč -ega -íča m *geogr. krasa* kotlič eliptične oblike, naštal vzdolž razpoke

el niño -- -a [nínjo] m (šp.) *klimatogeogr.* motnja v južnopacifiškem zračnem in oceanskem kroženju, ko se zahodna smer vetrov in morskega toka zaradi splošne oslavitve pasatov pred južnoameriško obalo spremeni v vzhodno, kar vpliva na nekajletne podnebne spremembe v vsem južnem Tihem oceanu in obalnem zaledju, ki povzročajo velike težave v ribolovu in kmetijstvu

élšter -tra m *klimatogeogr., geomorf.* → élštrska poledenitev

élštrska poledenítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* ena najstarejših in najboljšežnejših pleistocenskih poledenitev na severu Evrope,

primerljiva z gūnško poledenitvijo v Alpah, med okrog 500.000 in 350.000 leti pred sedanjostjo **S:** élšter, élštrski glaciál

élštrski glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → élštrska poledenitev

eluvíácija -e ž *pedogeogr.* premeščanje delcev snovi, npr. glinaštih, v suspenziji ali raztopini iz enega horizonta v profilu prsti v drugega

eluvíalni horizónt -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu prsti pod organskim ali humoznim horizontom, ki je zaradi izpiranja svetlejši in vsebuje manj glinaštih delcev, humusa in seskvioksidov kot sosednji horizonti **S:** É-horizónt, horizónt É, izpráni horizónt

elúvij -a m *geomorf., zaštar.* gradivo, ki ostane na mestu preperavanja

embárgo -a m *polit. geogr.* trgovinska zapora, prepoved ali omejitev trgovine s kako državo

emérzija -e ž *geomorf.* dviganje kopnega nad morsko gladino zaradi epirogenetskega zviševanja ali zniževanja gladine morja, katerega posledica je regresija **PRIM.:** submerzija

emigrácija -e ž **1.** *demogeogr.* → izseljevanje **2.** *demogeogr.* → odseljevanje **3.** *demogeogr., polit. geogr.* → izséljenska skúpnost

emigránt -a m **1.** *demogeogr.* → izséljenec **2.** *demogeogr.* → odséljenec

emisija -e ž *nav. mn. var. okolja* odpadna toplotna energija in škodljive snovi, vnesene v okolje, merjene pri viru onesnaževanja **PRIM.:** imisija

emisijski štándard -ega -a m *var. okolja* predpis, ki uradno določa najvišje dopustne količine v okolje vnesenih škodljivih snovi

emitènt -ènta m *var. okolja* vir škodljivih emisij, onesnaževanja okolja

emitíranje -a s *var. okolja* vnašanje škodljivih emisij v okolje

EMS-potrésna léštvica -e -e [eemès] ž (evropska makroseizmična) *geomorf.* → evrópska potrésna léštvica

enakonóĉje -a s *mat. geogr.* čas, ko šta dan in noč enako dolga povsod na Zemlji, ker je Sonce v eni od ekvinokcijskih točk **S:** ekvinóĉij **PRIM.:** Sónčev obrát

GL: *mat. geogr.* jesénsko enakonóĉje, *mat. geogr.* pomladánsko enakonóĉje, *mat. geogr.* spomladánsko enakonóĉje

enclosure -rja [enkloúžer] m (ang.) **1. agr. geogr.**, v *angleškem okolju* lastniško zaokroženo, jasno razmejeno kmetijsko zemljišče v sistemu vaškega zemljišča **PRIM.:** open field, zapfto pólje **2. agr. geogr.**, v *angleškem okolju* zgodovinski proces preobrazbe nekdanje srednjeveške kolektivne zemljiške lastnine v zasebnolaštniško posešt

encomienda -e [enkomiéndá] ž (šp.) *agr. geogr.*, v *Latinski Ameriki* sistem, v katerem evropski priseljenci pridobivajo lastništvo nad kolonialno osvojenimi zemljišči in z njim pravico do prisilnega delovnega izkoriščanja indijanskih staroselcev

endemít -a m *biogeogr.* rastlinska, živalska vrsta, ki živi samo na določenem območju **PRIM.:** kozmopolít

endogéni procesi -ih -ov m mn. *geomorf.* iz notranjosti Zemlje izvirajoči procesi, ki delujejo na oblikovanje njenega površja **PRIM.:** eksogéni procesi

éndokrás -a m *geogr. krasa* → podzémni krás

endoním -a m *kart.* zemljepisno ime, ki se uporablja na območju, kjer je objekt, ne glede na pisavo **S:** uveljavljeno domáče zemljepisno imé **PRIM.:** eksoním

GL: *kart.* štandardizirani endoním

endoréično obmóčje -ega -a s *hidgeogr.* območje brez odtoka v morje, katerega vode se zbirajo v notranjih vodnih bazenih, zlasti jezerih **PRIM.:** aréično obmóčje

endoreízem -zma m *hidgeogr.* pojav, da določeno območje nima odtoka v morje, zato se njegove vode zbirajo v notranjih vodnih bazenih, zlasti jezerih

endotérmna žívál -e -i ž *biogeogr.* → toplokfúvna žívál

energènt -ènta m *ind. geogr.* surovina, ki se lahko spremeni v energijo, npr. premog, nafta, naftni derivati, zemeljski plin, vodna energija **S:** energétski vír

energétika -e ž *ind. geogr.* celota gospodarskih panog, povezana s pridobivanjem, prenosom, pretvarjanjem in porabo energije

energétski pretòk -ega -óka m *pokr. ekol.* → energíjski pretòk

energétski vír -ega -a m *ind. geogr.* → energènt

energíjska bilánca okólja -e -e -- ž *var. okolja*

razmerje med energetske izrabo okolja in vnosi energije vanj, ki kaže stanje ravnovesja v določenem okolju **PRIM.:** ekolóška bilánca, snòvna bilánca okólja

energíjski pretòk -ega -óka m *pokr. ekol.* ponavljajoči se pretok energije skozi ekosistem, v katerega se vključuje sončna energija, ki se po posameznih ravneh prehranjevalne verige pretvarja glede na načela, kot jih določata prvi in drugi zakon termodinamike **S:** energétski pretòk

englaciálna erozíja -e -e ž *geomorf.* → podledeníška erozíja

englaciálna razpóka -e -e ž *hidgeogr.* ledeniška razpoka z naklonom dalje osi, večjim od 45° **PRIM.:** englaciální ròv

englaciální ròv -ega rôva m *hidgeogr.* ledeniška razpoka z naklonom dalje osi, manjšim od 45° **PRIM.:** englaciálna razpóka

englaciálno pòdokólje -ega -a s *geomorf.* del ledeniškega sedimentacijskega okolja v notranjosti ledenika, kjer se odlagajo sedimenti zaradi taljenja ledu ali masnih tokov **PRIM.:** ékstraglaciálno pòdokólje, proglaciálno pòdokólje, súbglaciálno pòdokólje, súpraglaciálno pòdokólje

enkláva -e ž *polít. geogr.* državno ozemlje, ki je zaradi posebnih zgodovinskih in mednarodnih okoliščin v vseh strani obdano z ozemljem ene same tuje države, npr. San Marino, Lesoto **PRIM.:** ekskláva

GL: *polít. geogr.* funkciónalna enkláva

enobóštvo -a s *spl. geogr.* vera v obstoj enega samega Boga, najvišjega bitja, različnega od sveta **S:** mónoteízem **PRIM.:** ateízem, mnogo-bóštvo

ènocélična híša -e -e ž *geogr. nas.* preprošta híša z enim samim prostorom, namenjenim vsem bivanjskim funkcijam, npr. koliba s kupolašto streho, okrogla kočá s stožčášto streho, velika koliba s slemenášto streho, híša na koleh

ènojédrna aglomerácija -e -e ž *geogr. nas.* → monocéntrčna aglomerácija

ènojédrna industrializácija -e -e ž *ind. geogr.* → monocéntrčna industrializácija (1)

enolétnica -e ž *biogeogr.* rastlina, ki v istem letu vzkali, rašte, plódi in odmre

ènosmétni jèrmen -ega jerména m *agr. geogr.* zemljiški jermen, ki skupaj z drugimi po-

dobnimi zemljiškimi kosi sestavlja sklenjen kompleks, značilen za sklenjene obcešne vasi
PRIM.: zemljiški jêrmen

enoštávná podnébna pasovítost -e -e -i ž *klimatogeogr.* podnébna pasovítost, izvedena z upoštevanjem enega podnébnega dejavnika
PRIM.: splošna podnébna pasovítost

enoštávní réčni režím -ega -ega -a m *hideogr.* réčni režím z enim samim izrazitim vodnim viškom in nízkom tekem leta, navadno pri rekah s porečjem na območju enega samega odločujočega podnébnega dejavnika **S:** preprôšti réčni režím **PRIM.:** dèžni režím, ledeníški režím, sestávljeni réčni režím, snéžni režím

enôta délovne intenzívnošti -e --- ž *agr. geogr.* enota za merjenje količine vloženega dela na določeno površino zemljišča, z lestvico, določeno za pridelovanje nekaterih poljščin, drugih kulturnih rastlin in zemljiške kategorije, pri kateri izhodiščna vrednost 1 pomeni količino pri pridelovanju žit

enôta živínske vléke -e --- ž *agr. geogr.* enota za merjenje vlečnega potenciala različnih vlečnih živali, z lestvico, pri kateri izhodiščna vrednost 1 pomeni moč konja, druge živali pa imajo ustrezno nižji koeficient, npr. mula 0,9, vol 0,5, osel 0,3, krava 0,2

enôtna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* idejna smer v geografiji, po kateri mora ta obdržati enoten predmet in vidik geografskih proučevanj, pri čemer razvoj posameznih panog in vej ni izključen, vendar mora potekati v okviru skupnih temeljev geografske znanosti, ne pa drugih ved **PRIM.:** sistém geográfskih znaností

enôtni kméčki dóm -ega -ega -a m *geogr. nas.* → kméčki dóm pod êno štrého

ênovrístni gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd, ki ga sestavlja drevje ene vrste **PRIM.:** méšani gózd (2)

entropíja -e ž *pokr. ekol.* mera za štopnjo nereda znotraj določenega sistema, ki nastaja pri prehajanju ene oblike energije v drugo, pri čemer se del te pretvarja v neuporabno energijo

entropíjska degradácija okólja -e -e --- ž *var. okolja* degradacija okolja zaradi izgub energije in snovi v delovnih procesih, ki jih zaradi naravnih zakonitosti ni mogoče preprečiti

environmentalízem -zma m *spl. geogr., var.*

okolja v zgodovini geografije nastal nazor, po katerem na družbo in njen razvoj odločilno vpliva okolje **S:** okoljáštvó

eoécén -a m *geomorf.* srednja epoha paleogena, med 56,5 in 35,4 milijoni let pred sedanjoštvó

eoílska akumulácija -e -e ž **1. geomorf.** vetrno odlaganje, kopičenje sedimentov **S:** vétrna akumulácija **2. geomorf.** → vétrni nanos

eoílska elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* → vétrna elektrárna

eoílska erozíja -e -e ž *geomorf.* vetrno brušenje in odnašanje drobnih delcev kot pomemben geomorfološki dejavnik v sušnem podnebjú **S:** vétrna erozíja

eoílska sipína -e -e ž *geomorf.* → vétrna sipína

eoílski reliéf -ega -a m *geomorf.* → vétrni reliéf

eoílski sedimènt -ega -ênta m *geomorf.* vetrna odkladnina, značilna za sušno podnebje in morske obale

eoílsko jézero -ega -a s *hideogr.* → deflacíjsko jézero

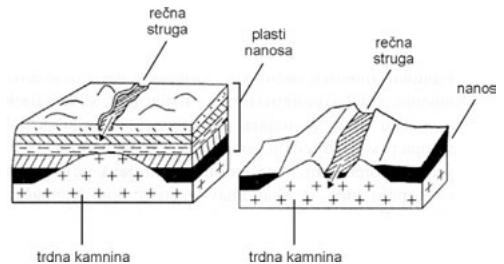
epicénter -tra m *geomorf.* točka na Zemljini površini nad hipocentrom potresa **S:** potrésno nadžarišče **PRIM.:** hipocénter

epidemíja -e ž *demogeogr.* nenaden izbruh in hitro širjenje določene nalezljive bolezni med ljudmi na določenem območju

epifít -a m *biogeogr.* → priraslíka

epifreátični pás -ega pasú m **1. geogr. krasa, v kraški hidrologiji** pas nad freatičnim slojem, med najvišjim in najnižjim vodoštajem v kraških kamninah **PRIM.:** freatični pás, vadózni pás **2. geogr. krasa, v kraški geomorfologiji** pas, kjer se stikata prst in kamnina in je korozija najbolj intenzivna

epigenétska dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, ki

Nastanek epigenetske doline

jo je izdolbla reka, ko se je pri odstranjevanju naplavine ujela v tršo kamninsko podlago

epigenétska réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki je zašla z lašne nasipine in se zajedla v trdno kamninsko podlago

epigenéza -e ž *geomorf.* pojav, da se neka oblika, navadno rečna dolina, poglobi skozi naplavino v tršo kamninsko podlago, čeprav je ta v bližnji okolici globlje pod površjem

epiglélj -a m *pedogeogr.* oglejena prst, v kateri poteka oglejevanje zlasti zaradi vpliva poplavinne vode **PRIM.:** amfiglélj, hipoglélj, psévdoglélj, stagnoglélj

epikontinentálno mórje -ega -a s *hidgeogr.* morje, nastalo z dvigom morske gladine čez nižje robne dele celine zaradi tektonike, podnebnih sprememb

epilímnij -a m *hidgeogr.* zgornja plašt jezerske vode, kjer zaradi neposrednega vpliva svetlobe in toplote poteka fotosinteza, ki omogoča razvoj fito- in zooplanktona **PRIM.:** batilímnij, hipolímnij, metalímnij

epirogenéza -e ž *geomorf.* počasno istosmerno navpično tektonsko premikanje ozemlja velike razsežnosti, pri katerem ne nastajajo prelomi ali gube **PRIM.:** orogenéza

epizódna réka -e -e ž *hidgeogr.* → obdódna réka

epóha -e ž *geomorf.* geološko obdobje, ki sestavlja periodo **PRIM.:** geolóško obdóbjje, períoda, zémeljski vék

eponím -a m *kart.* zemljepisno ime, v katerem sestavlja jedro ali njegov del osebno ime, npr. Mount Everest, Rt svetega Luke, Šentrupert

epotoponím -a m *kart.* zemljepisno lašno ime, nastalo iz občnoimenskega samoštalnika, npr. Jezersko, Stol, Dobrava

éra -e ž *geomorf.* → zémeljski vék

erátem -a m *geomorf.* → zémeljski vék

erátična skála -e -e ž *geomorf.* → ledeniški balván

erátični blók -ega -a m *geomorf.* → ledeniški balván

erátik -a m *geomorf.* → ledeniški balván

érg -a m *geomorf.* pokrajina peščenih sipin v puščavi **S:** peščéna puščáva **PRIM.:** hamáda, rég, serír

erodibilnóšt -i ž *geomorf.* podvrženost eroziji,

občutljivóšt na erozijo, zlasti pršti, preperine, kamnine **PRIM.:** erozivnóšt

erodírana škávnica -e -e ž *geogr. krasa* obrežna škavnica, ki jo je deloma preoblikovala tekoča voda

erozíja -e ž **1. geomorf.** dolbenje, razjedanje, žlebljenje in odnašanje kamninske gmote in preperine, zlasti zaradi delovanja tekoče vode **PRIM.:** denudácija **2. geomorf.** vsi ekso-geni procesi odnašanja kamninskih gmot in preperine

GL: *geomorf.* bóčna erozíja (1, 2), *geomorf.* děžna erozíja, *geomorf.* englaciálna erozíja, *geomorf.* eólska erozíja, *pedogeogr.* erozíja pršti, fitoerozíja, *geomorf.* glaciálna erozíja, *geomorf.* globínska erozíja (1, 2), *geomorf.* járkašta erozíja, *pedogeogr.* járkašta erozíja pršti, *geogr. krasa* kémična erozíja, *geogr. krasa* kráška erozíja, *geomorf.* ledeniška erozíja, *geomorf.* lineárna erozíja, *geomorf.* obálna erozíja, *pedogeogr.* plaštovíta erozíja, *geomorf.* ploskóvna erozíja, *geomorf.* podledeníška erozíja, *geomorf.* pospéšena erozíja, *pedogeogr.* površínska erozíja pršti, *geomorf.* réčna erozíja, *geomorf.* retrográdna erozíja, *geomorf.* selektívna erozíja (1, 2), *geomorf.* súbglaciálna erozíja, *geomorf.* vétrna erozíja, *geomorf.* zádenjska erozíja, *geomorf.* žlebíčasta erozíja, *pedogeogr.* žlebíčasta erozíja pršti

erozíja pršti -e -- ž *pedogeogr.* odnašanje pršti z vodo ali vetrom, ki ga pospešujejo zlasti gozdni požari in neustrezno delovanje človeka, npr. krčenje gozdov, preveč intenzivna obdelava zemljišč, čezmerna paša

GL: *pedogeogr.* járkašta erozíja pršti, *pedogeogr.* površínska erozíja pršti, *pedogeogr.* žlebíčasta erozíja pršti

erozíjska báza -e -e ž *geomorf.* višina oziroma raven ustja reke ali njenega pritoka, do katere ta lahko erozijsko poglablja podlago

GL: *geomorf.* absolútna erozíjska báza, *geomorf.* rélatívna erozíjska báza

erozíjska dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, nastala z rečno erozijo

erozíjska jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, nastala zlasti z erozijo tekoče vode

erozíjska kaldéra -e -e ž *geomorf.* s selektivno erozijo preoblikovana kaldera

- erozijska ravnína** -e -e ž *geomorf.* ravnina, nastala z erozijskimi procesi
- erozijska teoríja** -e -e ž *geomorf.* teoríja o nastanku globalnega reliefa zlasti zaradi erozijskega odnašanja s kopnega
- erozijska terása** -e -e ž *geomorf.* ravnica, z erozijo vrezana v starejše sedimente
- erozijska terminánta** -e -e ž *geomorf.* uravnovešen podolžni rečni prerez, pri katerem reka preneha erodirati **S:** navádna krivúlja réčnega pádca **PRIM.:** uravnovešeni podólžni réčni preréz
- erozijski cíkel** -ega -kla m *geomorf.* → Davisov cíkel
- erozijski járek** -ega -rka m *geomorf.* jarek, nastal z erozijo, npr. z združevanjem erozijskih žlebičev **PRIM.:** erozijski žlebič
- erozijski lónec** -ega -nca m *geomorf.* → dráslja
- erozijski žlebič** -ega -íča m *geomorf.* do 30 cm globoka in do več m dolga vdolbina na pobočju, nastala z erozijo **PRIM.:** erozijski járek
- erozijsko brézno** -ega -a s *geogr. krasa* brezno, nastalo zlasti z erozijo tekoče vode
- erozijsko jézero** -ega -a s *hideogr.* jezero v vdolbini, kotanji, nastali z vrtinčenjem vode, navadno pod večjimi slapovi
- erozijsko kráško pólje** -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje, nastalo zlasti z erozijskim delovanjem vodnih tokov
- erozijsko obmóčje** -ega -a s *geomorf.* območje, kjer na oblikovanje površja močno vpliva erozija **PRIM.:** badlands
- erozijsko uravnávanje** -ega -a s *geomorf.* uravnavanje površja z erozijskimi procesi
- erozivnosť** -i ž *geomorf.* sposobnosť erozijskega delovanja, npr. padavin, ledenika, vetra **PRIM.:** erodibilnosť
- erúpcija** -e ž *geomorf.* → vulkánski izbrúh
- eruptívna kamnína** -e -e ž *geomorf.* → magmátska kamnína
- eskarpment** -énta m (fr. escarpement) *geomorf.* štrmejši del pobočja, navadno nad njegovim iztekom v podgorje, na robu večje planote **PRIM.:** kvéšta, štruktúrna stópnja
- ésker** -ja m *geomorf.* razpotegnjen vijugašt nasip iz morenskega gradiva, ki ga je iz morenskega gradiva pod ledenim pokrovom nasul ledeniški potok, viden po umiku ledu **S:** ós
- PRIM.:** kém
- eštáncija** -e ž (šp. eštancia) *agr. geogr., v Latinski Ameriki* velika kmetíja z ekštenzivno živínoorejó
- eštavéla** -e ž *geogr. krasa* odprtina na krasu, ki je ob visoki vodi bruhalnik, ob nizki pa požiralnik
- GL:** *hideogr.* mórska eštavéla
- eštuár** -ja m *hideogr. gl.* eštuárij
- eštuárij** -a in eštuár -ja m *hideogr.* mórski zalív lijakašte oblike, potopljeno rečno ustje, kamor sega plimovanje
- eštuárijska obála** -e -e ž *geomorf.* mórska obála, razčlenjena z eštuariji
- etát** -a m *agr. geogr.* količina prirašta lesne gmote, ki je v določenem obdobju odmerjena za posek
- GL:** *agr. geogr.* dôbni etát, *agr. geogr.* létni etát
- etážna jáma** -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama z daljšimi rovi, razvrščenimi v dveh ali več izrazitih nadstropjih
- etážnosť drevésnih króšenj** -i -- -- ž *biogeogr.* → nadstrópnost drevésnih króšenj
- etch plain** -- -a [éč pléjn] m (ang.) **1. geomorf.** obsežna ravnina, nastala z denudacijo v obdobjo vlažnem tropskem podnebjú **2. geomorf.** terasašti oštanki skale, s katere je bil odstranjen saprolit
- etezije** -íj ž mn. *klimatogeogr.* hladni zimski severovzhodni vetrovi v vzhodnem Sredozemlju **S:** etezijski vetróvi
- etezijska klíma** -e -e ž *klimatogeogr.* → sredozémsko podnébje
- etezijski vetróvi** -ih -óv m mn. *klimatogeogr.* → etezije
- etezijsko podnébje** -ega -a s *klimatogeogr.* → sredozémsko podnébje
- etiópska biogeógráfska régija** -e -e -e ž *biogeogr.* biogeógráfska regíja, ki obsega Srednjo in Južno Afriko ter Madagaskar **S:** áfriško-malgáška biorégija, páleotrópska biogeógráfska régija **PRIM.:** antárktična biogeógráfska régija, avstrálsko-ázijska biogeógráfska régija, néoárktična biogeógráfska régija, neotrópska biogeógráfska régija, oceánska biogeógráfska régija, orientálska biogeógráfska régija, páleoárktična biogeógráfska régija
- etiópska zóogeógráfska oblást** -e -e oblaští

ž *biogeogr.* zoogeografska oblašt, ki obsega afriško celino južno od Sahare, južni del Arabskega polotoka, otok Sokotro in otoke ob vzhodni obali Afrike **PRIM.:** antárktična zóogeografska oblašt, avstrálska zóogeografska oblašt, holárktična zóogeografska oblašt, indijsko-malájska zóogeografska oblašt, madagáskarska zóogeografska oblašt, neotrópska zóogeografska oblašt, novozezándska zóogeografska oblašt, polinézjska zóogeografska oblašt

étnična manjšina -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* manjšina, naseljena na določenem območju, katere pripadniki se po etničnem izvoru razlikujejo od večinske etnične skupine

étnična mēja -e -e ž *polit. geogr.* kulturna meja, do katere sega območje, ki ga poseljuje določena etnična skupina

étnična skupina -e -e ž *polit. geogr.* družbena skupnost, ki združuje ljudi s skupnim zgodovinskim razvojem, izročilom in jezikom **S:** etnija

etniža -e ž *polit. geogr.* → étnična skupina

etnocentrižem -zma m *polit. geogr.* družbena, kulturna in prostorska identifikacija etnične skupine, ki temelji na pozitivnem vrednotenju lastne skupine in negativnem vrednotenju drugih

etnologija -e ž *spl. geogr.* veda, ki raziskuje način življenja, materialno, družbeno in duhovno kulturo različnih etničnih skupin, ljudstev, narodov, posameznih družbenih skupin **S:** narodopisje, narodoslōvje

etnolōški spomenik -ega -a m *geogr. turizma* območje, stavba, skupina stavb, predmeti, ki pričajo o načinu življenja in ustvarjalnosti človeka, narodov, ljudstev **PRIM.:** arheolōški spomenik, kulturni spomenik, urbaništični spomenik, zgodovinski spomenik

evakuacija -e ž *demogeogr.* organizirano preseljevanje prebivalstva, ki ga oblasti hočejo zavarovati pred naravnimi nesrečami, epidemijami, vojnami

GL: *demogeogr.* povratna evakuacija

evakuiranec -nca m *demogeogr.* kdor je bil organizirano preseljen zaradi zavarovanja pred naravnimi nesrečami, epidemijami, vojnami

evaporacija -e ž *klimatogeogr.* prehajanje tekoče

snovi, navadno vode, v plin pri nižji temperaturi od vrelišča **S:** izhlapēvanje **PRIM.:** evápotranspirácija, transpirácija

evaporít -a m *geomorf.* kemična sedimentna kamnina, nastala z izhlapevanjem iz prenašičene raztopine soli, npr. sadra, anhidrit, halit **S:** evaporitna kamnina

evaporitna kamnina -e -e ž *geomorf.* → evaporít

evápotranspirácija -e ž *klimatogeogr.* celotno vračanje vode s površja Zemlje v ozračje zaradi sočasne evaporacije in transpiracije **PRIM.:** evaporácija, transpirácija

GL: *klimatogeogr.* aktuálna evápotranspirácija, *klimatogeogr.* dejánska evápotranspirácija, *klimatogeogr.* potenciálna evápotranspirácija, *klimatogeogr.* reálna evápotranspirácija

evfótična cóna -e -e ž *hidgeogr.* → fótična cóna

evidenca híšnih števílk -e --- ž **K:** EHIŠ *kart., geogr. nas.* evidenca, ki vsebuje centroide stavb s híšno številko in podatke o njihovi pripadnosti posameznim prostorskim enotam

evolúcija -e ž *pokr. ekol.* dolgotrajni, poštopni naravni razvoj, spreminjanje vrst organizmov, pri čemer se ohranjajo, preživijo najuspešnejše vrste

evorzija -e ž *geomorf.* dolbenje jamic s krožčo tekočo vodo, v kateri so prodniki in pesek

evrifága vršta -e -e ž *biogeogr.* živalska vršta, ki se prehranjuje z različnimi vrstami hrane **PRIM.:** sfenofága vršta

evrihígra vršta -e -e ž *biogeogr.* vršta organizmov, ki so se sposobni prilagajati širokemu razponu vlažnosti v okolju **PRIM.:** sfenohígra vršta

evritērmni organizem -ega -zma m *biogeogr.* rastlina ali žival, prilagojena širokemu temperaturnemu območju **PRIM.:** sfētētērmni organizem

evritópna vršta -e -e ž *biogeogr.* vršta organizmov, ki so se sposobni prilagajati širokemu razponu okoljskih dejavnikov, zato so zelo razširjeni **PRIM.:** sfēnotópna vršta

evrocētrizem -zma m *polit. geogr.* pojmovanje, da je Evropa civilizacijsko, kulturno, zgodovinsko središče sveta

evropeizácija -e ž *polit. geogr.* prevzemanje, šir-

jenje evropskega načina življenja in mišljenja v Afriki, Aziji, Srednji in Južni Ameriki

evropíd -a m *demogeogr.* pripadnik velike rasne skupine, ki ima svetlo kožo, lase in oči, visoko ravno čelo, ozek nos, vendar se stopnja pigmentiranosti proti vzhodu povečuje, tako da so pripadniki na Indijski podcelini zelo temno pigmentirani

evrópska césta -e -e ž *geogr. prometa* cesta, ki je po evropskem sporazumu o glavnih mednarodnih prometnicah, sklenjenem leta 1975 v Ženevi, vključena v mednarodno cestno omrežje Evrope

evrópska ládja -e -e ž *geogr. prometa* tovorna ladja s 1350 BRT, namenjena plovbi po notranjosti celine, zlasti po prekopih, ki jim je prilagojena tudi standardizirana konstrukcija z dolžino 80 m, širino 9,5 m in višino 2,5 m

evrópska mákrosêizmična léstváca -e -e -e ž *geomorf.* → evrópska potrésna léstváca

evrópska potrésna léstváca -e -e -e ž *geomorf.* 12-štopenjska lestvica za prikaz potresne intenzitete, ki poleg učinkov potresa na objektih, v pokrajini upošteva tudi statistiko posledic potresa **S:** EMS-potrésna léstváca, evrópska mákrosêizmična léstváca **PRIM.:** Medvedev-Sponheuer-Kárnikova potrésna léstváca, Mercalli-Cancani-Siebergova potrésna léstváca, Richterjeva potrésna léstváca

evrópsko kmetijštvo -ega -a s *agr. geogr.* polikulturalno kmetijštvo, pri katerem prevladuje z govedorejo povezana pridelava žit, značilno za Evropo in dežele, kamor sega vpliv Evropejcev

evštátična akumulácija -e -e ž *geomorf.* rečno naplavljanje v obalnih plitvinah, iz katerih se je zaradi evštatičnih kolebanj umaknilo morje

evštátično kolébanje -ega -a s *hidgeogr.* počasno spreminjanje gladine svetovnega morja zaradi evstazije **PRIM.:** glácioevštatično kolébanje

evstázija -e ž *hidgeogr.* spreminjanje gladine svetovnih morij zaradi podnebnih sprememb, posledičnega kopičenja vode v ledeniških pokrovih in njihovega taljenja, kopičenja se-

dimentov v geosinklinalah in/ali epirogenetskega, tektonskega spreminjanja prostornine oceanskih globeli

GL: *hidgeogr.* glácioevstázija

évtrična pršt -e prští ž pršt, ki je bogata s hranili **PRIM.:** dišttrična pršt

évtrična rjáva pršt -e -e prští ž *pedogeogr.* pršt nevtralne ali bazične reakcije z A-, (B)_v- in C-horizontom v profilu, nastala na različni matični podlagi, bogati z bazami ali karbonati, razen na apnencih in dolomitih, ki je v globini med 20 in 50 cm nasičena z bazami več kot 50-odstotno in v tej globini ne vsebuje karbonatov **S:** évtrični kambisól, rjáva pršt (2), rjavica (2)

évtrični kambisól -ega -a m *pedogeogr.* → évtrična rjáva pršt

evtrófična vóda -e -e ž *hidgeogr., var. okolja* voda, zlasti stoječa, v kateri se zaradi prevelike količine hranilnih snovi, zlasti fosfatov in nitratov, razvije preveč fitoplanktona, ki z množičnim odmiranjem povzroči pomanjkanje kisika **S:** evtrófná vóda **PRIM.:** cveténje vodá

evtrofikácija -e ž *var. okolja* kopičenje hranilnih snovi, zlasti iz komunalnih in industrijskih odpadkov, umetnih gnojil, v stoječi vodi, pršti **PRIM.:** cveténje vodá, evtrofizácija

evtrofizácija -e ž *var. okolja* obogatitev vode, zlasti stoječe, s hranilnimi snovmi, nujnimi za rast vegetacije in živalskih organizmov **PRIM.:** cveténje vodá, evtrofikácija

evtrófná pršt -e prští ž *pedogeogr.* pršt, ki vsebuje veliko hranilnih snovi, potrebnih za uspevanje rastlin **PRIM.:** óligotrófná pršt

evtrófná vóda -e -e ž *hidgeogr., var. okolja* → evtrófična vóda

evtrófnó bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* barje na nižji nadmorski višini, bogato s hranilnimi snovmi **PRIM.:** óligotrófnó bárje

evtrófnó jézero -ega -a s *hidgeogr.* navadno plitvo, precej toplo jezero s slabo prozorno vodo, ki vsebuje veliko hranilnih snovi za vodne organizme, zato se poleti lahko pojavi cvetenje **PRIM.:** dišttrófnó jézero, óligotrófnó jézero

Evropska makroseizmična lestvica (EMS)

Evropska makroseizmična lestvica (EMS)

Stopnja	Poimenovanje potresa	Odziv ljudi	Učinki na predmete	Učinki v naravi	Učinki na zgradbah
I.	nezaznaven potres	ne zazna ga nihče			
II.	komaj zaznaven potres	zaznajo ga zelo redki posamezniki			
III.	šibek potres	zaznajo ga posamezniki	viseči predmeti rahlo zanihajo		
IV.	zmeren potres	zaznajo ga mnogi	tresenje lahkega pohištva, žvenketanje šip		
V.	zmerno močan potres	prebujanje	viseči predmeti znatno zanihajo, odprta vrata in okna loputajo	valovanje gladine mirujoče vode, manjši zdrsi	lasaste razpoke v ometu slabo grajenih hiš
VI.	močan potres	prestrašenost	manjši stabilni predmeti lahko padejo na tla, pohištvo se lahko premakne	možne manjše razpoke v tleh, možno proženje pobočnega grušča	manjše razpoke ali odpadanje ometa na nekaterih slabo grajenih hišah, na mnogih lasaste razpoke
VII.	zelo močan potres	strah, mnogi imajo težave z ravnotežjem	številni predmeti padejo na tla, pohištvo se premakne	možen pojav novih izvirov ali presahnitev starih, proženje plazov in podorov	nekatero slabše hiše so močno poškodovane, manjše poškodbe na trdnjših zgradbah
VIII.	delno rušilen potres	panika, težave z ravnotežjem tudi na prostem	pohištvo se lahko prevrne, težji predmeti padejo na tla, ponekod se premaknejo spomeniki	možne večje razpoke v tleh, možno utekočinjenje tal	delno se porušijo nekatere slabo grajene hiše, mnoge so močno poškodovane, močno poškodovane in delno porušene so tudi mnoge srednje dobro grajene in nekatere dobro grajene stavbe
IX.	rušilen potres	splošna panika	mnogi spomeniki in samostojni stebri padejo ali se zasučejo	možni večji plazovi in podori, na mehkih tleh vidni valovi	mnoge slabo in nekatere srednje dobro grajene hiše se porušijo, delno tudi dobro grajene stavbe
X.	uničujoč potres		spomeniki se podrejo, tiri se upognejo	v tleh je veliko razpok, pokajo skale, visoki valovi na vodni gladini	mnoge dobro grajene zgradbe so delno porušene, nekatere se popolnoma porušijo, prav tako tudi mnoge srednje dobro grajene zgradbe in večina slabše grajenih
XI.	katastrofalen potres		jezovi se prelomijo	možne večje spremembe površja in premeščanje vodnih tokov	večina dobro zgrajenih zgradb se delno poruši, mnoge se popolnoma porušijo, poruši se tudi večina srednje dobro grajenih zgradb
XII.	velik katastrofalen potres		popolno razdejanje	večje spremembe površja in premeščanje vodnih tokov	vse zgradbe na površju in pod njim so uničene

F

fácies -a m *geomorf.* → fácii (1, 2)

fácii -e ž **1.** *geomorf.* celota laštosti sedimentne kamnine, ki opredeljujejo njene temeljne značilnosti, npr. sestavo, vsebnost fosilov, območje njenega nastanka **S:** fácies **2.** *geomorf.* razporeditev kamninskih plasti v določeni sedimentni kamnini **S:** fácies

GL: *hidgeogr.* hidrofácii

fáča -e ž *geogr. nas., v Ziljski dolini* stanovanjska planšarska stavba **PRIM.:** bajta, kóča, štán

fakolít -a ž *geomorf.* lečašto oblikovana gmota štrjene magme, ki je prodrla med višje plasti litosfere **PRIM.:** batolít, lakolít, lopolít, plutón, síl

fáktorji degradácie okólja -ev --- m mn. *var. okolja* → dejávnikji degradácie okólja

fáktorska analíza -e -e ž *spl. geogr.* štatištična metoda za redukcijo podatkov, s katero se povezave med spremenljivkami ali faktorji analizirajo tako, da se poskušajo najti nove spremenljivke, ki predstavljajo, pojasnjujejo temeljne značilnosti, povezave, skupne vsem opazovanim spremenljivkam

fanerofít -a m *biogeogr.* večletna rastlina, ki ima v obdobju, neugodnem za rast, brštiče več kot 25 cm nad tlemi **PRIM.:** geofít, hamefít, hemikriptofít, kriptofít, terofít

fanerozóik -a m *geomorf.* obdobje Zemljine geološke zgodovine med proterozoikom in sedanostjo, ki traja od kambrija dalje in se deli na paleozoik, mezozoik in kenozoik

fanglomerát -a m *geomorf.* naplavina iz robatih, nezaobljenih, po velikosti nesortiranih kamnitih delcev, ki v času kratkotrajnih, a silovitih nalivov v obliki vršaja nastane na območjih s sušnim podnebjem **S:** blátna bréča

fárma -e ž **1.** *agr. geogr., v Severni Ameriki in nekdanjih kolonijah* velika družinska kmetija s štrnjanimi zemljišči, na kateri se kmetovanje

praviloma podreja dobičku, zato se hitreje odziva na inovacije in izpostavlja zavešnemu gospodarskemu tveganju **PRIM.:** samótna kmetíja **2.** *agr. geogr., v Evropi* specializirani živinorejski obrat z industrijskim načinom reje za meso, mleko ali kože, npr. perutninska, prašičja farma

fáséta -e ž *geogr. krasa* plitva vdolbinica v steni kraške jame, ki jo je izdelala voda, s štrmejšim pobočjem na tisti strani, s katere je pritekala

fátamorgána -e ž *klimatogeogr.* za puščave značilen optični pojav, pri katerem zaradi zračnega zrcaljenja ob različno segretih plasteh ozračja nastane slika predmetov, ki jih sploh ni tam, kjer se vidijo

favéla -e ž (port.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mest v Braziliji **PRIM.:** barriada, básti, bidonville, callampa, gacekonda, jacale, rancho, slum (2), tugúrio, villa miseria

fávna -e ž **1.** *biogeogr.* živalske vrste, značilne za določeno območje, celino **2.** *biogeogr.* delo, v katerem so popisane živali

fazénda -e ž (port.) *agr. geogr., v Braziliji* kmetijsko veleposestvo s stanovanjsko hišo **PRIM.:** haciénda

FCH-ji -ev [efčehá] m mn. (ang. fluorocarbonhidrogens) krajšava *var. okolja* → fluóroogljikovodíki

federácija -e ž *polit. geogr.* → zvézna držáva

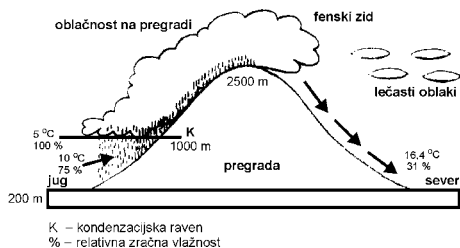
federálna držáva -e -e ž *polit. geogr.* → zvézna držáva

fekálna vóda -e -e ž nav. mn. *var. okolja* odpadna voda, v kateri so štraniščnica, gnojnica in gospodinjske odplake

fekúdnost -i ž *demogeogr.* potencialna sposobnost reprodukcije, zmožnost rojevanja živorojenih otrok

feláh -a m *agr. geogr.* poljedelec na podeželju v arabskih državah

fén -a m *klimatogeogr.* suh in topel veter, ki se spušča po odvetrni strani gorovja, pri nas značilen za Karavanke

Glavne značilnosti meteoroloških parametrov ob pojavu fena

féngkong -a m (kit.) *geogr. krasa* → kamniti gózd

fenglín -a m (kit.) *geogr. krasa* → stólpasti krás

fenizácija -e ž *klimatogeogr.* sprememba zračnih laštnosti pri padajočem vetru, zlasti segrevanje in sušenje, ki vpliva tudi na človeški organizem

fenofáza -e ž *klimatogeogr., biogeogr.* → fenolóška fáza

fenóli -ov m mn. *var. okolja* zelo strupene snovi z nizko maksimalno dopustno koncentracijo, uporabljane v različnih industrijskih, kemičnih procesih, ki onesnažujejo zlasti vode in so v majhnih količinah tudi v tobaknem dimu

fenologija -e ž *klimatogeogr., biogeogr.* del meteorologije, ki proučuje faze razvoja rastlin, v našem podnebnju v glavnem letni cikel rasti in zimskega počivanja

fenolóška fáza -e -e ž *klimatogeogr., biogeogr.* fáza v letnem vegetacijskem ritmu rastlin: fáza olištanja, cvetenja, zorenja ploda, odpadanja listja **S:** fenofáza

fenolóški gradiént -ega -énta m *klimatogeogr.* zakasnitev ene od fenoloških faz na določnem območju, izražena v času na enoto razdalje, npr. v dneh na 100 m višinske razlike

feozém -a tudi phaeozem -a [feozém] in phaozem -a [fáozem] m *pedogeogr.* pršt temne barve, bogata z organskimi snovmi, v kateri je kalcijev karbonat izpran v globlje horizonte, značilna za območja z gozdno stepo

feralitzácija -e ž *pedogeogr.* kopičenje velikih količin železovih in aluminijevih oksidov v prsti

feralítna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* → feralsól
feralsól -a m *pedogeogr.* pršt z globokim profilom dobro preperelih organskih snovi, navadno rdeče barve, ki vsebuje veliko železovih in aluminijevih oksidov, razširjena v tropskem pasu **S:** feralítna pršt, krasnozém, laterítna pršt, latosól, oksisól

ferospódični horizont -ega -a m *pedogeogr.* iluvialni horizont, ki vsebuje nakopičene seskviokside, izprane iz eluvialnega horizonta **S:** B_{fe}-horizont, horizont B_{fe}

Ferrelova célica -e -e [ferélova] in ferrelova célica -e -e ž *klimatogeogr.* del planetarnega kroženja zraka zunaj tropov, s hladnim severovzhodnikom iz polarnega območja in zahodnikom v zmernih širinah severne poloble ter izravnalnimi tokovi v višjih delih ozračja

fertilíteta -e ž *demogeogr.* sposobnost skupine žensk za rojevanje v njihovi plodni dobi, med 15. in 49. letom starosti

fertilnošt pršti -i -- ž *pedogeogr.* → rodovitnošt pršti

févd -a m *agr. geogr., v fevdalizmu* gospodarski obrat zemljiškega gospoda, na katerem zemljišča obdeluje nesvobodna tlačanska delovna sila, ki ji mora zemljiški gospod zagotavljati varnošt

fiksácija dušika -e -- ž *pedogeogr.* vgrajevanje zračnega dušika v aminospojine rastlin, mikroorganizmov, ki poteka s pomočjo mikroorganizmov, zlasti iz rodov *Azotobacter*, *Azotomonas*, *Clostridium*, *Rhizobium* **S:** azotofiksácija

fiksátor dušika -ja -- m nav. mn. *biogeogr., pedogeogr.* aerobni, anaerobni ali simbiotski mikroorganizem, ki omogoča vgrajevanje zračnega dušika v aminospojine rastlin **S:** azotofiksátor

filít -a m *geomorf.* zelena ali siva drobnozrnata metamorfna kamnina, sestavljena iz kremena

filmska vóda -e -e ž *hidogeogr., pedogeogr.* → adhezíjska vóda

filter -tra m *var. okolja* naprava zlasti za fizikalno

čiščenje onesnaženega zraka in vode, npr. peščeni filter, elektrofilter

GL: var. *okolja* bíofilter, var. *okolja* eléktrofilter, var. *okolja* narávni filter

filtrát -a m var. *okolja* snov, ki jo čistilni filtri zadržijo in ostane na njih

filtrátor -ja m nav. mn. var. *okolja* organizem, npr. školjka, ki pridobiva hranilne snovi s precejanjem vode, pri čemer se, če je ta onesnažena, v njem kopičijo škodljive snovi, npr. težke kovine

filtriranje -a s var. *okolja* čiščenje vode, zraka s filtri

finiglaciál -a m *klimatogeogr.*, *geomorf.*, v *Skandinaviji* zadnje obdobje poznega glaciala, ko se je celinska poledenitev iz srednje Švedske umaknila v Jämtland **PRIM.:** dániglaciál

firn -a m *hidgeogr.* zrnat led z gostoto več kot 550 kg/m³, nastal zaradi pritiska zgornjih gmet snega, večkratnega površinskega taljenja, zmrzovanja in pronicanja vode v globino **S:** zřnec

firnizácija -e ž *hidgeogr.* spreminjanje snega v firn **PRIM.:** diagenéza (2)

firnska mēja -e -e ž *hidgeogr.* črta v ledeniku, kjer se stikata firn in led

firnski bazén -ega -a m *hidgeogr.* → firnsko pólje

firnski léd -ega ledú m *hidgeogr.* gošt, za vodo neprepusten, mlečno bel, zrnat led, ki je zadnja stopnja pred dokončno preobrazbo iz snega v ledeniški led **S:** zelēni snég

firnsko pólje -ega -a s *hidgeogr.* območje, na katerem je firn, prekrit s snegom **S:** firnski bazén

firth -a [firt] m (ang.) *geomorf.* fjord ob obali Škotske

fitocenologíja -e ž *biogeogr.* del geobotanike o rastlinskih združbah

fitocenolóški popis -ega -a m *biogeogr.* popis, pri katerem se ugotavljajo sestava rastlinske združbe s skupno oceno številčnosti in pokrovnosti določene rastlinske vrste, njena zgradba in rastiščne razmere na izbrani popisni ploskvi

fitocenóza -e ž *biogeogr.* → rastlinska združba

fitoekologíja -e ž *biogeogr.* del geobotanike o

odnosih med rastlinštvom in okoljem **PRIM.:** zóoekologíja

fitoerozija -e ž *pedogeogr.*, *geomorf.* vgrajevanje mineralnih snovi v rastline in njihovo odnašanje, zlasti z njiv, travnikov, gozdov

fitofarmacévtsko srédstvo -ega -a s nav. mn. var. *okolja*, *agr. geogr.* okolju lahko škodljivo kemično ali naravno sredstvo za zaščito kulturnih rastlin, uničevanje plevelov, škodljivcev ali plesni, ki se uporablja zlasti v kmetijstvu **S:** srédstvo za várstvo rastlín, zaščítno srédstvo (2)

fitogeografíja -e ž *biogeogr.* del geobotanike o razširjenosti rastlin, rastlinskih vrst na Zemlji **PRIM.:** vegetacíjska geografíja

fitogeografska kárta -e -e ž *kart.* → fitogeografski zemljevíd

fitogeografski zemljevíd -ega -a m *kart.* tematski zemljevíd, ki prikazuje razširjenost, značilnosti rastlinštvá **S:** fitogeografska kárta

fitoklímaks -a m **1.** *biogeogr.* → klímaksna rastlinska združba **2.** *biogeogr.* → klímaksno stánje rastlinske združbe

fitolít -a m *geomorf.* sedimentna kamnina, nastala iz ostankov rastlinskih organizmov, npr. kremenov skrilavec, premog, šota, jantar **PRIM.:** zoolít

fitoplánkton -a m *biogeogr.*, *hidgeogr.* → rastlinski plánkton

fitoremediácija -e ž var. *okolja* biotehnološka metoda za varovanje in sanacijo okolja, pri kateri se za odpravljanje, zmanjševanje onesnaženosti izkorišča sposobnost določenih rastlin za razgrajevanje škodljivih snovi v neškodljive **PRIM.:** bioremediácija

fizična geografíja -e -e ž *spl. geogr.* panoga geografíje, ki proučuje pokrajinsko pomembne naravne sestavine, pojave in procese na Zemlji **S:** narávna geografíja **PRIM.:** družbena geografíja

fizična kárta -e -e ž *kart.* → narávnogeografski zemljevíd

fizična súšnost -e -i ž *biogeogr.* sušnost, ki se pojavi, ker rastlina zaradi majhne količine, redkosti padavin ne more načrpati dovolj vode **PRIM.:** fiziolóška súšnost

fizičnogeografska kárta -e -e ž *kart.* → narávnogeografski zemljevíd

fizičnogeografska régija -e -e ž *spl. geogr.* → naravnogeografska régija

fizikalno preperévanje -ega -a s *geomorf.* → mehánsko preperévanje

fiziognomija vasí -e -- ž *geogr. nas.* videz vaškega naselja glede na likovno in prostorsko kakovost posameznih stavb, zlasti njihovo arhitektonsko tipologijo, višino, razmeštitev v prostoru, ki s pejzažno slikovitostjo ustvarjajo izstopajoče prvine in dajejo posameznemu naselju značilno podobo, silhueto

fiziognómska régija -e -e ž *spl. geogr.* ozemlje s podobnimi naravnogeografskimi značilnostmi **S:** narávná régija **PRIM.:** ekonómnska régija, funkcijska régija, gravitacijska régija, homogéna régija

fiziognómska seštáva mésta -e -e -- ž *geogr. nas.* razčlenjenost mésta glede na zunanje značilnosti, funkcijski in prostorski razvoj na tipične, homogene meštne četrti, npr. stanovanjske, industrijske, prometne, zdravstvene, šolske, kulturne, upravne, zabaviščne

fiziografska méja -e -e ž *polit. geogr.* → narávná méja (2)

fiziolóška gostóta -e -e ž *agr. geogr.* agrarna gostota, ki izraža razmerje med skupnim številom prebivalcev in površino obdelovalnih zemljišč brez travnikov na določenem območju **PRIM.:** kmetijska gostóta, poljedélska gostóta, specifična gostóta

fiziolóška súšnost -e -i ž *biogeogr.* sušnost, ki se pojavi, ker rastlina kljub vlagi v prsti zaradi nizkih temperatur, prevelike koncentracije soli ne more načrpati dovolj vode **PRIM.:** fizična súšnost

fjél -a tudi fjell -a [fjél] m (šved. fjäll) *geomorf.* planotašta pokrajina nad zgornjo gozdno mejo v Skandinaviji, z redkimi brezami, grmičevjem, travinjem, mahovi in lišaji

fjell -a [fjél] m (nor.) *geomorf. gl.* fjél

fjórd -a m *geomorf.* dolg, ozek in navadno globok morski zaliv z značilnim podmorskim pragom ob uštju, s štrmimi obodnimi pobočji, ki je nastal, ko je morje preplavilo ledeniško preoblikovano rečno dolino

fjórdska obála -e -e ž *geomorf.* obala, razčlenjena s fjordi

Flamsteed-Sansónova projékcija -e -e [flém-

štid] in flamsteed-sansónova projékcija -e -e ž *kart.* → sinusoídna projékcija

flándrijska dóba -e -e ž *klimatogeogr.* → klimátski óptimum

flándrijska transgresíja -e -e ž *hidgeogr.* dvig morske gladine v flándrijski dobi, ko je morska voda po ledeni dobi preplavila priobalna nižavja, tudi v zahodni Evropi

fleksúra -e ž *geomorf.* pregib obsežne monoklinale **S:** kolénčasta gúba

flíš -a m *geomorf.* skladovnica zrnatih usedlin, sestavljena iz menjajočih se plasti peska, peščenjaka, laporovca, redkeje slojev apnenca in ilovice, na Primorskem večinoma eocenske starosti **S:** sovdán

flíšni krás -ega -a m **1. geogr. krasa** kras, razvit v apnenčastem vložku v flíšu **2. geogr. krasa** kras v karbonatni kamnini pod flíšnim pokrovom, če vanjo priteka voda s površja

flóra -e ž **1. biogeogr.** rastlinske vrste, značilne za določeno območje, celino **2. biogeogr.** delo, v katerem so popisane rastline

florístična oblást -e oblásti ž *biogeogr.* → flórna oblást

flórna oblást -e oblásti ž *biogeogr.* najvišja prostorska enota v delitvi rastlinstva na Zemlji glede na razširjenost značilnih rastlin, rastlinskih razredov **S:** florístična oblást **PRIM.:** zóogeografska oblást

GL: *biogeogr.* antárktična flórna oblást, *biogeogr.* avstrálska flórna oblást, *biogeogr.* holárktična flórna oblást, *biogeogr.* kápska flórna oblást, *biogeogr.* neotrópska flórna oblást, *biogeogr.* páleotrópska flórna oblást

flukuácija vódnega odtóka -e -- -- ž *hidgeogr.* → kolébanje vódnega odtóka

fluóroogljikovádi -ov m mn. **K:** FCH-ji *var. okolja* ozonski plasti škodljive tekoče spojine, pri katerih so vodikovi atomi v nasičenih ogljikovodikih v celoti ali delno zamenjani s fluorom in se uporabljajo kot pogonski plini v pršilnikih, hladilna sredstva v hladilnikih in klimatskih napravah, za maziva, gašenje

fluviálna akumulácija -e -e ž **1. geomorf.** odlaganje, kopičenje rečnih sedimentov in/ali naplavin **S:** réčna akumulácija (1) **2. geomorf.** → réčni nanos

fluviálna géomorfologíja -e -e ž *geomorf.* → réčna géomorfologíja

fluviálna ravnína -e -e ž *geomorf.* → réčna ravnína

fluviálna terása -e -e ž *geomorf.* → réčna terása (2)

fluviálni reliéf -ega -a m *geomorf.* → réčni reliéf

flúviudenudacijski reliéf -ega -a m *geomorf.* → réčno-denudacijski reliéf

flúvioglaciálna fáza -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna fáza

flúvioglaciálna oblika -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna oblika

flúvioglaciálna ravnína -e -e ž *geomorf.* → réčno-ledeniška ravnína

flúvioglaciálna terása -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna terása

flúvioglaciálni procés -ega -a m *geomorf.* → gláciofluviálni procés (1, 2)

flúvioglaciálni vršáj -ega -a m *geomorf.* vršáj iz flúvioglacialnega gradiva **S**: réčno-ledeniški vršáj

flúvioglaciálno gradivo -ega -a s *geomorf.* → gláciofluviálno gradivo

flúvioglaciálno obmóčje -ega -a s *geomorf.* → gláciofluviálno obmóčje

flúviokrás -a m *geogr. krasa* kras z redkimi zaprtimi kotanjami, katerega površje sta poleg korozije izoblikovali denudacija in krajevno erozija

fluviométrični indeks -ega -a m *hidgeogr.* razmerje med količino padavin in vodnim odtokom v določenem porečju, izraženo v odstotkih

fluvisól -a m *pedogeogr.* → obréčna pršt

fókus eklíptike -a -- m *mat. geogr.* → goríšče eklíptike

foliácija -e ž *geomorf.* plašnata razporeditev zrn v kamnini, do katere pride pri visokih temperaturah in pritisku, ko se minerali lahko razporejajo vzporedno

GL: var. *okolja* defoliácija (1, 2), *geomorf.* eksfoliácija

Forélova léštvica -e -e in forélova léštvica -e -e ž *hidgeogr.* leštvica za terensko določanje barve jezerske vode s primerjavo barve vodnih vzorcev različnih odtenkov

formácija -e ž *geomorf.* genetsko povezana skupina različnih kamnin

formálno mésto -ega -a s *geogr. nas.* naselje,

ki se v raziskavah, proučitvah opredeli kot mésto z uporabo različnih metod, npr. z določanjem najmanjšega števila prebivalcev, deleža kmečkenga prebivalstva **PRIM.:** administratívno mésto

fosfáti -ov m mn. var. *okolja* anorganske spojine zlasti v mineralnih gnojilih, pralnih praških, ki zaradi prevelike uporabe v kmetijstvu in gospodinjstvih onesnažujejo vodo, povzročajo njeno evtrofikacijo

fosíl -a m *geomorf.* → okamnína

fosilizácija -e ž *geomorf.* → okamnítev

fosílina jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, zapolnjena z neprepustnimi sedimenti

fosílina moréna -e -e ž *geomorf.* starejše morensko gradivo, tudi morenski nasipi, ki kažejo znake preobrazbe s spreminjanjem barve in oblike, spríjemanjem **S**: štára moréna **PRIM.:** recéntna moréna

fosílina pršt -e prští ž *pedogeogr.* pršt, prekrita z mlajšimi odkladninami, ki so onemogočile njen nadaljnji razvoj

fosílina škávnica -e -e ž *geogr. krasa* škavnica, ki zaradi korodiranega dna in/ali oboda ne zadržuje več vode in izgublja svojo prvotno obliko

fosílina škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja, ki se ne razvija več, nastala v drugem geološkem obdobju

fosílina vóda -e -e ž *hidgeogr.* talna voda, ki zaradi spremenjenih podnebnih razmer ni več vključena v vodni krogotok

fosílni kotlíč -ega -íča m *geogr. krasa* Z morenskim gradivom zapolnjen kotlíč, nastal pred zadnjo poledenitvijo

fosílni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, kjer so geomorfološki procesi prekinili nekdanje zakrasevanje

fosílni léd -ega ledú m *hidgeogr.* led, ki se pojavi na površju ali v globini in je nastal v enem od preteklih hladnejših podnebnih obdobj

fosílni ledéni klín -ega -ega -a m *geomorf.* v izpraznjen prostor raztopljenega ledenega klina nanoseno alohtono gradivo s površja

fosílni permafrost -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* permafrost, nastal v obdobjih največjih pleistocenskih ohladitev, ohranjen v globinah do 1500 m, zlasti v Sibiriji pod talikom in površinsko cono recentnega permafrosta

fosilni reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, ki so ga oblikovali procesi v drugačnem nekdanjem podnebju **PRIM.:** podedovani reliéf

fosilni vršaj -ega -a m *geomorf.* vršaj, ki ne nastaja več **PRIM.:** aktivni vršaj

fosilno brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, zapolnjeno z neprepustnimi sedimenti

fosilno gorivo -ega -a s nav. mn. *var. okolja* trdo, tekoče, plinašo gorivo, neobnovljiv vir energije, npr. šota, premog, zemeljski plin in nafta, iz katerega se pri zgorevanju sproščajo dimni plini, ki onesnažujejo okolje, porablja pa se tudi kisik

fótična cóna -e -e ž *hidgeogr.* zgornja, s sončno svetlobo osvetljena plašt morske vode, navadno debela do 80 m, v kateri poteka fotosinteza **S:** evfótična cóna, osvetljèna plašt **PRIM.:** áfótična cóna

fótogrametrija -e ž **1. kart.** fotografiranje Zemljinega površja in izdelovanje zemljevidov s pomočjo tako dobljenih posnetkov **2. kart.** veda o tem

GL: *kart.* aërofotogrametrija (1, 2), *kart.* stërefotogrametrija, *kart.* teréstična fótogrametrija

fótokémično onesnaževanje zraka -ega -a -- s *var. okolja* onesnaževanje zraka zlasti z izpušnimi plini motornih vozil, ki zlasti v mestih pod vplivom sončne svetlobe s kemičnimi reakcijami sinergetsko povečujejo njihovo škodljivost

fotométer -tra m *hidgeogr.* naprava za merjenje prozornosti vode

fótooksidánti -ov m mn. *var. okolja* reakcijsko izjemno sposobne snovi, ki nastanejo med fotokemičnimi procesi pod vplivom Sončevega sevanja ob sočasni prisotnosti ogljikovodikov, dušikovih oksidov in kisika

fótoperiódičnošt -i ž *biogeogr.* menjavanje dneva in noči, spremembe v razmerju med dolžino dneva in noči v različnih obdobjih leta, ki vplivajo na aktivnost organizmov

fótoperiodizem -zma m **1. biogeogr.** odzivanje rastlin, živali na dolžino dneva **2. biogeogr.** vpliv dolžine dneva na razvoj, življenje rastlin, živali

fótoplán -a m *kart.* skupaj zloženi letalski posnetki, ki so s pomočjo matematičnih

postopkov usklajeni z izbranim merilom in kartografsko projekcijo zemljevida

fótosintéza -e ž *biogeogr.* za celotno življenje na Zemlji pomemben biokemični proces, pri katerem zelene rastline s klorofilom ob pomoči Sončeve svetlobe ter ogljikovega dioksida iz zraka in vode z raztopljenimi mineralnimi snovmi tvorijo organske snovi, pri čemer se sprošča kisik

fótotropízem -zma m *biogeogr.* obračanje delov rastline v smer, iz katere prihaja svetloba

frákcija -e ž *pedogeogr., geomorf.* sipko kamninsko gradivo iz podobno velikih zrn grušča, proda, peska, melja, gline

franciscèjski katáster -ega -tra m *kart., agr. geogr., v Avstriji, v obdobju vladavine cesarja Franca I.* zemljiški kataster z natančnimi evidencami parcel, zemljiških kategorij in zemljiških lastnikov po katastrskih občinah, z zemljiškimi mapami v merilu 1 : 2880, na podlagi cesarskega patenta izdelan v letih od 1818 do 1827 **PRIM.:** digitálni katáster, jožefinski katáster, terezijánski katáster

fráta -e ž **1. agr. geogr., na Pohorju** s trebljenjem pridobljena njiva **PRIM.:** črét (2), làz, ledína (2), novína (2), rôvt (1), rût **2. agr. geogr.** na golo izsekano zemljišče sredi sklenjenih gozdov, ki se postopoma, nenačrtno zarašča

freátični pás -ega pasú m *geogr. krasa, v kraški hidrologiji* najnižji sloj v navpičnem prerezu kraških kamnin, v katerem se voda pod tlakom po načelu veznih posod pretaka skozi povezane votline **S:** prežéti pás **PRIM.:** epifreátični pás (1), vadózni pás

frekvénca vóženj -e -- ž *geogr. prometa* pogostost prometnih zvez med določenima krajema

freóni -ov m mn. *var. okolja* kemične snovi, uporabljane kot hladilna, izolirna, topilna in druga sredstva, iz katerih se sprošča fluor, ki vpliva na razkranje ozonske plasti v ozračju, kar zmanjšuje zaščito organizmov pred naravnim ultravijoličnim sevanjem iz vesolja

frézanje -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje z motokultivatorjem, s katerim se ornica z eno samo operacijo pripravlja za setev

frigána -e ž *biogeogr.* rastlinstvo v vzhodnem delu Sredozemlja, ki ga sestavljajo suši prilagojene zeliščne rastlinske vrste, nizki trnašči grmi in zlasti okroglolišti polgrmi

frigoríf -a m *biogeogr.* rastlina, ki uspeva pri nizkih temperaturah

frónta -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* štíčišče med različnimi zračnimi, vodnimi gmotami
GL: *klimatogeogr.* árkíčna frónta, *geomorf.* frónta preperévajna, *klimatogeogr.* hládna frónta, *klimatogeogr.* íntertrópska frónta, *hidgeogr.* oceánska frónta, *klimatogeogr.* okludírana frónta, *klimatogeogr.* polárna frónta, *klimatogeogr.* tópla frónta

frontálna meglà -e -è ž *klimatogeogr.* megla, ki nastaja ob topli ali hladni fronti, pri čemer prihaja do mešanja toplih vlažnih in hladnih zračnih gmot, povezanega z adiabatnim ohlajanjem

frontálna nevíhta -e -e ž *klimatogeogr.* nevíhta, ki nastane ob prehodu fronte

frontálna obláčnosť -e -i ž *klimatogeogr.* obláčnosť ob prehodu fronte **PRIM.:** konvekcijska obláčnosť, orográfska obláčnosť

frontálne padavíne -ih -ín ž mn. *klimatogeogr.* padavíne, ki nastanejo ob prehodu fronte **PRIM.:** konvekcijske padavíne, orográfske padavíne

frontálni toplótni obrát -ega -ega -áta m *klimatogeogr.* toplotni obrat, nastal na območju fronte **PRIM.:** radiacijski toplótni obrát, subsidiénčni toplótni obrát

frónta preperévajna -e -- ž *geomorf.* globina, do katere sega od površja navzdol napredujoče preperevanje kamnin

frontiêr -ja m *polit. geogr.* mejno območje oziroma zunanji pas evropsko preurejenega območja v obdobju kolonizacije belcev v Združenih državah Amerike in Kanadi, na robu območja, ki ga nadzorujejo indijanski staroselci

Fullerjeva projékcija -e -e [fúlerjeva] in fullerjeva projékcija -e -e ž *kart.* poliedrska kartografska projékcija, pri kateri je Zemlja upodobljena s pomočjo razvitega plašča mreže večjega števila trikotnikov, katerih stranice sekajo Zemljino površino

fúlvo kislína -- -e ž *pedogeogr.* mešanica organskih snovi, ki ostane v raztopini po zakisanju razredčenega alkalnega izvlečka prsti

fumaróla -e ž *geomorf.* majhna odprtina na vulkanskem območju, skozi katero uhajajo na površje para, plini in različne kisline s

temperaturo med 200 in 1000 °C **PRIM.:** gejzír, moféta, sofión, solfatára

fungicíd -a m *var. okolja, agr. geogr.* okolju lahko škodljivo sintetično sredstvo, ki se zlasti v kmetijstvu uporablja proti glivičnim boleznim gojenih kulturnih rastlin **PRIM.:** herbicíd, insekticíd

fúncija -e ž *geogr. nas.* dejavnost ali sklop dejavnosti, ki jim je namenjeno prostorsko zaokroženo območje, npr. stanovanjska, proizvodna, oskrbna, naravovarstvena funkcija, centralne funkcije
GL: *geogr. nas.* centrálne fúncije, *polit. geogr.* državne fúncije, *geogr. nas.* méstne fúncije, *geogr. nas.* meštoslužne fúncije, *geogr. nas.* meštotvórne fúncije, *polit. geogr.* nótranje državne fúncije, *agr. geogr.* podežélske fúncije, *geogr. turizma* rekreacijske fúncije (1, 2), *geogr. nas.* rurálne fúncije, *geogr. nas.* urbáne fúncije, *polit. geogr.* zunánje državne fúncije

fúncijska diverzifikácija -e -e ž *geogr. nas.* zastopanošt različnih funkcij v določenem naselju, meštu
GL: *geogr. nas.* índeks fúncijske diverzifikácie

fúncijska géomorfologíja -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje vlogo, pomen reliefnih oblik za delovanje človeka

fúncijska régija -e -e ž *spl. geogr.* ozemlje s temeljno gospodarsko vlogo, ki povezuje proizvodno različna območja v pokrajinsko zaokroženo enoto, navadno navezано na določeno centralno naselje ali pomembno prometnico **S:** nodálna régija **PRIM.:** ekonóm-ska régija, fiziognómska régija, gravitacijska régija, homogéna régija

fúncijski prêlog -ega -a m *agr. geogr.* prelog zaradi čakanja na novo, zlasti nekmetijsko rabo zemljišča **PRIM.:** ekonóm-ski prêlog, sociální prêlog, téhnični prêlog

funkcionalna enkláva -e -e ž *polit. geogr.* Z matično državo povezan del ozemlja, ki je zaradi naravnih in drugih ovir dejansko doštopen le čez ozemlje sosednje države, npr. v Brašljevico na Hrvaškem vodi le cesta iz Bele krajine, v nekatere slovenske obkolpske vasi pa se pride le po cesti, ki vodi čez hrvaško ozemlje

funkcionalna nacionalna država -e -e -e ž

polit. geogr. nacionalna država, v kateri večinski narod sestavlja od 60 % do 90 % njenega prebivalstva **PRIM.:** prava nacionalna država
fužina -e ž *ind. geogr.* manjši obrat za topljenje in predelavo železove rude, na ozemlju Slo-

venije značilen za obdobje od srede 16. do konca 19. stoletja

fužinarstvo -a s *ind. geogr.* tradicionalna dejavnost pridobivanja in predelave železa v fužinah

G

gabarít -a m *geogr. nas.* največji obseg vodoravne ali navpičnega profila stavbe

GL: *geogr. nas.* gabarít nasélja

gabarít nasélja -a -- m *geogr. nas.* prevladujoči profil navidezno sklenjene gmote stavb v naselju

gábro -a m *geomorf.* siva ali črna debelozrnata globočina iz piroksenov in plagioklazov
PRIM.: čizlakít

gacekondú -ja [gačekondú] m (tur.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mest v Turčiji **PRIM.:** barriada, básti, bidonville, callampa, favéla, jacale, rancho, slum (2), tugúrio, villa miseria

galerija -e ž *geogr. krasa* navadno precej enakomerno širok in visok del vodoravne kraške jame

galerijski gózd -ega -a m *biogeogr.* ozek pas gozdnega drevja, ki porašča bregove rek v savani **PRIM.:** savánski gózd

Gallova projékcija -e -e [gálova] in gallova projékcija -e -e ž *kart.* valjna kartografska projekcija, pri kateri je na valj, ki seka kroglo na 45. štopinji severne in južne zemljepisne širine, prenesena mreža med seboj enako

oddaljenih poldnevnikov, vzporedniki pa so proti tečajema med seboj vedno bolj oddaljene ravne črte

gáma žárki -- -ov m mn. *var. okolja* → žárki gáma

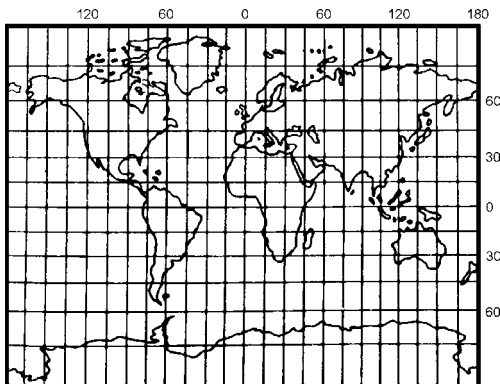
garíga -e ž (fr. garrigue) *biogeogr.* za južno Francijo značilno nizko vednozeleno, pogosto trnašto grmičasto rastlinstvo, med katerim prevladujejo bodljikavi hrašt, brškin, navadni rožmarin, materina dušica, prava sivka

garúa -e ž (šp.) *klimatogeogr.* gošta meglena plašt, ki nastane na območju hladnega morskega toka pred izrazito sušno severnočilsko in perujsko obalo

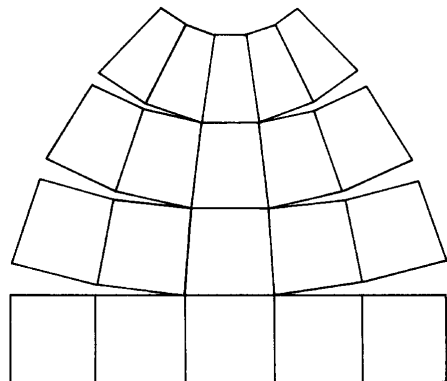
gástarbájter -ja m (nem. GaStarbeiter) *polit. geogr.* zaposlena oseba iz tujine v nemškem govornem okolju

Gauss-Krügerjeva koordináta -e -e [gáus krígerjeva] in gauss-krügerjeva koordináta -e -e ž *kart.* vsaka od dveh koordinat (x, y), ki sestavljata koordinatno pravokotno ali kvadratno kilometrsko mrežo

Gauss-Krügerjeva mreža -e -e [gáus krígerjeva] in gauss-krügerjeva mreža -e -e ž *kart.* kilometrska geografska koordinatna mreža

Gallova projekcija

Gauss-Krügerjeva mreža

z medsebojno pravokotnima koordinatama x in y

gazifikácija -e ž *var. okolja* → plinifikácija

Geigerjev števec -ega -vca [gájgerjev] in geigerjev števec -ega -vca m *var. okolja* → Geiger-Müllerjev detéktor

Geiger-Müllerjev detéktor -ega -ja [gájger mílerjev] in geiger-müllerjev detéktor -ega -ja m *var. okolja* naprava za merjenje in odkrivanje ionizirajočega sevanja v okolju **S**: Geigerjev števec

gejzír -ja m *hideogr., geomorf.* vroč vrelec, ki skozi odprtino v Zemljini skorji v navadno stalnih presledkih brizga v zrak vodo in vodno paro **PRIM.:** fumaróla, moféta, sofión, solfatára

geliflúkcija -e ž *geomorf.* soliflukcija vrhnje, poleti odtaljene plasti tal na območju permafrošta, na nagnjenem površju s hitrostjo premikanja od 0,5 cm do 20 cm na leto, pri čemer se lahko pojavljajo geliflukcijski tokovi z geliflukcijskimi jeziki, geliflukcijske police **PRIM.:** kongeliflúkcija

geliflukcijska plášt -e plástí ž *geomorf.* plást površinskega gradiva, pomešanega z vodo, ki se v času poletnega odtajanja zamrznjenih tal premika

geliflukcijska políca -e -e ž *geomorf.* vsaka od več polic, ki jih loči nizka stopnja, nastala na spodnjem robu geliflukcijske plasti ali geliflukcijskega toka

geliflukcijski jêzik -ega jezíka m *geomorf.* od 30 m do 50 m širok polkrožen zaključek na spodnjem robu geliflukcijskega toka, ki se konča z od 1 m do 6 m visoko geliflukcijsko polico

geliflukcijski tók -ega -a m *geomorf.* ozka, hitreje premikajoča se geliflukcijska plást na nagnjenem površju

gelifrácija -e ž *geomorf.* → zmrzálnó preperévanje

generalizácija kárte -e -- ž *kart.* → posploševánje zemljevída

generálka -e ž **1. kart.** pregledna topografska karta v majhnem merilu **2. kart.** splošni zemljevid **S**: generálna kárta, generální zemljevíd

generálna kárta -e -e ž *kart.* → generálka (2)

generální tóvor -ega tovóra m *geogr. prometa* kosovno blago v večjih količinah, npr. sladkor, riž, sadje, bombaž, kavčuk, ohlajena in zamrznjena živila, metalurški izdelki

generální zemljevíd -ega -a m *kart.* → generálka (2)

genétska géomorfologija -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje nastanek reliefa

genétski horizont -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu prsti, nastal z njeno genezo

genétski típ reliéfa -ega -a -- m *geomorf.* tip reliefa glede na prevladujoči proces nastanka

PRIM.: kráški reliéf, ledeníški reliéf, obální reliéf, réčni reliéf, vétlní reliéf, vulkánski reliéf

genéza prstí -e -- ž *pedogeogr.* → pedogenéza

geníus lóci -a -- m (lat.) *spl. geogr., geogr. nas.* prenos izkušenj na podlagi tradicionalnih spoznanj, ki upošteva vplive podnebja, zemljišča in avtohtonega gradiva na oblikovanje kulturne pokrajine, njenih naselij in njihovih arhitektonskih značilnosti

génovska depresíja -e -e ž *klimatogeogr.* severnosredozemska depresija, ki se pogloblja ali nastaja nad Genovskim zalivom, navadno sočasno z depresijo severno od Alp

génška tehnológija -e -e ž *agr. geogr., var. okolja* postopki, ki omogočajo izolacijo zelenega fragmenta deoksiribonukleinske kisline (DNK) in njegovo kloniranje ne glede na spol, zlasti zaradi vzgoje rastlinskih vrst, ki zagotavljajo večji pridelek, so bolj odporne proti škodljivcem in boleznim, zato jih je mogoče gojiti tudi v težjih pridelovalnih razmerah **S**: génški inženíring

génški inženíring -ega -a m *agr. geogr., var. okolja* → génška tehnológija

géoantiklinála -e ž *geomorf.* obsežno, razpotegnjeno vzpeto območje, nastalo z epirogenozo Zemljine skorje **PRIM.:** antiklinála, antiklinórij, géosinklinála

géobotánika -e ž veda o zakonitostih uspevanja rastlin in razmerah, potrebnih za to, o njihovi razširjenosti na Zemlji **PRIM.:** fitocenológija, fitoekológija, fitogeografija

geocéntrični sistém -ega -a m *mat. geogr.* nebesni sistém, katerega središče je Zemlja **PRIM.:** heliocéntrični sistém

geóda -e ž *geomorf.* manjše, deloma votlo

kroglašto, elipsoidno ali nepravilno oblikovano mineralno telo, ki nastane v sedimentni kamnini s sekrecijo, pri čemer se kristali razraščajo od zunanje stene votlinice proti sredini **PRIM.:** konkrécija (1)

geodétska báza -e -e ž *kart.* natančno izmerjena črta na Zemljinem površju kot izhodišče za merjenje pri triangulaciji

geodétski ázimum -ega -a m *kart.* kot med dotikalnico na poldnevniku določene točke in dotikalnico najkrajše linije na določeni površini v isti točki

geodétski posnétek -ega -tka m *kart.* natančna izmera določene površine ali objekta, navadno v velikem merilu

geodétski réper -ega -ja m *kart.* oznaka geodetsko izmerjene točke na terenu

geodezija -e ž *kart.* veda o izmeri Zemljinega površja in njegovem upodabljanju **S:** zemljemérštvó

GL: *kart.* nižja geodezija

géoeekologija -e ž *pokr. ekol.* → pokrajinska ekologija

géofáktor -ja m nav. mn. *spl. geogr.* → geografski dejávník

geofít -a m *biogeogr.* večletna rastlina, ki preživi neugodno obdobje za rast kot korenika, čebulica, gomolj **PRIM.:** fanerofít, hamefít, hemikriptofít, kriptofít, terofít

géofizika -e ž *geomorf., klimatogeogr.* del fizike, ki se ukvarja z naravnimi fizikalnimi pojavi v Zemljini notranjosti in v ozračju

géofráktúra -e ž *geomorf.* → zêmeljski prelóm

geográf -a m **1.** *spl. geogr.* raziskovalec ali opisovalec Zemljinega površja, njegovih delov in/ali sestavin **S:** zemljepísec **2.** *spl. geogr.* strokovnjak za področje geografije **S:** zemljepísec **3.** *spl. geogr.* človek, ki se poklicno ali ljubiteljsko ukvarja z geografijo **S:** zemljepísec

geografija -e ž *spl. geogr.* veda o vsestranski povezanosti, prepletenosti, soodvisnosti naravnih in družbenih pojavov, procesov na Zemljinem površju, ki kot celota ustvarjajo regionalno strukturo, pokrajinsko podobo **S:** zemljepís

GL: *spl. geogr.* agrárna geografija, *spl. geogr.* ántropogeografija (1, 2), *spl. geogr.* aplikativna

geografija, *spl. geogr.* behaviorístična geografija, *spl. geogr., biogeogr.* biogeografija (1, 2), *spl. geogr.* démogeografija, *spl. geogr.* deskriptívna geografija, *spl. geogr.* didáktika geografije (1, 2), *spl. geogr.* družbena geografija, *spl. geogr.* dualístična geografija, *spl. geogr.* edáfogeografija, *spl. geogr.* ekonómška geografija, *spl. geogr.* enótna geografija, *biogeogr.* fitogeografija, *spl. geogr.* fízična geografija, *spl. geogr.* geografija človeka, *spl. geogr.* geografija déla, *spl. geogr.* geografija kontaktnih območij, *spl. geogr.* geografija krása, *hidgeogr.* geografija mórja, *spl. geogr.* geografija nasélij, *polit. geogr.* geografija obmêjnósti, *spl. geogr.* geografija oskíbe, *spl. geogr.* geografija podežélja, *spl. geogr.* geografija prebivalstva, *spl. geogr.* geografija proizvodnje, *spl. geogr.* geografija prométa, *geogr. turizma* geografija próštega čása, *spl. geogr.* geografija prstí, *biogeogr.* geografija rastlínstva, *spl. geogr.* geografija turizma, *biogeogr.* geografija živáli, *biogeogr.* geografija živálstva, *spl. geogr.* gospodárska geografija, *spl. geogr.* hidrogeografija (1, 2), *spl. geogr.* hístórična geografija, *spl. geogr.* humána geografija, *spl. geogr.* indústrijska geografija, *spl. geogr.* klimatogeografija, *spl. geogr.* kognitívna geografija, *spl. geogr.* kompléksna geografija, *spl. geogr.* kultúrna geografija, *spl. geogr.* kvantitativna geografija, *spl. geogr.* maritimna geografija, *spl. geogr.* matemátična geografija, *spl. geogr.* medicínska geografija, *spl. geogr.* méstna geografija, *spl. geogr.* narávna geografija, *spl. geogr.* óbča geografija, *spl. geogr.* opisna geografija, *spl. geogr.* páleogeografija, *spl. geogr.* pédogeografija, *spl. geogr.* politíčna geografija, *spl. geogr.* regionálna geografija, *spl. geogr.* sistémška geografija, *spl. geogr.* sociálna geografija, *spl. geogr.* splóšna geografija, *spl. geogr.* šólska geografija, *spl. geogr.* teorétična geografija, *spl. geogr.* urbána geografija, *biogeogr.* vegetacijska geografija, *spl. geogr.* véja geografije, *polit. geogr.* volílna geografija, *spl. geogr.* zgodovínska geografija (1, 2), *biogeogr.* zóogeografija (1, 2)

geografija človeka -e -- ž *spl. geogr.* → ántropogeografija (1)

geografija déla -e -- ž *spl. geogr.* → gospodárska geografija

geografija kontaktnih območij -e -- -- ž *spl. geogr.* del geografije, ki proučuje ozemlja na

štiku različnih družbenogeografskih in naravnogeografskih enot

geografija krása -e -- ž *spl. geogr.* del geografije, ki proučuje naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti kraške pokrajine

geografija mórja -e -- ž *hidgeogr.* del hidrogeografije, ki proučuje naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti morij, oceanov **S:** maritimna geografija

geografija nasélij -e -- ž *spl. geogr.* veja družbene geografije, ki raziskuje in opisuje lego, razporeditev in gostoto človekovih naselbin, njihovo fiziognomijo, funkcijo in nastanek, zlasti kot sestavni del pokrajine

geografija obmêjnosti -e -- ž *polit. geogr.* del politične geografije, ki raziskuje meje, obmejna območja, položaj posameznih obmejnih delov državnega ozemlja in čezmejno sodelovanje

geografija oskrbe -e -- ž *spl. geogr.* del gospodarske geografije, ki obravnava oskrbovanje, oskrbljenost družbe s potrebnimi uslugami in izdelki

geografija podežêlja -e -- ž *spl. geogr.* del geografije, ki obravnava geografske vidike človekove organiziranosti in dejavnosti na zunajmeštnih območjih **PRIM.:** urbana geografija

geografija prebivalštva -e -- ž *spl. geogr.* → demogeografija

geografija proizvodnje -e -- ž *spl. geogr.* del gospodarske geografije, ki obravnava proizvodnjo dobrin, potrebnih za življenje človeka

geografija prométa -e -- ž *spl. geogr.* del gospodarske geografije, ki proučuje promet kot geografski pojav, dejavnik

geografija prôstega časa -e -- -- ž *geogr. turizma* del socialne geografije, ki raziskuje pokrajinske sestavine, dejavnike in procese, nastale zaradi različnih oblik preživljanja prostega časa, zlasti turizma in rekreacije **PRIM.:** geografija turizma

geografija prstí -e -- ž *spl. geogr.* → pédogeografija

geografija rastlínstva -e -- ž *biogeogr.* → vegetacijska geografija

geografija turízma -e -- ž *spl. geogr.* del gospodarske geografije, ki raziskuje zlasti pokrajinske sestavine, dejavnike in procese,

nastale zaradi različnih oblik turizma **PRIM.:** geografija prôstega časa

geografija živáli -e -- ž *biogeogr.* → zóogeografija (2)

geografija živálstva -e -- ž *biogeogr.* → zóogeografija (1)

geográfška dolžina -e -e ž *mat. geogr.* → zemljepisna dolžina

geográfška entitéta -e -e ž *kart.* → geográfški objékt

geográfška geštalt teorija -e -- -e [geštált] ž *spl. geogr.* metodološko-raziskovalni pristop v geografiji, ki celoto in njeno sestavo obravnava glede na pojavne oblike, odnose med prvinami znotraj celote in glede na to, kako spremembe posameznih prvin vplivajo na celoto, pri čemer po načelu, da je celota več kot le vsota sestavnih delov, ne upošteva enakovredne zastopanošči vseh pokrajinskih prvin, pač pa glede na njihov večji ali manjši pomen izbira, obravnava samo tiste, ki so tesneje povezane s predmetom proučevanja, namenom raziskave

geográfška kárta -e -e ž *kart.* → geográfški zemljevid

geográfška koordináta -e -e ž *mat. geogr., kart.* → zemljepisna koordináta

geográfška koordinátna mréža -e -e -e ž *kart.* dogovorjena mreža iz črt enake zemljepisne širine, oštevilčenih od 0° do 90° severno in južno od ekvatorja, in črt enake zemljepisne dolžine, oštevilčenih od 0° do 180° vzhodno in zahodno od greenwiškega poldnevnikar, ki se uporablja za določitev lege točk na površju Zemlje **S:** zemljepisna koordinátna mréža **PRIM.:** štopínska mréža

geográfška léga -e -e ž *spl. geogr., kart.* → zemljepisna léga (1, 2)

geográfška metoda -e -e ž *spl. geogr.* način iskanja prostorskih zvez med geografskimi prvinami in dejavniki

geográfška metodologija -e -e ž *spl. geogr.* celota metod, ki se uporabljajo pri geografskem raziskovanju, mišljenju

geográfška mílja -e -e ž *mat. geogr.* dolžinska enota, ki so jo nekoč uporabljali v prometu in meri 7420 m, kar je petnajšči del dolžinske štopínje na ekvatorju **PRIM.:** mórska mílja

geográfška mobilnošt -e -i ž *demogeogr.* prese-

ljevanje ljudi med posameznimi deli naselja, naselji, pokrajinami, državami in celinami

geografska okóljška étika -e -e -e ž *spl. geogr.* metodološko-raziskovalni pristop v geografiji, ki poudarja, da je human odnos do narave mogoče doseči le z vrednostnimi merili, temelječimi na odgovornosti človeka za trajno ohranjanje življenjskega okolja, biološke raznovrstnosti našega planeta in kakovosti geografskega okolja

geografska pánoga -e -e ž *spl. geogr.* → vêja geografije

geografska prvína -e -e ž *spl. geogr.* geografski pojav v pokrajinski strukturi, na katerega vplivajo geografski dejavniki, npr. podnebje, prebivalstvo, industrija **S:** geografska sestavína, geografski element

geografska régija -e -e ž *spl. geogr.* geografsko bolj ali manj homogeno, zaokroženo ozemlje, navadno z lašnim imenom

geografska sestavína -e -e ž *spl. geogr.* → geografska prvína

geografska sistémska teorija -e -e -e ž *spl. geogr.* metodološko-raziskovalni pristop, ki obravnava pokrajino celostno kot odprt prostorski sistem, s spletom povezav pokrajinskih sestavin, ki je vplival na to, da so se v geografiji uveljavili kvantifikacija geografskih pojavov, medsebojnih povezav in modelno zasnovano raziskovanje

geografska snéžna mêja -e -e -e ž *klimatogeogr., hidogeogr.* snežna meja, do katere na nizki nadmorski višini glede na podnebne razmere na določeni zemljepisni širini sega sklenjena snežna odeja, ne da bi v topli polovici leta skopnela **PRIM.:** podnébna snéžna mêja

geografska širína -e -e ž *mat. geogr.* → zemljepisna širína

geografska teorija káosa -e -e -- ž *spl. geogr.* metodološko-raziskovalni pristop v geografiji, ki zapletena stanja in procese, ki jih ni mogoče razlagati s spoznanji klasične znanosti, proučuje kot kaos, na zunaj opazen kot nered, občuten odmik od sistema, iz katerega se lahko znova vzpostavi neki nov red, sistem

geografska terminológija -e -e ž *spl. geogr.* celota strokovnih izrazov na področju geo-

grafije **S:** geografsko izrazje, geografsko izrazoslôvje

geografska toponimija -e -e ž *spl. geogr.* celota zemljepisnih imen, proučevanje njihovega izvora, nastanka **S:** geografsko imenoslôvje

geografska trájnoštno-sónarávna paradígma -e -e -e ž *spl. geogr.* paradigma, ki poudarja nujnost odgovornega in trajnega gospodarskega razvoja, brez ogrožanja možnosti za zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij, pri čemer izpostavlja pomen geografskega raziskovanja materialnega razvoja človeštva, držav, pokrajin, zlasti z vidika omejitev geografskega okolja in naravnih virov

geografski behaviorizem -ega -zma [bihevijorizem] m *spl. geogr.* nazor, ki poudarja, da na ravnanje družbe, družbenih skupin, posameznika v geografskem okolju vplivajo zlasti socialni in psihološki dejavniki

geografski dejávník -ega -a m nav. mn. *spl. geogr.* dejavnik, ki aktivno vpliva na druge sestavine pokrajinske strukture, npr. nadmorska višina, oddaljenost od morja, prometna povezanost **S:** géofáktor, geografski fáktor

geografski determinizem -ega -zma m *spl. geogr.* nazor, po katerem na življenje ljudi, delovanje družbe vplivajo izključno naravne razmere, materialno okolje **S:** geografski materializem **PRIM.:** geografski indeterminizem **GL:** *spl. geogr.* geografski kulturni determinizem, *spl. geogr.* geografski socialni determinizem

geografski dialéktični materializem -ega -ega -zma m *spl. geogr.* nazor, ki pri razumevanju, razlagi geografskih pojavov in procesov izhaja iz materialističnega in dialektičnega nazora, pri čemer poudarja, da so vsi pojavi in procesi medsebojno povezani, soodvisni in so kot takšni posledica boja na protislovljih temelječih nasprotujočih si sil

geografski element -ega -ênta m *spl. geogr.* → geografska prvína

geografski fáktor -ega -ja m nav. mn. *spl. geogr.* → geografski dejávník

geografski indeterminizem -ega -zma m *spl. geogr.* nazor, po katerem naravne razmere, materialno okolje sploh ne vplivajo na življenje ljudi, delovanje družbe, pač pa so odločujoči psihološki, socialni in drugi nematerialni dejavniki **S:** geografski nihilizem

PRIM.: geografski determinizem, geografski sociální determinizem

geografski informacijski sistem -ega -ega -a m **K:** GIS *spl. geogr.* računalniški sistem za zajemanje, shranjevanje, vzdrževanje, obdelovanje, analiziranje, povezovanje in predstavljanje geolociranih prostorskih podatkov

geografski jóg -ega -a m *mat. geogr.* → zemljepisni jóg

geografski kulturni determinizem -ega -ega -zma m *spl. geogr.* → geografski sociální determinizem

geografski materializem -ega -zma m *spl. geogr.* → geografski determinizem

geografski modél -ega -a m **1.** *spl. geogr.* poenostavljena shema geografskega pojava ali dela Zemljinega površja **2.** *spl. geogr.* geografski pojav ali del Zemljinega površja, ki kot vzorec predstavlja sorodne pojave na Zemlji

geografski nihilizem -ega -zma m *spl. geogr.* → geografski indeterminizem

geografski objékt -ega -a m *kart.* topografski objekt na površini Zemlje **S:** geografska entitéta, zemljepisna entitéta, zemljepisni objékt

geografski pojav -ega -a m nav. mn. *spl. geogr.* pojav na Zemljinem površju, ki ga obravnava, proučuje geografija, npr. kraška jama, rečna štruga, obcestna vas

geografski pól -ega -a m *mat. geogr.* → Zêmljin tečaj

geografski položáj -ega -a m *spl. geogr.* → zemljepisni položáj

geografski posibilizem -ega -zma m *spl. geogr.* nazor, po katerem naravne razmere, materialno okolje nudijo le možnosti, ki jih človek lahko izkorišča za življenje, delovanje v skladu s svojimi sposobnostmi, znanjem

geografski pozitivizem -ega -zma m *spl. geogr.* nazor in raziskovalna metoda, ki pri razlagi geografskih pojavov in procesov poudarjata izključni pomen opazovanja, izkušvenega ugotavljanja geografskih dejstev in indukcije, pomen analize, zato se zadržujeta pri posamičnem, zanemarjata teorijo

geografski probabilizem -ega -zma m *spl. geogr.* nazor, temelječ na prepletenosti načel posibilizma in environmentalizma, po katerem je na določenem območju, v določenem

okolju mogoč družbeni razvoj glede na možnosti, ki jih nudi geografsko okolje

geografski proces -ega -a m *spl. geogr.* proces, ki spreminja geografske pojave, prvine, npr. dezertifikacija, oglejevanje, suburbanizacija

geografski prôstor -ega -a m *spl. geogr.* tridimenzionalno območje Zemljinega površja **PRIM.:** ozémlje (1), régija (1)

geografski séver -ega -a m *mat. geogr.* → zemljepisni séver

geografski sociální determinizem -ega -ega -zma m *spl. geogr.* nazor, ki preveč poudarja socialne dejavnike v družbenem razvoju, medtem ko vplivov naravnih virov in naravnih razmer skoraj ne upošteva **S:** geografski kulturni determinizem **PRIM.:** geografski indeterminizem

geografski zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, na katerem je upodobljeno površje Zemlje **S:** geografska kárta, zemljepisna kárta, zemljepisni zemljevid

geografsko imé -ega -na s *kart.* → zemljepisno imé

geografsko imenoslôvje -ega -a s *spl. geogr.* → geografska toponimija

geografsko izrázje -ega -a s *spl. geogr.* → geografska terminologija

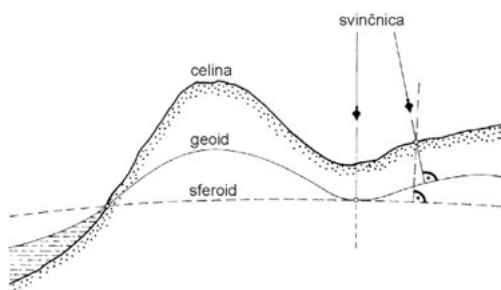
geografsko izrazoslôvje -ega -a s *spl. geogr.* → geografska terminologija

geografsko mišljénje -ega -a s *spl. geogr.* nazor, ki izhaja iz kompleksne geografije, da so geografski pojavi povezani v geografsko strukturo

geografsko odkrítje -ega -a s *spl. geogr.* s stališča evrocentrizma zgodovinski dogodek, ko so pomorščaki, raziskovalci v imenu nekaterih evropskih držav, pozneje tudi znanosti, zlasti zaradi trgovine, kolonizacije in izkoriščanja tamkajšnjih naravnih bogastev odkrili Evropi do takrat neznano ozemlje, območje na Zemlji **PRIM.:** odkrivanje svetá (2)

geografsko okólje -ega -a s *spl. geogr.* splet za geografijo pomembnih naravnogeografskih in družbenogeografskih pojavov, prvin in procesov, pomembnih za življenje ljudi **PRIM.:** biosfêra, geosfêra, lokalno okólje, planetárno okólje, regionálno okólje

geoid -a m *mat. geogr.* poenostavljena oblika Zemlje, ki ima površino povsod pravokotno

Shematični prikaz geoida in sferoida

na smer težnosti **PRIM.:** apioíd, elipsoíd, kardioíd, referenčni elipsoíd, sferoid

géokriologija -e ž *geomorf.*, *hidgeogr.* veda o permafrostu, njegovem nastajanju in oblikovanju

géolocirani podátek -ega -tka m *kart.* prostorsko natančno določen podatek, navadno glede na zemljepisno širino in dolžino, nadmorsko višino

geologija -e ž *geomorf.* veda o nastanku, razvoju in sestavi Zemlje

GL: *geomorf.* dinámična geologija, *geomorf.* glaciálna geologija, *hidgeogr.* hidrogeologija, *geomorf.* hištorična geologija, *geomorf.* ledeniška geologija

geolóška dôba -e -e ž *geomorf.* → geolóško obdóbjje

geolóška kárta -e -e ž *kart.* → geolóški zemljevid

geolóški sistém -ega -a m *geomorf.* razvršitev geolóških obdobjj v hierarhično zaporedje

geolóški zemljevid -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, ki z barvami in različnimi oznakami prikazuje geolóške značilnosti, razmere **S:** geolóška kárta

geolóško obdóbjje -ega -a s *geomorf.* daljše ali krajše obdobjje v Zemljini zgodovini, za katero so značilni določeni procesi in pojavi v nastajanju našega planeta, kamnine in po nastanku življenja življenjske oblike in njihovi preostanki, okamnine **S:** geolóška dôba **PRIM.:** epóha, perióda, zêmeljski vék

géomagnetizem -zma m *mat. geogr.* → Zêmljin magnetizem

géomedicína -e ž *spl. geogr.* del medicine, ki proučuje vpliv geografskih dejavnikov na

bolezni, območja njihovega nastajanja, njihovo razširjenost

geométrična mēja -e -e ž *polit. geogr.* politična meja, ki v večjem delu poteka po vzporednikih ali poldnevnikih, npr. med Kanado in Združenimi državami Amerike

geomórfni procés -ega -a m *geomorf.* → géomorfolóški procés

géomorfogenéza -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje nastanek reliefnih oblik **S:** morfogenéza

géomorfografija -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki meri in opisuje velikost reliefnih oblik

géomorfokronologija -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje starost reliefnih oblik

géomorfologija -e ž *spl. geogr.* veja fizične geografije, ki proučuje reliefne oblike in geomorfološke procese

GL: *geomorf.* dinámična géomorfologija, *geomorf.* fluviálna géomorfologija, *geomorf.* funkcijska géomorfologija, *geomorf.* genétska géomorfologija, *geomorf.* glaciálna géomorfologija, *geomorf.* inženirska géomorfologija, *geomorf.* jézerska géomorfologija, *geomorf.* klimátska géomorfologija, *spl. geogr.* kvantitativna géomorfologija, *geomorf.* ledeniška géomorfologija, *geomorf.* obálna géomorfologija, *geomorf.* réčna géomorfologija, *geomorf.* regionálna géomorfologija, *geomorf.* tektónska géomorfologija

géomorfolóška kárta -e -e ž *kart.* → géomorfolóški zemljevid

géomorfolóški cíkel -ega -kla m *geomorf.* del daljšega geomorfološkega procesa, znan zlasti iz teorije o geografskem razvoju reliefa

géomorfolóški načrt -ega -a m *geomorf.* geomorfološki zemljevid v merilu do 1 : 10.000

géomorfolóški procés -ega -a m *geomorf.* proces spreminjanja reliefa **S:** geomórfni procés

géomorfolóški zemljevid -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, ki prikazuje reliefne oblike in geomorfološke procese na Zemljinem površju **S:** géomorfolóška kárta

GL: *geomorf.*, *kart.* splóšni géomorfolóški zemljevid, *kart.*, *geomorf.* temátski géomorfolóški zemljevid

géomorfolóško kartiranje -ega -a s *geomorf.*,

Delitev Zemljine geološke zgodovine na geološka obdobja

Delitev Zemljine geološke zgodovine na geološka obdobja

Zemljski vek	Perioda	Epoha	Začetek obdobja v milijonih let	Glavne orogeneze	Pomembnejše dogajanje na območju Slovenije
kenozoik	kvartar	holocen	0,01	a l p i n i d s k r a	tektonska umirjenost, zmerno toplo podnebje
		pleistocen	1,6		menjavanje izrazito hladnih in toplih obdobj (glacialov in interglacialov), izumrtje jamskega medveda in mamuta na prehodu v holocen, močno tektonsko dviganje Alp v širšem pleistocenu, pojav človeka (<i>Homo sapiens</i>) na začetku pleistocena
	neogen	pliocen	5,3		naslanek dolgih dimarskih prelomov, večjih kotlin in planot, začetek zakrsevanja, pojavitev praljudi
		miocen	23		močno tektonsko delovanje z gubanjem in narivanjem, umikanje Panonskega morja, šibek vulkanizem
	terciar	oligocen	36		trk Evrazijske in Afriške litosfere plošče, močno vulkansko delovanje, intruzija granodiorita na Pohorju in tonalita v Karavankah, naslanek premogovnega bazena v osrednji Sloveniji
	eocen	53	naslajanje premogovih plasti v Karavankah in Centralnih Alpah ter plasti plitvomorskih apnencev in fliša, zakrsevanje in naslanek boksitov v osrednji Sloveniji		
mezozoik	paleogen	paleocen	65	naslajanje apnenca in fliša v južni Sloveniji	
		kreda	135	dvig Južnih Alp iz morja, pospešeno gubanje in naslajanje fliša, občasni dvigi kopnega z zakrsevanjem in naslajanjem boksitov, izumrtje dinozavrov	
	jura	205	usodanje karbonatov v plitvem morju južne Slovenije (oolitni apnenec), globoko morje v osrednji Sloveniji, globlje odprto morje na območju Južnih Alp, vrhunec razvoja dinozavrov in golosemenk, pojavitev ptic		
	trias	250	tektonsko umirjen začetek triasa z naslajanjem karbonatnih usedlin, močno tektonsko in vulkansko delovanje z globoko ugreznitvijo osrednje Slovenije sredi triasa, dvig južne Slovenije nad morje in zakrsevanje z naslajanjem boksitov in debelih plasti apnenca in dolomita v severni Sloveniji na koncu triasa; pojavitev prvih sesalcev in dinozavrov		
paleozoik	perm		290	na začetku perma usodanje apnencev, v sredini zaradi pušavskega podnebja naslajanje rdečih usedlin, ob koncu perma naslanek obsežnega plitvega morja s karbonatnimi usedlinami	
	karbon		355	dvigovanje območja južnih Karavank nad morje, zakrsevanje devonskih apnencev, naslanek najstarejšega paleokrasa pri nas, nato ugrezanje ozemlja, sočasno s tektonskim in vulkanskim delovanjem naslajanje fliša, zaradi močnega tektonskega dvigovanja spet naslane kopno, ki proti koncu karbona potone, razvoj preslice in praproti, iz katerih so nastale plasti črnega premoga	
	devon		410	na območju Pohorja, Kozjaka in Strojne naslajanje glinavcev, ki so se zaradi vulkanizma preobrazili v diabaz, na območju južnih Karavank pa plitvomorskega grebenskega in globljemorskega apnenca; izliven razvoj rib	
	silur		438	tektonsko umirjeno obdobje, naslajanje glinavcev, peščenjakov in tufov; ki se ob koncu kaledonskega gubanja preobrazijo v skrilavce	
	ordovicij		510	naslajanje tufov in vulkanskih kamnin zaradi vulkanizma in metamorfoza teh kamnin v filit	
	kambrij		570	naslajanje bazičnih vulkanskih kamnin zaradi vulkanizma in njihova metamorfoza v skrilavec	
predkambrij	proterozoik		2600	usodanje glinavcev, peščenjakov in apnencev na območju Pohorja, Kozjanskega in Strojne, občasni izbruhi lave, metamorfoza teh kamnin v gnajse, amfibolite in marmorje	
	arhalk		5000	začetek življenja pred 3,5 milijardami let	

kart. prepoznavanje reliefnih oblik na terenu in njihovo vnašanje na zemljevid

géomorfometrija -e ž *geomorf.* → kvantitativna géomorfologija

géomorfotóp -a m *biogeogr., geomorf.* kopensko okolje z enakimi geomorfološkimi razmerami za življenje organizmov

géopolitična enôta -e -e ž *polit. geogr., v geopolitiki* del sveta, ki ga sestavljajo države s podobno politično, gospodarsko, štrateško usmeritvijo, navadno povezane v geostrateške zveze, npr. heartland, rimland, zahodna Evropa, maritimna Azija

géopolitična mēja -e -e ž *polit. geogr., v geopolitiki* meja, do katere segajo območja posameznih geopolitičnih enot

géopolítika -e ž **1. polit. geogr.** smer v politični geografiji, ki proučuje države s štališča širših, svetovnih družbenih, političnih in prostorskih dogajanj ter potek in spreminjanje geopolitičnih in geostrateških meja **2. polit. geogr.** veda o odločujočem vplivu nekaterih sestavin geografskega okolja, zlasti položaja držav in njihovih meja, na mednarodne odnose oziroma zunanjo politiko določene države **3. polit. geogr.** ideološka smer, ki zagovarja, utemeljuje politični razvoj zlasti z geografskimi razmerami, npr. nacistična, velikosrbska geopolitika

geosféra -e ž *spl. geogr., pokr. ekol.* sloj Zemlje, kjer se stikajo litosfera, hidrosfera, atmosfera, pedosfera, biosfera in antroposfera

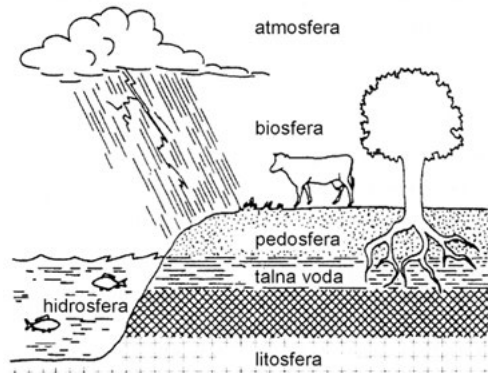
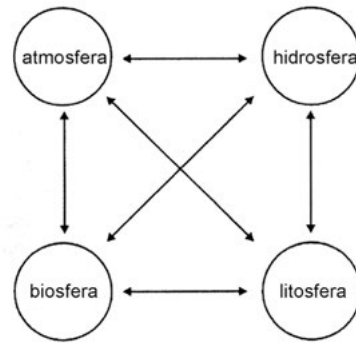
géosinklinála -e ž *geomorf.* obsežno, razpognjeno vbočeno območje Zemljine skorje, nastalo z epirogenozo **PRIM.:** géoantiklinála, sinklinála, sinklinórij

géoštratéška mēja -e -e ž *polit. geogr., v geopolitiki* meja obsežnejših geostrateških zvez

géoštratéška zvéza -e -e ž *polit. geogr., v geopolitiki* politična, gospodarska ali vojaška zveza med posameznimi geopolitičnimi enotami, npr. panregija, svetovni ideološki blok, svetovna interesna sfera

geoštrófični tók -ega -a m *hidogeogr.* morski tok, ki nastane zaradi spremembe zračnega tlaka

geoštrófični véter -ega -tra m *klimatogeogr.* veter, pihajoč vzporedno z izobarami, ki nastane z odklanjanjem višinskega vetra zaradi Cori-

Sestavni deli geosfere in njihova prepletenost

olisove sile, ki usmerja vetrove pravokotno na smer največje razlike v zračnem tlaku

géotektónika -e ž *geomorf.* veda, ki globalno proučuje procese in oblike v Zemljini skorji na kopnem in pod morjem **PRIM.:** tektónika plóšč

géotermálna elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* termoelektrarna na vulkanskih območjih ali ob tektonskih prelomnicah, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišča toplotna energija vodne pare, ki se sprošča iz Zemljine notranjosti **PRIM.:** jédrska elektrárna, plínska elektrárna, sónčna elektrárna (2)

géotérmična globinska štópnja -e -e -e ž *geomorf.* globinska plašt v notranjosti Zemlje, v kateri se temperatura zviša za 1 °C, povprečno debela 33 m

geotóp -a m *pokr. ekol.* najmanjši del Zemlje, ki nudi vsestransko enake naravnogeografske razmere za življenje

géotropízem -zma m *biogeogr.* obračanje delov rastline med raštjo pod vplivom gravitacije

géoznánošť -i ž *spl. geogr.* vsaka od znanosti, ki se ukvarjajo z raziskovanjem značilnosti Zemlje, npr. geografija, geodezija, geologija, geofizika, paleontologija, meteorologija

géo -a m **1.** *geogr. nas., izvorno* mestna četrť, v kateri so morali Judje po sklepu mestnih oblaštnih organov živeti prostorsko ločeno od drugega mestnega prebivalstva **2.** *geogr. nas.* stanovanjska mestna četrť, v kateri prebivajo zlasti na rasni, narodni, verski in družbeno-gospodarski podlagi prisilno ali prostovoljno izločene skupine prebivalstva

getoizácija -e ž *polit. geogr.* izgubljanje stika z okolico, sosednjimi narodi zaradi prisilne ali prostovoljne izolacije

g-horizónt -a [máli gé] m *pedogeogr.* → psévdogléjev horizónt

G-horizónt -a [véliki gé] m *pedogeogr.* → gléjev horizónt

ghošt town -- -a [gôušť táun] m (ang.) *geogr. nas.* nekdanje rudarsko mešto ali poštojanka zlatokopov na zahodu ZDA, Kanade, na Aljaski, nastalo na obrobju ekumene in opuščeno po prenehanju izkoriščanja rudnega bogaštva ali v času gospodarske krize

Gílbértova délta -e -e in gilbertova délta -e -e ž *geomorf.* popolnoma razvita delta z deltnimi spodnjimi, srednjimi in zgornjimi plastmi, ki jih sestavljata zlasti prod in pesek **PRIM.:** Hjúlstromova délta, Salisburyjeva délta

gípsni krás -ega -a m *geogr. krása, zastar.* → sadréni krás

GÍS GIS-a m krajšava *spl. geogr.* → geográfski informacijski sistém

gítja -e ž *pedogeogr. gl.* jítja

glaciácija -e ž *hidogeogr., geomorf.* → polede-nítev (2)

glaciál -a m **1.** *klimatogeogr., geomorf.* → ledéna dôba (2) **2.** *klimatogeogr., geomorf.* → polede-nítev (1)

glaciálna akumulácija -e -e ž **1.** *geomorf.* odlaganje, kopičenje ledeniških sedimentov **S:** ledeniška akumulácija **2.** *geomorf.* → ledeniški nanôs **3.** *hidogeogr.* kopičenje ledu

glaciálna dôba -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* → ledéna dôba (1, 2)

glaciálna erozija -e -e ž *geomorf.* → ledeniška erozija

glaciálna geologija -e -e ž *geomorf.* → ledeniška geologija

glaciálna géomorfologija -e -e ž *geomorf.* → ledeniška géomorfologija

glaciálna sêrija -e -e ž *geomorf.* → ledeniška sêrija

glaciálni reliéf -ega -a m *geomorf.* → ledeniški reliéf

glaciálni režim -ega -a m *hidogeogr.* → ledeniški režim (2)

glaciálni sedimènt -ega -ênta m *geomorf.* → ledeniški sedimènt

glacigéni sedimènt -ega -ênta m *geomorf.* → ledeniški sedimènt

glacilímníčni sedimènt -ega -ênta m *geomorf.* → ledeniškojézerski sedimènt

glacimarínski sedimènt -ega -ênta m *geomorf.* → ledeniško-môrski sedimènt

glácioakumulacijska oblíka -e -e ž *geomorf.* → ledeniška akumulacijska oblíka

glácioestuárski procés -ega -a m *geomorf.* → ledeniško-estuárijski procés

glácioestuárski sedimènt -ega -ênta m *geomorf.* → ledeniško-estuárijski sedimènt

glácioevštátično kolébanje -ega -a s *hidogeogr.* ciklično spreminjanje gladine svetovnega morja zaradi glacioevstazije **PRIM.:** evštátično kolébanje

glácioevstázija -e ž *hidogeogr.* spreminjanje gladine svetovnih morij zaradi kopičenja vode v ledenškem ledu in snegu ali njenega taljenja, topljenja **PRIM.:** glácioizoštázija

gláciofluviálna fáza -e -e ž *geomorf.* obdobje razvoja Zemljinega površja, ko prevladuje glaciofluvialno nasipanje **S:** flúvioglaciálna fáza, ledeniško-réčna fáza, réčno-ledeniška fáza

gláciofluviálna oblíka -e -e ž *geomorf.* reliefna oblíka, nastala z glaciofluvialnimi procesi oziroma v fluviofluvialnem gradivu, npr. glaciofluvialna terasa **S:** flúvioglaciálna oblíka, ledeniško-réčna oblíka, réčno-ledeniška oblíka

gláciofluviálna ravnína -e -e ž *geomorf.* ravno površje na vrhu glaciofluvialnih teras

gláciofluviálna terása -e -e ž *geomorf.* terasa, nastala z erozijo reke v glaciofluvialnem gradivu **S:** flúvioglaciálna terása, ledeniško-réčna terása, réčno-ledeniška terása

gláciofluviálni proces -ega -a m **1. geomorf.** erodiranje, prenašanje in odlaganje glaciofluvialnega gradiva **S:** flúvioglaciálni proces, ledeniško-réčni proces, réčno-ledeniški proces **2. geomorf.** geomorfolóški proces, v katerem součinkuje, se prepleta delovanje ledenikov in vodotokov **S:** flúvioglaciálni proces, ledeniško-réčni proces, réčno-ledeniški proces

gláciofluviálno gradivo -ega -a s **geomorf.** izvorno ledeniško gradivo, preoblikovano oziroma zaobljeno zaradi réčnega prenašanja **S:** flúvioglaciálno gradivo, ledeniško-réčno gradivo, réčno-ledeniško gradivo

gláciofluviálno obmóčje -ega -a s **geomorf.** obmóčje glaciofluvialnih procesov, zlasti odlaganja glaciofluvialnega gradiva, ki poleg proglačialnega obmóčja obsega obširno ozemlje vzdolž reke, ki priteče z njega **S:** flúvioglaciálno obmóčje, ledeniško-réčno obmóčje, réčno-ledeniško obmóčje

glácioizostazija -e ž **geomorf.** zniževanje obmóčij celinske poledenitve zaradi obremenitve z ledenim pokrovom in njihovo dviganje zaradi težne razbremenitve staljenega ledu **PRIM.:** glácioevstazija

glációkrás -a m **geogr. krasa** → ledeniški krás

glációkráška oblíka -e -e ž **geogr. krasa** → ledeniško-kráška oblíka (1, 2)

glációlakústrični sedimènt -ega -ènta m **geomorf.** → ledeniškojezáerski sedimènt

glaciologíja -e ž **1. hidgeogr., širše** veda o vseh pojavnih oblikah naravnega ledu na Zemljinem površju in pod njim ter o procesih, ki jih povzročajo **2. hidgeogr., ožje** del hidrografije o ledenikih in naravnem kopičenju ledu na kopnem ter o njihovih pokrajinskih učinkih

glációmarínski sedimènt -ega -ènta m **geomorf.** → ledeniško-mòrski sedimènt

glacióniválni krás -ega -a m **geogr. krasa, geomorf.** ledeniški krás, nastal zaradi izdatnejšega korozijskega delovanja snežnice, pri nas zlasti v visokogorju

glacióniválni režím -ega -a m **hidgeogr.** → ledeniško-snéžni režím

gláciotektónika -e ž **geomorf.** pojav premikov, razpok in gub v ledenodobnih klastičnih sedimentih zaradi pritiska ledenih gmot

glácis -a m **geomorf. gl.** glasi

gladína -e ž **hidgeogr.** površina vode v naravi

GL: **hidgeogr.** denivelácija vòdne gladíne, **geogr. krasa, hidgeogr.** gladína kráške vòde, **hidgeogr.** gladína podtálnice, **hidgeogr.** kolébanje mòrske gladíne, **geogr. krasa** kráško pólje v višini piezométrične gladíne, **hidgeogr.** navézna gladína tálne vòde, **hidgeogr.** níčelna gladína, **hidgeogr.** núlta gladína, **geogr. krasa, hidgeogr.** piezométrična vòdna gladína, **hidgeogr.** vòdna gladína

gladína kráške vòde -e -- -- ž **geogr. krasa, hidgeogr.** zgornja meja kráške vode, ki se v votlinah znižuje proti izviru **PRIM.:** piezométrični nivó (1)

gladína podtálnice -e -- -- ž **hidgeogr.** zgornja mejna ploskev stoječe ali tekoče podtálnice, pod katero je z vodo prepojen vodonosnik

gládka lášta -e -e ž **geogr. krasa** lášta z gladko skalno površino na ravnem ali nagnjenem površju, ki nastane zaradi popolnega ujemanja med površjem in kamninskimi skladi **S:** gládki lášt

gládki lášt -ega -a m **geogr. krasa** → gládka lášta

glásí -ja in glácis -a [glasi] m (fr.) **geomorf.** rahlo nagnjeno pedimentno pobočje, zlasti v sušnem in polsušnem podnebnju

gláva normálne živíne -e -- -- ž **K:** GNŽ **agr. geogr.** → gláva vélike živíne

gláva vélike živíne -e -- -- ž **K:** GVŽ **agr. geogr.** enota za vrednotenje posameznih vrst živíne, z lestvico, pri kateri vrednost 1 pomeni kravo s 500 kg žive teže, druge živali pa imajo glede na težo in količino porabljene krme drugačen koeficient, npr. bik 1,4, konj 1,3, 6-mesečno do 2-letno mlado govedo 0,7, tele 0,15, prašič 0,25, ovca 0,1 **S:** gláva normálne živíne, živínska enóta

glávna kultúra -e -e ž **agr. geogr.** kulturna rastlina, ki je najpomembnejši sestavni del kolobarja

glávna nebésna strán -e -e stráni ž **mat. geogr.** sečíšče krajevnege poldnevnika z obzorjem (S, J) in pravokotnice na smer sever-jug, potekajoče skozi stojišče, z obzorjem (V, Z) **PRIM.:** stránka nebésna strán

glávna razvódnica -e -e ž **hidgeogr.** → svetòvna razvódnica

glávna réka -e -e ž **hidgeogr.** osrednja, največja, navadno najdaljša, najbolj vodnata in/ali

najvišje izvirajoča reka v porečju **S**: osnóvna réka

glávni horizónt -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu pršti z izrazitimi fizikalnimi, kemičnimi, biološkimi lašnostmi, katerega vrste se označujejo z veliko črko, npr. horizont A, horizont O, horizont G **PRIM.:** eluviálni horizónt, glêjev horizónt, horizónt razpáde mátične podláge, humózni horizónt, iluviálni horizónt, orgánski horizónt, šótni horizónt

glávni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* največji dolinski ledeník, v katerega se štekajo manjši štranski ledeniki **PRIM.:** štránski ledeník

glávno mésto -ega -a s *geogr. nas., polit. geogr.* mesto v državi, pokrajini, regiji, navadno pomembno gospodarsko, finančno, kulturno, izobraževalno središče, v katerem so sedeži zakonodajne, izvršne in sodne oblasti, na nižjih ravneh tudi upravnih organov **S**: prestólnica

GL: *geogr. nas., polit. geogr.* glávno mésto držáve, *geogr. nas., polit. geogr.* glávno mésto federácije, *geogr. nas., polit. geogr.* glávno mésto zvézne držáve, *geogr. nas., polit. geogr.* trájno glávno mésto držáve, *geogr. nas., polit. geogr.* vpeljáno glávno mésto držáve

glávno mésto držáve -ega -a -- s *geogr. nas., polit. geogr.* glavno mesto v državi, pogosto tudi središče državotvornih procesov, nastalo iz starega, obstoječega mesta, npr. Dunaj, Pariz, ali novo, namensko zgrajeno, npr. Canberra, Brasília **S**: državna prestólnica **PRIM.:** metrópola

GL: *geogr. nas., polit. geogr.* trájno glávno mésto držáve, *geogr. nas., polit. geogr.* vpeljáno glávno mésto držáve

glávno mésto federácije -ega -a -- s *geogr. nas., polit. geogr.* → glávno mésto zvézne držáve

glávno mésto zvézne držáve -ega -a -- -- s *geogr. nas., polit. geogr.* glavno mesto, ki ima v zvezni državi navadno nevtralnó vlogo in lokacijo, npr. Washington, Canberra, Bern **S**: glávno mésto federácije, prestólnica federácije, prestólnica zvézne držáve

glávno sléme -ega sleména s *geomorf.* večje razvodno sleme, iz katerega izhajajo štranska slemena **PRIM.:** štránsko sléme

glážuá -e ž *ind. geogr.* preprošt obrat za pridobivanje stekla, ki je zaradi potrebne mešanice

lesnega pepela in vode navadno sredi obsežnih gozdov, na ozemlju Slovenije značilen za obdobje od konca 17. do srede 19. stoletja, zlasti na Pohorju, v Posavskem hribovju, na Kočevskem **S**: steklárna (2)

glážuárstvo -a s *ind. geogr.* tradicionalna dejavnost pridobivanja stekla v glažutah

glêj -a m *pedogeogr.* → oglejéna pršt

glêjev horizónt -ega -a m *pedogeogr.* sivo ali modrikašto sivkašto obarvan horizont v profilu pršti, lahko z rjaštimi lisami na površini skupkov, v katerem se ob spreminjajoči se gladini podtalnice zaradi stalnega ali občasnega pomanjkanja kisika kažejo znaki redukcije in oksidacije **S**: G-horizónt, horizónt G

GL: *pedogeogr.* oksidirani glêjev horizónt, *pedogeogr.* psévdoglêjev horizónt, *pedogeogr.* redukcijski glêjev horizónt, *pedogeogr.* sekundárno oksidirani glêjev horizónt

gléjna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* → oglejéna pršt

glejsól -a m *pedogeogr.* → oglejéna pršt

glína -e ž **1.** *pedogeogr.* najmanjši mineralni delci pršti s premerom, manjšim kot 0,002 mm **2.** *pedogeogr.* teksturni razred odcedne in neprezračene pršti, v kateri prevladujejo glinašti mineralni delci **3.** *geomorf.* drobnozrnata usedlina

GL: *pedogeogr.* mineral glín

glínašta pršt -e pršti ž *pedogeogr.* slabo odcedna in neprezračena pršt, ki vsebuje veliko gline **glínavec** -vca m *geomorf.* klastična sedimentna kamnina, nastala z vezavo zrn mineralov glin

globáča -e ž **1.** *geomorf., ljud.* štrma in ozka gorska dolina **2.** *geomorf., ljud.* zaradi erozije poglobljena kolovozna pot

globalizácija -e ž **1.** *polit. geogr.* vzpostavljajenje, krepitev soodvisnosti držav zlasti na gospodarskem, komunikacijskem področju, pri čemer se večja zlasti gospodarska in politična moč razvitih držav **2.** *spl. geogr.* širjenje delovanja velikih družb na ves svet, splošna uporaba komunikacij in popuščanje držav gospodarskemu liberalizmu, ki povzroča medsebojno odvisnost različno razvitih držav z različnimi družbenogospodarskimi sistemi **globalná tektónika** -e -e ž *geomorf.* teorija o

razlomljenosti litosfere v litosferske plošče, ki drsijo, se premikajo na židki podlagi

globálna zračna cirkulácija -e -e -e ž *klimatogeogr.* → planetárno króženje zraka

globálno króženje zraka -ega -a -- s *klimatogeogr.* → planetárno króženje zraka

globálno obsévanje -ega -a s *klimatogeogr.* celota direktnega in difuznega sončnega obsevanja vodoravne površine **PRIM.:** kvázi-globálno obsévanje

global positioning system -- -- -a [glóbal pozíšening sístem] m (ang.) **K:** *GPS mat. geogr.* postopek za določanje natančnega položaja na Zemlji s pomočjo satelitske navigacije

globél -i ž *geomorf.* vdolbina na kopnem ali v morskem dnu

globigerínsko bláto -ega -a s *geomorf.* zelo razširjen globokomorski sediment, ki ga sestavljajo nakopičene potopljene lupinice odmrlih luknjičark iz rodu *Globigerina* in iz katerega nastajajo apnenci

globína obzórja -e -- ž *mat. geogr.* kot med daljavo razgleda in tangento na stojišče opazovalca **S:** depresija horizonta

globína trénja -e -- ž *hidgeogr.* globina morja, v kateri se smer vodnega toka zaradi Coriolisove sile odkloni za 180° in hitrost toka glede na površino zmanjša za 95,7 % **S:** Eckmanova globína

globína vóde -e -- ž *hidgeogr.* navpična razdalja med gladino reke, jezera, morja in dnom

GL: *hidgeogr.* povpréčna globína vóde, *hidgeogr.* srédnja globína vóde

globinográf -a m *hidgeogr.* → globinomér

globinomér -a m *hidgeogr.* naprava za merjenje globine vode v rekah, jezerih in morjih **S:** batiméter, globinográf **PRIM.:** eholót

globínska erozija -e -e ž **1. geomorf.** erozijsko poglobljanje rečne štruge **2. geomorf.** erozijsko poglobljanje rečne doline, pobočja

globínska sonda -e -e ž *hidgeogr.* → batométer

globínski léd -ega ledú m *hidgeogr.* rečni, jezerski, morski led z rahlo porašto strukturo, ki se zaradi kristalizacije podhlajene vode odlaga na dnu vodne kotanje ali visi v vodi

globínski sréz -ega -a m **1. klimatogeogr., hidgeogr.** sneg iz robotih in nepovezanih kristalov v snežni odeji, nastal z diagenezó **PRIM.:**

površínski sréz **2. klimatogeogr., hidgeogr.** plašt ledenih iglic pod kopnim Zemljinim površjem

globínski vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* vodni tok, zlasti morski, ki ga povzročajo spremembe višine vodne gladine, sejši in poteka v nasprotni smeri kot površinski tok **PRIM.:** podpovršínski vódni tók, površínski vódni tók, pridnéni vódni tók

globočnína -e ž *geomorf.* magmatska kamnina, nastala pri štrjevanju magme v Zemljini skorji **S:** intruzívna kamnína, plutonít **PRIM.:** predornína

globóka škrápja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja z izrazito globoko zevjo

globóki krás -ega -a m **1. geogr. krasa** kras z globokim vadoznim pasom **PRIM.:** plítvi krás (1) **2. geogr. krasa** kras z debelimi plaštmi karbonatnih kamnin **PRIM.:** plítvi krás (2)

globóko jézero -ega -a s *hidgeogr.* več deset m globoko jezero, ki ima poleg epilimnija tudi metalimnij in hipolimnij **PRIM.:** plítvo jézero

globóko mórje -ega -a s **1. hidgeogr.** morje z globino, ki presega dvojno globino trenja **PRIM.:** plítvo mórje **2. hidgeogr.** del morja, kjer površinski vetrovi ne vplivajo več na oblikovanje morskega dna

globokomórska kotlína -e -e ž *geomorf.* podmorska kotlina v globini pod 4000 m, navadno zelo razsežna

globokomórska ravnína -e -e ž *geomorf.* → abisálna ravnína

globokomórski járek -ega -rka m *geomorf.* dolga in sorazmerno ozka tektonsko nastala globel v oceanu, navadno globlja od 6000 m **S:** abisální járek, oceánski járek

globokomórski pás -ega pasú m *hidgeogr.* → abisál

globokovódni béntos -ega -a m *biogeogr.* organizmi, živeči na dnu oceanov

globulárna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija za prikazovanje Zemljinih polobel, pri kateri šta ekvator in srednji poldnevnik ravni in pravokotno se sekajoči črti, drugi poldnevnik in vzporedniki so med seboj enako oddaljene krive črte, rob karte pa je krog

glóbus -a m *mat. geogr., kart.* okrogel model, ki v

pomanjšanem merilu upodablja Zemljo, nebo, druga nebesna telesa

GL: *mat. geogr., kart.* črni glóbus, *mat. geogr., kart.* nebésni glóbus, *mat. geogr., kart.* némi glóbus, *mat. geogr., kart.* reliéfní glóbus, *mat. geogr., kart.* zémeljski glóbus, *mat. geogr., kart.* zvézdni glóbus

gmájna -e ž **1. agr. geogr.** kolektivna kmečka posest na slabših zemljiščih v bližini vasi, namenjena vsakdanji paši, s katere se živina vrača čez noč domov **2. agr. geogr., ljud.** manj kakovošten gozd v bližini naselja

gmôtni tók -ega -a m *geomorf.* z vodo bolj ali manj pomešan, prepojen tok drobirja, preperine, delcev prsti in organskega gradiva, ki zaradi težnosti spolzi, šteče navzdol po pobočju ali štrugi **S:** máсни tók **PRIM.:** blátni tók, drobírski tók, grúščnati tók

gmôtno odnášanje -ega -a s *geomorf.* odstranjevanje pobočnega gradiva zaradi geomorfoloških procesov na pobočjih **S:** premíkanje zémeljskih gmôt **PRIM.:** idéjni načrt, podòr (1), soliflukcija, udòr, zémeljski pláz

GMT GMT-ja [geenté -êja] m (ang. Greenwich Mean Time) krajšava *kart.* → srédnji greenwiški čas

gnájs -a m *geomorf.* sivkašta zrnata in skrilava metamorfna kamnina iz glincev, kremenca in sljude, z značilno menjavo svetlejših in temnejših pasov

gníla vóda -e -e m *var. okolja* voda, v kateri se organske snovi zaradi pomanjkanja kisika razkrajajo anaerobno, pri čemer nastajajo smrdljive spojine, zlasti vodikov sulfid

gnílišče -a s *var. okolja* sestavni del komunalne čistilne naprave, v katerem se v anaerobnih razmerah pri določeni temperaturi biokemično razkrajajo organske snovi

gníliščno bláto -ega -a s *var. okolja* blato iz komunalnih čistilnih naprav, ki se v gníliščih s pomočjo anaerobnih bakterij biokemično razgradi, pri čemer se med drugimi plini sprošča metan, uporaben kot energijski vir, blato brez težkih kovin je uporabno kot gnojilo

gnílo bláto -ega -a s *pedogeogr., var. okolja* drobnozrnata usedlina sive do črne barve, nastala iz delno razkrojenih organskih snovi v anaerobnih razmerah na dnu stoječih voda **S:** sapropél

gníložívka -e ž *biogeogr.* rastlina, ki se prehranjuje z odmrlimi organskimi snovmi **S:** saprofit

gnójênje -a s *agr. geogr.* bogatenje kultiviranih zemljišč z organskimi in anorganskimi snovmi v različnih vrstah gnojil, ki povečujejo hranilnost prsti in s tem ohranjajo njihovo rodovitnost

GL: *agr. geogr.* harmónično gnójênje, *agr. geogr.* melioracijsko gnójênje

gnójevka -e ž *agr. geogr., var. okolja* z vodo razredčeni izločki živine brez stelje, ki nastajajo v hlevih z izplakovanjem in njihova nestrokovna in prevelika uporaba v kmetijstvu onesnažuje zlasti vodne vire **PRIM.:** gnójnica, hlévski gnój

gnójílo -a s *agr. geogr., var. okolja* naravna organska snov, npr. hlevski gnoj, gnojnica, gnojevka, koštna moka, kompost, ali umetno pridobljena anorganska snov, npr. mineralno gnojilo, ki se uporablja v kmetijstvu za izboljševanje in vzdrževanje rodovitnosti prsti, vendar njena prevelika uporaba škodi okolju

GL: *agr. geogr.* anorgánsko gnójílo, *agr. geogr.* minerálno gnójílo, *agr. geogr.* narávno gnójílo, *agr. geogr.* orgánsko gnójílo, *agr. geogr.* rudnínsko gnójílo, *agr. geogr.* umétno gnójílo

gnójnica -e ž *agr. geogr., var. okolja* mešanica seča domačih živali z vodo in snovmi, ki nastanejo iz seča zaradi naravne presnove **PRIM.:** gnójevka, hlévski gnój

gnómon -a m **1. mat. geogr.** priprava za ugotavljanje višine Sonca s pomočjo merjenja dolžine opoldanske sence **2. mat. geogr.** pokončna palica, katere senca kaže čas

gnómónska projékcija -e -e ž *kart.* azimutna projekcija, pri kateri je izhodišče projekcijskih žarkov v središču Zemlje, s proti robom popačenimi oblikami, z ekvatorjem in srednjim poldnevnikom kot pravokotno se sekajočima ravnima črtama in z enakimi razdaljami med vzporedniki **PRIM.:** ortográfska projékcija, stereográfska projékcija, zunánja projékcija

GL: *kart.* ekvátorska gnómónska projékcija, *kart.* polárna gnómónska projékcija

GNŽ GNŽ-ja [gənožə] m krajšava *agr. geogr.* → gláva normálne živíne

G_o-horizónt -a [gé ó] m (krajšava o za oksidacijski) *pedogeogr.* → oksidacijski glêjev horizónt

gôjêni êkosisistém -ega -a m *pokr. ekol.* ekosistem, v katerem je zaradi prevladujočega človekovega vpliva večina štrukturnih sestavin nenaravnih, gojenih

gôla škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja, ki ni pokrita s prštjo ali porasla z rastlinštvom

golíca -e ž *geomorf.* umetno razkrita geološka podlaga, npr. v kamnolomih, peskokopih **PRIM.:** izdánek

gôli krás -ega -a m *geogr. krasa* kras s kamnitim površjem brez pokrova prsti **PRIM.:** pokriti krás, pôlgôli krás

gôli visokogôrski gláciokrás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* → gôli visokogôrski ledeniški krás

gôli visokogôrski ledeniški krás -ega -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* razgaljeni kras v visokogorju z izrazitim prepletanjem kraških in ledeniških oblik **S:** gôli visokogôrski gláciokrás **PRIM.:** gôrski ledeniški krás

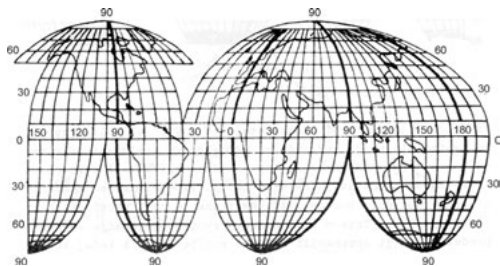
golóbina -e ž *geogr. krasa, ljud.* udornica ali brezno s širokim skalnatim vhodom, kjer se zadržujejo golobi **S:** golobínka, golobnjáča

golobínka -e ž *geogr. krasa, ljud.* → golobína

golobnjáča -e ž *geogr. krasa, ljud.* → golobína

gomíla -e ž *geogr. krasa* kup iz nametane kamenja, nastal pri čiščenju krasa

Goodejeva projékcija -e -e [gúdejeva] in goodejeva projékcija -e -e ž *kart.* stožčna kartografska projekcija, ki upodablja Zemljo s pomočjo izsekov kot razvit plašč tako, da izpušča neželene dele površja, npr. oceane, posamezna celina ali del zemljevida ima svoj osrednji poldnevnik, z drugimi povezan z ravno črto

Goodejeva projekcija

gôra -e ž **1. geomorf.** velika, masivna, navadno manj razčlenjena vzpetina, višja od griča ali hriba **2. geogr. krasa** visok kup v kraški jami nakopičenega gradiva, največkrat skalovja, čez katerega lahko vodi jamska pot **3. agr. geogr., ljud.** prvotna planina na obrobju gozdnate vzpetine s poznejšo trajno naselitvijo, npr. Gora nad Vipavsko dolino, Gora nad Sodražico **4. agr. geogr., ljud., na Dolenjskem** → vinógrad (1) **5. geomorf., ljud.** razgledna vzpetina z romarsko cerkvijo, npr. Šmarna gora, Gora Oljka

GL: *hidogeogr.* ledéna gôra, *geomorf.* mízašta gôra, *geomorf.* podgôra, *geomorf.* podmôrska gôra, *geomorf.* vulkánska gôra

goríca -e ž **1. geomorf.** osamljena nižja vzpetina **2. mn. spl. geogr., v severovzhodni Sloveniji** gričevnata pokrajina, na prisojah zgornjih delov slemen navadno sklenjeno zasajena z vinogradi **3. agr. geogr., ljud.** vinograd na gričevnatem območju **4. geogr. nas., ljud., na Koroškem** ograjen prostor okrog kmečke hiše in gospodarskih poslopjij

goríčica -e ž *geogr. krasa, ljud.* nizka, kopašta vzpetinica na ravnini Dinarskega krasa, zlašti na Notranjskem

goríšče ekliptike -a -- s *mat. geogr.* točka na veliki osi ekliptike, zunaj njenega središča, kjer je Sonce **S:** fókus ekliptike

gorívo -a s *var. okolja* organska ali anorganska snov za pridobivanje energije z zgorevanjem

GL: *var. okolja* číšto gorívo, *var. okolja* fosílno gorívo, *var. okolja* nèčíšto gorívo

górník -a m *klimatogeogr.* hladen padajoči veter, ki piha ponoči in zjutraj po dolini, grapi ali po pobočju navzdol **S:** gôrski véter **PRIM.:** dólnik

gorotvórnost -i ž *geomorf.* → orogenéza

gorôvje -a s **1. geomorf.** obsežna, medsebojno povezana skupina goratih vzpetin **PRIM.:** gričévje, hribôvje **2. geomorf.** → pogórje (1)

GL: *geomorf.* armorikánsko gorôvje, *geomorf.* grúdašto gorôvje, *geomorf.* hercínsko gorôvje, *geomorf.* kaledónsko gorôvje, *geomorf.* kúpolašto gorôvje, *geomorf.* mládo nagúbano gorôvje, *geomorf.* nagúbano gorôvje, *geomorf.* planôtašto gorôvje, *geomorf.* razlómlieno gorôvje, *geomorf.* razlómlieno nagúbano gorôvje, *geomorf.* rege-

nerírano goròvje, *geomorf.* sešávljeno goròvje, *geomorf.* sleménašto goròvje (1, 2), *geomorf.* štáro nagúbano goròvje, *geomorf.* varíscíčno goròvje, *geomorf.* verížno goròvje, *geomorf.* vulkánsko goròvje

gòrska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → gòrsko podnébje

gòrska kmetíja -e -e ž *agr. geogr., v Sloveniji* → višínska kmetíja

gòrska poledenítev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* poledenítev gorskih območij, za katero so značilni zlasti dolinski ledeniki

gòrska réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki teče v gorskem svetu in ima zaradi neuravnovešenega štrmca hitrejši tok, večjo erozijsko in transportno moč, izrazitejše mešanje vode in njeno hitro izmenjavanje **PRIM.:** ravnínska réka

gòrska veríga -e -e ž *geomorf.* dolg, razpoteg-njen niz gorovij, gora

gòrska vršta -e -e ž *geomorf.* dolg, raztegnjen niz gora

gòrski čòk -ega čòka m *geomorf.* masivna, manj razčlenjena, navadno osrednja vzpetina v gorovju

gòrski gózdni krás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* → gòrski ledeníški krás

gòrski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik v visokogorju

gòrski ledeníški krás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* ledeníški krás ob zgornji gozdni meji in pod njo, za katerega je zaradi vpliva gozdnega rastištvá in pršti značilen prehod iz golega visokogorskega ledeníškega krása v morfolòško manj izrazit površinski krás s prevlado zaobljenih oblik **S:** gòrski gózdni krás **PRIM.:** gòli visokogòrski ledeníški krás

gòrski masív -ega -a m **1.** *geomorf.* večji, manj razčlenjen gorski sklop **2.** *geomorf.* razsežno gorovje

gòrski pás -ega pasú m *biogeogr., klimatogeogr.* višínski rastišlinski pas med nižínskimi gozdovi in zgornjo gozdno mejo, npr. v Sloveniji z bukovími, smrekovími in mešánimi gozdovi med 600 m do 700 m in 1500 m do 1900 m nadmorske višine **S:** montánski pás **PRIM.:** nižínski pás, snéžni pás, súbalpínski pás, visokogòrski pás

gòrski permafrošt -ega -a m *hidgeogr., geomorf.*

permafrošt, naštal zaradi hladnega gorskega podnébja

gòrski reliéf -ega -a m *geomorf.* površinska oblikovanost gorovja

gòrski sistém -ega -a m *geomorf.* razporeditev grebenov, slemen in vmesnih dolin v gorovju

gòrski sklòp -ega sklòpa m *geomorf.* celota gorovja s povezanimi vzpetinami in dolinami

gòrski turistični kràj -ega -ega kràja m *geogr. turizma* turistični kraj v privlačni gorski pokrajini, primerni za sprehode, planíštvo, alpinizem, alpsko smučanje, hojo in tek na smučeh, lahko opremljen s športnimi objekti **PRIM.:** izlétníški turistični kràj, obmòrski turistični kràj, zdravilíški turistični kràj

gòrski turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem v gorskih turističnih krajih, privlačni gorski pokrajini **PRIM.:** méštni turízem, obmòrski turízem

gòrski véter -ega -tra m *klimatogeogr.* → gòrnik

gòrsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v gorskem svetu, navadno ledeníško ali tektonsko, v zmernem pasu dimiktično, s hladno vodo in revno s hranilnimi snovmi

gòrsko kmetíjštvo -ega -a s *agr. geogr.* navadno samozadoštno polikulturno kmetíjštvo v gorskem svetu, s prevladujočo živinorejo, ki je zlasti v povezavi s planínskimi pašništvom lahko tržno usmerjena

gòrsko kopáštvo -ega -a s *agr. geogr.* → požígalníštvo (2)

gòrsko mléko -ega -a s *geogr. krasa* mehka, krhka, plastična siga svetle barve, pogošta v hladnih gorskih kraških jamah

gòrsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* hladnejše in vetrovno podnébje z več padavinami, značilno za gorski svet **S:** gòrska klíma

gòrstvo -a s *geomorf.* v zaključeno celoto povezana gorovja, npr. Dinarsko gorštvo, Rodopsko gorštvo **S:** pogórje (2)

gòrvòdno prisl. *hidgeogr.* v smeri proti vodnemu toku **S:** vzvòdno **PRIM.:** dôlvòdno

gospodárjenje z gozdóvi -a -- -- s *agr. geogr.* delovanje človeka v gozdovih zaradi načrtovanja njihovega razvoja, gozdarjenja in vzdrževanja

GL: *agr. geogr.* ekštenzívno gospodárjenje z

gozdovi, *agr. geogr.* intenzívno gospodarjenje z gozdovi

gospodárska geografija -e -e ž *spl. geogr.* osrednja veja družbene geografije, ki proučuje dejavnike, rezultate in učinke človekovega dela v pokrajini **S**: ekonomska geografija, geografija dela

gospodárska infrastruktúra -e -e ž *geogr. nas.* → materialna infrastruktúra

gospodárska javna infrastruktúra -e -e ž *geogr. nas.* → materialna javna infrastruktúra

gospodárska refórma -e -e ž *ind. geogr.* načrtno spreminjanje gospodarskih razmer zaradi prilagajanja korenitim družbenim in političnim spremembam

gospodárska régija -e -e ž *spl. geogr.* → ekonomska régija

gospodárska zvéza -e -e ž *polit. geogr.* združenje več držav zaradi oblikovanja enotnega gospodarskega območja, na katerem so tržne razmere podobne kot na notranjih trgih vsake posamezne države

gospodárski gózd -ega -a m *var. okolja, biogeogr.* gozd, namenjen gospodarski rabi, zlasti pridobivanju lesa za predelavo, kurjavo **PRIM.:** gózd posébnega poména, varoválni gózd

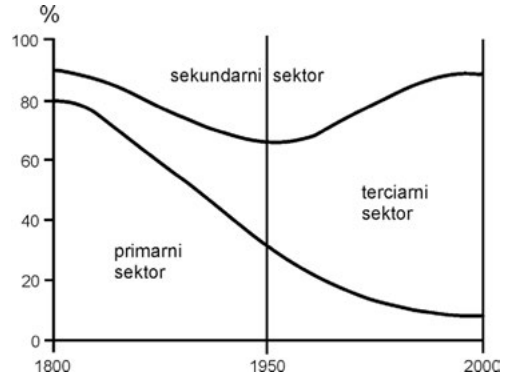
gospodárski séktor -ega -ja m *spl. geogr.* skupina gospodarskih dejavnosti, opredeljena glede na izkoriščanje naravnih dobrin, njihovo predelavo v uporabne izdelke, zagotavljanje storitev in uslug za prebivalstvo **PRIM.:** kvartárni séktor, primárni séktor, sekundárni séktor, terciárni séktor

gospodárski sistém -ega -a m *spl. geogr.* oblika narodnega gospodarstva, ki jo opredeljujejo zlasti gospodarska ureditev, naravni viri, tehnološka opremljenost proizvodnje **S**: ekonomski sistém

gospodárski zemljevid -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, ki prikazuje gospodarske značilnosti **S**: ekonomska kárta

gospodárstvo -a s *spl. geogr.* sistem, delujoč po ekonomskih načelih, odvisen od razmer na trgu, ki vključuje proizvodnjo, razporejanje in uporabo materialnih dobrin na področjih kmetijstva, gozdarstva, rudarstva, industrije, gradbeništva, prometa in zvez, obrti in storitev, trgovine, gostinstva, turizma, financ

GL: *agr. geogr.* avtárkično kméčko gospo-

Razvoj gospodarskih sektorjev med letoma 1800 in 2000

dárstvo, *plan., ind. geogr.* centrálno plánsko gospodarstvo, *agr. geogr.* číšto kméčko gospodarstvo, *ind. geogr.* dróбно gospodarstvo, *var. okolja* ekolóško gospodarstvo (1, 2), *agr. geogr.* gózdno-njívsko gospodarstvo, *var. okolja* izkoriščeválsko gospodarstvo, *agr. geogr.* kméčko gospodarstvo, *agr. geogr.* kmetijško gospodarstvo (1, 2), *plan., ind. geogr.* konkurenčno gospodarstvo, *agr. geogr.* ledínsko gospodarstvo, *ind. geogr.* málo gospodarstvo, *agr. geogr.* menjálno gospodarstvo (1, 2), *agr. geogr.* méšano kméčko gospodarstvo, *agr. geogr.* nadvólétno gospodarstvo, *agr. geogr.* natrílétno gospodarstvo, *agr. geogr.* pášno-kôšno gospodarstvo, *agr. geogr.* planínsko gospodarstvo, *plan., ind. geogr.* plánsko gospodarstvo, *agr. geogr.* prášno gospodarstvo, *agr. geogr.* prelóžno gospodarstvo, *ind. geogr.* prôšto gospodarstvo, *ind. geogr.* svobóдно tržno gospodarstvo, *agr. geogr.* tržno kméčko gospodarstvo, *agr. geogr.* žítno gospodarstvo

gospodínjski odpádk -ih -ov m mn. *var. okolja* organski in anorganski odpadki iz gospodinjstev, gostinskih lokalov, domov, tržnic, ki se organizirano odlagajo na odlagališča komunalnih odpadkov **PRIM.:** komunálni odpádk

gospodínjstvo -a s *demogeogr.* temeljna družbenogospodarska skupnost, ki jo sestavljajo družinski člani ali osebe, ki skupaj bivajo in imajo skupna sredstva za zadovoljevanje bistvenih življenjskih potreb

GL: *agr. geogr.* délavsko-kméčko gospodínjstvo, *agr. geogr.* kméčko gospodínjstvo, *agr. geogr.* méšano délavsko-kméčko gospodínj-

stvo, *agr. geogr.* méšano gospodínjstvo, *agr. geogr.* nèkméčko gospodínjstvo

goštać -a m *agr. geogr., med 16. in 18. stoletjem* pripadnik sloja poljedelskih delavcev na podeželju, ki za preživetje dela na posestvu premožnega kmeta in kot najemnik prebiva v zanj zgrajeni hiši **PRIM.:** bájtar (1), kóčar

góšta meglà -e -è ž *klimatogeogr.* meglà iz zelo veliko drobnih kapljic, zaradi katere se vidljivost zmanjša na manj kot 100 m **PRIM.:** rédka meglà

goštinstvo -a s *geogr. turizma* turistična dejavnost, ki se ukvarja z oskrbo, postrežbo turistov, obiskovalcev goštišč

goštitelj -a m *biogeogr.* organizem, od katerega ima drug organizem koristi

goštóta jám -e -- ž **1. geogr. krasa** število kraških jam in brezen na enoto površine **S:** kavernóznost, votlíkavost **2. geogr. krasa** dolžina jamskih rovov na enoto površine

goštóta nasélja -e -- ž *geogr. nas.* razmerje med številom prebivalcev in celotno površino naselja, izraženo v preb./ha **PRIM.:** goštóta naséljenosti, goštóta štanovánjske grádnje, goštóta zazidáve

goštóta naséljenosti -e -- ž *geogr. nas.* razmerje med številom prebivalcev štanovánjskega naselja in površino štanovánjskega območja, izraženo v preb./ha, kot kazalnik za načrtovanje razvoja naselij z upoštevanjem večje racionalnosti, humanosti, varstva zemljišč, dognanj urbane ekologije, primernih socialnih okolij **S:** naselítvena goštóta, štanovánjska goštóta **PRIM.:** goštóta nasélja, goštóta štanovánjske grádnje, goštóta zazidáve

GL: *geogr. nas.* brúto goštóta naséljenosti, *geogr. nas.* néto goštóta naséljenosti

goštóta pikslov -e -- ž *kart.* število pikslov na površinsko ali dolžinsko enoto, s katerim se določa kakovost rastrske digitalne slike ozioroma naprave, s katero se slika pridobi

goštóta poselítve -e -- ž *demogeogr.* → goštóta prebivalštva

goštóta prebivalštva -e -- ž *demogeogr.* razmerje med številom prebivalcev in površino ozemlja, na katerem živijo, navadno izraženo s številom ljudi na kvadratni kilometer ali hektar **S:** goštóta poselítve

GL: *agr. geogr., demogeogr.* agrárna goštóta

prebivalštva, *demogeogr.* aritmétična goštóta prebivalštva, *demogeogr.* ekonómska goštóta prebivalštva

goštóta prométa -e -- ž *geogr. prometa* število motornih vozil na določenem odseku prometnega omrežja v določenem času

goštóta prométnega omréžja -e --- -- ž **1. geogr. prometa** razmerje med dolžino prometnega omrežja in površino občine, regije, države, kjer je razporejeno, izraženo v km/km² **2. geogr. prometa** razmerje med dolžino prometnega omrežja in številom prebivalcev, številom vozil v določeni regiji, državi

goštóta réčne mreže -e -- -- ž *hidgeogr.* razmerje med dolžino vseh vodnih tokov porečja in njegovo površino, izraženo v km/km²

goštóta štanovánjske grádnje -e --- -- ž *geogr. nas.* razmerje med s štanovánjskimi objekti pozidano neto površino zemljišč in celotno površino določenega, navadno štanovánjskega območja, izraženo v odstotkih **PRIM.:** goštóta nasélja, goštóta naséljenosti, goštóta zazidáve

goštóta vóde -e -- ž *hidgeogr.* vodna masa na enoto prostornine, odvisna od temperature, zračnega tlaka in količine primesi ter izražena v g/cm³ ali kg/dm³, pomemben dejavnik vodoravnega in zlahti navpičnega gibanja vode v morjih, jezerih

goštóta vrtáč -e -- ž *geogr. krasa* število vrtač na enoto površine

goštóta zazidáve -e -- ž *geogr. nas.* razmerje med zazidano in celotno površino določenega območja, npr. naselja, izraženo v odstotkih **PRIM.:** goštóta nasélja, goštóta naséljenosti, goštóta štanovánjske grádnje

goštótni mórski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* morski tok, ki nastane zaradi različne gostote vode

góšča -e ž *biogeogr.* gozd, v katerem na gošto raste mlado drevje in grmovje

gotlándij -a m *geomorf., zaštar.* → silúr

govedoréja -e ž *agr. geogr.* panoga živinoreje, ki se ukvarja z rejo goveje živine, t. j. krav, bikov, junic, telet, volov, jakov, dzojev, zebujev, bivolov, razširjena po skoraj vsej ekumeni zaradi pridobivanja mesa, mleka, kož, hlevskega gnoja in izkoriščanja delovnih zmogljivosti živali

govêja planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik zlašti za krave mlekarice, dojilje ali/in jalovo živino **PRIM.:** kónjska planína, ôvčja planína

gózd -a m **1.** *biogeogr.* sklenjen sestoj drevja z grmovnim in zeliščnim slojem rastlin, prilagojen prstenim in podnebnim razmeram **2.** *agr. geogr.* s sklenjenim drevjem poraslo zemljišče kot temeljna katastrska zemljiška kategorija

GL: *biogeogr.* boreálni gózd, *var. okolja* degradirani gózd (2), *biogeogr.* degradirani gózd (1), *biogeogr.* dežévní gózd, *biogeogr.* dežévnazelêni gózd, *biogeogr.* drugôtni gózd, *agr. geogr.* ekstenzivno gospodarjenje z gozdôvi, *biogeogr.* ekvátorski dežévní gózd, *biogeogr.* ênovŕstni gózd, *biogeogr.* galerijski gózd, *agr. geogr.* gospodarjenje z gozdôvi, *var. okolja, biogeogr.* gospodárski gózd, *var. okolja, biogeogr.* gózd posébnega poména, *biogeogr.* hudsonski gózd, *biogeogr.* íglašti gózd, *agr. geogr.* intenzívno gospodarjenje z gozdôvi, *geogr. krasa* kamniti gózd, *biogeogr.* lavrencijski gózd, *biogeogr.* lístnati gózd, *biogeogr.* lovorolístni gózd, *biogeogr.* mángrovski gózd, *biogeogr.* megléni gózd, *biogeogr.* méšani gózd (1, 2), *biogeogr.* monsúnski gózd, *geomorf.* okamnéli gózd, *geomorf., biogeogr.* pijáni gózd, *biogeogr.* polétno zeléni gózd, *biogeogr.* primárni gózd, *biogeogr.* prvôtni gózd, *geogr. nas., biogeogr.* rekreacijski gózd, *biogeogr.* savánski gózd, *biogeogr.* sekundárni gózd, *biogeogr.* súšni gózd, *biogeogr.* svétli gózd, *agr. geogr.* trébljenje gózda, *biogeogr.* trópski dežévní gózd, *var. okolja* umíranje gozdôv, *var. okolja, biogeogr.* varoválni gózd, *biogeogr.* védnozelêni gózd, *biogeogr.* védnozelêni sredozeński gózd, *biogeogr.* vlážni gózd, *biogeogr.* zímzelêni gózd

gozdárjenje -a s *agr. geogr.* dela na gozdnih zemljiščih, zlašti sečnja, spravilo lesa, čiščenje in pomlajevanje gozda **S:** gozdárstvo (3)

gozdárstvo -a s **1.** *agr. geogr.* dejavnost, ki se ukvarja z gospodarskim izkoriščanjem gozdov in njihovo nego, vzdrževanjem, pomlajevanjem **2.** *agr. geogr.* veda o gojenju in varstvu gozdov, načrtnem urejanju, pravilni rabi, negi, vzdrževanju in pomlajevanju gozdov **3.** *agr. geogr.* → gozdárjenje

gózdna céšta -e -e ž *geogr. prometa* nekategorij-

zirana céšta zlašti za vozila, ki se uporabljajo pri gozdarskih opravilih

gózdna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → gózdno podnébje

gózdna mêja -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere glede na podnebne, prstene razmere, reliefno izoblikovanost območja še uspeva gozd **PRIM.:** drevésna mêja

GL: *biogeogr.* abŕtráktna zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* antropogéna zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* arídna gózdna mêja, *biogeogr.* dejánska zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* horizontálna gózdna mêja, *biogeogr.* klimátska zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* narávna zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* orográfska zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* podnébna zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* polárna gózdna mêja, *biogeogr.* primárna zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* reliéfná zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* sekundárna zgórnja gózdna mêja, *biogeogr.* spódnja gózdna mêja, *geogr. krasa* spódnji prehódni pás visokogôrskega krasa na gózdni mêji, *biogeogr.* vertikálna gózdna mêja, *biogeogr.* zgórnja gózdna mêja

gózdna páša -e -e ž *agr. geogr.* paša na srenjskem zemljišču, v katastru opredeljenem kot gozd, ki se zaradi nje lahko postopoma preoblikuje v pašnik

gózdna plantáža -e -e ž *agr. geogr., var. okolja* nasad drevja, značilen za sodobno, intenzivno gospodarjenje z gozdovi, navadno kot monokultura zasajen s hitro rastočim drevjem za industrijske potrebe ali zaradi varovalne vloge

gózdna savána -e -e ž *biogeogr.* savana, v kateri na gošto rastejo trave in druge zeliščne rastline, pri čemer drevesa poraščajo več kot 20 % površja **PRIM.:** drevésna savána, savána s trnátim grmičevjem, savánski gózd, trávnata savána

gózdna stépa -e -e ž *biogeogr.* stépa, v kateri rastejo posamezne sklenjene skupine dreves **S:** lesostépa, lesostépe **PRIM.:** grmičaŕsta stépa, trávnata savána

gozdnátoŕŕ poréčja -i -- ž *hidogeogr.* razmerje med površino gozda in celotno površino poréčja, izraženo v odstotkih

gózdna túndra -e -e ž *biogeogr.* tundra, v kateri

raštejo posamezne skupine pritlikavih dreves
S: lesotúndra

gózdna učna pót -e -e potí ž *geogr. turizma*
 urejena pot ali steza, speljana po območju z
 navadno peštrim gozdnim sestojem, s stojišči,
 kjer so table z opisi, ki opozarjajo na značil-
 nosti gozda, splošne značilnosti narave

gózdna vás -e vaší ž *geogr. nas.* dolga vas z do-
 movi, nanizanimi vzdolž glavne prometnice,
 s poljsko razdelitvijo na sklenjene proge,
 značilna za krčevine sredi prej neposelje-
 nih ravninskih gozdov Srednje in Vzhodne
 Evrope

gózdni ékosistém -ega -a m **1. pokr. ekol.** snov-
 no in energijsko najbolj zaprt ekosistém z
 združbo rastlinstva in živalstva, značilno za
 posamezen tip gozda **2. pokr. ekol.** dinamična
 oblika v več slojih živečih, medsebojno
 povezanih proizvajalcev, porabnikov in
 razgrajevalcev, v katerem se z naraščanjem
 antropogenih vplivov veča tudi energijsko-
 -snovni pretok

gózdni rezervát -ega -a m *var. okolja* gozd
 s posebnimi značilnostmi in varovalnim
 režimom, zakonsko varovan zaradi naravo-
 varstvenega, raziskovalnega, rekreacijskega
 pomena **PRIM.:** gózd posébnega poména,
 varoválni gózd

gózdni rób -ega -a m *pokr. ekol.* prehodno ob-
 močje med gozdom in travniki, njivami z
 značilnostmi obeh ekosistemov, kjer živijo
 mnoge živali in ima zaradi boljše osvetljenosti
 raznovrstnejšo podrašč

gózdnogospodársko obmóčje -ega -a s *spl.*
geogr. prostorska enota, v okviru katere se
 organizira, zagotavlja smotrno gospodarjenje
 z gozdovi

gózdno-njívski kmetijski sistém -ega -ega -a
 m *agr. geogr.* oblika prvobitnega kmetijskega
 sistema, pri katerem se rodovitnost prsti v
 okviru določene kmetije obnavlja z nenehnim
 prestavljanjem njiv, ki se urejajo na izkrče-
 nih gozdnih zemljiščih **S:** gózdno-njívsko
 gospodarstvo

gózdno-njívsko gospodarstvo -ega -a s *agr.*
geogr. → gózdno-njívski kmetijski sistém

gózdno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* vlaž-
 nejše podnebje z manj vetra, značilno za ob-
 močja, porasla z gozdovi **S:** gózdna klíma

gózd posébnega poména -a -- -- m *var.*
okolja, biogeogr. gozd, ki je zlasti zaradi iz-
 jemne redkošti, lepote, učno-vzgojnega,
 znanstvenoraziskovalnega, strateškega ali
 zgodovinskega pomena s posebnim aktom
 zaščiten z različnimi stopnjami varovanja
PRIM.: gospodárski gózd, gózdni rezervát,
 rekreacijski gózd, varoválni gózd

GPS GPS-a [gepeès -êsa] m krajšava *mat. geogr.*
 → global positioning system

grádbena črta -e -e ž *geogr. nas.* z značilno
 morfologijo naselja usklajena črta, do katere
 morajo segati stavbe v naselju, kot sestavina
 urbaniščičnega oblikovanja določena v po-
 drobnem urbaniščičnem, parcelnem načrtu
S: grádbena línija **PRIM.:** grádbena mēja,
 regulacijska črta, štávbna črta

grádbena línija -e -e ž *geogr. nas.* → grádbena
 črta

grádbena mēja -e -e ž *geogr. nas.* črta, do katere
 lahko segajo stavbe v naselju, kot sestavina
 urbaniščičnega oblikovanja določena v po-
 drobnem urbaniščičnem, parcelnem načrtu
PRIM.: grádbena črta

grádbeništvo -a s *ind. geogr., geogr. nas.* gospo-
 darska dejavnost, ki se ukvarja z gradnjo
 stavb, prometnic, uvrščena med sekundarne
 dejavnosti, čeprav nima stalnega proizvod-
 nega mesta

grádbeno dovoljénje -ega -a s *geogr. nas., plan.*
 dokument, ki ga na podlagi pridobljenega
 lokacijskega dovoljenja izda pristojni organ
 in omogoča začetek gradnje celotnega ob-
 jekta ali njegovega dela **PRIM.:** lokacijsko
 dovoljénje

gradiént -énta m *spl. geogr.* sprememba določe-
 ne količine na določeno mersko enoto

GL: *hidgeogr., geomorf.* ablacijski gradiént,
klimatogeogr. adiabatni gradiént, *klimatogeogr.*
 barométriški gradiént, *klimatogeogr.* fenoló-
 ški gradiént, *klimatogeogr.* mōkri adiabatni
 gradiént, *klimatogeogr.* súhi adiabatni gradiént,
klimatogeogr., hidgeogr. temperatúrni gradiént,
klimatogeogr. vertikálni temperatúrni gradiént,
klimatogeogr. vlážni adiabatni gradiént

gradiéntni mōrski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.*
 morski tok, ki ga povzročajo razlike v tem-
 peraturi, slanosti, gostoti vode

gradívo -a s *geomorf.* celota kemično navadno

nevezanih trdnih mineralnih ali/in organskih snovi, ki sestavlja, tvori, gradi zlasti reliefne oblike in pojave, npr. ledeniško gradivo, akumulacijsko gradivo, sipko gradivo, nesprijeto gradivo, organsko gradivo **S:** material

GL: *geomorf.* flúvioglaciálno gradivo, *geomorf.* gláciofluviálno gradivo, *geomorf.* ledeniško gradivo, *geomorf.* ledeniško-réčno gradivo, *geomorf.* morénsko gradivo, *geomorf.* podórno gradivo, *geomorf.* réčno-ledeniško gradivo, *geomorf.*, *hidgeogr.* rínjeno gradivo, *geomorf.* suspenzijsko gradivo

gráfični šúm -ega -a m *kart.* kar povzroča nepreglednost zemljevida, npr. slab odtis, neustrezno prikazan relief, prevelika gostota zemljepisnih imen

gráfično merílo -ega -a s *kart.* merilo, navadno na robu zemljevida, prikazano z daljico, katere dolžinski razdelki so označeni z enotami za merjenje razdalj, npr. v kilometrih, miljah, in ustrezajo dejanskim razdaljam v naravi **PRIM.:** numèrično merílo

gráfično oblikováñje zemljevida -ega -a -- s *kart.* izbira in uporaba grafičnih ali likovnih izraznih sredstev za prikaz vsebine zemljevida

gráfikon -a m *kart.* grafični prikaz velikosti, sestave ali/in poteka določenega pojava

GL: *geogr. prometa* topolóški gráfikon

grajèni ékosistém -ega -a m *pokr. ekol.* ekosistem, v katerem zaradi človekovega delovanja prevladujejo grajene sestavine, npr. stavbe, prometno omrežje, regulirano vodno omrežje, parki

gramózna jáma -e -e ž **1.** *ind. geogr.* površinski kop na prodnatem zemljišču, namenjen pridobivanju proda **S:** gramóznica (1) **2.** *geomorf.*, *var. okolja* večja jama na prodnatem zemljišču, iz katere so pridobivali prod, lahko ojezerjena s talno vodo, rekultivirana **S:** gramóznica (2)

gramóznica -e ž **1.** *ind. geogr.* → gramózna jáma (1) **2.** *geomorf.*, *var. okolja* → gramózna jáma (2)

granít -a m *geomorf.* bela do siva debelozrnata globočnina z več kot desetino kremena, v Sloveniji pogosta v okolici Slovenj Gradca

granítna plášt -e pláští ž *geomorf.* → síál

granulométriya -e ž *pedogeogr.*, *geomorf.* pošto-

pek, s katerim se ločujejo različno veliki delci v pršti, odkladninah

grápa -e ž *geomorf.* navadno manjša štrma in ozka dolina, vrezana v štrmo pobočje **PRIM.:** déber, kánjon, sotéska, víntgar

gravikláštični procési -ih -ov m mn. *geomorf.* razpadanje in prestavljanje kamninskega drobirja zaradi težnosti

gravitácija -e ž *mat. geogr.* → téžnost

gravitacijska régija -e -e ž *spl. geogr.* ozemlje, ki socialno, gospodarsko in/ali prometno gravitira k določenemu središču **PRIM.:** ekonómska régija, fiziognómska régija, funkcijska régija, homogéna régija

gravitacijska vóda -e -e ž *hidgeogr.*, *pedogeogr.* padavinska voda, ki pronica zaradi Zemljine težnosti **S:** pronicajóča vóda

gravitacijski modél -ega -a m *geogr. prometa, geogr. nas.* model za napovedovanje obsega prometnih tokov med dvema ali več kraji glede na njihovo medsebojno privlačnost in razdaljo

gravitacijski tók -ega -a m *hidgeogr.* vodni tok v jezerih in morjih, ki nastane zaradi neenaomerne razporeditve gostote vode, zlasti v globinskih plašteh in prelivih med sosednjimi morji z različno gostoto vode

gravitacijski vál -ega -a m *hidgeogr.* val, ki nastane zaradi hkratnega delovanja različnih težnostnih sil, tudi nasprotnih Zemljini težnosti

gravitacijsko namákanje -ega -a s *agr. geogr.* namakanje, značilno za kulturne terase na pobočjih, na katere se voda dovaja po kanalih, po katerih se pretaka zaradi težnosti

gravitacijsko obmóčje -ega -a s *geogr. nas.* območje, ki je zaradi ene ali več funkcij, ki jih določeno centralno naselje opravlja za okoliško območje, navezано predvsem ali izključno na to središče **S:** gravitacijsko zalédje, obmóčje privlačnosti, vplívno obmóčje

GL: *geogr. prometa* gravitacijsko obmóčje lúke

gravitacijsko obmóčje lúke -ega -a -- s *geogr. prometa* območje na celini, s katerega poteka tovorni prometni tok proti določeni luki in iz nje

gravitacijsko zalédje -ega -a s *geogr. nas.* → gravitacijsko obmóčje

grbína -e ž *geomorf.* zaobljena izboklina, vzpetinica na ravnem ali položnem površju

GL: *geomorf.* ledeniška grbína, *geomorf.* ledeniška grbína z rêpom

grbínašta obála -e -e ž *geomorf.* morska obala na nekoč z ledenim pokrovom prekritem območju, z zaobljenimi grbinami, ki jih je po umiku ledu prekrilo plitvo morje, zato njihovi zgornji deli kot številni majhni otočki štrlijo nad morsko gladino, značilna za baltsko obrežje v srednji Švedski in na jugozahodu Finske

grbínašti trávnik -ega -a m *geomorf.*, *geogr. krasa* z okrog m dolgimi in nekaj dm visokimi grbinami in vdolbinami razgibano, s travo poraslo površje, ki nastane zaradi zakrasevanja talnega morenskega gradiva karbonatne sestave, značilno za nižje ležeče planinske pašnike

grebén -a m *geomorf.* štrmo, navadno skalnato višje sleme v visokogorju, redkeje sredogorju

GL: *klimatogeogr.* grebén visôkega zračnega tláka, *geomorf.* korálni grebén

grebén visôkega zračnega tláka -a -- -- -- m *klimatogeogr.* podolgovato območje z visokim zračnim tlakom, ki ima glede na okolico grebenu podobno obliko **PRIM.:** dolína nížkega zračnega tláka

grêda -e ž *geomorf.* štrma, ozka polica v skalni steni

GL: *klimatogeogr.*, *var. okolja* efékt tóple grêde, *klimatogeogr.*, *var. okolja* tópla grêda (1), *agr. geogr.* tópla grêda (2), *klimatogeogr.*, *var. okolja* učinek tóple grêde

grêdasto poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje v gredah, ki je po svojih značilnostih podobno vrtnarstvu, le da je površina zemljišča navadno bišveno večja

Greenpeace -cea [grínpis] m (ang.) *var. okolja* mednarodno nevladno gibanje za zdravo, čisto in varno okolje, ki se dejavno zavzema za trajno uravnotežen razvoj v svetu

greenwiški poldnévnik -ega -a [gríniški] m *kart.* poldnevnik, ki poteka skozi astronomsko opazovalnico v londonskem predmešlju Greenwich in je dogovorno izbran kot izhodišče merjenja zemljepisne dolžine **S:** níčelni meridián, začétni poldnévnik

gregorijánski koledár -ega -ja m *mat. geogr.* koledar s 365,2425 dneva v enem letu, ki ga je leta 1582 vpeljal papež Gregor XIII. in temelji na Sončevem letu **PRIM.:** julijánski koledár

grejzém -a tudi greyzem -a [grejzém] m *pedo-geogr.* pršt sive barve, bogata z organskimi snovmi, značilna za območja na prehodu iz gozda v štepo **S:** síva gózdna pršt

grénlándska podedenítev -e -tve ž *hidgeogr.*, *geomorf.* podedenítev, ki pokriva Grenlandijo, z značilnim debelim ledenim pokrovom, s katerega se proti obalam spuščajo ledeniki

grès lités -- -a [gré lité -êja] m (fr.) *geomorf.* melišče z več deset m debelo plaštjo grušča na periglacialnih območjih, na do 40° nagnjenih pobočjih

greyzem -a [grejzém] m *pedogeogr. gl.* grejzém

gréz -a m *geogr. krasa* → ugréz

gréznica -e ž *var. okolja* praviloma triprekatna, vodotesno urejena jama za zbiranje hišnih odplak, ki deluje kot hišna čistilna naprava

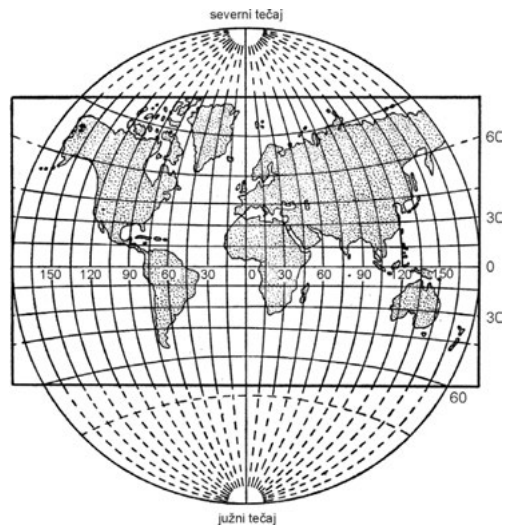
G_r-horizónt -a [gé èr] m (krajšava r za redukcijski) *pedogeogr.* → redukcijski glêjev horizónt

gríč -a m *geomorf.* vzpetina, nižja od hriba

gríčévje -a s *geomorf.* večji sklenjeni niz gričev z relativno višinsko razliko do 300 m, katerih vrhovi pri nas segajo do nadmorske višine 600 m **PRIM.:** gorôvje, hribôvje

gríntavec -vca m *geomorf.*, *ljud.* → dolomit

Gríntenova projékcija -e -e in gríntenova projékcija -e -e ž *kart.* azimutna kartografska

Gríntenova projékcija

projekcija, pri kateri je površina Zemlje prenesena na krožno projekcijsko ploskev, katere polmer je enak polovici ekvatorja, ki je ravna črta, na njem so med seboj pravilno oddaljeni poldnevnik, razdalje med vzporedniki pa se proti tečajema povečujejo

gríža -e ž *geogr. krasa* razpadla ali razžrta kamnina na kraškem površju, nastala tudi z mehanskim preperevanjem

grflo -a s *geomorf., ljud.* gorski žleb, ki se navadno na vrhu konča s škrbino ali prehodom na drugo stran grebena

grfm -a m *biogeogr.* nizka lesnata rastlina brez glavnega debla, ki se razveja že pri tleh
PRIM.: drevó

grmíčašta stépa -e -e ž *biogeogr.* stépa, v kateri rastejo redke sklenjene skupine nizkih grmov
PRIM.: gózdna stépa, trávnata stépa

grmíšče -a s *agr. geogr.* zemljišče, poraščeno z grmičevjem

gróbi pések -ega -ska m *geomorf., pedogeogr.* pesek z zrni s premerom od 2 mm do 0,2 mm
PRIM.: dróbní pések

gróblja -e ž **1.** *agr. geogr., geomorf.* na kup zloženo kamenje, nastalo z razbijanjem štrlečih skal ob trebljenju obdelovalnih zemljišč **2.** *geomorf.* → moréna (1, 2)

GL: *geomorf.* ledeniška gróblja

gròh gróha m *geomorf.* → túf

grúčašta vás -e vasí ž *geogr. nas.* vas, pri kateri so domovi brez reda postavljeni tesno skupaj ob vaških poteh, z izrazito mejo med pozidanim delom in kmetijskimi zemljišči s poljsko razdelitvijo na grude

grúčašto nasélje -ega -a s *geogr. nas.* strnjeno naselje s stanovanjskimi hišami in gospodarskimi poslopi, nepravilno razporejenimi v eno ali več med seboj povezanih skupin
PRIM.: nasélje s pravílnim tlórisom, obcéšno nasélje

grúda -e ž **1.** *geomorf.* → tektónska grúda **2.** *agr. geogr.* → zemljiška grúda

grúdašta njíva -e -e ž *agr. geogr.* njíva na zemljiškem kompleksu, za katerega je značilna poljska razdelitev na grude

grúdašti délec -ega -lca m *agr. geogr.* → nèpravílni délec

grúdašto goróvje -ega -a s *geomorf.* gorovje, sestavljeno iz ene ali več tektonskih grad

PRIM.: kúpolašto goróvje, nagúbano goróvje, vulkánsko goróvje

grúdíca -e ž *pedogeogr.* porozen, večinoma kroglašt štrukturni skupek mineralnih delcev pršti

grúnt grúnta m **1.** *agr. geogr., od 14. do 16. stól.* ob razpadanju prídvornege gospodarštva, ob víšinski in dodatni kolonizaciji nastalo večje individualno kmetijsko gospodarštvo, ki laštniku in njegovi družini zagotavlja preživetje **2.** *agr. geogr., ljud.* → kmetíja

grúntar -ja m *agr. geogr., ljud.* laštnik velikega kmetijskega posestva **PRIM.:** bájtár

grúšč -a m *geomorf.* oštrorobo kamninsko gradivo, nastalo z mehanskim preperevanjem trdne kamnine

grúščnata moréna -e -e ž *geomorf.* morensko gradivo z zelo veliko grušča

grúščnata puščáva -e -e ž *geomorf.* → rég

grúščnata vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* vrtača, nastala v podlagi iz grušča, morene ali drugega nesprijetega apnenčastege gradiva, značilna za visokogorski kras **S:** morénska vrtáča

grúščnati ledeník -ega -a m *geomorf., hidogeogr.* večja gmota oštrorobega skalovja v obliki ledeniškega jezika, navadno pod najvišjimi deli visokogorja, ki se zaradi vsebovanega ledu premika kot ledenik

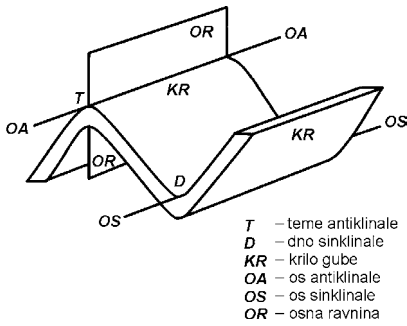
grúščnati tók -ega -a m *geomorf.* z vodo prepojena gmota gruščnatnega gradiva, ki zaradi težnosti spolzi po melišču **PRIM.:** blátni tók, drobírski tók

grúščnati visokogórski krás -ega -ega -a m *geogr. krasa* kras v zgornjem nivalnem ali periglacialnem pasu, zaradi močnega mehanskega preperevanja pokrit z apnenčevim ali dolomitnim kršjem, gruščem

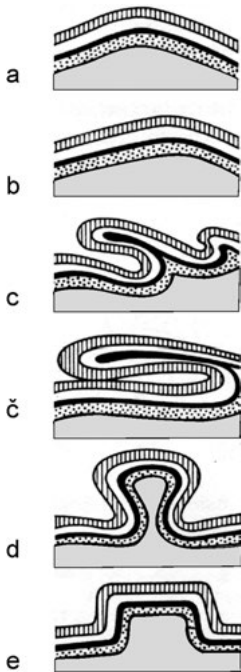
G_{so}-horizónt -a [gé esó] m (krajšava so za sekundarno oksidirani) *pedogeogr.* → sekundárno oksidirani gléjev horizónt

gúba -e ž *geomorf.* zaradi bočnih pritiskov upognjena kamninska plašt s kadunjo ali antiklinalo, grebenom ali sinklinalo in vmesnima kriloma

GL: *geomorf.* àsimétríčna gúba, *geomorf.* kolénčašta gúba, *geomorf.* ležéča gúba, *geomorf.* nágnjena gúba, *geomorf.* navádna gúba, *geomorf.* normálna gúba, *geomorf.* pahljáčašta gúba, *geomorf.* pokónčna gúba, *geomorf.* poléglá gúba,

Shematični prikaz glavnih prvin gube

- a – simetrična ali normalna guba
- b – poševna ali nagnjena guba
- c – prevrnjena guba
- č – polegla ali ležeča guba
- d – pahljačasta guba
- e – zabojašta guba

Glavni tipi gub

geomorf. poševna gúba, *geomorf.* potopljena gúba, *geomorf.* prelómljena gúba, *geomorf.* prepógnjena gúba, *geomorf.* prevrnjena gúba, *geomorf.* próžna gúba, *geomorf.* simétrična gúba, *geomorf.* stojéča gúba, *geomorf.* ukrívljena gúba, *geomorf.* zabójašta gúba

gúbanje -a s *geomorf.* geotektonski proces, ki kamninske sklade bočno štisne in naguba

GL: *geomorf.* alpidsko gúbanje, *geomorf.* alpinídsko gúbanje, *geomorf.* armorikánsko gúbanje, *geomorf.* hercínsko gúbanje, *geomorf.* kaledónsko gúbanje, *geomorf.* varíscično gúbanje

gujót -a in **guyot** -a [gíjo -ja] m *geomorf.* navadno mizašta podmorska gora vulkanskega nastanka, s strmimi stenami zaradi abrazije, potopljena zaradi ugrezanja oceanskega dna ali dviga morske gladine

gúmno -a s *geogr. nas.*, v severovzhodni Sloveniji prostor za mlačev, navadno ob hlevu in odprt na dvoriščni strani, v katerem se hranijo tudi kmečki vozovi, orodje

günška poledenitev -e -tve [gínška] ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleistocenska poledenitev v Alpah, med okrog 500.000 in 350.000 leti pred sedanjošjo, primerljiva z elštrsko poledenitvijo na severu Evrope in s kansaško poledenitvijo v Severni Ameriki **S:** günški glaciál, günz **PRIM.:** míndelska poledenitev, ríška poledenitev, wúrmska poledenitev

günški glaciál -ega -a [gínški] m *klimatogeogr., geomorf.* → günška poledenitev

günško-míndelska mèdledéna dóba -e -e [gínško] ž *klimatogeogr., geomorf.* → günško-míndelska otoplítev

günško-míndelska otoplítev -e -tve [gínško] ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleistocenska otoplítev v Alpah, med 350.000 in 300.000 leti pred sedanjošjo, primerljiva s holsteinsko otoplitvijo na severu Evrope **S:** günško-míndelska mèdledéna dóba, günško-míndelski ínterglaciál

günško-míndelski ínterglaciál -ega -a [gínško] m *klimatogeogr., geomorf.* → günško-míndelska otoplítev

günz -a [gínc] m *klimatogeogr., geomorf.* → günška poledenitev

Gútenbergova diskontinuitétna plóškev -e -e -kve in gútenbergova diskontinuitétna plóškev -e -e -kve ž *geomorf.* stik med plaščem in jedrom Zemlje na globini približno 2900 km **PRIM.:** Conradova diskontinuitétna plóškev, Mohorovičičeva diskontinuitétna plóškev

guyot -a [gíjo -ja] m *geomorf. gl.* gujót

gváno -a s *agr. geogr.* organsko gnojilo kot vir fosfatov in nitratov, ki v debelih plaštech nastaja

---

ja iz ptičjih iztrebkov zlahti na otokih vzdolž
sušne čilske in perujske tihooceanske obale
GVŽ GVŽ-ja [gəvəžə] m krajšava *agr. geogr.* →
gláva vélike živíne

gyttja -e [jítja] ž *pedogeogr. gl.* jítja

H

habitát -a m *biogeogr.* življenjski prostor rastlinske, živalske vrste ali populacije z značilnimi okoljskimi dejavniki

há bub -a m *klimatogeogr.* peščeni vihar na območju Sahare

haciénda -e ž (šp.) *agr. geogr., v španskem okolju* kmetijsko veleposestvo s stanovanjsko hišo v Španiji in nekdanjih španskih kolonijah v Latinski Ameriki, na Filipinih, sestavljeno iz latifundij in minifundij **PRIM.:** fazénda

hadálna cóna -e -e ž *hidogeogr.* → últraabisál

Hadleyjeva célica -e -e [hédlijeva] in hadleyjeva célica -e -e ž *klimatogeogr.* del planetarnega kroženja zraka, ki ga poganja segrevanje in dviganje zraka v ekvatorialnem pasu in spuščanje na območju subtropskega visokega tlaka

hálda -e ž *var. okolja* → jalovíšče

haló -ja m *klimatogeogr.* kolobarjast ali stebričast svetlobni pojav, ki nastane zaradi loma, odboja, redkeje zaradi odklona Sončevih in Luninih žarkov na ledenih kristalčkih v ozračju

halofilni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki živi v slanem okolju

halofít -a m *biogeogr.* → slanúša

halokinéza -e ž *geomorf.* proces, pri katerem se delno plastične plasti soli, nakopičene v Zemljini notranjosti, kot nekakšen tok pomikajo navzgor v smeri najmanjšega odpora v trših kamninah, pri čemer se razvejajo

haloklína -e ž *hidogeogr.* tanka plašt morske vode, kjer se slanost zelo spremeni **PRIM.:** kemoklína, termoklína

halomórfna pršt -e prští ž *pedogeogr.* → slána pršt

hamáda -e ž *geomorf.* skalnata ali kamnita puščava, značilna za Saharo **S:** kamníta puščáva **PRIM.:** êrg, rég, serír

hamefít -a m *biogeogr.* nizka grmičasta rastlina, ki ima v obdobju, neugodnem za rast, brščiče navadno do 25 cm nad tlemi **PRIM.:** fanerofít, geofít, hemikriptofít, kriptofít, terofít

hamsín -a tudi kamsín -a m (arab.) *klimatogeogr.* vroč, suh in pogosto prašnat južni veter s slabo vidljivim ozračjem, ki piha iz Sahare proti Sredozemlju

harmatán -a m *klimatogeogr.* suh severovzhodni veter, ki piha iz Sahare proti obali Gvinejskega zaliva

harmónično gnojénje -ega -a s *agr. geogr.* gnojénje, s katerim se gojene kulturne rastline ob upoštevanju rezultatov kemičnih analiz prsti uravnoreženo oskrbujejo s hranili, kar ugodno vpliva na njihovo rast, zagotavlja večji pridelek **PRIM.:** melioracijsko gnojénje

hártland -a in heartland -a [hártland] m (ang.) *polit. geogr., v klasični geopolitiki* območje ob geostrateških mejah, zaradi katerega nastajajo dolgotrajni politični, vojaški spori, npr. Bližnji vzhod, Indokitajski polotok **PRIM.:** rímland

havaríja -e ž **1. var. okolja** hujša nesreča vozila, plovila, ki povzroči večjo okoljsko škodo, npr. razlitje nevarne kemikalije iz cisterne, nafte iz poškodovanega tankerja **2. geogr. prometa** nesreča ladje na morju zaradi ujme

hazmofít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagljena življenjskim razmeram v skalnih razpokah, kjer je dovolj prsti, da se ukorenini in črpa hrano

heartland -a [hártland] m *polit. geogr., v klasični geopolitiki* gl. hártland

hékistotérmna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki raste na polarnih območjih, v visokogorju s povprečno letno temperaturo pod 0 °C **PRIM.:** mégatérmna rastlína, mézotérmna rastlína, míkotérmna rastlína

hektárski donòs -ega -òsa m *agr. geogr.* → hektárski pridélek

hektárski pridélek -ega -lka m *agr. geogr.* letna količina določenega pridelka, pridelanega na hektarju obdelovalnega zemljišča **S:** hektárski donòs

heliocentrični sistem -ega -a m *mat. geogr.* nebesni sistem, katerega središče je Sonce **PRIM.:** geocentrični sistem

heliofilna rastlina -e -e ž *biogeogr.* → svetloboljubna rastlina

heliofít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na zelo svetlem, nezasenčenem rastišču

heliográf -a m *klimatogeogr.* naprava za merjenje sončnega obsevanja **S:** solariméter

heliotérmična ós -e ós ž *geogr. nas.* smer orientacije stavb, odklonjena od smeri S–J v smeri SV–JZ, ki se na območjih brez reliefnih in drugih omejitev upošteva pri parcelni delitvi ali načrtovanju ulične mreže, ker omogoča enakomernejšo porazdelitev sončnega obsevanja in prejete toplote

heliotérmična regulácija -e -e ž *biogeogr.* uravnavanje telesne temperature pri mrzlokrvnih živalih z ogrevanjem na soncu, ohlajanjem v senci

helofít -a m *biogeogr.* rastlina, ki raste v močvirju

hemikriptofít -a m *biogeogr.* večletna rastlina, ki ima v obdobju, neugodnem za rast, brstiče v listni rožici tik nad tlemi **PRIM.:** fanerofít, geofít, hamefít, kriptofít, terofít

hemipelagiál -a m *hidgeogr.* prehodno območje med plitvim in globokim morjem **PRIM.:** pelagiál

hemisfêra -e ž *spl. geogr.* → pôlóbla

herbicíd -a m *var. okolja, agr. geogr.* okolju lahko škodljivo sintetično ali naravno sredstvo, ki se zlasti v kmetijstvu uporablja za zatiranje plevela **PRIM.:** fungicíd, insekticíd

herbivór -a m nav. mn. *biogeogr.* → rastlinojédec

hercínska orogenéza -e -e ž *geomorf.* orogeneza, s katero se je med devonom in permom dvignilo hercínsko gorovje **S:** hercínsko gúbanje **PRIM.:** alpinídska orogenéza, armorikánska orogenéza, kaledónska orogenéza, varíscična orogenéza

hercínsko goròvje -ega -a s *geomorf.* del varíscičnega gorovja iz mlajšega paleozoika

hercínsko gúbanje -ega -a s *geomorf.* → hercínska orogenéza

heterogéni méstni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* tlóris meša z različno sestavo, nastal zaradi načrtne preureditve ali iz več jeder z zraščanjem mest **PRIM.:** homogéni méstni tlóris

heterosfêra -e ž *klimatogeogr.* zgornji del ozračja nad višino 120 km, v katerem pod vplivom Sončevega sevanja plini razpadajo in atomi ionizirajo, gibanje ozračja pa povzročata Zemljino magnetno polje in atmosferska bibavica **PRIM.:** homosfêra

heterotrónni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki potrebuje za svojo prehrano že sintetizirane organske snovi **PRIM.:** avtotrófni organizem

hibríd -a m *biogeogr.* potomec pri križanju genetsko različnih rastlinskih ali živalskih vrst **S:** krížanec

hidrácija -e ž *geomorf.* razpadanje kamnin zaradi vsrkavanja vode, pri čemer kamninski minerali nabreknejo in se zmehčajo, zato se kamnine zrahljajo

hidratácija -e ž **1. geomorf.** kemična vezava vode v mineralih, pri čemer nastajajo hidrati **PRIM.:** dehidratácija **2. pedogeogr., geomorf.** nabrekanje mineralov glin zaradi vsrkavanja vode **PRIM.:** dehidratácija

hidratizácija -e ž *geomorf.* spreminjanje prostornine kristalov soli ob navlaženju in sušenju

hidrávlična civilizácija -e -e ž *agr. geogr.* podeželsko-mešna kmetijska civilizacija, za katero so značilne obsežne hidrotehnične naprave za namakanje obdelovalnih zemljišč, preprečevanje poplav in izkoriščanje vodne energije **PRIM.:** nëhidrávlična civilizácija

hidrávlika -e ž *hidgeogr.* veda o mehanskih lastnostih vode

hidrodinámični tlák -ega -a m *hidgeogr.* tlak, ki ga povzroča gibanje vode

hidroelektrárna -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* elektrárna, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišča kinetična energija vode **S:** vòdna elektrárna **PRIM.:** sónčna elektrárna (1), têrmoelektrárna, vétrna elektrárna **GL:** *ind. geogr., hidgeogr.* akumulácijska hí-

droelektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* črpálna hidroelektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* mála hidroelektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* nízkotláčna hidroelektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* pretóčna hidroelektrárna, *ind. geogr., hidgeogr.* visokotláčna hidroelektrárna

hidroenergetski kombinát -ega -a m *ind. geogr., hidgeogr., zastar.* → hidroenergetski systém

hidroenergetski potencial -ega -a m *ind. geogr., hidgeogr.* za pridobivanje električne energije razpoložljiva količina vodne energije na določeni reki, v porečju, državi, celini, ne glede na stopnjo njene dejanske izkoriščenosti

hidroenergetski systém -ega -a m *ind. geogr., hidgeogr.* celota povezanih hidroelektrarn, ki v največji možni meri izkorišča energetski potencial reke ali porečja, omogoča tudi rečno plovbo, namakanje obdelovalnih zemljišč **S:** hidroenergetski kombinát

hidroenergija -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* energija rek in morja, ki se izkorišča zlasti za pridobivanje električne energije, v preteklosti tudi za delovanje mlinov, žag, nekaterih strojev **S:** vódna energija

hidrofácija -e ž *hidgeogr.* skladnost kemizma in temperature vode z naravnogeografskimi značilnostmi pokrajine

hidrofilna rastlina -e -e ž *biogeogr.* → vodoljubna rastlina

hidrogeologija -e ž *hidgeogr.* del geologije, ki proučuje podzemne vode

hidrogeolóški izolátor -ega -ja m *geogr. krasa* neprepustna kamnina, ki preprečuje podzemno vodno pretakanje in povzroča raztekanje ali zajezovanje kraške vode

hidrográf -a m **1. hidgeogr.** strokovnjak za hidrografijo **2. hidgeogr.** → hidrográm **3. hidgeogr.** priprava za grafično beleženje vodnega stanja **S:** limnigráf, limnográf

GL: *hidgeogr.* báza hidrográfa

hidrografija -e ž *hidgeogr.* veda o vodovju

GL: *hidgeogr.* kráška hidrografija

hidrográfska conálnost krasa -e -i -- ž *geogr. krasa* → kráška hidrográfska pasovitost

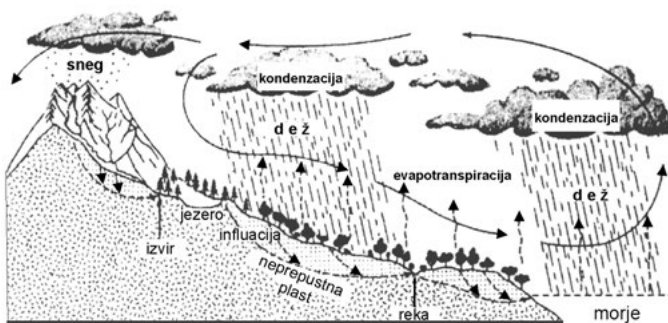
hidrográfska kárta -e -e ž *kart.* → hidrolóška kárta

hidrográfska mēja -e -e ž *polit. geogr.* politična meja, ki upošteva vodne prvine v okolju, npr. jezera, potek rek

hidrográfska mréža -e -e ž *hidgeogr.* → réčna mréža

hidrográfski bazén -ega -a m *hidgeogr.* del Zemljinega površja skupaj z vodonosnimi kamninami, od koder se vode stekajo v posamezno reko ali rečni sistem

hidrográfski cíkel -ega -kla m *hidgeogr.* neprekinjen proces prehajanja vode z Zemljinega površja v ozračje in nazaj zaradi izhlapevanja vode s površine kopnega in vodnih objektov,

Glavni parametri hidrogeofskega cikla

hidrofít -a m *biogeogr.* → vódna rastlina

hidrogeografija -e ž **1. spl. geogr., širše** veja fizične geografije o vodovju kot delu geosfere ali pokrajine **2. spl. geogr., ožje** veda o vodah na kopnem

prenosa vodnih hlapov na velike razdalje z zračnimi tokovi, kondenzacije vlage, padavin in pronicanja vode v tla zaradi Sončevega sevanja in Zemljine težnosti **S:** hidrolóški cíkel, hidrolóški króg, krogotòk vóde, króže-

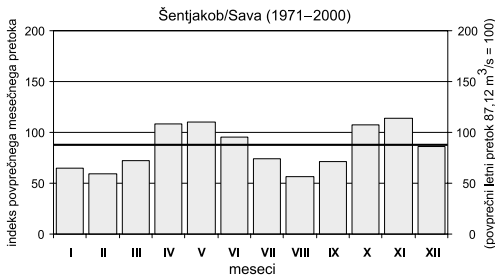

nje vode, planetárni vódni obtòk, vódni cíkel, vódni krogotòk

hidrográfski objékt -ega -a m *kart.* vodni topografski objekt, talna voda, npr. izvir, reka, močvirje, jezero, morje, ledenik, snežišče

hidrográfsko obmóčje -ega -a s **1.** *hidgeogr.* praviloma porečje reke (naj)višjega reda **2.** *hidgeogr.* → vóдно obmóčje

hidrogram -a m *hidgeogr.* grafični prikaz dnevnega, tedenskega, mesečnega spreminjanja vodnega stanja na vodomerni postaji **S:** hidrográf (2)

Hidrogram

hidrohoríja -e ž *biogeogr.* razširjanje peloda, semen, plodov rastlin z vodo **PRIM.:** anemohoríja, biohoríja

hídroidotérma -e ž *kart., hidgeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako temperaturo vode

hídromkarbonátno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero na sušnih območjih, ki vsebuje hidrokarbonatno vodo **S:** sóđavo jézero

hídrolakolít -a m *hidgeogr., geomorf.* leča ledu v tundrskih tleh, ki povzroča izbočenost površja

hidrolítična kíslost pršti -e -i -- ž *pedogeogr.* kislota prsti, merjena v izvlečku prsti, pripravljenem z raztopino soli močne baze in šibke kisline

hidrolítisko preperévanje -ega -a s *geomorf.* preperavanje zaradi hidrolize, značilno za vlažno in vroče podnebje

hidrolízisa -e ž *geomorf.* proces spreminjanja in razkrajanja silikatne kamninske gmote ob navlaženju, zlasti močen v vlažnem in vročem podnebju

hidrologíja -e ž **1.** *hidgeogr.* veda o hidrosferi **2.** *hidgeogr.* veda o vodah na kopnem

GL: *hidgeogr.* kráška hidrologíja, *hidgeogr.* réčna hidrologíja

hidrolóška kárta -e -e ž *kart.* zemljevid, ki prikazuje razporeditev, sestavo, dinamiko in druge lastnosti voda na določenem ozemlju **S:** hidrográfska kárta

hidrolóška létev -e -tve ž *hidgeogr.* navpično v vodo postavljena lesena ali kovinska letev z 2 cm širokimi vodoravnimi progami ter decimetrskimi in metriskimi oznakami **S:** vodomér

hidrolóška napóved -e -i ž *hidgeogr.* kratkoročno ali dolgoročno predvidevanje procesov in pojavov na rekah, jezerih, drugih vodnih objektih **S:** hidrolóška prognóza

GL: *hidgeogr.* dolgoročna hidrolóška napóved, *hidgeogr.* kratkoročna hidrolóška napóved

hidrolóška postája -e -e ž *hidgeogr.* postaja za merjenje vodoštaja, pretoka, temperature in drugih lastnosti vode

hidrolóška prognóza -e -e ž *hidgeogr.* → hidrolóška napóved

hidrolóška regionalizácija -e -e ž *hidgeogr.* členitev površja ali njegovih delov na posamezna območja z enakim ali skoraj enakim hidrolóškim režimom površinskih in podzemnih voda

hidrolóška sêrija -e -e ž *hidgeogr.* meritve, opravljene z več batometri in termometri hkrati, razporejenimi v različnih globinah

hidrolóška sezóna -e -e ž *hidgeogr.* del leta z značilnim hidrolóškim režimom

hidrolóški cíkel -ega -kla m *hidgeogr.* → hidrográfski cíkel

hidrolóški króg -ega -a m *hidgeogr.* → hidrográfski cíkel

hidrolóški modél -ega -a m *hidgeogr.* računalniška obdelava hidrolóških podatkov zaradi pojasnjevanja, tipizacije pojavov in napovedovanja hidrolóških procesov, prikazanih številčno ali grafično

hidrolóški račún -ega -a m *hidgeogr.* obdelava hidrolóških podatkov, ki pokaže značilnosti hidrolóškega režima, modela, napovedi

hidrolóški režim -ega -a m *hidgeogr.* povprečno spreminjanje višine vode reke, jezera, morja, njenih fizikalnih in kemičnih lastnosti med letom, odvisno od podnebnih značilnosti območja **S:** vódni režim

hidrolóško léto -ega -a s *hidgeogr.* čas dvanajstih mesecev, ki se ne ujema s koledarskim letom, pač pa s sezonskimi podnebnimi razmerami, navadno od jeseni, ko padejo vse trdne in tekoče padavine in odteče vsa voda
S: vóдно léto

hídromeliorácija -e ž *agr. geogr., var. okolja* izboljševanje kmetijskega zemljišča z osuševanjem ali namakanjem **PRIM.:** ágromeliorácija

hidrométrični prerèz -ega -éza m *hidgeogr.* prečni prerez vodnega objekta z navedbami hitrosti toka, pretoka in rezultatov drugih hidrometričnih opazovanj

hidrométrično krílo -ega -a s *hidgeogr.* naprava za merjenje hitrosti vodnega toka

hidrometríja -e ž *hidgeogr.* veda, ki se ukvarja z metodologijo opazovanja in merjenja voda

hidrometríjska mréža -e -e ž *hidgeogr.* mreža hidrolóških postaj

hidromórfna píšť -e píšťi ž *pedogeogr.* píšť, nastala zaradi vpliva stoječe vode ali podtalnice **PRIM.:** avtomórfna píšť

hidroním -a m *kart.* lašno ime tekočih voda, prekopov, slapov, jezer, morij, oceanov, morskih tokov, ledenikov **S:** vóдно zemljepisno imé

hidropónika -e ž *agr. geogr.* gojenje rastlin brez píšťi, v porozni podlagi, prepojeni z vodo, v katero se dodajajo potrebna hranila **PRIM.:** aeropónika

hídoregulácija -e ž *hidgeogr.* uravnavanje vodnega toka tekočih voda, da se zmanjša nevarnost poplav, izboljša izraba vode **S:** regulácija vodá

hidrosféra -e ž *spl. geogr., hidgeogr.* vse vodovje na Zemljinem površju, povezano v hidrografskem ciklu **PRIM.:** vodóvje

hidroštátični nivó -ega -ja m *hidgeogr.* nivo, enak višini dviga vode v vrtinah ali podzemno povezanih votlinah **S:** piezométrični nivó (2)

hidroštátični tlák -ega -a m *hidgeogr.* tlak v stoječi vodi, ki nastane zaradi mase vodne gmote in narašča z globino

hidrotéhnika -e ž **1.** *hidgeogr.* veda o uporabi vode in vodne energije v tehnične namene **2.** *hidgeogr.* uporaba vode in vodne energije v tehnične namene

hidrotóp -a m *pokr. ekol.* vodno okolje z enakimi razmerami za življenje

hierarhíja centrálnih nasélíj -e -- -- ž *geogr. nas.* razvrščanje središč glede na njihovo pomembnost, opremljenost s storitvenimi dejavnostmi in zaštopanost funkcij, zlasti javnih

hierarhíja nasélíj -e -- ž *geogr. nas.* razvrščanje naselij glede na njihovo pomembnost v več stopenju oziroma ravni, npr. glede na opremljenost s centralnimi funkcijami, število delovnih mest, prometno povezanost

GL: *geogr. nas.* hierarhíja centrálnih nasélíj

hierarhíja vodotókov -e -- ž *hidgeogr.* razvrstitev vodotokov glede na njihov položaj v rečni mreži

hidrofilna rastlína -e -e ž *biogeogr.* → vlagoljubna rastlína

hidrofilni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki živi v vlažnem okolju

hidrofít -a m *biogeogr.* rastlina, ki raste na zelo vlažnem rastišču

higrométer -tra m *klimatogeogr.* → vlagomér

hidroskópska vóda -e -e ž *hidgeogr., pedogeogr.* voda v píšťi, v tankem sloju adsorbirana na površino prstenih delcev, ki je korenine rastlin ne morejo vsrkati **S:** adsorbírana vóda

hiléja -e ž *biogeogr.* tropski deževni gozd v Amazonskem nižavju **PRIM.:** igápo, varzêja

híperpopulácija -e ž *demogeogr.* → prenaséljenost

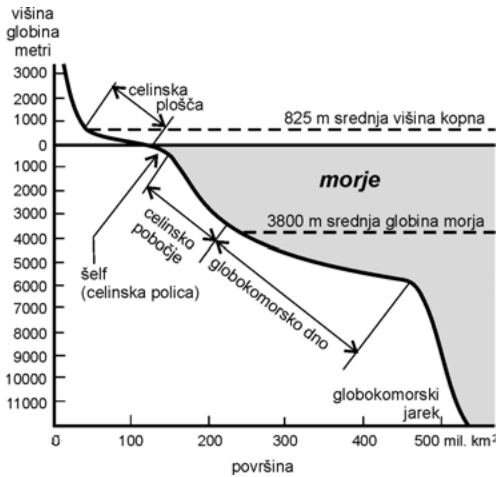
hipocénter -tra m *geomorf.* točka v globini Zemlje, od koder izhajajo potresni valovi **S:** potrésno žarišče **PRIM.:** epicénter

hipoglêj -a m *pedogeogr.* oglejena píšť, v kateri poteka oglejevanje zlasti zaradi vpliva podtalnice **PRIM.:** amfiglêj, epiglêj, psévdoglêj, štagnoglêj

hipolímni -a m *hidgeogr.* spodnja, hladna plašt jezera, kjer se temperatura vode zelo malo spreminja **PRIM.:** batilímni, epilímni, metalímni

hípourbanizácija -e ž *geogr. nas.* prikrita urbanizacija, značilna za državo, pokrajino z velikim deležem nekmečkega prebivalstva, katerega večji del živi na podeželju v suburbaniziranih in vaških naseljih, manjši del pa v mestih

hípsográfška krivúlja -e -e ž *kart.* krivulja, ki

Hipsografška krivulja

v grafikonu prikazuje deleže višinskih pasov na kopnem in globinskih pasov v oceanih, morjih **S**: hipsometrična krivulja **PRIM.:** hipsometrična črta

hipsometrična črta -e -e ž *kart.* črta, ki v grafikonu prikazuje deleže višinskih pasov v porečjih, pokrajinah **PRIM.:** hipsografška krivulja

hipsometrična kárta -e -e ž *kart.* → hipsometrični zemljevid

hipsometrična krivulja -e -e ž *kart.* → hipsografška krivulja

hipsometrični zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid Zemljinega površja, na katerem so reliefne oblike prikazane s pomočjo hipsometrične lestvice, najpogosteje v barvah, ki ustvarjajo vtis tretje dimenzije **S**: hipsometrična kárta

hipsometrija -e ž *kart.* veda o merjenju nadmorskih višin kopnega in morskih globin

histogram -a m *kart.* grafični prikaz velikosti ali štrukture stanja, pojava, navadno s stolpci

GL: *geomorf.* histogram proda

histogram proda -a -- m *geomorf.* serija diagramov, ki prikazujejo spremembe zaobljenosti proda, navadno vzdolž rečnega toka

histórična geografija -e -e ž *spl. geogr.* → zgodovinska geografija (1, 2)

histórična geologija -e -e ž *geomorf.* del geologije o Zemljini geološki zgodovini

histórična moréna -e -e ž *geomorf.* → recéntna moréna

histórični fáktor -ega -ja m nav. mn. *spl. geogr.* → zgodovinski dejávník

histosól -a m *pedogeogr.* → šótna pršít

híša -e ž *geogr. nas.* zgradba, navadno namenjena za bivanje ljudi, grajena iz različnih gradbenih materialov, z različnimi arhitekturnimi značilnostmi, z enim ali več prostori, stanovanji

GL: *geogr. nas.* álpska híša, *geogr. nas.* belokránska híša, *geogr. nas.* bôvska híša, *geogr. nas.* dolénjska híša, *geogr. nas.* ênocélična híša, *geogr. nas.* híša s črno kúhinjo, *geogr. nas.* ídrijska híša, *geogr. nas.* kméčka híša, *geogr. nas.* kméčka híša z ênim prostórom, *geogr. nas.* mediteránska híša, *geogr. nas.* modernizí-rana kméčka híša, *geogr. nas.* nótranjska híša, *geogr. nas.* osrédnjeslovénska híša, *geogr. nas.* panónska híša, *geogr. nas.* prekmúrska híša, *geogr. nas.* primórska híša, *geogr. nas.* škofje-lóško-cerkljánska híša, *geogr. nas.* vrhhlévna híša, *geogr. nas.* vzhódnoslovénska híša

híša s črno kúhinjo -e -- -- -- ž *geogr. nas.* dvocelična ali večcelična híša, sestavljena iz glavnega bivalnega prostora z zidano pečjo, veže, ki je hkrati vhodni prostor, in kuhinje, iz katere se kuri peč, dim pa se prosto dviga s kurišča pod strop

híšna obřt -e -i ž *agr. geogr., ind. geogr.* → domáča obřt

hítra céšta -e -e ž *geogr. prometa* céšta za promet motornih vozil med najpomembnejšimi regionalnimi središči, navadno navezana na avtocestno omrežje in cestno omrežje v sosednjih državah

hitróšt vódnega tóka -i -- -- ž *hidgeogr.* razdalja, ki jo voda preteče v časovni enoti, izmerjena na prečnem prerezu vodnega toka in navadno izražena v m/s

GL: *hidgeogr.* kritična hitróšt vódnega tóka

Hjúlstromova délta -e -e [hjulstromova] in hjulstromova délta -e -e ž *geomorf.* vršaj, ki se končuje v sorazmerno plitvem vodnem okolju in nima razvitih vseh treh značilnih deltnih plašti **PRIM.:** Gílbértova délta, Salisburýjeva délta

hláče hláč ž mn. *klimatogeogr., zastar.* → tróm-ba

hladílna vóda -e -e ž *var. okolja, hidgeogr.* voda, ki se uporablja za hlajenje gospodarskih na-

prav, zlašti jedrskih reaktorjev v jedrskih elektrarnah in energetskih blokov v termoelektrarnah, tudi v industrijskih postopkih **PRIM.:** kopálna vóda, pítna vóda, tehnolóška vóda

hládna dôba -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* → poldenítev (1)

hládna frónta -e -e ž *klimatogeogr.* gibljivo štíčišče, kjer se hladna zračna gmota vriva pod toplo in jo izriva **PRIM.:** okludífrana frónta, tópla frónta

hládna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama žepaste oblike, v kateri se ohranja pozimi ohlajeni zrak **S:** mázla jáma **PRIM.:** tópla jáma

hládna puščáva -e -e ž *biogeogr.* puščáva v zmerno toplem sušnem podnebjú, značilna za notranjost celin **PRIM.:** ledéna puščáva, tópla puščáva

hládna vójna -e -e ž *polit. geogr.* oštra neoborožena konfrontacija med dvema ali več državami, skupinami držav, zlašti med velesilami, ki vključuje gospodarski in vojaški pritisk, oblikovanje političnih zavezništév

hládni dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* dan, ko se temperatura spusti pod 0 °C **PRIM.:** ledéni dán, mázli dán, tópli dán, vróči dán

hládni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, ki ima na štíku s podlago temperaturo ledu v glavnem nižjo od temperature ledišča pod povečanim tlakom, kar povzroča njegovo počasnejše premikanje **PRIM.:** tópli ledeník

hládni môrski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* môrski tok z nižjo temperaturo kot odprto morje na ísti zemljepisni šírini, navadno usmerjen iz višjih zemljepisnih šírín v nižje **PRIM.:** tópli môrski tók

hlév -a m **1. agr. geogr.** zidano ali leseno gospodarsko poslopje na kmetiji, namenjeno za rejo zlašti goveje živine **S:** štála **2. agr. geogr.** samostojna zgradba za živino na nižjih planinah, rovtih in senožetih, katere zgornji del je navadno seník **3. agr. geogr., v Prekmurju, na Štajerskem in na Krasu** svinjak

hlévská živínorêja -e -e ž *agr. geogr.* živínoreja, ki se ukvarja z intenzívno rejo različnih domačih živalí v hlevih in pridelovanjem krmnih rastlín na njivah, značilna za območja z manj ugodnimi podnebnimi razmerami,

kjer je potrebno živino prezimiti v zaprtem prostoru **PRIM.:** pášna živínorêja (1)

hlévski gnój -ega gnojá m *agr. geogr., var. okolja* naravno gnojilo, nastalo iz mešanice iztrebkov živine in stelje, ki lahko pri preveliki gostoti živine obremenjuje okolje **PRIM.:** gnójevka, gnójnica

hmeljárstvo -a s *agr. geogr.* zelo intenzívna poljedelska panoga, ki se ukvarja s pridelovanjem hmelja za pivovarstvo

hmeljíšče -a s **1. agr. geogr.** njiva, zasajena s hmeljem kot večletno monokulturo **2. agr. geogr.** obdelovalno zemljišče s hmeljem kot katastrska zemljiška kategorija

hóbi kmetíjstvo -- -a s *agr. geogr.* → ljubíteljsko kmetovánje

hodník -a m *geogr. krasa* razmeroma širok in visok jamski rov, navadno vodoraven **S:** pasáža

hodoním -a m *kart.* lašno ime cešte, ulice, zračne ali vodne poti, npr. Dunajska cesta, Pot prijateljstva, Panamski prekop **S:** odoním

hogback -a [hógbek] m (ang.) **1. geomorf.** ozko, asimetrično sleme, katerega zložnejše in daljše pobočje je skladno ali skoraj skladno z vpadom skladov **2. geomorf.** na vrhu štrmo nagubana antiklinala z nižjimi, zložnejšimi pobočji

holárktična flórna oblást -e -e oblásti ž *biogeogr.* → holárktis

holárktična zóogeográfška oblást -e -e oblásti ž *biogeogr.* najobsežnejša zoogeografska oblást na Zemlji, ki obsega večji del severne poloble: Severno Ameriko z Grenlandijo, Evropo, Severno Afriko in Azijo, razen Južne in Jugovzhodne Azije **PRIM.:** antárktična zóogeográfška oblást, avstrálska zóogeográfška oblást, etiópska zóogeográfška oblást, indijsko-malájska zóogeográfška oblást, madagáskarska zóogeográfška oblást, neotrópska zóogeográfška oblást, novozelándska zóogeográfška oblást, polínézijska zóogeográfška oblást

holárktis -a m *biogeogr.* proštrana florna oblást, ki obsega Evropo in njene severne otoke, Azijo, razen dela Jugozahodne Azije, Južne in Jugovzhodne Azije, severni del Afrike in Severno Ameriko **S:** holárktična flórna oblást

PRIM.: antárktis, avstrális, kapensis, neotrópis, páleotrópis

hólding -a m *ind. geogr.* gospodarska družba brez lašne proizvodnje, ki ima zaradi kapitalskih deležev v drugih družbah v njih prevladujoč vpliv

hólm -a m *geomorf.* osamel grič ali hrib sredi ravnine ali nižjega reliefa **S:** hólmeč, húm (2)

hólmeč -mca m *geomorf., ljud.* → hól m

holocén -a m *klimatogeogr., geomorf.* mlajša, sedanja epoha kvartarja, ki traja zadnjih 10.000 let **S:** alúvij (2), póstglaciál (2) **PRIM.:** pleištócén

holocénska príst -e prísti ž *pedogeogr.* → obréčna príst

holocénska ravnína -e -e ž *geomorf.* ravnína, nastala v holocenu

hólókrás -a m *geogr. krasa* → popól ni krás

holomíktično jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z eno popolno navpično cirkulacijo vode na leto **PRIM.:** dimíktično jézero

holstein -a [hólštajn] m *klimatogeogr., geomorf.* → holšteinska otoplítev

holšteinska otoplítev -e -tve [hólštajnska] ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleištocenska otoplítev na severu Evrope, med 350.000 in 300.000 leti pred sedanjo, primerljiva z gúnško-mündelsko otoplítvijo v Alpah **S:** holstein, holšteinski interglaciál

holšteinski interglaciál -ega -a [hólštajnski] m *klimatogeogr., geomorf.* → holšteinska otoplítev

homogéna régija -e -e ž *spl. geogr.* regija s podobno gospodarsko in socialno sestavo **S:** unifórmna régija **PRIM.:** ekonómska régija, fiziognómska régija, funkcijska régija, gravitacijska régija

homogéna vódna plášt -e -e plášt m *hidgeogr.* → homogéni vódni slój

homogéni méštni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* tlóris mesta z enotno sestavo, ki se lahko razrašča načrtno, npr. v obliki pravokotnika, zvezde ali kroga, ali nenačrtno **PRIM.:** heterogéni méštni tlóris

homogéni vódni slój -ega -ega slója m *hidgeogr.* vodni slój, v katerem je gostota vode povsod enaka **S:** homogéna vódna plášt **PRIM.:** anotérmíčni vódni slój, izotérmíčni vódni slój

hómoiotérmna živál -e -i ž *biogeogr.* → toplo-kívna živál

homoklinála -e ž *geomorf.* povešen rob obsežnih, večinoma vodoravnih skladov

homosféra -e ž *klimatogeogr.* spodnji del ozračja pod višino 100 km, v katerem je kemična sestava razmeroma stalna, sestavljen iz troposfere, stratosfere in mezosfere **PRIM.:** heterosféra

homotermíja vóde -e -- ž *hidgeogr.* lašnost jezerske, morske ali rečne vode, da je zaradi mešanja ali turbulentnega toka njena temperatura povsod enaka **S:** izotermíja vóde **PRIM.:** anotermíja vóde, dihotermíja vóde, katotermíja vóde

homotermíja zráka -e -- ž *klimatogeogr.* lašnost zraka, da je zaradi mešanja njegova temperatura v debelejšem prizemnem sloju enaka **S:** izotermíja zráka

horizónt -a m **1. mat. geogr.** → obzórje (1, 2) **2. pedogeogr.** → horizónt prstí

GL: *pedogeogr.* A_n -horizónt, *pedogeogr.* $\bar{A}$ -horizónt, *pedogeogr.* (A)-horizónt, *pedogeogr.* akumulacijski horizónt, *pedogeogr.* A_{mo} -horizónt, *pedogeogr.* antropogéni horizónt, *pedogeogr.* A_{on} -horizónt, *pedogeogr.* argílični horizónt, *pedogeogr.* argilúvični horizónt, *pedogeogr.* A_{um} -horizónt, *pedogeogr.* B_e -horizónt, *pedogeogr.* B_n -horizónt, *pedogeogr.* B-horizónt, *pedogeogr.* (B)-horizónt, *pedogeogr.* $(B)_{rz}$ -horizónt, *pedogeogr.* B_t -horizónt, *pedogeogr.* B_{in} -horizónt, *pedogeogr.* $(B)_v$ -horizónt, *pedogeogr.* C-horizónt, *mat. geogr.* depresíja horizónta, *pedogeogr.* diagnóstični horizónt, *pedogeogr.* $\bar{E}$ -horizónt, *pedogeogr.* eluviál ni horizónt, *pedogeogr.* ferospódični horizónt, *pedogeogr.* genétski horizónt, *pedogeogr.* G-horizónt, *pedogeogr.* g-horizónt, *pedogeogr.* glávni horizónt, *pedogeogr.* gléjev horizónt, *pedogeogr.* G_o -horizónt, *pedogeogr.* G-horizónt, *pedogeogr.* G_{so} -horizónt, *pedogeogr.* horizónt $\bar{A}$, *pedogeogr.* horizónt (A), *pedogeogr.* horizónt A_n , *pedogeogr.* horizónt A_{mo} , *pedogeogr.* horizónt A_{on} , *pedogeogr.* horizónt A_{um} , *pedogeogr.* horizónt B, *pedogeogr.* horizónt (B), *pedogeogr.* horizónt B_e , *pedogeogr.* horizónt B_n , *pedogeogr.* horizónt $(B)_{rz}$, *pedogeogr.* horizónt B_t , *pedogeogr.* horizónt B_{in} , *pedogeogr.* horizónt $(B)_v$, *pedogeogr.* horizónt C, *pedogeogr.* horizónt $\bar{E}$, *pedogeogr.* horizónt G, *pedogeogr.* horizónt g, *pedogeogr.* horizónt G_o ,

pedogeogr. horizont G_r , *pedogeogr.* horizont G_{so} , *pedogeogr.* horizont O , *pedogeogr.* horizont P , *pedogeogr.* horizont R , *pedogeogr.* horizont razpáde mátične podláge, *pedogeogr.* horizont T , *pedogeogr.* humospódični horizont, *pedogeogr.* humózni horizont, *pedogeogr.* iluviálni horizont, *pedogeogr.* izpráni horizont, *pedogeogr.* kámbični horizont, *pedogeogr.* mólični horizont, *pedogeogr.* nátrijev horizont, *pedogeogr.* O -horizont, *pedogeogr.* óhrični horizont, *pedogeogr.* oksidirani gléjev horizont, *pedogeogr.* orgánski horizont, *pedogeogr.* P -horizont, *pedogeogr.* pôdhorizont, *pedogeogr.* podzólašti horizont, *klimatogeogr.* prevíšani horizont, *pedogeogr.* psévdogléjev horizont, *pedogeogr.* redukcijski gléjev horizont, *pedogeogr.* R -horizont, *pedogeogr.* sekundárno oksidirani gléjev horizont, *geomorf.* solifluidálni horizont, *hideogr.* štándardni horizont, *pedogeogr.* šótni horizont, *pedogeogr.* T -horizont, *pedogeogr.* úmbrični horizont, *hideogr.* vodonósní horizont

horizont Á -a -- m *pedogeogr.* → humózni horizont

horizont (A) -a -- [oklepáj á] m *pedogeogr.* → (A)-horizont

horizont A_h -a -- [á há] m *pedogeogr.* → A_h -horizont

horizontálna conálnost -e -i tudi horizontálna zonálnost -e -i ž *biogeogr.*, *pokr. ekol.* razšírjenost v pasovih okrog Zemljine oble glede na zemljepisno širino **S**: vodorávna conálnost **PRIM.**: vertikálna conálnost

horizontálna gózdna mēja -e -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere glede na zemljepisno širino še uspeva gozd **PRIM.**: polárna gózdna mēja, vertikálna gózdna mēja

horizontálna mobílnost prebiválstva -e -i -- ž *demogeogr.* prehod posameznika iz ene dejavnosti ali poklica v drugega, ne da bi se spremenil njegov družbeni ali socialni položaj **PRIM.**: vertikálna mobílnost prebiválstva

horizontálna vegetácijska mēja -e -e -e ž *biogeogr.* → vodorávna rastlinska mēja

horizontálna zonálnost -e -i ž *spl. geogr. gl.* horizontálna conálnost

horizont A_{mo} -a -- [á emó] m *pedogeogr.* → mólični horizont

horizont A_{oh} -a -- [á ohá] m *pedogeogr.* → óhrični horizont

horizont A_{um} -a -- [á uèm] m *pedogeogr.* → úmbrični horizont

horizont B -a -- [bé] m *pedogeogr.* → iluviálni horizont

horizont (B) -a -- [oklepáj bé] m *pedogeogr.* → kámbični horizont (1)

horizont B_{te} -a -- [bé efé] m *pedogeogr.* → fero-spódični horizont

horizont B_h -a -- [bé há] m *pedogeogr.* → humospódični horizont

horizont (B)_{rz} -a -- [oklepáj bé erzé] m *pedogeogr.* → kámbični horizont (3)

horizont B_t -a -- [bé té] m *pedogeogr.* → argílični horizont

horizont B_{tn} -a -- [bé teèn] m *pedogeogr.* → nátrijev horizont

horizont (B)_v -a -- [oklepáj bé vé] m *pedogeogr.* → kámbični horizont (2)

horizont C -a -- [cé] m *pedogeogr.* → horizont razpáde mátične podláge

horizont É -a -- m *pedogeogr.* → eluviálni horizont

horizont G -a -- [véliki gé] m *pedogeogr.* → gléjev horizont

horizont g -a -- [máli gé] m *pedogeogr.* → psévdogléjev horizont

horizont G_o -a -- [gé ó] m *pedogeogr.* → oksidacijski gléjev horizont

horizont G_r -a -- [gé èr] m *pedogeogr.* → redukcijski gléjev horizont

horizont G_{so} -a -- [gé esó] m *pedogeogr.* → sekundárno oksidirani gléjev horizont

horizontna projékcija -e -e ž *kart.* → ázimutna projékcija

horizont Ó -a -- m *pedogeogr.* → orgánski horizont

horizont P -a -- [pé] m *pedogeogr.* → antropogéni horizont

horizont prští -a -- m *pedogeogr.* s površjem prští približno vzporedna plašt, našala zaradi pedogenetskih procesov, ki se razlikuje od sosednje plašti po fizikalnih, kemičnih in bioloških lastnostih **S**: horizont (2)

horizont R -a -- [èr] m *pedogeogr.* → tída kamnína

horizont razpáde mátične podláge -a -- -- m *pedogeogr.* horizont, našal z razpadom mátične podlage, brez znakov sprememb, našalih zaradi pedogenetskih dejavnikov,

značilnih za druge horizonte **S**: C-horizont, horizont C

horizontski nebesni koordinatni sistem -ega -ega -ega -a m *mat. geogr.* nebesni koordinatni sistem, pri katerem je osnovni krog horizont, njegovim koordinatam sta azimut in višina **PRIM.:** ekliptični nebesni koordinatni sistem, ekvatoriálni nebesni koordinatni sistem

horizont T -a -- [tél] m *pedogeogr.* → šotni horizont

hórn -a m *geomorf.* → špik

horografija -e ž *spl. geogr.* podroben opis pokrajin, manjših delov Zemljinega površja in njihovo hierarhično razvrščanje

horoním -a m *kart.* → pokrajinsko zemljepisno imé

hóršt -a m *geomorf.* podolgovat kamninski blok, dvignjen ob bolj ali manj vzporednih prelomnih ploskvah **S**: tektónski čök **PRIM.:** tektónski járek

hortikultúra -e ž **1.** *agr. geogr.* → vrtničkarstvo **2.** *agr. geogr.* → vrtnárstvo

hortisol -a m *pedogeogr.* → vřtna přst

hot spot -- -a [hót spót] m (ang.) *geomorf.* → vróča tóčka

hrám -a m **1.** *geogr. nas.* velika skupna zgradba na ovčjih in kozjih planinah s kuhinjskim prostorom na sredini, kletjo na eni, hlevom ali več hlevskimi prostori na drugi strani **2.** *geogr. nas.* enoprostorna lesena štabva v dolenskih in štajerskih vinogradih, ki se od 18. stoletja uporablja tudi kot stalno bivališče

GL: *geogr. nas., agr. geogr.* vínski hrám

hranilna enóta -e -e ž *agr. geogr.* vsako od različnih meril za vrednotenje in medsebojno primerjanje hranilne vrednosti živil, izraženo s številkami oziroma vrednostnimi ekvivalenti, npr. škrobna enota, ovsena enota, senena vrednost

hranílo -a s *pedogeogr., biogeogr.* anorganska snov v ionski obliki, ki jo rastline potrebujejo za rast in razvoj **S**: nutriént

GL: *pedogeogr., biogeogr.* mákrohranílo, *pedogeogr., biogeogr.* míkrohranílo

hřbet -bta m *geomorf.* večja, na vrhu praviloma zaobljena podolgovata vzpetina, navadno neskálnata

GL: *geomorf.* oceánski hřbet, *geomorf.* podmôrski hřbet, *geogr. krasa* skální hřbet, *geomorf.*

srednjeoceánski hřbet, *geogr. krasa* škrápljasti hřbet

hříb -a m *geomorf.* vzpetina, višja od griča in nižja od gore ter manj razsežna in bolj razčlenjena od nje

hřibína -e ž *geomorf., neuštr.* → kamnina

hřibóvje -a s *geomorf.* večji, povezan sistem hřibov in njihovih slemen **PRIM.:** goróvje, gričévje

hřibovska kmetíja -e -e ž *agr. geogr., v Sloveniji* zaradi manj ugodnih naravnih razmer za kmetovanje dodatno subvencionirana kmetija na nadmorski višini od 600 m do 800 m, lahko tudi nižje, če na njej prevladujejo štrma obdelovalna zemljišča z nagibom več kot 30° **PRIM.:** višinska kmetíja

hřúp -a m *var. okolja* močni, neprijetni zvoki, merjeni v decibelih, ki so v različnih okoljih moteči, ker negativno vplivajo na počutje, zdravje, delovno štorilnost človeka, življenje živali **PRIM.:** zvéčno obremenjevánje okolja **GL:** *var. okolja* bój proti hřúpu

húba -e ž **1.** *agr. geogr., v fevdalizmu od 9. stoletja dalje* kmetija, dodeljena v obdelavo podložniku **S**: mansus **2.** *agr. geogr., v srednjem veku* površinska enota za velikoš kmetije, približno 30 oralov

GL: *agr. geogr.* četřtínska húba, *agr. geogr.* osmínska húba, *agr. geogr.* polovíčna húba, *agr. geogr.* šestínska húba, *agr. geogr.* tretjínska húba

húdi véter -ega -tra m *klimatogeogr.* premikanje zraka s hitroštjo 6 boforov, pri čemer se upogibajo močne veje, veter tuli okrog vogalov

húdi vihář -ega -ja m *klimatogeogr.* izredno hitro premikanje zraka s hitroštjo 11 boforov, pri čemer se ruje posamezno drevje, pojavlja večja škoda na štabvah

hudoúrna jáma -e -e ž *geogr. krasa, po Valvasorju* jama, iz katere naj bi prihajala huda ura

hudoúrnik -a m *hidgeogr.* deroč potok ali reka na štrmem pobočju v gorskem svetu, ki ob deževju hitro naraste in zlašti v kulturni pokrajini lahko povzroča škodo

GL: *hidgeogr.* ledeníški hudoúrnik

hudoúrniška akumulácija -e -e ž **1.** *geomorf.* odlaganje, kopičenje hudoúrniških sedimentov **2.** *geomorf.* → hudoúrniški nanos

hudoúrniška dolína -e -e ž *geomorf.* soteski

- podobna koritašta dolina s štrmimi pobočji, neenakim štrmcem in le občasnim hudoúrniškim vodotokom, ki se v glavno dolino šteka s hudoúrniškim vršajem
- hudoúrniška láva** -e -e ž *geomorf.*, *neuštr.* → drobírski tók
- hudoúrniški nanòs** -ega -ôsa m *geomorf.* sedimenti hudoúrnikar, v katerih se menjavajo različno veliki kamninski delci **S**: hudoúrniška akumulácija (2), prolóvuj
- hudoúrniški vršáj** -ega -a m *geomorf.* trikotna odkladnina hudoúrnikar iz bolj grobega, večjega in manj izrazito sortiranega gradiva
- húdrť** -i ž *geogr. nas., ljud.* gospodarstvo poslopje, navadno leseno, z delno zidanim prostorom za sirjenje, s kuhinjo in prostorom za molžo, postavljeno na nekaterih ovčjih in kozjih planinah
- hudsonski gózd** -ega -a [hádsonski] m *biogeogr.* borealni gozd v Kanadi, med Labradorjem in Aljasko **PRIM.:** lavrencíjski gózd
- huerta** -e [hvérta] ž (šp.) *agr. geogr.* intenzivno obdelano, namakano zemljišče zlasti v zaledju vzhodne in jugovzhodne obale Španije, na katerem se lahko v istem letu pridelava več različnih pridelkov, zlasti zelenjave in sadja **PRIM.:** véga (2)
- húm** -a m **1.** *geogr. krasa, geomorf., tudi mednarodno* osamljen grič, navadno štogašte oblike, na kraški ravnini, zlasti na kraškem polju **2.** *geomorf., ljud.* → hól m
- humána ekologíja** -e -e ž *pokr. ekol.* ekologija o človeku in njegovih razmerjih do okolja **S:** nôva ekologíja
- humána geografíja** -e -e ž *spl. geogr.* → družbena geografíja
- humáno okólje** -ega -a s *spl. geogr.* → človekovo okólje (1, 2)
- humiditéta** -e ž *klimatogeogr.* stopnja vlažnosti območij z vlažnim podnebjem
- humídna klíma** -e -e ž *klimatogeogr.* → vlažno podnébje
- humídnost** -i ž *klimatogeogr.* → vlažnost (1, 2)
- humifikácija** -e ž *pedogeogr.* razkrajanje organskih snovi v pršti, pri katerem nastajata humus
- humín** -a m *pedogeogr.* del organske snovi, ki se pri ekstrahiranju pršti ne raztopi
- humínska kíslína** -e -e ž *pedogeogr.* sestavina humusa, mešanica temno obarvanih organskih spojin
- humospódični horízont** -ega -a m *pedogeogr.* iluvialni horizont, ki vsebuje humusne snovi, izprane iz organskega in eluvialnega horizonta **S:** B_n-horízont, horízont B_n
- humózní horízont** -ega -a m *pedogeogr.* vrhnji horizont v profilu pršti, ki vsebuje z mineralnimi delci dobro pomešan humus in se na njivi ujema s slojem ornice **S:** Á-horízont, horízont Á
- húmús** -a m *pedogeogr.* obstojna, navadno temno obarvana organska snov v pršti, ki s pomočjo mikroorganizmov nastane iz razkrojenih odmrlih delov rastlin in živali **GL:** *pedogeogr.* blági húmús, *pedogeogr.* mór húmús, *pedogeogr.* múl húmús, *pedogeogr.* surôvi húmús
- hurikán** -a m *klimatogeogr.* izredno močen, vrtinčast tropski vihar ni veter, značilen za obale Karibskega morja in Mehíškega zaliva **PRIM.:** tajfún

I

idějni načrt -ega -a m *plan.* prikaz tehničnih, funkcionalnih in oblikovnih rešitev potencialno azidljivega območja

identitéta vasí -e -- ž *geogr. nas.* celota fiziognomskih in funkcijskih prvin, npr. ustroj, zgradba, oblika, tloris, po katerih se vaška naselja razlikujejo od mestnih in se posamezna vas uvršča v določen tip vaških naselbin oziroma je po njih razpoznavna

ideolóški blók -ega -a m *polit. geogr.* geostrateška, ideološka zveza držav z različnimi družbenopolitičnimi sistemi, ki jo vodi, usmerja svetovna sila, npr. ZDA, nekdanja Sovjetska zveza

GL: *polit. geogr.* svetôvni ideolóški blók

ídrijska híša -e -e ž *geogr. nas.* zidana nadstropna kmečka hiša s številnimi majhnimi okni, podtip škofjeloško-cerkljanske hiše, od katere se razlikuje zlasti po strmi dvokapni strehi, in za katero je značilna uporaba stavbnega lesa iz oštankov jamskega lesa idrijskega rudnika živega srebra

igápo -a m *biogeogr.* tropski deževni gozd v Amazonskem nižavju, ki je vse leto poplavljen **PRIM.:** hilêja, varzêja

ígla -e ž *geomorf.* ozka, koničasta skala

íglašti gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd, zlasti v severnih zemljepisnih širinah in/ali gorskem svetu, v katerem prevladujejo iglavci **PRIM.:** líštnati gózd, méšani gózd (1)

íglašti léd -ega ledú m *hidgeogr.* slojevit led iz kristalov z vodoravnimi osmi, ki nastane pri zmrzovanju mirne rečne gladine

íglú -ja m *geogr. nas.* kupolašto eskimsko bivališče, narejeno iz drug na drugega zloženih, med seboj tesno prilegajočih se snežnih blokov

ígnimbrít -a m *geomorf.* vulkanska kamnina iz odkladnin žarečega oblaka, katerega usedline se zaradi visoke temperature natalijo in spri-

mejo v trden kamninski pokrov, v katerem so brez reda razmetani vtrošniki velikih kristalov, lapili in kamniti bloki

ígrálniški turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na igralništvu, čemur je prilagojena tudi druga turistična ponudba

ígrálništvó -a s *geogr. turizma* turistična dejavnost, ki se ukvarja z organizirano ponudbo iger na srečo v igralnicah, navadno premožnim gostom

íkavec -vca m *geomorf.* → oolít

ílegálna migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polit. geogr.* meddržavna migracija, pri kateri udeleženci nezakonito, skrivoma vstopijo v drugo državo, pogosto s pomočjo mednarodne kriminalne organizacije **PRIM.:** legálna migrácija

ílimerizácija -e ž *pedogeogr.* izpiranje glinaštih delcev prsti

ílít -a m *pedogeogr.* sljudi podoben mineral glin, ki se od nje razlikuje po manjši količini kalija

íllinojska poledenítev -e -tve [íllinojska] ž *klimatogeogr., geomorf.* srednjepleištocenska poledenitev v Severni Ameriki, med 195.000 in 130.000 leti pred sedanjo, primerljiva z warthsko ohladitvijo na severu Evrope in z riško poledenitvijo v Alpah **S:** illinojski glaciál

íllinojski glaciál -ega -a [íllinojski] m *klimatogeogr., geomorf.* → illinojska poledenítev

ílovica -e ž **1.** *pedogeogr.* teksturni razred prsti, ki vsebuje do 65 % peska, do 45 % melja in do 15 % glin **2.** *geomorf.* sipko gradivo mešane zrnavošči **3.** *geomorf.* zmes iz sprijetih glinenih mineralov in drobnih zrn kremena, zaradi železovih spojin rumeno do rjavo obarvana

GL: *geogr. krasa* kráška ílovica (1, 2)

íluviální horizont -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu prsti, ki vsebuje glino, humus in

seskviokside, izprane iz horizontov nad njim, zlasti iz eluvialnega **S**: akumulacijski horizont, B-horizont, horizont B

ilúvij -a m *geomorf.* preperina, nanescena v razpoke kraških kamnin

iluvizacija -e ž *pedogeogr.* razpadanje različnih snovi v zgornjih horizontih prsti in njihovo premeščanje v spodnje horizonte

imigracija -e ž *demogeogr.* → priseljevanje

imigránt -a m *demogeogr.* → priseljenec

imisija -e ž *var. okolja* odpadna toplotna energija in škodljive snovi iz različnih virov, ki jih prejme določeno okolje, navadno merjene kot koncentracija emisij **PRIM.**: emisija

imperializem -zma m *polit. geogr.* večanje moči določene države, pridobivanje svetovnega vpliva s političnim in gospodarskim podrejanjem kolonij **PRIM.**: kolonializem

imponirana méja -e -e ž *polit. geogr.* politična meja, nastala zaradi odločitve, dogovora veslesil, največkrat po spremembi geopolitičnih meja, npr. med Severno in Južno Korejo po letu 1953, nekdanja meja med Zahodno in Vzhodno Nemčijo

impórt -a m *spl. geogr.* → uvöz

impregnacija -e ž *geomorf.* prepojitve porozne ali razpokane kamnine, organske snovi s kemično drugačnimi raztopinami ali plini, npr. z rudami, nafto, zemeljskim plinom

incineracija -e ž *var. okolja* odstranjevanje odpadkov s sežiganjem v posebnih pečeh, pri katerem nastaja uporabna toplotna energija, pri neustreznem zgorevanju tudi okolju škodljivi plini

incinerátor -ja m *var. okolja* naprava za sežiganje odpadkov, tudi nevarnih, pri katerem okolju škodljive emisije, ki nastajajo pri zgorevanju, ne smejo presegati dopustne stopnje

índeks aridnosti -a -- m *klimatogeogr.* → índeks súšnosti

índeks CBD -a -- [cebedé] m *geogr. nas.* → CBD-índeks

índeks celínskosti podnébja -a --- m *klimatogeogr.* índeks stopnje celinskega podnebja, izračunan iz dnevne in letne temperaturne amplitude, vlažnosti ozračja in iz letnega razporeda padavin **S**: índeks kontinentálnosti klíme

índeks dispêrznosti -a -- m *geogr. prometa*

razmerje med številom prometnih vozlišč in številom linij, ki se uporablja za ugotavljanje razvejanosti prometnega omrežja

índeks funkcijske diverzifikacije -a -- -- m *geogr. nas.* kazalnik, ki izraža, v kolikšni meri ima mešto, centralno naselje razvite dejavnosti oziroma zaštopane ustanove, namenjene delovanju mešta in zadovoljevanju potreb okolice **PRIM.**: koeficiént funkcijske specializacije

índeks humidnosti -a -- m *klimatogeogr.* → índeks vlážnosti

índeks industrijske proizvodnje -a -- -- m *ind. geogr.* índeks, ki kaže količinsko oziroma vrednostno spreminjanje industrijske proizvodnje v določeni državi, pokrajini, izračunan mesečno ali letno za vse proizvedeno blago ali ločeno po posameznih industrijskih panogah, izdelkih

índeks kmetíjske preobrázbe -a -- -- m *agr. geogr., pokr. ekol.* índeks za vrednotenje štopnje antropogenega preoblikovanja pokrajine, izračunan na podlagi ocen intenzivnosti obdelave posameznih zemljiških kategorij, izraženih z ornimi ekvivalenti

índeks kontinentálnosti klíme -a --- m *klimatogeogr.* → índeks celínskosti podnébja

índeks razdrobljénosti zemljišč -a -- -- m *agr. geogr.* índeks, ki izraža štopnjo velikostne ali/in prostorske razdrobljenosti zemljišč

índeks súšnosti -a -- m *klimatogeogr.* s količnikom izraženo razmerje med padavinami in dejansko ali potencialno evapotranspiracijo **S**: índeks aridnosti **PRIM.**: índeks vlážnosti

índeks víjúganja -a -- m *geogr. prometa* razmerje med dejansko in zračno razdaljo med krajema

GL: *geogr. prometa* índeks víjúganja potí

índeks víjúganja potí -a -- -- m *geogr. prometa* razmerje med dejansko razdaljo med krajema po cesti ali železnici in zračno razdaljo med njima

índeks vlážnosti -a -- m *klimatogeogr.* s količnikom izraženo razmerje med padavinami in dejansko ali potencialno evapotranspiracijo **S**: índeks humidnosti **PRIM.**: índeks súšnosti

índeks vódnega odtóka -a -- -- m *hidogeogr.* odtok, izražen z debelino vodnega sloja na površino odtočnega območja, navadno v

mm/km² **S:** odtóčni índeks **PRIM.:** kolíčník vódnega odtóka

índeks zaóbljenosti -a -- m *geomorf.* s Callieuxovo metodo izmerjena štopnja zaobljenosti prodnikov

índijánsko polétje -ega -a s *klimatogeogr.* obdobje lepega vremena na začetku jeseni, značilno za Severno Ameriko **PRIM.:** bábje polétje

índijsko-malájska zóogeográfska oblást -e -e oblásti ž *biogeogr.* najmanjša zoogeografska oblást, ki obsega Južno in Jugovzhodno Azijo in večji del otokov med Azijo in Avstralijo **PRIM.:** antárktična zóogeográfska oblást, avstrálska zóogeográfska oblást, etiópska zóogeográfska oblást, holárktična zóogeográfska oblást, madagáskarska zóogeográfska oblást, neotrópska zóogeográfska oblást, novozezándska zóogeográfska oblást, polinézjska zóogeográfska oblást

índikátorji okólja -ev -- m mn. *var. okolja* neživi fizikalni in kemični pokazatelji ali živi indikatorski organizmi, občutljivi za določene učinke onesnaževanja, ki kažejo kakovoštno stanje v okolju, spremembe v njem

índikátorska rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki raste le na prsti z določeno laštnostjo, npr. na vlažni, slani prsti, prsti s kisló, bazično reakcijo

índikátorski organizem -ega -zma m *biogeogr.*, *var. okolja* organizem, ki kaže na določene laštnosti okolja, v katerem živi, zlasti njegovo morebitno onesnaženost **PRIM.:** bíoíndikátor

índividuálna selítev -e -tve ž *demogeogr.* selitev posameznika, navadno v kraj, kjer so možnosti zaposlitve

índividuální promèt -ega -éta m *geogr. prometa* → osébní promèt

índividuální turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, prilagojen potrebam posameznega turistiá ali majhne skupine ljudi s sorodnimi pogledi, pričakovanji **PRIM.:** mnóžiční turizem, skupínski turizem

índustrializácija -e ž **1. ind. geogr.** gospodarski, družbenoprostorski in socialní proces, povezan s širjenjem índustrijske proizvodnje **2. ind. geogr.** uvajanje, širjenje índustrijske proizvodnje na določenem območju, s čimer postane índustrija gospodarsko pomembnejša

od kmetijstva in tradicionalne obrti **PRIM.:** deíndustrializácija

GL: *ind. geogr.* difúzna índustrializácija, *ind. geogr.* énojédrna índustrializácija, *ind. geogr.* monocéntrična índustrializácija (1, 2), *ind. geogr.* policéntrična índustrializácija (1, 2), *ind. geogr.* razpršéna índustrializácija, *ind. geogr.* večjédrna índustrializácija

índustrializácijska štopnja -e -e ž *ind. geogr.* štopnja índustrijske razvítosti določene pokrajine, države, ki se najpogosteje izraža kot delež zaposlenih v índustriji od vseh zaposlenih ali kot delež índustrije v ústvarjenem bruto domačem proizvodu **S:** štopnja índustrializíranošti

índustrializácijski modél -ega -a m *ind. geogr.* vzorčni naçin uvajanja, spodbujanja índustrializacije, npr. ameriški, sovjetski, japonski, ki ga druge države čistega ali v kombinaciji z drugimi bolj ali manj uspešno posnemajo

índustrija -e ž **1. ind. geogr.**, *var. okolja* gospodarska dejavnost, ki z uporabo strojev na veliko predeluje surovine in polizdelke, proizvaja blago za nadaljnjo predelavo ali široko porabo, pri čemer bolj ali manj onesnažuje, obremenjuje okolje **2. ind. geogr.** proizvodna dejavnost, pri kateri se anorganske in organske surovine z mehanskimi, fizikalnimi, kemičnimi ali/in biološkimi postopki predelujejo v polizdelke za nadaljnjo predelavo, končne izdelke za široko porabo **3. ind. geogr.**, *po statistični definiciji* gospodarska dejavnost, ki vključuje rudarstvo, índustrijsko predelavo rudarskih, gozdnih in kmetijskih surovin ter oskrbo z elektriko, plinom, paro, toplo vodo **GL:** *ind. geogr.* avtomobílska índustrija, *ind. geogr.* bázična índustrija, *var. okolja, ind. geogr.* čísta índustrija, *ind. geogr.* délovno intenzívna índustrija, *ind. geogr.* ekstraktívna índustrija, *ind. geogr.* éléktrotéhnična índustrija, *ind. geogr.* índustrija grádbenega materiála, *ind. geogr.* índustrija proizvodjalnih srédstev, *ind. geogr.* inženírska índustrija, *ind. geogr.* kapitálno intenzívna índustrija, *ind. geogr.* kapitálno-razvójno intenzívna índustrija, *ind. geogr.* kémíčna índustrija, *ind. geogr.* kljúčna índustrija, *ind. geogr.* láhka índustrija, *ind. geogr.* lésna índustrija, *ind. geogr.* letálska índustrija, *var. okolja, ind. geogr.* néčísta índustrija, *ind. geogr.* papírna

industrija, *ind. geogr.* predelovalna industrija, *ind. geogr.* prehrámbna industrija, *ind. geogr.* razvójno intenzívna industrija, *ind. geogr.* sodóbná industrija, *ind. geogr.* šteklárska industrija, *ind. geogr.* štrojna industrija, *ind. geogr.* surovínska industrija, *ind. geogr.* tekstílna industrija, *ind. geogr.* težka industrija, *ind. geogr.* tobáčna industrija, *var. okolja*, *ind. geogr.* umázana industrija, *ind. geogr.*, *var. okolja* usnjárska industrija, *ind. geogr.* živílska industrija

industrija grádbenega materiála -e -- -- ž *ind. geogr.* industrijsko izdelovanje materiala, ki se uporablja v gradbenístvu, npr. opeke, apna, cementa

industrija proizvodjálnih srédstev -e -- -- ž *ind. geogr.* → štrojna industrija

industrijska cóna -e -e ž **1.** *ind. geogr.* območje z več industrijskimi objekti, npr. industrijska cona Melje, Črnuče **2.** *ind. geogr.* območje z infrastruktúrnó opremljenim zemljiščem na ugodni lokaciji, ki ga pripravi, uredi lokalna skupnoš in ga skupaj z morebitnimi že postavljenimi objekti ponudi v zakup manjšim proizvodnim podjetjem

industrijska četrt -e -i ž *geogr. nas.* meštná četrt s številnimi industrijskimi obrati, kar vpliva na njeno prevladujočo funkcijo, značilen utrip, videz **PRIM.:** prométna četrt, štanovánska četrt, trgóvska četrt, univerzitétná četrt, uprávna četrt, zabaviščna četrt

industrijska čistílna napráva -e -e -e ž *var. okolja* čistílna naprava za čiščénje, nevtraliziranje onesnaženega zraka, odpadnih voda in drugih okolju škodljivih snovi, nastalih v industrijskih, obrtnih, štoritvenih obratih

industrijska družba -e -e ž *ind. geogr.*, *demo-geogr.* družba, ki večíno svojega bruto domačega proizvoda ustvari z industrijó, ta pa zaposluje tudi večíno aktivnega prebivalštvá **PRIM.:** póštindustrijská družba

industrijská geografija -e -e ž *spl. geogr.* del gospodarske geografije, ki proučuje razprošranjenost industrije in vzroke za razlike v stopnji industrializiranošti, pri čemer izpostavlja zlasti raznovrstne učinke industrije na spremembe v pokrajini

industrijská odpádna vóda -e -e -e ž *nav. mn. var. okolja* voda, uporabljena v proizvodnem procesu industrijskih, obrtnih obratov, ki

zaradi onesnaženosti obremenjuje, ogroža okolje **PRIM.:** komunálna odpádna vóda

industrijská pokrájina -e -e ž *ind. geogr.* del kulturne pokrajine, v kateri na pojave in procese izrazito vpliva industrija, medtem ko so drugi dejavniki manj pomembni **S:** industrijsko območje (3)

industrijská rastlína -e -e ž *nav. mn. agr. geogr.* kulturná rastlína, ki se uporablja zlasti za pridobivanje surovin ali za industrijsko predelavo, npr. sladkorna pesa, bombaž, hmelj **PRIM.:** kímna rastlína, prehrámbna rastlína

industrijská razvójna štópnja -e -e -e ž *ind. geogr.* štópnja v razvoju industrije, ki pomembno vpliva na njen tehnični, tehnološki razvoj, gospodarski pomen in njeno prostorsko razporeditev

industrijská revolúcija -e -e ž *ind. geogr.* obsežne gospodarske in družbene spremembe kot posledica tehničnih iznajdb in množičnega uvajanja strojev v proizvodnji od srede 18. stóletja dalje

industrijská súburbanizácija -e -e ž *geogr. nas.* širjenje industrijske proizvodnje in z njo povezanega svojskega načina življenja iz meštnih središč v obmeštja

industrijská živinoréja -e -e ž *agr. geogr.* sodobná oblika živinoreje z zelo veliko gostoto rejnih živali, avtomatiziranim krmljenjem in čiščénjem iztrebkov

industrijski cénter -ega -tra m *ind. geogr.*, *geogr. nas.* → industrijsko središče

industrijski distríkt -ega -a m *ind. geogr.* načrtno zasnovano večje industrijsko območje z ozko specializirano proizvodnjo, visoko izobraženo in usposobljeno delovno silo, učinkovitimi prometnimi povezavami in telekomunikacijskimi zvezami, npr. Silicijeva dolina v Kaliforniji **S:** industrijsko okróžje **PRIM.:** industrijski kombinát, industrijski kompléks, monocéntrična industrializácija, policéntrična industrializácija (1)

industrijski kombinát -ega -a m *ind. geogr.* načrtno zasnovano središče črne metalurgije v nekdanji Sovjetski zvezi kot posebna oblika industrializacije, za katero je značilna železniška povezava nahajališč premoga in ležišč železove rude, npr. Donbas v Ukrajini, Uralo-Kuznecki kombinat **PRIM.:** industrijski distríkt,

industrijski kompleks, monocentrična industrializacija, policentrična industrializacija (1)

industrijski kompleks -ega -a m *ind. geogr.* visoko industrializirana pokrajina kot posebna oblika industrializacije, kjer je na sorazmerno majhnem ozemlju ob številnih spremljajočih dejavnostih nameščenih več raznovrstnih industrijskih podjetij, ki so med seboj proizvodno in podjetniško povezana, soodvisna **PRIM.:** industrijski distrikt, industrijski kombinát, monocentrična industrializacija (1), policentrična industrializacija (1)

GL: *agr. geogr.* ágroindustrijski kompleks, *geogr. nas.*, *ind. geogr.* urbano-industrijski kompleks

industrijski lokacijski dejávník -ega -ega -a m nav. mn. *ind. geogr.* vsak od dejavnikov, ki vplivajo na postavitve industrijskega obrata na regionalni ravni, npr. surovine, energetski viri, delovna sila, promet, trg, kapital, potrošnja, naravne razmere, in/ali na mikrolokacijski ravni, npr. zemljišče, oskrba z vodo in energijo, prometni in telekomunikacijski priključki, odvajanje odpadkov

industrijski párk -ega -a m *ind. geogr.* načrtno zasnovano manjše industrijsko območje z opremljenimi znanstvenoraziskovalnimi laboratoriji, usposobljeno delovno silo in učinkovitimi prometnimi povezavami, telekomunikacijskimi zvezami **PRIM.:** inovacijsko središče, tehnološki párk

industrijsko kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* mehanizirano in specializirano kmetijstvo, ki se po industrijskem zgledu izvaja na farmah z več sto hektarji kmetijskih zemljišč

industrijsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje s tovarnami, industrijskimi podjetji, ki je navadno tudi zaposlitveno središče

industrijsko obmóčje -ega -a s **1.** *ind. geogr.* območje, namenjeno intenzivnemu razvoju industrije **2.** *ind. geogr.* skupina industrijskih objektov s pripadajočimi infrastrukturnimi objekti in napravami **3.** *ind. geogr.* → industrijska pokrajina

industrijsko okróžje -ega -a s *ind. geogr.* → industrijski distrikt

industrijsko podjetje -ega -a s *ind. geogr.* samostojna pravna enota v industriji, lahko iz več proizvodnih obratov, organizacijsko, proiz-

vodno lahko povezana z drugimi, navadno sorodnimi podjetji

industrijsko središče -a s *ind. geogr.*, *geogr. nas.* kraj z več tovarnami, številnimi delovnimi mesti v industriji **S:** industrijski cénter

inérckijski tók -ega -a m *hidgeogr.* premikanje morske vode po prenehanju delovanja sil, ko šta Coriolisova in sredobežna sila uravnoteženi

inértni slòj bárja -ega slòja -- m *hidgeogr.* plašt pod aktivnim slojem barja, v kateri zaradi stalne prepojenosti z vodo, hladnosti, neprežračenosti potekajo šibki biokemični procesi **PRIM.:** aktivni slòj bárja

infield-outfield sistém -- -a [ínfild áútífld] m *agr. geogr.* → sistém infield-outfield

infiltrácija -e ž *geomorf.* prodiranje raztopin in/ali plinov v reže, razpoke in pore kamnin

infiltracijska vòda -e -e ž *hidgeogr.* podzemna voda, ki je skozi prepuščna tla proniknila s površja

inluácija -e ž *hidgeogr.* vtekanje površinske vode skozi razpoke, kanale, votline v plašti kamnine, značilno za kraško površje **S:** perkolácija

informacijski sistém várstva okólja -ega -a -- -- m *var. okolja* na lokalni, regionalni, državni ali mednarodni ravni organiziran, računalniško urejen sistém podatkov o stanju v okolju, ki obsega metode njihovega zbiranja, obdelovanja ter prikazovanja

infrastruktúra -e ž *geogr. nas.* celota materialnih in nematerialnih naprav, objektov in ustanov, ki omogočajo normalno gospodarsko dejavnost določene skupnosti, izboljšujejo kakovost bivalnega okolja in prebivalstvu zagotavljajo vsakdanje življenje, nemoteno delovanje

GL: *geogr. nas.* družbena infrastruktúra, *geogr. nas.* gospodárska infrastruktúra, *geogr. nas.* gospodárska javna infrastruktúra, *geogr. nas.* institucionalna infrastruktúra, *geogr. nas.* javna infrastruktúra, *agr. geogr.* kmetijska infrastruktúra (1, 2), *geogr. nas.* komunálna infrastruktúra, *geogr. nas.* materialna infrastruktúra, *geogr. nas.* materialna javna infrastruktúra, *geogr. nas.* osébná infrastruktúra, *geogr. nas.* personalna infrastruktúra, *geogr. prometa* prometna infrastruktúra, *geogr. turizma* proštočasna infrastruk-

- túra, *geogr. nas.* téhnična infrastrukturna, *geogr. turizma* turistična infrastrukturna
- infrastrukturni koridor** -ega -ja m *geogr. prometa* pas ozemlja, znotraj katerega potekajo po površini, nad ali pod njo različne prometne in komunikacijske povezave
- ingresija** -e ž *geomorf., hideogr.* vdiranje morja na kopno zaradi sorazmerno hitrega ugrezanja obale ali dviganja morske gladine **PRIM.:** regresija, transgresija
- ingresijska obala** -e -e ž *geomorf.* obala, kjer morje napreduje v toneče kopno, npr. dalmatinska, fjordska, riaška obala **S:** tonéča obala
- ingresijsko mórje** -ega -a s *hideogr.* → udórno mórje
- iniciálni kotlič** -ega -íča m *geogr. krasa* manjša skalna globel z obliko, ki kaže na zametek kotliča
- injekcijski léd** -ega ledú m *hideogr.* led, nastal z zmrzovanjem vode, ki je pod pritiskom pritekla med zamrznjene plasti **S:** intruzívni léd
- inkazija** -e ž *geogr. krasa* počasno odpadanje skalnih odkruškov s štropa in sten v podzemni votlini in njihovo kopičenje na njenem dnu
- inovácija** -e ž nav. mn. *spl. geogr.* novost, zlasti tehnična, ki vpliva na spremembe v pokrajini in/ali družbi
- inovacijski cénter** -ega -tra m *ind. geogr.* → inovacijsko središče
- inovacijsko središče** -ega -a s *ind. geogr.* manjše industrijsko območje z vrhunskimi znanstvenoraziskovalnimi ustanovami, ki odkrivajo nove materiale, tehnike, tehnologije, uveljavljajo in širijo nova tehnološka spoznanja **S:** inovacijski cénter **PRIM.:** industrijski párk, tehnolóški párk
- inozémški turizem** -ega -zma m **1. geogr. turizma** turizem, ki temelji na tujih gostih, t. j. gostih iz drugih držav **PRIM.:** domáči turizem (1) **2. geogr. turizma** del turističnega prometa, ki ga v določeni državi ustvarijo tuji gostje **PRIM.:** domáči turizem (2)
- ínput** -a m (ang.) *var. okolja* → vnòs (2)
- ínput-output analiza** -- -e [áútput] ž *plan., ind. geogr.* → analiza vlóžkov in izlóžkov
- insekticíd** -a m nav. mn. *var. okolja, agr. geogr.* okolju lahko škodljivo sintetično ali naravno sredstvo, ki se zlasti v kmetijstvu uporablja za zatiranje škodljivih žuželk **PRIM.:** fungicíd, herbicíd
- inselberg** -a [ínzəlberg] m (nem.) *geomorf.* osamelec s strmimi, skoraj neporaslimi stenami iz enakih kamnin kot njegova podlaga, okolica, značilen za uravnave v tropih, zlasti savanah **PRIM.:** bornhardt, bút, dájk (2), kópje, monadnock, trdín
- insolácija** -e ž *klimatogeogr.* → osónčenost
- institucionalna infrastrukturna** -e -e ž *geogr. nas.* ustanove, ki omogočajo nemoteno delovanje določene skupnosti, npr. upravna ureditev, javna uprava, policija, vojska **PRIM.:** družbena infrastrukturna, materiálna infrastrukturna
- inšpékcija** -e ž **1. var. okolja** uradno, s predpisi določeno nadzorovanje posegov, škodljivih za okolje, npr. na sanitarnem, vodnogradbenem, urbanišičnem področju **2. var. okolja** organ, urad, ustanova, ki opravlja tako delo
- integrácija** -e ž **1. ind. geogr.** povezovanje podjetij, gospodarskih organizacij zaradi novih oblik proizvodnje, popolnejše ponudbe storitev **2. polit. geogr.** prilagajanje ljudi na zanje tuje okolje, ki od priseljencev ne zahteva izgube identitete, pač pa se od njih pričakuje spoštovanje norm in običajev njihovega novega okolja
- GL:** *polit. geogr.* polítična integrácija
- integrálna meliorácija** -e -e ž *agr. geogr.* melioracija, izvedena zaradi trajnega izboljšanja kakovosti kmetijskega zemljišča in korenite spremembe posestne sestave
- integrálna nosilnost okólja** -e -i -- ž *var. okolja* zmogljivost določenega okolja glede na največji obseg vseh oblik onesnaževanja, obremenjevanja, pri katerem se naravno ravnovesje v njem ne poruši **PRIM.:** strukturna nosilnost okólja
- integrálna zaščíta okólja** -e -e -- ž *var. okolja* → integrálno várstvo okólja
- integrálno kmetovánje** -ega -a s *agr. geogr.* kmetovanje, pri katerem je dovoljena omejena uporaba umetnih gnojil, sredstev za varstvo rastlin, lažje kmetijske mehanizacije, s čimer se ohranja rodovitnost prsti **S:** sònarávno kmetovánje **PRIM.:** biolóško kmetovánje, konvencionálno kmetovánje
- integrálno várstvo okólja** -ega -a -- s *var. oko-*

lja celota prizadevanj, ravnanj, s katerimi se okolje ali njegove posamezne sestavine čim manj obremenjujejo, smotrno uporabljajo in se omejujejo, odpravljajo škodljivi vplivi človeka nanj **S**: integrálna zaščita okólja

integrálno várstvo rastlín -ega -a -- s *var. okolja, agr. geogr.* celota bioloških, kemičnih, agrotehničnih in mehanskih ukrepov za čim bolj učinkovito varstvo gojenih kulturnih rastlin

intenzifikácija -e ž *agr. geogr.* povečevanje intenzivnosti obdelave kmetijskih zemljišč zaradi večje količine vložnega dela ali kapitala in energije pri kmetovanju, ki se kaže v obilnejšem pridelku znotraj iste zemljiške kategorije ali v spreminjanju manj intenzivne zemljiške kategorije v bolj intenzivno **PRIM.:** ekstenzifikácija

intenzívna poljedélska živinorêja -e -e -e ž *agr. geogr.* mešani kmetijski sistem na vlažnejših območjih zmerno toplega pasu, pri katerem je vse obdelovalno zemljišče na kmetiji namenjeno reji goveda za pridobivanje mleka ali mesa, na njivah se pridelujejo krmne rastline za živino, ki se del leta lahko tudi pase

intenzívna živinorêja -e -e ž *agr. geogr.* tržno usmerjena živinoreja, pri kateri se na sorazmerno majhnih kmetijah z gradnjo, posodabljanjem gospodarskih poslopij, uporabo močnih krmil, umetnih gnojil dosega hitra prireja in velik dohodek, vendar se zaradi velikih količin živalskih izločkov, zlasti gnojevke, zelo obremenjuje okolje **PRIM.:** ekstenzívna živinorêja (1)

GL: *agr. geogr.* intenzívna poljedélska živinorêja

intenzívni pášnik -ega -a m *agr. geogr.* pašnik, urejen v čredinkah, ki omogoča intenzivno rabo z velikim priraštom pasočje se živine in veliko mlečnoštjo krav **PRIM.:** ekstenzívni pašnik

intenzívni sadovnják -ega -a m *agr. geogr.* sadovnjak, v katerem je sadno drevje sodobnih sort, ki dajejo velik in kakovosten pridelek, posajeno na gošto in v enakomernih presledkih, kar omogoča oskrbo s kmetijsko mehanizacijo **PRIM.:** ekstenzívni sadovnják

intenzívno gospodárjenje z gozdóvi -ega -a -- -- s *agr. geogr.* gospodarjenje z gozdovi,

pri katerem se gozd z upoštevanjem novejših spoznanj o gojitvenih načinih redno, načrtno pomlajuje, pogozduje in se uporabljajo sodobnejši načini spravila lesa **PRIM.:** ekstenzívno gospodarjenje z gozdóvi

intenzívno kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr., var. okolja* kmetijstvo, pri katerem se zaradi velikih količin vložnega dela, kapitala, energije, gnojil in zaščitnih sredstev dosega velika donosnost in dohodek, vendar navadno tudi zelo obremenjuje, onesnažuje okolje **PRIM.:** ekstenzívno kmetijstvo, intenzívna živinorêja, intenzívno poljedélstvo

intenzívno pášništvo -ega -a s *agr. geogr.* tržno usmerjeno pašništvo zlasti goveje živine na intenzivnih pašnikih, za katero štá ob uporabi sodobnih agrotehničnih poštopkov značilna hiter prirašt pasočje se živine in velika mlečnošt krav **PRIM.:** ekstenzívno pašništvo

intenzívno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* poljedélstvo, pri katerem se ob razpoložljivi delovni sili, velikih delovnih vložkih in izdatni uporabi gnojil, sredstev za varstvo rastlin in kmetijske mehanizacije pridelujejo poljščine, ki s skrbno načrtovanim kolobarjenjem omogočajo obilne donose in prinašajo velik zaslužek **PRIM.:** ekstenzívno poljedélstvo

intenzívnošt vódnega odtóka -i --- ž *hidgeogr.* laštnošt vodnega odtoka, odvisna od količine vode, ki odteče v določeni časovni enoti

interákcija -e ž **1. pokr. ekol.** medsebojno vplivanje in součinkovanje med naravo in družbo, med njunimi sestavinami **2. pokr. ekol.** součinkovanje sistemov različnih ravni, npr. soodvisnošt človeka in okolja **PRIM.:** nevtralizem v okólju, sinergízem v okólju

interésna grupácija -e -e ž *polit. geogr.* → interésno združjenje

interésna sfêra -e -e ž *polit. geogr.* večje, navadno štrateško pomembno območje, v katerem si svetovne sile prizadevajo razširiti svoj vpliv, npr. Jugozahodna Azija, južni del Afrike

interésno združjenje -ega -a s *polit. geogr.* povezava držav, ki imajo skupne interese na določenih področjih, npr. pri proizvodnji nafte **S:** interésna grupácija

ínterglaciál -a m *klimatogeogr., geomorf.* → medledéna dóba

interglaciálna doba -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* → medledena doba

intermitentni izvir -ega -a m *geogr. krasa* → zaganjalka

interna manjšina -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* → regionalna manjšina

internet -a m *geogr. prometa* informacijska povezavnost raunalniškega omreŹja, ki omogoa izmenjavo najrazlinejših podatkov, prodajo in nakup raznih izdelkov, ponujanje storitev **S:** medmreŹje, svetovni splet

interpolacija -e ž *spl. geogr.* vstavljanje vmesnega manjkajoega podatka ali nadaljevanje podatkovnega niza o doloenem pojavu, pridobljenega s sklepanjem po asovnih, prostorskih ali drugih bliŹnjih razmerah, npr. za temperature, padavine, vodni odtok, prebivalstvo

interregionalna dispariteta -e -e ž *plan.* → medregionalna dispariteta

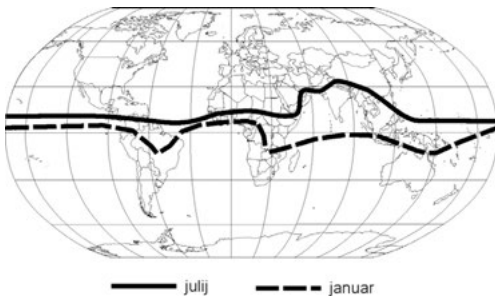
interstadial -a m *klimatogeogr., geomorf.* krajše obdobje z nekoliko toplejšim podnebjem med dvema viškoma poledenitve **S:** interstadialna doba, medstadial, medstadialna doba **PRIM.:** medledena doba, stadial (1)

interstadialna doba -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* → interstadial

intertropska depresija -e -e ž *klimatogeogr.* plitva depresija v viŹji troposferi ekvatorialnega pasu, ki se premika od vzhoda proti zahodu

intertropska fronta -e -e ž *klimatogeogr.* gibljivo stiiŹe ekvatorialnih in subtropskih zranih gmot

intertropska konvergenca -e -e ž *klimatogeogr.* → intertropsko konvergenno obmoje

Spreminjanje lege intertropskega konvergennega obmoja med letom

intertropsko konvergenno obmoje -ega -ega -a s **K:** ITCZ *klimatogeogr.* obmoje Źtekanja pasatnih vetrov v pasu ekvatorialnega nizkega zranega tlaka, ki se poleti pomakne proti severu, pozimi pa nazaj proti jugu **S:** intertropska konvergenca

intervencija v kmetiŹstvu -e --- ž nav. mn. *agr. geogr., v deŹelah s trŹno usmerjenim kmetovanjem* poseg drŹave z namenom, da se ponudba pridelkov koliinsko in kakovostno prilagaja povpraŹevanju, npr. s subvencijami, intervencijskimi cenami, neposrednimi plaili, zmanjševanjem prevoznih ŹtroŹkov, odkupom viŹkov za drŹavne rezerve

intraconalna prŹst -e prŹsti tudi intrazonalna prŹst -e prŹsti ž *pedogeogr.* prŹst, nastala zlaŹti zaradi vplivov krajevnih pedogenetskih dejavnikov **PRIM.:** aconalna prŹst, conalna prŹst, klimoconalna prŹst

intraconalno raŹtlinŹstvo -ega -a tudi intrazonalno raŹtlinŹstvo -ega -a s *biogeogr.* raŹtlinŹstvo v doloenem podnebno-raŹtlinŹskem pasu, nastalo pod vplivom krajevnih raŹtnih razmer

intraglacial -a m *geomorf.* premikanje sedimentov znotraj ledenika zaradi hidroŹtatinega tlaka

intramontanska kotlina -e -e ž *geomorf.* → medgrska kotlina

intraconalna prŹst -e prŹsti ž *pedogeogr. gl.* intraconalna prŹst

intraconalno raŹtlinŹstvo -ega -a s *biogeogr. gl.* intraconalno raŹtlinŹstvo

intruzija -e ž *geomorf.* vdor magme v trdne kamnine Zemljine skorje, pri emer nastajajo batoliti, lakoliti, Źile

intruzivna kamnina -e -e ž *geomorf.* → globonina

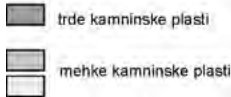
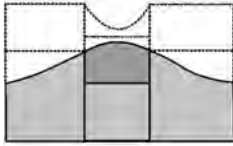
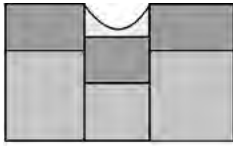
intruzivni led -ega led m *hidgeogr.* → injekcijski led

invezni relief -ega -a m *geomorf.* relief, katerega oblikovanost je v nasprotju s tektonsko ali kamninsko seŹtavo **S:** obrnjeni relief

investicija -e ž nav. mn. *ind. geogr.* nartna uporaba dela na novo proizvedenih dobrin, sredŹev zlaŹti za zagotovitev novih zmgljivosti in razŹiritev, rekonŹtrukcija, posodobitev, vzdrŹevanje obstojeih zmgljivosti, tudi za poveanje premoŹenja nasploh **S:** nalŹba

investicijska dobrina -e -e ž *ind. geogr.* dobrina,

Preobrazba tektonskega jarka v vzpetino

ki se uporablja kot investicijski vložek za posodobitev ali/in povečanje proizvodnje in ni namenjena porabi

inženirska géomorfologija -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje Zemljino površje z vidika možnosti tehničnih posegov

inženirska industrija -e -e ž *ind. geogr.* strojna industrija, industrija prometnih sredstev in električna industrija, ki v medsebojni povezanosti proizvajajo konstrukcijsko in tehnološko najbolj zahtevne stroje, naprave

ionizirajoče sévanje -ega -a s *var. okolja* sevanje električno nabitih delcev, nastalih pri razpadu atomov z nestabilnim jedrom, ki pri absorpciji v organizmih povzroča nastanek ionov iz atomov ali molekul, s čimer pride do poškodb v organskih tkivih **PRIM.:** dopustna dóza, dóza rádioaktivnega sévanja, ekvivalentna dóza, rádioaktivno sévanje, žárki gáma

ionosféra -e ž *klimatogeogr.* plast redkega ozračja z močno ioniziranoštjo plinov v višinah nad 70–100 km **PRIM.:** termosféra

iredénta -e ž *polit. geogr.* prištaši iredentizma, organizirani v politično gibanje

iredentizem -zma m *polit. geogr.* politično gibanje za priključitev določenega ozemlja z narodno manjšino k matični državi, npr. Ístre, Dalmacije k Italiji

ireverzibilni razvoj okolja -ega -ôja -- m *var. okolja* stanje določenega strukturno in funkcijsko prizadetega okolja, v katerem so

samoregulacijski procesi ohranjanja tako prizadeti, da se ne more več obnavljati

irigácija -e ž *agr. geogr.* → namákanje

islándska depresíja -e -e ž *klimatogeogr.* depresija, ki nastaja ali se poglablja nad Islandijo in zlasti pozimi vpliva tudi na vreme v Evropi **S:** sévernoatlántska depresíja

ístem ístma in ístmus -a m (lat. ísthmus) *geomorf.* → zémeljska ožína

ístmus -a m *geomorf. gl.* ístem

ITA-ITAI ITA-ITAI-a [íta ítaj] m *var. okolja* navadno poklicna bolezen zaradi zastrupitve s kadmijem, značilna za rudarsko onesnažena okolja, prvič ugotovljena in poimenovana na Japonskem

ITCZ ITCZ-ja [ítecezež -éja] m (ang. Inter-tropical Convergence Zone) krajšava *klimatogeogr.* → íntertrópsko konvergénčno obmóčje

itinerár -ja m **1. kart.** natančen opis potovanja z označbo razdalj in poštaj **2. kart.** opis poti s topografskimi informacijami po kartografsko slabo raziskanem območju

ívje -a s *klimatogeogr.* ledeni kristali na rastlinah in predmetih, nastali s primrzovanjem podhlajenih vodnih kapljic megle

GL: *klimatogeogr.* mēhko ívje, *klimatogeogr.* trdo ívje

izanomála -e ž *klimatogeogr.* črta, ki povezuje enake odklone od povprečja kakšne prvine na določeni zemljepisni širini, v zemeljskem pasu

izbóčeni pobóčni prerèz -ega -ega -éza m *geomorf.* pobočje v fluvialnem reliefu, kjer zložnejši denudacijski pas navzdol prehaja v štrmejšega med začetnimi erozijskimi jarki **S:** konvéksni pobóčni prerèz **PRIM.:** vbóčeni pobóčni prerèz

izbóčeno bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* → visóko bárje

izbóljšano trílétno kolobárjenje -ega -ega -a s *agr. geogr.* triletno kolobarjenje, pri katerem se praha nadomešči s pridelovanjem okopavin

izbrúh ognjeníka -a -- m *geomorf.* → vulkánski izbrúh

izčrpávanje zemljíšča -a -- s *agr. geogr.* kmetijska raba obdelovalnega zemljišča, pri kateri se brez upoštevanja rodovitnosti in vsebnosti hranilnih snovi pretirano izrablja njegova pridelovalna zmožnost

izdáněk -nka m *geomorf.* razkrita kamnina na Zemljinem površju **PRIM.:** golica

izdátňost padavín -i -- ž *klimatogeogr.* delež padavín, ki jih uporabi rastlinstvo

izgòn -óna m **1.** *geomorf.* z nasipoma zavarovana štruga z dnom, ki je zaradi čiščenja, odmetavanja naplavine dvignjeno nad okolico **2.** *agr. geogr., ljud., nekđaj pot,* speljana iz vasi na gmajno, travnik ali njivo na obrobju vaškega zemljišča

izgónska pokrájina -e -e ž *geomorf.* območje s številnimi izgoni, pri nas značilno za podpohorski rob Dravskega polja

izhlapévanje -a s *klimatogeogr.* → evaporácija

izkopáni vodnják -ega -a m *hidogeogr.* vodnják z večjim premerom, izdelan s kopianjem jaška in morebitno obdelavo šten zlašti zaradi individualne oskrbe z vodo iz plitvo ležeče podtalnice **PRIM.:** izvťtani vodnják, zabíti vodnják

izkorišćanje narávnih vírov -a --- s *var. okolja* gospodarsko poseganje v naravno okolje, pri katerem se naravni viri uničujejo, zmanjšuje njihova izdatňost

izkorišćeválsko gospodarstvo -ega -a s *var. okolja* gospodarstvo, ki s čezmernim izkorišćanjem obnovljivih naravnih virov, npr. z izčrpanjem talne vode, zmanjševanjem rodovitňosti zemljišč, goloseki, prelomom, uničuje naravo

izlétniški turístični kráj -ega -ega krája m *geogr. turizma* turistični kraj, kjer zaradi zmogljivosti infrastrukture za rekreacijo, razvitega goštinstva prevladujejo izletniški gošťje **S:** kráj bližnje rekreácije **PRIM.:** górski turístični kráj, obmórski turístični kráj, zdravi-líški turístični kráj

izlétniški turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na daljših ali krajših organiziranih turističnih izletih po domači državi ali tujini

izlív -a m *hidogeogr.* kraj, mešto, kjer se potok ali reka izliva v večji potok, reko, jezero, morje

izlívna kamnína -e -e ž *geomorf.* → predor-nína

izluževánje -a s *geomorf.* naravno izloćanje, izpiranje vodotopnih snovi iz kamnin, npr. sadre, soli, krede

izmenljíva kíslošť pršťi -e -i -- ž *pedogeogr.*

kislošť pršťi, pri kateri je z nevtralnno raztopi-no soli, npr. s kalijevim kloridom, izmenljiv vodikov ali aluminijev ion, izražena navadno v miliekvivalentih na 100 g pršťi **S:** substitu-cijska kíslošť pršťi

iznòs -òsa m **1.** *var. okolja* odvzemanje, odnaša-nje snovi iz okolja, s čimer se naćenja, ruši na-ravno ravnovesje **PRIM.:** vnòs (1) **2.** *var. okolja* iz okolja odvzeta snov, npr. pridelki, naravne surovine, s čimer se naćenja, ruši naravno ravnovesje **S:** output **PRIM.:** vnòs (2)

izoamplitúda -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke enakih povpreč-nih (letnih ali dnevnih) razlik med najvišjo in najnižjo temperaturo

izobára -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemlje-vidu, ki povezuje točke z enakim zračnim tlakom

izobáta -e ž *kart., hidogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje enake globine v morju, jezeru

izobáza -e ž *kart., geomorf.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enakim dviganjem površja **PRIM.:** izokatabáza

izoblikovánost réćne mréže -i --- ž *hidogeogr.* razčlenjenost vodnih tokov glede na glavno reko in pritoke

izobrázvena sestáva prebiválsťva -e -e -- ž *demogeogr.* sestava prebivalstva glede na izo-brazbo, dokonćano šolanje

izobrónta -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemlje-vidu, ki povezuje območja z enakim številom nevihtnih dni

izočrťa -e ž *kart., spl. geogr.* → izolínija

izodapána -e ž *kart., geogr. prometa* črta na zemljevidu, ki povezuje območja z enakimi prevoznimi stroški

izodináma -e ž *kart., mat. geogr.* črta na zem-ljevidu, ki povezuje točke z enako moćjo Zemljinega magnetnega polja

izofána -e ž *kart., hidogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako prozornostjo vode

izoféna -e ž *kart., biogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke istočasnega našťopa do-loćenega fenološkega pojava

izofitohróna -e ž *kart., biogeogr.* črta na zemlje-vidu, ki povezuje območja z enako dolgim vegetacijskim obdobjem

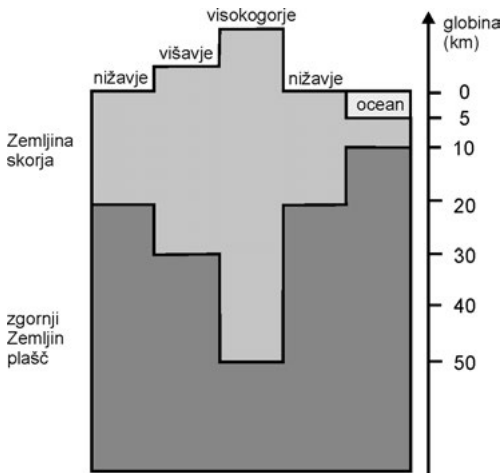
izogeotérma -e ž *kart., geomorf.* črta na zem-

- ljevidu, ki povezuje območja z enako geotermično globinsko stopnjo
- izogóna** -e ž *kart., mat. geogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako magnetno deklinacijo
- izohalina** -e ž *kart., hidgeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako slanostjo vode
- izohelina** -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enakim sončnim obsevanjem
- izohieta** -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako količino padavin
- izohigroména** -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enakim številom vlažnih ali sušnih mesecev v kalendarjem letu
- izohíla** -e ž *kart., biogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje območja z enako višino zgornje gozdne meje
- izohióna** -e ž **1. kart., klimatogeogr.** črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enako debelino snežne odeje **2. kart., klimatogeogr.** črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enakim številom dni sneženja **3. kart., klimatogeogr.** črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enakim trajanjem snežne odeje
- izohípsa** -e ž *kart., geomorf.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako nadmorsko višino **S:** pláštница, višinska črta
- izohípsno obdelovánje zemljíšč** -ega -a -- s *agr. geogr.* → kontúrno obdelovánje zemljíšč
- izohróna** -e ž *kart., geogr. prometa* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje, z določenega izhodišča dosegljive v enakem času
GL: *kart., geogr. prometa* izohróna prométa
- izohróna prométa** -e -- ž *kart., geogr. prometa* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enako prometno ali časovno oddaljenostjo od določenega kraja
- ízokatabáza** -e ž *kart., geomorf.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enakim tektonskim ugrezanjem površja **PRIM.:** izobáza
- izoklína** -e ž *kart., mat. geogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako magnetno inklinacijo
- izokóla** -e ž *kart.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke enake popačenosti razdalj, površin ali kotov
- izokrímá** -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z istočasnim pojavljanjem zmrzali
- izolinija** -e ž *kart., spl. geogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enakim pojavom, vrednostjo ali intenzivnostjo **S:** izočrta, izopléta (2)
- izolirani ékosisítém** -ega -a m *pokr. ekol.* umetni, v laboratoriju narejen ekosistem brez energijskega in snovnega pretoka, npr. poskus Biosfera II v ameriški zvezni državi Arizoni
- izolirani permafrost** -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* prostorsko omejeno območje permafrosta
- izoména** -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enako povprečno mesečno temperaturo zraka
- izométrično kartíranje** -ega -a s *kart.* kartiranje, pri katerem se uporablja ena sama vrsta merskih enot **PRIM.:** izoplétično kartíranje
- izonéfa** -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje območja enake oblačnosti
- izopága** -e ž *kart., hidgeogr.* črta na zemljevidu, ki prikazuje območja enakega trajanja zaledenosti rečne, jezerske ali morske vode
- izopáha** -e ž *kart., geomorf.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje z enako debelimi kamninskimi plaštmi **S:** izopahíta
- izopahíta** -e ž *kart., geomorf.* → izopáha
- izopíkna** -e ž *kart., hidgeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke enake gostote zraka, morske vode
- izopléta** -e ž **1. kart., spl. geogr.** črta na zemljevidu, ki povezuje točke enake številčne vrednosti določenega pojava, procesa, količine **2. kart., spl. geogr.** → izolinija
- izoplétično kartíranje** -ega -a s *kart.* kartiranje, pri katerem se uporabljajo različne merske enote **PRIM.:** izométrično kartíranje
- izoplóskev** -kve ž *kart.* ploskev na zemljevidu z enakimi vrednostmi določenega pojava
- izorahíja** -e ž *kart., hidgeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje območja z istočasnim nastopom plime, pojavom visoke vode pri plimovanju **S:** kotidíalna črta, kotidíalna línija
- izoseísta** -e ž *kart., geomorf.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje enake potresne magnitude ali intenzitete
- izoseízma** -e ž *kart., geomorf.* črta na zemljevidu, ki povezuje kraje enake potresne dejavnosti

izoštátična teorija -e -e ž *geomorf.* razlaga višinskih sprememb na Zemljinem površju zaradi porušanja hidroštatičnega ravnovesja lažjih granitnih gmot, ki ležijo na goštejši bazaltni plašti Zemljine skorje

izoštátični premík -ega -a m *geomorf.* premík dela Zemljine skorje zaradi izoštazije

izoštazija -e ž **1.** *geomorf.* vzpostavljanje ravnovesja med velikimi deli Zemljine skorje zaradi njihove različne teže in gostote, ki ga povzročajo zlasti erozija vzpetih območij in kopičenje gradiva v geosinklinalah **2.** *geomorf.* stanje enake obtežitve trdne Zemljine skorje na židki podlagi, kjer segajo zgornji celinski deli litosfere globlje v litosfero kot deli globokomorskega dna

Debelina glavnih reliefnih tipov in oceanskega dna

izotáha -e ž *kart.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke enake hitrosti pojava, npr. vetra, vodnega toka

izotërma -e ž *kart., klimatogeogr.* črta na zemljevidu, ki povezuje točke z enako temperaturo zraka

GL: *kart., hidgeogr.* hídroidizotërma

izotërmična vódna plášt -e -e pláští ž *hidgeogr.* → izotërmični vódni slòj

izotërmični vódni slòj -ega -ega slòja m *hidgeogr.* vodni sloj z enako temperaturo **S:** izotërmična vódna plášt **PRIM.:** anotërmični vódni slòj, homogéni vódni slòj

izotermija vóde -e -- ž *hidgeogr.* → homotermija vóde

izotermija zraka -e -- ž *klimatogeogr.* → homotermija zraka

izotermobáta -e ž *kart., hidgeogr.* črta na navpičnem prerezu vodnega telesa, ki povezuje točke enake temperature

izovála -e ž *kart., geogr. nas.* črta na zemljevidu, ki povezuje območja z enako denarno vrednostjo zemljišč

izpíranje prští -a -- s *pedogeogr.* premeščanje in odnašanje glinaštih delcev, humusa, lahko topljivih soli v pršti z vodo iz višjih v nižje plašti **S:** lesivíranje, spíranje prští

izpodnébna vóda -e -e ž *hidgeogr.* → padavínska vóda

izpodnébnik -a m *spl. geogr.* → meteorít

izprána pršt -e prští ž *pedogeogr.* pršt s šibko ali srednje kisló reakcijo, v kateri so v iluvialnem horizontu odložene organske snovi, glinašti delci, železovi ali aluminijevi oksidi, z vodo premeščeni iz eluvialnega horizonta **S:** lesivírana pršt, luvísól

izpráni horizont -ega -a m *pedogeogr.* → eluviálni horizont

izravnáni podólžni réčni prerèz -ega -ega -ega -éza m *geomorf.* podolžni rečni profil brez skokov, brzic in slapov **PRIM.:** erozijska terminánta, uravnovéšeni podólžni réčni prerèz

izravnávanje -a s *geomorf.* → uravnávanje

izrédni pláz -ega plazú m *hidgeogr.* snežni plaz, ki ga na kraju sproženja ni bilo mogoče pričakovati **PRIM.:** običajni pláz

izrédni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet, organiziran po potrebah naročnikov, za prevoz potnikov, tovora na določeni prometni poti **PRIM.:** čárterski prevóz

izsekávanje -a s *agr. geogr.* sečnja zaradi pridobivanja novih kmetijskih zemljišč, zemljišč za infrastruktarno omrežje, pozidavo **S:** trébljenje gózda

izséljenec -nca m *demogeogr.* izseljeni pripadnik določenega naroda ali njegov potomec v tuji državi, na drugi celini **S:** emigránt (1)

izséljenska skúpnost -e -i ž *demogeogr., polit. geogr.* družbena skupnost, nastala zaradi trajnih in množičnih gospodarskih in/ali političnih migracij, ki se lahko v državi stalne naselitve oblikuje v novo, neavtohtono manjšinsko skupnost **S:** emigrácija (3)

GL: *polit. geogr.* slovénska izséljenska skupnost (1, 2)

izseljévanje -a s *demogeogr.* prošovoljno ali prisilno, navadno trajno odseljevanje v tujino, zlasti zaradi gospodarskih, političnih in verskih razlogov **S:** emigracija (1) **PRIM.:** odseljevanje

iztrébljanje živáli -a -- s *var. okolja* neposredno in posredno zmanjševanje števila živáli, živalskih vrst, ki ga povzroča človek z izkoriščanjem, spreminjanjem naravnega okolja in s krčenjem njihovega življenjskega okolja, s čimer se siromaši biotska raznovrstnost

izumrtje živálskih vrst -a -- -- s *var. okolja* popolno uničenje posamezne živalske vrste zaradi pretiranega gospodarskega izrabljanja naravnega okolja in njegove degradacije, s čimer je Zemlja biološko in genetsko vse bolj siromašna

izvenivójski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet, ki poteka po prometnih poteh v različnih ravninah **PRIM.:** nivójski promèt

izvenivójsko križíšče -ega -a s *geogr. prometa* urejena prometna površina, na kateri se dvoje ali več cest križa v različnih ravninah **PRIM.:** nivójsko križíšče

izvenokvírni opis zemljevída -ega -a -- m *kart.* dodatni podatki, pojasnila, ki so zunaj okvira zemljevida, npr. merilo, naslov

izvenzémeljski objékt -ega -a m *kart.* topografski objekt na kateremkoli vesoljskem telesu, ne pa na Zemlji

izvenzráčni prôstor -ega prostóra m *polit. geogr.* prostor v vesolju, z mejo na višini 100 km nad Zemljinim površjem, ki je navadno spodnja meja krožnic umetnih satelitov

izvijúganost réke -i -- ž *hidgeogr.* razmerje med dejansko dolžino reke med dvema točkama in ravno črto med njima, navadno med izviro in izlivom **S:** razvój réke

GL: *hidgeogr.* koeficiént izvijúganosti réke **izvír** -a m **1. hidgeogr.** kraj, kjer voda priteka iz podzemlja na površje in se oblikuje vodni tok s štrugo **2. hidgeogr.** voda, ki priteka iz podzemlja na površje **S:** vír (2)

GL: *hidgeogr.* débit izvíra, *hidgeogr.* descendénčni izvír, *geogr.* *krasa* intermiténčni izvír, *geogr.* *krasa* jámski izvír (1, 2), *hidgeogr.*, *var. okolja* kaptážni izvír, *geogr. krasa* kontaktni izvír, *geogr. krasa* kráški izvír, *hidgeogr.* ledeniški izvír, *hidgeogr.* mineralni izvír, *geogr. krasa* periódíčni izvír, *hidgeogr.* podmôrski izvír, *hidgeogr.* podvôdni izvír, *hidgeogr.*, *geogr. krasa* prelívni izvír, *geogr. krasa* presihajóči izvír, *geogr. krasa, hidgeogr.* sífónski izvír, *hidgeogr.* súbakválni izvír, *hidgeogr.* súbmarínski izvír, *geogr. krasa, hidgeogr.* voklíški izvír

izvírna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama z izviro na ustju

izvírna kotánja -e -e ž *geomorf.* amfiteatralno razširjeno dolinsko dno nad vodnim izviro, odprto v smeri vodnega toka **PRIM.:** zatrépna dolína

izvírno brêzno -ega -a s *geogr. krasa* brezno na izviro vode

izvòz -ôza m *spl. geogr.* prodaja blaga in stori-tev odjemalcem, ki imajo stalno bivališče, sedež poslovne dejavnosti v tujini **S:** ekspórt **PRIM.:** uvòz

izvrtani vodnják -ega -a m *hidgeogr.* vodnjak z manjšim premerom, ki se z mehanskim svedom izvrtva v tla zlasti zaradi individualne oskrbe z vodo iz globlje ležeče podtalnice **PRIM.:** izkopáni vodnják, zabíti vodnják

izžarévanje -a s **1. klimatogeogr.**, v *klimatologiji* dolgovalovno toplotno sevanje Zemljinega površja v plašt ozračja nad njim **2. klimatogeogr.**, v *geofiziki* oddajanje toplote iz Zemljinega ozračja v vesolje

J -- [jâ] m neskl. simbol *mat. geogr.* → jóg (2)

jacale -a [hakále] m (šp.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mešt v Mehiki
PRIM.: barriada, básti, bidonville, callampa, favéla, gacekondú, rancho, slum (2), tugúrio, villa miseria

jalovína -e ž *var. okolja* neuporabni del izkopane rudnine, ki se po separaciji odlaga na jalovišče

jalovišče -a s *var. okolja* prostor v okolici rudnikov in premogovnikov za odlaganje jalovine, iz katere se lahko izpirajo škodljive snovi **S:** hálda

jámar -ja m *spl. geogr.* človek, ki odkriva, meri, opisuje ali obiskuje kraške jame z neturištičnimi nameni

jámarstvo -a s *spl. geogr.* odkrivanje, merjenje, opisovanje ali obiskovanje kraških jam z neturištičnimi nameni

jamoslôvec -vca m *geogr. krasa* → speleológ

jamoslôvje -a s *geogr. krasa* → speleologija

jámska klíma -e -e ž *geogr. krasa, klimatogeogr.* → jámsko podnébje

jámska škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja v kraški jami, ki jo je oblikovala agresivna prenikajoča voda

jámska toplíca -e -e ž *geogr. krasa* topli vodni tok, ki priteka v kraško jamo

jámske skálne oblíke -ih -ih -ík ž mn. *geogr. krasa* drobne oblike na skalnem obodu kraške jame, značilne za procese njenega razširjanja

jámski bíser -ega -a m *geogr. krasa* okroglašt kos sige ali s sigo obloženega kamenčka, ki ga obrača in s premikanjem gladi z jamskega šropa padajoča voda **S:** pizólít

jámski izvír -ega -a m **1.** *geogr. krasa* izvír v kraški jami **2.** *geogr. krasa* izvír iz kraške jame

jámski katáster -ega -tra m *geogr. krasa, kart.*

načrtno voden seznam in prikaz kraških jam in brezen

jámski načrt -ega -a m *geogr. krasa* tloris in/ali profil kraške jame, izdelan s pomočjo meritev

jámski sediment -ega -ênta m *geogr. krasa* avtohtoni ali alohtoni klastični sediment v kraški jami

GL: *geogr. krasa, geomorf.* alohtóni jámski sediment, *geogr. krasa* avtohtóni jámski sediment

jámski turízem -ega -zma m **1.** *geogr. turizma, geogr. krasa* turistična dejavnost, ki se ukvarja z obiskom kraških jam in njihovim opremljanjem za turistični obisk **2.** *geogr. turizma, geogr. krasa* turistično obiskovanje jam

jámsko brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, ki se začinja v kraški jami

jámsko jézero -ega -a s *hideogr., geogr. krasa* jezero v kraški jami

jámsko ôkno -ega -a s *geogr. krasa* večja odprtina v štopu kraške jame, ki sega na površje

jámsko podnébje -ega -a s *geogr. krasa, klimatogeogr.* podnebje v podzemnih jamah, za katero sta značilni zlasti večja vlažnost in stalnejša temperatura **S:** jámska klíma

járdang -a m *geomorf.* razpotegnjena mizašta vzpetina iz klastičnih sedimentov, navadno iz vetrne nasipine, ki ji pobočje bočno prioštri deflacija, da je vzporedna s smerjo prevladujočih vetrov, značilna za srednjeazijska sušna območja

járek -rka m *geomorf.* podolgovata reliefna oblika s štrmimi pobočji

GL: *geomorf.* abisálni járek, *hideogr.* drenážni járek, *geomorf.* erozijski járek, *geomorf.* globokomôrski járek, *geogr. krasa* kráški járek, *agr. geogr.* namakálni járek, *geomorf.* oceánski járek, *agr. geogr.* osuševálni járek, *geomorf.* prelómniški

járek (2), *geogr. krasa* prelómniški járek (1), *geomorf.* tektónski járek, *hidgeogr.* vódni járek

járina -e ž *agr. geogr.* kulturne rastline v prašnem gospodarstvu s sistemom tripolja, ki se sejejo spomladi in dozoriyo še v ísti rašni sezoni, npr. jara pšenica, ječmen, oves, proso, grah

járkašta erozija -e -e ž *geomorf.* spiranje preperine z Zemljinega površja zaradi delovanja površinskih vodnih tokov, ki vrezujejo erozijske jarke **PRIM.:** žlebíčašta erozija

GL: járkašta erozija prští

járkašta erozija prští -e -e -- ž *pedogeogr.* erozija prští, zaradi katere nastajajo na površju 30 cm in več globoki jarki, značilna za obdelana zemljišča **PRIM.:** površinska erozija prští, žlebíčašta erozija prští

jása -e ž *agr. geogr.* večje z drevjem, grmovjem neporaslo zemljišče sredi gozda, navadno travnik

jásni dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* dan s povprečno oblačnoštyo pod 2/10 **PRIM.:** oblačni dán

jášek -ška m *geogr. krasa* brezno, ki sega v kraško jamo

GL: *hidgeogr.* vódni jášek

jávň -a m *klimatogeogr., ljud.* fen na Koroškem, na severni štani Karavank

jávna césta -e -e ž *geogr. prometa* urejena, z uštreznimi napravami opremljena površina splošnega pomena za promet cestnih vozil v državni lašti, ki se po zakonskih določilih in predpisih za urejanje javnih cest in varnošty prometa na njih prošto uporabljá

jávna ínfraštruktúra -e -e ž *geogr. nas.* temeljna sredštva, tehnični sistemi, oskrbovalne in druge uštanove, ki skupnošty omogočajo gospodarsko dejavnost in družbeno življenje, npr. omrežja in objekti komunalnega, vodnega gospodarštva, energetike, prometa, komunikacij, varštva okolja, komunalni objekti, katerih uporaba je pod enakimi pogoji namenjena vsem, npr. tržnice, parkirišča, parki, zelenice, igrišča, rekreacijske površine, pokopališča

GL: *geogr. nas.* gospodárska javna ínfraštruktúra, *geogr. nas.* materiálna javna ínfraštruktúra

jávna oskrba s pítno vódo -e -e -- -- ž *var. okolja, hidgeogr.* oskrba s pítno vodo za več kot pet gospodinjštev oziroma več kot 20 prebivalcev

jávna služba za uprávljanje z vodámi -e -e -- -- -- ž *hidgeogr., var. okolja* služba, ki se ukvarja z ohranjanjem vodnega režima, vzdrževanjem in povečevanjem vodnih zalog

jávna upráva -e -e ž *spl. geogr.* del javnega uprávljanja, ki z delovanjem državne uprave, lokalnih oziroma občinskih uprav in specializiranih uštanov z javnimi pooblaštyli poteka na operativno-štrokovni ravni in skrbi za oblikovanje politik, njihovo uresničevanje

jávni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet potnikov z javnimi vozili iz kraja v kraj **PRIM.:** osébní promèt

jávni séktor -ega -ja m *spl. geogr.* osebe javnega prava in javna podjetja, katerih uštanovitelj in (večinski) laštnik je država, ki na državni in lokalni ravni odločajo o dejavnostih javnega pomena, npr. o zdravštyu, socialnem varštyu, šolštyu, znanoshy, kulturi, in jih opravljajo, npr. državni zbor, občinski svet, vlada, župan, javni zavodi, javni skladi, javne agencije, zbornice

jávni vodovóđ -ega -óda m *var. okolja, hidgeogr.* sistem naprav za preskrbo prebivalštva s pítno vodo, za katerega skrbi krajevno pristojno komunalno podjetje **PRIM.:** krajévni vodovóđ

jédrno obmóčje -ega -a s *geogr. nas.* ozemlje okrog mešne aglomeracije, ki je po svoji poselitveni, prometni in drugi vlogi osrednji, najpomembnejši del njenega vplivnega območja

jédro družine -a -- s *demogeogr., agr. geogr.* družinski člani, ki opravljajo glavnino kmečkih del in odločilno usmerjajo razvoj določene kmetije ali pa so za to predvideni, t. j. gospodar, njegov zakonski partner in naslednik

jêdrska elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* termoelektrárna, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišča energija, ki se sprošča pri cepitvi atomskih jeder **S:** atómska elektrárna, nukleárna elektrárna **PRIM.:** géotermálna elektrárna, plínska elektrárna, sóńčna elektrárna (2)

jêdrska energija -e -e ž *ind. geogr., var. okolja* energija, ki se sprošča pri jedrskih reakcijah, nevarna za okolje zaradi z njo povezane radioaktivnošty pri pridobivanju rude in njene predelave, mogočih nesreč pri obratovanju jedrskih elektrarn, skladiščenja izrabljenega radioaktivnega goriva **S:** nukleárna energija

jêdrska nesreča -e -e ž *var. okolja* nesreča, ki jo povzročijo nenavadni dogodki v jedrskem reaktorju, zaradi katerih nastane večja škoda v okolju in je zaradi radioaktivnega sevanja ogroženo zdravje, življenje večjega števila ljudi in drugih organizmov **S:** nukleárna nesreča

jêdrski odpadki -ih -ov m mn. *var. okolja* neuničljivi, zaradi radioaktivnosti zelo nevarni odpadki, nastali zlahti v jedrskih elektrarnah kot izrabljeno gorivo in drugi radiološko onesnaženi predmeti, ki se zaprti v kovinskih, betonskih posodah dolgotrajno skladiščijo v posebnih, izoliranih odlagališčih **S:** nukleárni odpadki

jerina -e ž *pedogeogr.* → jérovica

jêrmen jerména m *agr. geogr.* → zemljiški jêrmen

jerménašta njiva -e -e ž *agr. geogr.* njiva na zemljiškem kompleksu, za katerega je značilna poljska razdelitev na zemljiške jermene

jermosól -a tudi yermosol -a [jermosól] *mpedogeogr.* prst z zelo plitvim A-horizontom in malo organskimi snovmi, razširjena v puščavah

jérovica -e ž *pedogeogr.* rdečkasta nekarbonatna prst z A-, (B)_{tz}-, R-horizonti v profilu, nastala na območjih s toplejšim podnebjem iz netopnega oštanka pri preperevanju apnencev in dolomitov, v Sloveniji značilna za Kras **S:** jerína, krómični kambisól (1), terra rossa

jesén -i ž **1.** *mat. geogr.* letni čas, ki na severni polobli traja od 23. 9. do 21. 12. in na južni od 21. 3. do 21. 6. **2.** *klimatogeogr.* fenofaza med cvetenjem jesenskega podleska in koncem jesenskih del na polju

GL: *mat. geogr.* astronómska jesén, *klimatogeogr.* meteorolóška jesén, *klimatogeogr.* pôzna jesén, *klimatogeogr.* zgódnja jesén

jeseníšče -a s *mat. geogr.* presečišče nebesnega ekvatorja in ekliptike, ki ga Zemlja na poti okrog Sonca doseže navadno 23. septembra **PRIM.:** pomladišče

jesénski ekvinókcij -ega -a m *mat. geogr.* → jesénsko enakonóčje

jesénsko enakonóčje -ega -a s *mat. geogr.* čas, navadno 23. septembra, ko šta po vsej Zemlji dan in noč dolga natančno 12 ur **S:** jesénski ekvinókcij **PRIM.:** pomladánsko enakonóčje

jet stream -- -a [džét štrím] m (ang.) *klimatogeogr.* → vétrni sŕžén

jéz -a m *hidgeogr., var. okolja* umetna pregrada v dolinskih rečnih štrugah, ki zadržuje vodo zaradi boljše gospodarske rabe in z uravnavanjem njenega odtoka spreminja okolje **S:** pregráda **PRIM.:** visôka dolínska pregráda

GL: *hidgeogr., var. okolja* visôki jéz

jézernica -e ž **1.** *hidgeogr.* površinski jezerski odtok ali dotok **S:** jézerska réka **2.** *hidgeogr.* jezerska voda

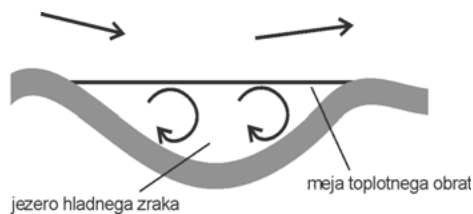
jézero -a s *hidgeogr.* stalna ali občasna, naravna ali umetna stojéča voda v kotlini, kotanji, brez neposrednega stika z morjem, s počasno menjavo vodne gmote ali brez nje

GL: *hidgeogr.* acidotrófnó jézero, *hidgeogr.* akumulacijsko jézero, *hidgeogr.* alkalitrófnó jézero, *hidgeogr.* alotrófnó jézero, *hidgeogr.* amíktično jézero, *hidgeogr.* antropogéno jézero, *hidgeogr.* argilotrófnó jézero, *hidgeogr.* avtotrófnó jézero, *hidgeogr.* brezodtóčno jézero, *hidgeogr.* deflacijsko jézero, *hidgeogr.* déltno jézero, *hidgeogr.* dimíktično jézero, *hidgeogr.* dištrófnó jézero, *hidgeogr.* dolžína jézera, *hidgeogr.* dotóčno jézero, *hidgeogr.* dvóslójno jézero, *hidgeogr.* efemêrno jézero, *hidgeogr.* eólsko jézero, *hidgeogr.* erozijsko jézero, *hidgeogr.* evtrófnó jézero, *hidgeogr.* globôko jézero, *hidgeogr.* gôrsko jézero, *hidgeogr.* hidrokarbonátno jézero, *hidgeogr.* holomíktično jézero, *hidgeogr., geogr.* krasa jámsko jézero, *klimatogeogr., var. okolja* jézero hládnega zráka, *hidgeogr.* kaldêrsko jézero, *hidgeogr.* kônčno jézero, *hidgeogr.* kônčno morénsko jézero, *hidgeogr., geogr.* krasa kráško jézero (1, 2), *hidgeogr.* krátersko jézero, *hidgeogr.* kriogéno jézero, *hidgeogr.* kriokráško jézero, *hidgeogr.* kriptodepresijsko jézero, *hidgeogr.* krnično jézero, *hidgeogr.* krniško jézero, *hidgeogr.* lavínsko jézero, *hidgeogr.* ledeniško jézero, *hidgeogr.* ledeniško jézero v brázdi, *hidgeogr.* maksimálna širína jézera, *hidgeogr.* meromíktično jézero, *hidgeogr.* mézotrófnó jézero, *hidgeogr.* míktično jézero, *hidgeogr.* mineralizirano jézero, *hidgeogr.* mineralno jézero, *hidgeogr.* mládo jézero, *hidgeogr.* monomíktično jézero, *hidgeogr.* montanogéno jézero, *hidgeogr.* morénsko jézero (1, 2), *hidgeogr.* mŕtvo jézero (1, 2), *hidgeogr.* narávno jézero, *hidgeogr.* obálno jézero, *hidgeogr.* obdóbnó jézero, *hidgeogr.* obmôrsko jézero, *hidgeogr.* obróbnó jézero, *hidgeogr.* odtóčno jézero, *hidgeogr.* oligomík-

tično jezero, *hidgeogr.* oligotrófno jezero, *hidgeogr.* organogéno jezero, *hidgeogr.* pereniálno jezero, *hidgeogr.* periódčno jezero, *hidgeogr.* plítvo jezero, *hidgeogr.* poikilotérmično jezero, *hidgeogr.* polárno jezero, *hidgeogr.* polimíktično jezero, *hidgeogr.* povpréčna širína jézera, *hidgeogr.* površína jézera, *hidgeogr.* predálpsko jezero, *hidgeogr.* predledeníško pregrádnó jezero, *hidgeogr.* pregrádnó jezero, *hidgeogr., geogr. krasa* presihajóče kráško jezero, *hidgeogr.* pretóčno jezero, *hidgeogr.* pribréžno jezero, *hidgeogr.* razčlénjeno jezero, *hidgeogr.* réčno jezero (1, 2, 3), *hidgeogr.* relíktno jezero, *hidgeogr.* rúdniško jezero, *hidgeogr.* siderotrófno jezero, *geogr. krasa, hidgeogr.* sífónsko jezero, *hidgeogr.* sladkovódnó jezero, *hidgeogr.* slánkašto jezero, *hidgeogr.* sláno jezero, *hidgeogr.* slépo jezero, *hidgeogr.* sódavo jezero, *hidgeogr.* srédnja širína jézera, *hidgeogr.* stálno jezero, *hidgeogr.* stáro jezero, *hidgeogr.* širína jézera, *hidgeogr.* tek-tónsko jezero, *hidgeogr.* tērmíčna klasifikácia jézer, *hidgeogr.* tērmíčni cíkel jézer, *hidgeogr.* tērmokráško jezero, *hidgeogr.* trofogéni slòj jézera, *hidgeogr.* trofolítski slòj jézera, *hidgeogr.* trópsko jezero, *hidgeogr.* ugreznínsko jezero, *hidgeogr.* umétno jezero, *hidgeogr.* vulkánsko jezero, *hidgeogr.* zajezítveno jezero, *hidgeogr.* zajezítveno ledeníško jezero, *hidgeogr.* zrélo jezero

jézero hládnega zraka -a -- -- s *klimatogeogr., var. okolja* v reliefnih depresijah občasno nakopičena gmota težjega hladnega zraka, navadno s pogostejšo meglo, lahko tudi območje večje onesnaženosti zraka, če so v njem viri onesnaževanja

Shematičen prikaz gibanja zraka v plasti s toplotnim obratom in nad njo

jézerska akumulácia -e -e ž **1. geomorf.** odlaganje sedimentov v jezeru **2. geomorf.** → jézerski sediment

jézerska géomorfologija -e -e ž *geomorf.* del

geomorfologije, ki proučuje vplive jezerske vode na oblikovanje reliefa

jézerska kotánja -e -e ž *hidgeogr., geomorf.* naravna ali umetna globel, napolnjena z vodo, brez neposredne povezave z morskó vodo

jézerska kotlína -e -e ž *hidgeogr., geomorf.* večja kotanja, deloma zapolnjena s stoječo vodo

jézerska kréda -e -e ž *geomorf.* → ledeníška kréda

jézerska pokrájina -e -e ž *geomorf., hidgeogr.* pokrajina, kjer je veliko jezer **S:** pojézerje (2)

jézerska ravnína -e -e ž **1. geomorf.** akumulacijska ravnina, nastala z zapolnitvijo jezera **2. geomorf.** → obréžna ravnína (2)

jézerska réka -e -e ž *hidgeogr.* → jézernica (1)

jézerska skléda -e -e ž *hidgeogr.* spodnji del jezerske kotline, zapolnjen z vodo

jézerska terása -e -e ž *geomorf.* terasa na obrežju večjega jezera, ki kaže na nekdanjo dolgotrajnejšo raven gladine jezerske vode, spreminjajoče se zaradi podnebnih sprememb, življenjskega cikla jezera in/ali tektonike

jézerski profundál -ega -a ž *hidgeogr.* globinski del jezera, do kamor ne sega valovanje, brez talnega rastlinstva, vendar z močno razvito bakterijsko floro nad većinomá glinaštim dnom, kjer se kopičijo metan, vodik, vodikov sulfid in/ali nastaja jezerska železova ruda

jézerski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora s plovili po jezeru iz kraja v kraj **PRIM.:** pomòrski promèt, réčni promèt

jézerski sediment -ega -éta m *geomorf.* sediment, odložen v jezeru **S:** jézerska akumulácia (2)

GL: *geomorf.* ledeníškojézerski sediment

jézersko kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje z obdóbnim ali krajevno trajnim jezerom

jezikóvna manjšína -e -e ž *polít. geogr., demogeogr.* manjšina, naseljena na določenem območju, katere pripadniki uporabljajo svoj jezik

jezikóvna mēja -e -e ž *polít. geogr.* kulturna meja, do katere sega območje, ki ga poseljujejo pripadniki določene jezikovne skupnosti

jéža -e ž *geomorf.* štrm breg, s katerim se dvigne ali spusti rečna terasa **PRIM.:** brežína (1)

jítja -e in gytjta -e [jítja] tudi gítja -e ž (šved.)

pedogeogr. s hranili bogata šota, nastala zlašti iz odmrlih delov rastlin in živali, nakopičenih v stoječi vodi

joint venture -- -ja [džójt vénčér] m (ang.) *ind. geogr.* mednarodno pogodbeno povezovanje podjetij, ki se vzpoštavi z namenom skupne izvedbe določenega projekta, zlašti na področju proizvodnje, prodaje, raziskovanja in razvoja

jökulhlaup -a [jékulhlɛjp] m (island.) *hidogeogr.* nenaden izliv zajezone ledeniške vode zaradi geotermalnega taljenja ledu na dnu ledenika

jožefinski katašter -ega -tra m *kart., agr. geogr., v Avstriji, v obdobju vladavine cesarja Jožefa II.* zemljiški katašter s popisom še ne povsem natančno izmerjenih zemljišč, navedbo kulturnih rastlin in zemljiških lastnikov, izdelan med letoma 1785 in 1787 **PRIM.:** digitalni katašter, franciscéjski katašter, terezijanski katašter

júg -a m **1. mat. geogr.** ena od štirih glavnih strani neba, nasproti severa **2. mat. geogr.** južna stran neba ali Zemlje **Si:** J **3. polit. geogr., tudi z veliko začetnico** ozemlje in ljudstva, ki so južneje **4. polit. geogr., tudi z veliko začetnico** ozemlje s posebno civilizacijo in kulturo

GL: *mat. geogr.* geografski júg, *mat. geogr.* magnétni júg, *mat. geogr.* zemljepisni júg

júgo -a m *klimatogeogr.* razmeroma topel in vlažen veter v Sredozemlju, ki piha proti območjem nižjega zračnega tlaka iz južne ali jugovzhodne smeri

julijanski koledár -ega -ja m *mat. geogr.* koledar s 365,25 dneva v enem letu, ki ga je vpeljal Julij Cezar in temelji na Sončevem letu **PRIM.:** gregorijanski koledár

júra -e ž *geomorf.* srednja perioda mezozoika, med 208 in 145,6 milijoni let pred sedanostjo

júrta -e ž *geogr. nas.* velik, okrogel šotor nomadov v srednji Aziji, ki je pogosta oblika bivališča na podeželju in ponekod tudi v predmestjih

jútro -a s **1. agr. geogr.** tradicionalna ploskovna mera za označevanje površine zemljišča, ki jo kmet z navadno vprego zmore preorati oziroma ročno pokositi v enem jutru ali dopoldnevu, po uštalitvi mer praviloma 57,6 arov **2. agr. geogr., od 19. stol.** → orál

juvenílna vóda -e -e ž *hidogeogr.* podzemna

voda, ki prvič pride iz Zemljine notranjosti v podzemno hidrosfero in s tem v hidrografske cikl

júžna geografska širína -e -e -e ž *mat. geogr.* → južna zemljepisna širína

júžna zemljepisna širína -e -e -e ž *mat. geogr.* zemljepisna širína, merjena južno od ekvatorja **S:** južna geografska širína

júžni magnétni pól -ega -ega -a m *mat. geogr.* → južni magnétni tečaj

júžni magnétni tečaj -ega -ega -a m *mat. geogr.* spreminjajoča se točka na Zemlji, v kateri se štekajo silnice Zemljinega magnetnega polja, 90° južno od magnetnega ekvatorja, trenutno v Viktorijini deželi na Antarktiki **S:** južni magnétni pól **PRIM.:** séverni magnétni tečaj

júžni nebéсни pól -ega -ega -a m *mat. geogr.* → južni nebéсни tečaj

júžni nebéсни tečaj -ega -ega -a m *mat. geogr.* nebesni tečaj, ki je 90° južno od nebesnega ekvatorja, kjer Zemljina os, podaljšana od južnega Zemljinega tečaja, navidezno prebada nebo **S:** južni nebéсни pól

júžni pól -ega -a m *mat. geogr.* → južni tečaj

júžni povrátnik -ega -a m *mat. geogr.* vzporednik na 23° 27' južne zemljepisne širine, nad katerim je Sonce v zenitu 21. 12. **S:** kozorógov povrátnik

júžni síj -ega -a m *klimatogeogr.* polarni sij na južni polobli **S:** avróra avstráliš **PRIM.:** séverni síj

júžni snég -ega snégá m **1. klimatogeogr., hidogeogr.** sneg, ki pada v velikih kosmih **2. klimatogeogr., hidogeogr.** vlažna, mehka snežna odeja

júžni tečaj -ega -a m *mat. geogr.* točka na Zemljinem jugu, na 90° južne zemljepisne širine, skozi katero gre Zemljina os **S:** južni pól

GL: *mat. geogr.* južni nebéсни tečaj

júžni tečajnik -ega -a m *mat. geogr.* vzporednik na 66° 33' južne zemljepisne širine, onstran katerega se 21. 12. začenja polarni dan in 21. 6. polarna noč **S:** antárktični króg

júžnoatlántski ánticiklón -ega -a m *klimatogeogr.* anticiklon s središčem nad južnim Atlantskim oceanom

júžnoázíjska depresíja -e -e ž *klimatogeogr.* poletna depresija, navadno s središčem nad severozahodno Indijo

júžnooceánski obróč -ega -a m *hidogeogr.* del

svetovnega morja med Antarktiko in južnimi deli Afrike, Avstralije in Južne Amerike, kjer je morski tok usmerjen proti vzhodu **S**: antárktični oceán

júžnopacífiški ánticiklón -ega -a m *klimato-geogr.* anticiklon s središčem nad južnim Tihim oceanom

K

kobotáža -e ž *geogr. prometa* obalna, obrežna plovba in trgovina med prištanišči, lukami v isti državi

kadúnja -e ž *geomorf.* plitva globel na Zemljinem površju

kaingin -a [kajngín] m *agr. geogr.* požigalništvo na Filipinskem otočju **PRIM.:** chitimene, lá-dang, mílpa, roca, tavy

kájža -e ž **1.** *agr. geogr.* majhna kmetija, nastala ob delitvi hub **2.** *geogr. nas.* majhna, preprosta kmečka hiša

kájžarsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* samostojno naselje kajzarjev, nastalo zlasti v 16. in 17. stoletju ob preurejanju srenjskih pašnikov in gozdov v obdelovalna zemljišča

kakôvoštni rázred vóde -ega razréda -- m *var. okolja, hidgeogr.* vsaka od štirih glavnih in treh vmesnih kakovoštnih stopenj vode, določena z meritvami, opazovanji njenih fizikalnih, kemičnih in bioloških laštnosti, iz česar izhaja njena uporabnost

kakôvoštni rázred zrâka -ega razréda -- m *var. okolja, klimatogeogr.* vsaka od štirih kakovoštnih stopenj zraka, določena z meritvami njegovih fizikalnih, kemičnih in bioloških laštnosti

kakôvošt vóde -i -- ž *hidgeogr., var. okolja* laštnost vode glede na njene fizikalne, kemične, biološke značilnosti, po katerih se razporeja v štiri osnovne in tri vmesne kakovošne razrede, ki določajo njeno uporabnost

GL: *var. okolja* álfamézosapróbna stôpnja kakôvošti vóde, *var. okolja* bétamézosapróbna stôpnja kakôvošti vóde, *var. okolja, hidgeogr.* kakôvoštni rázred vóde, *var. okolja* mézosapróbna stôpnja kakôvošti vóde, *var. okolja* óligosapróbna stôpnja kakôvošti vóde, *var. okolja* pólisapróbna stôpnja kakôvošti vóde, *var. okolja* sapróbna stôpnja kakôvošti vóde

kakôvošt zrâka -i -- ž *klimatogeogr., var. okolja*

laštnost zraka glede na stopnjo onesnaženosti, po kateri se razporeja navadno v štiri kakovošne razrede

kakôvošt življênja -i -- ž *demogeogr.* → življênjska ráven

kál -a m *hidgeogr., agr. geogr.* z vodo trajno ali občasno napolnjena umetna ali naravna kotanja za napajanje živine, značilna za kraški svet

kalcifikácija -e ž *geomorf., pedogeogr.* kopičenje kalcijevega karbonata v kamninah, prsti **PRIM.:** dekalcikifikácija

kalcifílna rastlína -e -e ž *biogeogr.* → kalcijljúbna rastlína

kalcifílni organizem -ega -zma m *biogeogr.* → kalcijljúbni organizem

kalcifít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na apnenčastih prsteh

kalcifóbna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na prsteh, v katerih je malo kalcija, kalcijevih spojin **PRIM.:** kalcijljúbna rastlína

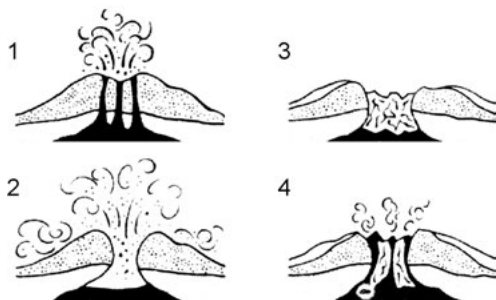
kalcifóbni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki ne more živeti v prsti, vodi, v kateri je veliko kalcija, kalcijevih spojin **PRIM.:** kalcijljúbni organizem

kalcijljúbna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na prsteh, v vodi, kjer je dovolj kalcija, kalcijevih spojin **S:** kalcifílna rastlína **PRIM.:** kalcifóbna rastlína

kalcijljúbni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki živi v okolju, v katerem je dovolj kalcija, kalcijevih spojin **S:** kalcifílni organizem **PRIM.:** kalcifóbni organizem

kalcít -a m *geomorf.* zelo razširjen mineral kalcijev karbonat, brezbarven ali bel, nastal s kristalizacijo iz vodne raztopine

kaldêra -e ž *geomorf.* kotlašta vdolbina, nastala z eksplozijo vulkanskega stožca in sesedenjem celotnega vulkana v izpraznjeno notranjost,

1 in 2 – tekoče gradivo iz Zemljine notranjosti prodira na površje

3 – votlina se zapolni z vulkanskim gradivom

4 – obnovljena vulkanska dejavnost

Nastanek in razvoj kaldere

udorom vrha vulkana ali erozijo vulkanskega stožca **PRIM.:** kráter (1)

GL: geomorf. eksplozijska kaldêra, geomorf. erozijska kaldêra, geomorf. udrta kaldêra

kaldêrsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* → krátersko jézero

kaledónska orogenéza -e -e ž *geomorf.* orogeneza, s katero se je v silurju in devonu dvignilo kaledonsko gorovje **S:** kaledónsko gúbanje **PRIM.:** alpinidska orogenéza, armoriškanska orogenéza, hercínska orogenéza, variscična orogenéza

kaledónsko goróvje -ega -a s *geomorf.* gorovje, nastalo s kaledonskim gubanjem

kaledónsko gúbanje -ega -a s *geomorf.* → kaledónska orogenéza

kaléma -e ž (port. calema) *hidgeogr.* silovito, do 30 m visoko butanje valov ob obali Gvinejskega zaliva, ki je najmočnejše med julijem in septembrom

kalkarenít -a m *geomorf.* s kalcijevim vezivom cementiran pesek, ki ga je nanesele veter, ali cementirani zdrobljeni koralni odkruški

káلكokambisól -a m *pedogeogr.* → pokarbonatna rjáva prst

kálma -e ž *klimatogeogr.* → brezvétrje

kálnošni režím -ega -a m *hidgeogr.* spreminjanje kalnosti tekoče vode v obdobju enega leta

kálnost vóde -i -- ž *hidgeogr.* lašnost vode, odvisna od količine lebečih snovi, izražena v g/l ali g/m³

kámbični horizónt -ega -a m **1.** *pedogeogr.* rjavo, rumeno ali rdeče obarvan horizont v pro-

filu prsti, ki vsebuje več glin kot horizonti nad ali pod njim, nastal zaradi preperevanja matične podlage **S:** (B)-horizónt, horizónt (B) **2.** *pedogeogr.* horizont v profilu prsti, nastal zaradi preperevanja primarnih mineralov in tvorb glinaštih delcev **S:** (B)_v-horizónt, horizónt (B)_v **3.** *pedogeogr.* horizont v profilu prsti, nastal zaradi kopičenja netopljivega ostantka pri preperevanju karbonatne matične podlage **S:** (B)_{rz}-horizónt, horizónt (B)_{rz}

kambisól -a m *pedogeogr.* prst z značilno barvo, strukturo in teksturo, s kambičnim horizontom v profilu, nastala s preperevanjem na izvornem kraju

GL: *pedogeogr.* dístrični kambisól, *pedogeogr.* évtrični kambisól, *pedogeogr.* káلكokambisól, *pedogeogr.* krómični kambisól (1, 2)

kámbrij -a m *geomorf.* najstarejša perioda paleozoika, med 570 in 510 milijoni let pred sedanjo

GL: *geomorf.* prèdkámbrij

kame -a [kémj], m (škot.-gel.) *geomorf. gl.* kém

kámen -mna m *geomorf.* kos kompaktno kamnine

GL: *geomorf.* drági kámni, *geomorf.* okrásni kámni, *geomorf.* pôldrági kámni, *geomorf.* rženi kámen

kámenica -e ž *geogr. krasa* → škávnica

kamín -a m **1.** *geogr. krasa* rov v stropu kraške jame **2.** *geomorf.* strm ali navpičen širši žleb v steni **3.** *geomorf.* cevašt, praviloma navpičen kanal v Zemljini skorji, po katerem prihajajo na površje trdni, tekoči in/ali plinašči vulkanski izmečki

kamnína -e ž *geomorf.* trdna, sprijeta ali nesprijeta naravna sestavina Zemljine skorje s stalno mineralno in kemično sestavo **S:** hribína

GL: *geomorf.* biogéna kamnína, *geomorf.* biokémična sedimétna kamnína, *geomorf.* efuzívna kamnína, *geomorf.* ekstruzívna kamnína, *geomorf.* eruptívna kamnína, *geomorf.* evaporítna kamnína, *geomorf.* intruzívna kamnína, *geomorf.* izlívna kamnína, *geomorf.*, *geogr. krasa* karbonátna kamnína, *geomorf.* kláštíčna kamnína, *geomorf.* kláštíčna sedimétna kamnína, *geomorf.* kontáktna kamnína, *geomorf.*, *geogr. krasa* kráška kamnína, *geomorf.* krístálásta kamnína, *geomorf.* krístálínske kamnínine, *geomorf.* magmátska kamnína, *pedogeogr.* mátična kamnína,

geomorf. metamórfna kamnina, *geomorf.* odpórnost kamnine, *geomorf.* oksidácija kamnine, *geomorf.* organogéna kamnina, *geomorf.* órto-metamórfna kamnina, *geomorf.* párametamórfna kamnina, *geomorf.* pirokláštíčna kamnina, *geomorf.* pirokláštíčna sedimentna kamnina, *geomorf.* plástnata kamnina, *geomorf.* preobrážena kamnina, *geomorf.* prepúštnost kamnine, *geomorf.* sedimentna kamnina, *pedogeogr.* tída kamnina, *geomorf.* vulkánska kamnina

kamninoslôvje -a s *geomorf.* → petrologija
kamnínska plást -e plaští ž *geomorf.* plást določene kamnine, obdana z drugačno kamnino
S: kamnínski slôj **PRIM.:** kamnínski skläd

kamnínski skläd -ega skláda m *geomorf.* plást sedimentne kamnine, z obeh strani omejena z leziko **S:** skläd **PRIM.:** kamnínska plást

kamnínski slôj -ega slôja m *geomorf.* → kamnínska plást

kamníta góba -e -e ž *geomorf.* majhen osamelec, katerega spodnji del ali podstavek je ožji od zgornjega dela iz bolj odporne kamnine, nastal s selektivnim preperevanjem, vetrno erozijo, abrazijo

kamníta puščáva -e -e ž *geomorf.* → hamáda
kamníti gózd -ega -a m *geogr.* *krasa* razgaljeno površje z veliko drobno razjedenih, ostrorobih skalnatih čokov, značilno za tropski kras na Kitajskem, Madagaskarju **S:** féngkong **PRIM.:** štruktúrna tlä

kamníti kolobár -ega -ja m *geomorf.* v krogu s premerom od nekaj dm do več m razporejeni večji kamni ali skale kot posledica sortiranja gradiva in premikanja večjih kosov od sredine proti robovom, ki jih bočno in navzgor usmerjena sila ledu potiska proč od vlažnejšega območja s finejšimi delci oziroma na njegovo obrobje, navadno na ravnem in vzpetem površju s periglacialnim podnebjem **S:** štruktúrni kolobár **PRIM.:** štruktúrna tlä

kamníti pás -ega pasú m *geomorf.* grušč na zmerno nagnjenem površju, v katerem so zaradi krioturbacije večji in manjši delci ločeni v ožje proge, vzporedne s štrmcem

kamníti pláz -ega plazú m *geomorf.* kamnita gmota, ki se na štrmem pobočju loči, odtrga od skalnate podlage in zaradi težnosti zdrsne navzdol **PRIM.:** podòr (1)

kamnító mórje -ega -a s *geomorf.* → blókmer

kamolòm -ôma m *ind. geogr.* površinski kop, kjer se pridobiva, lomí, drobi okrasno-arhitekturni kamen, kamen za nadaljnjo industrijsko predelavo, uporabo v gradbeništvu, prometu

kámpo -a in campo -a [kámpo] m (port.) *biogeogr.* savana v višjih predelih osrednje Brazilije, južno od tropskega deževnega gozda

GL: *biogeogr.* kámpo límpo, *biogeogr.* kámpo serádo, *biogeogr.* kámpo súžo

kámpo límpo -a -a in campo límpo -a -a [kámpo] m (port.) *biogeogr.* brezdrevesna travniška savana v Braziliji **PRIM.:** kámpo serádo, kámpo súžo

kámpo serádo -a -a in campo cerrado -a -a [kámpo serádo] m (port.) *biogeogr.* savana v Braziliji z redkimi nizkimi drevesi, grmi in sklenjeno razraslimi zeliščnimi rastlinami **PRIM.:** kámpo límpo, kámpo súžo

kámpo súžo -a -a in campo sujo -a -a [kámpo súžo] m (port.) *biogeogr.* travniška savana v Braziliji z redkim, nizkim drevjem **PRIM.:** kámpo límpo, kámpo serádo

kamsín -a m *klimatogeogr. gl.* hamsín

kánadski ánticiklón -ega -a m *klimatogeogr.* anticiklon s središčem nad severovzhodno Kanado

kanál -a m **1.** *hidgeogr.* v tla izkopen jarek za namakanje, osuševanje, dovajanje tehnološke vode **2.** *hidgeogr.* → prekòp

GL: *geomorf., hidgeogr.* marginálni kanál, *geogr. prometa* omrèžje plòvnih kanálov, *geogr. prometa* prométna obremenitev vòdne potí, *geogr. krasa* štròpni kanál

kanalizácijska odpláka -e -e ž nav. mn. *var. okolja* odpadna voda naselij, speljana po kanalizacijskih ceveh v sprejemnik, npr. reko, morje, jezero, bodisi neposredno brez čiščenja ali preko čistilne naprave, v kateri se voda očisti do štopnje, ustrezne za izpušt v naravne vode, ne da bi se poslabšala njihova kakovost

kanalizácijski sistém -ega -a m *var. okolja* → kanalizácijsko omrèžje

kanalizácijsko omrèžje -ega -a s *var. okolja* sistém kanalov za odvajanje odpadne vode, ki se praviloma končuje s čistilno napravo **S:** kanalizácijski sistém

kanát -a m *agr. geogr.* podzemni namakalni

sištem ali namakalna naprava v Iranu in nekaterih drugih državah Jugozahodne Azije, v katerem se zbira in tudi na razdalji do 50 km pretaka voda podtalnice iz vodonosnika ob vznožju pobočja, lahko tudi iz vadija

kánjon -a m *geomorf.* ozka in globoka dolina s štrmima pobočjema, ki se v več stopnjah spuščata v rečno korito, navadno vrezana v planotašo površje **PRIM.:** déber, grápa, so-téska, víntgar

GL: *geomorf.* podmôrski kánjon

kansaška poledenitev -e -tve [kánzaška] ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleistocenska poledenitev v Severni Ameriki, med 562.000 in 512.000 leti pred sedanostjo, primerljiva z gúnško poledenitvijo v Alpah in z elštrsko poledenitvijo na severu Evrope **S:** kansaški glaciál

kansaški glaciál -ega -a [kánzaški] m *klimatogeogr., geomorf.* → kansaška poledenitev

kaolín -a m *geomorf.* mehka bela, izrazito drobnnozrnata sedimentna kamnina

kaolinít -a m *pedogeogr.* mineral gline, lištaši alumosilikat, s slabo izmenjalno kapaciteto, navadno v podzolu

kapacitéta okólja -e -- ž *var. okolja* → zmogljivost okólja

kapensis -a [kapénzis] m *biogeogr.* florna oblást, ki obsega skrajni jugozahodni del Južne Afrike, poimenovana po Kaplandiji v Republiki Južni Afriki **S:** kápska flórna oblást **PRIM.:** antárktis, avstrális, holárktis, neotrópis, páleotrópis

kapilára -e ž *pedogeogr.* cevašta pora s premerom, manjšim kot 0,03 mm **S:** lásnica

kapilárna cóna -e -e ž *hidogeogr., pedogeogr.* plašt kapilarnega dviganja vode v poroznih tleh, ki ločuje plasti aeracije in nasičenja

kapilárna vóda -e -e ž *pedogeogr., hidogeogr.* podzemna voda, ki se s površinsko napetostjo zadržuje v porah sipkih plasti in prsti in se po njih lahko dviga **S:** ópenska vóda

kapilárni léd -ega ledú m *hidogeogr.* led, ki nastane v medprostorih sedimentov ali poroznih kamnin

kapitálno intenzívna industrija -- -e -e ž *ind. geogr.* industrijske panoge, za katere so potrebne zlasti velike finančne naložbe v proizvodne naprave, npr. pridobivanje elek-

trične energije, črna in barvna metalurgija **PRIM.:** délovno intenzívna industrija, kapitálno-razvójno intenzívna industrija, razvójno intenzívna industrija

kapitálno-razvójno intenzívna industrija -- -e -e ž *ind. geogr.* industrijske panoge, za katere so potrebne velike finančne naložbe v proizvodne naprave in tudi intenzívno raziskovalno-razvójno delo, npr. elektronska, farmacevtska industrija **PRIM.:** délovno intenzívna industrija, kapitálno intenzívna industrija, razvójno intenzívna industrija

káplja hládnega zraka -e -- -- ž *klimatogeogr.* na severni polobli od matične zračne gmote na severu odcepljena gmota hladnega zraka, pomaknjena daleč proti jugu in z vseh strani obdana s toplejšim zrakom, ki jo je težko napovedati in lahko nad istim območjem vztraja več dni

kápljično namákanje -ega -a s *agr. geogr.* namakanje, pri katerem se po sistemu luknjičavih cevi voda po kapljicah nadzorovano dovaja h koreninam gojenih kulturnih rastlin

kapnica -e ž **1. hidogeogr.** voda, zbrana, preštrežena ob padavinah, navadno s strehe **S:** dežévnica (2) **2. hidogeogr.** shramba za hranjenje deževnice **3. hidogeogr., geogr. krasa** voda, ki pronica skozi strop kraške jame **S:** prenikajúča vóda

kápnik -a m **1. geogr. krasa** sigova tvorba z okroglastim prerezom, ki nastaja ob kapljanju vode v kraških jamah **2. geogr. krasa** viseča ali stoječa sigova tvorba v kraških jamah, ne glede na nastanek

GL: *hidogeogr.* ledéni kápnik, *geogr. krasa* stojéči kápnik, *geogr. krasa* viséči kápnik

kapniška jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama z obilico kapniških in/ali drugih sigovih tvorb **S:** zakápana jáma

kápniški izrásték -ega -tka m *geogr. krasa* poševen izrásték sigove tvorbe, navadno nastal z izsuševanjem vode iz sige ali kapnika ali zaradi kristalizacije

kápniški stebèr -ega štebrà m *geogr. krasa* kapnik, nastal z zraščanjem stalagmita in stalaktita **S:** stalagmát

kápska flórna oblást -e -e oblastí ž *biogeogr.* → kapensis

kaptáža -e ž *hideogr.*, var. *okolja* → kaptážni izvír

kaptážni izvír -ega -a m *hideogr.*, var. *okolja* hidrotehnično zavarovan izvír vode za gospodarske in druge namene **S:** kaptáža **PRIM.:** vodovárstveni pás, vodovárstveno obmóčje

karbón -a m *geomorf.* mlajša perioda paleozoika, med 362,5 in 290 milijoni let pred sedanjšjo

karbonátna kamnína -e -e ž *geomorf.*, *geogr.* *krasa* sedimentna kamnina, ki jo v glavnem sestavljajo soli ogljikove kisline, na slovenskem krasu večinoma apnec in dolomit, redkeje karbonatni konglomerati in breče

karbonátna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt s prostimi karbonati, ki ob reakciji s hladno solno kislino zašumi **PRIM.:** nekarbonátna pršt

karbonizácija -e ž *geomorf.* → zogleňvanje

karcinogénošt -i ž var. *okolja* → rakotvórnost

kardioid -a m *mat. geogr.* telo srčaste oblike, s katerim se ponazarja oblika Zemlje **PRIM.:** apioíd, elipsoíd, geoíd, referénčni elipsoíd, sferoíd

karénca -e ž var. *okolja* čas po uporabi fitofarmaceutskih sredstev, v katerem se zaradi njihove škodljivosti škropljene rastline, njihovi plodovi ne smejo obirati, uporabljati, uživati **PRIM.:** persisténcia

karnivór -a m nav. mn. *biogeogr.* → mesojédec

karoo -ja [karú] m *biogeogr. gl.* karú

karstifikácija -e ž *geogr. krasa* → zakrasév-anje

kárstiglaciálna oblíka -e -e ž *geogr. krasa* → ledeniško-kráška oblíka (1, 2)

kárta -e ž *kart.* → zemljevid (1, 2)

kartél -a m *ind. geogr.* mednarodno združenje pravno samostojnih podjetij sorodnih gospodarskih panog, katerega članice z medsebojnim poslovnim dogovarjanjem, sodelovanjem dosegajo ugodnejši, lahko tudi monopolni položaj na trgu, npr. Evropska skupnost za premog in jeklo **PRIM.:** koncérn, monopol (1), trúst

kartíranje -a s *kart.* vnašanje podatkov na zemljevid, navadno na terenu **PRIM.:** anketíranje **GL:** *geomorf.*, *kart.* géomorfolóško kartíranje, *kart.* izométrično kartíranje, *kart.* izoplétično kartíranje

kártodiagrám -a m *kart.* pojav ali stanje,

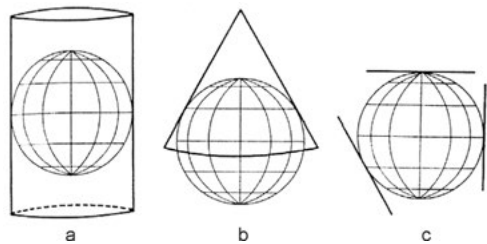
prikazano z diagrami na določenih mestih tematskega zemljevida

kartografíja -e ž 1. *kart.* veda o izdelovanju zemljevidov 2. *kart.* izdelovanje zemljevidov **GL:** *kart.* digitálna kartografíja, *kart.* katástrska kartografíja, *kart.* klásična kartografíja, *kart.* matemátična kartografíja, *kart.* panorámska kartografíja, *kart.* pomórska kartografíja, *kart.* računálniška kartografíja, *kart.* šólska kartografíja, *kart.* temátska kartografíja, *kart.* vojáška kartografíja

kartográfška ekvidistánca -e -e ž *kart.* medsebojna oddaljenost točk, linij na zemljevidu

kartográfška míza -e -e ž *kart.* miza, ki se uporablja za merjenje, risanje zemljevidov na terenu **S:** planšét

kartográfška projékcija -e -e ž *kart.* prikazovanje ukrivljene Zemljine površine s prenosom koordinatne mreže na dvodimenzionalno ravno ploskev zemljevida **PRIM.:** Aitoffova projékcija, Álbersova projékcija, ázimutna pošévna projékcija, ázimutna projékcija, Behrmanova projékcija, Bonnova projékcija, cílindrična projékcija, Delislova projékcija, dogovorjéna projékcija, Eckertova projékcija, ekvátorska gnómnska projékcija, ekvátorska projékcija, ekvidistánčna projékcija, ekvivaléntna projékcija, Flamsteed-Sansónova projékcija, Fullerjeva projékcija, Gallova projékcija, globulárna projékcija, gnómnska projékcija, Goodejeva projékcija, Gríntenova projékcija, horízontna projékcija, konfórmna projékcija, kónična projékcija, konvencionálna projékcija, Lámbertova projékcija, Mercatorjeva projékcija, metúljašta projékcija, Mollweidejeva projékcija, nepráva projékcija, normálna projékcija, ortográfška

a – valjna projekcija
b – stožčna projekcija
c – azimutna projekcija

Temeljni tipi kartografskih projekcij

projekcija, perspektivna projekcija, polárna gnómonska projekcija, polárna projekcija, poliédrska projekcija, pólikónična projekcija, pošévná projekcija, práva projekcija, préčna projekcija, projekcijska plóškev, projekcijsko središče, sinusoidna projekcija, sfereogrúfska projekcija, štóžčna projekcija, válna projekcija, Wernerjeva projekcija, zenitna projekcija, zunánja projekcija, zvézdašta projekcija

GL: *kart.* deformácija v kartogrúfski projekciji

kartogrúfski element -ega -énta m *kart.* element na zemljevidu, s katerim je določen objekt, pojav, proces nazorneje, natančneje prikazan, npr. relief, rečna mreža, prometno omrežje, naselje

kartogrúfski kljúč -ega -a m *kart.* zbirka znakov, uporabljenih na zemljevidih, z opisi njihovega pomena **PRIM.:** legénda

kartogrúfski originál zemljevida -ega -a -- m *kart.* navadno ročno izdelan izvod zemljevida kot osnova za pripravo tiskarskega originala zemljevida **PRIM.:** ávtorski originál zemljevida, tiskárski originál zemljevida

kartogrúfski simból -ega -a m *kart.* → kartogrúfski znák

kartogrúfski znák -ega -a m *kart.* dogovorjeni znak, ki se uporablja za ponazarjanje objektov, pojavov, procesov, prikazanih na zemljevidu **S:** kartogrúfski simból **PRIM.:** topogrúfski znák

kartogrúfsko črtkanje -ega -a s *kart.* izdelava tematskega zemljevida z vzporednimi sklenjenimi ali prekinjenimi črtami, ki se uporabljajo za ponazarjanje objektov, pojavov na zemljevidu **S:** šrafúra

kartográm -a m *kart.* s temeljnimi topografskimi oznakami grafično prikazani štatišični podatki na zemljevidu

kartometrúja -e ž *kart.* del kartografije, ki se ukvarja z načini merjenja na zemljevidih

karú -ja in karoo -ja [karú] m (afrik.) *biogeogr.* prostrana planota s sušnim podnebjem in špaskim rašlínštvom, značilna za južno Afriko

kaskáda -e ž *hideogr.* manjši naravni ali umetni stopničašti slap

kášta -e ž **1. polit. geogr., šírše** vsak zaradi lašne volje ali gospodarske diskriminacije razmeroma osamljen družbeni sloj **2. polit. geogr., ožje**

izrazito zaprt sloj v indijski družbi z laštnimi zapovedmi in prepovedmi, ki temeljijo na hinduišični verski tradiciji

kaštanozém -a m *pedogeogr.* → košánjeva pršst

katabátični véter -ega -tra m *klimatogeogr.* → padajóči véter

katabátni véter -ega -tra m *klimatogeogr.* → padajóči véter

kátaglaciál -a m *hideogr., geomorf.* → umikálna fáza

katalizátor -ja m *var. okolja* naprava v avtomobilu, ki zmanjšuje škodljivóš izpušnih plinov

katarákt -a m *hideogr.* brzica, ki jo na veliki reki povzroča préčni prag iz trših kamnin, značilna za spodnji tok Nila

katašter -tra m *kart.* uradni popis zemljišč, objektov in drugih nepremičnin na določenem območju v pisni obliki in grafični upodobitvi

GL: *kart., agr. geogr.* digitálni katašter, *kart., agr. geogr.* franciscéjski katašter, *geogr. krasa, kart. jámski* katašter, *kart., agr. geogr.* jožefinski katašter, *kart., agr. geogr.* terezijánski katašter, *hideogr., kart.* vódni katašter, *agr. geogr., kart.* zemljiški katašter

kataštrófa -e ž **1. spl. geogr.** izreden dogodek, huda nesreča, ki povzroči izjemno veliko razdejanje in številne žrtve **2. spl. geogr.** težko predvidljivo dogajanje v naravi, npr. poplave, potresi, naštalo tudi zaradi človekovega neustreznega poseganja v okolje, ki z veliko močjo v kratkem času zelo spremeni naravno in antropogeno okolje ter ogrozi zdravje, življenje velikega števila ljudi, drugih organizmov **PRIM.:** narávna nesreča, újma (1)

GL: *var. okolja* ekolóška kataštrófa, *spl. geogr.* teorúja kataštróf

kataštrófizem -zma m *spl. geogr., geomorf.* teorúja, po kateri Zemljino površje preoblikujejo zlašti kataštrofe

kataštrska izméra -e -e ž *kart.* izmera, ki se opravi za ugotavljanje, obnovo ali vzdrževanje grafičnega in opisnega dela kataštra

kataštrska kárta -e -e ž *kart.* → kataštrski zemljevid

kataštrska kartografija -e -e ž *kart.* del kartografije, ki se ukvarja z izdelavo in vzdrževanjem kataštrskih načrtov

katástrska mápa -e -e ž *kart.* → katástrski načrt

katástrska óbčina -e -e ž *kart., agr. geogr.* temeljna teritorialna enota v zemljiškem katastru

katástrska zemljiška kategorija -e -e -e ž *agr. geogr.* zemljiška kategorija, ki se skladno z zakonodajo stalno ali začasno vodi v zemljiškem katastru **PRIM.:** zemljiška kategorija

katástrski načrt -ega -a m *kart.* zemljevid zemljišč določenega območja v zelo velikem merilu, s parcelnimi in drugimi mejami, znaki za zemljiške kategorije in kulturne rastline, s številkami parcel **S:** katástrska mápa **PRIM.:** katástrski zemljevid

katástrski okrāj -ega -ája m *kart., agr. geogr.* prostorska enota s podobnimi pridelovalnimi razmerami, ki praviloma obsega območje z več katastrskimi občinami

katástrski zemljevid -ega -a m *kart.* tematska karta v velikem merilu, ki ponazarja zemljišče s parcelnimi in drugimi mejami, znaki ali barvami za zemljiške kategorije, kulturne rastline **S:** katástrska kárta **PRIM.:** katástrski načrt

katástrsko pólje -ega -a s *agr. geogr.* celota vseh parcel obdelovalnih zemljišč v določeni katastrski občini

kategorija kakóvošti okólja -e -- -- ž *var. okolja* vsaka od navadno štirih skupin, v katere se glede na kakovostno vrednotenje njihove uporabnosti za človeka razvrščajo okolje ali njegove posamezne sestavine, npr. zrak, vode, prsti

kategorizácija zemljišč -e -- -- ž *agr. geogr.* razvrščanje kmetijskih zemljišč v zemljiške kategorije glede na rodovitnost prsti, primernost njihove rabe, npr. kot njiva, travnik, pašnik, sadovnjak **S:** zemljiška kategorizácija

kategorizírana césta -e -e ž *geogr. prometa* utrjena cesta, ki je glede na urejenost, pomen zakonsko, z odlokom razvrščena v eno od cestnih kategorij, kar opredeljuje odgovornost lokalne skupnosti, države za njeno urejanje, vzdrževanje **PRIM.:** nèkategorizírana césta

katéna -e ž *pedogeogr.* zaporedje tipov prsti z enako matično podlago, v katerem se posamezni tipi razlikujejo zaradi različnih vodnih razmer, izoblikovanosti površja

katínga -e in caatinga -e [katinga] ž (port.) *biogeogr.* svetli zeleni gozd na severovzhodu Brazilije, v katerem med redkim listopadnim drevjem in grmovjem rastejo različne vrste kaktusov

katiónska izmenjálna kapacitéta -e -e -e ž **K:** KÍK *pedogeogr.* sposobnost prsti, da veže izmenljive katione, vključno z vodikovimi ioni, ki se izraža v miliekvivalentih na 100 g prsti **S:** T-vrednost, vrednost T

katiónska izmenjáva -e -e ž *pedogeogr.* izmenjava kationov, vezanih na adsorpcijski kompleks, z drugimi kationi v raztopini prsti

katotermíja vóde -e -- -- ž *hidogeogr.* lastnost jezerske ali morske vode, da z večanjem globine njena temperatura narašča **PRIM.:** anotermíja vóde, dihotermíja vóde, homotermíja vóde

kavêrna -e ž *geogr. krasa* umetno izkopana votlina, navadno na vojni fronti ali v njenem zaledju

kavernóznost -i ž *geogr. krasa* → goštóta jám (1)

kavitácija -e ž **1. geomorf.** izvotljenje kamnine zaradi udara vodnega brizga, ki vsebuje zračne mehurčke **2. geomorf.** nastanek jamic v kamnini pod učinkom udara vodnega brizga, ki vsebuje zračne mehurčke

GL: *geomorf.* podledeníška kavitácija

kázba -e ž **1. geogr. nas.** trdnjava na najvišji točki sistema utrd, značilna za mešta v muslimanskem okolju, namenjena obrambi pred zunanjim sovražnikom in obvladovanju mešta navznoter **2. geogr. nas.** staro mešno jedro v Alžiru in drugih severnoafriških mestih

kém -a in kame -ma [kém] m (ang.) *geomorf.* ledeniški nasip v obliki kopaštega griča ali nizkega, na vrhu uravnane hrbta, iz slabo sortiranega gradiva, ki ga voda odloži na robu talečega se ledenega pokrova **PRIM.:** ésker

kémična erozija -e -e ž *geogr. krasa* → korozíja (2)

kémična indústrija -e -e ž *ind. geogr.* panoga indústrije, pri kateri v proizvodnem procesu zaradi kemičnih reakcij nastajajo kemične spojine, ki zelo obremenjujejo, onesnažujejo okolje **PRIM.:** čístá indústrija

kémična potréba po kiséku -e -e -- -- ž **K:** KPK *var. okolja* merilo za določanje organske onesnaženosti naravnih, odpadnih voda,

izraženo v mg O₂/l, pri čemer se količina oksidirajočih snovi v njih navadno ugotavlja po ekvivalentni porabi kalijevega permanganata ali kalijevega bikromata **PRIM.:** biokemična potreba po kisiku

kemični sediment -ega -enta m *geomorf.* usedlina, nastala z usedanjem mineralov, ki so se izločili pri kemičnih procesih v vodi ali na kopnem, npr. siga **PRIM.:** klásični sediment, organogéni sediment (1, 2)

kemično čiščenje -ega -a s *var. okolja* čiščenje onesnažene vode v čistilni napravi s kemičnimi sredstvi, zlasti odstranjevanje nitratov in fosfatov **S:** terciárno čiščenje **PRIM.:** biolóško čiščenje, mehánsko čiščenje, prèdčíščenje (1)

kemično preperévanje -ega -a s *geomorf.* preperévanje zaradi kemičnih procesov **PRIM.:** biolóško preperévanje, mehánsko preperévanje

kemoklína -e ž *hideogr.* tanka plašt v stoječih vodah, kjer se izrazito spremenijo kemične lastnosti vode **S:** slòj kemičnega skóka **PRIM.:** haloklína, termoklína

kémska délta -e -e ž *geomorf.* deltaste plašti v kemu

kémska moréna -e -e ž *geomorf.* morenski nasip, oblikovan kot kem

kémska terása -e -e ž *geomorf.* terasa ob robu doline, nastala zaradi sedimentacije ledeniškorečnega in morenskega gradiva med ledenikom in robom doline

kenozóik -a m *geomorf.* mladi zemeljski vek, ki traja zadnjih 65,5 milijonov let in se deli na terciar in kvartar **PRIM.:** mezozóik, páleozóik, prèdkámbrij

kêr -a m *geomorf.* → bût

kévderc -drca m *geogr. krasa, ljud., na Dolenjskem* manjša, večinoma vodoravna votlina

kibúc -a m *agr. geogr.* kmetijsko naselje v sodobnem Izraelu, za katero šta značilni kolektivna zemljiška lastnina, kolektivna gospodarska in socialna organiziranost **PRIM.:** mošáv, mošáv-šituff

KÍK KÍK -a m krajšava *pedogeogr.* → katiónska izmenjálna kapacitéta

kilométrska mréza -e -e ž *kart.* kvadratna mreža s kilometrskima koordinatama x in y za določitev lege točk na topografskih kartah

kipênje mórja -a -- s *hideogr.* lomljenje morskih ali jezerskih valov pred obrežji in njihovo udarjanje ob obalo **PRIM.:** bútanje mórja

kísla pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt s pH-vrednostjo manj kot 7 **PRIM.:** bázična pršt

GL: *pedogeogr.* Kísla rjáva pršt

kísla reakcija pršti -e -e -- ž *pedogeogr.* reakcija, ki kaže stopnjo kislosti pršti, izražena s pH-vrednostjo manj kot 7 **PRIM.:** bázična reakcija pršti, nevtrálna reakcija pršti

kísla rjáva pršt -e -e pršti ž *pedogeogr.* pršt kisle reakcije z A-, (B)_v-, C-horizonti v profilu, nastala na matični podlagi, revni z bazami, ki je v globini med 20 cm in 50 cm nasičena z bazami manj kot 50-odstotno in je revna s hranljivimi snovmi **S:** dístrična rjáva pršt, dístrični kambisol, rjáva pršt (1), rjavica (1)

kísla vóda -e -e ž *hideogr.* voda s pH-vrednostjo manj kot 7 **PRIM.:** bázična vóda

kísli dèž -ega dežja m *var. okolja, klimatogeogr.* padavinska voda s kisló reakcijo, ki jo povzroča onesnaženost zraka zlasti z žveplovim dioksidom nad industrijskimi, meštnimi območji, zaradi katere so najbolj ogroženi gozdovi

kisloljúbna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na kislíh prsteh s pH-vrednostjo manj kot 6,7 **S:** acidofilna rastlína **PRIM.:** bazofilna rastlína, nevtrofilna rastlína

kíslost pršti -i -- ž *pedogeogr.* lastnost pršti, katere pH-vrednost je manj kot 7 **PRIM.:** bázičnost pršti

GL: *pedogeogr.* aktivna kíslost pršti, *pedogeogr.* hidrolítična kíslost pršti, *pedogeogr.* izmenljíva kíslost pršti, *pedogeogr.* potenciálna kíslost pršti, *pedogeogr.* substitúcijska kíslost pršti

kíslost vóde -i -- ž *hideogr.* lastnost vode s pH-vrednostjo manj kot 7 **S:** aciditéta vóde **PRIM.:** bázičnost vóde

kjótski protokól -ega -a m *var. okolja* mednarodni sporazum o varovanju ozračja, sprejet leta 1997 v Kjotu na Japonskem, po katerem morajo države podpisnice zmanjšati izpušt plinov, ki povzročajo nastanek učinka tople grede in zato vplivajo na podnebne spremembe **PRIM.:** montreálski protokól

klásična kartografija -e -e ž *kart.* izdelovanje zemljevidov z raznovrstnimi kartografskimi tehnikami, ki je v primerjavi z računalniško

kartografijo bolj zamudno in dražje, vendar lahko estetsko bolj dovršeno **PRIM.:** digitalna kartografija

klásični krás -ega -a m *geogr. krasa* dinarski kras, ki je postal vzorčni primer v kraso-slovju

klasifikacija prsti -e -- ž **1. pedogeogr.** razvrščanje prsti v skupine, kategorije ali enote po značilnostih, nastalih zaradi njihovega razvoja in oblikovanja **2. pedogeogr.** sistematična razvrstitev prsti v take skupine, kategorije ali enote

klasifikacija réčne mreže -e -- -- ž *hidogeogr.* razvrščanje tekočih voda v rečnem sistemu po stopnjah od največje reke in njenih neposrednih pritokov do njihovih pritokov različnih stopenj, izvedeno od izvira proti ustju, tako da so izvorni kraki v najnižjem, prvem razredu, glavna reka pa je v najvišjem, zadnjem razredu

klášt -a m **1. geomorf.** odlomljen delec kamnine **2. geomorf.** delec kamnine, ki sestavlja klastične kamnine

GL: *geomorf.* piroklášt

kláštíčna kamnína -e -e ž *geomorf.* kamnina iz kamninskih delcev, zlepljenih z diagenozo, cementacijo, npr. piroklastična kamnina, sedimentna kamnina **PRIM.:** kláštíčni sediment

GL: *geomorf.* kláštíčna sedimentna kamnína, *geomorf.* pirokláštíčna kamnína

kláštíčna sedimentna kamnína -e -e -e ž *geomorf.* kamnina, nastala z vezavo sedimentnih delcev s cementom, npr. breča, konglomerat, peščenjak **PRIM.:** biokémična sedimentna kamnína, pirokláštíčna sedimentna kamnína

kláštíčni sediment -ega -ênta m *geomorf.* sediment, naštal z usedanjem mineralov in kamninskih delcev, npr. grušča, proda, peska **PRIM.:** kémični sediment, kláštíčna kamnína, organogéni sediment (1, 2)

kláštokrás -a m *geogr. krasa* kras v slabo sprjetih klastičnih kamninah

klávže klávž ž mn. *ind. geogr.* zidane zapornice ali pregrade na dnu rečnih dolin, namenjene zbiranju in nadzorovanemu izpuštu vode za plavljenje jamskega lesa proti rudniku živega srebra v Idriji, značilne za Idrijco in njene pritoke Belco, Ovčjak, Klavžarico

kléč klečí ž *geomorf.* skala, ki moli iz skalnatega pobočja ali korita

kletárstvo -a s *agr. geogr.* del vinogradništva, ki vključuje postopke nege in skladiščenja vina **PRIM.:** vinárstvo

klíf -a m *geomorf.* visoka, štrma, navpična, meštoma celo previsna skalna stena, nastala zaradi dolgotrajnega erozijskega delovanja morskih ali jezerskih valov

GL: *geomorf.* réčni klíf

klíma -e ž *klimatogeogr.* → podnébje

klímaks -a m *biogeogr.* → klímaksno stánje rastlínske združbe

klímaksna rastlínska združba -e -e -e ž *biogeogr.* popolnoma razvita rastlínska združba, ki je v ravnovesju z okoljskimi razmerami, zlasti s podnebjem **S:** fítoklímaks (1), klimatoconálna združba

PRIM: *biogeogr.* klímaksno stánje rastlínske združbe

klímaksno stánje rastlínske združbe -ega -a -- -- s *biogeogr.* stánje razvite rastlínske združbe, ki je v ravnovesju z okoljskimi razmerami, zlasti s podnebjem, prstjo **S:** fítoklímaks (2), klímaks

PRIM: *biogeogr.* klímaksna rastlínska združba

klíma prsti -e -- ž *pedogeogr.* povprečne, za določeno prst značilne razmere glede na temperaturo, zrak in njegovo sestavo, vlažnost, odvisne od globine, sestave prsti, velikosti por v njej **S:** pédoklíma

klímát -a m *klimatogeogr.* ozemlje, ki pripada določenemu podnebnemu tipu

klimatoconálna združba -e -e tudi klimatoconálna združba -e -e ž *biogeogr.* → klímaksna rastlínska združba

klimatogéno rastlínstvo -ega -a s *biogeogr.* → klimoconálno rastlínstvo

klimatogeografíja -e ž *spl. geogr.* veja fizične geografije, ki proučuje vplive podnebjá na pokrajino in vplive pokrajine na podnebjé

klimatografíja -e ž *klimatogeogr.* del klimatologije, ki opisuje podnebne razmere

klimatográm -a m *klimatogeogr.* → klimográm

klimatologíja -e ž *klimatogeogr.* veda, ki proučuje podnebjé

GL: *klimatogeogr., agr. geogr.* ágroklimatologíja, *klimatogeogr.* bioklimatologíja, *klimatogeogr.* déndroklimatologíja, *klimatogeogr., agr. geogr.*

kmetíjska klimatologíja, *klimatogeogr.* páleo-klimatologíja

klimatozonálna združba -e -e ž *biogeogr. gl.* klimatoconálna združba

klimátska anomalíja -e -e ž *klimatogeogr.* → podnébni odklòn

klimátska géomorfologíja -e -e ž *geomorf.* del geomorfologíje, ki proučuje učinke različnih podnebij na oblikovanje Zemljinega površja

klimátska kárta -e -e ž *kart.* → podnébni zemljevíd

klimátska klasifikácíja -e -e ž *klimatogeogr.* → podnébna klasifikácíja

klimátska klasifikácíja rék -e -e -- ž *hidgeogr.* → podnébna klasifikácíja rék

klimátska ločnica -e -e ž *klimatogeogr.* → podnébna ločnica

klimátska mēja -e -e ž *klimatogeogr.* → podnébna mēja

klimátska pasovítost -e -i ž *klimatogeogr.* → podnébna pasovítost

klimátska prvína -e -e ž *klimatogeogr.* → podnébna prvína

klimátska regionalizácíja -e -e ž *klimatogeogr.* → podnébna regionalizácíja

klimátska sněžna mēja -e -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* → podnébna sněžna mēja

klimátska spremémba -e -e ž *klimatogeogr.* → podnébna spremémba

klimátska zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* → podnébna zgórnja gózdna mēja

klimátski dejávník -ega -a m nav. mn. *klimatogeogr.* → podnébni dejávník

klimátski létni čas -ega -ega časa m *mat. geogr.* letni čas, ki se zaradi podnebnih vplivov časovno ne ujema z astronomskim letnim časom **PRIM.:** astronomski létni čas

klimátski níz -ega -a m *klimatogeogr.* → podnébni níz

klimátski óptimum -ega -a m *klimatogeogr.* toplejše in vlažno obdobje med 7500 in 5200 leti pred našim štetjem **S:** flándrijska dóba

klimátski pás -ega pasú m *klimatogeogr.* → podnébni pás

klimátsko níhanje -ega -a s *klimatogeogr.* → podnébno níhanje

klimátsko obdóbjje -ega -a s *klimatogeogr.* → podnébno obdóbjje

klimátsko zdravílišče -ega -a s *geogr. turizma*

kraj z ustreznimi zdravstvenimi, prenočitvenimi zmogljivostmi in s podnebjem, katerega lastnosti so bile s podrobnimi analizami spoznane za terapevtsko učinkovite

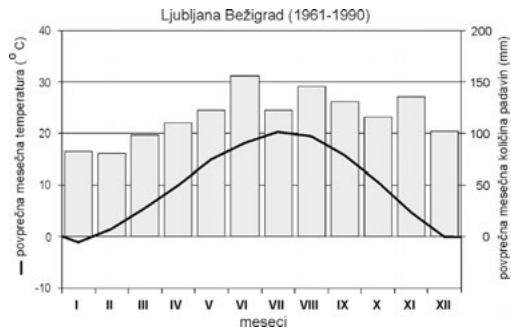
GL: *geogr. turizma* obmòrsko klimátsko zdravílišče, *geogr. turizma* víšinsko klimátsko zdravílišče

klima véčjega nasélja -e -- -- ž *klimatogeogr.* → podnébje véčjega nasélja

klimoconálna pršt -e prští tudi klimoconálna pršt -e prští ž *pedogeogr.* pršt, nastala zaradi vpliva podnebjja, značilnega za določen podnební pas **PRIM.:** áconálna pršt, conálna pršt, intraconálna pršt

klimoconálno rastlínstvo -ega -a tudi klimoconálno rastlínstvo -ega -a s *biogeogr.* rastlínstvo, ki uspeva v določenem podnebnem pasu **S:** klimatogéno rastlínstvo

klimogram -a m *klimatogeogr.* grafični prikaz dnevnega, tedenskega, mesečnega spreminjanja podnebnih značilnosti določenega kraja, območja **S:** klimogram

Klimogram

klimotóp -a m *klimatogeogr.* kraj, območje z enakimi podnebnimi razmerami za življenje

klimoconálna pršt -e prští ž *pedogeogr. gl.* klimoconálna pršt

klimoconálno rastlínstvo -ega -a s *biogeogr. gl.* klimoconálno rastlínstvo

klinométer -tra m *geomorf.* → naklonoméer

kljúčna indústrija -e -e ž *ind. geogr.* indústrijska panoga, ki ima odločilno vlogo za gospodarski razvoj določene pokrajine, države

kljúnasta délta -e -e ž *hidgeogr.* rečna delta, pri kateri se zaradi majhne količine nanosov napis podaljšuje v obliki ptičjega kljuna **PRIM.:**

lopátašta déлта, podolgováta déлта, práštašta déлта, trikótna déлта

klórfluorogljiki -ov m mn. **K:** CFC-ji *var. okolja* fluor in klor vsebujoče snovi, uporabljane zlasti v industriji kot hladilna, polnilna sredstva, ki s sproščanjem v ozračje in z razkrajanjem ozonske plasti zmanjšujejo štopnjo zaščite Zemlje pred ultravijoličnim sevanjem in povzročajo segrevanje ozračja

kloriranje pítne vóde -a -- -- s *var. okolja* čiščenje, razkuževanje pitne vode v vodovodnih zajetjih z dodajanjem klora, ki se zaradi delne oporečnosti nadomešča z ozoniranjem vode **PRIM.:** ozoniranje pítne vóde

klóža -e ž *hidgeogr.* napihana, bolj ali manj sprijeta, pogosto skorjašta plašt snega na snežni podlagi **S:** opóka (2)

GL: *hidgeogr.* mēhka klóža, *hidgeogr.* trda klóža

klóžašti pláz -ega plazú m *hidgeogr.* snežni plaz iz napihanega, večinoma sprijetega snega, ki se loči od snežne odeje in zdrsi po pobočju navzdol **PRIM.:** prášni pláz

klóžašti snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* rahlo do trdno sprijet površinski sneg, navadno v plašti

kméčka domačija -e -e ž *geogr. nas.* → kméčki dóm

kméčka híša -e -e ž *geogr. nas.* híša, namenjena za stalno bivanje kmečke družine, s konstrukcijo, na katero vplivajo zlasti razpoložljivo gradivo, prostorske možnosti, podnebje, tradicija, gospodarska usmeritev in velikost posesti

GL: *geogr. nas.* kméčka híša z énim prostórom

kméčka híša z énim prostórom -e -e -- -- -- ž *geogr. nas.* preprošta kmečka híša z enim samim prostórom, namenjenim vsem bivalnim funkcijam, npr. híša na koleh, koliba s kupolašto strého

kméčki dóm -ega -a m *geogr. nas.* štanovanjska híša na podeželju, ki skupaj z značilno razporejenimi gospodarskimi poslopji in dvoriščem sestavlja celovito štanovanjsko in proizvodno enoto **S:** kméčka domačija

GL: *geogr. nas.* dvoriščni kméčki dóm, *geogr. nas.* enótni kméčki dóm, *geogr. nas.* kméčki dóm na vógel, *geogr. nas.* kméčki dóm pod éno strého,

alpska híša

bovska híša

škofojeloško-cerkljanska híša

osrednjeslovenska híša

primorska híša

panonska híša

Glavni tipi slovenskih kmečkih híš

geogr. nas. kméčki dóm s pravilno zasnóvo, *geogr. nas.* kméčki dóm v éni vršti, *geogr. nas.* kméčki dóm v grúči, *geogr. nas.* kméčki dóm v kljúču, *geogr. nas.* kméčki dóm v kolénu, *geogr. nas.* kméčki dóm v nadstrópu, *geogr. nas.* kméčki dóm v skupíni, *geogr. nas.* kméčki dóm v vzporédnih poslópjih, *geogr. nas.* plánšarski kméčki dóm, *geogr. nas.* sestávljeni kméčki dóm, *geogr. nas.* stégnjeni kméčki dóm, *geogr. nas.* štíristránični kméčki dóm, *geogr. nas.* zráščeni kméčki dóm

kméčki dóm na vógel -ega -a -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, podtip kmečkega doma s pravilno zasnovo, pri katerem šta štanovanjska híša in gospodarsko poslopje postavljena drug na drugega pravokotno in povezana s skupno strého **S:** kméčki dóm v kolénu

kméčki dóm pod éno strého -ega -a -- -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, pri katerem šta štanovanjski in gospodarski del v ístem poslopju **S:** enótni kméčki dóm

kméčki dóm s pravilno zasnóvo -ega -a -- -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, pri katerem je štanovanjska híša ločena od gospodarskih poslopj, ki so načrtno in skladno razporejena ob njej

kméčki dóm v éni vršti -ega -a -- -- -- m *geogr. nas.* → stégnjeni kméčki dóm

kméčki dóm v grúči -ega -a -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, pri katerem je stanovanjska hiša ločena od gospodarskih poslopij, ki stojijo v različnih razdaljah vsako zase in zato navzven delujejo kot neurejena gruča

kméčki dóm v kljúču -ega -a -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, podtip kmečkega doma s pravilno zasnovo, pri katerem obdajajo dvorišče s treh strani pravokotno drugo na drugo stoječa stanovanjska hiša in dve gospodarski poslopji

kméčki dóm v kolénu -ega -a --- m *geogr. nas.* → kméčki dóm na vógel

kméčki dóm v nadstrópu -ega -a -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, podtip kmečkega doma pod eno streho, pri katerem je v pritličju gospodarski del, v nadstrópu pa stanovanjski

kméčki dóm v skupíni -ega -a -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, pri katerem so stanovanjska hiša in gospodarska poslopja ločeno ali delno slično postavljena v strnjenih skupinah

kméčki dóm v vzporédnih poslópjih -ega -a -- -- -- m *geogr. nas.* kmečki dom, podtip kmečkega doma s pravilno zasnovo, pri katerem stojita hiša in gospodarsko poslopje vzporedno na obeh straneh dvorišča, obrnjena s čelnima stranema k vaški poti

kméčki turízem -ega -zma m *agr. geogr., neuštr.* → turízem na kmetíji

kméčko gospodársko poslópje -ega -ega -a s *geogr. nas.* zgradba na kmetíji, namenjena zlasti bivanju živine, spravilu in hranjenju pridelkov, hrambi orodja in kmetijske mehanizacije

kméčko gospodárstvo -ega -a s *agr. geogr.* → kmetíja (1, 2, 3)

kméčko gospodínjstvo -ega -a s *agr. geogr.* gospodínjstvo z večino dohodkov iz kmetíjstva, gozdarstva in dopolnilnih dejavnosti na kmetíji, katerega vsi aktivni družinski člani na laštni ali najeti zemlji samo kmetujejo in niso v rednem delovnem razmerju **PRIM.:** méšano gospodínjstvo, nèkméčko gospodínjstvo

GL: *agr. geogr.* délavsko-kméčko gospodínjstvo, *agr. geogr.* méšano délavsko-kméčko gospodínjstvo

kméčko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje, organsko povezano z okoliškimi kmetijskimi

in gozdnimi zemljišči, katerega prebivalci večinoma kmetujejo **S:** kmétsko nasélje

kméčko prebíválstvo -ega -a s *demogeogr.* prebivalstvo, ki živi zlasti od dela na kmetíji in dohodkov iz kmetíjstva **S:** agrárno prebíválstvo, kmetíjsko prebíválstvo

kmèt délavéc -éta -vca m *agr. geogr., demogeogr.* → półkmèt

kmetíja -e ž **1. agr. geogr.** gospodarska enota v zasebni lašti, najemu ali zakupu, sestavljena iz različno velikih zemljišč s pripadajočimi stanovanjskimi in gospodarskimi objekti, ki je glede na naravne razmere, velikost, proizvodno usmerjenost, tradicijo in potrebe tržišča namenjena zlasti za poljedelstvo in živinorejo **S:** grúnt (2), kméčko gospodárstvo, kmetíjsko gospodárstvo (2) **2. agr. geogr., po zakonodaji** kmetijska in gozdna gospodarska enota, ki laštniku s kmetijsko in drugo, z njo povezano dejavnostjo, zagotavlja primerno preživljanje **S:** kméčko gospodárstvo, kmetíjski obrát, kmetíjsko gospodárstvo (2) **3. agr. geogr., v štátistíki** vsaka kmetijska gospodarska enota z več kot 0,1 ha obdelovalnimi zemljišči **S:** kméčko gospodárstvo, kmetíjski obrát, kmetíjsko gospodárstvo (2)

GL: *agr. geogr.* avtárkična kmetíja, *agr. geogr.* čísta kmetíja, *agr. geogr.* délovna síla na kmetíji, *agr. geogr.* dopolnilna dejávnošt na kmetíji, *agr. geogr.* dopolnilna kmetíja, *agr. geogr.* družínska kmetíja, *agr. geogr.* gôrska kmetíja, *agr. geogr.* hríbovska kmetíja, *agr. geogr.* méšana kmetíja, *agr. geogr.* nèaktivna kmetíja, *agr. geogr.* oštárela kmetíja, *agr. geogr.* potenciálno čísta kmetíja, *agr. geogr.* samôtna kmetíja, *agr. geogr.* tížna kmetíja, *agr. geogr.* víšínska kmetíja, *agr. geogr.* zaščítена kmetíja (1), *agr. geogr., var. okolja* Zaščítена kmetíja (2)

kmetijska držáva -e -e ž *agr. geogr.* → agrárna držáva

kmetijska goštóta -e -e ž *agr. geogr.* agrarna goštota, ki izraža razmerje med skupnim številom kmečkih prebivalcev in površino kmetijskih zemljišč na določenem območju, uporabna zlasti pri primerjanju živinorejsko pomembnih pokrajin **PRIM.:** fiziolóška goštóta, poljedélska goštóta, specífična goštóta

kmetijska infrastruktúra -e -e ž **1. agr. geogr.** celota dejavnosti in objektov, ki omogočajo

učinkovitejšo in bolje organizirano kmetijsko pridelavo, zlasti odkup pridelkov in oskrbo, npr. zadružna organiziranost s svetovalno službo, odkupna mreža, kreditno-hranilna služba, oskrba s semeni, gnojili, zaščitnimi sredstvi, servisiranje kmetijskih strojev **2. agr. geogr.** urejena dostopnost, omrežje postaj za prevzem mleka, telefonsko omrežje, vodovodna mreža, servisi za popravilo kmetijske mehanizacije, ki omogočajo uspešno kmetovanje

kmetijska klimatologija -e -e ž *klimatogeogr., agr. geogr.* del klimatologije, ki proučuje vpliv podnebja na kulturne rastline **S:** ágroklimatologija

kmetijska kultúra -e -e ž *agr. geogr.* vsaka od korištnih in kultiviranih rastlin, ki je s selekcioniranjem in razširjanjem na posamezna območja ekumene prilagojena naravnim razmeram

kmetijska mehanizacija -e -e ž *agr. geogr.* delovni stroji za kmetijska opravila, katerih uvajanje od sredine 19. stoletja dalje vpliva na zviševanje delovne produktivnosti v kmetijstvu in temeljito preobrazbo podeželja nasploh **S:** kmetijski strôji

kmetijska obřt -e -i ž *agr. geogr.* dopolnilna dejavnost na kmetiji za predelavo kmetijskih surovin, npr. sadja, mesa, volne, lesa, ki prinaša dodatni zaslužek **PRIM.:** domaća obřt

kmetijska pokrájina -e -e ž *agr. geogr.* kulturna pokrajina z razmeroma dobro ohranjenimi prvinami prvotne naravne pokrajine, prilagojena različnim načinom rabe kmetijskih zemljišč **S:** agrárna pokrájina **PRIM.:** agrárna régija, kmetijsko obmôčje, podežêlje

kmetijska politika -e -e ž *agr. geogr.* del gospodarske in prostorske politike, katerega glavni nameni so doseći smotrno urejenost in rabo kmetijskih zemljišč, povečati gospodarnost pridelave, ohraniti poseljeno podeželje, kulturno pokrajino **S:** agrárna politika

kmetijska povrřina -e -e ž *agr. geogr., neuřtr.* → kmetijsko zemljiřče (1, 2)

kmetijska rába tál -e -e -- ž **1. agr. geogr.** razporejenost zemljišč glede na njihovo uporabo v kmetijstvu **PRIM.:** méřtna rába tál **2. agr. geogr., v statistiki** prostorski prikaz razřirjenosti posameznih poljščin, ki se za določeno leto

ugotavlja s pomočjo štatišičnih opazovanj, z neposrednim kartiranjem, daljinskim zaznavanjem **PRIM.:** méřtna rába tál

kmetijska régija -e -e ž *agr. geogr.* → agrárna régija

kmetijska revolúcija -e -e ž *agr. geogr., v Zahodni Evropi med letoma 1750 in 1850* tehnološke in institucionalne spremembe pri kmetovanju, ki z vključevanjem krmnih rastlin v večletni kolobar ob hkratnem opuřčanju prahe omogočajo povečanje števila živine, z gnojenjem izboljševanje rodovitnosti prřti in zato obilnejše pridelke **S:** agrárna revolúcija

kmetijska zádruga -e -e ž *agr. geogr.* organizacijska oblika prostovoljnega, v nekaterih socialističnih državah prisilnega združenja kmetov, lahko tudi njihovih zemljišč in delovnih sredstev, zlasti zaradi večje produktivnosti kmetovanja, lažjega nakupa delovnih sredstev in prodaje pridelkov

kmetijski délavec -ega -vca m *agr. geogr.* zaposleni, najeti stalni ali sezonski delavec, ki na kmetiji, kmetijskem posestvu opravlja kmečka dela **PRIM.:** kmêt délavec

kmetijski kombinát -ega -a m *agr. geogr., v nekdanjih socialističnih državah* državno ali družbeno kolektivno kmetijsko gospodarstvo z zaokroženimi zemljiřči, razdeljenimi na velike zemljiřke bloke, primerne za strojno obdelavo, z intenzivno rabo umetnih gnojil in zaščitnih sredstev, vendar nizko štorilnořtjo slabo motivirane delovne sile **S:** ágrokombinát

kmetijski méjni prehòd -ega -ega -òda m *polit. geogr., agr. geogr.* nadzorovan méjni prehod s posebnim režimom, namenjen izključno zemljiřkim dvolaštnikom **PRIM.:** méddržávni méjni prehòd, mednárodni méjni prehòd, obméjni méjni prehòd, planínski méjni prehòd

kmetijski obrát -ega -áta m *agr. geogr.* → kmetíja (2, 3)

kmetijski pás -ega pasú m *agr. geogr.* prořtrano območje s posebno ugodnimi razmerami za pridelovanje nekaterih kulturnih rastlin, npr. pšenice, koruze, bombaža, zaradi primerne podnebja, prřti ali tradicije

kmetijski pridélek -ega -lka m *agr. geogr.* gojene kulturne rastline, domaće živali, njihovi deli, pridobljeni s kmetovanjem, namenjeni samo-

oskrbi ali prodaji na trgu, npr. žito, sadje, meso, mleko **PRIM.:** kmetijski proizvod

kmetijski proizvod -ega -óda m *agr. geogr.* Z ustreznim postopkom predelan kmetijski pridelek, namenjen samooskrbi ali prodaji na trgu, npr. mlečni izdelki, mesnine, konzervirano sadje **PRIM.:** kmetijski pridelek

kmetijski rajón -ega -a m *agr. geogr.* območje z ugodnimi naravnimi in antropogeno ustvarjenimi razmerami za določeno zvrst kmetijske pridelave, tako da se vodilni pridelovalni usmeritvi podreajo vse druge kmetijske dejavnosti, npr. sadjarski, vinogradniški rajon

kmetijski systém -ega -a m *agr. geogr.* sistem kmetovanja, ki se določa na podlagi proučevanja kolobarjenja in vrstenja posameznih gojenih kulturnih rastlin, njihove prostorske razmešitve, načina obdelovanja, vrste zemljiške laštine, oblike zemljiške razdelitve in uspešnosti gospodarjenja **S:** agrárni systém

GL: *agr. geogr.* gózdno-njívski kmetijski systém

kmetijski stróji -ih -ev m mn. *agr. geogr.* → kmetijska mehanizácija

kmetijsko gospodarstvo -ega -a s **1.** *agr. geogr.* najmanjša organizirana prostorska in gospodarska enota, namenjena kmetovanju, organizirana kolektivno ali individualno **2.** *agr. geogr.* → kmetíja (1, 2, 3)

kmetijsko obmóčje -ega -a s *agr. geogr.* sintezna agrarnogeografska enota, ki se od sosednjih enot razlikuje po značilnih kombinacijah sestavin, kot so naravne značilnosti, način rabe tal, socialna in naselbinska strukturiranost **S:** agrárno obmóčje **PRIM.:** agrárna régija, kmetijska pokrájina

kmetijsko obremenjevanje okólja -ega -a -- s *var. okolja* obremenjevanje, onesnaževanje okolja, zlasti voda, prsti, s škodljivimi snovmi, ki se uporabljajo, nastajajo pri intenzivnem kmetovanju **S:** agrárno obremenjevanje okólja

kmetijsko prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* → kméčko prebivalstvo

kmetijsko zemljišče -ega -a s **1.** *agr. geogr., v štatisiki* zemljišče kot pridelovalna kategorija, ki ga poleg zemljiških kategorij obdelovalnih zemljišč sestavljajo tudi pašniki **S:** kmetijska površina **PRIM.:** obdelovalno zemljišče **2.** *agr.*

geogr. rodovitno zemljišče, ki se uporablja ali ga je mogoče uporabljati za pridelovanje kulturnih rastlin in/ali rejo domačih živali **S:** kmetijska površina

GL: *agr. geogr.* rélativna kmetijska zemljišča, *agr. geogr.* sklád kmetijskih in gózdnih zemljišč

kmetijstvo -a s *agr. geogr.* najstarejša, temeljna gospodarska dejavnost, vezana na obdelavo zemljišč, npr. poljedelstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, in z njo povezane dejavnosti, kot so živinoreja, domača pridelava kmetijskih pridelkov, ki zadovoljujejo potrebe ljudi po hrani, pridobivanju industrijskih surovin, vzreji delovnih živali

GL: *agr. geogr.* avtárkično kmetijstvo, *agr. geogr.* biokmetijstvo, *agr. geogr.* biolóško kmetijstvo, *agr. geogr.* ekolóško kmetijstvo, *agr. geogr.* ekstenzivno kmetijstvo, *agr. geogr.* evrópsko kmetijstvo, *agr. geogr.* górsko kmetijstvo, *agr. geogr.* hóbi kmetijstvo, *agr. geogr.* indústrijsko kmetijstvo, *agr. geogr., var. okolja* intenzívno kmetijstvo, *agr. geogr.* intervencija v kmetijstvu, *agr. geogr.* kombinirano kmetijstvo, *agr. geogr.* komercíálno kmetijstvo, *agr. geogr.* mediteránsko kmetijstvo, *agr. geogr.* menjáлно kmetijstvo, *agr. geogr.* mónokultúrno kmetijstvo (1, 2), *agr. geogr.* monsúnsko kmetijstvo, *agr. geogr.* namakáлно kmetijstvo, *agr. geogr.* naturáлно kmetijstvo, *agr. geogr.* plantázno kmetijstvo, *agr. geogr.* pólikultúrno kmetijstvo (1, 2), *agr. geogr.* sámooskrbno kmetijstvo, *agr. geogr.* sámozadóštno kmetijstvo, *agr. geogr.* sredozémško kmetijstvo, *agr. geogr.* súbtrópsko kmetijstvo, *agr. geogr.* subvéncija v kmetijstvu, *agr. geogr.* trópsko kmetijstvo, *agr. geogr.* tžžno kmetijstvo

kmetovánje -a s *agr. geogr.* posedovanje kmetijskega zemljišča, njegovo obdelovanje, reja živine kot način življenja, preživljanja, zagotavljanja dodatnega zaslužka

GL: *agr. geogr.* biolóško kmetovánje, *agr. geogr.* integráлно kmetovánje, *agr. geogr.* konvencíónáлно kmetovánje, *agr. geogr.* ljubíteľjsko kmetovánje, *agr. geogr.* sònarávno kmetovánje

kmétsko nasélje -ega -a s *geogr. nas., zastar.* → kméčko nasélje

kn -- [kənà] m neskl. (ang. knot) simbol *geogr. prometa* → vózel

kóča -e ž *geogr. nas.* štanovanjska planšarska stavba, navadno preprošta, lesena **PRIM.:** bájta, fáča, stán

kóčar -ja m *agr. geogr.* → bájtar (1)

kóčna -e ž *geomorf.* zgornji, končni del ledeniške doline s strmimi stenami **S:** kónec, kót

kodirana predstavitev -e -tve ž *kart.* predstavitev zemljepisnega objekta ali skupine objektov na zemljevidu z alfanumerično ali grafično kodo

koeficiènt àsimètričnosti poréčja -ênta -- -- m *hidgeogr.* parameter, s katerim se izrazi razmerje med površinama levega in desnega dela porečja

koeficiènt funkcijske specializàcije -ênta -- -- m *geogr. nas.* kazalnik, s katerim se izraža, v kolikšni meri je mešto, centralno naselje enostransko funkcijsko usmerjeno **PRIM.:** indeks funkcijske diverzifikàcije

koeficiènt izvijúganosti réke -ênta -- -- m *hidgeogr.* razmerje med dejansko dolžino reke in zračno razdaljo med dvema točkama vodnega toka, navadno med izviro in izlivom

koeficiènt ojezerjênosti -ênta -- m *hidgeogr.* razmerje med površino porečja in površino jezer v njem **PRIM.:** ojezerjênost

koeficiènt specializàcije -ênta -- m *ind. geogr.* merilo za ugotavljanje raznovrstnosti v sestavi industrije določene regije, ki se izračuna iz sestave zaposlenih po panogah tako, da se pri vsaki ozemeljski enoti seštejejo razlike deležev panog, ki presegajo deleže po panogah na državni ravni

GL: *geogr. nas.* koeficiènt funkcijske specializàcije

koeficiènt vòdnega odtóka -ênta -- -- m *hidgeogr.* → kolíčnik vòdnega odtóka

koeficiènt zakrasélosti -ênta -- m *hidgeogr.* parameter, s katerim se izrazi razmerje med površino porečja in površino zakraselega zemljišča v njem **PRIM.:** koeficiènt zamočvirjenosti

koeficiènt zamočvirjenosti -ênta -- m *hidgeogr.* parameter, s katerim se izrazi razmerje med površino porečja in površino zamočvirjenega zemljišča v njem **PRIM.:** koeficiènt zakrasélosti

kognitívna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* po-

dročje geografíje, ki prihaja do spoznanj na podlagi opazovanj

kól -a in col -a [kól] m (fr.) *geomorf.* sedlo med kriticama

kóla -e tudi kolla -e [kóla] ž *biogeogr., klimatogeogr.* podnebno-raštlinski višinski pas na Etiopskem višavju, v nadmorski višini med 500 m in 1800 m, za katerega so značilni visoke temperature, delna poraščenost z gozdom, gojenje tropskih kulturnih rastlin **PRIM.:** beréha, déga, voina déga

kolebajóče valovánje -ega -a s *hidgeogr.* valovanje, pri katerem se vodni delci premikajo po zaključenih krogih in ne napredujejo v vodoravni smeri

kolébanje ledeníkov -a -- s **1.** *hidgeogr.* spreminjanje velikosti in oblike ledenikov zaradi cikličnih podnebnih sprememb **S:** ledeníško kolébanje **2.** *hidgeogr.* značilne faze razvoja ledenika, ko se menjavajo napredovanje, stagnacija in nazadovanje **S:** ledeníško kolébanje

GL: *hidgeogr.* nèperiódično kolébanje ledeníkov, *hidgeogr.* periódično kolébanje ledeníkov

kolébanje mórske gladíne -a -- -- s *hidgeogr.* spreminjanje višine gladine svetovnega morja v daljšem obdobju

kolébanje tálné vòde -a -- -- s **1.** *hidgeogr.* dejansko spreminjanje količine talne vode **2.** *hidgeogr.* navidezno spreminjanje količine talne vode, ki ga povzroča hidroštatíčni tlak v vodonosniku

kolébanje večéltnega odtóka -a -- -- s *hidgeogr.* spreminjanje vodnatosti reke pri nespremenjenih podnebnih razmerah v daljšem obdobju

kolébanje vòdnega odtóka -a -- -- s *hidgeogr.* spreminjanje količine vodnega odtoka v določenem času **S:** fluktuácija vòdnega odtóka

koledárski mésec -ega -a m *mat. geogr.* časovna enota, ki ima 28, 29, 30 ali 31 dni **S:** meščánski mésec **PRIM.:** drakónski mésec, sinódski mésec, zvézdni mésec

koledársko léto -ega -a s *mat. geogr.* leto, ki ima 365 ali 366 dni **S:** meščánsko léto

koledár vreména -ja -- m *klimatogeogr.* povprečni letni potek vremena

kolektivizàcija -e ž *spl. geogr.* uvajanje različnih oblik kolektivne, npr. državne, družbene,

skupinske lastnine, in ustanavljanje, pospeševanje delovnih skupnosti

kolektivna posešt -e -i ž *agr. geogr.* oblika zemljiškega lastništva, prevladujoča v praskupnosti, ki dobi nove oblike in vsebine s poskusi uvajanja socialističnih in komunističnih družbenogospodarskih odnosov **PRIM.:** zasebna posešt

kolektivna selitev -e -tve ž *demogeogr.* načrtovana in organizirana selitev večjih skupin prebivalstva, večjega števila družin iz gospodarskih, političnih vzrokov

kolénčasta gúba -e -e ž *geomorf.* → fleksúra
koléno -a s *geomorf.* izrazita sprememba, lom štrmine na pobočju ali na stiku z dolinskim dnom

kolesárska pót -e potí ž *geogr. prometa* s predpisanimi prometnimi oznakami opremljen del javne ceste, namenjen za vožnjo kolesarjev

kolhóz -a m (rus. kolhoz *kolektivnoe hozjajstvo*)
1. *agr. geogr.* kolektivni kmetijski sistem, nastal s podržavljanjem zasebne kmečke posesti v nekdanji Sovjetski zvezi, nekoliko spremenjen tudi v državah pod njenim političnogospodarskim vplivom **PRIM.:** sovhóz (1) **2.** *agr. geogr.* socialistično kmetijsko naselje s kolhoznim kmetijskim sistemom, nastalo s socializacijo prvotnih vasi ali na novo zgrajeno, tako da so sredi naselja uprava, lope za kmetijske stroje, delavnice in predelovalni obrati, okrog njih pa individualna ali večstanovanjska bivališča kmetijskih delavcev **PRIM.:** sovhóz (2)

kolíčniik vódnega odtóka -a -- m *hidgeogr.* razmerje med indeksom vodnega odtoka in padavinskim indeksom, ki izraža delež odtekljih padavin z določenega območja **S:** koeficiént vódnega odtóka, odtóčni kolíčniik **PRIM.:** indeks vódnega odtóka, padavinski indeks

kolínski pás -ega pasú m *biogeogr.* → nižinski pás

kolíšévka -e ž *geogr. krasa* globoka vrtača, navadno s skalnimi stenami, nastala z udorom **kólk** -a m **1.** *geomorf.* več deset m visoka vzpetina, navadno s priostrenim ovršjem **2.** *geomorf.* stožčast vrh vzpetine

kolla -e [kóla] ž *biogeogr., klimatogeogr. gl.* kóla
kolmácija réke -e -- ž *hidgeogr.* zamašitev, za-

polnitev rečnega korita z drobnimi usedlinami, kar preprečuje ali zmanjšuje pronicanje vode v tla

kolobárjenje -a s *agr. geogr.* sistematično, periodično in zaporedno menjavanje poljščin na istem zemljišču zaradi ohranjanja rodovitnosti prsti ob doseganju čim večjega dohodka v daljšem obdobju

GL: *agr. geogr.* dvóletno kolobárjenje, *agr. geogr.* izbóljšano trílétno kolobárjenje, *agr. geogr.* sistém kolobárjenja, *agr. geogr.* trílétno kolobárjenje, *agr. geogr.* večlétno kolobárjenje

koloídi -ov m mn. *pedogeogr.* zelo majhni anorganski ali organski delci prsti z veliko specifično površino

kolón -a m *agr. geogr.* pogodbeni najemni delavec oziroma zakupnik, ki obdeluje najeti del veleposestva

kolonát -a m *agr. geogr.* zemljiškoposešno razmerje na podlagi dogovora med zemljiškim gospodarjem in kolonom, ki dobi zemljišče v obdelovanje, za odškodnino pa daje posestniku del pridelka, značilno za Italijo, v Sloveniji zlasti za Goriška brda, kjer so še vedno opazne posledice v agrarni strukturi **S:** spolovinarstvo

kolonialízem -zma m *polit. geogr.* politično in gospodarsko podrejanje prostorsko ločenih odvisnih ozemelj kolonialnih držav **PRIM.:** dekolonizacija, imperializem

GL: *polit. geogr.* néokolonialízem, *polit. geogr.* nótranji kolonialízem

koloniálna držáva -e -e ž *polit. geogr.* država, ki ima politično in gospodarsko oblast v kolonijah oziroma pripadajočih čezmorskih ozemljih

koloníja -e ž **1.** *polit. geogr.* politično in gospodarsko odvisno ozemlje, ki ga upravlja določena gospodarsko, vojaško ali tehnološko razvitejša, prostorsko ločena država **2.** *geogr. nas.* večja skupina po enotnem načrtu zgrajenih stanovanjskih hiš, npr. delavska kolonija, rudarska kolonija

kolonizácija -e ž **1.** *demogeogr.* strnjeno naseljevanje priseljencev iz istih krajev na določenem območju, kjer ti ohranijo svoje običaje, šege in navade in se postopno prilagajajo okolju **2.** *demogeogr.* gostejša naselitev priseljencev iz tujine ali z oddaljenih območij

ište države **3. demogeogr.** načrtno naseljevanje ljudi (kolonistov), ki spreminja narodnostno, versko, poklicno sestavo prebivalstva, naseljitveno podobo pokrajine, gospodarsko in kulturnogeografsko podobo večjega ali manjšega območja

GL: *demogeogr., agr. geogr.* agrárna kolonizacija

kolonizacijska vás -e vasí ž *geogr. nas.* načrtno zgrajena vas z domovi v vrsti na eni ali obeh straneh glavne ceste ali vodotoka

koluviálna prst -e prstí ž *pedogeogr.* prst, navadno humozna, rahla, propustna, nastala na koluviju ob vznožju pobočij

koluviálni sediment -ega -ênta m *geomorf., neustr.* → kolúvij (1)

kolúvij -a m **1. geomorf., neustr.** nesprijeta gmota iz preperine ali kamnine, prenesena na vznožje pobočja z vodo ali s pobočnimi procesi, ne da bi se pri prenosu bistveno spremenila **S:** koluviálni sediment, regolit (2) **PRIM.:** alúvij (1), dilúvij (1) **2. geomorf., neustr.** spodnji, akumulacijski del pobočja

komárča -e ž *geomorf.* visoka, štrma štopnja na koncu večje alpske doline, ki navadno nastane pod višjo obviselo dolino

komasácija -e ž **1. agr. geogr.** prostorsko ureditvena operacija, s katero se razdrobljena kmetijska zemljišča zaradi smotrnejše obdelave in večje produktivnosti pridelave na novo razdelijo na večje parcele, pri čemer se praviloma preuredi tudi omrežje poljskih poti, odvodnih kanalov **S:** zložba zemljišč **PRIM.:** meliorácija **2. agr. geogr., v zahodnoevropskih državah** celovito urejanje podeželja s prenavljanjem vasi, nego, varštvom in vzdrževanjem kmetijske pokrajine

GL: *geogr. nas.* komasácija štávnih zemljišč

komasácija štávnih zemljišč -e -- -- ž *geogr. nas.* inštrument zemljiške politike za usmerjanje razvoja naselij, s katerim se skrbi za racionalno rabo prostora, realizacijo kompleksne gradnje, zapolnjevanje praznin, revitalizacijo degradiranih območij in pridobivanje primernih zemljišč za uresničevanje javnih interesov

komasacijski sklád -ega -a m *agr. geogr.* kmetijska zemljišča, lahko tudi gozdovi, nezazidana

štavbna in druga zemljišča na komasacijskem območju

komasacijsko obmóčje -ega -a s *agr. geogr.* območje, na katerem se kmetijska in nekmetijska zemljišča vložijo v komasacijski sklad, nakar se po končani komasaciji ponovno razdelijo med prejšnje lastnike oziroma uporabnike tako, da vsak dobi čimbolj zaokroženo zemljišče

kombinirano kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetovanje, pri katerem se na posameznih kmetijah ukvarjajo tako s poljedelstvom kot z živinorejo

koménda -e ž *agr. geogr., nekđaj* zemljiško posestvo viteškega reda

komenzálem -zma m *biogeogr.* → prisklédništvo

komerciálno kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* → tržno kmetijstvo

kómpas -a m *kart.* priprava z magnetno iglo za ugotavljanje magnetnega severa in posredno s tem določanje strani neba **S:** búsula

GL: *kart.* plavajóči kómpas, *kart.* tekočínski kómpas

kómpasova róža -e -e ž *mat. geogr.* → vetrôvnica

kompenzacijski tók -ega -a m *hideogr.* izravnalni vodoravni tok, ki nadomešča odtekaajočo vodo in preprečuje zniževanje gladine morja, jezera

kompetícija -e ž *biogeogr.* → tekmovánje

kompléksna členitev -e -tve ž *spl. geogr.* → kompléksna regionalizácija

kompléksna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* idejna smer v geografiji, ki celovito razlaga naravne in družbene geografske pojave, prvine in procese, povezane v pokrajinsko sestavo

kompléksna regionalizácija -e -e ž *spl. geogr.* delitev določenega ozemlja, območja na podlagi večine ali najpomembnejših naravnih in družbenih sestavin pokrajine **S:** celovíta regionalizácija, kompléksna členitev, óbča regionalizácija, splóšna regionalizácija **PRIM.:** specífična regionalizácija

kompléksni réčni režím -ega -ega -a m *hideogr.* → sestávljeni réčni režím

kompóšt -a m *agr. geogr.* humusno gnojilo iz aerobno preperelih organskih odpadkov, ki

jim dodajajo mešanice zmetih odpadkov, gošče iz odplak

kompostiranje -a s *var. okolja* pripravljanje komposta s preperevanjem organskih odpadkov in dodajanjem prsti

kompostišče -a s *var. okolja* prostor za pripravljanje in/ali shranjevanje komposta

kompozitna dolina -e -e ž *geomorf.* dolina, sestavljena iz oblikovno in genetsko različnih delov

komúna -e ž *agr. geogr.* organizacijsko-proizvodna oblika kolektivnega gospodarstva, v katero je vključena večina zasebnih kmetij, značilna za Kitajsko po letu 1958

komunálna čistilna naprava -e -e -e ž *var. okolja* čistilna naprava zlasti za čiščenje odpadnih voda iz gospodinjstev, dejavnosti v mestih in drugih naseljih

komunálna infrastrukúra -e -e ž *geogr. nas.* temeljne naprave in objekti za preskrbo prebivalstva, proizvodnje in naselij, ki omogočajo normalno delovanje določene skupnosti in zagotavljajo ustrežno življenjsko raven njenega prebivalstva, npr. vodovodno, kanalizacijsko, električno, toplovodno, plinovodno, telekomunikacijsko in prometno omrežje, odlagališča odpadkov

komunálna odpádna vóda -e -e -e ž nav. mn. *var. okolja* voda, uporabljena v gospodinjstvih, dejavnostih v mestih in drugih naseljih, ki ne prečiščena obremenjuje, ogroža okolje **PRIM.:** industrijska odpádna vóda

komunální odpádkí -ih -ov m mn. *var. okolja* organski in anorganski odpadki, nastali v gospodinjstvih, dejavnostih v mestih in drugih naseljih, ki se organizirano odlagajo na urejenih odlagališčih **PRIM.:** gospodínjski odpádkí

komunálno omréžje -ega -a s *geogr. nas., ind. geogr.* celota primarnih, sekundarnih in terciarnih vodov določenih komunalnih dejavnosti, ki jo sestavljajo vodovodno omrežje, kanalizacijsko omrežje, omrežje za distribucijo električne energije, omrežje javne razsvetljave, toplovodno omrežje, plinovodno omrežje, omrežje vodov za tekoča goriva, omrežje cest in ulic, telekomunikacijsko omrežje

komunikácija -e ž **1. geogr. prometa** sredstvo, objekt, po katerem je mogoče premikanje iz

enega kraja v drugega, npr. cesta, železniška proga, ladja, letalo **2. geogr. prometa** sredstvo, ki omogoča izmenjavo, posredovanje informacij, npr. telefon, elektronska pošta

GL: *geogr. prometa* telekomunikácije

komunikácijsko srédstvo -ega -a s *geogr. prometa* sredstvo, objekt za izmenjavo, posredovanje informacij, sporočil iz kraja v kraj

koncentrácija -e ž **1. var. okolja** količina določene snovi v prostorski enoti druge snovi, npr. ml žveplovega dioksida v kubičnem metru zraka **2. var. okolja** kopičenje škodljivih snovi v okolju **3. var. okolja** gostota osebkov populacije ali dejavnosti, objektov na določenem območju, ki je sprejemljiva do meje, ko življenje oziroma dejavnosti niso ovirane, ogrožene, okolje pa ni preobremenjeno, degradirano **4. geogr. nas.** zgoščanje, osredotočanje uštanov, industrijskih objektov, trgovin in storitvenih dejavnosti na določenem območju, v poslovnem središču **PRIM.:** dekoncentrácija

GL: *var. okolja* maksimálna dopústna koncentrácija, *var. okolja* maksimálna dovoljena koncentrácija, *var. okolja* maksimálna emisijska koncentrácija, *var. okolja* maksimálna imisijska koncentrácija, *var. okolja* mëjna koncentrácija emisij, *var. okolja* mëjna koncentrácija imisij, *plan.* modél decentralizirane koncentracije obmóčij

koncéntrični méstni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* načrtni ali nenačrtni méstni tlóris z navzven od méstnega središča razporejenimi, krožnimi ali elipsastimi pozidanimi pasovi, značilen za nekatera velika evropska mésta, npr. Dunaj, Pariz, London, Moskvo **PRIM.:** pravokótni méstni tlóris, radiální méstni tlóris, zvézdašti méstni tlóris

koncêrn -a m *ind. geogr.* združenje pravno samostojnih, gospodarsko sorodnih podjetij, ki zaradi proizvodno-tehničnih, finančnih, organizacijskih razlogov deluje kot gospodarska družba s skupnim vodstvom in upravo **PRIM.:** kartél, monopol (1), trúšt

kõnčna moréna -e -e ž *geomorf.* → čélna moréna

kõnčni bazén -ega -a m *geomorf.* → čélna kotánja

kõnčno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, na-

štalo na sušnih območjih brez odtoka **S**: slépo jézero

GL: *hidgeogr.* kônčno morénsko jézero

kônčno morénsko jézero -ega -ega -a s *hidgeogr.* jezero, nastalo med nasipi čelnih moren ali zaradi zajezitve predledeniške doline za nasipi končnih moren

kondenzácija -e ž *klimatogeogr.* spreminjanje vode iz plinaštega stanja v tekoče oziroma vodne pare v meglene ali dežne kapljice na kondenzacijskih jedrih **S**: utekočínjenje (1)

kondenzácijska vóda -e -e ž *geogr. krasa* v obliki kapljic lebdeča voda, nastala s kondenzacijo iz toplejšega zraka na hladnejši jamski steni

kondenzácijsko jédro -ega -a s *klimatogeogr.* prašni delec, kristal soli ali ion, na katerem se ob kondenzaciji nabira zračna vlaga in nastane vodna kapljica

kondicioniranje vóde -a -- s *var. okolja* → pripráva vóde

kondomínij -a m *polit. geogr.* obsežnejše mednarodno ozemlje v skupni upravi dveh držav, npr. Sudan med letoma 1899 in 1955 pod upravo Egipta in Velike Britanije

Kondrátijevi cikli -ih -ov in kondrátijevi cikli -ih -ov m mn. *ind. geogr.* teza, po kateri se svetovno kapitalistično gospodarstvo razvija v ciklih, trajajočih od 50 do 55 let, in po kateri naj bi novodobno svetovno gospodarstvo doslej doživelo štiri razvojne cikle, pri čemer se je najnovější začel pred nekaj desetletji

kónec -nca m *geomorf., ljud.* → kóčna

konektivitéta -e ž *geogr. prometa* stopnja dejanske povezanosti med kraji v določenem prometnem omrežju

konfederácija -e ž *polit. geogr.* zvezna država, nastala kot funkcionalna zveza prvotno samostojnih političnoteritorialnih enot, v kateri te ohranjajo visoko stopnjo suverenosti nad svojim ozemljem, npr. švicarska konfederacija **S**: konfederálna držáva **PRIM.**: zvézna držáva

konfederálna držáva -e -e ž *polit. geogr.* → konfederácija

konfigurácija -e ž *geomorf.* oblikovanost, razgibanost Zemljinega površja

konfluénca -e ž **1.** *hidgeogr.* skupno premikanje dveh ali več združenih ledenikov **2.** *hidgeogr.* združitev dveh ali več ledenikov z različnih

redilnih območij **PRIM.**: konvergénca (4) **3.** *hidgeogr.* sotočje več rek, združitev več tokov v enega ali sotočje pritoka z glavno reko

konfórmna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, pri kateri so razmerja med koti in oblikami na zemljevidu taka kot v naravi **PRIM.**: ekvidistánčna projékcija, ekvivalentna projékcija

konfórtni índeks -ega -a m *klimatogeogr.* índeks, ki izraža razmerje med temperaturo, vlažnostjo in vetrovnostjo, kar se občuti kot različna stopnja ugodja

kongelácijski léd -ega ledú m *hidgeogr.* led, nastal z zmrzovanjem površinske ali podzemne vode, ne pa iz snega

kongeliflúkcija -e ž *geomorf.* polzenje vrhnjih plasti preperine na območju permafrošta

kongelifrákcija -e ž *geomorf.* razpadanje gradiva zaradi zmrzovanja in odtajevanja talne vlage v permafroštu

konglomerát -a m *geomorf.* klastična sedimentna kamnina iz zaobljenih kamninskih delcev, navadno prodnikov, večjih od 2 mm **S**: lábora **PRIM.**: aglomerát, bréča

GL: *geomorf.* korálni konglomerát

konglomeriranje -a s *geomorf.* nastajanje konglomerata s cementacijo

kongrésni turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na organizaciji strokovnih, znanstvenih posvetovanj, njihovih neposrednih udeležencih in spremljevalcih

kónična projékcija -e -e ž *kart.* → stôžčna projékcija

konjerêja -e ž *agr. geogr.* panoga živinoreje, ki se ukvarja z rejo konj, žrebet za jahanje, meso, kože, pomoč pri kmetijskih opravilih, vleko in prenašanje tovorov

kónjska planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik zlasti za pašo konj **PRIM.**: govêja planína, ôvčja planína

kónjske šíríne -ih -ín ž mn. *klimatogeogr.* pas subtropskega visokega zračnega tlaka s slabotno vetrovnostjo in prevlado lepega vremena

konjúncija -e ž *mat. geogr.* z opazovališča na Zemlji takšna medsebojna lega planetov ali Lune, pri kateri so ti na isti strani neba kot Sonce, npr. Mars–Sonce–Zemlja **PRIM.**: opozícija

konkávni pobóčni preréz -ega -ega -éza m *geomorf.* → vbóčení pobóčni preréz

konkordánca -e ž **1.** *geomorf.* pojav, da kamninske plasti ležijo vzporedno **PRIM.:** diskordánca (1) **2.** *geomorf.* druga vrh druge vzporedno ležeče kamninske plasti iz časovno zaporednih obdobij, z enako slemenitvijo in enakim vpadnim kotom **PRIM.:** diskordánca (2)

konkordántna obála -e -e ž *geomorf.* obala, ki poteka skladno s tektonsko in/ali reliefno zgradbo kopnega **S:** podôlžna obála **PRIM.:** diskordántna obála

konkordántna terása -e -e ž *geomorf.* terasa, ki ima enako višino ali podolžni štrmec kot sosednja **PRIM.:** korelacijska terása

konkrécija -e ž **1.** *geomorf.* kroglaš, elipsašt ali nepravilno oblikovan mineralni skupek, ki nastane z izločanjem mineralov iz raztopin v sedimentnih kamninah in raste od znotraj navzven, npr. puhlična lutka, kresilnikov gomolj **PRIM.:** geóda **2.** *geomorf.* izločanje mineralov iz raztopin v sedimentnih kamninah, ki poteka od znotraj navzven **PRIM.:** sekrécija

konktáktna metamorfóza -e -e ž *geomorf.* metamorfoza, ki nastane zaradi stika kamnin z dvigajočo se magmo in iz nje izločenimi plini, vročo vodo

konkurénca -e ž *biogeogr.* → tekmovánje

konkurénčno gospodarstvo -ega -a s *plan., ind. geogr.* → svobôdno tržno gospodarstvo

konsekvéntna dolína -e -e ž *geomorf.* del poligenetske doline, ki je skladen z geološko štrukturo **PRIM.:** obsekvéntna dolína, súbsekvéntna dolína

konsekvéntni vódni tók -ega -ega -a m *hid-geogr., geomorf.* vodni tok, ki teče skladno z geološko štrukturo **PRIM.:** obsekvéntni vódni tók, súbsekvéntni vódni tók

konstántni narávni vír -ega -ega -a m nav. mn. *var. okolja* → stálni narávni vír

konstruktívni rób -ega -a m *geomorf.* razmejitev med litosféerskima ploščama, ob kateri nastaja nova oceanska skorja **PRIM.:** konzervatívni rób

kónta -e ž *geogr. krasa* ledeniško-kraška globel, podobna uvali, dolga in široka do nekaj 100 m, navadno skledaste oblike, pogosto širša

kot globlja, na dnu prekrita z ledenišskimi sedimenti **S:** visokogôrska úvala

konktáktna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama na stiku neprepustnih in prepustnih kamninskih skladov, značilna za kontaktni kras

konktáktna kamnína -e -e ž *geomorf.* kamnina, spremenjena s kontaktno metamorfozo

konktáktna metamorfóza -e -e ž *geomorf.* metamorfoza, ki nastane zaradi stika kamnin z dvigajočo se magmo in iz nje izločenimi plini, vročo vodo

konktáktni izvír -ega -a m *geogr. krasa* kraški izvír, ki priteka iz podzemlja na stiku prepustne z neprepustno kamnino

konktáktni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, navadno z gostimi kotanjami, nastal na stiku neprepustnih in prepustnih kraških kamnin, na katere priteka površinska voda **S:** štíčni krás

kontaminátor -ja m nav. mn. **1.** *var. okolja* človek ali gospodarski, zlasti energetski, industrijski, kmetijski subjekt, ki s svojo dejavnostjo zastruplja okolje s kemičnimi, radioaktivnimi snovmi ali ga okužuje z nalezljivimi bolezenskimi organizmi **PRIM.:** onesnaževálec okólja (1) **2.** *var. okolja* kemična, radioaktivna snov, ki zastruplja okolje, ali snov, ki ga okužuje z bolezenskimi klicami **PRIM.:** onesnaževálec okólja (2)

kontaminírano okólje -ega -a s **1.** *var. okolja* → onesnáženo okólje **2.** *var. okolja* okolje, ki je zastrupljeno s kemičnimi ali radioaktivnimi snovmi oziroma okuženo z nalezljivimi bolezenskimi mikroorganizmi **PRIM.:** číšto okólje, degradírano okólje

kóntašti visokogôrski krás -ega -ega -a m *geogr. krasa* visokogorski kras s kontami

kontêjnerski promêt -ega -éta m *geogr. pro-meta* prevoz blaga v štandardno opremljenih, oblikovanih in medsebojno prilegajočih se zabojnikih z različnimi vozili, katerega prednost je večja gospodarnost zaradi hitrejšega nalaganja tovora, boljsega izkorištka prostora **S:** promêt z zabójniki

kontinènt -ènta m *geomorf.* → celína (1, 2)

kontinèntálna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → celínsko podnébje

kontinèntálna plôšča -e -e ž *geomorf.* → celínska plôšča

kontinentálna poledenítev -e -tve ž *hidgeogr.*, *geomorf.* → celínska poledenítev

kontinentálna políca -e -e ž *hidgeogr.*, *geomorf.* → šélf

kontinentálna razvódnica -e -e ž *hidgeogr.* → celínska razvódnica

kontinentálna zračna gmóta -e -e -e ž *klimatogeogr.* → celínska zračna gmóta

kontinentálni léd -ega ledú m *hidgeogr.* → ledení pokròv

kontinentálni padavínski režím -ega -ega -a m *klimatogeogr.* → celínski padavínski režím

kontinentálni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* → celínski promèt

kontinentálni šélf -ega -a m *hidgeogr.*, *polit. geogr.* območje na dnu plitvega morja ob robu celine, kjer imajo po mednarodni konvenciji o morskem pravu matične države pravico izkoriščati naravne vire **S:** celínska políca (2)

kontinentálno pobóčje -ega -a s *geomorf.* → celínsko pobóčje

kontróla rójstev -e -- ž **1.** *demogeogr.* zaveštno odločanje štaršev o času in številu rojstev otrok **2.** *demogeogr.* državna politika omejevanja ali pospeševanja rojevanja otrok zaradi političnih, družbenih, gospodarskih razlogov

kontúrno obdelóvanje zemljišč -ega -a -- s *agr. geogr.* obdelovanje zemljišč v smeri izohips, pravokotno na nagib terena, zlasti zaradi preprečevanja erozije prsti in zadrževanja, uravnavanja odtoka vode **S:** izohípsno obdelóvanje zemljišč

konurbácija -e ž **1.** *geogr. nas.* skupek več mest na večjem območju, ki so se zaradi štrnjene zazidanosti in velike gostote prebivalstva tako na videz kot funkcionalno med seboj že zrasla, vendar imajo posamezna mesta še vedno lašno upravo **S:** sóméštje **PRIM.:** megalópolis **2.** *geogr. nas.* medsebojno povezana skupnost velikega mesta z okoliškimi satelitskimi urbanimi naselji **S:** sóméštje

konvékcija -e ž **1.** *klimatogeogr.* navpično dviganje toplejših zračnih gmot, značilno za ekvatorialno podnebje, za depresije v zmernotoplem podnebjú in za čas visokega Sonca **PRIM.:** advécija **2.** *hidgeogr.* navpično kroženje vode v morjih, jezerih zaradi razlik v gostoti, pomemben dejavnik njenega mešanja

GL: *hidgeogr.* prisíljená konvékcija, *hidgeogr.* pròšta konvékcija, *hidgeogr.* svobòdna konvékcija, *hidgeogr.* tÈrmohalínska konvékcija

konvékcijska obláčnost -e -i ž *klimatogeogr.* obláčnost, naštala zaradi dviganja zraka **S:** konvéktivná obláčnost **PRIM.:** frontálna obláčnost, orográfška obláčnost

konvékcijske padavíne -ih -ín ž mn. *klimatogeogr.* padavíne, naštale zaradi dviganja in ohlajanja zraka **S:** konvéktivne padavíne **PRIM.:** frontálne padavíne, orográfške padavíne

konvékcijsko méšanje vode -ega -a -- s *hidgeogr.* gibanje jezerske ali morske vode navzgor ali navzdol zaradi spremembe njene temperature, slanosti

konvéksni pobóčni preréz -ega -ega -éza m *geomorf.* → izbóčeni pobóčni preréz

konvéktivná obláčnost -e -i ž *klimatogeogr.* → konvékcijska obláčnost

konvéktivne padavíne -ih -ín ž mn. *klimatogeogr.* → konvékcijske padavíne

konvencionálna projékcija -e -e ž *kart.* z dogovorom, kompromisom določena kartográfška projékcija, navadno imenovana po enem ali več avtorjih, npr. Merkatorjeva projékcija, Flamšted-Sansonova projékcija **PRIM.:** nèpráva projékcija, práva projékcija

konvencionálni turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turízem, ki je prilagojen potrebam sodobnega, k potrošnji usmerjenega turistišta, zato je okoljsko obremenjuòe in s svojimi učinki temeljito preobraža družbo, pokrajino na območjih turističnih obiskov **PRIM.:** alternatívni turízem

konvencionálno kmetóvanje -ega -a s *agr. geogr.* tržno usmerjeno kmetovanje, pri katerem se z intenzivno specializirano pridelavo dosejajo visoki hektarski donosi, količinsko veliki pridelki, a se zaradi pretirane uporabe umetnih gnojil, sredstev za varstvo rastlin, težke kmetijske mehanizacije zelo izčrpava prst **PRIM.:** biológško kmetóvanje, integrálno kmetóvanje

konvergéncia -e ž **1.** *hidgeogr.* štekanje površinskih morskikh tokov in grezanje morske vode v večje globine, ki se pojavlja na štiku tokov z različnimi lastnostmi vodnih gmot **PRIM.:** divergéncia (1) **2.** *klimatogeogr.* štekanje zraka na območjih nizkega zračnega tlaka,

povezano z vzpenjajočimi se zračnimi tokovi **PRIM.:** divergência (2) **3. geomorf.** združitev dveh, treh ali več dolin **PRIM.:** divergência (3) **4. hidgeogr.** štekanje dveh ali več ledenikov, ki povzročata zgoštevitev ledu ali narivanje bočnega ledenika na glavni ledenik **PRIM.:** divergência (4), konfluência (2) **5. biogeogr.** istosmerni razvoj določene življenjske oblike pri različnih vrstah zaradi sorodnih dejavnikov okolja, npr. oblika različnih plavajočih živali, kot so ribe, kiti, tjujnji, delfini

GL: *hidgeogr.* antárktična konvergência, *klimatogeogr.* intertrópska konvergência

konzervatívni rób -ega -a m *geomorf.* razmejitev med litosferskima ploščama, ki druga ob drugi drsita v nasprotnih smereh **S:** transformni rób **PRIM.:** konstruktívni rób

konzumènt -ènta m nav. mn. *biogeogr.* → porábnik

koordinátni sistém -ega -a m *kart.* sistém koordinat, s katerimi se določa lega določene točke na Zemlji ali v vesolju

GL: *mat. geogr., kart.* astronómski koordinátni sistém, *mat. geogr.* ekliptični nebésni koordinátni sistém, *mat. geogr.* ekvatoriálni nebésni koordinátni sistém, *mat. geogr.* horizontski nebésni koordinátni sistém, *mat. geogr.* nebésni koordinátni sistém

koordinirani svetóvni čas -ega -ega čása m **K:** UTC *mat. geogr.* korigirani mednarodni atomski čas, ki se mu zaradi neenakomerne hitrosti vrtenja Zemlje praviloma vsako leto doda sekunda **PRIM.:** mednárodni atómski čas

kôpa -e ž *geomorf.* široka, zaobljena vzpetina

GL: *geogr. krasa* sígova kôpa

kopálna vóda -e -e ž *var. okolja, hidgeogr.* malo onesnažena voda, primerna za kopanje, ustrežno obdelana lahko tudi za pitje **PRIM.:** hladilna vóda, pitna vóda, tehnolóška vóda

kôpašti krás -ega -a m *geogr. krasa* tropski kras, v katerem se osamljeno dvigajo od več deset do več što m visoke kopašte vzpetine

kôpašti vrh -ega -a m *geomorf.* širok, v vršnem delu dokaj položen vrh **PRIM.:** piramídašti vrh, stôžčašti vrh

kopáštvo -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje s kopačo ali motiko, v sodobnosti značilno za nekatera tropska območja, pri katerem se pršt

le plitvo prerahlja, zemljišča pa so praviloma nepravilnih oblik

GL: *agr. geogr.* gôrsko kopáštvo

kôpenska akumulácija -e -e ž **1. geomorf.** odlaganje sedimentov na kopnem **2. geomorf.** → kôpenski nanôs

kôpenska držáva -e -e ž *polit. geogr.* država v notranjosti celine, brez neposrednega izhoda na morje

kôpenska hemisfêra -e -e ž *spl. geogr.* → kôpenska pôlóbla

kôpenska pôlóbla -e -e ž *spl. geogr.* Zemljina polobla z največjim deležem kopnega **S:** kôpenska hemisfêra, kôpenska polúta **PRIM.:** vódna pôlóbla

kôpenska polúta -e -e ž *spl. geogr.* → kôpenska pôlóbla

kôpenska pôt -e potí ž *geogr. prometa* ozek pas ozemlja, po katerem poteka promet iz kraja v kraj, z enega območja na drugo **PRIM.:** vódna pôt (2), zráčna pôt

kôpenska vóda -e -e ž *hidgeogr.* navadno sladka voda v rekah, potokih, jezerih, barjih, močvirjih, snežni odeji, ledenikih, kamninah

kôpenski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik na kopnem

kôpenski nanôs -ega -ôsa m *geomorf.* sedimenti, odloženi na kopnem **S:** kôpenska akumulácija (2) **PRIM.:** môrski sediment

kôpenski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora, prevajanje tekočin, prenos energije, informacij po kopenskih poteh iz kraja v kraj **PRIM.:** vódni promèt, zráčni promèt

kôpenski vétér -ega -tra m *klimatogeogr.* šibek veter, ki piha s kopnega na morje, navadno ponoči **S:** kôpnik, nočnik (2) **PRIM.:** môrski vétér

kopíšče -a s *geomorf., agr. geogr., nekđaj* majhna krožna uravnava, navadno sredi gozda, kjer se postavljajo oglarske kope

kópje -a s *geomorf.* izrazit osamljen grič, prvotno znan iz Južne Afrike **PRIM.:** bornhardt, búť, dájk (2), inselberg, monadnock, trdín

kôpnik -a m *klimatogeogr.* → kôpenski vétér

kôpno -ega s **1. geomorf.** Zemljino površje, ki ga ne pokriva morje **2. geomorf.** Zemljino površje, na katerem je skopnel sneg

Köppnova podnébna klasifikácija -e -e -e

[képnova] in köppnova podnébna klasifikácija -e -e -e ž *klimatogeogr.* razvršitev podnebnih pasov zlasti glede na potek, spreminjanje in razporeditev temperatur in padavin po svetu, ki je pri konkretnem razmejevanju oprta na rastlinske pasove

korál -a in corral -a [korál] m (šp.) *geogr. nas.* kmečki dvoriščni dom, v preteklosti razvit v Španiji in s kolonizatorji prenesen v Latinsko Ameriko, kjer je razširjen po vsej celinei

korálna bariêra -e -e ž **1.** *geomorf.* → korálna pregráda **2.** *geomorf.* → korálni grebén (2)

korálna bréča -e -e ž *geomorf.* bréča iz odkruškov s pobočja koralnih grebenov **PRIM.:** korálni konglomerát

korálna pregráda -e -e ž *geomorf.* koralni greben, ki pregrajuje vodno gladino in deli vodno telo na več delov **S:** korálna bariêra (1)

korálni apné nec -ega -nca m *geomorf.* neskladoviti apnenec, nastal zaradi delovanja grebenotvornih morskih organizmov, zlasti koral, spužev, mahovnjakov, apnenih alg

korálni grebén -ega -a m **1.** *geomorf.* dolg niz kopaštih koralnih tvorb, ki v tropskem pasu z morskega dna postopno zrašte do višine morskega valovanja in največkrat poteka vzporedno z morsko obalo ali v obliki venca obdaja laguno atola **2.** *geomorf.* dolg greben iz koral pred obalo celine **S:** korálna bariêra (2)

korálni konglomerát -ega -a m *geomorf.* konglomerat iz zlepjenih zaobljenih koralnih odkruškov **PRIM.:** korálna bréča

korálni ôtok -ega otóka m *geomorf.* del koralnega grebena, zaradi evstazije dvignjen nad morsko gladino **PRIM.:** atól

korálni pések -ega -ska m *geomorf.* pesek, nastal iz odkruškov koralnih tvorb

korazíja -e ž **1.** *geomorf.* mehansko delovanje trdnih delcev na skalno podlago v vetrnem reliefu, ko jih prenaša veter **2.** *geomorf.* mehansko delovanje trdnih delcev na skalno podlago v ledu ali vodi

kordiljêra -e ž *geomorf.* gorska veriga, ki poteka po celotni dolžini celine, npr. Andi v Južni Ameriki

korelacíjska terása -e -e ž *geomorf.* po višini, sestavi ali starosti enaka terasa kot druga

koridórska urbanizácija -e -e ž *geogr. nas.* ur-

banizacija vzdolž razvojnih koridorjev, npr. avtocest, železnic, infrastrukturnih pasov, pri kateri se naselja med seboj ne zraščajo, pač pa ohranjajo obstoječe naselbinske značilnosti z vmesnimi nepozidanimi zemljišči

koríštna raštlína -e -e ž *biogeogr., agr. geogr.* → kulturna raštlína

korítašta dolína -e -e ž *geomorf.* ledeniško preoblikovana rečna dolina s širokim dnem in strmimi pobočji **PRIM.:** ledeniška dolína

korítašti mákrožlebič -ega -íča m nav. mn. *geogr. krasa* žlebič v obliki korita z okroglastimi previsnimi stenami, preoblikovan zaradi nekdanje zapoljenosti s pršitjo

korítno ráme -ega raména s *geomorf.* → ledeniško ráme

koríto -a s nav. mn. *geomorf.* ozka, plitva rečna dolina, poglobljena v skalno površje, pri nas značilna za Zgornje Posočje

GL: *geomorf.* ledeniško koríto, *geomorf.* réčno koríto, *geomorf.* sedimentacijsko koríto

korozíja -e ž **1.** *geogr. krasa* kemični proces raztapljanja kamnine na krasu, večinoma s posredovanjem vode, ki vsebuje ogljikovo kislino **2.** *geogr. krasa* kemični proces raztapljanja in odnašanja kamnine **S:** kémična erozíja

GL: *geogr. krasa* aluviálna korozíja, *geogr. krasa* biogéna korozíja, *geogr. krasa* korozíja méšanice, *geogr. krasa* korozíja snežnice, *geogr. krasa* krajéвно pospéšena korozíja, *geogr. krasa* krájna korozíja, *geogr. krasa* lineárna korozíja, *geogr. krasa* ploskóvna korozíja, *geogr. krasa* podledeniška korozíja, *geogr. krasa* podtálna korozíja, *geogr. krasa* pospéšena korozíja, *geogr. krasa* retrográdna korozíja, *geogr. krasa* róbná korozíja, *geogr. krasa* Zádenjska korozíja

korozíja méšanice -e -- ž *geogr. krasa* korozíja zasičenih, temperaturno in kemično različnih voda, ki po medsebojnem premešanju ponovno postanejo korozivne

korozíja snežnice -e -- ž *geogr. krasa* korozíjsko delovanje snežnice pod snežišči in ledom

korozíjska intenzitéta -e -e ž *geogr. krasa* količina raztopljenih karbonatov, ki v vodotokih odtekajo iz porečja

korozíjska izjédenost -e -i ž *geogr. krasa* izjédenost apnenčaste površine z različno globokimi površinskimi kraškimi oblikami, ki jo povzroča korozíja

korozíjska jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, nastala zlašti zaradi korozije

korozíjska políca -e -e ž *geogr. krasa* od nekaj dm do nekaj m široka, skoraj vodoravna ploskev na skalnem površju visokogorskega krasa, navzgor navadno omejena s štrmo štopnjo, nastala z zadenjsko ploskovno korozijo

korozíjska razjéda -e -e ž *geogr. krasa* plitvejša razjeda v razgaljenem skalnem površju, nastala s korozijo

korozíjska štopníčka -e -e ž *geogr. krasa* odtisu pete podobna polkrožna vdolbina, nastala z omejeno zadenjsko ploskovno korozijo, značilna za golo, navadno visokogorsko skalnato površje

korozíjska vdolbínica -e -e ž *geogr. krasa* od nekaj cm do več dm široka in globoka skalna vdolbina, nastala s korozijo, pod preperino plitvejša in širša

korozíjske gúbice -ih -ic ž mn. *geogr. krasa* drobna nagubanoš apnenčastega površja, značilna za posamezne nagnjene gole skalne ploskve, zlašti v višjih legah visokogorskega krasa

korozíjske míkrooblíke -ih -ík ž mn. *geogr. krasa* → mikrokráške oblíke

korozíjski nóž -ega nóža m *geogr. krasa* → skálni nóž

korozíjski ravník -ega -a m *geogr. krasa* kraški ravník, nastal zlašti s korozijo

korozíjsko brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, nastalo zlašti s korozijo

korozíjsko kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje, nastalo zlašti s korozijo

cotton belt -- -a [kóton bétl] m (ang.) *agr. geogr.* → bombázni pás

korúzni pás -ega pasú m *agr. geogr., v severnoameríškem okolju* značilen kmetijski pas v Združenih državah Amerike, južno in jugozahodno od Velikih jezer, s koruzo kot prevladujočo kulturno rastlino **S:** corn belt **PRIM.:** bombázni pás, mléčni pás, pšenični pás

kôsa -e ž *geomorf.* nizek, ozek in podolgovat peščen nasip ali niz medsebojno povezanih peščenih otočkov, zgrajenih iz morske sipine na zunanji strani lagune, ki jo ločuje od odprtega morja **S:** zémeljska kôsa **PRIM.:** lído, tómbolo

kósovno blagó -ega -á s *geogr. prometa* pakirano blago v večjih količinah, npr. sladkor, riž, sad-

je, bombaž, kavčuk, ohlajeno in zamrznjeno blago, industrijski izdelki

koštánjeva pršt -e pršti ž *pedogeogr.* rodovitna pršt rjave ali koštanjeve barve, razmeroma bogata z organskimi snovmi **S:** kaštanozém

kóšava -e ž *klimatogeogr.* sunkovit, hladen severovzhodni do jugovzhodni veter v Banatu in severni Srbiji

košeníca -e ž *agr. geogr.* → senožét (1)

kót -a m *geomorf., ljud.* → kóčna

kóta -e ž *kart.* točka na Zemljinem površju, zlašti na vrhu vzpetine, z natančno izmerjeno nadmorsko višino

GL: *kart.* barométrska kóta

kotánja -e ž *geomorf.* globel, ki jo sklenjeno obdaja višje površje

GL: *geomorf.* čélna kotánja, *geomorf.* izvírna kotánja, *hidgeogr., geomorf.* jézerska kotánja, *geomorf.* kotánja mrtvéga ledú, *geomorf.* ledeníška kotánja, *geomorf.* tērmokráška kotánja, *geogr. krasa* zapíta kotánja

kotánja mrtvéga ledú -e --- ž *geomorf.* kotanja na proglacialnem območju, ki nastane, ko se zaradi otoplitve štali gmota mrtvéga ledu **PRIM.:** mrtví léd (2)

kotidiálna číta -e -e ž *kart., hidgeogr.* → izorahíja

kotidiálna línija -e -e ž *kart., hidgeogr.* → izorahíja

kótlášta vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* vrtača, v prečnem prerezu podobna kotlu

kotlíca -e ž *geomorf.* → dráslja

kotlíč -íča m *geogr. krasa* za visokogorski kras značilna skalnata globel s štrmimi do navpičnimi stenami, okroglašte, podolgovate ali ogleate oblike, s premerom in globino nekaj m, s snegom na dnu, ki se lahko zadržuje večino leta

GL: *geogr. krasa* elíptični kotlíč, *geogr. krasa* fosílني kotlíč, *geogr. krasa* iniciálnni kotlíč, *geogr. krasa* nēsímétrični kotlíč, *geogr. krasa* sestávljeni kotlíč, *geogr. krasa* vodnjákášti kotlíč

kotlíčašta lášta -e -e ž *geogr. krasa* lašta, na kateri je več kotlíčev **S:** kotlíčašti lášt

kotlíčašta vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* skalna vrtača z manj štrmimi stenami od kotlíča, pogoštejša na visokem Dinarskem krasu in pod zgornjo gozdno mejo

kotličašti lášt -ega -a m *geogr. krasa* → kotličašta lášta

kotličašti pôdi -ih -ov m mn. *geogr. krasa* podi z veliko gostoto kotličev

kotličašti visokogôrski krás -ega -ega -a m *geogr. krasa* visokogorski kras, v katerem so značilni in pogosti kotličiči

kotlína -e ž **1. geomorf.** večja sedimentacijska kotanja s skledašto odloženimi kamninskimi plastmi, nastala večinoma s tektonskim ugrezanjem vzdolž tektonskih prelomov **2. geomorf.** razširjeni del doline v rečnem reliefu
GL: *geomorf.* globokomôrska kotlína, *geomorf.* intramontánska kotlína, *hidgeogr., geomorf.* jézerska kotlína, *geomorf.* medgôrska kotlína, *geomorf.* podmôrska kotlína

kotlínska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → kotlínsko podnébje

kotlínski temperatúrni obrát -ega -ega -áta m *klimatogeogr.* → kotlínski toplôtni obrát

kotlínski toplôtni obrát -ega -ega -áta m *klimatogeogr.* izrazit, lahko dolgotrajen toplotni obrat, ki zaradi ujetega hladnega zraka nastane v kotlini **S:** kotlínski temperatúrni obrát

kotlínsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje s slabo vetrovnostjo, toplotnim obratom in pogostejšo meglo, značilno za kotline **S:** kotlínska klíma

kovínski barométer -ega -tra m *klimatogeogr.* naprava za merjenje zračnega tlaka z deformacijo kovinske posodice **S:** aneroid

kozávi krás -ega -a m *geogr. krasa* kras z gostimi vrtačami, ki dajejo pokrajini videz kozave kože

kozjerêja -e ž *agr. geogr.* panoga živinoreje, ki se ukvarja z rejo koz, značilna za najrazličnejša območja sveta, zaradi pretiranega objedanja rastlinja okoljsko problematična

kózmíčno sévanje -ega -a s *klimatogeogr.* sevanje ali delci z visoko prebojno sposobnostjo v obliki žarkov gama, ki v Zemljino ozračje vdirajo iz vesolja

kozmpolít -a m *biogeogr.* rastlinska, živalska vrsta, ki je razširjena po večjem delu Zemlje **PRIM.:** endemít

kozólec -ôlca m *geogr. nas., agr. geogr.* gospodarsko poslopje, zlasti za sušenje sena, žita, značilen spremljajoči objekt slovenskega kmečkega doma **S:** stóg (2)

kozorógov povrátnik -ega -a m *mat. geogr., zaštar.* → júžni povrátnik

KPK KPK-ja [kapeká] m krajšava *var. okolja* → kémična potreba po kisiku

kraal -a [král] m *geogr. nas. gl.* král

kràj krája m *geogr. nas.* → nasélje (1)

kràj bližnje rekreácije krája -- -- m *geogr. turizma* → izlétniški turistični kràj

krajepís -a m *spl. geogr.* opis kraja ali krajev

krajepísje -a s *kart.* → topografíja (2)

krajévna identitéta -e -e ž *spl. geogr.* kulturno-zgodovinski sklop pridobljenega ali priučenege samozavedanja posameznika, skupine ljudi o regionalnih vrednotah in navadah, pri čemer je najpomembnejša prvina jezik **S:** lokálna identitéta

krajévna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → krajévno podnébje

krajévna skúpnošt -e -i ž *spl. geogr.* prostorska enota, ki zajema območje enega ali več bližnjih naselij, namenjena samoupravni organiziranosti prebivalstva

krajévni čas -ega čása m *mat. geogr.* natančen Sončev čas, enak za vse točke na določenem poldnevniku, na podlagi katerega se določajo štandardni čas in časovni pasovi **PRIM.:** štándardni čas

krajévni potrès -ega -ésa m *geomorf.* potres s hipocentrom na površju ali blizu njega, ki se čuti na omejenem območju, pogosto zaradi podora, udara ali preobremenitve kamninskih skladov **S:** lokálni potrès **PRIM.:** regionálni potrès

krajévni vodovòd -ega -óda m *var. okolja, hidgeogr.* manjši sistem naprav za preskrbo prebivalstva s pitno vodo, za katerega skrbijo odbori krajanov ali krajanji sami **S:** lokálni vodovòd **PRIM.:** jávni vodovòd

krajévno okólje -ega -a s *var. okolja* → lokálno okólje

krajévno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje, značilno za določen kraj, manjše območje **S:** krajévna klíma, lokálna klíma, topoklíma

krajévno pospéšena korozíja -- -e -e ž *geogr. krasa* korozíja, ki je močnejša kot v okolici in zato ustvarja kotanjašte oblike

krájina -e ž **1. spl. geogr.** zgodovinska ali sodo-

bná upravna enota **2. spl. geogr.** → pokrajina (3)

krajinski párk -ega -a m *var. okolja* praviloma zaokroženo, z zakonom zavarovano manjše območje z naravnimi znamenitostmi, krajevnimi značilnostmi, namenjeno zlasti vzgoji in izobraževanju, tudi oddihu in rekreaciji
PRIM.: narávni párk, narávni rezervát, národní párk, régijski párk

krajinsko načrtovánje -ega -a s *plan.* → krajínsko planíranje

krajinsko planíranje -ega -a s *plan.* del prostorskega planiranja, ki se ukvarja s prostorskimi ureditvami izbranih zemljišč ali/in posameznih, zlasti naravnih pokrajinskih sestavin v urbanizirani in podeželski pokrajini **S:** krajínsko načrtovánje **PRIM.:** rurálno planíranje, urbanistično planíranje

krájna korozíja -e -e ž *geogr. krasa* → róbna korozíja

krájna ledeníška póč -e -e počí ž *geomorf., hidgeogr.* → róbna ledeníška razpóka

krájna póč -e počí ž *hidgeogr.* napoki snežnega plazu podobna odprtina na robu ledenika, na ločnici med njegovim rediščem in tališčem **S:** róbna póč **PRIM.:** róbna ledeníška razpóka

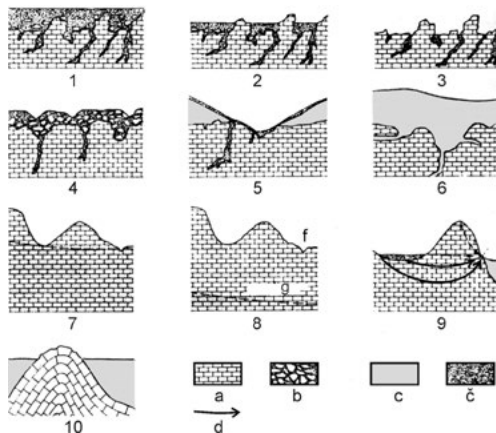
GL: *geomorf., hidgeogr.* krájna ledeníška póč

krájna zév -e zeví ž *geomorf., hidgeogr.* → róbna ledeníška razpóka

král -a in kraal -a [král] m (afrik.) *geogr. nas.* zaradi zaščite pred zvermi navadno s trnovo ograjo obdano, v obliki kroga oblikovano naselje afriških živinorejcev, zlasti Bantujcev, tudi paširskih nomadov, npr. Masajev

krás -a m **1. geogr. krasa** ozemlje s kraškim vodnim odtokom in korozijo lahkotopnih karbonatnih kamnin, za katero so značilni kraški procesi, pojavi in oblike **2. geogr. krasa, ljud.** kamnita goličava

GL: *geogr. krasa* álpški gláciokrás, *geogr. krasa* álpški krás, *geogr. krasa* álpški ledeníški krás, *geogr. krasa* álpški visokogôrski krás, *geogr. krasa* apnéniški krás, *geogr. krasa* arídni krás, *geogr. krasa* čiščénje krása, *geogr. krasa* čokáti krás, *geogr. krasa* dínarški krás, *geogr. krasa* dolomítni krás, *geogr. krasa* ekshumírani krás, *geogr. krasa* éksokrás, *geogr. krasa* éndokrás, *geogr. krasa* flíšni krás (1, 2), *geogr. krasa* flúviokrás, *geogr. krasa* fosilni krás, *spl. geogr.* geografíja krása,

- 1 – pokriti kras
2 – polgoli kras
3 – goli kras
4 – prekriti kras
5 – prikriti kras
6 – fosilni kras
7 – plitvi kras
8 – globoki kras
9 – zajezeni kras
10 – osameli kras
a – apnenec
b – neprepustna podlaga
c – naplavina
č – prst
d – smer odtokanja vode
f – vrtača
g – jama

Glavni tipi krasa

geogr. krasa gípsni krás, *geogr. krasa, geomorf.* gláciokrás, *geogr. krasa, geomorf.* glácioniválni krás, *geogr. krasa* globôki krás (1, 2), *geogr. krasa* gôli krás, *geogr. krasa, geomorf.* gôli visokogôrski ledeníški krás, *geogr. krasa, geomorf.* gôrski gózdni krás, *geogr. krasa, geomorf.* gôrski ledeníški krás, *geogr. krasa* grúščnati visokogôrski krás, *geogr. krasa* hidrográfska conálnost krása, *geogr. krasa* hólokrás, *geogr. krasa* klásični krás, *geogr. krasa* kláštokrás, *geogr. krasa* kontáktni krás, *geogr. krasa* kóntašti visokogôrski krás, *geogr. krasa* kôpašti krás, *geogr. krasa* kotlíčašti visokogôrski krás, *geogr. krasa* kozávni krás, *geogr. krasa* krédni krás, *geomorf.* kríokrás, *geogr. krasa* láštašti krás, *geogr. krasa* láštašti visokogôrski krás, *geogr. krasa* ledeníški krás, *geogr. krasa, geomorf.* ledeníški krás nížjih nadmôrskih višín, *geogr. krasa, geomorf.* ledeníški polárni krás, *geomorf.* ledeníški psévdokrás, *geogr. krasa, geomorf.* ledeníški

súbpolárni krás, *geogr. krasa* lineárni krás, *geogr. krasa* mátični krás, *geogr. krasa* měrokrás, *geogr. krasa* míkrokrás, *geogr. krasa* modél číštega krása, *geogr. krasa* mórfoklímátska tipológija visokogórskega krása, *geogr. krasa* mutonírani visokogórski krás, *geogr. krasa* nivální krás, *geogr. krasa* nivální visokogórski krás, *geogr. krasa* obální krás, *geogr. krasa* obledeníški krás, *geogr. krasa* osaméli krás, *geogr. krasa* osámlijeni krás, *geogr. krasa* páleokrás, *geogr. krasa* pára-krás, *geogr. krasa* pás gólega visokogórskega krása, *geogr. krasa* pás górskega ledeníškega krása, *geogr. krasa* plítvi krás (1, 2), *geogr. krasa* podledeníški krás (1, 2), *geogr. krasa* podtální krás, *geogr. krasa* podzěmeljski krás, *geogr. krasa* podzěmni krás, *geogr. krasa* pokrítí krás, *geogr. krasa*, *geomorf.* polárni ledeníški krás, *geogr. krasa* pôlgóli krás, *geogr. krasa* popôlní krás, *geogr. krasa* pôstglaciální krás, *geogr. krasa* pôstledeníški krás, *geogr. krasa* površínski krás, *geogr. krasa*, *geomorf.* predgórski ledeníški krás, *geogr. krasa* predledeníški krás (1, 2), *geogr. krasa* prekrítí krás, *geogr. krasa* prikrítí krás, *geogr. krasa* proglaciální krás, *geogr. krasa*, *geomorf.* psěvdokrás (1, 2), *geogr. krasa* púhliční krás, *geogr. krasa* razkrítí krás, *geogr. krasa* rěbrašti krás, *geogr. krasa* rúdniški krás, *geogr. krasa* sa-dréni krás, *geogr. krasa* silikátní krás, *geogr. krasa* skrítí krás, *geogr. krasa* sněžní visokogórski krás, *geogr. krasa* sólní krás, *geogr. krasa* spódnji nivální pás visokogórskega krása, *geogr. krasa* spódnji prehódní pás visokogórskega krása na gózdni mēji, *geogr. krasa* srednjeevrópski krás, *geogr. krasa* sredozěmski krás (1, 2), *geogr. krasa* štíčni krás, *geogr. krasa* štógašti krás, *geogr. krasa* štólpašti krás, *geogr. krasa* štôžčašti krás, *geogr. krasa*, *geomorf.* súbárktični krás, *geogr. krasa* súbkutáni krás, *geogr. krasa* súbnivální krás, *geogr. krasa*, *geomorf.* súbpolárni krás, *geogr. krasa* termální krás, *geomorf.* tērmokrás, *geogr. krasa* tipológija visokogórskega krása, *geogr. krasa* trěbljenje krása, *geogr. krasa* trópski krás (1, 2), *geogr. krasa* visokoálpki krás, *geogr. krasa*, *geomorf.* visokogórski gláciokrás, *geogr. krasa*, *geomorf.* visokogórski krás, *geogr. krasa*, *geomorf.* visokogórski ledeníški krás, *geogr. krasa* višínska pasovitost visokogórskega krása, *geogr. krasa* vrtáčašti krás, *geogr. krasa*

zaježěni krás, *geogr. krasa* zgórnji nivální pás visokogórskega krása

krasnozém -a m *pedogeogr.* → feralsól

krasoslóvje -a s *geogr. krasa* multidisciplinarna veda o krasu

kráška denudácija -e -e ž *geogr. krasa* → kráška erozija

kráška dolína -e -e ž *geogr. krasa*, *geomorf.* rečna dolina, ki jo sešavljata zatrepna in slepa dolina

kráška erozija -e -e ž *geogr. krasa* kemično raztapljanje karbonatnih kamnin in odnašanje raztopine **S:** kráška denudácija

kráška fáza -e -e ž *geogr. krasa* štopnja zakrasevanja od naštanku kraškega površja do njegovega izginotja

kráška hidrografija -e -e ž *hidgeogr.* del hidrologije, ki se ukvarja z opisovanjem kraškega vodovja

kráška hidrográfska pasovitost -e -e ž *geogr. krasa* značilna razporeditev pasov vodnega pretakanja v navpičnem prerezu kraške kamninske gmote **S:** hidrográfska conálnost krása

kráška hidrologija -e -e ž *hidgeogr.* del hidrologije, ki se ukvarja s kraškim vodovjem

kráška ílovica -e -e ž **1.** *geogr. krasa* ilovica na kraškem površju ali v kraški jami **2.** *geogr. krasa* glinašti, meljašti netopni preostanek preperevanja na krasu

kráška jáma -e -e ž **1.** *geogr. krasa* Za človeka prehodna naravna podzemna votlina, naštala s korozijo, ne glede na navpično razvitost **2.** *geogr. krasa* prehodna, v glavnem vodoravna votlina, naštala s korozijo

kráška kamnína -e -e ž *geomorf.*, *geogr. krasa* prepustna kamnina s karbonati, t. j. solmi ogljikove kisline (H_2CO_3), ki so lahko topni tudi v padavinski vodi

kráška klíma -e -e ž *geogr. krasa*, *klimatogeogr.* → kráško podnébje

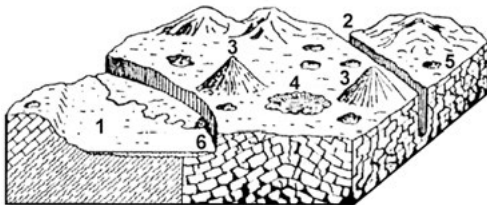
kráška krnica -e -e ž *geomorf.*, *geogr. krasa* ledeniška krnica, dodatno poglobljena zaradi zakrasevanja

kráška míza -e -e ž *geogr. krasa* ledeniški balvan na živoskalmem podstavku, naštalem zaradi podlage, zaščitene pred korozijskim zniževanjem **PRIM.:** podórna míza, skladóvna míza

GL: *geogr. krasa* kráška skladóvna míza, *geogr. krasa* podštávek kráške míze

kráška morfologíja -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki se ukvarja s površinskimi in podzemnimi kraškimi oblikami

kráška oblíka -e -e ž *geogr. krasa* tipična reliefna oblika na kraškem površju ali v podzemlju
GL: *geogr. krasa* gláciokráška oblíka, *geogr. krasa* ledeniško-kráška oblíka (1, 2), *geogr. krasa* mikrokráške oblíke, *geogr. krasa* mikroreliefne kráške oblíke, *geogr. krasa* periglaciálna kráška oblíka, *geogr. krasa* podledeniška kráška oblíka, *geogr. krasa* pôledeniška kráška oblíka, *geogr. krasa* pôstglaciálna kráška oblíka, *geogr. krasa* predledeniška kráška oblíka (1, 2), *geogr. krasa* prêglaciálna kráška oblíka, *geogr. krasa* visokogôrska kráška oblíka

▨ nepropustna kamnina   ▤ apnenec

- 1 – kráško polje
- 2 – kanjon
- 3 – hum
- 4 – udornica
- 5 – vrtača
- 6 – ponikva

Kráška oblíka – glavni površinski kráški pojavi v zmernem pasu

kráška planôta -e -e ž *geomorf.*, *geogr. krasa* zakrasela planota, ki je bolj ali manj izrazito privzdignjena nad okolico **PRIM.:** kráški ravník

GL: *geomorf.*, *geogr. krasa* nízka kráška planôta, *geomorf.*, *geogr. krasa* visôka kráška planôta

kráška podtálnica -e -e ž *hidogeogr.* podzemna voda, ki do določene višine zapolnjuje korozíjske izjede v zakraselih karbonatnih kamninah

kráška razvôdnica -e -e ž *hidogeogr.*, *geogr. krasa* težko določljiva razvodnica na zakraselem površju, ki ločuje v različna porečja usmerjene podzemne vodne tokove **PRIM.:** normálna razvôdnica

kráška réka -e -e ž **1.** *hidogeogr.* reka s kraškim izviro, ponorom in prekinjenim površinskim tokom **2.** *hidogeogr.* reka na krasu

kráška skladôvna míza -e -e -e ž *geogr. krasa* ostanek nekdanj sklenjene plasti apnenca, ki ima zaradi ožjega podstavka obliko gobe oziroma mize, naštal zaradi različne odpornosti apnenca proti kemičnemu in mehanskemu preprevanju

kráška vás -e vasi ž *geogr. nas.*, v Sloveniji gručasta vas, v kateri štabve ne stojijo vsaka zase, temveč so združene v skupine ali štabvne otoke, ki sestavljajo kmečke domove, z razvejanimi prometnicami in potmi, mnogimi slepimi, in s poljsko razdelitvijo na prvotne grude

kráška vôda -e -e ž *hidogeogr.*, *geogr. krasa* voda na zakraselem območju, ki s korozíjo povzroča oblikovanje kraškega reliefa

GL: *geogr. krasa* bárvanje kráške vôde, *geogr. krasa*, *hidogeogr.* gladína kráške vôde, *geogr. krasa* sledênje kráške vôde

kráške míkrooblíke -ih -ík ž mn. *geogr. krasa* → mikrokráške oblíke

kráški cíkel -ega -kla m *geogr. krasa* zakrasevanje od nastanka kraškega površja do njegovega izginotja

kráški dól -ega -a m *geogr. krasa*, *ljud.* kráška površinska globel

kráški izvír -ega -a m *geogr. krasa* iztok podzemne kraške vode na površje

kráški járek -ega -rka m *geogr. krasa* daljši, do nekaj m širok in globok raven járek v živoskalni osnovi, vzdolž večjih razpok ali prelomov, navadno s štrmimi ali navpičnimi pobočji, značilen zlasti za visokogorski kras **S:** bógaz, prelómniški járek (1)

kráški pôdi -ih -ov m mn. *geogr. krasa* → pôdi

kráški ravník -ega -a m *geomorf.*, *geogr. krasa* navadno močno zakrasel ravník na manjši nadmorski višini, npr. Bela krajina, Poljanska dolina nad Kolpo **PRIM.:** kráška planôta

kráški reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, za katerega so značilne kráške oblíke

kráški vôdni odtòk -ega -ega -óka m *geogr. krasa* podzemni vodni odtok brez trajnega površinskega odtoka **PRIM.:** podzémni vôdni odtòk, površinski vôdni odtòk

kráško jézero -ega -a s **1.** *hidogeogr.*, *geogr. krasa* jezero, naštal v vrtači, uvali, kraškem polju,

kraški jami, breznu **2. hidgeogr., geogr. krasa** jezero na zakraselem površju s kraškim dotokom in/ali odtokom v obliki izvira oziroma ponora

GL: *hidgeogr.* kriokraško jezero, *geogr. krasa* presihajoče kraško jezero, *hidgeogr.* tērmokraško jezero

kráško-ledeniška oblika -e -e ž *geogr. krasa* → ledeniško-kraška oblika (1, 2)

kráško podnébje -ega -a s *geogr. krasa, klimatogeogr.* podnébje, značilno za kraške kotanje in jame **S:** kraška klíma

kráško pólje -ega -a s *geogr. krasa* velika globel v krasu z ravnim dnom, sklenjenim višjim obodom in kraškim odtokom na dnu, značilna za dinarski kras

GL: *geogr. krasa* erozijsko kraško pólje, *geogr. krasa* jezersko kraško pólje, *geogr. krasa* korozijsko kraško pólje, *geogr. krasa* kraško pólje v višini piezometrične gladine, *geogr. krasa* obróbnó kraško pólje, *geogr. krasa* piedmóntsko kraško pólje, *geogr. krasa* prelívno kraško pólje, *geogr. krasa* prítóčno-ódtóčno kraško pólje, *geogr. krasa* róbnó kraško pólje, *geogr. krasa* súho kraško pólje, *geogr. krasa* tektónsko kraško pólje

kráško pólje v višini piezometrične gladine -ega -a - - - - s *geogr. krasa* kraško polje z obdobjno poplavljenim dnom zaradi dviga gladine piezometra

kráter -ja m **1. geomorf.** lijakašta ali jaškašta vdolbina na vrhu vulkanskega štožca, iz katere prihajajo na površje kamninske gmote in/ali plini iz Zemljine notranjosti **S:** ognjeniško žrêlo, vulkánsko žrêlo, žêkno **PRIM.:** kaldêra **2. geomorf.** večja lijakašta kotanja, nastala ob padcu meteorita

GL: *geomorf.* parazitski kráter

krátersko jezero -ega -a s *hidgeogr.* navadno globoko in okroglasto vulkansko jezero, nastalo v žrelu ugaslega vulkana **S:** kaldêrsko jezero

krátka vóda -e -e ž *hidgeogr.* mirujoča voda v ustjih rek, morskih zalivih in prelivih, kjer plimski tok prehaja v osečnega

krátki délec -ega -lca m *agr. geogr.* njivska, travniška parcela podolgovate oblike na manj kakovostnem zemljišču, pri kateri je razmerje med širino in dolžino manjše od 1 : 5 **PRIM.:** ózki délec, širóki délec

krátki vál -ega -a m *hidgeogr.* morski val, katerega dolžina je krajša od polovične globine morja **PRIM.:** dólgi vál

kratkodnévnica -e ž *biogeogr.* rastlina, ki potrebuje za rast, razvoj svojih delov, zlasti cvetov, dan, krajši od 12 ur **PRIM.:** dolgodnévnica

kratkoróčna hidrolóška napóved -e -e -i ž *hidgeogr.* hidrolóška napoved za največ 15 dni vnaprej **S:** kratkoróčna napóved stánja vodá **PRIM.:** dolgoróčna hidrolóška napóved

kratkoróčna napóved stánja vodá -e -i - - - - ž *hidgeogr.* → kratkoróčna hidrolóška napóved

kratkoróčna oskřba -e -e ž *geogr. nas.* oskřba z dobrinami, ki se nabavljajo pogosto, vsakodnevno, navadno v prodajalnah v bližini stanovanj, delovnih mest, šol, postaj javnih prometnih sredstev, v novejšem času tudi v nakupovalnih središčih v centralnih naseljih **PRIM.:** dolgoróčna oskřba, srednjeróčna oskřba

kratkoróčna vreménska napóved -e -e -i ž *klimatogeogr.* napoved vremena za največ tri dni vnaprej **S:** kratkoróčna vreménska prognóza **PRIM.:** dolgoróčna vreménska napóved

kratkoróčna vreménska prognóza -e -e -e ž *klimatogeogr.* → kratkoróčna vreménska napóved

kratón -a m *geomorf.* obsežen in stabilen del Zemljine skorje, kjer od konca predkambrija ni bilo orogeneze, s kamninami, ki so bile del zelo starih gorskih masivov **PRIM.:** sedimétna plóšča, zémeljski ščit

krčenje gózda -a - - s **1. agr. geogr.** izsekavanje gozda zlasti zaradi pridobivanja kmetijskih zemljišč, tudi pozidave, gradnje infrastrukturnega in prometnega omrežja **2. agr. geogr.** spreminjanje gozdnih zemljišč v kultivirana kmetijska zemljišča

krčevína -e ž *agr. geogr.* kmetijsko zemljišče, pridobljeno s krčenjem gozda

kréda -e ž **1. geomorf.** najmlajša perioda meozoika, med 145,6 in 65 milijoni let pred sedanostjo **2. geomorf.** bela drobnozrnata, mehka in drobljiva sedimentna kamnina, praviloma nastala v morju s kopičenjem zdroljenih apnenčastih delov mikroorganizmov

GL: *geomorf.* jezerska kréda, *geomorf.* ledeniška kréda

krédni krás -ega -a m *geogr.* *krasa* kras, razvit v kredi

krêmen kreména m *geomorf.* pojavna oblika silicijevega dioksida (SiO₂), kot kristalizirani mineral eden najpogostejših kamninotvornih mineralov na Zemlji

krenogéna meromíktičnošt -e -i ž *hidgeogr.* razslojenost vode meromíktičnega jezera, ki jo povzroča dotok močno mineralizirane podzemne vode, značilna zlasti za jezera na lahko topljivih kamninah in vulkansko dejavnih območjih **PRIM.:** antropogéna meromíktičnošt, biogéna meromíktičnošt, eksogéna meromíktičnošt

kreól -a m **1.** *demogeogr.*, v *Zahodni Indiji* potomec priseljenih španskih staršev **2.** *demogeogr.* potomec priseljencev na območjih španske, francoske in portugalske kolonizacije **3.** *demogeogr.*, v *Braziliji* potomec črnskih sužnjev

kriofít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenju na hladnem in suhem rašišču v visokih gorah ali tundri

kriogéna tlà -ih tál s mn. *geomorf.* tla, ki so v globini trajno zamrzla, njihova zgornja plast pa se v topli polovici leta odtaja, značilna za polarna in subpolarna območja

kriogéno jézero -ega -a s *hidgeogr.* → têrmokráško jézero

kriokonítna cévka -e -e ž *hidgeogr.* do 10 cm široka navpična cevasta luknja na površini snežne odeje, ki ima na dnu umazano usedlino, značilna za gorovja v ekvatorialnem pasu

kriokrás -a m *geomorf.* → têrmokrás

kriokráški pojávi -ih -ov m mn. *geomorf.* → têrmokráški pojávi

kriokráško jézero -ega -a s *hidgeogr.* → têrmokráško jézero

kriologíja -e ž **1.** *hidgeogr.* veda, ki raziskuje vodo v trdnem stanju, zlasti led na rekah, jezerih, morjih, v tleh in ledenikih, v vesolju **2.** *hidgeogr.* veda, ki raziskuje sneg kot padavino, sestavni del snežne odeje
GL: *geomorf.*, *hidgeogr.* géokriologíja

kriopedimènt -ènta m *geomorf.* obsežnejša krioplanacijska terasa na podnožju vzpetega površja

krioplanácija -e ž *geomorf.* zniževanje in uravnavanje površja v periglacialnem podnebjju,

zlasti zaradi gelifracije, krioturbacije in soliflukcije **S:** altiplanácija

krioplanacijska terása -e -e ž *geomorf.* stopničašta, od 10 m do 2 km široka, do 10 km dolga in z do 70 m visoko stopnjo nad okolico dvignjena ravna ali blago nagnjena reliefna oblika, značilna za periglacialno podnebjje

kriosfêra -e ž **1.** *spl. geogr.* nesklenjen sloj Zemljine oble, sestavljen iz ledu **2.** *geomorf.* območje spreminjanja Zemljinega površja zaradi zmrzovanja tal

krioturbácija -e ž *geomorf.* premikanje in zvižanje plasti v aktivni plasti ob menjajočem se zmrzovanju in odtajevanju, značilno za območje permafrosta

krioturbátni klín -ega -a m *hidgeogr.* → ledéni klín

krioturbátni pojávi -ih -ov m mn. *geomorf.* zvite plasti, kamniti kolobarji, kamniti pasovi, periglacialno skalovje, krioplanacijske terase, krioturbatni klini in drugi pojavi v aktivni plasti, nastali zaradi mehanskega delovanja ledu ob menjajočem se zmrzovanju in odtajevanju, značilni za periglacialna območja **PRIM.:** štruktúrna tlà

krioturbátni procés -ega -a m nav. mn. *geomorf.* geomorfološki proces na periglacialnem območju, ki povzroča nastanek krioturbatnih pojavov

kriptodepresíja -e ž *geomorf.* z vodo zapolnjena kotanja, pri kateri je vodna gladina nad gladino svetovnega morja, dno pa pod njo **PRIM.:** depresíja (2)

kriptodepresijsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z dnom, nižjim od gladine svetovnega morja

kriptofít -a m *biogeogr.* večletna rastlina, ki preživi za rast neugodno obdobje v tleh ali v vodi kot korenika, čebulica, gomolj **PRIM.:** fanerofít, geofít, hamefít, hemikriptofít, terofít

kriptoklíma -e ž *klimatogeogr.* podnebjje pokritih, zaprtih, izoliranih prostorov

kriptovulkán -a m *geomorf.* → podzémni vulkán

kriotozóik -a m *geomorf.* → prèdkámbrij

kristálašta kamnina -e -e ž *geomorf.* kamnina, ki jo v celoti sestavljajo popolno ali delno razviti kristali

krištalasti skrilavec -ega -vca m *geomorf.*, *zaštar*. → metamórfna kamnina

krištalinske kamnine -ih -ín ž mn. *geomorf.*, *neustr.* skupna oznaka za magmatske in metamorfne kamnine

krištalinski čök -ega čöka m *geomorf.* štrma skalna vzpetina s kroglastim tlorisom, ki nastane z luskanjem, značilna za območja s tropskim in monsunskim podnebjem, npr. Corcovado in Sladkorni štožec (Pão de Açúcar) iz gnajsa v Rio de Janeiru

krištalizácija -e ž *geomorf.* nastajanje kristalov pri ohlajanju magme

krištalna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama z bogatimi krištalastimi tvorbami

kritična hitróšť vödnega tóka -e -i -- -- ž *hidgeogr.* hitróšť vodnega toka, pri kateri laminarni tok preide v turbulentnega

kritična tóčka -e -e ž *biogeogr.* najnižja ali najvišja vrednost v tolerančnem območju, pri kateri se življenjske razmere organizma tako spremenijo, da ogrožajo njegovo preživetje **PRIM.:** optimálno toleránčno obmóčje, toleránčno obmóčje

krivúlja réčnega pádca -e -- -- ž *geomorf.* → podólžni preréz réčne štrúge

krivúlja vöde -e -- -- ž *hidgeogr.* krivulja, ki grafično ponazarja spreminjanje višine, količine, temperature vode v določenem času

kríza okólja -e -- -- ž *var. okolja* neugodno, nevarno stanje v okolju, nastalo zlasti v sodobnem industrijskem obdobju zaradi raznovrstnega močnega onesnaževanja, preobremenjevanja, ki vzbuja splošno skrb za nadaljnji razvoj človeštva **S:** ekolóška kríza

krízno žarišče -ega -a s *polit. geogr.* politično nestabilno območje, ki zaradi neurejenih razmer, vojaških spopadov predstavlja potencialno nevarnost za razširitev nestabilnosti na širše območje, okoliške države, ob vpletanju velesil, vojaških blokov lahko tudi za ves svet

kríž -a m *geomorf.* vrh, s katerega se razhaja troje ali več slemen, hrbtov, grebenov

krížanec -nca m *biogeogr.* → hibrid

krížanje -a s *geogr. prometa* kraj, kjer se cesta v isti ali različni ravnini križa z drugo cesto ali drugimi infrastrukturnimi objekti, npr. z železnico, vodotokom, žičnico

križíšče -a s *geogr. prometa* urejena prometna površina, na kateri se križa dvoje ali več cest ali na kateri se dvoje ali več cest združuje v širšo prometno površino

GL: *geogr. prometa* Izvenivójsko križíšče, *geogr. prometa* nivójsko križíšče

križna ledeniška razpóka -e -e -e ž *hidgeogr.* ledeniška razpoka v obliki križa, ki nastane s sekanjem dveh ali več ledeniških razpok na območju z različnimi smermi premikov ledu v ledeniku ali na stiku različnih ledenikov **PRIM.:** nótranja ledeniška razpóka, préčna ledeniška razpóka, róbna ledeniška razpóka, vzdólžna ledeniška razpóka

križna plastovítost -e -i ž *geomorf.* → križna sedimentácija

križna sedimentácija -e -e ž *geomorf.* sedimentácija z menjajočo se nagnjenostjo plasti, značilna za delte in puščavski pesek **S:** déltna plastovítost, déltna sedimentácija, križna plastovítost

krmna rastlína -e -e ž nav. mn. *agr. geogr.* kulturna rastlina, ki se uporablja za prehrano domačih živali, npr. detelja, silažna koruza, krmna repa **PRIM.:** industrijska rastlína, prehrábná rastlína

krnica -e ž *geomorf.* polkrožno oblikovana globel pod štrmim grebenom, v zgornjem, zaključenem delu ledeniške doline **S:** círk

GL: *geomorf., geogr. krasa* kráška krnica, *geomorf.* ledeniška krnica, *geomorf.* snežníška krnica

krníčno jézero -ega -a s *hidgeogr.* → krníško jézero

krníški ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik v krníški kotanji

krníški prág -ega prága m *geomorf.* → krníški skòk

krníški skòk -ega skòka m *geomorf.* mešto, kjer se krnica zelo štrmo, navpično prelomi **S:** krníški prág

krníško jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v krnici, ki se napaja zlasti s padavinsko vodo in z vodo iz topečega se snega **S:** krníčno jézero

krogotòk vöde -óka -- m *hidgeogr.* → hidrográfski cíkel

krojénje -a s **1.** *geomorf.* razpadanje zaradi notranjih napetosti v kamnini, ki se v magmatskih kamninah pojavijo zaradi štrjevanja in ohlajanja, pri sedimentnih kamninah pa

zaradi izločanja vode, pri čemer ob krčenju nastajajo razpoke, reže **2. geomorf.** preperevanje v neplašnatih, grobozrnatih magmatskih kamninah, ki polagoma napreduje navznoter, pri čemer nastajajo zaobljeni kamninski bloki

kroki -ja m *kart.* enostavna risba, skica, izdelana s pomočjo kompasa in ravnila, ki prikazuje pokrajino, položaj objektov

krokiranje -a s *kart.* upodabljanje pokrajine s kroki

krómični kambisól -ega -a m **1. pedogeogr.** → jérovica **2. pedogeogr.** → pokarbonatna rjava prst

krónosekvéncia -e ž *pedogeogr.* zaporedje prsti, ki se med seboj razlikujejo v nekaterih lastnostih, nastalih zlasti zaradi različno dolgega časa njihovega nastajanja **PRIM.:** pedosekvéncia

krópa -e ž *geogr. krasa* močen kraški izvir izpod štrmega zatrepá

krovnína -e ž **1. geomorf.** višje kamninske plasti, ki ležijo nad talnino **PRIM.:** talnína (1) **2. geomorf.** mlajša kamninska plast, ki leži nad starejšimi **PRIM.:** talnína (2) **3. geomorf.** kamninski sloj, ki pokriva rude **PRIM.:** talnína (3) **4. geomorf.** malo nagubani sedimenti, ki prekrivajo nižje ležeče intenzivno nagubane kamninske plasti ali z metamorfozo spremenjeno starejšo podlago **PRIM.:** talnína (4)

króženje škodljivih snóvi -a -- -- s *var. okolja* ponavljajoče se prehajanje škodljivih antropogenih snovi v lokalno, planetarno okolje in iz njega po prehranjevalni verigi v organizme, v katerih se kopičijo

króženje vóde -a -- s *hidgeogr.* → hidrográfski cíkel

króženje zráka -a -- s *klimatogeogr.* v sebi zaključeno krožno ali elipsasto gibanje zraka **S:** cirkulácija zráka, zráčna cirkulácija

GL: *klimatogeogr.* conálno króženje zráka, *klimatogeogr.* globálno króženje zráka, *klimatogeogr.* meridionálno króženje zráka, *klimatogeogr.* monsúnsko króženje zráka, *klimatogeogr.* obálno króženje zráka, *klimatogeogr.* planetárno króženje zráka

króžna césta -e -e ž *geogr. prometa* cesta, ki omogoča prečne povezave med radialnimi cestami, navadno zgrajena okrog večjih mest za

razbremenjevanje prometa **S:** orbitálna césta **PRIM.:** radiálna césta, tangenciálna césta

křšje -a s *geogr. krasa* kamenje, navadno z oštrejšimi robovi

kserofilna rastlína -e -e ž *biogeogr.* → suholjúbna rastlína

kserofilni organizem -ega -zma m *biogeogr.* → suholjúbni organizem

kserofít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na sušnih območjih

kseromórfni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki je morfolóško, anatomsko prilagojen življenjskim razmeram v suhem, sušnem okolju **PRIM.:** kserotérmni organizem, suholjúbni organizem

kserosól -a m *pedogeogr.* prst s plitvim A-horizontom, ki vsebuje zelo malo organskih snovi, razširjena na sušnih polpuščavskih in štepskih območjih **S:** pôpuščávská prst, serozém, síva puščávská prst

kserotérmni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, prilagojen sušnemu, vročemu okolju **PRIM.:** kseromórfni organizem, suholjúbni organizem

kúcelj -clja m *geomorf., ljud.* nizka vzpetina ali grbina

kukáva -e ž *geogr. krasa, ljud.* večja, vrtači podobna kraška globel

kulminácija -e ž *mat. geogr.* prehod nebesnega telesa čez poldnevnik opazovališča

GL: *mat. geogr.* spódnja kulminácija, *mat. geogr.* zgórnja kulminácija

kultivácija zemljíšč -e -- ž *agr. geogr.* spreminjanje za kmetovanje neuporabnih zemljišč, npr. barij, močvirij, puščav, v obdelovalna zemljišča in njihovo usposabljanje za kmetijsko obdelavo z uravnavanjem količine vode in vlage v prsti, odstranjevanjem šote, fizikalnim in kemičnim izboljševanjem prsti, zlasti s trebljenjem kamenja, apnenjem, gnojenjem, dodajanjem kakovostnejše prsti

kultivírano okólje -ega -a s *spl. geogr.* okolje, ki ga je človek preoblikoval glede na svoje potrebe **PRIM.:** antropogéno okólje, družbeno okólje (1), narávno okólje

kultosól -a m *pedogeogr.* → antropogéna prst (1, 2)

kultúra -e ž **1. spl. geogr.** celota dosežkov, vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega

delovanja, ustvarjanja **2. spl. geogr.** dejavnost, ki obsega področje človekovega umskega, zlasti umetniškega delovanja, ustvarjanja **3. biogeogr., agr. geogr., neuštr.** → kulturna rastlina

GL: *agr. geogr.* agrikultura (1,2), *agr. geogr., hidgeogr.* ákvakultura, *biogeogr., agr. geogr.* árborikultura, *agr. geogr.* glávna kultura, *agr. geogr.* hortikultura (1, 2), *agr. geogr.* kmetijska kultura, *agr. geogr., hidgeogr.* márikultura, *agr. geogr.* méšana kultura (1, 2), *agr. geogr.* mónokultura (1, 2, 3), *agr. geogr.* plástikultura, *agr. geogr.* pólikultura (1, 2), *biogeogr.* sílvikultura, *agr. geogr.* trájna kultura, *spl. geogr.* visóka kultura

kulturna dediščina -e -e ž *geogr. turizma, var. okolja* po človeku ustvarjeni objekti, deli kulturne pokrajine, ki imajo za državo ali ožje območje posebno estetsko, zgodovinsko, kulturno, znanstveno, izobraževalno vrednost **PRIM.:** narávna dediščina

kulturna geografija -e -e ž *spl. geogr.* → družbena geografija

kulturna méja -e -e ž *polit. geogr.* institucionalno nedoločena, navadno v širšem pasu potekajoča meja, do katere sega območje, ki ga poseljuje določena jezikovna, etnična, verska skupnost

kulturna pokrájina -e -e ž *spl. geogr.* pokrajina, kjer antropogene pokrajinske prvine prevladujejo nad naravnimi **S:** preobrážena pokrájina **PRIM.:** narávna pokrájina, prvobítna pokrájina

kulturna rastlina -e -e ž *biogeogr., agr. geogr.* rastlina, vzgojena z mutacijo, križanjem, selekcijo za prehrano ljudi, domačih živali, industrijsko predelavo **S:** korištna rastlina, kultura (3) **PRIM.:** industrijska rastlina, kfmna rastlina, prehrámbna rastlina, zdravílina rastlina

kulturna stépa -e -e ž **1. agr. geogr.** stépa, v kateri namesto prvotnih rastlin rastejo kulturne rastline **2. agr. geogr.** kmetijsko zemljišče, zaradi preveč intenzivne rabe izčrpano tako, da njegova nadaljnja raba ni več smotrna oziroma gospodarna, zato je za daljši čas opuščeno

kulturna terása -e -e ž *agr. geogr.* bolj ali manj vodoravna ploskev, vrezana na štrminah v pobočje zaradi pridobitve kmetijskega zemljišča, zmanjšanja erozije prsti, povečanja

talne vlažnosti, namakanja **S:** antropogéna terása

kulturni spomeník -ega -a m *geogr. turizma* za določeno kulturo pomemben predmet, naselje ali njegov del, pokrajinsko območje, zbirka **PRIM.:** arheolóški spomeník, etnolóški spomeník, urbaníštni spomeník, zgodovinski spomeník

kúmul -a in kúmulus -a m *klimatogeogr.* kopaš oblak navpičnega razvoja

kumulatívno onesnaževánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* skupno onesnaževanje okolja zaradi različnih onesnaževalcev, ki se lahko v medsebojnem součinkovanju sinergijsko poveča

kúmulonímb -a in kúmulonímbus -a m *klimatogeogr.* oblak navpičnega razvoja velikih razsežnosti

kúmulonímbus -a m *klimatogeogr. gl.* kúmulonímb

kúmulus -a m *klimatogeogr. gl.* kúmul

kúpola -e ž *geomorf.* → pahljáčašta gúba

kúpolašto goróvje -ega -a s *geomorf.* kupolašto dvignjen del Zemljine skorje, s katerega so z erozijo odstranjene zgornje plasti sedimentnih kamin in zato razkrite spodnje metamorfne ali magmatske kamnine **PRIM.:** grúdašto goróvje, nagúbano goróvje, vulkánsko goróvje

kurvíméter -tra m *kart.* naprava za merjenje krivih črt na zemljevidu in ugotavljanje njihove dolžine

kvadránt -a m **1. mat. geogr.** priprava za merjenje višine, npr. nebesnih teles **2. mat. geogr.** četrtna koledarskega leta, ki ne sovпада z letnimi časi **PRIM.:** jesén, polétje, pomlád, zíma

kvadrátašta njíva -e -e ž *agr. geogr.* njiva bolj ali manj kvadratne oblike, prilagojena uporabi rala, s katerim se prst rahlja prečno in vzdolžno, značilna za poljsko razdelitev v antičnem rimskem cesarstvu

kvadrátúra -e ž *mat. geogr.* medsebojni položaj Zemlje, Lune in Sonca ob prvem in zadnjem kraju, ko šta Luna in Sonce glede na Zemljo pod pravim kotom, zato je njuna skupna privlačna sila najmanjša **PRIM.:** sizígiij

kvadrátúrna plíma -e -e ž *hidgeogr.* najmanjša plíma ob kvadraturi **PRIM.:** sizigiálna plíma

kvantitativna geografija -e -e ž *spl. geogr.* del geografije, ki proučuje geografske pojave,

processe s kvantitativnimi metodami, izraža ugotovitve v merljivih količinah

kvantitativna géomorfologija -e -e ž *spl. geogr.* del geomorfologije, ki proučuje reliefne oblike s kvantitativnimi metodami **S:** géomorfometrija

kvarcít -a m *geomorf.* metamorfna kamnina, nastala s preobrazbo kremenovega peščenjaka
kvartár -ja m **1.** *geomorf.* mlajša perioda kenozoika, ki traja zadnjih 1,640.000 let in se deli na pleistocen in holocen **2.** *spl. geogr.* → kvartárni séktor

kvartárna dejavnost -e -i ž nav. mn. *spl. geogr.* celota družbenih dejavnosti, namenjenih delovanju družbe, kot so stanovanjsko-komunalna dejavnost, finančne, tehnične in poslovne storitve, izobraževanje, znanost, kultura, informiranje, zdravstveno in socialno zdravstvo, uprava, politično delovanje **PRIM.:** primárna dejavnost, sekundárna dejavnost, terciárna dejavnost (1, 2)

kvartárna terása -e -e ž *geomorf.* terasa kvartarne starosti

kvartárni séktor -ega -ja m *spl. geogr.* del gospodarstva, ki obsega kvartarne dejavnosti **S:** kvartár (2) **PRIM.:** primárni séktor, sekundárni séktor, terciárni séktor

kváziglobálno obsévanje -ega -a s *klimatogeogr.* vsota direktnega in difuznega sončnega obsevanja vodoravne, nagnjene ali navpične površine **PRIM.:** globálno obsévanje

kvázistacionárno króženje mórskje vóde -ega -a --- s *hidogeogr.* zaključen del splošnega kroženja morske vode v oceanih, širok od 1000 km do 10.000 km **S:** oceánsko króženje vóde

kvéšta -e ž *geomorf.* asimetričen greben, nastal s selektivno erozijo malo nagnjenih kamninskih skladov, s skladnim položnim pobočjem na eni strani in neskladno štrmo stopnjo na drugi **PRIM.:** eskarpment, strukturna stópnja

kvéstašta lášta -e -e ž *geogr. krasa* vsaka od lášt, ki si na ravnem ali nagnjenem površju sledijo obratno kot opeke na strehi, s čelom skladov na zgornji strani zaradi večjega nagiba kamninskih skladov in manjšega nagiba površja **S:** kvéstašti lášt

kvéstašti lášt -ega -a m *geogr. krasa* → kvéstašta lášta

kvóta ulôva -e -- ž *hidogeogr.* mednarodno dogovorjen skupni letni ulov na določenem ribolovnem območju in deleži rib posameznih vrst, ki jih lahko izlovi določena država

L

labílno ozráčje -ega -a s *klimatogeogr.* ozračje, v katerem se temperatura z višino hitro znižuje, tako da se pojavlja močna zračna konvekcija, kar povzroča nevihte z nalivi **S**: nêstábilno ozráčje **PRIM.:** stábilno ozráčje

labílnoôst okólja -i -- ž *var. okolja* zmanjšana uravnovešenost določenega okolja zaradi človekovega neustreznega ravnanja, ki povzroča njegovo občutljivost in zmanjšuje samočištilno, regeneracijsko in nevtralizacijsko sposobnost

lábora -e ž *geomorf.* → konglomerát

lábska ohladítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleistocenska ohladitev na severu Evrope, okrog 600.000 let pred sedanjo, med neizrazitimi obdobji otoplitve po menapski poledenitvi in cromersko otoplitvijo

ládang -a m *agr. geogr.* požigalništvo v Indoneziji **PRIM.:** chitimene, kaingin, mílpa, roca, tavy

ladjedélniôstvo -a s *ind. geogr.* industrijska dejavnost, ki se ukvarja z gradnjo, opremljanjem, predelavo, popraviljanjem ladij, čolnov in drugih plovil

lagúna -e ž **1.** *hidogeogr., geomorf.* morska plitvina s slano ali polslano vodo, ki jo od morja ločuje sipina, značilna za nizke peščene obale **2.** *hidogeogr., geomorf.* morska plitvina na atolu, ki jo od morja ločuje koralni greben

GL: *var. okolja* čistilna lagúna, *var. okolja* očiščevalna lagúna, *var. okolja* ozračjevalna lagúna

lagúnska obála -e -e ž *geomorf.* obala, razčlenjena z lagunami

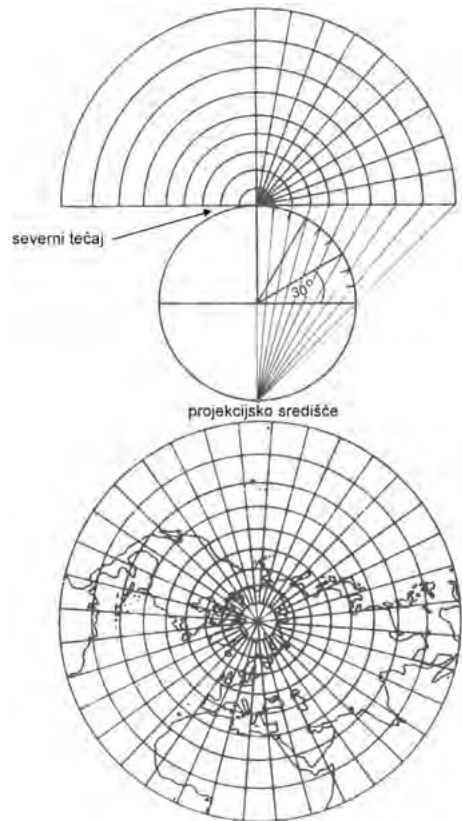
láhar -ja m *geomorf.* drobirski tok ali plaz, večinoma iz vulkanskega pepela, nastal zaradi topljenja snega, taljenja ledu ob vulkanskem izbruhu ali z destabilizacijo pobočij vulkana zaradi potresa, izdatnih padavin

láhka industrija -e -e ž *ind. geogr.* industrijske

panoge, ki proizvajajo blago za široko porabo, npr. živilska, oblačilna, obutvena, papirna industrija **PRIM.:** têžka industrija

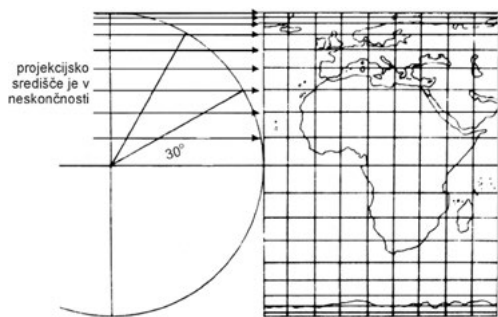
lakolít -a m *geomorf.* gobaôto oblikovana gmota strjene magme, ki je prodrla med viôje plasti litosfere **PRIM.:** batolít, fakolít, lopolít, plutón, síl

Lámbertova projékcija -e -e in lámbertova projékcija -e -e ž *kart.* vsaka od več kartografskih projekcij, ki se razlikujejo po dotikalíôu projekcijske ploskve ali valja z

Lámbertova ekvivalentna azimutna projekcija

Zemljo (polarna, ekvatorska), pri čemer je izhodišče projekcijskih žarkov v neskončnosti, podobna stožčni projekciji, sloneča na dveh standardnih vzporednikih, na katerih so deformacije rameroma majhne, primerna za prikazovanje območij, razpotegnjenih v smeri vzhod–zahod, zlasti za letalske navigacijske zemljevide

Lambertova ekvivalentna valjna projekcija

lamína -e ž *geomorf.* tanka kamninska plašt z debelino manj kot 1 cm, ki jo sestavljajo ploščice, luske, lišiči različnih mineralov

laminárni vòdni tók -ega -ega -a m *hidrogeogr.* vodni tok, pri katerem se posamezni vodni sloji zelo počasi gibljejo drug ob drugem, ne da bi se med seboj mešali **PRIM.:** turbuléntni vòdni tók

lánd -a tudi lande -da [lánd] m (fr.) *biogeogr.* nizko rastlinstvo na kisljih prsteh na območjih z zmernim oceanskim podnebjem, ki ga sestavljajo jesenska vresa, zelnote rastline, praproti, mahovi in lišaji

lande -da [lánd] m *biogeogr. gl.* lánd

lápil -a m (ital. lapillo) *geomorf.* kos štrnjene lave s premerom od 2 mm do 64 mm, ki ga izvrže vulkan in je vseskozi v trdnem stanju **PRIM.:** vulkánska bómbe

Laplaceova tóčka -e -e [laplásova] in laplaceova tóčka -e -e ž *kart.* vsaka od dveh točk, na katerih se s pomočjo nebesnih teles določajo zemljepisne koordinate in azimutne stranice pri triangulaciji

lápor -ja m *geomorf., neuštr.* → láporovec

láporovec -vca m *geomorf.* klastična sedimentna kamnina iz kalcitnih in dolomitnih zrn ter mineralov glin **S:** lápor, opóka (1)

lash -a [lêš] m (ang. lighter aboard ship) *geogr. prometa* čezoceanska tovorna ladja z naloženimi vleki na krovu, ki jih v bližini namembne luke spuščijo v vodo, tako da ti lahko vanjo sami vplujejo

lásnica -e ž *pedogeogr.* → kapilára

lášt -a m *geogr. krasa* → lášta

lášta -e ž *geogr. krasa* večja ali manjša skalna plošča z enakim nagibom kot kamninski skladi, nastala z ledeniško erozijo in luščenjem vzdolž lezik, navadno v debeloskladovitem apnencu **S:** lášt, láštašta plòšča, láštašta políca, skladòvna plòšča

GL: *geogr. krasa* gládka lášta, *geogr. krasa* kotlíčasta lášta, *geogr. krasa* kvéstašta lášta, *geogr. krasa* štopníčasta lášta, *geogr. krasa* žlebíčasta lášta

láštašta plòšča -e -e ž *geogr. krasa* → lášta

láštašta políca -e -e ž *geogr. krasa* → lášta

láštašti krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, za katerega so značilne lašte

GL: *geogr. krasa* láštašti visokogòrski krás

láštašti pòdi -ih -ov m mn. *geogr. krasa* podi, ki jih v celoti ali v večjem delu sestavljajo lašte

GL: *geogr. krasa* láštašto-kotlíčasti pòdi

láštašti visokogòrski krás -ega -ega -a m *geogr. krasa* visokogorski kras, za katerega so značilne lašte

láštašto-kotlíčasti pòdi -ih -ov m mn. *geogr. krasa* laštašti podi s pogostimi kotličí

láštašto podólje -ega -a s *geogr. krasa* ledeniško in kraško preoblikovano podolje na visokogorskih podih, katerega površje je sestavljeno v glavnem iz lašt

laténtna energíja -e -e ž *пок. ekol.* sončna energija, uskladiščena v fosilnih gorivih, npr. premogu, nafti, zemeljskem plinu

laténtna onesnáženost okólja -e -i -- ž *var. okolja* prikrita, navzven neopazna onesnaženost okolja, ki jo odkrijejo šele natančnejše raziskave, zato je ob pojavu opaznih posledic ukrepanje navadno prepozno

laterít -a m *pedogeogr.* mehurjašta, žlindri podobna, opekašto rdeča, tudi več m debela snov v profilu nekaterih oblik feralsola z železovimi, aluminijevimi in titanovimi oksidi, ki je v notranjosti navadno mehka in v šliku z zrakom otrdi

lateritna pršt -e pršči ž *pedogeogr.* → feralsól

laterizácija -e ž *pedogeogr.* pedogenetski proces nastajanja laterita

latifúndija -e ž **1. agr. geogr.** kmetijsko veleposestvo v Južni Ameriki, po izvoru iz poznega fevdalizma, s še vedno ohranjenimi polfevdalnimi odnosi **2. agr. geogr.** kmetijsko veleposestvo v Italiji **3. agr. geogr.** veliko kmetijsko posestvo v rimskem cesarstvu, v obdobju razpadanja sužnjelastništva, v lašti državnih uradnikov, političnih funkcionarjev, vojskovodij, denarnih špekulantov, ki so ga obdelovali sužnji in polsvobodni kmetje

latinizácijski ključ -ega -a m *kart.* razpredelnica, v kateri so znamenja nelatinične pisave pojasnjena z ustreznimi latiničnimi črkami

latosól -a m *pedogeogr.* → feralsól

láva -e ž **1. geomorf.** magma, ki prodre na Zemljino površje in se po njem razlije **PRIM.:** mágma **2. geomorf.** kamnina, nastala s štrjevanjem magme

GL: *geomorf.* hudoúrniška láva

lavína -e ž **1. geomorf.** tok žareče lave ob izbruhu vulkana **2. hidgeogr.** → sněžni pláz

lavínska brázda -e -e ž *geomorf.* → plazóvna brázda

lavínski biltén -ega -a m *klimatogeogr., hidgeogr.* zgoščeno obveščilo o vremenskih in snežnih razmerah na določenem območju, ki navaja tudi stopnjo nevarnosti proženja snežnih plazov **S:** poročilo o stánju snegá in sněžne oděje

lavínski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* → plazóvni ledeník

lavínsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero ob vznožju vulkana, nastalo v kotanji, kjer je skrepenela lava

lávni plató -ega -ja m *geomorf.* → bazáltni pokròv

lavrencíjski gózd -ega -a m *biogeogr.* mešani gozd v dolini Reke svetega Lovrenca, na območju Velikih jezer in severu Apalačev v Severni Ameriki **PRIM.:** hudsonski gózd

láz láza m *agr. geogr.* v obdobju drugotne kolonizacije s trebljenjem izkrčeno polje blizu vasi ali v bolj oddaljeni gmajni **PRIM.:** chrét (2), fráta (1), ledína (2), novína (2), rôvt (1), rút

lebensraum -a [lébɛnsraum] m (nem.) *polit. geogr.* → življénjski pròstor (2)

lebič -íča m *klimatogeogr.* močen jugozahodni veter v Sredozemlju, znanilec nevihte

léča ledú -e -- ž *hidgeogr.* led v obliki leče, vzporedne s površjem

léd ledú m *hidgeogr.* voda v trdnem agregatnem stánju

GL: *hidgeogr.* antárktični léd, *hidgeogr.* celínski léd, *hidgeogr.* fírnski léd, *hidgeogr.* fosilni léd, *hidgeogr.* globínski léd, *hidgeogr.* íglašti léd, *hidgeogr.* injekcijski léd, *hidgeogr.* intruzívni léd, *hidgeogr.* kapilárni léd, *hidgeogr.* kongelácijski léd, *hidgeogr.* kontinentáltni léd, *geomorf.* kotánja mftvega ledú, *hidgeogr.* léča ledú, *hidgeogr.* ledeníški léd, *hidgeogr.* mórski léd, *hidgeogr.* mftvi léd (1, 2), *hidgeogr.* mřzli léd, *hidgeogr.* plavajóči léd, *hidgeogr.* podzémeljski léd, *hidgeogr.* podzémni léd (1, 2), *hidgeogr.* polárni léd, *hidgeogr.* regelácija ledú, *hidgeogr.* segregácijski léd, *hidgeogr.* vódni léd, *hidgeogr.* zmérno tópli léd, *hidgeogr.* žilni léd (1, 2), *hidgeogr.* žívi léd

ledéna dóba -e -e ž **1. klimatogeogr., geomorf.** obdobje v Zemljini geološki zgodovini, za katero je značilno večkratno zaporedje ohladitev s poledenitvami in krajših vmesnih otoplitev **S:** glaciálna dóba **2. klimatogeogr., geomorf.** vsako od več hladnejših obdobj pleistocena, v mlajšem pleistocenu po alpski klasifikaciji donavska kot najstarejša, mindelska, gúnška, riška in wúrmska poledenitev kot najmlajša **S:** dilúvij (2), glaciál (1), glaciálna dóba, pleistocén (2), poledenítev (3) **PRIM.:** gúnška poledenítev, mindelska poledenítev, riška poledenítev, wúrmska poledenítev

GL: *klimatogeogr., geomorf.* dónavska ledéna dóba, *klimatogeogr.* mála ledéna dóba, *klimatogeogr., geomorf.* medledéna dóba, *klimatogeogr., geomorf.* pòledéna dóba

ledéna góra -e -e ž *hidgeogr.* za severno poloblo značilna velika gmota plavajočega ledu, odlomljena od ledenika ali roba ledenega pokrova, navadno z 90 % prostornine pod vodno gladino **PRIM.:** ledéna plòšča

ledéna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama v večji nadmorski višini, v kateri se večji del leta ali celo leto ohranja led

ledéna meglà -e -è ž *klimatogeogr.* megla iz drobnih ledenih kristalčkov, ki nastane, ko zelo hladen zrak prodre nad sorazmerno toplejšo vodno površino, pri čemer se dvi-

gajocha para s sublimacijo spremeni v trdne ledene delce

ledéna plôšča -e -e ž *hidgeogr.* za južno poloblo značilna velika gmota ledu, plavajoča na vodi, odlomljena od roba ledene police
PRIM.: ledéna góra

ledéna polica -e -e ž *hidgeogr.* prostrana plošča ledu v nadaljevanju ledenega pokrova, plavajoča v šelfnem morju ali oprta na morsko dno, zlasti ob antarktični obali

ledéna puščáva -e -e ž *biogeogr.* pokrajina, trajno prekrita z ledom ali snegom, kar onemogoča rasti rastlin
PRIM.: hládna puščáva, tópla puščáva

ledéna róža -e -e ž *klimatogeogr.* razgiban vzorec ledenih kristalov, ki nastane na okenskem steklu z zamrznitvijo kapljic rose

ledenica -e ž **1.** *geogr. krasa* udornica ali brezno, kjer se dolgo v poletje ali trajno ohranja led **2.** *geogr. nas., v Brkinih in na Krasu* pastirski koči podoben objekt, namenjen hranjenju, skladiščenju ledu, katerega dve tretjini sta vzdani v tla, zgornja tretjina iz kamna pa je prekrita s slamo ali strešniki

ledéni dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* dan s celodnevno temperaturo pod $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$
PRIM.: hládni dán, mřzli dán, tópli dán, vróči dán

ledéni děž -ega děžja m *klimatogeogr.* padavina v obliki ledenih zrnec, ki nastane, kadar dežne kaplje iz toplejše zračne gmote padajo skozi mrzlo zračno plast tik nad površjem, pri čemer zamrznejo

ledeník -a m *hidgeogr.* iz snega nastala večja gmota ledu, ki zaradi težnosti drsi navzdol

GL: *hidgeogr.* aktívni ledeník (1, 2), *hidgeogr.* akumulacijsko obmóčje ledeníka, *hidgeogr.* aljáški ledeník, *hidgeogr.* álpski ledeník, *hidgeogr.* bazálne lastnósti ledeníka, *hidgeogr.* bóčni ledeník, *hidgeogr.* dolínski ledeník, *hidgeogr.* glávni ledeník, *hidgeogr.* górski ledeník, *geomorf., hidgeogr.* grúščnati ledeník, *hidgeogr.* hládni ledeník, *hidgeogr.* kolébanje ledeníkov (1, 2), *hidgeogr.* kôpenski ledeník, *hidgeogr.* krníški ledeník, *hidgeogr.* lavínski ledeník, *hidgeogr.* ledeník v níši, *hidgeogr.* línija ravnótéžja ledeníka, *hidgeogr.* lokálni ledeník, *hidgeogr.* mórski ledeník, *hidgeogr.* mřtvi ledeník, *hidgeogr.* napredováñje ledeníka, *hidgeogr.* navéjani ledeník, *hidgeogr.* nëaktívni ledeník, *hidgeogr.*

nèperiódično kolébanje ledeníkov, *hidgeogr.* norvéški ledeník, *hidgeogr.* obmóčje nastájania ledeníka, *hidgeogr.* obmóčje taljénja ledeníka, *hidgeogr.* obréžni ledeník, *hidgeogr.* odtóčni ledeník, *hidgeogr.* pasívni ledeník, *hidgeogr.* periódično kolébanje ledeníkov, *hidgeogr.* plazóvni ledeník, *hidgeogr.* pobóčni ledeník, *hidgeogr.* podóžni preréz ledeníka, *hidgeogr.* polisintézní ledeník, *hidgeogr.* politermálni ledeník, *hidgeogr.* přéčni preréz ledeníka, *hidgeogr.* premíkanje ledeníka, *hidgeogr.* pulzácija ledeníkov, *hidgeogr.* pulzirajóči ledeník, *hidgeogr.* ravnovéсна méja ledeníka, *hidgeogr.* razcépłjeni ledeník, *hidgeogr.* raztóčni ledeník, *hidgeogr.* redílno obmóčje ledeníka, *hidgeogr.* redíšče ledeníka, *hidgeogr.* regenerírani ledeník, *hidgeogr.* sestávłjeni ledeník, *hidgeogr.* stránški ledeník, *hidgeogr.* súbpólárni ledeník, *hidgeogr.* šéłfni ledeník, *hidgeogr.* širokokónčni ledeník, *hidgeogr.* talílnó obmóčje ledeníka, *hidgeogr.* talíšče ledeníka, *hidgeogr.* tópli ledeník, *hidgeogr.* turkeštánski ledeník, *hidgeogr.* umíkanje ledeníka, *hidgeogr.* viséči ledeník, *hidgeogr.* Žíví ledeník

Višinski přéčni preréz ledeníka

ledéni kápnik -ega -a m *hidgeogr.* kapnik, ki nastaja z zmrzovanjem kapljajoče vode

ledéni klín -ega -a m *hidgeogr.* led v obliki klina s širino do 2 m pri vrhu in dolžino do 10 m, ki nastaja na območju permafrosta in se zaradi poletnega vdiranja vode v notranjost in zimskega zmrzovanja postopoma večá **S:** kríoturbátni klín

GL: *geomorf.* fosílni ledéni klín, *geomorf.* štrukturná tlá ledénih klínov

ledeník v níši -a -- -- m *hidgeogr.* ledeník v majhni krnici

ledení možjé -ih móž m mn. *klimatogeogr.* čas zadnjih pomladanskih ohladitev 12., 13. in 14. maja, ko godujejo svetniki Pankracij, Servacij, Bonifacij

ledení pláz -ega plazú m *hidgeogr.* plaz ledeniškega ledu, navadno zaradi podiranja serakov v ledenem slapu, na območju ledeniškega čela ali v visečih ledenikih

ledení pokròv -ega -òva m *hidgeogr.* obsežna, lahko tudi več km debela gmota ledu, ki ne glede na izoblikovanost podlage sklenjeno pokriva del celine ali celo celino **S:** celinski léd, kontinentalni léd, ledeniški štít, polárni léd **PRIM.:** ledeniški pokròv

ledeníška akumulácija -e -e ž *geomorf.* → glaciálna akumulácija (1)

ledeníška akumulácijska oblíka -e -e -e ž *geomorf.* reliefna oblíka, nastala z ledeniško akumulácijo **S:** glációakumulácijska oblíka

ledeníška bariéra -e -e ž *geomorf.*, *hidgeogr.* zapora štranske doline z glavnim ledenikom, ki lahko povzroči zajezitev ledeniške vode

ledeníška bilánca -e -e ž *hidgeogr.* razlika med kopičenjem ledu in ablácijo

ledeníška dolína -e -e ž *geomorf.* dolina s prečnim prerezom v obliki črke U, ki v zgornjem delu prereza prehaja v ledeniško rame, nad njim pa v gorski greben **S:** Ú-dolína **PRIM.:** korítašta dolína, V-dolína

GL: *geomorf.* obviséla ledeníška dolína

ledeníška erozija -e -e ž *geomorf.* dolbenje, razjedanje Zemljinega površja zaradi delovanja ledenikov **S:** eksarácija (2), glaciálna erozija

GL: *geomorf.* podledeníška erozija

ledeníška geologija -e -e ž *geomorf.* del geologije, ki proučuje preoblikovanje Zemljinega površja zaradi poledenitev **S:** glaciálna geologija

ledeníška géomorfologija -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje preoblikovanje Zemljinega površja zaradi ledenikov **S:** glaciálna géomorfologija

ledeníška gòba -e -e ž *geomorf.*, *hidgeogr.* → ledeníška míza

ledeníška grbína -e -e ž *geomorf.* ovalna skalna vzpetina, na udarni strani ledeniškega delovanja štrmejša in prepredena z razami, na nasprotni strani pa položnejša in povsem gladka **S:** roche moutonné, živoskálni drúmlin

GL: *geomorf.* ledeníška grbína z rëpom

ledeníška grbína z rëpom -e -e --- ž *geomorf.* ledeníška grbína z morenskimi nasipom v podaljšku, ki kaže smer gibanja ledenika **S:** crag and tail

ledeníška gróblja -e -e ž *geomorf.* → moréna (1, 2)

ledeníška jáma -e -e ž *hidgeogr.* jama v ledu ledenika **PRIM.:** ledeníško bréžno

ledeníška kápa -e -e ž *hidgeogr.* manjši osamljen ledeniški pokrov

ledeníška kotánja -e -e ž *geomorf.* → čélna kotánja

ledeníška kréda -e -e ž *geomorf.* drobnozrnati sediment ledeniških jezer z varvno sedimentácijo **S:** jézerska kréda

ledeníška krníca -e -e ž *geomorf.* krnica, nastala zaradi erozijskega in transportnega delovanja ledu **PRIM.:** snežníška krníca

ledeníška míkroerozijska oblíka -e -e -e ž *geomorf.* drobna srpašta reliefna oblíka, nastala zaradi mehanskega delovanja ledenika na živoskalno podlago

ledeníška míza -e -e ž *geomorf.*, *hidgeogr.* ledeniški balvan z ledenim podstavkom na površju ledenika, nastal zaradi hitrejšega taljenja ledu v okolici podstavka **S:** ledeníška gòba

ledeníška móka -e -e ž *geomorf.* z ledeniško erozijo nastala meljašta frakcija, ki jo ledeníška voda odnaša v ledeníška jezera

ledeníška obrúšenost -e -i ž *geomorf.* lastnost ledeníško erodiranega živoskalnega površja, ki kaže značilno usmerjeno valovitost, zglajenost in oraženost

ledeníška odkladnína -e -e ž *geomorf.* → ledeníški sedimènt

ledeníška pláštница -e -e ž *hidgeogr.*, *geomorf.* nepravilna, navadno vijugava pasovita ali črtašta talilna oblíka na območju redišča ledenika, ki nastane zaradi odlaganja mineralnih snovi in različne odbojnosti ledeniških plášt ob njihovem izdanku na ledeníško površino

ledeníška poč -e počí ž *hidgeogr.* → ledeníška razpóka

ledeníška pokrájina -e -e ž *geomorf.* pokrajina z značilnostmi ledeníško preoblikovanega površja

ledeníška politúra -e -e ž *geomorf.* → ledeníška zglájenost

ledeniška ráza -e -e ž nav. mn. *geomorf.* značilna črta ali raza na površini oraženca ali v skalni podlagi ledenika, nastala z erozijskim delovanjem delcev v premikajočem se ledeniku

ledeniška razpóka -e -e ž *geomorf.*, *hidgeogr.* razpoka v ledeniku, nastala zaradi njegovega premikanja po neenakomerno štrmem pobočju **S:** ledeniška poč

GL: *hidgeogr.* kržna ledeniška razpóka, *hidgeogr.* nótranja ledeniška razpóka, *hidgeogr.* préčna ledeniška razpóka, *geomorf.*, *hidgeogr.* róbná ledeniška razpóka, *hidgeogr.* vzdólišna ledeniška razpóka

ledeniška réka -e -e ž **1.** *hidgeogr.* motna reka, ki izvira izpod talečega se ledenika in ima največ vode poleti **2.** *hidgeogr.* vodni tok na površju ledenika, navadno kratek

ledeniška sêrija -e -e ž *geomorf.* zaporedje značilnih ledeniških in akumulacijskih oblik na čelu celinske poledenitve, med čelno kotanjo in pradolino **S:** glaciálna sêrija

ledeniška škrápja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* navadno zelo razčlenjena in vijugava škraplja, nastala zaradi korozije ledeniške vode

ledeniška vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, nastala iz ledeniškega ledu, zaradi precejšnje vsebnosti CO₂ z veliko sposobnostjo raztapljanja karbonatnih kamnin, odtekajoča izpod ledenika kot ledeniški potok ali ledeniška reka **S:** lednica **GL:** *hidgeogr.* podledeniška vóda

ledeniška vráta -ih vrát s mn. *hidgeogr.* odprtina na koncu ledeniškega jezika, iz katere teče ledeniški potok

ledeniška zajéda -e -e ž *geomorf.* žleb v živoskalni podlagi, nastal zaradi ledeniške erozije

ledeniška zglájenošt -e -i ž *geomorf.* zelo gladka obrušenošt skalne podlage ledenika **S:** ledeniška politúra

ledeniški balván -ega -a m *geomorf.* večja, osamljena skala z drugačno kamninsko sestavo od okolice, ker jo je ledenik odložil daleč od območja izvora **S:** balván, erátična skála, erátični blók, erátik **PRIM.:** podórni balván

ledeniški hudóurnik -ega -a m *hidgeogr.* hudsonik, ki priteka izpod ledenika v času poletnega taljenja ledu in prenaša s seboj veliko gradiva

ledeniški izvír -ega -a m *hidgeogr.* voda, ki priteče izpod ledu skozi ledeniška vrata

ledeniški jêzik -ega jezika m *hidgeogr.* spodnji, podolgovati del ledenika, kjer se led tali

ledeniški krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v gorah ali na nižjih apnenčastih območjih, kjer se zaradi vplivov preteklih poledenitev prepletajo kraške in ledeniške oblike **S:** gláciokrás

GL: *geogr. krasa, geomorf.* álpški ledeniški krás, *geogr. krasa, geomorf.* góli visokogórski ledeniški krás, *geogr. krasa, geomorf.* górski ledeniški krás, *geogr. krasa, geomorf.* ledeniški krás nižjih nadmórskih višín, *geogr. krasa, geomorf.* ledeniški polárni krás, *geogr. krasa* obledeniški krás, *geogr. krasa* podledeniški krás (1, 2), *geogr. krasa, geomorf.* polárni ledeniški krás, *geogr. krasa* póstledeniški krás, *geogr. krasa, geomorf.* predgórski ledeniški krás, *geogr. krasa* predledeniški krás (1, 2), *geogr. krasa, geomorf.* visokogórski ledeniški krás

ledeniški krás nižjih nadmórskih višín -ega -a --- m *geogr. krasa, geomorf.* ledeniški kras na območjih nekdanje celinske poledenitve, ki je zaradi lašt podoben visokogorskemu krasu

ledeniški léd -ega ledú m *hidgeogr.* led, ki sestavlja ledenik, nastal iz snega s prekristalizacijo in z metamorfozo zaradi premikanja

ledeniški lônec -ega -nca m **1.** *geomorf.* navpična okroglašta vdolbina v skalni podlagi ledenika, nastala zaradi vrtnčenja ledeniške vode in ledeniškega grušča, meljnikov v njej **S:** ledeniški mlín **2.** *hidgeogr.* okroglašta vdolbina v ledeniku, ki jo naredi v ledeniško razpoko vrtnčašto tekoča ledeniška voda

ledeniški materiál -ega -a m *geomorf.* → ledeniško gradívo

ledeniški mlín -ega -a m *geomorf.* → ledeniški lônec (1)

ledeniški nanòs -ega -òsa m *geomorf.* sedimenti, ki jih odložijo ledeniki **S:** glaciálna akumulácija (2) **PRIM.:** ledeniški sediment, ledeniško gradívo

ledeniški nasíp -ega -a m *geomorf.* → morénski nasíp

ledeniški obrús -ega -a m *geomorf.* zglájeno mešto v skalni podlagi, kjer se je premikal ledenik

GL: *geomorf.* tálni ledeniški obrús

ledeniški pláz -ega plazú m *hidgeogr.*, *geomorf.* ledena gmota, ki se na štrmem pobočju loči, odtrga od ledenika in zdrsne navzdol

ledeniški pokròv -ega -òva m *hidgeogr.* večje ali manjše sklenjeno poldenelo območje **PRIM.:** ledéni pokròv

ledeniški polárni krás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* kras na polarnih območjih z gruščnatim površjem, nastalim zaradi zmrzali **S:** polárni ledeniški krás

ledeniški pôtok -ega potòka m *hidgeogr.* kalen potok, ki teče izpod ledenika v ledeniških vratih

ledeniški pregíb -ega -a m *geomorf.* meja med pobočjem ledeniške doline in ledeniškim ramenom

ledeniški psévdokrás -ega -a m *geomorf.* kraškimi jamam podobne izvotline v piedmontskih ledenikih, značilne za Spitsberge

ledeniški reliéf -ega -a m *geomorf.* relief z značilnimi oblikami, nastalimi zaradi poldenitve **S:** glaciálni reliéf

ledeniški režím -ega -a m **1.** *hidgeogr.* širjenje in krčenje ledenika **2.** *hidgeogr.* enostavni rečni režim, ki ga uravnava zlasti taljenje ledenikov, zato je v naših razmerah vodni višek v času najbolj izdatnega taljenja ledu poleti, nižek pa pozimi **S:** glaciálni režím **PRIM.:** dežni režím, snéžni režím

ledeniški sedimènt -ega -ènta m *geomorf.* sediment, ki ga odloži, nakopiči ledenik **S:** glaciálni sedimènt, glaciagéni sedimènt, ledeniška odkladnina **PRIM.:** ledeniški nanòs, ledeniško gradívo

GL: *geomorf.* ledeniško-estuárijski sedimènt, *geomorf.* ledeniško-mòrski sedimènt

ledeniški sistém -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* sistém več ledenikov, ki se z različnih strani, tudi čez sedla in grebene, spuščajo v glavno dolino, značilen za Alpe v pleistocenu, zdaj pa za obalno območje Aljaske in nekatere dele Spitsbergov

ledeniški sláp -ega -a m *hidgeogr.* del ledenika z močno povečanim štrmcem

ledeniški štádij -ega -a m **1.** *klimatogeogr., geomorf.* del ledene ali medledene dobe **2.** *hidgeogr., geomorf.* položaj ali obseg ledenika

ledeniški súbpolárni krás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* → súbpolárni krás

ledeniški súnek -ega -nka m *hidgeogr.* nenadno povečanje hitrosti gibanja ledenika

ledeniški ščit -ega -a m *hidgeogr.* → ledéni pokròv

ledeniški tók -ega -a m *hidgeogr.* premikajoči se led v ledeniku

ledeniški véter -ega -tra m *klimatogeogr.* mrzel padajoči veter z območja ledenika

ledeniški žèp -ega žèpa m *hidgeogr.* večja praznina v telesu ledenika, kjer se zbirajo ledeniške vode

ledeniško brézno -ega -a s *hidgeogr.* brezno v ledeniškem ledu **PRIM.:** ledeniška jáma

ledeniško brúšenje -ega -a s *geomorf.* dolbenje, razjedanje kamninske podlage zaradi pritiska ledu in morenskega gradiva v njem

ledeniško čèlo -ega -a s *hidgeogr.* najnižji, polkrožno oblikovan del ledeniškega jezika, ki se pomika naprej

ledeniško-estuárijski procés -ega -a m *geomorf.* geomorfološki proces, značilen za estuarij, kamor sega ledeniški jezik **S:** glaci-oeštuárski procés

ledeniško-estuárijski sedimènt -ega -ènta m *geomorf.* sediment, ki nastaja v estuariju, kamor sega ledeniški jezik **S:** glaci-oeštuárski sedimènt

ledeniško gradívo -ega -a s *geomorf.* gradívo, ki ga prenaša in odloži ledenik **S:** ledeniški materiál, morénsko gradívo **PRIM.:** ledeniški nanòs, ledeniški sedimènt

ledeniško jédro -ega -a s *hidgeogr.* osrednji del ledenika, najbolj oddaljen od njegovih bokov, kjer je navadno hitrost premikanja ledeniške gmote največja

ledeniško jézero -ega -a s **1.** *hidgeogr.* jezero, nastalo v ledeniški kotanji **2.** *hidgeogr.* jezero, nastalo tako, da je ledeniški jezik zaprl odtok vode iz sosednje doline

GL: *hidgeogr.* ledeniško jézero v brázdi, *hidgeogr.* zajezítveno ledeniško jézero

ledeniško jézero v brázdi -ega -a --- s *hidgeogr.* podolgovato jezero v globeli, nastali pod ledenim pokrovom zaradi erozijskega delovanja podledenških vodnih tokov

ledeniškojézerski sedimènt -ega -ènta m *geomorf.* sediment na dnu ledeniškega jezera **S:** glaci límnični sedimènt, glaciolakústrični sedimènt

ledeniško kolébanje -ega -a s *hidgeogr.* → kolébanje ledeníkov (1, 2)

- ledeníško koríto** -ega -a s *geomorf.* podolgovata naravna vdolbina na Zemljinem površju, po kateri se premika ledenik
- ledeníško-kráška oblíka** -e -e ž **1.** *geogr. krasa* površinska kraška oblíka, nastala na ledeníško preoblikovanem površju karbonatnih kamnin **S:** gláciokráška oblíka, kárstiglaciálna oblíka, kráško-ledeníška oblíka **2.** *geogr. krasa* površinska kraška oblíka, preoblikovana zaradi erozijskega delovanja ledenika **S:** gláciokráška oblíka, kárstiglaciálna oblíka, kráško-ledeníška oblíka **GL:** *geogr. krasa* visokogórska ledeníško-kráška oblíka
- ledeníško mléko** -ega -a s *hidgeogr.* zaradi velike količine suspenzije bela, motna voda, ki teče izpod ledenika
- ledeníško-mórski sedimènt** -ega -ênta m *geomorf.* sediment, ki se nabira, je nakopičen na dnu obalnega morja zaradi taljenja ledenikov **S:** glaciarmarínski sedimènt, gláciomarínski sedimènt
- ledeníško napredováñje** -ega -a s *hidgeogr., geomorf.* → napredoválna fáza
- ledeníško nazadováñje** -ega -a s *hidgeogr., geomorf.* → umikálna fáza
- ledeníško okólje** -ega -a s *geomorf.* okolje nad ledeníškím čelóm, ki se deli na supraglaciálno, englaciálno in subglaciálno podokolje
- ledeníško pólje** -ega -a s *geomorf.* večje območje, ki ga pokriva led, npr. pri planotašem piedmontskem ali celinskem ledeniku
- ledeníško prèdpólje** -ega -a s *geomorf.* → proglaciálno pòdokólje
- ledeníško ráme** -ega raména s *geomorf.* uravnano površje nad štrmím pobočjem ledeníške doline, navadno ostanek predledeníškega dna doline **S:** korítno ráme
- ledeníško rázenje** -ega -a s *geomorf.* nastajanje ledeníških raz zaradi trenja med ledeníškím gradívóm znotraj ledu ter med ledeníškím gradívóm in skalno podlago ledenika
- ledeníško-réčna fáza** -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna fáza
- ledeníško-réčna oblíka** -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna oblíka
- ledeníško-réčna terása** -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna terása
- ledeníško-réčni procés** -ega -a m *geomorf.* → gláciofluviální procés (1, 2)
- ledeníško-réčno gradívo** -ega -a s *geomorf.* → gláciofluviálno gradívo
- ledeníško-réčno obmóčje** -ega -a s *geomorf.* → gláciofluviálno obmóčje
- ledeníško sedimentacijsko okólje** -ega -ega -a s *geomorf.* celotno območje ledenika in njegovega zaledja, kjer se odlaga, kopičí ledeníško gradívo
- ledeníško-snéžní režím** -ega -a m *hidgeogr.* sestavljeni rečni režím, ki ga uravnava zlasti taljenje ledenikov in nekoliko manj taljenje snežne odeje, zato je v naših razmerah glavni vodni višek poleti in drugotni višek spomladi, glavni nižek pozimi, drugotni nižek pa jeseni **S:** glációnivální režím **PRIM.:** snéžno-ledeníški režím
- ledína** -e ž **1.** *agr. geogr.* večletna zelena praha v ledínském gospodarštvu **2.** *agr. geogr.* ograjen travník ali njíva v alpském svetu, pridobljen s krčenjem grmovja, odstranjevanjem kamenja **PRIM.:** črét (2), fráta (1), làz, novína (2), ròvt (1), rút
- ledínsko gospodarštvó** -ega -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemljišč z oranjem, pri katerem so kakovostno slabše vrštenke v prahi več let zapored
- ledínsko imé** -ega -na s *spl. geogr.* zemljepisno ime, ki poimenuje najmanjše dele kmetijskega in gozdnega zemljišča, navadno glede na njihove značilnosti
- ledíščé** -a s *klimatogeogr., hidgeogr.* temperatura 0 °C, pri kateri se pri navadnem tlaku led tali **PRIM.:** vrelíščé
- GL:** *klimatogeogr., hidgeogr.* temperatúra ledíšča pod povéčaním tlákom
- lédna retinénca** -e -e ž *hidgeogr.* zamuda v vodnem odtoku zaradi zadrževanja vode v obliki ledu
- ledníca** -e ž *hidgeogr.* → ledeníška vóda
- lédno brézno** -ega -a s *geogr. krasa* brezno, v katerem se trajno ali večino leta ohranja, zadržuje led
- ledohòd** -óda m (rus.) *hidgeogr.* spomladansko plavanje večjih kosov na pol razlomljenega ledu po reki ali jezeru, ki nakopičen zadržuje vodni odtok in povzroča velike poplave, značilno za Sibirijo
- legálna migrácija** -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polít. geogr.* meddržavna migrácija, ki jo do-

voljujejo, pogošto tudi spodbujajo mednarodni ali dvostranski dogovori **PRIM.:** ilegalna migracija

legénda -e ž *kart.* grafični prikaz in opis na zemljevidu uporabljenih kartografskih znakov, barvnih leštvic **S:** tolmáč **PRIM.:** kartografski ključ

Lehmannova črtka -e -e [lémanova] in lehmannova črtka -e -e ž *kart.* → reliéfná črtka

Lehmannova léštvica -e -e [lémanova] in lehmannova léštvica -e -e ž *kart.* leštvica za ponazarjanje naklona pobočij na zemljevidih s pomočjo različno dolgih in debelih Lehmannovih črtk

lehnják -a m *geomorf., geogr.* krasa porozna biokemična sedimentna kamnina, nastala z izločanjem kalcita iz tekoče vode pri temperaturi pod 30 °C **S:** travertín (2)

lehnjakotvórna vóda -e -e ž *hidogeogr., geogr.* krasa voda, iz katere se odlaga lehnjak

lêjer -ja m (ang. layer) *kart.* samostojna prosojna plast z določeno vsebino, npr. z rekami, mejami, ki se pri nastajanju zemljevida z drugimi plastmi združi v končno obliko zemljevida na enem listu

lesivírana príst -e prísti ž *pedogeogr.* → izprána príst

lesivíranje -a s *pedogeogr.* → izpiranje prísti

lésna indústrija -e -e ž *ind. geogr.* industrijska obdelava lesa, ki obsega proizvodnjo žaganega lesa, lesenih plošč in končnih lesnih izdelkov, npr. stavbnega pohištva, pohištva, druge stanovanjske opreme

lesostépa -e ž *biogeogr., neuštr.* → gózdna stépa

lesostépje -a s *biogeogr., neuštr.* → gózdna stépa

lesotúndra -e ž *biogeogr., neuštr.* → gózdna túndra

letalíščé -a s *geogr. prometa* urejeno območje z objekti, napravami za vzletanje in pristajanje letal

GL: *geogr. prometa* prométna obremenítev letalíščá, *geogr. prometa* várstveno obmóčje letalíščá

letálska indústrija -e -e ž *ind. geogr.* izdelovanje zračnih vozil, zlasti letal in helikopterjev

letálski kilóméter -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za ugotavljanje obsega

dela v letalskem prometu, načrtovanje vzdrževanja, menjavanja letal, ki se izračunava tako, da se seštejevo razdalje v km, ki jih v določenem času prevozijo letala določenega prevoznika

letálski koridór -ega -ja m *geogr. prometa* zračni prostor, v katerem dogovorno in nadzorovano poteka zračni promet

letálski posnétek -ega -tka m *kart.* fotografski posnetek dela Zemljinega površja, narejen iz letala **S:** aêrofotoposnétek, aviónski posnétek

GL: *kart.* razpáčenje letálskega posnétká

letálski promèt -ega -éta m **1.** *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora z letali iz kraja v kraj **PRIM.:** céstni promèt (1), želézníški promèt (1) **2.** *geogr. prometa* gospodarska panoga za prevoz potnikov, tovora z letali iz kraja v kraj **PRIM.:** céstni promèt (2), želézníški promèt (2)

létna amplitúda -e -e ž *klimatogeogr.* temperaturna razlika med najtoplejšim in najhladnejšim mesecem leta **PRIM.:** dnévna amplitúda

létnica -e ž *biogeogr.* ozek temnejši krožni del v prečnem prerezu drevesnega debla, ki razmejuje prirašt lesa med dvema zaporednima letoma **PRIM.:** branika

létni čas -ega čása m *mat. geogr.* časovno omejen del leta z značilnim vremenom in fenološkimi pojavi **PRIM.:** jesén, polétje, pomlád, zíma

GL: *mat. geogr.* aštrónómški létni čas, *mat. geogr.* klimátski létni čas

létni etát -ega -a m *agr. geogr.* količina lesa, ki je namenjena za posek v enem letu **PRIM.:** dôbni etát

létnik -a m *demogeogr.* skupina oseb, rojenih v istem letu

létni temperatúrni potèk -ega -ega -éka m *klimatogeogr.* povprečni dolgoletni potek srednje dnevne temperature med letom, pri nas povprečno od minimuma v januarju do maksimuma v juliju

léto -a s **1.** *mat. geogr.* časovna enota **2.** *mat. geogr.* čas enega obhoda Zemlje okrog Sonca

GL: *hidogeogr., geomorf.* ablacijsko léto, *hidogeogr.* hidrolóško léto, *mat. geogr.* koledársko léto, *mat. geogr.* meščánsko léto, *mat. geogr.* plátonsko léto, *mat. geogr.* prestóпно léto, *mat. geogr.* sidêrično léto, *mat. geogr.* trópsko léto, *hidogeogr.* vóдно léto, *mat. geogr.* zvézdno léto

letovišče -a s *geogr. turizma* naselje, primerno urejeno za preživljanje letnega dopušta, počitnic

levánt -a m *klimatogeogr.* enakomeren vzhodni ali severovzhodni veter v Sredozemlju, ki prinaša deževno in hladno vreme

ležična jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama z manjšim prečnim presekom, nastala iz lezike

lezíka -e ž *geomorf.* presledek ali štíčna ploskev med dvema skladoma sedimentne kamnine

ležéča gúba -e -e ž *geomorf.* → poléгла gúba

lído -a m *geomorf.* otok kot del z morskim prelivom predrtega nasipa pred obalo **PRIM.:** kôsa, tómbolo

lijákasta vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* vrtača s prečnim prerezom, podobnim lijaku

lijákasto brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno lijakašte oblike

lijána -e ž *biogeogr.* → ovijálka

likvefikácija -e ž *geomorf.* → utekočínjenje (2)

likvífakcija -e ž *geomorf.* iztiskanje porne vode iz plazovine med njenim drsenjem po pobočju navzdol

líman -a m *geomorf., hidgeogr.* podolgovat, prečno na smer obale potekajoč zaliv z nizkimi bregovi in slano ali polslano vodo, nastal v ustju ravninske reke, od odprtega morja ločen s peščenim nasipom, značilen za severno obalo Črnega morja

límanska obála -e -e ž *geomorf.* obala, razčlenjena z limani v potopljenih ustjih rek

limitírana onesnáženost -e -i ž *var. okolja* onesnaženost okolja, za katero je predpisana največja še dopustna stopnja **PRIM.:** maksimalna dopustna koncentracija

limnigráf -a m *hidgeogr.* → hidrográf (3)

limnij -a m *hidgeogr.* plašt jezerske vode

GL: *hidgeogr.* batílimnij, *hidgeogr.* epílimnij, *hidgeogr.* hipólimnij, *hidgeogr.* metalílimnij, *hidgeogr.* miksolílimnij, *hidgeogr.* monimolílimnij

limnofilni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki živi v jezerih, močvirjih

limnográf -a m *hidgeogr.* → hidrográf (3)

limnologíja -e ž **1.** *hidgeogr.* del hidrografije o jezerih **2.** *hidgeogr.* veda, ki proučuje jezera **PRIM.:** paludologíja (2)

lineárna ekscentríčnošt Sónca -e -i -- ž *mat.*

geogr. razdalja med središčem ekliptike in Soncem **PRIM.:** numérična ekscentríčnošt Sónca

lineárna erozija -e -e ž *geomorf.* erozija površja v obliki erozijskih žlebičev **PRIM.:** ploskôvna erozija

lineárna korozija -e -e ž *geogr. krasa* korozija, ki deluje v ozkem pasu, v glavnem globinsko **PRIM.:** ploskôvna korozija

lineárni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras s premočrtno razvrščenimi manjšimi površinskimi kraškimi oblikami, npr. kotanjami, razkritimi kamni

línija -e ž *geogr. prometa* vsaka od črt, ki povezujejo dve ali več prometnih vozlišč, križišč v topološkem grafikonu **S:** véz

GL: *geogr. nas.* grádbena línija, *kart., spl. geogr.* izolínija, *kart., hidgeogr.* kotidiálna línija, *hidgeogr.* línija ravnotéžja ledeníka, *hidgeogr.* obálna línija (1), *kart.* obálna línija (2), *polit. geogr.* osnôvna línija, *geomorf.* prelómna línija, *geogr. nas.* regulácijska línija, *geogr. nas.* stávbna línija

línija ravnotéžja ledeníka -e -- -- ž *hidgeogr.* meja med območjem, kjer ledenik pridobiva, in območjem, kjer izgublja na masi

línijski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet, ki poteka med kraji po uštaljeni prometni poti in določenem voznem redu

línijski vír onesnáževánja -ega -a -- m *var. okolja* en ali več onesnaževalcev okolja, katerih vpliv najpogosteje obremenjuje zemljišča vzdolž prometnih cest **PRIM.:** razpršeni vír onesnáževánja, točkôvni vír onesnáževánja

línijsko onesnáževánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* onesnaževanje okolja zlasti vzdolž prometnic, kjer lahko imisije dosežejo škodljive razsežnosti **PRIM.:** razpršeno onesnaževanje okólja, točkôvno onesnaževanje okólja

liparít -a m *geomorf.* → riolít

lištnati gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd v zmerem in tropskem pasu, v katerem prevladujejo listavci **PRIM.:** íglasti gózd, méšani gózd (1)

lišájna jámica -e -e ž *geogr. krasa* → biókorozijska jámica

lišájna praznína -e -e ž *var. okolja* območje, kjer lišaji kot značilni bioindikatorji odmrejo zaradi onesnaženega zraka

litifikácija -e ž *geomorf.* spreminjanje sedimenta ali nevezane kamnine v trdno, vezano kam-

nino zaradi pritiska, temperature, kemičnega raztapljanja in obarjanja **PRIM.:** cementácija, diagenéza (2)

litofít -a m *biogeogr.* → naskálna rastlina

litorál -a m **1.** *hidogeogr., ožje* območje plitvega morskéga dna, ob plimi prekrito z vodo **S:** litorální pás **2.** *hidogeogr., širše* skupna oznaka za sublitoral in supralitoral v morjih, do globine 200 m **S:** litorální pás **3.** *hidogeogr.* obrežna vodna plašt v jezerih, nad obraščenim dnóm in globoka nekaj m, do koder še sega delovanje valov

GL: *hidogeogr.* ekvilitorál, *hidogeogr.* súblitorál, *hidogeogr.* súpralitorál

litoralizácija -e ž *spl. geogr.* svetovni proces osredotočanja prebivalstva in gospodarstva na morskih obalah

litorální pás -ega pasú m *hidogeogr.* → litorál (1, 2)

litorálno mórje -ega -a s *hidogeogr.* → plítvo mórje

litosfêra -e ž *spl. geogr., geomorf.* povprečno 100 km debel trden zunanji kamninski ovoj Zemlje, ki plava na astenosferi, sestavljen iz Zemljine skorje in zgornjega dela Zemljinega plašča

litosfêrska plôšča -e -e ž *geomorf.* bolj ali manj toga, do 100 km debela kamninska gmota, ki se po teoriji o tektoniki plošč premika na astenosferi **S:** plôšča (2), tektónska plôšča **PRIM.:** sedimêntna plôšča

litosól -a m *pedogeogr.* slabo razvita prst, ki sega največ do globine 20 cm, sestavljena večinoma iz skeleta, z malo organskimi snovmi, nastala s preperevanjem trde, zlašti apnenčaste matične podlage

liziméter -tra m *klimatogeogr.* naprava za merjenje evapotranspiracije

ljáno -a in llano -a [ljáno] m (šp.) **1.** *biogeogr.* brezdrevesna visokotrvnata savana, preperežena z galerijskimi gozdovi, značilna za ravnice v porečju Orinoka v Južni Ameriki **2.** *biogeogr.* brezdrevesna savana v tropskem in subtropskem pasu

ljubiteljsko kmetovánje -ega -a s *agr. geogr.* kmetovanje, pri katerem so v ospredju rekreacija, dejavne oblike preživljanja prostéga časa in težnje po pridelovanju lašne, biološko neoporečne hrane **S:** hóbi kmetíjstvo

llano -a [ljáno] m *biogeogr. gl.* ljáno

ločítveni nacionalizem -ega -zma m *polit. geogr.* → separatizem

lóg -a m *agr. geogr., biogeogr.* mokrotén travnik z vmesnim redkim drevjem ali grmovjem na vlažnem poplavnem svetu ob reki, potoku

lóka -e ž *agr. geogr.* → mokrótni trávník

lokácija -e ž **1.** *spl. geogr.* določitev položaja, lege objekta v pokrajini **2.** *geogr. nas., plan.* območje, na katerem se lahko zgradi objekt

lokácijska dokumentácija -e -e ž *plan., geogr. nas.* obvezno dokumentacijsko gradivo s podatki o gradbenem objektu, njegovi legi, namenu, višini, obliki, vplivih na okolje, in s soglasji pristojnih organov, ki je sestavni del lokacijskega dovoljenja

lokácijski dejávník -ega -a m nav. mn. **1.** *plan., ind. geogr.* naravni, gospodarski, socialni, politični, kulturni dejavnik, ki pomembno, odločujoče vpliva na umešitev določenega objekta, npr. veleblagovnice, bolnišnice, industrijskega podjetja, obrata na določeno zemljišče **2.** *plan., ind. geogr.* dejavnik, ki neposredno vpliva na izbor kraja za postavitve določenega objekta **PRIM.:** lokácijski pogòj

GL: *ind. geogr.* industrijski lokácijski dejávník **lokácijski efékt** -ega -a m *plan., ind. geogr.* del regionalnega faktorja, s katerim se ugotavlja, v kolikšni meri na razvojne spremembe v določeni regiji vpliva zvečanje ali zmanjšanje zaposlenosti v industriji v določenem obdobju **PRIM.:** štruktúrni efékt

lokácijski količnik -ega -a m *plan., ind. geogr.* razvojni kazalnik, ki izraža, za koliko indeksnih točk določena ozemeljska enota presega državno, regionalno povprečje ali zaostaja za njim **S:** lokácijski kvócient

lokácijski kvócient -ega -a m *plan., ind. geogr.* → lokácijski količnik

lokácijski načft -ega -a m *geogr. nas., plan.* časovno omejen projektni dokument, s katerim se uskladijo interesi glede določene prostorske ureditve in opredelijo možnosti za njeno realizacijo

lokácijski pogòj -ega -ója m *ind. geogr.* možnosti, razlogi, zaradi katerih je umešitev industrije ali druge dejavnosti na določeni lokaciji primerna oziroma neprimerna **PRIM.:** lokácijski dejávník (2)

lokacijsko dovoljenje -ega -a s *geogr. nas., plan.* s prostorskimi izvedbenimi akti usklajen dokument, ki ga na podlagi lokacijske dokumentacije in dokazil o pravici do razpolaganja z zemljiščem izda upravni organ, obvezni sestavni del gradbenega dovoljenja **PRIM.:** gradbeno dovoljenje

lokálna césta -e -e ž *geogr. prometa* césta, ki povezuje naselja, zaselke v določeni občini ali v sosednjih občinah in se navezuje na javne céste enake ali višje kategorije **PRIM.:** državna césta, magistralna césta, občinska césta, regionalna césta

lokálna identitéta -e -e ž *spl. geogr.* → krajévná identitéta

lokálna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → krajévnó podnébje

lokálna migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr.* vsakodnevna ali občasna migrácija, ki poteka navadno med mesti kot zaposlitvenimi območji in njihovim podeželskim zaledjem

lokálna sámoupráva -e -e ž *plan.* samostojno urejanje dela javnih zadev določene lokalne skupnosti, ki ga za ta namen ustanovljeni organi uresničujejo v interesu lokalnega prebivalstva

lokálna skúpnost -e -i ž **1. plan.** funkcionalno, geografsko zaokroženo območje, oblikovano po predhodno opredeljenih kriterijih zaradi uresničevanja skupnih interesov ljudi, ki na njem sobivajo **2. plan., demogeogr.** prebivalstvo takega območja

lokální ledeník -ega -a m *hidegeogr.* osamljen ledenik na krajévno dvignjenem območju

lokální potrès -ega -ésa m *geomorf.* → krajévni potrès

lokální promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovara z vozili za lokalne potrebe **PRIM.:** daljinski promèt, regionalni promèt

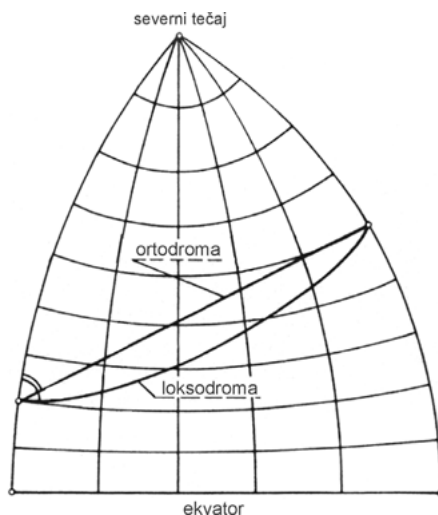
lokální vodovòd -ega -óda m *var. okolja, hidegeogr.* → krajévni vodovòd

lokálno okólje -ega -a s *var. okolja* del geografskega okolja, ki s svojimi sestavinami omogoča življenje posamezni biocenozi, rastlinski, živalski vrsti **S:** krajévno okólje **PRIM.:** geografsko okólje, planetárno okólje, regionalno okólje

lokálno središče -ega -a s *geogr. nas.* → središče lokalnega poména

lókev -kve ž **1. hidegeogr.** mlaka, luža **2. hidegeogr., geogr. krasa** umetna kotanja z vodo, namenjena zlasti oskrbi gospodinjstev z vodo na kraškem območju **3. geogr. krasa, agr. geogr.** naravna ali umetna kotanja na kraškem površju s trajno ali obdobjno stoječo vodo, ki se uporablja za napajanje živine

loksodróma -e ž *mat. geogr., kart.* krivulja, ki seka vse poldnevniké pod enakim kotom in po njej zaradi najlažjega upravljanja plujejo ladje, letijo letala **PRIM.:** ortodróma

Shematični prikaz loksodrome in ortodrome

lóm lóma m *geomorf.* pregib v prerezu pobočja, na stiku manjše in večje štrmine **PRIM.:** pregíb, rób

longitudínalni potrèsni vál -ega -ega -a m *geomorf.* potresni val, ki se širi iz potresnega žarišča skozi Zemljin plašč in Zemljino skorjo do Zemljinega površja **S:** podólžni potrèsni vál, primárni potrèsni vál **PRIM.:** transverzálno potrèsni vál

lopátašta déлта -e -e ž *geomorf.* delta v obliki lopatinega lista **PRIM.:** kljúnášta déлта, podolgováta déлта, prístášta déлта, trikótna déлта

lopolít -a m skledášto oblikovana gmota štrjene magme, ki je prodrla med višje plasti litosfere **PRIM.:** batolít, fakolít, lakolít, plutón, síl

löv lóva m **1. agr. geogr.** gospodarska dejavnost, ki se ukvarja s plenjenjem divjih živali zaradi mesa, kože, loja, kosti za prehrano, oblačil, obutve, orodja, značilna za nekatera

primitivna ljudstva na ekvatorialnih in polarnih območjih **2. agr. geogr., geogr. turizma** gospodarsko-športna dejavnost, ki se ukvarja z gojitvijo in odštelom divjadi, s čimer se uravnava biološko ravnovesje, značilna za razvite dežele

lôvni turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na ponudbi, organizaciji lova na divjad, namenjen zlasti premožnim gostom **S:** lôvski turizem

lovorolištni gôzd -ega -a m *biogeogr.* vednozeleni gozd na jugu Kitajske, ki ga sestavljajo vednozeleni listavci z velikimi, svetlečimi listi, podobnimi lovorovim

lôvski turizem -ega -zma m *geogr. turizma* → lôvni turizem

ložina -e ž *agr. geogr., ljud.* štrma njiva, ki se obdeluje z motiko

lucifilni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki se odziva na svetlobo

lúka -e ž **1. geogr. prometa** vodno območje in z vodo neposredno povezano kopensko območje z zgrajeno ali naravno obalo, valobrani, napravami in objekti za pristajanje, sidranje in varovanje ladij, vkrcavanje in izkrcavanje potnikov, natovarjanje, raztovarjanje in skladiščenje tovora, industrijskimi obrati za izdelavo, predelavo ali/in dodelavo transportiranih izdelkov, navezano na cestno in/ali železniško omrežje **2. geogr. prometa, hidgeogr.** → pristanišče (1) **3. geogr. prometa, hidgeogr.** → pristanišče (2)

GL: *geogr. prometa* gravitacijsko območje lúke, *geogr. prometa* póttniška lúka, *geogr. prometa* specializirana lúka, *geogr. prometa* svobodna lúka, *geogr. prometa* tovorna lúka, *geogr. prometa* tranzitna lúka, *geogr. prometa* trgovska lúka

lúknjašta škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja v obliki eliptične ali okroglaste zevi

lúknja v podtálnem krásu -e -- -- -- ž *geogr. krasa* luknjašta reliefna oblika v skali, potekajoča v različnih smereh, značilna za podtalni kras

lúna -e ž **1. mat. geogr.** satelit planetov **2. mat. geogr.** z veliko začetnico Zemljin satelit **S:** mésec (3)

lunácija -e ž *mat. geogr.* → sinódski mésec

lunárni dán -ega dnéva m *mat. geogr.* čas, ki

mine od ene do druge spodnje kulminacije Lune, dolg 24 ur in 49 minut **S:** Lúnin dán **PRIM.:** právi Sónčev dán, zvezdni dán

lunárni koledár -ega -ja m *mat. geogr.* koledar, ki temelji na gibanju Lune okrog Zemlje, Luninih menah **PRIM.:** lúnisolárni koledár, solárni koledár

lunárni mésec -ega -sca m *mat. geogr.* → sinódski mésec

lunárno zemljepisno imé -ega -ega -na s *kart.* lašno ime dela Luninega površja

Lúnina ména -e -e ž *mat. geogr.* različna osvetljenost Luninega površja zaradi kroženja Lune okrog Zemlje, ki se kaže v značilnih zaporednih fazah, v mlaju, ko se Lune ne vidi, v prvem in zadnjem kraju, ko je osvetljena polovica navidezne Lunine ploskve, in v ščipu ali polni Luni, ko je osvetljena njena celotna ploskev

Lúnin dán -ega dnéva m *mat. geogr.* → lunárni dán

Lúnin intervál -ega -a m *hidgeogr.* čas med kulminacijo Lune nad krajevnim poldnevnikom in polno plimsko vodo

Lúnin mésec -ega -a m *mat. geogr.* → sinódski mésec

Lúnin mŕk -ega -a m *mat. geogr.* občasna zatemnitev Lune, ki se pojavi, kadar je Zemlja natančno na zveznici Sonce–Luna ali v njeni neposredni bližini in se Luna ali njen del znajde v Zemljini senci, zato je Sonce ne osvetljuje več in se svetloba ne odbija od njenega površja

Lúnin téden -ega -dna m *mat. geogr.* čas trajanja ene Lunine mene, npr. od prvega kraja do ščipa

lúnisolárni koledár -ega -ja m *mat. geogr.* koledar, ki temelji na gibanju Lune in Sonca **PRIM.:** lunárni koledár, solárni koledár

lupinašto preperévanje -ega -a s *geomorf.* → lúskanje

lúskanje -a s *geomorf.* odpadanje različno debelih, luskam podobnih kamnitih plošč in ploščic, kosov s površine skal, zlasti v puščavah in polpuščavah **S:** deskvamácija, lupinašto preperévanje **PRIM.:** eksfoliácija

lúški čas -ega čása m *hidgeogr.* → pristaniški čas

luvisól -a m *pedogeogr.* → izprána pŕst

M

maar -a [már] m (nem.) *geomorf.* do nekaj tisoč m široka in nekaj što m globoka lijakašta vdolbina, nastala z eksplozijo vulkanskih plinov, v vlažnem podnebjju napolnjena z vodo

madagáskarska zóogeográfska oblást -e -e oblásti ž *bioeogr.* zoogeografska oblást, ki obsega Madagaskar **PRIM.:** antárktična zóogeográfska oblást, avstrálska zóogeográfska oblást, etiópska zóogeográfska oblást, holárktična zóogeográfska oblást, índijsko-malájska zóogeográfska oblást, neotrópska zóogeográfska oblást, novozelándska zóogeográfska oblást, polinézjska zóogeográfska oblást

maestrál -a m **1.** *klimatogeogr.* zahodni veter v Sredozemlju, ki se pojavlja ob azorskem anticiklonu **2.** *klimatogeogr.* obalni veter na Jadranu, ki piha podnevi z morja **S:** mornik (2), zmórec

magistrálna césta -e -e ž *geogr. prometa* mednarodna javna cesta, ki povezuje glavna mesta in pomembnejša gospodarska območja, središča v različnih državah **PRIM.:** državna cesta, lokálna cesta, občinska cesta, regionalna cesta

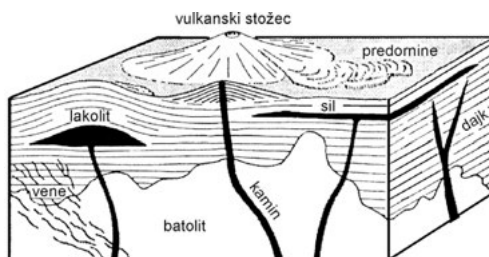
magistrálni plinovòd -ega -óda m *geogr. prometa* plinovod s priključki na mednarodne plinovode, ki sestavlja ogrodje plinovodnega omrežja na območju države, povezuje posamezne regije in plinohrame

máagma -e ž *geomorf.* žareča in tekoča silikatna talina v Zemljini notranjosti **S:** žarja **PRIM.:** láva (1)

magmatít -a m *geomorf.* → magmátska kamnína

magmátska kamnína -e -e ž *geomorf.* kamnina, nastala s štrjevanjem magme pod Zemljinim površjem kot globočina ali žilnina ali ob izlivanju lave na površje kot predornina **S:**

eruptívna kamnína, magmatít **PRIM.:** metamórfna kamnína, sediméntna kamnína

Predornine in glavni tipi globočninskih teles

magnétna anomalíja -e -e ž *mat. geogr.* nenadna sprememba magnetnega delovanja na kratki razdalji

magnétna deklinácija -e -e ž *mat. geogr.* kot med magnetnim in Zemljinim poldnevnikom

magnétna inklinácija -e -e ž *mat. geogr.* odklon prosto viseče magnetne igle od vodoravne lege (0° do 90°)

magnétna intenzitéta -e -e ž *mat. geogr.* silovitost nihanja magnetne igle, potisnjene iz ravnotežja

magnétna širína -e -e ž *mat. geogr.* kot med magnetnim ekvatorjem in določeno točko na Zemlji

magnétni ekvátor -ega -ja m *mat. geogr.* umišljena črta na zemljevidu, ki povezuje točke z magnetno inklinacijo 0° **S:** aklína

magnétni júg -ega -a m *mat. geogr.* smer, v katero kaže magnetna igla, ki je od smeri proti južnemu Zemljinemu tečaju odklonjena za določen kot **PRIM.:** magnétni séver, zemljepísni júg

magnétni pól -ega -a m *mat. geogr.* → magnétni tečaj

magnétni poldnévnik -ega -a m *mat. geogr.*

poldnevnik, ki povezuje severni in južni Zemljin magnetni tečaj in je pravokoten na magnetni ekvator

magnétni séver -ega -a m *mat. geogr.* smer, v katero kaže magnetna igla, ki je od smeri proti severnemu Zemljinemu tečaju odklonjena za določen kot **PRIM.:** magnétni jóg, zemljepisni séver

magnétni tečaj -ega -a m *mat. geogr.* štekališče magnetnih silnic Zemljinega magnetnega polja, ki nenehno menjava svoj položaj **S:** magnétni pól

GL: *mat. geogr.* júžni magnétni tečaj, *mat. geogr.* séverni magnétni tečaj

magnétni vihár -ega -ja m *mat. geogr.* nenadna sprememba jakosti Zemljinega magnetnega polja

magnétni vzporédnik -ega -a m *mat. geogr.* Z magnetnim ekvatorjem vzporedno potekajoč umišljen krog na Zemlji, pravokoten na magnetni poldnevnik, vendar njegova ravnina ne seka središča Zemlje

magnetosféra -e ž *mat. geogr.* plašt okrog Zemlje, v kateri se prepletajo Zemljino magnetno polje in tokovi delcev s Sonca

mahóvno bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* barje, na katerem prevladujejo mahovi **PRIM.:** nízko bárje

májar -ja m *agr. geogr., ljud.* planšar na bohinjskih planinah, ki pase lašno živino

majorát -a m *agr. geogr.* dedovanje nedeljivega posestva, pri katerem je prevzemnik prvorojeni otrok **PRIM.:** minorát

makadámska césta -e -e ž *geogr. prometa* césta, utrjena z nasipavanjem in valjanjem drobljenega gramozu v več plasteh **PRIM.:** asfaltirana césta, betónska césta, tlakována césta

makarón -a m *geogr. krasa* → cévčica

mákija -e ž *biogeogr.* visoko, gošto grmičasto vednozeleno rastlinstvo na območjih s sredozemskim podnebjem, ki ga sestavljajo zlašti bodičasti hrašt, navadna jagodičnica, mirta, rdečeploдни brin

mákroelemènt -énta m *pedogeogr., biogeogr.* anorganska snov v ionski obliki, ki jo rastline potrebujejo v večjih količinah za rast, razvoj in je v prsti sorazmerno veliko **S:** mákrohranílo, mákronutriènt **PRIM.:** míkroelemènt

mákrohranílo -a s *pedogeogr., biogeogr.* → mákroelemènt

mákroklíma -e ž *klimatogeogr.* podnebje večjega ozemlja **PRIM.:** mézoklíma, míkroklíma (2)

mákronutriènt -énta m *pedogeogr., biogeogr.* → mákroelemènt

mákropóra -e ž *pedogeogr.* pora s premerom med 50 in 10 µm **PRIM.:** mézopóra, míkropóra

mákrorégija -e ž *spl. geogr.* velika regija, ki združuje mezoregije **PRIM.:** mézorégija, míkrorégija

mákreoregionálno središče -ega -a s *geogr. nas., v omrežju centralnih naselij* kraj z visoko stopnjo centralnosti **PRIM.:** mézoregionálno središče, míkroregionálno središče

mákreoreliéf -a m *geomorf.* reliefna oblikovanost večjega ozemlja **PRIM.:** mégareliéf, mézoreliéf, míkrorelíéf

mákreoreliéfna oblíka -e -e ž *geomorf.* večja reliefna oblika, npr. gorovje, nižavje, arhipelag **PRIM.:** mézoreliéfna oblíka, míkrorelíéfna oblíka

mákróvršáj -a m *geomorf.* več km dolg vršaj večjih rek v medgorski kotlini ali na štiku gorovja z nižavjem

mákróžlebíč -íča m *geomorf.* večji žlebíč, navadno na laštah, nastal zaradi linearne erozije

GL: *geogr. krasa* korítašti mákróžlebíč, *geomorf.* meándrski mákróžlebíč, *geomorf.* obrúšeni mákróžlebíč, *geogr. krasa* sténski mákróžlebíč

maksimálna dopúštna koncentrácija -e -e -e ž **K:** MDK *var. okolja* največja še dopúštna količina škodljivih snovi v okolju, določena s pravnimi predpisi, za nekatere snovi tudi glede na časovno enoto, čeprav za človeka še nima merljivih škodljivih posledic **S:** maksimálna dovóljena koncentrácija **PRIM.:** limitírana onesnáženost, maksimálna emisíjska koncentrácija, maksimálna imisíjska koncentrácija

maksimálna dovóljena koncentrácija -e -e -e ž *var. okolja* → maksimálna dopúštna koncentrácija

maksimálna emisíjska koncentrácija -e -e -e ž **K:** MÉK *var. okolja* največja še dopúštna količina škodljivih snovi, oddanih, uhajajočih v okolje, merjena pri viru onesnaževanja, ki je za posamezne snovi določena s pravnimi predpisi **S:** mējna koncentrácija emisíj **PRIM.:**

maksimalna dopúštna koncentrácija, maksimalna imisijska koncentrácija

maksimalna imisijska koncentrácija -e -e -e ž **K:** MÍK *var. okolja* najvišja še dopuštna količina škodljivih snovi v določenem okolju, merjena kot onesnaženost, določena s pravnimi predpisi **S:** mējna koncentrácija imisij **PRIM.:** maksimalna dopúštna koncentrácija, maksimalna emisíjska koncentrácija

maksimalna pímska vōda -e -e -e ž *hidgeogr.* → pōlna vōda

maksimalna rāba tál -e -e -- ž *agr. geogr.* raba tal, značilna za obdobje največje odvisnosti prebivalštva od kmetovanja pred začetkom uveljavljanja industrializacije, ko se večina ljudi preživlja s samooskrbnim kmetovanjem, zato so intenzivno izrabljena tudi za obdelavo manj primerna zemljišča, npr. štrmine, osoje, območja s plitvimi pršmi **PRIM.:** optimalna rāba tál

maksimalna šírína jēzera -e -e -- ž *hidgeogr.* razdalja med najbolj oddaljenima točkama jezerskega brega, pravokotnima na najdaljšo os jezera

maksimalna temperatūra -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* najvišja izmerjena temperatura vode ali zraka na določenem meštu v določenem času, npr. maksimalna dnevna temperatura, maksimalna mesečna temperatura **PRIM.:** minimalna temperatūra

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* absolutna maksimalna temperatūra, *hidgeogr.* maksimalna temperatūra vōde, *klimatogeogr.* maksimalna temperatūra zrāka, *klimatogeogr., hidgeogr.* povprēčna maksimalna temperatūra

maksimalna temperatūra vōde -e -e -- ž *hidgeogr.* najvišja izmerjena temperatura vode na določenem meštu v določenem času **PRIM.:** minimalna temperatūra vōde

maksimalna temperatūra zrāka -e -e -- ž *klimatogeogr.* najvišja izmerjena temperatura zraka na določenem meštu v določenem času **PRIM.:** minimalna temperatūra zrāka

maksimalna višína snēžne odēje -e -e -- -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* največja izmerjena višina snēžne odeje v določenem obdobju **PRIM.:** ekštrēmna višina snēžne odēje, skūpna višina snēžne odēje

maksimalni obsēg snēžnega plazú -ega -éga

-- -- m *hidgeogr.* območje proženja snežnega plazú, ki ima po doslej znanih podatkih oziroma opazovanjih največjo razsežnost

maksimalni termométer -ega -tra m *klimatogeogr., hidgeogr.* termometer, ki kaže najvišjo temperaturo v izbranem obdobju **PRIM.:** minimalni termométer

maksimalni vōdni pretōk -ega -ega -ōka m **1.** *hidgeogr.* največji rečni pretok v določenem obdobju **PRIM.:** minimalni vōdni pretōk (1) **2.** *hidgeogr.* povprečni rečni pretok v namočenem obdobju **PRIM.:** minimalni vōdni pretōk (2)

mála hídroelektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* hidroelektrarna z močjo do 10 MW, po nekaterih opredelitvah le do 1 MW

mála ledéna dōba -e -e -e ž *klimatogeogr.* krajša ohladitev v Evropi med letoma 1430 in 1850, z viškoma okrog leta 1500 in med letoma 1700 in 1850

mála vōda -e -e ž *hidgeogr.* najnižja gladina morske vode med plimovanjem **S:** minimalna pímska vōda **PRIM.:** pōlna vōda

GL: *hidgeogr.* nízka mála vōda

máli podnébni óptimum -ega -ega -a m *klimatogeogr.* → súbatlántik II

málo gospodárstvo -ega -a s *ind. geogr.* → drōbno gospodárstvo

málo merílo -ega -a s *kart.* zelo veliko razmerje med merami, razsežnostmi določenega območja, predmeta na zemljevidu, shemi in njegovimi resničnimi, naravnimi merami, s katerim je na zemljevidu v merilu, manjšem od 1 : 500.000, prikazano veliko območje **PRIM.:** srédnje merílo, véliko merílo, zeló véliko merílo

málo mésto -ega -a s *geogr. nas., po kriterijih véčine zahodnoevropskih držav* mésto s 5000–20.000 prebivalci, ki ima lahko eno prevladujočo ali več enakovrednih meštnih funkcij in praviloma ni razčlenjeno na izrazite mešne četrti **PRIM.:** srédnje véliko mésto, véliko mésto

máloobmējni pás -ega pasú m *polit. geogr.* ozemeljski pas vzdolž državne meje, v katerem skladno z določili maloobmejnega sporazuma velja poseben režim prestopanja meje za tamkaj živeče prebivalstvo

mandátno ozémlje -ega -a s *polit. geogr.* ozemlje, ki je zaradi posebnih okoliščin, zlasti po pooblastilu OZN, za določeno obdobje v

upravi druge države, npr. Jugozahodna Afrika med letoma 1884 in 1990 v upravi Nemčije in Južnoafriške republike, Transjordanija med letoma 1920 in 1946 v upravi Velike Britanije, Palau med letoma 1919 in 1994 v upravi Japonske in ZDA **S**: ozemlje v zaupni upravi **PRIM.**: mednarodno ozemlje

mángrove -ôv ž mn. *biogeogr.* → mángrovski gózd

mángrovska obála -e -e ž *geomorf., biogeogr.* morská obala, obrasla z mangrovami

mángrovski gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd, značilen za tropska območja, v katerem raste drevje in grmovje, ki je z zračnimi ali podpornimi koreninami prilagojeno stalno mokrim, blatnim in slanim obalnim rastiščem na območju plimovanja **S**: mángrove

mángrovsko bárje -ega -a s *hidegeogr., biogeogr.* barje, poraslo z mangrovami

mànj razvíto obmóčje -- -ega -a s *plan.* → néravzíto obmóčje

manjšína -e ž **1.** *demogeogr.* skupina prebivalcev, ki se po narodnosti, jeziku, veri, rasi razlikuje od večinskega prebivalstva določenega območja **2.** *polit. geogr.* številčno ali družbeno neprevladujoča etnična, jezikovna, verska skupnost v državi

GL: *polit. geogr., demogeogr.* avtohtóna manjšína, *polit. geogr., demogeogr.* étnična manjšína, *polit. geogr., demogeogr.* intèrna manjšína, *polit. geogr., demogeogr.* jezikóvna manjšína, *demogeogr., polit. geogr.* nacionálna manjšína, *demogeogr., polit. geogr.* národna manjšína (1, 2, 3), *polit. geogr., demogeogr.* néavtohtóna manjšína, *polit. geogr., demogeogr.* nètèritoriálna manjšína, *polit. geogr., demogeogr.* regionálna manjšína, *polit. geogr.* slovénška manjšína, *polit. geogr., demogeogr.* teritoriálna manjšína, *polit. geogr., demogeogr.* vérska manjšína

mansus -a [mánzus] m (lat.) *agr. geogr.* → húba (1)

manufaktúra -e ž *ind. geogr., v Evropi, v zgodnjem kapitalizmu* večje obrtno podjetje, ki izdeluje izdelke skoraj izključno ročno s specializiranim rokodelskim orodjem ali le s pomočjo preprostih strojev, pri čemer sta značilni po delovnih fazah razčlenjena delitev dela in s tem delna specializacija, kar omogoča večji obseg proizvodnje

máre nóštrum -- -- s neskl. (lat.) **1.** *polit. geogr., z veliko začetnico, v antičnem Rimskem cesarstvu* Sredozemsko morje **2.** *polit. geogr., v fušištični Italiji* italijansko interesno območje v Sredozemlju

mareográfska postája -e -e ž *hidegeogr.* merilna postaja v morju, s katero se opravljajo nepretrgana ali pogosta merjenja in opazovanja fizikalnih, lahko tudi kemičnih in bioloških lastnosti vode **PRIM.:** oceanográfska postája

marginalizácija -e ž *spl. geogr.* proces zaoštanja razvoja na obrobju vpliva gospodarskih središč

marginální kanál -ega -a m *geomorf., hidegeogr.* štransko vodno korito, nastalo zaradi delovanja ledeniških voda na obrobju ledeniškega območja

márikultúra -e ž *agr. geogr., hidegeogr.* gojenje rib, školjk in drugih morskih organizmov v priobalnih delih morja **PRIM.:** ákvakultúra (2)

marína -e ž *geogr. prometa* urejeno zemljišče ob morski ali jezerski obali, opremljeno z napravami in objekti za prištajanje jaht, jadrnic in motornih čolnov

marínski sedimènt -ega -ènta m *geomorf.* → mórski sedimènt

maritímna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* → geografíja mórja

maritímna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → oceánsko podnébje

maritímna zráčna gmôta -e -e -e ž *klimatogeogr.* → mórska zráčna gmôta

maritímni dél réke -ega -a -- m *hidegeogr.* spodnji del rečnega toka, kamor še segajo plimovanje in drugi vplivi morja

mármor -ja m *geomorf.* metamorfna kamnina, nastala zlasti z metamorfozo apnenca

márof -a m *geogr. nas., v osrednji Sloveniji* skedenj s prostorom za sušenje sena na obeh straneh, skladiščem za seno, slamo na privzdignjenem pokritem podu in pod njim s prostorom za kmečke vozove, traktorje s priključki

márš -a m *geomorf.* → márša

márša -e ž *geomorf.* pred poplavami z nasipi zavarovano nižavje z rodovitno prstjo, nastalo z mešanjem morskih organskih odkladnin ter rečnih naplavin drobnega peska in gline ob morski obali z izrazitim plimovanjem, ki

vzdolž rečnih uštij sega v zaledje, značilno za severno Nemčijo **S:** mārš

masív -a m **1. geomorf.** slabo razčlenjeno, navadno osamljeno gorovje z enotnimi geografskimi lastnostmi, npr. Pohorje, Centralni masív **2. geomorf.** z erozijo razkrita štara kamninska gmota, ki se je znova dvignila, npr. Rodopi

GL: *geomorf.* gôrski masív (1, 2)

másni tók -ega -a m *geomorf.* → gmôtni tók

masôvni turizem -ega -zma m *geogr. turizma* → množični turizem

matemátična geografija -e -e ž *spl. geogr.* del geografije o tiših značilnostih Zemlje kot planeta Osončja, ki vplivajo na pojave, procese na njenem površju

matemátična kartografija -e -e ž *kart.* del kartografije, ki proučuje preslikavanje ukrivljene površine Zemlje in drugih vesoljskih teles na ravnino

matemátična osnôva zemljevida -e -e -- ž *kart.* matematični podatki o Zemljinem površju ali površju drugih vesoljskih teles kot podlaga za projekcijo na zemljevid

materiál -a m *geomorf.* → gradivo

materiálna ínfrastruktúra -e -e ž *geogr. nas.* temeljne naprave in objekti, ki omogočajo normalno gospodarsko dejavnost določene skupnosti, npr. prometno, komunikacijsko in energetska omrežje, tehnična preskrba **S:** gospodárska ínfrastruktúra, téhnična ínfrastruktúra **PRIM.:** družbena ínfrastruktúra, ínfrastruktúra

GL: *geogr. nas.* materiálna jávna ínfrastruktúra

materiálna jávna ínfrastruktúra -e -e -e ž *geogr. nas.* javna omrežja in naprave državnega ali/in krajevnega pomena, namenjene delovanju gospodarskih javnih služb na področjih prometa, energetike, komunalnega gospodarstva, upravljanju z vodami, gospodarjenju z drugim naravnim bogastvom, varstvu okolja **S:** gospodárska jávna ínfrastruktúra

mátična kamnína -e -e ž *pedogeogr.* → mátična podlága

mátična podlága -e -e ž *pedogeogr.* kamnina ali organska snov, iz katere se v pedogenetskem procesu razvije prst **S:** mátična kamnína, mátični substrát **PRIM.:** trda kamnína

GL: *pedogeogr.* horizónt razpádle mátične podláge

mátični krás -ega -a m *geogr. krasa* pokrajina Kras (Doberdobski, Komenski, Sežanski, Divaški, Ístrski Kras), ki je bila zaradi značilnih kraških pojavov najprej strokovno proučevana, raziskovana

mátični substrát -ega -a m *pedogeogr.* → mátična podlága

matorál -a in matorral -a [matorál] m (*šp.*) *biogeogr.* nizko, redkejše grmičasto vednozeleno rastlinstvo na območjih s sredozemskim podnebjem, ki ga sestavljajo zlasti rujevina, jagodičnica, brškin, črničevje

matorral -a [matorál] m *biogeogr. gl.* matorál

matriarhát -a m *spl. geogr.* družbena ureditev, pri kateri ima v družbeni skupnosti ali družini odločujočo vlogo najstarejša ženska **PRIM.:** patriarhát

mávrica -e ž *klimatogeogr.* svetlobni pojav v ozračju, ki se pojavi, kadar Sončevi žarki osvetljujejo pas dežja z nasprotne smeri od stojišča opazovalca, pri čemer dežne kapljice kot prizme Sončevo svetlobo razčlenijo v celoten barvni spekter

mavricijski ánticiklón -ega -a m *klimatogeogr.* anticiklon s središčem nad otokom Mavricijem v južnem Indijskem oceanu

MCS-potrésna léstvica -e -e [emceèèš] ž *geomorf.* → Mercalli-Cancani-Siebergova potrésna léstvica

MDK MDK-ja [emdeká] m krajšava *var. okolja* → maksimalna dopústna koncentracija

meánder -dra m *geomorf.* izrazit rečni zavož v obliki zanke, ki praviloma nastane na območju z zelo majhnim štrmcem, pri čemer ima rečni tok nepravilno kačasto obliko **S:** réčni okljúk **PRIM.:** réčni zavòž

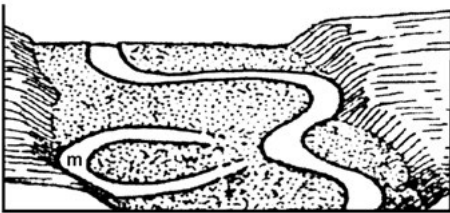
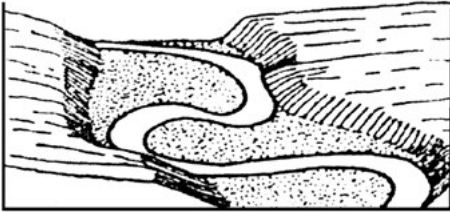
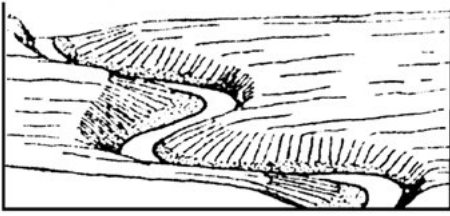
GL: *geomorf.* mftvi meánder, *geomorf.* prôšti meánder, *geomorf.* ujéti meánder, *geomorf.* žívi meánder, *geomorf.* živoskálni meánder

meándrska réka -e -e ž *hidegeogr.* reka z meándri

meándrski mákrožlebič -ega -íča m nav. mn. *geomorf.* makrožlebič z izštopajočimi vijugami, navadno na malo nagnjeni lašti

meándrski žlebič -ega -íča m nav. mn. *geogr. krasa* vijugašt žlebič, značilen za podtalni kras

GL: *geomorf.* meándrski mákrožlebič

m – mrtvica

Naštanek meandra in njegovo preoblikovanje v mrtvico

medcelínska migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polit. geogr.* migracija, ki zaradi gospodarskih ali/in političnih vzrokov poteka med celinama **S:** medkontinentálna migrácija **PRIM.:** nótranja migrácija, zunánja migrácija
medcelínski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* meddržavni promet, ki poteka po več celinah in jih medsebojno povezuje **S:** medkontinentální promèt **PRIM.:** celínski promèt
medcelínsko mórje -ega -a s *hidgeogr.* → sredozémsko mórje
mèdržávna migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polit. geogr.* → zunánja migrácija
mèdržávni mējní prehòd -ega -ega -óda m *geogr. prometa, polit. geogr.* nadzorovan mejní prehòd, namenjen izključno državljanom obeh sosednjih držav, prometu med njima **PRIM.:** kmetíjski mējní prehòd, mednárodní mējní prehòd, obmējní mējní prehòd, planínski mējní prehòd
mèdglaciál -a m *klimatogeogr., geomorf.* → medledéna dóba

medgòrska kotlína -e -e ž *geomorf.* kotlina med gorami **S:** íntramontánska kotlína
medicínska geografíja -e -e ž *spl. geogr.* del geografíje, ki obravnava zveze med boleznimi in dejavniki okolja, ki jih (lahko) povzročajo
medína -e ž *geogr. nas.* z obzidjem obdano štaro meštno jedro v orientalskem, muslimanskem okolju, z zapletenim labirintom prehodnih in slepih ulic, glavno mošejo, bazarjem, pogošto tudi s kazbo
mediteránska híša -e -e ž *geogr. nas.* → primórska híša
mediteránska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → sredozémsko podnébje
mediteránski padavínski režím -ega -ega -a m *klimatogeogr.* → sredozémski padavínski režím
mediteránsko kmetíjstvo -ega -a s *agr. geogr.* → sredozémsko kmetíjstvo
mediteránsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* → sredozémsko podnébje
medkontinentálna migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polit. geogr.* → medcelínska migrácija
medkontinentální promèt -ega -éta m *geogr. prometa* → medcelínski promèt
medkontinentálno mórje -ega -a s *hidgeogr.* → sredozémsko mórje
mèdkrajévni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora z javnimi vozili med dvema meštoma, bolj oddaljenima krajema **PRIM.:** méštní promèt, priméštní promèt
medkrílna moréna -e -e ž *geomorf.* → vmésna moréna
medledéna dóba -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* vsaka od toplejših dob med dvema ledenima dobama **S:** ínterglaciál, ínterglaciálna dóba, mèdglaciál, otoplítev **PRIM.:** ínterstadiál **GL:** *klimatogeogr., geomorf.* gúnško-míndelska mèdledéna dóba, *klimatogeogr., geomorf.* míndelsko-ríška mèdledéna dóba, *klimatogeogr., geomorf.* ríško-wúrmska mèdledéna dóba
medmórje -a s *geomorf.* → zémeljska ožína
medmréžje -a s *geogr. prometa* → ínternét
mednárodní césta -e -e ž *geogr. prometa* državna césta, ki je z mednarodnim sporazumom uvrščena v mednarodno omrežje cest
mednárodní cóna -e -e ž *polit. geogr.* → mednárodní ozémlje

mednárodna fonétična abecéda -e -e -e ž *kart.*
mednarodno sprejeta znamenja za glasovno
transkripcijo

mednárodna selítev -e -tve ž **1.** *demogeogr.*
selítev iz ene države v drugo **2.** *demogeogr.*
selítev čez državno mejo

mednárodna trgovína -e -e ž *spl. geogr.* celo-
ta zunanjih trgovin vseh držav, ki vključuje
ves svetovni uvoz in izvoz blaga, štorítev **S:**
svetôvna trgovína **PRIM.:** nótranja trgovína,
zunánja trgovína (2)

mednárodni atómski čas -ega -ega čása m **K:**
TAI *mat. geogr.* čas, določen iz podatkov, ki jih
daje več kot 100 natančnih cezijevih atomskih
ur, razporejenih v raznih delih sveta **PRIM.:**
koordinirani svetôvni čas

mednárodni mējni prehòd -ega -ega -óda m
geogr. prometa, polit. geogr. nadzorovan mejni
prehod, namenjen državljanom vseh držav
in mednarodnemu prometu **PRIM.:** kmetíjski
mējni prehòd, mèddržávni mējni prehòd,
obmējni mējni prehòd, planínski mējni
prehòd

mednárodni plinovòd -ega -óda m *geogr. pro-*
meta plinovod za prevajanje zemeljskega plina
čez ozemlje ene ali več držav

mednárodni promèt -ega -éta m *geogr. prometa*
prevoz potnikov, tovora, prevajanje tekočin,
prenos energije, informacij med kraji v raz-
ličnih državah **PRIM.:** nótranji promèt

GL: *geogr. prometa* mednárodni želézniški
promèt

mednárodni regionalízem -ega -zma m *polit.*
geogr. formalno ali institucionalno mednarod-
no povezovanje in sodelovanje različnih regij,
največkrat iz sosednjih držav, na družbenem,
kulturnem, gospodarskem področju

mednárodni želézniški promèt -ega -ega -éta
m *geogr. prometa* promet z železniškimi vozili
med kraji v različnih državah **PRIM.:** nótranji
želézniški promèt

mednárodno ozémlje -ega -a s *polit. geogr.*
strateško pomembno območje, ki ga po po-
sebnem mednarodnem dogovoru za določen
čas skupno upravljajo velike sile, npr. Tanger-
sko območje v zdajšnjem Maroku med letoma
1912 in 1940, Svobodno tržaško ozemlje med
letoma 1947 in 1954 **S:** mednárodna cóna
PRIM.: mandátno ozémlje

medobčínsko središče -ega -a s *geogr. nas.* →
središče medobčinskega poména (2)

medotóško mórje -ega -a s *hidgeogr.* morje,
obdano z otoki, otočji, npr. Filipinsko morje,
Kretsko morje

medpasátni prótítók -ega -a m *hidgeogr.* morskí
protítok med severnim in južnim pasatnim
tokom **S:** ekvatoriálni prótítók

medrécje -a s *geomorf.* ozemlje med dvema
ali več bolj ali manj vzporedno tekočimi so-
sednjimi rekami, npr. Mezopotamija v Iraku,
Entrerios na severu Argentine

medregionálna disparitéta -e -e ž *plan.* od-
štopanje oziroma neskladnost v najbolj po-
membnih prvinah družbenega življenja med
različnimi funkcijsko ali/in naravnogeograf-
sko zaokroženimi območji **S:** ínterregionálna
disparitéta **PRIM.:** regionálna disparitéta

mèdskladòvna vòda -e -e ž *hidgeogr.* → med-
slòjna vòda

medslòjna vòda -e -e ž *hidgeogr.* voda v pre-
puštnem sloju med dvema neprepustnima
slojema **S:** mèdskladòvna vòda

mèdštadiál -a m *klimatogeogr., geomorf.* →
ínterštadiál

mèdštadiálna dòba -e -e ž *klimatogeogr., geo-*
morf. → ínterštadiál

**Medvedev-Sponheuer-Kárnikova potrésna
léštvica** -e -e -e [medvédejuš sponhójer] in med-
vedev-sponheuer-kárnikova potrésna léštvica
-e -e -e ž *geomorf.* 12-štopenjska léštvica za
prikaz potresne intenzitete, ki poleg učinkov
potresa na objektih, v pokrajini upošteva tudi
statístiko posledic potresa **S:** MSK-potrésna
léštvica **PRIM.:** evrópska potrésna léštvica,
Mercalli-Cancani-Siebergova potrésna léštvica,
Richterjeva potrésna léštvica

megalópolis -a m *geogr. nas.* obsežna urbana
aglomeracija, ki nastaja z zraščanjem večjega
števila velikih mešt, velemeštних območij
PRIM.: konurbácija (1)

mégareliéf -a m *geomorf.* reliefna oblikovanost
ozemeljske enote, ki obsega nekaj milijonov
kvadratnih km, npr. kraton, sedimentna ploš-
ča **PRIM.:** mákrorelíéf, mézoreliéf, míkrorelíéf
mégatêrmna raštlina -e -e ž *biogeogr.* raštlina,
ki raste na območjih s povprečno letno
temperaturo nad 20 °C **PRIM.:** hékístotêrmna

raščina, mézotérmna raščina, mikrotérmna raščina

meglà -è ž *klimatogeogr.* drobne vodne kapljice ali ledeni kristali v prizemni zračni plasti, ki zmanjšajo vodoravno vidljivost pod 1 km

GL: *klimatogeogr.* adveksijska meglà, *klimatogeogr.* frontálna meglà, *klimatogeogr.* góšta meglà, *klimatogeogr.* ledéna meglà, *klimatogeogr.* obálna meglà, *klimatogeogr.* pobóčna meglà, *klimatogeogr.* podhlajéna meglà, *klimatogeogr.* puhtéča meglà, *klimatogeogr.* radiácijska meglà, *klimatogeogr.* rédka meglà, *klimatogeogr.* tálna meglà

megléna puščáva -e -e ž *biogeogr.* ozek puščavski priobalni pas na območju hladnega morskéga toka, nad katerim z advekcijo toplega in vlažnega zraka nastajajo ugodne razmere za kondenzacijo v gošto, vendar ne zelo debelo megléno plašt, ki pa je zelo trdoživa in ponekod vztraja od 6 do 8 mesecev na leto, čemur je prilagojeno tamkajšnje raščinstvo

megléni gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd v tropških ali subtropskih gorovjih, kjer je stalna ali občasna zamegljenost oziroma oblačnost, kar povečuje zračno vlažnost in zmanjšuje količino razpoložljive svetlobe

meglénost -i ž *klimatogeogr.* pogostnost pojavljanja megle oziroma skupno trajanje megléne plasti v določenem kraju, na določenem območju v določenem časovnem obdobju

mehánično preperévanje -ega -a s *geomorf.*, *neustr.* → mehánsko preperévanje

mehanizirano poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* → strójno poljedélstvo

mehánska analíza -e -e ž *geomorf.*, *pedogeogr.* določanje deleža različno velikih mineralnih delcev, npr. peska, melja, gliné, v klastičnem gradivu, pršti

mehánski prirástek prebivalístva -ega -tka -- m *demogeogr.* razlika med številom priseljenih in številom odseljenih ljudi na določenem območju v določenem času **S:** selítvena bilánca, selítveni prirástek prebivalístva, selítveni sáldo **PRIM.:** narávni prirástek prebivalístva

mehánsko chíščenje -ega -a s *var. okolja* chíščenje onesnažene vode v čistilni napravi s fizikalnimi postopki, zlasti za zmanjšanje trdnih odpadkov **S:** primárno chíščenje **PRIM.:** biolóško chíščenje, kémično chíščenje, prèdchíščenje (1)

mehánsko preperévanje -ega -a s *geomorf.*

preperévanje zaradi fizikalnih ali mehanskih procesov **S:** fizikálno preperévanje, mehánično preperévanje, súho preperévanje **PRIM.:** biolóško preperévanje, kémično preperévanje

méhka klóža -e -e ž *hidgeogr.* napihana, rahlo sprijeta plašt snega na snežni podlagi, značilna za odvetrne lege **PRIM.:** trda klóža

méhki turízem -ega -zma m *geogr. turizma* → alternatívni turízem

méhko ívje -ega -a s *klimatogeogr.* ívje iz tankih ledenih iglic ali ploščic **PRIM.:** trdo ívje

méja -e ž *spl. geogr.* črta, ki razmejuje naravno in družbenogeografsko različna območja, države, upravne in upravopolitične enote, pokrajine, zemljiško posest

GL: *biogeogr.* abstráktna zgórnja gózdna méja, *polit. geogr.* antecédentna méja, *biogeogr.* antropogéna zgórnja gózdna méja, *polit. geogr.* antropogeografska méja, *biogeogr.* aridna gózdna méja, *mat. geogr.* dátumska méja, *polit. geogr.* definíranje polítične méje, *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* dejánska snéžna méja, *biogeogr.* dejánska zgórnja gózdna méja, *klimatogeogr.* dejávnoštna méja, *biogeogr.* drevésna méja, *polit. geogr.* družbena méja, *polit. geogr.* državna méja, *polit. geogr.* étnična méja, *hidgeogr.* fírnska méja, *polit. geogr.* fiziografska méja, *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* geografska snéžna méja, *polit. geogr.* geométrična méja, *polit. geogr.* géopolítična méja, *polit. geogr.* géostratéška méja, *biogeogr.* gózdna méja, *geogr. nas.* grádbena méja, *polit. geogr.* hidrografska méja, *biogeogr.* horizontálna gózdna méja, *polit. geogr.* imponírana méja, *polit. geogr.* jezikóvna méja, *klimatogeogr.* klimátska méja, *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* klimátska snéžna méja, *biogeogr.* klimátska zgórnja gózdna méja, *polit. geogr.* kulturna méja, *klimatogeogr.* méja aridnošti, *agr. geogr.* méja kulturnih raščlin, *hidgeogr.* méja poledenitve, *spl. geogr.*, *var. okolja* méja raščti, *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* méja snežénja, *klimatogeogr.* méja súšnošti, *hidgeogr.*, *klimatogeogr.* méja véčnega snégá, *polit. geogr.* mórska méja, *spl. geogr.* narávna méja (1), *polit. geogr.* narávna méja (2), *biogeogr.* narávna zgórnja gózdna méja, *biogeogr.* navpíčna raščlinska méja, *polit. geogr.* orografska méja, *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* orografska snéžna méja, *biogeogr.* orografska zgórnja gózdna méja, *klimatogeogr.* podnébna méja, *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* podnébna snéž-

na mēja, *biogeogr.* podnébna zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* polárna gózdna mēja, *agr. geogr.* polárna mēja, *polit. geogr.* poltlična mēja, *biogeogr.* primárna zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* rastlinska mēja, *hidgeogr.* ravnóesna mēja ledeníka, *biogeogr.* reliéfná zgórnja gózdna mēja, *polit. geogr.* reliktna mēja, *biogeogr.* sekundárna zgórnja gózdna mēja, *klimatogeogr., hidgeogr.* sezónska sněžna mēja, *klimatogeogr., hidgeogr.* sněžna mēja (1, 2), *biogeogr.* spódnja gózdna mēja, *hidgeogr., geomorf.* spódnja mēja permafrošta, *klimatogeogr., hidgeogr.* spódnja mēja snežénja, *polit. geogr.* súbsekvéntna mēja, *polit. geogr.* uprávna mēja, *polit. geogr.* vérska mēja, *biogeogr.* vertikálna gózdna mēja, *agr. geogr.* višínska mēja (2), *spl. geogr.* višínska mēja (1), *klimatogeogr., hidgeogr.* višínska mēja snežénja, *biogeogr.* vodorávna rastlinska mēja, *biogeogr.* zgórnja gózdna mēja, *spl. geogr.* zgórnja mēja, *hidgeogr., geomorf.* zgórnja mēja permafrošta, *klimatogeogr., hidgeogr.* zgórnja mēja snežénja, *hidgeogr., geomorf.* zmrzálna mēja

mēja aridnosti -e -- ž *klimatogeogr.* → mēja súšnosti

mēja kultúrnih rastlín -e -- -- ž *agr. geogr.* višínska ali polárna meja, do katere še uspevajo kulturne rastline, pri čemer sta glavna omejitvena dejavnika podnebje in relief

mēja poledenitve -e -- ž *hidgeogr.* območje, do koder sega ledeni pokrov

mēja rasti -e -- ž *spl. geogr., var. okolja* teorija, po kateri sta gospodarski razvoj in družbena rast omejena z naravno sposobnostjo razgradnje škodljivih snovi v geografskem okolju

mēja snežénja -e -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* območje, do koder se pojavlja sneženje

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* spódnja mēja snežénja, *klimatogeogr., hidgeogr.* višínska mēja snežénja, *klimatogeogr., hidgeogr.* zgórnja mēja snežénja

mēja súšnosti -e -- ž *klimatogeogr.* meja med polsušnim in polvlažnim podnebjem oziroma meja, kjer sta količina padavin in količina izhlapele vlage v ravnovesju **S:** mēja aridnosti

mēja véčnega snegá -e -- -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* → sněžna mēja (1)

mějna koncentracija emisíj -e -e -- ž *var. okolja* → maksimalna emisíjska koncentracija

mějna koncentracija imisíj -e -e -- ž *var. okolja* → maksimalna imisíjska koncentracija

mějna prenóсна hitróst -e -e -i ž *hidgeogr., geomorf.* vodna hitróst, pri kateri se v rekah, potokih pričénja ali končuje prenašanje ali odlaganje različno debelih delcev transportiranega gradiva

mějni naklòn -ega -óna m *geomorf.* naklon, pri katerem se začne ali konča določen geomorfolóski proces, pri čemer nastajajo zanj značilne reliefne oblike

mějni prehòd -ega -óda m *geogr. prometa, polit. geogr.* točka, kjer je mogoč navadno nadzorovan prestop državne meje ali vstop v določeno državo na poti iz druge države, npr. cestni, železniški, letališki, pristaniški mejni prehòd

GL: *polit. geogr., agr. geogr.* kmetíjski mějni prehòd, *geogr. prometa, polit. geogr.* mèddržávni mějni prehòd, *geogr. prometa, polit. geogr.* mednárodni mějni prehòd, *geogr. prometa, polit. geogr.* obmějni mějni prehòd, *polit. geogr., geogr. turizma* planínski mějni prehòd

MÉK MÉK-a m krajšava *var. okolja* → maksimalna emisíjska koncentracija

mél melí ž *geomorf.* pesek ali razpadli delci kamnin, ki se posipajo ali melijo pod nogami

meliorácija -e ž *agr. geogr.* izboljševanje lastnosti prsti kmetijskih zemljišč z mehanskimi in biološkimi ukrepi, pridobivanje novih rodovitnih zemljišč **PRIM.:** ágromeliorácija, hídromeliorácija, komasácija (1)

GL: *agr. geogr.* integrálna meliorácija

melioracijsko gnojénje -ega -a s *agr. geogr.* gnojenje slabo rodovitnih prsti, s katerim zemljišče postane primerno za gospodarno pridelovanje kulturnih rastlin **PRIM.:** harmónično gnojénje

melioracijsko obdelóvanje zemljišč -ega -a -- s *agr. geogr.* obdelovanje zemljišč zaradi izboljševanja določene neustrezne lastnosti prsti

melioracijsko obmóčje -ega -a s *agr. geogr.* območje, na katerem se s hidro- in agrotehničnimi ukrepi izboljšuje kakovóšt kmetijskega zemljišča

melíšče -a s *geomorf.* štožčašta akumulácija drobírja s posipnim naklonom, ki se zaradi pobočnih procesov kopiči na vznožju razpa-

dajočega skalnatega ostenja ali zelo štrmega pobočja

GL: *geomorf.* podsténsko melišče, *geomorf.* podžlábno melišče

meliščni vršaj -ega -a m *geomorf.* vršaj iz drobirja, navadno pod žlebom v steni, ki ga nasuje obdobjni hudournik **PRIM.:** podsténsko melišče, podžlábno melišče

mélj -a m *pedogeogr., geomorf.* mineralni delci, debeli od 0,02 mm do 0,002 mm

méljavec -vca m *geomorf.* klastična sedimentna kamnina, nastala z vezavo melja

méljnik -a m *geomorf.* kamen, ujet v vodni vrtinec na dnu ledeniškega lonca, zaradi dolgotrajnega dolbenja podlage zaobljen in zglajen **PRIM.:** pródnik

menápska poledenitev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleistocenska poledenitev v severni Evropi, med 900.000 in 750.000 leti pred sedanjo, primerljiva z mlajšo donavsko poledenitvijo v Alpah in nebraško poledenitvijo v Severni Ameriki **S:** menápski glaciál

menápski glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → menápska poledenitev

menjálno gospodarstvo -ega -a s **1.** *agr. geogr.* poljedelski kmetijski sistem, temelječ na uporabi večletnega kolobarja, ki je konec 18. stoletja in v 19. stoletju izpodrinil natriletno gospodarstvo **2.** *agr. geogr.* gospodarjenje z obdelovalnimi zemljišči po sistemu menjave obdelanih zemljišč **S:** prelóžno gospodarstvo

menjálno kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetijstvo, značilno za tropska območja Afrike in monsunska območja Azije, pri katerem se pridelani presežki zamenjujejo za pridelke, ki jih na lastni kmetiji ni mogoče pridelati

menjáva obdelanih zemljišč -e -- -- ž *agr. geogr.* kmetijska raba obdelovalnih zemljišč, pri kateri se zemljišča, na katerih rodovitnosti prsti ni mogoče več ohranjati z gnojenjem, izmenoma puščajo v prahi, ob tem pa se uporabljajo druga, že regenerirana zemljišča

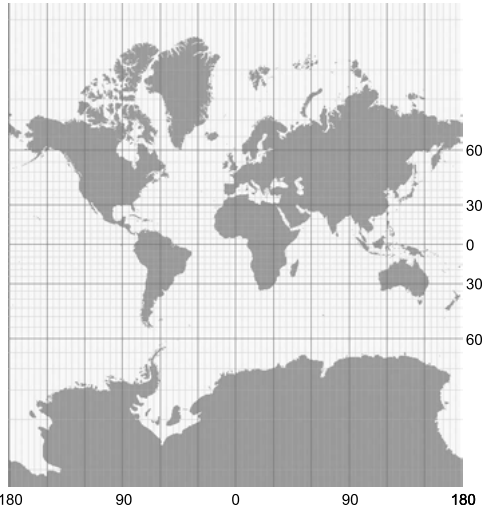
mentálna kárta -e -e ž *kart.* → spoznávní zemljevíd

Mercalli-Cancani-Siebergova potrésna léštvica -e -e -e [merkáli kankáni zíbergova] in mercalli-cancani-siebergova potrésna léštvica -e -e -e ž *geomorf.* 12-štopenjska leštvica

za prikaz potresne intenzitete, ki upošteva učinke potresa na objektih, v pokrajini in občutke ljudi ob potresu **S:** MCS-potrésna léštvica, Mercallijeva potrésna léštvica **PRIM.:** evrópska potrésna léštvica, Medvedev-Sponheuer-Kárnikova potrésna léštvica, Richterjeva potrésna léštvica

Mercallijeva potrésna léštvica -e -e -e [merkálíjeva] in mercallijeva potrésna léštvica -e -e -e ž *geomorf.* → Mercalli-Cancani-Siebergova potrésna léštvica

Mercatorjeva projékcija -e -e [merkátorjeva] in mercatorjeva projékcija -e -e ž *kart.* valjna projékcija s pravokotno se sekajočimi poldnevnik in vzporedniki, ki so proti tečajema med seboj vedno bolj oddaljeni, zato so širinske štopinje vedno večje, dolžinske pa enakomerne, razmerje med njimi je povsod pravilno, točna v kotih in oblikah, ne pa v razdaljah, uporabna zlasti za navigacijo v pomorstvu in letalstvu

Mercatorjeva projékcija

meridián -a m *mat. geogr.* → poldnévník

meridionálna zráčna cirkulácija -e -e -e ž *klimatogeogr.* → meridionálno króženje zráka

meridionálno króženje zráka -ega -a -- s *klimatogeogr.* kroženje zráka v poldnevniški smeri sever-jug **S:** meridionálna zráčna cirkulácija

merílna míza -e -e ž *kart.* ravna míza s trinožnim štolalom s premično glavo, ki se uporablja pri geodetskih meritvah

merilna pálica -e -e ž *kart.* 2–5 m dolga palica za merjenje razdalj pri praktičnem delu v geodeziji

merilo -a s **1. kart.** razmerje med merami, razsežnostmi določenega območja, predmeta na zemljevidu, shemi in njegovimi resničnimi, naravnimi merami **2. kart.** grafični ali številčni prikaz razmerij v naravi in na zemljevidu, navadno vrisan na robu zemljevida ali v legendi

GL: *kart.* gráfično merilo, *kart.* málo merilo, *kart.* numêrično merilo, *kart.* srédnje merilo, *kart.* številčno merilo, *kart.* transverzálno merilo, *kart.* véliko merilo, *kart.* zeló veliko merilo

mêrokrás -a m *geogr. krasa*, *zaštar.* slabo razvit nedinarski kras z redkimi kotanjami

meromíktično jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z dvema slojema, ki se zaradi vmesne kemokline ne mešata med seboj **S:** dvóslójno jézero

meromíktičnost -i ž *hidgeogr.* lastnost jezer, da se njihova voda meša le v zgornjem sloju, medtem ko med zgornjim in spodnjim slojem mešanja ni

GL: *hidgeogr.* antropogéna meromíktičnost, *hidgeogr.* biogéna meromíktičnost, *hidgeogr.* eksogéna meromíktičnost, *hidgeogr.* krenogéna meromíktičnost

merzlotà -è ž (rus.) *hidgeogr., geomorf.* → permafrošt

mésa -e ž (šp.) *geomorf.* osamljena puščavska vzpetina z ravnim vrhom in strmimi pobočji, sestavljena iz navadno vodoravnih in trših skladov, kot so v okoliškem nižjem svetu, preostanek nekdanje večje planote, ki jo je v obdobju vlažnejšega podnebja razrezala rečna erozija

mésec -a m **1. mat. geogr.** časovna enota **2. mat. geogr.** čas enega obhoda Lune okrog Zemlje **3. mat. geogr., neuštr., z veliko začetnico** → lúna (2)

GL: *mat. geogr.* drakónski mésec, *mat. geogr.* koledárski mésec, *mat. geogr.* lunárni mésec, *mat. geogr.* Lúnin mésec, *mat. geogr.* meščánski mésec, *mat. geogr.* sidêrični mésec, *mat. geogr.* sinódski mésec, *mat. geogr.* zvézdni mésec

mêsna živinorêja -e -e ž *agr. geogr.* živinoreja, ki se ukvarja z rejo krav, prašičev, perutnine in drugih domačih živali zlasti zaradi mesa

PRIM.: mléčna živinorêja

mesojéda raštlina -e -e ž *biogeogr.* raštlina, ki

pridobi hranila razen iz prsti tudi tako, da navadno s preobraženimi listi lovi in v njih presnovi majhne živali **S:** žužkojéda raštlina

mesojédec -dca m nav. mn. *biogeogr.* Žival, ki se hrani z drugimi živalmi **S:** karnivór

meštic -a m *demogeogr.* mešanec med belcem in Indijancem

méstna aglomerácija -e -e ž *geogr. nas.* → aglomerácija (1)

méstna césta -e -e ž *geogr. prometa* cesta na območju mesta, mešnega naselja **S:** urbána césta

méstna četrt -e -i ž *geogr. nas.* del mesta s posebnimi značilnostmi, ki se od drugih četrti razlikuje po prevladujoči funkciji, tlorisu, gospodarski in socialni sestavi prebivalstva, npr. poslovna, industrijsko-obrtna, bivalna, vilška, zabaviščna četrt **S:** četrt **PRIM.:** pre-dél (3)

méstna držáva -e -e ž *polit. geogr.* državna enota, ki obsega le mešno ozemlje z bližnjim zaledjem, npr. Singapur, Monako **S:** mésto držáva

méstna geografija -e -e ž *spl. geogr.* → urbána geografija

méstna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → méšno podnébje

méstna podóba -e -e ž *geogr. nas.* videz mesta kot odraz določenega zgodovinskega obdobja, katerega proučitev lahko prispeva k poznavanju našanka, nekdanjih funkcij in socialnih struktur

méstna prenóva -e -e ž *geogr. nas.* → prenóva mésta

méstna rába tál -e -e -- ž *geogr. nas.* raba tal za potrebe človekovih dejavnosti v meštih, npr. za stanovanjsko gradnjo, industrijo, trgovino, rekreacijo **S:** urbána rába tál **PRIM.:** kmetíjska rába tál (1)

méstna régija -e -e ž **1. geogr. nas.** celotno vplivno območje mesta, centralnega naselja **S:** urbána régija **2. geogr. nas.** vplivno zaledje okrog večjega mesta, ki s satelitskimi mešti in z obmeštnimi naselji sestavlja prostorsko celoto, vozlišče različnih funkcij v pokrajini **S:** urbána régija

méstna skupnost -e -i ž *spl. geogr.* prostorska enota, ki zajema območje mešnega naselja,

namenjena samoupravni organiziranosti njegovega prebivalstva

méštne fúnkcije -ih -ij ž mn. *geogr. nas.* fúnkcije, značilne za mesta, ki se izoblikujejo med družbenogospodarskim razvojem in skupaj z drugimi fúnkcijami dajejo mestnim četrtim značilno gospodarsko, socialno, turisno strukturiranost, npr. stanovanjska, proizvodna, oskrbna, izobraževalna, rekreacijska fúnkcija **S:** urbane fúnkcije **PRIM.:** meštoslužne fúnkcije, meštovtórne fúnkcije, podeželske fúnkcije

méštni párk -ega -a m *geogr. nas.* ozelenjeno javno zemljišče med zazidanimi mestnimi območji, oblikovano z različnimi rastlinskimi prvinami, navadno opremljeno s klopami, vodnjaki, spomeniki, sprehajalnimi potmi, otroškimi igrišči

méštni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora z vozili na območju mesta **PRIM.:** medkrajévni promèt, priméštni promèt

méštni tlóris -ega -a m *geogr. nas.* tlóris, v katerem se kaže razporeditev temeljnih mestnih prvin, zlasti cest, ulic in pozidanih zemljišč, ki ob upoštevanju reliefnih in drugih omejitev razkriva sistematičnost meštnega razvoja

GL: *geogr. nas.* heterogéni méštni tlóris, *geogr. nas.* homogéni méštni tlóris, *geogr. nas.* koncentrični méštni tlóris, *geogr. nas.* načrtni méštni tlóris, *geogr. nas.* nënačrtni méštni tlóris, *geogr. nas.* nësistemátični méštni tlóris, *geogr. nas.* pravokótni méštni tlóris, *geogr. nas.* radiálni méštni tlóris, *geogr. nas.* radiálno-koncentrični méštni tlóris, *geogr. nas.* sistemátični méštni tlóris, *geogr. nas.* zvézdasti méštni tlóris

méštni turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem v turistično zanimivih mestih, poslovnih, gospodarskih in upravnih središčih, ki jih gostje navadno obiskujejo za krajši čas **PRIM.:** górski turizem, obmórski turizem

méštno jédro -ega -a s *geogr. nas.* → méštno središče

méštno obmóčje -ega -a s *geogr. nas.* mešto z bližnjo urbanizirano okolico, ki se od bolj oddaljenega zaledja razlikuje po neprekinjeni pozidanošti, večji goštoti prebivalcev, nadpovprečni rašti prebivalstva, majhnem deležu kmečkega prebivalstva, velikem šte-

vilu dnevnihi migrantov **S:** urbáno obmóčje **PRIM.:** rurálno obmóčje

méštno okólje -ega -a s *spl. geogr.* specifične sestavine okolja, ki jih z gradnjo in razraščanjem mešt ušvarja človek **S:** urbáno okólje

méštno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje v meštu, kjer je glede na okolico višja temperatura, manj vlage, manj Sončevega sevanja, manjša prevetrenost **S:** méštna klíma

méštno prebiválstvo -ega -a s *demogeogr.* prebivalstvo v meštih in meštinih naseljih **S:** urbáno prebiválstvo **PRIM.:** podeželsko prebiválstvo

méštno središče -ega -a s *geogr. nas.* gošto pozidan osrednji del mešta z nakopičenimi meštinih fúnkcijami najvišje štopnje, navadno osrednje poslovno območje s trgovskimi in štoritvenimi fúnkcijami **S:** méštno jédro **PRIM.:** poslóvno središče

GL: *geogr. nas.* siromášenje méštinih središč

méšto -a s *geogr. nas.* večje naselje, navadno središče širše, lahko tudi podeželske okolice, za katero so značilni meštini način življenja, razčlenjenost na meštne četrti, osredotočenost proizvodnih, trgovskih, poslovnih, upravnih, izobraževalnih, kulturnih, zdravstvenih in drugih uštanov **PRIM.:** vás

GL: *geogr. nas.* administratívno méšto, *geogr. nas.*

agrárno méšto, *geogr. nas.* akrópsko méšto, *geogr. nas.* asanácija méšta, *geogr. nas.* fiziogónomska sestáva méšta, *geogr. nas.* formálno méšto, *geogr. nas.*, *polit. geogr.* glávno méšto, *geogr. nas.*, *polit. geogr.* glávno méšto držáve, *geogr. nas.*, *polit. geogr.* glávno méšto federácije, *geogr. nas.*, *polit. geogr.* glávno méšto zvézne držáve, *geogr. nas.* málo méšto, *polit. geogr.* méšto držáva, *geogr. nas.* mónofunkcionálno méšto, *geogr. nas.* mónonukleárno méšto, *geogr. nas.* mréženje méšt, *geogr. nas.* nóvo méšto, *geogr. nas.* omréžje méšt, *geogr. nas.* párkovno méšto, *geogr. nas.* pólifunkcionálno méšto, *geogr. nas.* pólinukleárno méšto, *geogr. nas.* prenóva méšta, *geogr. nas.* sanácija méšta, *geogr. nas.* satelítško méšto, *demogeogr.* selítev vás–méšto, *geogr. nas.* srédnje véliko méšto, *geogr. nas.* štruktúra méšta, *geogr. nas.* svetóvno méšto, *geogr. nas.*, *polit. geogr.* trájno glávno méšto držáve, *geogr. nas.* trakóvno méšto, *geogr. nas.* trdnjávsko méšto, *geogr. nas.* uštróji méšta, *geogr. nas.* utrjeno méšto, *geogr. nas.* véliko

mésto, *geogr. nas., polit. geogr.* vpeljáno glávno mésto države, *geogr. nas.* vítno mésto, *geogr. nas.* zgrádba mést

mésto držáva -a -e s *polit. geogr.* → méstna držáva

meštoslúžne dejávnošti -ih -- ž mn. *geogr. nas.* dejávnošti v meštu, namenjene zadovoljevanju potreb meštnege prebivalštva, zlašti lokalne uslužnoštné in komunalne dejávnošti
S: meštoslúžne fúnkcije **PRIM.:** meštótvórne dejávnošti

meštoslúžne fúnkcije -ih -ij ž mn. *geogr. nas.* → meštoslúžne dejávnošti

meštótvórne dejávnošti -ih -- ž mn. *geogr. nas.* dejávnošti v meštu, ki zagotavljajo obštoj mešta in mu prinašajo dohodek, namenjene zlašti zadovoljevanju potreb prebivalštva širše okolice **S:** meštótvórne fúnkcije **PRIM.:** meštoslúžne dejávnošti

meštótvórne fúnkcije -ih -ij ž mn. *geogr. nas.* → meštótvórne dejávnošti

méšana kmetíja -e -e ž **1.** *agr. geogr.* kmetíja, ki ušvarja del dohodka s kmetijštvom, gozdarjenjem in dopolnilnimi dejávnoštni, del pa z dohodki iz rednega delovnega razmerja ali pokojninskega oziroma invalidskega zavarovanja **S:** méšano kméčko gospodarštvó **2.** *agr. geogr., po družbenogospodarski členitvi* kmetíja, pri kateri najmanj eden od aktivnih članov jedra družine dela samo na kmetiji, hkrati pa je najmanj eden od njih v rednem delovnem razmerju **PRIM.:** čísta kmetíja (2), dopolnilna kmetíja, nëaktivna kmetíja, oštaréla kmetíja, potenciálno čísta kmetíja

méšana kultúra -e -e ž **1.** *agr. geogr.* za Sredozemlje značilno načrtno sočasno pridelovanje dveh ali več kulturnih ráštlin na določenem obdelanem zemljíšču, zlašti razne kombinacije sadnega drevja in poljščin, npr. oljke s posevki **S:** cultura míšta **2.** *agr. geogr.* za Sredozemlje značilna kombinacija različnih kulturnih ráštlin z vinsko trto na določeni parceli, zlašti vinske trte in drevja, npr. brešta, javorja, redkeje sadnega drevja, ki ji daje oporo **S:** cultura míšta

méšani gózd -ega -a m **1.** *biogeogr.* gozd, ki ga sestavljajo listavci in iglavci **PRIM.:** iglašti gózd, listnati gózd **2.** *biogeogr.* gozd, ki ga sestavljajo različne vršte listavcev in iglavcev

PRIM.: ênovíštni gózd **3.** *biogeogr.* gozd, ki ga sestavljata vsaj dve drevesni vršti, pri čemer mora biti najmanj petina od celotnega števila dreves drugačna od prevladujoče drevesne vršte

méšano délavsko-kméčko gospodínjštvo -ega -ega -a s *agr. geogr.* → méšano gospodínjštvo

méšano gospodínjštvo -ega -a s *agr. geogr.* gospodínjštvo z dohodki iz kmetijštvá in nekmetijštvá, katerega del aktivnih družinskih članov štálno kmetuje, del pa je v rednem delovnem razmerju v nekmetijških dejávnoštnih in kmetuje po delu na laštnih ali najetih zemljíščih **S:** délavsko-kméčko gospodínjštvo, méšano délavsko-kméčko gospodínjštvo **PRIM.:** kméčko gospodínjštvo, nëkméčko gospodínjštvo

méšano kméčko gospodarštvó -ega -ega -a s *agr. geogr.* → méšana kmetíja (1)

meščánski dán -ega dnéva m *mat. geogr.* čas, ki mine od ene do druge spodnje kulminacije srednjega Sonca

meščánski mésec -ega -a m *mat. geogr.* → koledárski mésec

meščánski mrák -ega -a m *mat. geogr.* del dneva po sončnem zahodu in pred sončnim vzhodom, ko je Sonce pod obzorjem od 0° do 6° **PRIM.:** astronómski mrák, návtični mrák

meščánsko léto -ega -a s *mat. geogr.* → koledársko léto

metabolízem -zma m *pokr. ekol.* → presnóva **metalímni** -a m *hideogr.* plašt jezerske vode med epilimnijem in hipolimnijem, kjer poleti zaradi močnejšega segrevanja vrhnjih plasti temperatura vode z globino hitro pada in narašča njena goštnota **PRIM.:** batilímni, epilímni, hipolímni

metalimnofíl -a m nav. mn. *biogeogr., hideogr.* organizem, ki živi v sladkovodnih jezerih zmernih zemljepisnih širin, zlašti v metalimniju

metamorfít -a m *geomorf.* → metamórfna kamnina

metamórfna kamnina -e -e ž *geomorf.* kamnina, naštna iz štarejše kamnine z metamorfozo **S:** kristálašti skrilavec, metamorfít, preobrážena kamnina **PRIM.:** magmátska kamnina, sedimétna kamnina

metamorfóza -e ž *geomorf.* izrazita mineralna, kemična in štrukturna preobrazba kamnin zaradi njihove izpostavljenosti visoki temperaturi in/ali tlaku v globljih delih litosfere **PRIM.:** diagenéza (1)

GL: *geomorf.* dinámometamorfóza, *geomorf.* kontaktna metamorfóza, *geomorf.* últrameta-morfóza

métayage -gea [metajáz] m (fr.) *agr. geogr., v francoskem okolju* zemljiškoposestni sistem, pri katerem zemljiški lastnik najemnika oskrbi s semeni in mladimi živalmi, najemnik pa lastniku v zameno odda določen del pridelka

meteór -ja m *spl. geogr.* trdno telo iz vesolja, ki z veliko hitrostjo prileti v ozračje Zemlje, zažari, zgori in izgine **S:** zvezdni utrínec

meteorít -a m *spl. geogr.* trdno telo iz vesolja, ki ob prehodu skozi ozračje ne zgori v celoti in pade na Zemljo **S:** izpodnébnik

meteórna vóda -e -e ž *hidgeogr.* → padavínska vóda

meteorologíja -e ž *klimatogeogr.* veda, ki proučuje vreme

meteorolóška híšica -e -e ž *klimatogeogr.* → vreménska híšica

meteorolóška jesén -e -i ž *klimatogeogr.* letni čas, ki v srednji Evropi obsega mesece september, oktober in november

meteorolóška pomlád -e -i ž *klimatogeogr.* letni čas, ki v srednji Evropi obsega mesece marec, april in maj

meteorolóška postája -e -e ž *klimatogeogr.* → vreménska postája

meteorolóška zíma -e -e ž *klimatogeogr.* letni čas, ki v srednji Evropi obsega mesece december, januar in februar

meteorolóško polétje -ega -a s *klimatogeogr.* letni čas, ki v srednji Evropi obsega mesece junij, julij in avgúst

meteoropatija -e ž *klimatogeogr.* prizadetost človeškega organizma zaradi vremenskih sprememb

meteórska vóda -e -e ž *hidgeogr.* → padavínska vóda

métež -a m *klimatogeogr.* → snéžni métež

metódika geográfskega pouka -e -- -- ž *spl. geogr.* teorija o organizaciji, izvedbi pouka geografije, ki temelji na raziskavah in izpopolnjevanju oblik pouka in učnih faz, uporabi

različnih učnih pripomočkov **PRIM.:** didáktika geografije (2)

metrópola -e ž *geogr. nas.* večje mesto, središče obsežnega območja ali celotne države, za katero zagotavlja, opravlja specializirane funkcije **PRIM.:** glávno mésto države, središče mednárodnega poména

metropolitanizácija -e ž **1.** *geogr. nas.* urbanizacija, zaradi katere nastajajo velike mešne aglomeracije **2.** *geogr. nas.* razraščanje več mešt na podeželje **3.** *geogr. nas.* zraščanje mešnih regij

metropolitánsko obmóčje -ega -a s **1.** *geogr. nas.* urbanizirano območje okrog velikega mešta, ki je s središčem funkcionalno tesno povezano **2.** *geogr. nas.* gošto poseljeno urbanizirano območje, ki ga sestavljajo središče, mlajša satelitska naselja in okolica, ima prevladujoč mešni način življenja in je gospodarsko, socialno tesno povezano z osrednjim meštom

metúljašta projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija v obliki razvitega plašča, oprtega na tri iz tečaja potekajoče ravne poldnevnik, ki so osrednji poldnevnik tri ločenih delov zemljevida

mezéta -e ž *geomorf.* višavje oziroma planotašto površje v špansko govorečem okolju

mezofilni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki živi v zmerno vlažnem okolju

mezofít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na zmerno vlažnih rastiščih v zmernem pasu

mézoklíma -e ž *klimatogeogr.* podnebje srednje velikega ozemlja **PRIM.:** mákroklíma, míkroklíma (2)

mézopóra -e ž *pedogeogr.* pora s premerom med 10 in 0,2 μm **PRIM.:** mákropóra, míkropóra

mézorégija -e ž *spl. geogr.* srednje velika regija kot del makroregije in skupek mikroregij **PRIM.:** mákrorégija, míkrorégija

mézoregionálno središče -ega -a s *geogr. nas., v omrežju centralnih naselij* kraj s srednjo štopnjo centralnosti **PRIM.:** mákroregionálno središče, míkroregionálno središče

mézoreliéf -a m *geomorf.* reliefna oblikovanost srednje velikega ozemlja **PRIM.:** mákrorelief, mégareliéf, míkrorelief

mézoreliéfná oblíka -e -e ž *geomorf.* srednje velika reliefná oblíka, npr. uvala, rečna dolina, gorski greben **PRIM.:** mákroreliefná oblíka, míkroreliefná oblíka

mézosapróbna onesnáženost vodá -e -i -- ž *var. okolja* srednja stopnja onesnáženosti voda, določena posredno po izbranih vrstah organizmov, združbah, ki uspevajo v srednje onesnáženih vodah **PRIM.:** álfamézosapróbna onesnáženost vodá, bétamézosapróbna onesnáženost vodá, óligosapróbna onesnáženost vodá, pólisapróbna onesnáženost vodá

mézosapróbna stópnja kakóvosti vóde -e -e -- -- ž *var. okolja* srednja stopnja biolóške onesnáženosti vode, pri kateri je ta brez čiščenja primerna le za tehnolóško rabo **PRIM.:** álfamézosapróbna stópnja kakóvosti vóde, bétamézosapróbna stópnja kakóvosti vóde, óligosapróbna stópnja kakóvosti vóde, pólisapróbna stópnja kakóvosti vóde

mézosapróbni organizem -ega -zma m nav. mn. *var. okolja* organizem, ki živi v zmerno ali precej onesnáženi vodi **PRIM.:** óligosapróbni organizem, pólisapróbni organizem

mézosféra -e ž *klimatogeogr.* plašt ozračja v višini 50–80 km, kjer se temperatura z višino hitro znižuje

mézoitérmna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlína, ki raste na območjih s povprečno letno temperaturo med 15 in 20 °C **PRIM.:** hékiistérmna rastlína, mégatérmna rastlína, míkroitérmna rastlína

mézoitéróno bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* barje z zmerno količino hranilnih snovi, na katerem uspevajo bor, breza, nekatere trave in mahovi

mézoitéróno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z dobro razvitim planktonom, s pestro globinsko favno, čišto in prozorno vodo, ki vsebuje zmerne količine hranilnih snovi

mezozóik -a m *geomorf.* srednji zemeljski vek, med 245 in 65 milijoni let pred sedanjošjo, ki se deli na trias, juro in kredo **PRIM.:** kenozóik, páleozóik, prédkámbrij

migmatít -a m *geomorf.* kamnina, ki je po strukturi med metamorfno kamnino in magmo

migrácija -e ž nav. mn. **1.** *demogeogr., polit. geogr.* prehajanje, preseljevanje prebivalstva kakega kraja, pokrajine, države za stalno ali začasno

v drug kraj, pokrajino, državo **PRIM.:** emigrácija, imigrácija **2.** *demogeogr.* → selítev **PRIM.:** emigrácija, imigrácija

GL: *demogeogr.* dnévna migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* ekonómška migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* ílegálna migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* legálna migrácija, *demogeogr.* lokálna migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* medcelínska migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* meðdržávna migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* medkontinentálna migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* nótranja migrácija, *polit. geogr., demogeogr.* polítična migrácija, *demogeogr.* povrátna migrácija, *demogeogr.* remigrácija, *demogeogr.* sezónska migrácija, *demogeogr., polit. geogr.* zunánja migrácija

migracíjski tók -ega -a m **1.** *demogeogr.* smer izseljevanja, odseljevanja, priseljevanja **2.** *demogeogr.* množica oseb, ki so vključene v te procese

GL: *demogeogr.* vrédnost néto migracíjskega tóka

migránt -a m *demogeogr.* oseba, ki s preselitvijo iz rojstnega, domačega kraja, kraja stalnega prebivališča spremeni okolje in s krajem odselitve lahko pretrga osnovne gospodarske, socialne in družbene vezi **PRIM.:** emigránt, imigránt

GL: *polit. geogr.* polítični migránt

MÍK MÍK-a m krajšava *var. okolja* → maksimálna imisijska koncentracija

mikoríza -e ž *biogeogr.* sožitje med glivami in višjimi rastlinami, pri katerem posredujejo hife gliv gošteljski rastlini vodo in hranilne snovi, gliva pa od nje dobi potrebne organske snovi

míkroelemènt -ènta m *pedogeogr., biogeogr.* anorganska snov v ionski obliki, ki jo rastline za rast, razvoj potrebujejo v majhnih količinah in jo je v prsti sorazmerno malo **S:** míkrohranílo, míkronutriènt **PRIM.:** mákroelemènt

míkrohranílo -a s *pedogeogr., biogeogr.* → míkroelemènt

míkroklíma -e ž **1.** *klimatogeogr., v meteorologiji* podnebje območja ob tleh, pod 2 m višine **2.** *klimatogeogr.* podnebje manjšega območja ali kraja **PRIM.:** mákroklíma, mézoklíma

míkrokorozijske oblike -ih oblik ž mn. *geogr. krasa* → míkrokráške oblike

míkrókrás -a m *geogr. krasa* → míkrókráške oblike

míkrókráške oblike -ih oblik ž mn. *geogr. krasa* drobne oblike kraškega površja, navadno mlajše starosti, naštele na skalnem površju zaradi korozije ob nespremenjenih podnebnih razmerah **S:** korozíjske mikrooblike, kráške mikrooblike, míkrokorozijske oblike, míkrokrás, míkrorelíefne kráške oblike **PRIM.:** korozíjska políca, korozíjska štopníčka, korozíjska vdolbínica, korozíjske gúbice, skálني nož, škávnica, škráplja, žlebič

míkromonolít pršti -a -- m *pedogeogr.* prizmatični vzorec iz posameznega horizonta pršti določenega naravnega profila, pripravljen za zbirko **PRIM.:** monolít pršti

míkrónutriènt -ênta m *pedogeogr., biogeogr.* → míkroelemènt

míkrópóra -e ž *pedogeogr.* pora s premerom, manjšim od 0,2 µm **PRIM.:** mákropóra, mézopóra

míkrorégija -e ž *spl. geogr.* najmanjša regija kot del mezoregije **PRIM.:** mákrorégija, mézorégija

míkreogionálno središče -ega -a s *geogr. nas., v omrežju centralnih naselij* kraj z nizko stopnjo centralnosti **PRIM.:** mákreogionálno središče, mézoregionálno središče

míkreoreliéf -a m *geomorf.* reliefna oblikovanost majhne ozemeljske enote **PRIM.:** mákreoreliéf, mégareliéf, mézoreliéf

míkreoreliéfná oblíka -e -e ž *geomorf.* manjša reliefna oblíka, npr. vrtača, škraplje, skalni nož, peščena sipina **PRIM.:** mákreoreliéfná oblíka, mézoreliéfná oblíka

míkreoreliéfné kráške oblike -ih -ih oblik ž mn. *geogr. krasa* → míkrókráške oblike

míktóèrtná rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki raste na območjih s povprečno letno temperaturo med 0 in 14 °C **PRIM.:** hékístóèrtná rastlína, mégatóèrtná rastlína, mézotóèrtná rastlína

míktroíptón -a m *hidgeogr.* drobni lebdeči anorganski delci, ki povzročajo motnost jezerske vode

míktrovrtača -e ž nav. mn. *geogr. krasa* z ilovico zapolnjen jašek vrtačaste oblike, značilen za podtalni kras

míktrožlebič -íča m *geogr. krasa* vsak od vzpo-

redno potekajočih žlebičev v golem visokogorskem in dinarskem krasu, širokih od 2 cm do 3 cm, na vrhu z ozkimi skalnimi rebri, ki se navzdol izgublajo v gladkem štrmem površju **S:** visokogórski míktrožlebič, vzporédni míktrožlebič **PRIM.:** děžni žlebič

GL: *geogr. krasa* raznosmétni míktrožlebiči, *geogr. krasa* visokogórski míktrožlebič, *geogr. krasa* vzporédni míktrožlebič

míksolímnij -a m *hidgeogr.* zgornji sloj dvoslojnih jezer, katerega laštnosti se spreminjajo in se ne meša z monimolimnijem

míktično jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, v katerem se voda vsaj enkrat na leto v celoti navpično premeša

GL: *hidgeogr.* amíktično jézero, *hidgeogr.* dimíktično jézero, *hidgeogr.* holomíktično jézero, *hidgeogr.* meromíktično jézero, *hidgeogr.* monomíktično jézero, *hidgeogr.* oligomíktično jézero, *hidgeogr.* polimíktično jézero

mílijónska kárta -e -e ž *kart.* topografska karta v merilu 1 : 1,000.000

mílpa -e ž *agr. geogr.* požigalništvo v Mehiki **PRIM.:** chitimene, kaingin, ládang, roca, tavy

mínamáta -e ž *var. okolja* bolezen zaradi zastrupitve z živim srebrom, prvič ugotovljena na Japonskem in poimenovana po zalivu, v katerem se je živo srebro iz odplak čezmerno nakopičilo v organizmih, s katerimi se prehranjujejo tamkajšnji prebivalci

míndel -dla m *klimatogeogr., geomorf.* → míndelska poledenítev

míndelska poledenítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleistocenska poledenítev v Alpah, med okrog 300.000 in 230.000 leti pred sedanjoštjo, primerljiva z dreenthsko poledenitvijo na severu Evrope **S:** míndel, míndelski glaciál **PRIM.:** gúnška poledenítev, ríška poledenítev, wúrmska poledenítev

míndelski glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → míndelska poledenítev

míndelsko-ríška mēdledéna dōba -e -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* → míndelsko-ríška otoplítev

míndelsko-ríška otoplítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* srednjepleistocenska otoplítev v Alpah, med 230.000 in 195.000 leti pred sedanjoštjo, primerljiva s treensko otoplitvijo na

severu Evrope **S:** míndelsko-ríška mēdledéna dōba, míndelsko-ríški interglaciál

míndelsko-ríški interglaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → míndelsko-ríška otoplítev

minerál -a m *geomorf., pedogeogr.* naravná snov s štálo kemično seštavo, določeno kristálno obliko in značilnimi fizikalnimi laštnostmi **PRIM.:** novotvōrba

GL: *pedogeogr.* minerál glín, *pedogeogr., geomorf.* primárni minerál, *pedogeogr., geomorf.* sekundárni minerál

minerál glín -a -- m *pedogeogr.* naravni lištašti kristálno alumosilikát z izmenjalno sposobnostjo zlašti za katione **PRIM.:** ílit, kaolinít, montmorilonít

mineralizácija -e ž *pedogeogr.* biokemični razkroj organskih snovi v pršti v anorganske seštavine

mineralizírano jézero -ega -a s *hidgeogr.* → slánkasto jézero

minerálna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt, sestavljena večinoma iz mineralnih snovi, z manj kot 15 % organskih snovi **PRIM.:** orgánska pršt

minerálna vōda -e -e ž *hidgeogr.* podzemna voda, ki vsebuje večjo količino raztopljenih mineralnih snovi in ima lahko višjo temperaturo, večjo radioaktivnost

minerální izvír -ega -a m *hidgeogr.* izvír z najmanj 1 g raztopljenih snovi ali 250 mg proštega ogljikovega oksida v l oziroma kg vode

minerálno gnojílo -ega -a s *agr. geogr.* navadno umetno pridobljena snov, sestavljena iz ene od treh temeljnih prvin, dušika, fosforja, kalija, ali njihove mešanice v različnih medsebojnih razmerjih, ki se dodaja pršti za ohranjanje, izboljšanje rodovitnosti **S:** rudnínsko gnojílo

minerálno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, katerega voda ima zaradi vnašanja raztopljenih mineralnih soli v brezdotčnih kotlinah in močnega izhlapevanja navadno več kot 47 g soli na kilogram

minifúndija -e ž (šp.) **1.** *agr. geogr., v latinskoameriškem okolju* majhna kmetija **2.** *agr. geogr., v latinskoameriškem okolju* majhna najemna kmetija v sistemu haciende, na kateri peon prideluje hrano zase in za svojo družino

minimálna plímska vōda -e -e -e ž *hidgeogr.* → mála vōda

minimálna temperatúra -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* najnižja izmerjena temperatura vode ali zraka na določenem meštu v določenem času, npr. minimalna dnevna temperatura, minimalna mesečna temperatura **PRIM.:** maksimalna temperatura

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* absolútna minimálna temperatura, *hidgeogr.* minimálna temperatura vōde, *klimatogeogr.* minimálna temperatura zraka, *klimatogeogr., hidgeogr.* povprečna minimálna temperatura

minimálna temperatúra vōde -e -e -- ž *hidgeogr.* najnižja izmerjena temperatura vode na določenem meštu v določenem času **PRIM.:** maksimalna temperatura vōde

minimálna temperatúra zraka -e -e -- ž *klimatogeogr.* najnižja izmerjena temperatura zraka na določenem meštu v določenem času **PRIM.:** maksimalna temperatura zraka

minimální termométer -ega -tra m *klimatogeogr., hidgeogr.* termometer, ki kaže najnižjo temperaturo v izbranem obdobju **PRIM.:** maksimalni termométer

minimální vōdni pretōk -ega -ega -óka m **1.** *hidgeogr.* najmanjši rečni pretok v določenem obdobju **PRIM.:** maksimalni vōdni pretōk (1) **2.** *hidgeogr.* povprečni rečni pretok v sušnem obdobju **PRIM.:** maksimalni vōdni pretōk (2)

minorát -a m *agr. geogr.* dedovanje nedeljivega posestva, pri katerem je prevzemnik zadnjerojeni otrok **PRIM.:** majorát

minútnik -a m *geogr. krasa* zaganjalka, ki ob določenem vodoštaju upada in narašča v presledku približno ene minute **PRIM.:** zaganjalka

miocén -a m *geomorf.* starejša epoha neogena, med 23,3 in 5,3 milijoni let pred sedanjošjo

miómbo -a m *biogeogr.* savanski gozd v Tanzaniji, Zambiji, Mozambiku in Angoli, ki ga sestavljajo visoka drevesa in gošt sloj zeliščnega rastlinstva

mír -a m (rus.) *agr. geogr., v srednjeveški Rusiji* kolektivno zemljiško lašništvo, za katero je v posameznih vaseh značilna skupna, dogovorna obdelava zemljišč

miroválna fáza -e -e ž *hidgeogr., geomorf.* obdobje, ko se velikost ledenika ne spreminja ali se led ne premika **PRIM.:** napredoválna fáza, talílna fáza, umikálna fáza

mištrál -a m *klimatogeogr.* močen, hladen in suh padajoči severnik, ki piha z območja Centralnega masiva po dolini Rone proti Sredozemlju

mívka -e ž *geomorf.* sipka peščena rečna naplavina

mižasta gôra -e -e ž *geomorf.* gora s planotaštim vrhom, ki nastane zaradi zelo odpornih nenagubanih plasti sedimentnih kamnin ali ob bruhanju vulkanov z zelo tekočo lavo **PRIM.:** bazáltni pokròv, gujót

mláda moréna -e -e ž *geomorf.* → recéntna moréna

mládo jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v zgodnjem razvojnem obdobju, ko je v jezerski vodi in na obrežju redko rastlinje, dokaj prazna jezerska kotanja pa se polni zlašti z anorganskimi sedimenti **PRIM.:** stáro jézero, zrélo jézero

mládomorénska pokrájina -e -e ž *geomorf.* pokrajina z razgibanimi drobnimi reliefnimi in vodnimi pojavi kot posledica akumulacije morenskega gradiva v würmski poledenitvi **PRIM.:** stáromorénska pokrájina

mládo nagúbano goròvje -ega -ega -a s *geomorf.* gorovje, nastalo z gubanjem in drugimi tektonskimi premiki v zgornji kredi, terciarju in kvartarju **PRIM.:** stáro nagúbano goròvje

mlájša dónavska poledenítev -e -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* starejšepleistocenska poledenitev v Alpah, med 900.000 in 750.000 leti pred sedanjošjo, primerljiva z menapsko poledenitvijo na severu Evrope in nebraško poledenitvijo v Severni Ameriki **S:** mlájši dónavski glaciál

mlájši dónavski glaciál -ega -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → mlájša dónavska poledenítev

mlájši dryas -ega -a [drijas] m *klimatogeogr., geomorf.* najmlajše obdobje poznoglacialne ohladitve, med 11.000 in 10.000 leti pred sedanjošjo, ki je povzročilo zadnje močnejše napredovanje ledenikov **PRIM.:** najstárjši dryas

mlájši pleistocén -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* najmlajša doba pleistocena, od okrog 130.000 do 15.000 let pred sedanjošjo **PRIM.:** najstárjši pleistocén, srédnji pleistocén, stárjši pleistocén

mlájši pródni zasíp -ega -ega -a m *geomorf.* pródni zasíp iz mlajšega pleistocena **PRIM.:** stárjši pródni zasíp

mláka -e ž *hidgeogr.* majhno, navadno močno zaraščeno sladkovodno telo, ki nima pretoka in se napaja iz podtalnice in/ali s padavinami

mléčna planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik, zlašti za rejo krav mlekaric

mléčna živinorêja -e -e ž *agr. geogr.* živinoreja, ki se ukvarja z rejo krav zlašti zaradi pridobivanja mleka za uporabo ali predelavo v mlečne izdelke, npr. v maslo, sir, skuto **PRIM.:** mészna živinorêja

mléčni pás -ega pasú m *agr. geogr., v severnoameriškem okolju* značilen kmetijski pas z intenzivno mlečno živinorejo v zaledju gošto naseljenih območij okrog Velikih jezer v Združenih državah Amerike in Kanadi **S:** dairy belt **PRIM.:** bombážni pás, korúzni pás, pšeníčni pás

mnogobóštvo -a s *spl. geogr.* vera v več bogov **S:** póliteízem **PRIM.:** ateízem, enobóštvo

mnóžična selítev -e -tve ž *demogeogr.* neorganizirana selitev velikega števila ljudi zaradi gospodarskih, socialnih, političnih, vojnih razmer in naravnih nesreč **S:** bég prebiválstva, éksodus prebiválstva

mnóžični turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na številnih udeležencih turističnih potovanj, kar omogočajo zlašti sodobna prometna in komunikacijska infrastruktura, višja življenjska raven v razvith državah, podaljševanje prostega časa, hiter razvoj uslužnostnih dejavnosti na turističnih območjih **S:** masòvni turízem **PRIM.:** individuálni turízem, skupínski turízem

močilo -a s *geogr. krasa, ljud.* kraj, kjer voda močnejše vre na površje

móčni véter -ega -tra m *klimatogeogr.* premikanje zraka s hitrošjo 5 boforov, pri čemer se majhna listnata drevesa v celoti upogibajo, na jezerih se pojavijo penaši valovi

móčni vihár -ega -ja m *klimatogeogr.* premikanje zraka s hitrošjo 10 boforov, pri čemer se lomijo večje veje in se pojavlja manjša škoda na stavbah

močvirje -a s *hidgeogr., biogeogr.* zemljišče s stoječo ali počasi tekočo vodo, ki je na gošto poraslo z vlagoljubnimi rastlinami

močvirnica -e ž *hidgeogr.* voda v močvirju ali barju

modél -a m **1.** *spl. geogr., kart.* predmet v pomnjšanem merilu za ponazoritev, prikaz določenih pojavov in procesov, določenega predmeta, npr. peskovnik, reliefni zemljevid, globus **2.** *spl. geogr.* celota geografskih teoretičnih možnosti, dosežkov, izražena kot matematični ali grafični prikaz zapletenih naravnih in/ali družbenih pojavov, procesov **GL:** *kart., spl. geogr.* digitalni modél pokrajine, *kart., geomorf.* digitalni modél reliéfa, *spl. geogr.* geografski modél (1, 2), *geogr. prometa, geogr. nas.* gravitacijski modél, *hidgeogr.* hidrolóški modél, *ind. geogr.* industrializacijski modél, *geogr. krasa* modél čistega krása, *plan.* modél decentralizirane koncentracije obmóčij, *plan.* modél uravnotéženih funkcijskih obmóčij, *kart.* plástični modél reliéfa, *kart.* reliefni modél, *plan., agr. geogr.* von Thünenov modél

modél čistega krása -a -- -- m *geogr. krasa* kras, kjer padavinska voda prenika v tla brez najmanjšega površinskega odtekanja in je zato korozijsko zniževanje površja enakomerno

modél decentralizirane koncentracije obmóčij -a -- -- -- m *plan.* model prostorskega razvoja, ki združuje prvine teorij o centralnih naseljih in razvojnih polov, po katerem se na širšem območju pospešuje decentralizacija dejavnosti, v mestih pa njihova koncentracija, da se zagotavlja razvoj na podlagi aglomeracijskih učinkov, preprečuje razpršena gradnja in s tem varujejo nepozidana zemljišča

modél uravnotéženih funkcijskih obmóčij -a -- -- -- m *plan.* ukrepi, prizadevanja za zagotavljanje skladnejšega regionalnega razvoja, s katerimi se preprečuje prevelika osredotočenost gospodarskih dejavnosti v osrednjem državnem središču in pospešuje razvoj določenega števila centralnih naselij z minimalnim pragom števila prebivalcev, delovnih mešt, javne infrastrukture

modernizirana kmečka hiša -e -e -e ž *geogr. nas., v 18. in 19. stol.* kmečka hiša, nastala zaradi uvajanja požarnih, stavbnih in gradbenih redov, ki začne izpodrivati tradicionalne tipe kmečkih hiš v posameznih pokrajinah, s čimer se prične izgubljati njihova značilna pokrajinska identiteta

módul pretóka -a -a m **1.** *hidgeogr.* dejanski vodni pretok, navadno izražen v m³/s **2.** *hidgeogr.* → specifični vódni odtók

moféta -e ž *geomorf.* reža, skozi katero uhaja iz Zemljine notranjosti ogljikov dioksid s temperaturo pod 100 °C, navadno znak poštvolkanskega delovanja **PRIM.:** fumaróla, gejzír, sofión, solfatára

mogôta -e ž *geogr. krasa* grič stožčaste ali stogašte oblike, značilen za tropski kras

móho -a m *geomorf.* → Mohorovičičeva diskontinuitétna plôškev

Mohorovičičeva diskontinuitétna plôškev -e -e -kve [mohorovičičeva] in mohorovičičeva diskontinuitétna plôškev -e -e -kve ž *geomorf.* štíčna ploskev med Zemljino skorjo in Zemljinim plaščem, povprečno v globini 35 km, kjer se spremeni smer potresnih valov **S:** móho **PRIM.:** Conradova diskontinuitétna plôškev, Gútenbergova diskontinuitétna plôškev

mohr húmus -- -a [mór] m *pedogeogr. gl.* mór húmus

môkri adiabátni gradiènt -ega -ega -ênta m *klimatogeogr.* → vlážni adiabátni gradiènt

mokríca -e ž *geomorf., agr. geogr., ljud.* → mokrína

mokrína -e ž *geomorf., agr. geogr., ljud.* trajnejše mokrotno zemljišče, navadno na travniku ali njivi **S:** mokríca

môkri snég -ega -snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* sneg, prepojen z vodo

mokríšče -a s *var. okolja* gospodarsko manj uporabno zemljišče s stoječo ali počasi tekočo sladko, brakično ali slano vodo, ki z vlagoljubnim rastlinštvom in živalštvom sestavlja značilen biotop, npr. močvirje, barje, mokrotni travnik, loka, šotišče, mlaka, mrtvica, solina, obmorska laguna, priobalno plitvo morje

môkro preperévanje -ega -a s *geomorf., neuštr.* → zmrzálno preperévanje

mokrôtni trávník -ega -a m *agr. geogr.* travnik ob vodotoku ali na zemljišču z visoko gladino talne vode, na katerem zaradi velike vlažnosti in zakisanošti prsti uspevajo trave slabše kakovosti **S:** lóka **PRIM.:** barjánski trávník, lóg

molása -e ž *geomorf.* skladovnica klastičnih kamnin, nastala v podgorju med dvigova-

njem gorovja, od koder so bili naplavljeni sedimenti

mólični horizont -ega -a m *pedogeogr.* temno obarvan diagnostični horizont z ugodno strukturo, nad 50-odstotno nasičen z bazami, zlasti kalcijevimi in magnezijevimi ioni, na trdi matični podlagi, globlji od 10 cm, ki ne pošane trd, ko se posuši **S:** A_{mo}-horizont, horizont A_{mo}

Mollweidejeva projékcija -e -e [molvájdejeva] in mollweidejeva projékcija -e -e *žkart.* pokončna valjna projekcija, pri kateri so razdalje in koti približno enaki tistim v naravi

monadnock -a [mónadnok] m *geomorf.* osamljena vzpetinica nad peneprenom, nastala v nekdanjem tropskem podnebjju zaradi večje odpornosti proti eroziji, značilna za vzhod ZDA **PRIM.:** bornhardt, bút, dájk (2), inselberg, kópje, trdín

monetárna uníja -e -e *žpolit. geogr.* skupnost dveh ali več neodvisnih držav v okviru enotnega monetarnega območja, pri čemer se vsaka država odpove denarni suverenosti

mongolíd -a m *demogeogr.* pripadnik velike rasne skupine, ki ima rumenkašto rjavo barvo kože, gladke in trde temne lase, poševne oči, poudarjene ličnice

monimolímni -a m *hidgeogr.* pod kemoklino ležeča anaerobna plašt meromiktičnih jezer z večjo mineralizacijo in gostoto, notranjim kroženjem snovi

mónitoring -a m *var. okolja* organiziran sistem meritev, opazovanj stanja, pojavov, sprememb kakovosti okolja, njegovih sestavin, npr. zraka, vode, prsti, ki omogoča vrednotenje kakovosti okolja in določitev ukrepov za njegovo varstvo, zaščito

GL: *var. okolja* mónitoring prstí, *var. okolja* mónitoring vodá, *var. okolja* mónitoring zráka

mónitoring prstí -a -- m *var. okolja* dolgotrajnejše, pogosto standardizirano merjenje in opazovanje fizikalnih, kemičnih in bioloških lastnosti prsti **PRIM.:** mónitoring vodá, mónitoring zráka

mónitoring vodá -a -- m *var. okolja* dolgotrajnejše, pogosto standardizirano merjenje in opazovanje fizikalnih, kemičnih in bioloških lastnosti voda **PRIM.:** mónitoring prstí, mónitoring zráka

mónitoring zráka -a -- m *var. okolja* dolgotrajnejše, pogosto standardizirano merjenje in opazovanje zlasti fizikalnih in kemičnih lastnosti zraka **PRIM.:** mónitoring prstí, mónitoring vodá

monocétrična aglomerácija -e -e *žgeogr. nas.* aglomeracija, v kateri so funkcijsko povezani veliko mešto, okoliška satelitska mešta in spalna naselja, npr. London, Pariz, Moskva, München **S:** énojédrna aglomerácija **PRIM.:** policétrična aglomerácija

monocétrična indústrializácija -e -e *ž 1. ind. geogr.* začetna oblika indústrializacije, pri kateri se v centralnem naselju z ugodnimi prometnimi povezavami in primerno obširnim podeželskim vplivnim območjem postavi ena ali več med seboj nepovezanih tovarn, ki s proizvodi oskrbujejo lokalni ali regionalni trg **S:** énojédrna indústrializácija **PRIM.:** indústrijski kombinát, indústrijski kompléks, policétrična indústrializácija (1) **2. ind. geogr.** indústrializacija v določeni, indústrijsko razviti pokrajini, državi, za katero je značilna zaštopanost le ene indústrijske panoge **PRIM.:** policétrična indústrializácija (2)

monocétrični razvój -ega -ôja m *plan.* stihijski ali načrtovani razvoj, ki temelji na krepitvi vloge enega samega vodilnega središča v določeni državi, pokrajini **PRIM.:** policétrični razvój

monocétrični sistém -ega -a m *plan.* urbani sistém, ki temelji na enem samem središču **PRIM.:** policétrični sistém

monocétrično omréžje -ega -a s *geogr. nas.* omrežje naselij z enim samim izrazitim središčem **PRIM.:** policétrično omréžje

monocentrízem -zma m *plan.* doktrina, načrtovalski koncept z razvojno usmeritvijo na podlagi enega samega središča **PRIM.:** policentrízem

mónofunkcionálni turistični kráj -ega -ega krája m *geogr. turizma* turistični kraj s prevladujočo usmerjenostjo v turizem, zato se tej dejavnosti podreja vse življenje, kar se odraža v njegovi ureditvi in videzu **PRIM.:** pólifunkcionálni turistični kráj

mónofunkcionálno mésto -ega -a s *geogr. nas.* mésto z eno samo prevladujočo usmeritvijo, funkcijo **PRIM.:** pólifunkcionálno mésto

monogéni vulkán -ega -a m *geomorf.* štratigrafsko in morfološko enotna vulkanska vzpetina
PRIM.: poligéni vulkán

monoklinála -e ž *geomorf.* enosmerni pregib v navadno malo nagnjenih kamninskih skladih
PRIM.: antiklinála, sinklinála

mónokultúra -e ž **1. agr. geogr.** nasad, v katerem rastejo kulturne rastline samo ene vrste **2. agr. geogr.** večletno zaporedno gojenje rastlin iste vrste na istem zemljišču **PRIM.:** pólikultúra (1) **3. agr. geogr.** uveljavljenost le določenega načina kmetovanja v neki pokrajini **PRIM.:** pólikultúra (2)

mónokultúrno kmetijstvo -ega -a s **1. agr. geogr.** kmetijstvo, pri katerem se na posamezni kmetiji ali v določeni pokrajini ukvarjajo z eno samo kmetijsko panogo, npr. z živinorejo, s sadjarstvom **PRIM.:** pólikultúrno kmetijstvo (1) **2. agr. geogr.** kmetijstvo, pri katerem prevladuje pridelava ene same kulturne rastline, s čimer se zemljišča pretirano izčrpavajo, obenem pa je zelo občutljivo zaradi nezanesljivih letin in neugodnih razmer na tržišču, npr. nizkih cen, špekulacij **PRIM.:** pólikultúrno kmetijstvo (2)

monolit prstí -a -- m *pedogeogr.* navpični izsek določenega naravnega profila prstí, navadno prizmatične oblike, pripravljen za zbirko
PRIM.: mikromonolit prstí

monomíktično jézero -ega -a s *hidogeogr.* jezero z enim obdobjem navpičnega kroženja vode na leto **PRIM.:** polimíktično jézero

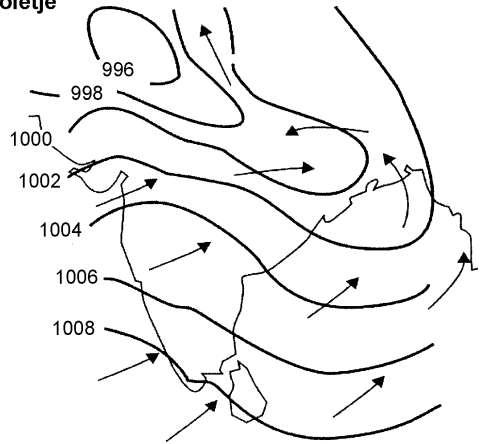
mónonukleárno mésto -ega -a s *geogr. nas.* mesto s homogenim ali heterogenim mestnim tlorisom, ki se razrašča iz enega samega razvojnega jedra, središča **PRIM.:** pólinukleárno mésto

monopól -a m **1. ind. geogr.** združenje pravno samostojnih podjetij iste gospodarske panoge s podružnicami v več državah, ki ima prevladujoč položaj na svetovni ravni, npr. General Motors, Siemens **PRIM.:** kartél, koncérn, trúšt **2. ind. geogr.** izključna pravica do izdelovanja ali prodajanja določenega blaga, izdelka na določenem območju, tržišču **3. ind. geogr.** štanjje na trgu, ko je en sam ponudnik določenega blaga, artikla

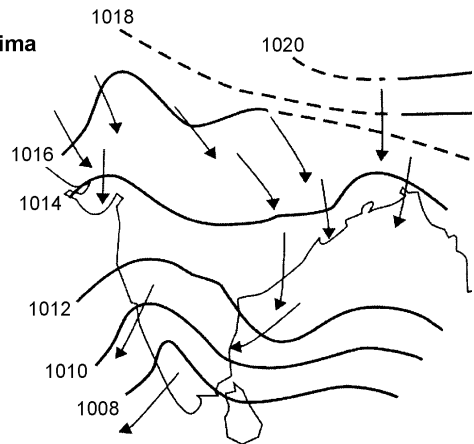
mónoteizem -zma m *spl. geogr.* → enobóštvo
monsún -a m *klimatogeogr.* sístem vetrov, ki

pihajo pozimi s kopnega na morje in poleti z morja na kopno, značilen za Južno in Jugovzhodno Azijo, kjer je povezan s spremembo planetarnega kroženja zraka

poletje

zima

1000 zračni tlak v hektopaskalih
 ~~~~~ izobata
 → smer vetra

Poletni in zimski monsuni na Indijski podcelini

monsúnska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → monsúnsko podnébje

monsúnski gózd -ega -a m *biogeogr.* deževnozeleni gozd na območjih z monsúnskim podnébjem, v katerem v sušni dobi nekatere drevesne vrste odvržejo lišče

monsúnsko deževje -ega -a s *klimatogeogr.* zelo močno deževje v vlažnem obdobju leta, ki

ga povzročajo monsunski vetrovi, pihajoči z morja na celino

monsúnsko kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* subtropsko kmetijstvo na območjih z monsunskim podnebjem, pri katerem je glavna kulturna rastlina riž, ki se ga lahko goji tudi za prodajo, pridelava drugih kulturnih rastlin in slabše razvita živinoreja pa sta namenjeni predvsem samooskrbi **PRIM.:** sredozemsko kmetijstvo

monsúnsko króženje zraka -ega -a -- s *klimatogeogr.* sezonsko pihanje hladnega vetra pozimi z ohlajene celine proti morju in vlažnega vetra poleti z morja proti celini kot sestavni del planetarnega kroženja zraka

monsúnsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnebjem s suho in vlažno dobo, ki ju povzroča monsunsko kroženje zraka **S:** monsúnska klíma

montanogéno jézero -ega -a s *hidgeogr.* → ugreznínsko jézero

montánski pás -ega pasú m *biogeogr.* → górski pás

mónte -ja m (šp.) *biogeogr.* gozd, grmišče v Španiji ali Južni Ameriki

GL: *biogeogr.* mónte álto, *biogeogr.* mónte bajo
mónte álto -- -a m (šp.) *biogeogr.*, v Španiji gozd
PRIM.: mónte bajo

mónte bajo -- -a [báho] m (šp.) *biogeogr.*, v Španiji grmišče **PRIM.:** mónte álto

montmorilonít -a m *pedogeogr.* mineral gline, lištašti polkristalni alumosilikat, ki vsebuje magnezij in je sestavina vertisola

montreálski protokól -ega -a m *var. okolja* prvi mednarodni sporazum o zaščiti ozonske plasti v ozračju, sprejet leta 1985 v kanadskem Montrealu, po katerem naj bi države podpisnice zmanjšale porabo škodljivih snovi, zlasti klorofluorovodikov v pršilih, topilih, hladilih, ki to plast razkrajajo **PRIM.:** kjótski protokól

moratórij -a m *var. okolja* odlog določenega posega na določenem območju, zlasti zaradi premalo znanih škodljivih posledic za okolje, npr. moratorij za gradnjo jedrskih elektrarn

moréna -e ž **1. geomorf.** nesortirano, granulometrično zelo različno kamninsko gradivo, ki ga ledenik nosi s seboj ali odloži **S:** gróblja (2), ledeníška gróblja **PRIM.:** diamíkt, tíl **2. geo-**

morf. nasip, ki ga odloži ledenik **S:** gróblja (2), ledeníška gróblja

GL: *geomorf.* ablacijska moréna, *geomorf.* balvá-našta moréna, *geomorf.* bóčna moréna, *geomorf.* cementírana moréna, *geomorf.* čélna moréna, *geomorf.* drumlinoídna moréna, *geomorf.* fosílna moréna, *geomorf.* grúščnata moréna, *geomorf.* histórična moréna, *geomorf.* kémska moréna, *geomorf.* kónčna moréna, *geomorf.* medkrílna moréna, *geomorf.* mláda moréna, *geomorf.* napredoválna moréna, *geomorf.* narínjena moréna, *geomorf.* nótranja moréna, *geomorf.* potísna čélna moréna, *geomorf.* recétna moréna, *geomorf.* róbná moréna, *geomorf.* sprijéta moréna, *geomorf.* srédnja moréna, *geomorf.* stadiálna moréna, *geomorf.* stára moréna, *geomorf.* strán-ska moréna, *geomorf.* svéža moréna, *geomorf.* tálna moréna (1, 2), *geomorf.* terminálna moréna, *geomorf.* umikálna moréna, *geomorf.* vmésna moréna, *geomorf.* vřhnja moréna, *geomorf.* žíva moréna

morénska vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* → grúščnata vrtáča

morénski amfiteáter -ega -tra m *geomorf.* polkrožen morenski nasip iz stopničašto odloženih čelnih moren

morénski lók -ega -a m *geomorf.* polkrožna čelna morena

morénski nasíp -ega -a m *geomorf.* navadno podolgovat nasip iz morenskega gradiva na nekdanj poledenelih območjih **S:** ledeníški nasíp

morénski níz -ega -a m *geomorf.* zaporedje morenskih nasipov

morénsko gradívo -ega -a s *geomorf.* → ledeníško gradívo

morénsko jézero -ega -a s **1. hidgeogr.** jezero, ki zapolnjuje kotanjo sredi ledeniških nanosov na obrobju nekdanje poledenitve **2. hidgeogr.** jezero, nastalo za morenskim nasipom umikajočega se dolinskega ledenika

GL: *hidgeogr.* kónčno morénsko jézero

morfogénéza -e ž *geomorf.* → géomorfogénéza

morfográfska krivúlja -e -e ž *spl. geogr.* grafična ponazoritev deležev morja in kopnega po širinskih pasovih na Zemlji

mórfoklimátska tipologíja visokogórskega krása -e -e -- -- ž *geogr. krasa* členitev visoko-

gorskega krasa po višinskih podnebnih in biogeografskih pasovih ter po reliefnih in kamninskih značilnostih

morfologija rurálnih naselij -e --- ž *geogr. nas.* značilnosti, zakonitosti v gradnji in obliki pozidanega območja v določenem podeželskem naselju, ki odražajo najpomembnejše prvine naravnega okolja, npr. prevladujočo smer vetrov, nagib in ekspozicijo vaškega zemljišča, prvotne funkcije naselja, gradbene tehnike, gradbene materiale ter etnično, socialno, poklicno sestavo prebivalcev **PRIM.:** morfologija urbánih naselij

morfologija urbánih naselij -e -- -- ž *geogr. nas.* značilnosti, zakonitosti v gradnji in obliki pozidanega območja v določenem mestu, ki odražajo najpomembnejše prvine naravnega okolja, npr. oblikovanost površja, prvotne funkcije, gradbene tehnike, gradbene materiale, etnično, socialno, poklicno sestavo prebivalcev in so prepoznavne zlasti v mestnem tlorisu, mestnih četrtih, tipih mestnih hiš, prometnem omrežju **S:** zgrádba mést **PRIM.:** morfologija rurálnih naselij

morfolóška analíza -e -e ž *geomorf.* geomorfološka metoda, ki z analizo reliefnih oblik ugotavlja njihov izvor in razvoj

morfometrija -e ž del geomorfologije, ki obravnava relief z merskimi podatki, npr. višino, obsegom, prostornino

GL: *geomorf.* géomorfometrija, *geomorf.* morfometrija próda

morfometrija próda -e -- ž *geomorf.* merjenje stopnje preoblikovanosti proda ali peska zaradi rečnega, vetrnega prenašanja, predstavjanja

mórfostruktúra -e ž **1.** *geomorf.* sestava reliefa glede na značilne reliefne oblike **2.** *geomorf.* neenotno poimenovanje za odvisnost reliefnih oblik od tektonske zgradbe

GL: *geomorf.* obróčašta morfostruktúra, *geomorf.* obróčna morfostruktúra

mórfostruktúrni reliéf -ega -a m *geomorf.* → struktúrni reliéf

morfotektónika -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki raziskuje zveze med reliefom in tektonsko zgradbo **PRIM.:** tektónska géomorfologija

morfotóp -a m *biogeogr., geomorf.* kopensko

okolje z enakimi reliefnimi razmerami za življenje organizmov

GL: *biogeogr., geomorf.* géomorfotóp

mór húmus -- -a tudi mohr húmus -- -a [mór] m *pedogeogr.* → prhlína

mórje -a s *hidgeogr.* robni del oceana, bolj ali manj ločen od njega z deli kopnega, otoki, podvodnimi vzpetinami **PRIM.:** oceán

GL: *hidgeogr.* árktično mórje, *hidgeogr.* bútanje mórja, *polit. geogr., hidgeogr.* ekonómska razčlenitev svetóvnega mórja, *hidgeogr.* epikontinentálno mórje, *spl. geogr.* geografíja mórja, *hidgeogr.* globóko mórje (1, 2), *hidgeogr.* ingresijsko mórje, *geomorf.* kamnito mórje, *hidgeogr.* kipénje mórja, *hidgeogr.* litorálno mórje (1, 2), *hidgeogr.* medcelínsko mórje, *hidgeogr.* medkontinentálno mórje, *geomorf.* medmórje, *hidgeogr.* medotóško mórje, *hidgeogr.* mftvo mórje, *hidgeogr.* nótranja toplótna izmenjáva v mórju, *hidgeogr.* nótranje mórje, *hidgeogr.* obálno mórje, *hidgeogr.* obróбно mórje, *polit. geogr., hidgeogr.* odpfto mórje (1, 2), *hidgeogr.* plímsko mórje, *hidgeogr.* plítvo mórje, *hidgeogr.* povpréčna višina mórja, *hidgeogr.* površínska ópna mórja, *spl. geogr.* primórje (1, 2), *polit. geogr., hidgeogr.* prôšto mórje, *hidgeogr.* róбно mórje, *hidgeogr.* srédnja višina mórja, *hidgeogr.* sredozémsko mórje, *hidgeogr.* stránsko mórje, *hidgeogr.* svetlíkanje mórja, *hidgeogr.* svetóvno mórje, *polit. geogr., hidgeogr.* svobóдно mórje, *hidgeogr.* šélfno mórje, *polit. geogr., hidgeogr.* teritoriálno mórje, *hidgeogr.* trópsko mórje, *hidgeogr.* udórno mórje, *hidgeogr., klimatogeogr.* zunánja toplótna izmenjáva v mórju

morníca -e ž *hidgeogr.* → môrska vóda

morník -a m **1.** *klimatogeogr.* → môrski véter (1) **2.** *klimatogeogr.* → maestrál (2)

môrska akumulácija -e -e ž **1.** *geomorf.* odlaganje sedimentov v morju **2.** *geomorf.* → môrski sedimént

môrska dráslja -e -e ž *geomorf.* draslja, ki zaradi butanja valov nastane na kamniti morski obali

môrska eštavéla -e -e ž *hidgeogr.* eštavela, ki obdobjno požira morsko vodo in obdobjno bruha somornico **PRIM.:** brónjica

môrska jáma -e -e ž *geogr. krasa* → abrazijska jáma

môrska mêja -e -e ž *polit. geogr.* z mednarodnim

sporazumom določena družbena oziroma politična meja na morju

môrska mílja -e -e ž *mat. geogr.* dolžinska enota, ki se uporablja v pomorskem in zračnem prometu in meri 1852 m, kar je skoraj natančno ena ločna minuta na Zemljinem poldnevniku
S: návtična mílja **PRIM.:** geográfska mílja

môrska ožína -e -e ž *hidgeogr.* mešto, kjer se morje ali preliv močno zoži **PRIM.:** môrska vráta, môrski prehòd, môrski preliv

môrska vòda -e -e ž *hidgeogr.* voda v morjih in oceanih s 24,7-promilno povprečno gostoto soli in sorazmerno stalno stopnjo slanosti **S:** morníca

GL: *hidgeogr.* kvázistacionárno króženje môrske vòde, *hidgeogr.* normálna môrska vòda, *polit. geogr.* nótranje môrske vòde, *hidgeogr.* stándardna môrska vòda

môrska vráta -ih vrát s mn. *hidgeogr.* morski preliv med dvema otokoma, polotokoma, celinama **PRIM.:** môrska ožína, môrski prehòd, môrski preliv

môrska zráčna gmòta -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna gmota, ki ima zaradi dolgotrajnega zadrževanja nad morsko gladino enake lastnosti
S: marítimna zráčna gmòta

môrski léd -ega ledú m *hidgeogr.* led iz morske vode, ki zaradi manjše gostote deloma gleda iz nje in jo bolj ali manj sklenjeno prekriva

môrski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, ki s kopnega sega v morje

môrski požirálnik -ega -a m *hidgeogr.* požiralnik, v katerega vteka morska voda

môrski prehòd -ega -òda m *hidgeogr.* zelo ozek, ploven vodni pas med otoki **PRIM.:** môrska ožína, môrska vráta, môrski preliv

môrski preliv -ega -a m *hidgeogr.* preliv, kjer se med otokoma, polotokoma ali celinama preliva morska voda in so tokovi močnejši **PRIM.:** môrska ožína, môrska vráta, môrski prehòd

môrski sedimènt -ega -ènta m *geomorf.* sediment, odložen v morju **S:** marínski sedimènt, môrska akumulácija (2) **PRIM.:** kòpenski nanòs

GL: *geomorf.* abisální môrski sedimènt, *geomorf.* batiální môrski sedimènt, *geomorf.* ledeníško-môrski sedimènt, *geomorf.* nerítični môrski sedimènt, *geomorf.* pelágični môrski sedimènt

môrski tók -ega -a m *hidgeogr.* premikanje morske vode v določeni smeri zaradi vetra, plimovanja, različne temperature, slanosti
PRIM.: oceánski tók

GL: *hidgeogr.* gostòtni môrski tók, *hidgeogr.* gradiétni môrski tók, *hidgeogr.* hládni môrski tók, *hidgeogr.* mòtni môrski tók, *hidgeogr.* nèperiòdični môrski tók, *hidgeogr.* obdòbni môrski tók, *hidgeogr.* periòdični môrski tók, *hidgeogr.* stálni môrski tók, *hidgeogr.* tòpli môrski tók, *hidgeogr.* vétrni môrski tók

môrski véter -ega -tra m *klimatogeogr.* šibek veter, ki piha z morja na kopno, navadno podnevi **S:** dnevnik (2), morník (1) **PRIM.:** kòpenski véter

mortalitéta -e ž *demogeogr.* → umrljívost

moshav -a [mošáũ] m *agr. geogr.* gl. mošáv

moshav-shitufi -ja [mošáũ šitufi] m *agr. geogr.* gl. mošáv-šitufi

mošáv -a in moshav -a [mošáũ -áva] (heb.) *agr. geogr.* kmetijsko naselje v sodobnem Izraelu, katerega prebivalci sestavljajo zadruogo s skupnim gospodarskim načrtom, vendar je vsak kmetovalec individualni lastnik zemljišč, ima lastno gospodinjstvo in svoje zemljišče tudi sam obdeluje **PRIM.:** kibúc, mošáv-šitufi

mošáv-šitufí -ja in moshav-shitufi -ja [mošáũ šitufi] m (heb.) *agr. geogr.* kmetijsko naselje v sodobnem Izraelu, za katero je kot pri kibucu značilna kolektivna lastnina in skupno obdelovanje zemljišč, vendar vsaka družina sestavlja lastno gospodinjstvo **PRIM.:** kibúc, mošáv

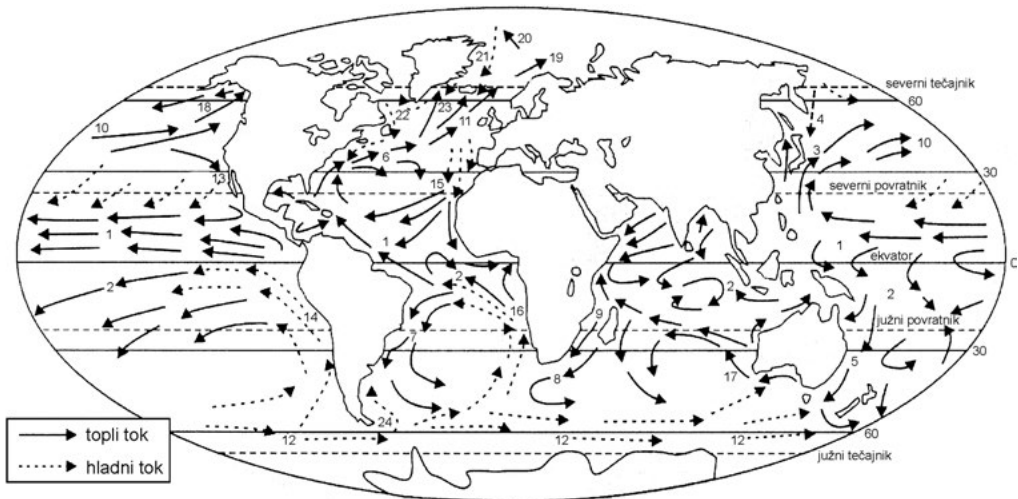
mòtni môrski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* morski tok z veliko lebdečih snovi, nastal zlasti zaradi potresov ali usadov na podmorskih pobočjih iz rahlih sedimentov

mòtnost vòde -i -- ž *hidgeogr.* stanje vode, ko je zaradi lebdečih snovi zmanjšana njena prozornost

mrák -a m **1.** *mat. geogr.* čas, ko prehaja dan v noč ali noč v dan **2.** *mat. geogr., klimatogeogr.* stanje ozračja pred vzhodom ali po zahodu Sonca, ko je vidljivost zmanjšana

GL: *mat. geogr.* aštrónómški mrák, *mat. geogr.* meščánski mrák, *mat. geogr.* návtični mrák

mrazišče -a s **1.** *klimatogeogr., biogeogr.* vrtača, draga, uvala, v kateri se tako dolgo in pogošto

1 – severni ekvatorialni tokovi	13 – Kalifornijski tok
2 – južni ekvatorialni tokovi	14 – Humboldtov ali Perujski tok
3 – Kurošio	15 – Kanarski tok
4 – Ojašio	16 – Benguelski tok
5 – Vzhodnoavstralski tok	17 – Zahodnoavstralski tok
6 – Zalivski tok	18 – Aljaški tok
7 – Brazilski tok	19 – Norveški tok
8 – Agulhalški tok	20 – Zahodnospitsberški tok
9 – Mozambiški tok	21 – Vzhodnogrenlandski tok
10 – Severnotihooceanski tok	22 – Labradorski tok
11 – Severnoatlantski tok	23 – Irmingerjev tok
12 – Antarktični cirkumpolarni tok	24 – Falklandski tok

Glavni morski tokovi v svetovnih morjih

zadržuje mrzel zrak, da se njegov vpliv odraža v rastlinski pasovitosti **2. klimatogeogr.**, v Sloveniji dno kotline ali kraškega polja, kjer se useda hladen zrak in se pomladanske pozebe redno pojavljajo vse do konca aprila

mráznice -ic ž mn. *klimatogeogr.* drobne snežinke, ki v anticiklonarnem tipu vremena zlahti zjutraj nastajajo v debelejši privzdignjeni megleni plašči v kotlinah z inverzijo in lahko pobelijo tla do nekaj mm na debelo

mřč -a m *klimatogeogr.* motno ozračje, ki ga povzroča povečana vsebnost prašnih in dimnih delcev, peloda, drobnih vodnih kapljic

mržaste škráplje -ih -pelj ž mn. *geogr. krasa* škráplje z bolj ali manj pravokotno druga na drugo potekajočimi izjedami

mrženje měst -a -- s *geogr. nas.* sodobno povezovanje sosednjih měst in drugih bližnjih urbanih naselij v enoten urbani sistem, povezan s prometnimi, komunalnimi in telekomu-

nikacijskimi napravami, s smotno delitvijo funkcij med posameznimi naselji, ločenih z gozdom, obdelovalnimi zemljišči, zemljišči za oddih in rekreacijo

mréžni sistem soodvisnosti -ega -a -- m *var. okolja* kompleksni sistem medsebojno prepletenih, soodvisnih sestavin okolja, ki se skladno s sonaravnim razvojem upošteva pri presoji človekovih posegov v okolje

mřk -a m *mat. geogr.* pojav, ko je določeno nebesno telo deloma ali popolnoma zakrito s senco drugega nebesnega telesa, tako da takrat ni vidno ali pa se vidi le njegov del

GL: *mat. geogr.* Lúnin mřk, *mat. geogr.* Sónčev mřk

mřtva vóda -e -e ž **1. hidgeogr.** pojav v morju, ki nastane zaradi velike razlike v slanosti tankega površinskega vodnega sloja in bolj slanega vodnega sloja pod njim **2. hidgeogr.** stoječa voda v rečni sřtugi, rečnem rokavu

mrtva vódna zalóga -e -e -e ž **1. hidgeogr.** del vode v vodnem zbiralniku, ki ga zaradi tehničnih razlogov ni mogoče uporabljati **2. hidgeogr.** jezerska voda pod dnom štruge jezernice

mrtvíca -e ž **hidgeogr.** rečna štruga, rečni rokav s stoječo vodo

mrtví led -ega ledú m **1. hidgeogr.** led, ki se ne spreminja in ne premika **2. hidgeogr.** gmota ledu, ki se ob taljenju, razpadanju in umikanju ledenika loči od glavnega ledeniškega telesa in se lahko, pokopana pod morenskimi ali glaciofluvialnim gradivom, zelo dolgo ohrani **PRIM.:** kotánja mrtvega ledú

mrtví ledeník -ega -a m **hidgeogr.** → nëaktivni ledeník

mrtví meánder -ega -dra m **geomorf.** meander s stoječo vodo, ki nima povezave z glavno reko **PRIM.:** žívi meánder

mrtví preréz réke -ega -éza -- m **hidgeogr.** pre-rez, kjer se hitrosti rečnega toka ne da izmeriti **PRIM.:** žívi preréz réke

mrtví rokáv -ega -a m **geomorf.** opuščeni del rečne štruge, po katerem voda ne teče več

mrtví vulkán -ega -a m **geomorf.** → ugásli vulkán

mrtvo jézero -ega -a s **1. hidgeogr.** z rastlinštvom zaraščeno jezero **2. hidgeogr.** jezero, v katerem zaradi preveč mineralizirane vode ni vodnih organizmov

mrtvo mórje -ega -a s **hidgeogr.** morje z zelo dolgimi in nizkimi valovi, ki se širijo po končanem vetru ali v veliki oddaljenosti od njega

mrtzla jáma -e -e ž **geogr. krasa** → hládna jáma

mrtzla puščáva -e -e ž **biogeogr.** polarna in subpolarna območja ter deli visokogorij, kjer zaradi pomanjkanja toplote uspeva le skromno rastlinje ali pa so povsem goli

mrtzli dán -ega dnéva m **klimatogeogr.** dan s celodnevno temperaturo pod 0 °C **PRIM.:** hládni dán, ledéni dán, tópli dán, vróči dán

mrtzli léd -ega ledú m **hidgeogr.** led s temperaturo pod lediščem **PRIM.:** zmérno tópli léd

mrzlokrvna živál -e -i ž **biogeogr.** žival z nestalno telesno temperaturo, ki je odvisna od temperature okolja **S:** póikilotérmna živál **PRIM.:** toplokrvna živál

MSK-potrésna léstvica -e -e [emeská] ž **geomorf.** → Medvedev-Sponheuer-Kárnikova potrésna léstvica

mulát -a m **demogeogr.** mešanec med belcem in črncom

múlgašti scrub -ega -a [skráb] m **biogeogr. gl.** múlgašti skráb

múlgašti skráb -ega -a in múlgašti scrub -ega -a [skráb] m (ang.) **biogeogr.** rastlinštvo na slanih prsteh sušnih območij Avstralije, ki ga sestavljajo zlasti akacije **PRIM.:** súhi skráb

múl húmus -- -a in mull húmus -- -a [múl] m **pedogeogr.** → sprštenína

múljl -a m **geomorf.** odkladnina drobnih mineralnih in organskih delcev velikosti gline in melja, navadno na dnu jezer

mull húmus -- -a [múl] m **pedogeogr. gl.** múl húmus

múltinacionálka -e ž **ind. geogr.** → múltinacionálno podjéte

múltinacionálno podjéte -ega -a s **ind. geogr.** veliko mednarodno proizvodno podjetje z monopolnim položajem, ki si s kapitalom utrjuje vodilno vlogo na raziskovalno-razvojnem področju, z intenzivnim oglaševanjem pridobiva nove trge, premišljeno onemogoča konkurenčna podjetja, določa modne usmeritve **S:** múltinacionálka

múrašti tók -ega -a m **geomorf., neuštr.** → drobírski tók

musha -e [mušá] ž **agr. geogr. gl.** mušá

mušá -é in musha -e [mušá -é] ž (heb.) **agr. geogr.** sistem poljske razdelitve v Jugozahodni Aziji in Etiopiji, za katerega sta značilna stalno obdelano, na delce razdrobljeno zemljišče v bližini vasi, v večji oddaljenosti pa neobdelano zemljišče s pašniki, na katerem se po stopoma urejajo na novo obdelane parcele v obliki grud in prog

mutonírani visokogôrski krás -ega -ega -a m **geogr. krasa** visokogorski kras, za katerega je značilno mutonirano površje

mutonírano površje -ega -a s **geomorf.** zaradi ledeniške erozije močno zglajeno skalno površje z ledeniški grbinami

mutualízem -zma m **pokr. ekol.** skupno življenje različnih vrst organizmov, ki je življenjsko pomembno za vse organizme

N

nabíjanica -e ž *geogr. nas.* ilovnata kmečka hiša na Balkanskem polotoku, v preteklosti kot oblika panonske hiše razširjena tudi v Prekmurju

nabirálníštvo -a s *agr. geogr.* oblika gospodarstva, za katero je značilno preživljanje z nabiranjem in izkoriščanjem hrane, npr. rastlin, njihovih plodov in manjših živali, ali za druge namene uporabnih naravnih snovi, predmetov, kakršni nastajajo, živijo v naravi brez posegov človeka

nabíti snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* gosta in trda, deloma skorjašta snežna odeja, ki nastane iz z vetrom zbitih delcev snega na privetrni strani ali iz z vetrom nakopičenih delcev na odvetrni strani **S:** napháni snég

nácija -e ž *polit. geogr.* narod, ki ima lašno državo, npr. Slovenci v samostojni Sloveniji po letu 1991, Nizozemci po letu 1648 **PRIM.:** národ (2)

nacionalizácija -e ž *spl. geogr.* spreminjanje zasebne ali kolektivne lastnine v državno, družbeno **S:** podržávljanje **PRIM.:** denacionalizácija, privatizácija

GL: *agr. geogr.* nacionalizácija zemljíšč

nacionalizácija zemljíšč -e -- ž *agr. geogr.* navadno prisilno spreminjanje zasebnega lastništva zemljíšč v državno lastnino ali, kot v nekdanji Jugoslaviji, v družbeno lastnino **PRIM.:** denacionalizácija zemljíšč

nacionalízem -zma m **1. polit. geogr.** politično in kulturno gibanje pripadnikov določenega naroda, ki teži k osamosvojitvi in samostojnemu razvoju **PRIM.:** protonacionalízem **2. polit. geogr.** pretirano poudarjanje odlik in pomena določenega naroda, njegove večvrednosti, npr. Nemcev v obdobju nacionalsocializma, Italijanov v obdobju fašizma

GL: *polit. geogr.* ločitveni nacionalízem, *polit. geogr.* združevální nacionalízem

nacionálna držáva -e -e ž *polit. geogr.* država, katere prebivalstvo v veliki večini sestavljajo pripadniki ene same, večinske etnično-jezikovne skupnosti **PRIM.:** večnacionálna držáva

GL: *polit. geogr.* funkciónalna nacionálna držáva, *polit. geogr.* práva nacionálna držáva

nacionálna identitéta -e -e ž *polit. geogr.* nezamenljivost in enkratnost določene nacije, ki ju ta dojema kot poseben način mišljenja, ravnanja in doživljanja **S:** nacionálna isto-vétnost **PRIM.:** národna identitéta

nacionálna ístovétnost -e -i ž *polit. geogr.* → nacionálna identitéta

nacionálna manjšína -e -e ž *demogeogr., polit. geogr.* manjšína, zlasti na obmejnih območjih, neposredno navezana na matični narod ali na večinsko družbeno skupnost v sosednji državi, od koder navadno dobiva tudi politično, gospodarsko podporo, npr. Slovenci v Avstriji, Švedi na Finskem **S:** národnost (5)

nacionální átlas -ega -a m *kart.* atlas, ki s pomočjo zbirke zemljevidov prikazuje značilnosti posamezne države

nacionální dohódek -ega -dka m *spl. geogr.* → národní dohódek

nacionální promèt -ega -éta m *geogr. prometa* → nótranji promèt

nacionální prôstor -ega proštóra m **1. polit. geogr.** ozemlje, ki ga posekuje določena nacija **2. polit. geogr.** ozemlje določene države

nacionální želézniški promèt -ega -ega -éta m *geogr. prometa* → nótranji želézniški promèt

nacionálno sredíšče -ega -a s *geogr. nas.* → sredíšče nacionálnega poména (2)

načelo PPP -a -- [pepepé] s (ang. Polluter Pays Principle) *var. okolja* načelo, da škodo, storjeno

v okolju, plača povzročitelj **S**: PPP-načelo, PPP-princip, princip PPP

načelo teritorialnosti -a -- *spolit. geogr.* načelo omejenosti na določeno ozemlje

načrt -a m *kart.* grafični prikaz objekta, območja na zemljevidu v velikem merilu

GL: *geomorf.* géomorfološki načrt, *plan.* idéjni načrt, *geogr. krasa* jámski načrt, *kart.* katastrski načrt, *geogr. nas., plan.* lokacijski načrt, *plan.* prostórski načrt, *geogr. nas., plan.* regulacijski načrt, *geogr. nas., plan.* situacijski načrt (1, 2), *kart.* temeljni topografski načrt, *plan.* urbanistični načrt

načrtni méstni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* → sistemátični méstni tlóris

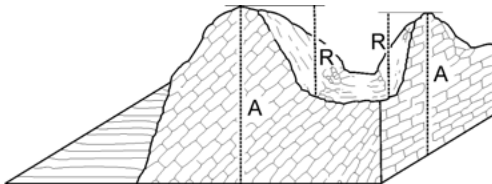
načrtovánje -a s *plan.* → planíranje

nadglavišče -a s *mat. geogr.* najvišja točka na nebu, navpično nad opazovalcem **S**: zenit **PRIM.:** podnožíšče

nadglaviščna razdálja -e -e ž *mat. geogr.* kotna razdalja med nadglaviščem in nebesnim telesom **S**: zenitna razdálja

nadí -ja m *mat. geogr.* → podnožíšče

nadmórska višina -e -e ž *kart.* višina določene točke na Zemljinem površju glede na dogovorjeno in matematično določeno morskó gladino **S**: absólutna višina **PRIM.:** rélatívna višina

A – absólutna višina

R – rélatívna višina

Absólutna in rélatívna višina

nadstrópna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama z daljšimi rovi, razvrščenimi v dve ali več nadstropij

nadstrópnoš drevésnih króšenj -i -- -- ž *biogeogr.* razporejenost drevésnih króšenj v različnih višinah zaradi različnih raštnih razmer **S**: etážnoš drevésnih króšenj

nadvólétno gospodárstvo -ega -a s *agr. geogr.* poljedelski sistem, temelječ na dvolet-

nem kolobarjenju, zato je njivsko zemljišče organizirano kot dvopolje **PRIM.:** natrílétno gospodárstvo

náftni skrílavec -ega -vca m *geomorf.* temna glinašta sedimentna kamnina, ki nastane s štrditvijo sapropela in vsebuje od 5 % do 25 % ogljikovodikov

naftovòd -óda m *geogr. prometa* cevovod z objekti in napravami za prevajanje nafte po naftovodnem omrežju **PRIM.:** plinovòd

nagíb -a m *geomorf.* → naklòn (1, 2)

nagíbni prág na pobóčju -ega prága -- -- m *geomorf.* mejna štrmina, pri kateri pobočje postane neštábilno zaradi denudacije, erozije ali akumulacije

nágnjena gúba -e -e ž *geomorf.* → pošévna gúba

nágnjenoš -i ž *geomorf.* → naklòn (1, 2)

nagúbano goròvje -ega -a s *geomorf.* gorovje z gubami, ki se praviloma odražajo v pasovih višjega in nižjega sveta **PRIM.:** grúdašto goròvje, kúpolašto goròvje, vulkánško goròvje **GL:** *geomorf.* mládo nagúbano goròvje, *geomorf.* razlómjeno nagúbano goròvje, *geomorf.* štáro nagúbano goròvje

nahajalíšče narávnih vírov -a -- -- s *ind. geogr.* najdišče z uporabno zalogo naravnih mineralov, premoga, nafte, zemeljskega plina v Zemljini skorji

najém zemljišča -éma -- m *agr. geogr.* pridobitev zemljišča v uporabo brez spremembe lastništva, pod dogovorjenimi pogoji **PRIM.:** zakúp zemljišča

nájstaréjši dryas -ega -a [dríjas] m *klimatogeogr., geomorf.* obdobje prve poznoglaciale ohladitve, med 15.000 in 13.500 leti pred sedanjostjo **S**: štárejši dryas **PRIM.:** mlájši dryas

nájstaréjši pleistocén -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* najstarejša doba pleistocena, od okrog 2.500.000 do 750.000 let pred sedanjostjo **PRIM.:** mlájši pleistocén, srédnji pleistocén, štárejši pleistocén

naklòn -óna m **1.** *geomorf.* nagnjenoš površja glede na vodoravno ravnino **S**: nagíb, nágnjenoš **PRIM.:** ekspozícija (1) **2.** *geomorf.* kot med smerjo vzpenjanja površja in vodoravno ravnino, izražen v stopinjah ali odstotkih **S**: nagíb, nágnjenoš, štrmina (2) **PRIM.:** ekspozícija (2)

GL: *geomorf.* mējni naklòn, *geomorf.* naklonomér, *geomorf.* posipni naklòn, *hidgeogr.* préčni naklòn réke

naklonomér -a m *geomorf.* naprava za merjenje naklona **S:** klinométer

naklónski kót -ega -a m *mat. geogr., kart.* kot, ki ga oklepata ravnina in nagnjena ploskev in prikazuje nagnjenost zemljišča

nakopičeni til -ega -a m *geomorf.* sestavni del talnega tila, ki nastaja v podlagi aktivnega ledenika

nakupovalna četrt -e -i ž *geogr. nas.* → trgovska četrt

nakupovalni turizem -ega -zma m *geogr. turizma* navadno inozemski turizem, ki temelji na krajših enodnevnih obiskih gostov v nakupovalnih središčih vzdolž državnih meja ali daljših obiskih gostov v svetovnih mestih z raznovrstno specializirano ponudbo blaga, katerega glavni namen so nakupi cenejšega ali izbranega, drugje težje dostopnega blaga

nakupovalno središče -ega -a s *geogr. nas.* sklop trgovskih objektov zlasti s specializiranimi prodajalnami potrošnih dobrin, uslužnostnimi lokali, veleblagovnicami s številnimi parkirišči, zaradi cenejšega zemljišča postavljenih na mestnem obrobju, navadno v bližini glavnih mestnih vpadnic, obvoznic **S:** trgovinski cénter

nalezljiva bolézen -e -zni ž *demogeogr.* bolezen, ki se z virusi, bolezenskimi klicami prenaša z enega človeka na drugega, npr. kolera, kuga, tifus, malarija, rumena mrzlica, črne kože, gripa, aids

nalív -a m *klimatogeogr.* → plôha

nalóžba -e ž *ind. geogr.* → investícija

namakálna vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki se uporablja za namakanje v kmetijstvu

namakální járek -ega -rka m *agr. geogr.* jarek za dovajanje vode na namakana obdelovalna zemljišča **PRIM.:** osuševální járek

namakální sistém -ega -a m *agr. geogr.* naprave in objekti, namenjeni gospodarni oskrbi kulturnih rastlin z razpoložljivo vodo za namakanje

namakálno kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetijstvo na območjih z bolj ali manj sušnim podnebjem, kjer je intenzivna pridelava mogoča le z namakanjem

namakálno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje z namakanjem zemljišč zaradi pridelovanja poljščin na območjih s količinsko nezadoštnimi ali neenakomerno razporejenimi padavinami, tudi zaradi intenziviranja pridelave, pri čemer se dosega obilnejši, kakovostnejši pridelek

namákanje -a s *agr. geogr.* načrtno dovajanje vode zaradi boljšega uspevanja kulturnih rastlin, trave, povečanja donosnosti pridelave **S:** irigácija **PRIM.:** osuševánje

GL: *agr. geogr.* gravitacijsko namákanje, *agr. geogr.* kápljično namákanje, *agr. geogr.* namákanje z oroševánjem, *agr. geogr.* podzémno namákanje, *agr. geogr.* površinsko namákanje

namákanje z oroševánjem -a -- -- s *agr. geogr.* namakanje, pri katerem se voda z nepremičnimi ali premičnimi pršilniki sorazmerno varčno razporeja po namakanem zemljišču in enakomerno dovaja kulturnim rastlinam **S:** oroševánje

naménska rába prostóra -e -e -- ž *plan.* določitev namena in pogojev za uporabo določenega območja, zemljišč, pri čemer se upošteva njihova gospodarska, socialna in ekološka vloga, kot obvezni del prostorskih planov in urbaništičnih dokumentov

namóčeno obdóbjé -ega -a s *klimatogeogr.* del leta, daljši čas z izdatnimi padavinami **PRIM.:** dežévná dóba

namôrska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → oceánsko podnébje

namôrsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* → oceánsko podnébje

nanòs -òsa m *geomorf.* sedimenti, ki jih odložijo vodotoki, vetrovi, ledeniki **S:** akumulácija (2) **PRIM.:** nasíp, sedimènt

GL: *geomorf.* hudoúrniški nanòs, *geomorf.* kôpenski nanòs, *geomorf.* ledeniški nanòs, *geomorf.* obální nanòs, *geomorf.* pobóčni nanòs, *geomorf.* réčni nanòs, *geomorf.* vétrni nanòs, *hidgeogr., geomorf.* vléčeni nanòs

naòr -óra m *agr. geogr.* stikajoči se, druga proti drugi obrnjeni brazdi, nastali pri oranju **PRIM.:** rázor

naorávanje -a s *agr. geogr.* tehnika oranja, pri kateri se brazde na njivi obračajo navznoter, tako da na sredini nastane naor **PRIM.:** razorávanje

napháni snég -ega snegá m *klimatogeogr.*, *hid-geogr.* → nabíti snég

napihani snég -ega snegá m *klimatogeogr.*, *hid-geogr.* sneg v zavetnih legah, ki ga nanese in odloži veter

naplavína -e ž nav. mn. **1. geomorf.** gradivo, ki ga tekoča voda nosi s seboj in odlaga med potjo ali na izlivu, npr. prod, pesek, melj, glina **2. geomorf.** plašt proda, peska, melja ali glin, ki jo je odložila tekoča voda

naplávna ravníca -e -e ž *geomorf.* široka rečna dolina z ravnim, s prodom, peskom ali/in muljem nasutim dnom **PRIM.:** aluviálna ravníca, poplávna ravníca

naplávni vršáj -ega -a m *geomorf.* vršaj iz naplavin

napóka -e ž *hidgeogr.* mejna ploskev v snežni odeji, po kateri se del snega ali zgornja plašt snežne odeje zaradi nezadošne trdnosti loči, odtrga od spodaj ležeče plasti snežne odeje **S:** napóka plazú

napóka plazú -e -- ž *hidgeogr.* → napóka

napredoválna fáza -e -e ž *hidgeogr.*, *geomorf.* obdobje, ko se ledenik zaradi večanja količine ledu ali hitrejšega premikanja daljša in/ali širi **S:** anaglaciál, ledeníško napredovánje **PRIM.:** miroválna fáza, talílna fáza, umikálna fáza

napredoválna moréna -e -e ž *geomorf.* morena, nastala ob napredovanju ledenika

napredovánje ledeníka -a -- s *hidgeogr.* daljšanje ali/in širjenje ledenika zaradi večanja količine ledu ali hitrejšega premikanja **PRIM.:** umíkanje ledeníka

narávna dédiščína -e -e ž *var. okolja* naravne vrednote, območja ali deli narave s posebnim varstvenim režimom, ki imajo za državo ali ožje območje posebno estetsko, zgodovinsko, kulturno, znanstveno, izobraževalno vrednost **PRIM.:** kulturna dédiščína

GL: *var. okolja* varovánje narávne dédiščíne

narávna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* → fízična geografíja

narávna mēja -e -e ž **1. spl. geogr.** meja med območjema, ki se naslanja na naravne prvine, npr. reke, gorovja, razvodja **2. polit. geogr.** politična meja, ki upošteva naravne prvine v prostoru, npr. reke, puščave, pragozdove, gorske hrbte, razvodja, katerih potek se navadno določa še z delimitacijo **S:** fiziográfska mēja

GL: *biogeogr.* narávna zgórnja gózdna mēja **narávna nesréča** -e -e ž *spl. geogr.* nesréča, ki jo povzročijo izjemne naravne okoliščine, npr. potres, zemeljski plaz, podor, poplava, suša, vetrolom, toča, pozeba, žled, snegolom

S: újma (2) **PRIM.:** antropogéna nesréča, biolóška nesréča, katastrofa, téhnična nesréča, újma (1)

narávna pokrájina -e -e ž *spl. geogr.* pokrajina, ki jo je človek nebištveno ali malo spremenil **PRIM.:** kulturna pokrájina, prvobitna pokrájina

narávna régija -e -e ž *spl. geogr.* → fiziognómska régija

narávna reprodukcijska prebivalístva -e -e -- ž *demogeogr.* obnavljanje prebivalístva na podlagi rodnošti in umrljivosti, ki se prikazuje z bruto in neto koeficientom reprodukcije **S:** biolóška reprodukcijska prebivalístva

narávna selékcija -e -e ž *pokr. ekol.* naravno ohranjanje organizmov, ki so zaradi genetskih in drugih lastnosti sposobnejši za preživetje, in izločanje, odmiranje šibkejših, reprodukcijsko manj uspešnih

narávna stagnácijska prebivalístva -e -e -- ž *demogeogr.* stanje, ko je na določenem območju v določenem obdobju število živorojenih enako številu umrlih

narávna zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* zgornja meja, do katere še uspeva gozd, če vplivajo nanj le naravni dejavniki **S:** primárna zgórnja gózdna mēja **PRIM.:** antropogéna zgórnja gózdna mēja

narávna znamenitost -e -i ž *var. okolja* del naravne dediščine, ki ima zaradi geoloških, geomorfoloških, hidroloških, vegetacijskih značilnosti posebno vrednost in je zavarovan z ustreznim režimom, npr. narodni park, naravni rezervat, naravni spomenik, spomenik oblikovane narave

narávni dejávník -ega -a m nav. mn. *spl. geogr.* dejavnik, ki ga ustvarijo, sprožijo ali šopnjujejo naravni procesi, npr. podnebje, vodne razmere, prst **S:** narávni fáktor **PRIM.:** antropogéni dejávník

narávni ékosištem -ega -a m *pokr. ekol.* ekosistem, ki deluje po zakonih narave, ustvarja, ohranja razmere za življenje, na katerega le posredno vplivajo človekovi posegi vanj, npr.

s planetarnimi spremembami podnebja **PRIM.:** antropogéni ékosistém

narávní fáktor -ega -ja m nav. mn. *spl. geogr.* → narávní dejávník

narávní filter -ega -tra m *var. okolja* prepuštna plašt tal, npr. peščena, zlašti debelejša zrnatošči, skozi katero se preceja in čišči talna voda, uporablja pa se tudi za čiščenje onesnažene vode pred črpanjem v vodovodne sisteme

narávní móšt -ega mostú m *geomorf.* oštanek iz bolj odpornih kamninskih skladov nad vdolbino v šteni, nekdanjo kraško jamo, nastal z erozijo ali udorom

narávní objékt -ega -a m *kart.* topografski objekt na zemljevidu, ki ga ni naredil ali bištvono spremenil človek

narávní párk -ega -a m *var. okolja* z zakonom, odlokom zavarovano obsežnejše območje z naravnimi znamenitostmi, pomembno z naravovarštvenga, širšega pokrajinskega vidika **PRIM.:** krajinski párk, narávní rezervát, národní párk, régijski párk

narávní potenciál -ega -a m *pokr. ekol.* sposobnost ekosistema in njegovih sestavin za samoobnovo, samoregulacijo in za ustvarjanje razmer, primernih za življenje

narávní prirástek prebivalštva -ega -tka -- m *demogeogr.* razlika med številom živorojenih in številom umrlih na določenem območju v določenem obdobju, navadno izražena v promilih ali odstotkih **S:** biolóški prirástek prebivalštva **PRIM.:** mehánski prirástek prebivalštva

GL: *demogeogr.* négativni narávní prirástek prebivalštva, *demogeogr.* pózitivni narávní prirástek prebivalštva

narávní rezervát -ega -a m *var. okolja* območje s posebnimi značilnostmi nežive in žive narave, ki je zaradi pomena, zlašti varovanja značilnih, enkratnih, redkih ali ogroženih ekosistemov zavarovano z ustreznim režimom in namenjeno ohranjanju biotske raznovrstnosti, vzdrževanju naravnega ravnovesja, naravnih procesov, zato so praviloma na njem izključene vse človekove dejavnosti **PRIM.:** krajinski párk, narávní párk, národní párk, régijski párk

narávní spomeník -ega -a m *var. okolja* naravni pojav, objekt, znamenit zaradi razsežnosti,

oblike, redkošči in zato zavarovan z ustreznim režimom **PRIM.:** spomeník oblikovane naráve

narávní vír -ega -a m nav. mn. *var. okolja* obnovljivo, neobnovljivo ali štálno naravno bogatstvo, ki je doštopno za človekovo rabo, npr. energetska viri, mineralne snovi, rodovitna pršt, les, vodna moč, ribe, živali v divjini, naravne lepote

GL: *var. okolja* izkoriščanje narávnih vírov, *var. okolja* konstántni narávní vír, *ind. geogr.* nahajališče narávnih vírov, *var. okolja* nèobnovljívi narávní vír, *var. okolja* obnovljívi narávní vír, *var. okolja* štálni narávní vír

narávnogeográfška členitev -e -tve ž *spl. geogr.* → narávnogeográfška regionalizácija

narávnogeográfška régija -e -e ž *spl. geogr.* naravnogeografsko bolj ali manj homogeno ozemlje **S:** fizičnogeográfška régija

narávnogeográfška regionalizácija -e -e ž *spl. geogr.* delitev določenega ozemlja, območja na podlagi naravnih sestavin pokrajine **S:** narávnogeográfška členitev

narávnogeográfški zemljevid -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, ki prikazuje naravnogeografske pojave in procese na Zemljinem površju, npr. relief, vodovje, rašlinštvo **S:** fizična kárta, fizičnogeográfška kárta **PRIM.:** družbenogeográfški zemljevid

naráвно gíbanje števíla prebivalcev -ega -a -- -- s *demogeogr.* demografski proces kot posledica naravnega priraštka prebivalštva

GL: *demogeogr.* négativno naráвно gíbanje števíla prebivalcev, *demogeogr.* pózitivno naráвно gíbanje števíla prebivalcev

naráвно gnojílo -ega -a s *agr. geogr.* gnojilo organskega ali anorganskega izvora, pridobljeno iz snovi v naravi, iz uležanih, predelanih živalskih iztrebkov, odpadkov ali odmrlih rašlin, rašlinskih delov **PRIM.:** umétno gnojílo

naráвно jézero -ega -a s *hideogr.* jezero, nastalo izključno z naravnimi procesi, brez neposrednega človekovega posega v naravne razmere **PRIM.:** umétno jézero

naráвно ókno -ega -a s *geomorf.* večja odprtina v šteni, grebenu, skozi katero se vidi ozadje

naráвно okólje -ega -a s *spl. geogr.* okolje, območje, ki se spreminja v naravnih razmerah,

brez vplivov človekovega delovanja **PRIM.:** antropogéno okólje, družbeno okólje (1), kultivirano okólje

naravno prezračevanje vode -ega -a -- s *hidgeogr.* prezračevanje vode zaradi pršenja, vrtinčenja, konvekcije **PRIM.:** umétno prezračevanje vode

naravno rastlínstvo -ega -a s *biogeogr.* rastlínstvo na določenem območju, ki raste v naravnih razmerah, brez vplivov človekovega delovanja **PRIM.:** antropogéno rastlínstvo

GL: *biogeogr.* potenciálno naravno rastlínstvo

naravno ravnótěžje -ega -a s *pokr. ekol.* → naravno ravnóvsje

naravno ravnóvsje -ega -a s *pokr. ekol.* stanje okolja, v katerem so njegove sestavine usklajene, uštaljene **S:** naravno ravnótěžje

naravno zdravilno sredstvo -ega -ega -a s *geogr. turizma* zdravilno sredstvo z naravnimi sestavinami, ki ima na podlagi znanstvenih raziskovanj, medicinskih opazovanj dokazane zdravilne učinke, zlasti mineralne in termalne vode, blata, peloidi, zdravilni plini, podnebje

narínjena moréna -e -e ž *geomorf.* morena, nastala zaradi premikanja morenskega gradiva ob napredovanju ledenika čez čelni morenski nasip

narív -a m *geomorf.* kamninska gmota večjih razsežnosti v nagubanih pogorjih, ki je zaradi težnostne sile in tektonskih pritiskov premaknjena z nekdanje podlage in po dokaj ravni drsni ploskvi narínjena na druge, lahko tudi geološko mlajše kamninske plašti **S:** šariáž, tektónski pokróv

narívanje -a s *geomorf.* posebna oblika gubanja oziroma prelamljanja, za katero je značilno takšno premeščanje kamnin, da del kamnin prekrije drug del kamnin, se naloži prek njega

narívna tektónska zgrádba -e -e -e ž *geomorf.* tektonska zgradba ozemlja, kjer se mlajši skladi narivajo na starejše v obliki tektonskega pokrova ali poleg gube

národ -a m **1.** *demogeogr.* skupnost prebivalcev, nastala v zgodovinskem razvoju na podlagi skupnega jezika, ozemlja, gospodarstva in kulture **2.** *polit. geogr.* družbeno, kulturno, gospodarsko organizirana etnična skupina s

subjektivno in institucionalno identiteto, ki si v etnično tuji državi prizadeva za jezikovno, politično samobitnost in avtonomijo, za lašno državo **PRIM.:** nácija

národna identitéta -e -e ž *polit. geogr.* nezamenljivo in enkratno določenega naroda, ki ju ob družbenih spremembah v širši upravno-politični skupnosti doživlja kot poseben način mišljenja, ravnanja in doživljanja **S:** národna istovétnost **PRIM.:** nacionalna identitéta

národna istovétnost -e -i ž *polit. geogr.* → národna identitéta

národna manjšína -e -e ž **1.** *demogeogr., polit. geogr.* skupina prebivalstva, ki živi na ozemlju neke države in se po jeziku, običajih, šegah, veri razlikuje od večinskega naroda **2.** *demogeogr., polit. geogr.* manjši del naroda na lastnem ozemlju, ki ne živi v matični državi in se narodnostno in jezikovno razlikuje od večinskega naroda v skupni državi **3.** *demogeogr., polit. geogr.* del naroda, ki nima lastne države in je razdeljen na dve ali več držav

národni dohódek -ega -dka m *spl. geogr.* na novo ustvarjena vrednost bruto domačega proizvoda v določeni državi v določenem obdobju, navadno enem letu, ki se izračuna tako, da se od skupne vrednosti proizvedenih dobrin odštejejo materialni in drugi delovni stroški, plače, storitve drugih podjetij in davki **S:** nacionalni dohódek

národni párk -ega -a m *var. okolja* praviloma obsežnejše območje z naravnimi znamenitostmi, ki je zaradi edinstvene, neponovljive celote zakonsko zaščiteno z ustreznim varovalnim režimom kot pokrajinska vrednota, pomembna za državo, njene prebivalce in mednarodno skupnost **PRIM.:** krajínski párk, narávni párk, narávni rezervát, régijski párk

národno méšano obmóčje -- -ega -a s *polit. geogr., demogeogr.* območje, navadno vzdolž državne meje, na katerem živijo pripadniki dveh, lahko tudi več narodov

národnost -i ž **1.** *polit. geogr.* pripadnost prebivalstva k določenemu narodu v nekdanji Jugoslaviji **2.** *polit. geogr.* narodna skupnost, živeča med pripadniki večjega naroda v nekdanji Jugoslaviji **3.** *polit. geogr.* izraz za narodno manjšino v nekdanji Jugoslaviji **4.** *polit. geogr.* del naroda, ki je ločen od nacionalnih

držav z državnimi mejami **5.** *demogeogr., polit. geogr.* → nacionalna manjšina

narodopisje -a s *spl. geogr.* → etnologija

narodoslòvje -a s *spl. geogr.* → etnologija

nasad -áda m **1.** *agr. geogr.* zemljišče za gojitev kulturnih rastlin, zlasti za prodajo, npr. intenzivni, sadni, hmeljarski nasad **S:** plantáža (2) **2.** *var. okolja* zemljišče, načrtno zasajeno z naravnimi, kultiviranimi rastlinami z okrasno, vzgojno, izobraževalno ali rekreacijsko vlogo, npr. alpinetum, javni nasad

GL: *agr. geogr.* trájni nasad

naselbinski sistem -ega -a m *geogr. nas.* urejenost omrežja naselbin v določeni pokrajini, v katerem ima v sklopu vseh naselij posamezno naselje določeno vlogo

naselbinsko zemljepisno imé -ega -ega -na s *kart.* lašno ime naselbine, npr. zaselka, vasi, trga, mešta **PRIM.:** nënaselbinsko zemljepisno imé

naselítvena gostòta -e -e ž *geogr. nas.* → gostòta naseljenosti

nasélje -a s **1.** *geogr. nas.* vsaka občasna, sezonska, polstalna ali stalna človeška naselbina, od skupka preprostih bivališč lovcev in nabiralcev do sodobnih velemest **S:** kráj **2.** *geogr. nas., statistična definicija* skupina štrnjeno ali neštrnjeno pozidanih stanovanjskih stavb s pripadajočim funkcionalnim zemljiščem in spremljajočimi objekti, ki v gospodarskem in administrativnem smislu sestavljajo temeljno naselbinsko enoto z lašnim imenom in lašnim sistemom oštevilčenja

GL: *geogr. nas.* barákarsko nasélje, *geogr. nas.* centrálno nasélje, *geogr. nas.* centrálno nasélje nížje ravní, *geogr. nas.* centrálno nasélje srédnje ravní, *geogr. nas.* centrálno nasélje víšje ravní, *geogr. nas.* efemérno nasélje, *geogr. nas.* gabarít nasélja, *spl. geogr.* geografíja nasélij, *geogr. nas.* gostòta nasélja, *geogr. nas.* grúčašto nasélje, *geogr. nas.* hierarhíja centrálnih nasélij, *geogr. nas.* hierarhíja nasélij, *geogr. nas.* indústrijsko nasélje, *geogr. nas.* kájžarsko nasélje, *klimatogeogr.* klíma véčjega nasélja, *geogr. nas.* kméčko nasélje, *geogr. nas.* kmétsko nasélje, *geogr. nas.* morfologíja rurálnih nasélij, *geogr. nas.* morfologíja urbánih nasélij, *geogr. nas.* nasélje s pravílnim tlórisom, *geogr. nas.* nomádsko nasélje, *geogr. nas.* občéstno na-

sélje, *geogr. nas.* občásno nasélje, *geogr. nas.* oblíka nasélja, *geogr. nas.* obméšno nasélje, *geogr. nas.* omréžje centrálnih nasélij, *geogr. nas.* omréžje nasélij, *geogr. nas.* permanéntno nasélje, *geogr. nas.* pionírsko nasélje, *geogr. nas.* plánšarsko nasélje, *geogr. nas., geogr. turizma* počítniško nasélje, *geogr. nas.* podežélsko nasélje, *klimatogeogr.* podnébje véčjega nasélja, *geogr. nas.* položáj nasélja, *geogr. nas.* pôlstálno nasélje, *geogr. nas.* preobrázba nasélja, *geogr. nas.* prilóžnostno nasélje, *geogr. nas.* priméstno nasélje, *geogr. nas.* razložéno nasélje, *geogr. nas.* razpršéno nasélje, *geogr. nas.* raztréseno nasélje, *geogr. nas.* satelítsko nasélje, *geogr. nas.* sémipermanéntno nasélje, *geogr. nas.* seštávljeno nasélje, *geogr. nas.* sezónsko nasélje, *geogr. nas.* sklénjeno nasélje, *geogr. nas.* sleménsko nasélje, *geogr. nas.* spálno nasélje, *geogr. nas.* središčno nasélje, *geogr. nas.* stálno nasélje, *geogr. nas.* štánovánjsko nasélje, *geogr. nas.* štírnjeno nasélje, *geogr. nas.* temporálno nasélje, *plan., geogr. nas.* teoríja o centrálnih nasélij, *geogr. nas.* tlóris nasélja, *geogr. nas.* tífško nasélje, *geogr. turizma* turístično nasélje, *geogr. nas.* ústròj nasélja, *geogr. nas.* vrtíčkarsko nasélje, *geogr. nas.* zgrádba nasélja

nasélje s pravílnim tlórisom -a - - - - s *geogr. nas.* pravokotno, kvadratno, okroglo, redkeje trikotno štrnjeno naselje z urejeno tlorisno zasnovo, našalo z načrtno kolonizacijo ali s temeljito preureditvijo, navadno zaradi obrambe **PRIM.:** grúčašto nasélje, občéstno nasélje

nasíčena cóna -e -e ž *hidogeogr.* z vodo prepojena prepustna kamninska plašt

nasíčenost prstí -i - - ž *pedogeogr.* lašnost prsti, odvisna od vsebnosti izmenljivih kovinskih ionov ali izmenljivih baz kalcija, magnezija, kalija, natrija **PRIM.:** V-vrednost

nasíp -a m *geomorf.* gradivo, nakopičeno z nasipavanjem **PRIM.:** nanòs, sediment

GL: *geomorf.* balvánski nasíp, *geomorf.* ledeníški nasíp, *geomorf.* morénski nasíp, *geomorf.* obréčni nasíp

nasípávanje -a s *geomorf.* mehansko kopičenje vseh vrst z mešta nastanka prešavljenega, prenesenega gradiva

naskálna rastlina -e -e ž *biogeogr.* rastlina, pri-

lagojena življenjskim razmeram na kamnu, skali **S**: litofit

nasprótnišvo -a s *biogeogr.* tekmovanje med dvema različnima vrstama organizmov, pri katerem ena škodi drugi, a od tega nima koristi **S**: amenzalizem

natalitéta -e ž *demogeogr.* → ródnošt

nátrijev horizont -ega -a m *pedogeogr.* argilíchnemu podoben diagnošični horizont, ki vsebuje 15 % ali več izmenljivega natrija **S**: B_{in} -horizont, horizont B_{in}

natrílečno gospodarstvo -ega -a s *agr. geogr.* poljedelski sistem, temelječ na triletnem kolobarjenju, zato je vaško njivsko zemljišče razdeljeno na tripolja **PRIM.**: nadvólétno gospodarstvo

naturalizácia -e ž **1.** *demogeogr.* dodelitev državljanstva osebi, ki se je za stalno priselila v državo, ali osebi brez državljanstva **2.** *покr. ekol., biogeogr.* uvajanje določene živalske ali rastlinske vrste v okolje, v katerem ni avtohtona, vendar lahko v njem uspeva in se razmnožuje

naturálno kmetíjstvo -ega -a s *agr. geogr.* → sámozadóštno kmetíjstvo

navádna gostôta prebiválstva -e -e -- ž *demogeogr.* → aritméična gostôta prebiválstva

navádna gúba -e -e ž *geomorf.* → simétrična gúba

navádna krivúlja réčnega pádca -e -e -- -- ž *geomorf.* → erozijska terminánta

navêjani ledeník -ega -a m *hidgeogr.* manjši ledenik v zavetrni kotanji pod podnebno snežno mejo, nastal iz snega, ki ga je iz višjih leg nanesele veter

navídezna gladína tálné vóde -e -e -- -- ž *hidgeogr.* zaradi višjega zračnega tlaka nižja gladina talne vode kot v sosednjih tleh

navídezna pokrájina -e -e ž *kart., spl. geogr.* računalniški trirazsežnostni prikaz namišljene pokrajine **S**: virtúalna pokrajína, virtúalna régija **PRIM.**: digitálni modél pokrajíne

navigácia -e ž **1.** *mat. geogr., geogr. prometa* vodenje ladje, letala v določeni smeri z določanjem položaja **2.** *mat. geogr., geogr. prometa* veda o vodenju prometnih sredstev s pomočjo določanja položaja **3.** *hidgeogr., geogr. prometa* čas, ko je v določenem morju, jezeru, reki mogoča plovba

navpíčna conálnošt -e -i tudi navpíčna zonálnošt -e -i ž *biogeogr., pokr. ekol.* → vertikálna conálnošt

navpíčna rastlínška mēja -e -e -e ž *biogeogr.* mēja, do katere v visokogorju še uspevajo rastline, rastlinske združbe **S**: vertikálna vegetácijska mēja **PRIM.**: vodorávna rastlínška mēja

navpíčna razgíbanošt površja -e -i -- ž *geomorf.* prostorsko spreminjanje oddaljenosti, nagnjenosti in ukrivljenosti ploskev površja glede na vodoravno ravnino **PRIM.**: vodorávna razgíbanošt površja

navpíčna zonálnošt -e -i ž *biogeogr., pokr. ekol.* **gl.** navpíčna conálnošt

navpíčno króženje vóde -ega -a -- *shidgeogr.* za mešanje vodnih slojev pomembno premikanje vodnih gmot v jezeru ali morju zaradi vetra, zgoščevanja površinske vode **S**: vertikálno króženje vóde

navtíčna kárta -e -e ž *kart.* → pomôrski zemljevíd

navtíčna mílja -e -e ž *mat. geogr.* → môrska mílja

navtíčni mrák -ega -a m *mat. geogr.* del dneva po sončnem zahodu in pred sončnim vzhodom, ko je Sonce pod obzorjem od 6° do 12° **PRIM.**: astronómski mrák, meščánski mrák

navtíčni turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na premožnih individualnih gostih z lastnimi ali najetimi jahtami, motornimi čolni, jadrnicami in udeležencih križarjenj z velikimi potniškimi ladjami

nèaktívna kmetíja -e -e ž *agr. geogr., po družbenogospodarski členitvi* kmetija, na kateri se noben družinski član ne ukvarja več s kmetovanjem **PRIM.**: čísta kmetíja (2), dopolnílna kmetíja, méšana kmetíja (2), oštaréla kmetíja, potenciálno čísta kmetíja

nèaktívni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, ki se ne premika in ne povečuje **S**: mftvi ledeník **PRIM.**: aktívni ledeník

nèavtohtóna manjšína -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* manjšína, katere pripadniki naseljujejo določeno območje šele krajši čas, pogošto zaradi ekonomskih migracij, in navadno nimajo enakih pravic kot pripadniki avtohtonih manjšin, npr. Turki v Nemčiji, Srbi v Sloveniji **PRIM.**: avtohtóna manjšína

nebésna ós -e osí ž *mat. geogr.* navidezni po-
daljšek Zemljine osi do severnega in južnega
nebesnega tečaja, okrog katerega se navidez-
no vrti nebo

nebésna strán -e strání ž *mat. geogr.* točka na
obzorju, po kateri se orientira

GL: *mat. geogr.* glávna nebésna strán, *mat. geogr.*
stránska nebésna strán

nebésni ekvátor -ega -ja m *mat. geogr.* umišljeni
krog, ki deli nebesno kroglo na severno in
južno polovico

nebésni glóbus -ega -a m *mat. geogr., kart.* →
zvézdni glóbus

nebésni koordinátni sistém -ega -ega -a m
mat. geogr. sistém koordinat na nebu za do-
ločanje lege nebesnih teles

GL: *mat. geogr.* ekliptični nebésni koordinátni
sistém, *mat. geogr.* ekvatoriálni nebésni koor-
dinátni sistém, *mat. geogr.* horizontski nebésni
koordinátni sistém

nebésni obòk -ega -óka m *mat. geogr.* →
nebó

nebésni pól -ega -a m *mat. geogr.* → nebésni
tečaj

nebésni poldnévnik -ega -a m *mat. geogr.* umiš-
ljeni krog na nebu, ki povezuje severno in
južno točko na obzorju, gre skozi nadglavišče
in podnožišče ter skozi oba nebesna tečaja

nebésni svòd -ega svóda m *mat. geogr.* →
nebó

nebésni tečaj -ega -a m *mat. geogr.* točka, kjer
nebesna os prebada nebo **S:** nebésni pól

GL: *mat. geogr.* júžni nebésni tečaj, *mat. geogr.*
séverni nebésni tečaj, *mat. geogr.* víšfna ne-
bésnega tečaja

nebésni vzporédnik -ega -a m *mat. geogr.* umiš-
ljeni krog na nebu, vzporeden z nebesnim
ekvatorjem

nebó -á s *mat. geogr.* polkrogla, omejena s
horizontom opazovalca **S:** nebésni obòk,
nebésni svòd

nebráška poledenítev -e -tve ž *klimatogeogr.,
geomorf.* starejšepleistocenska poledenitev v
Severni Ameriki, pred okrog 800.000 leti
pred sedanjoštjo, primerljiva z mlajšo do-
navsko poledenitvijo v Alpah in menapsko
poledenitvijo na severu Evrope **S:** nebráški
glaciál

nebráški glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.*
→ nebráška poledenítev

nèčísta indústrija -e -e ž *var. okolja, ind. geogr.*
→ umázana indústrija

nèčísto gorívo -ega -a s nav. mn. *var. okolja* trdo
gorivo, iz katerega se pri zgorevanju sprošča
zlašti žveplov dioksid, ki v šliku z vlago,
spremenjen v kislino, zelo škodí okolju **PRIM.:**
čísto gorívo

nèdopúštni poségi v okólje -ih -ov -- -- m mn.

1. var. okolja človekovo ravnanje, s katerim se
okolje preveč obremenjuje, ogroža in se zato
zelo poslabša njegova kakovost **PRIM.:** do-
púštni poségi v okólje **2. var. okolja** človekovo
poseganje v okolje, ki ni skladno s predpisi
PRIM.: dopúštni poségi v okólje

nèdovóljena grádnja -e -e ž *geogr. nas.* →
črna grádnja

nèdovóljeno odlagalíšče odpádkov -ega -a
-- s *var. okolja* neurejeno, uradno nedovoljeno
in okolju škodljivo odlagališče odpadkov **S:**
črno odlagališče odpadkov, črno smetišče,
dívje odlagališče odpadkov

négativna bilánca prebíválstva -e -e -- ž
demogeogr. zmanjšanje števila prebivalcev na
določenem območju v določenem obdobju
PRIM.: pózitivna bilánca prebíválstva

négativni narávni prirástek prebíválstva
-ega -ega -tka -- m *demogeogr.* presežek števila
umrlih nad številom živorojenih prebivalcev
PRIM.: pózitivni narávni prirástek prebívál-
stva

négativni prirástek števíla prebíválcev -ega
-tka -- -- m *demogeogr.* negativna razlika v šte-
vilu prebivalcev na določenem območju med
dvema popisoma, primerjalnima obdobjema
S: upádek števíla prebíválcev

**négativno narávno gíbanje števíla prebívál-
cev** -ega -ega -a --- s *demogeogr.* demografski
proces kot posledica negativnega naravnega
prirástka števíla prebivalcev **PRIM.:** pózitivno
narávno gíbanje števíla prebíválcev

negroíd -a m *demogeogr.* pripadnik velike rasne
skupine, ki ima temno rjavo do črno barvo
kože, kodrašte lase, širok nos, ravno ali v
sredini izbočeno čelo, izbočeno čeljušt

nèhidrávlična civilizácija -e -e ž *agr. geogr.*
podeželsko-meštna kmetijska civilizácija, pri
kateri je uspešnost pridelave v celoti odvisna

od količine padavin in njihove razporeditve med letom **PRIM.:** hidrávlična civilizácija

nèkarbonátna pršť -e pršťi ž *pedogeogr.* pršť, ki ne vsebuje proštih karbonatov **PRIM.:** karbonátna pršť

nèkategorizirana césta -e -e ž *geogr. prometa* prometna površina, po kateri poteka promet po predpisih o varnosti cestnega prometa ali določilih lastnika, upravjalca, npr. gozdna cesta, zasebna cesta, dovozna cesta, pristopna pot do objektov, zemljišč, funkcionalna površina ob objektih, avtobusna poštaja **PRIM.:** kategorizirana cesta

nèkméčko gospodínjstvo -ega -a s *agr. geogr.* gospodínjstvo z večino dohodkov iz nekmetijstva, v katerem so vsi aktivni družinski člani v rednem delovnem razmerju v nekmetijskih dejavnostih, na lastni ali najeti zemlji pa kmetujejo po delu, ljubiteljsko **PRIM.:** kméčko gospodínjstvo, méšano gospodínjstvo

nékton -a m *biogeogr., hidgeogr.* v vodi živeči mikroorganizmi, ki plavajo **PRIM.:** plánkton

néma kárta -e -e ž *kart.* → némi zemljevid

némi glóbus -ega -a m *mat. geogr., kart.* globus brez vsebine, navadno črne barve, na katerega se riše s kredo **S:** črni glóbus

némi zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid z omejeno vsebino, brez napisov, navadno namenjen izobraževanju **S:** néma kárta

nènačrtni méštni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* → nësístémátični méštni tlóris

nènaselbínsko zemljepísno imé -ega -ega -na s *kart.* lastno ime države, pokrajine, vode, vzpetine, otoka, nebesnega telesa, poslopja, drugega objekta **PRIM.:** naselbínsko zemljepísno imé

néoárktična bíogeográfška régija -e -e -e ž *biogeogr.* biogeográfška regija, ki obsega Severno Ameriko **PRIM.:** antárktična bíogeográfška régija, avstrálsko-ázíjska bíogeográfška régija, etiópška bíogeográfška régija, neotrópska bíogeográfška régija, oceánska bíogeográfška régija, orientálska bíogeográfška régija, páleoárktična bíogeográfška régija

nèobnovljívi narávní vír -ega -ega -a m nav. mn. *var. okolja* naravni vir, npr. rude, premog, nafta, zemeljski plin, katerega zaloga se, ker nastaja dolga geološka razdobja, s porabo

dokončno zmanjšuje **PRIM.:** obnovljívi narávní vír, stálni narávní vír

nèobnovljívi vír energíje -ega -a -- m nav. mn. *var. okolja* vir energije, npr. premog, nafta, zemeljski plin, katerega zaloga se, ker nastaja dolga geološka razdobja, s porabo dokončno zmanjšuje **PRIM.:** obnovljívi vír energíje

néogêa -e ž *biogeogr. gl.* néogêja

néogêja -e in néogêa -e ž *biogeogr.* zoogeografsko kraljestvo, ki obsega Srednjo in Južno Ameriko **PRIM.:** ártkogêja, nótogêja, páleogêja

néogén -a m *geomorf.* mlajša perioda terciarja, ki se deli na miocen in pliocen **PRIM.:** páleogén

néoiimperialízem -zma m *polit. geogr.* → néo-kolonialízem

néokolonialízem -zma m *polit. geogr.* politika gospodarsko razvitih držav, ki si zlašti z utrjevanjem kapitalističnih odnosov prizadevajo pridobiti, ohraniti politični, gospodarski vpliv v manj razvitih državah tretjega sveta **S:** néoiimperialízem

néolítška revolúcija -e -e ž *agr. geogr.* prehod iz popolne odvisnosti od lova in nabiralništva k domestikaciji rastlin in živali v mlajši kameni dobi ali neolitiku, kar je porodilo ustaljeno kmetovanje

nèomejèni pláz -ega plazú m *hidgeogr.* snežni plaz na prostranem, neporaslem in gladkem pobočju, ki mu je težko določiti pot oziroma obseg **PRIM.:** omejèni pláz

nèosvetljèna plášt -e pláští ž *hidgeogr.* → áfótična cóna

nèosvínčeni bencín -ega -a m *var. okolja* tekoče gorivo za motorna vozila, v katerem so proti klenkanju v motorju namesto svinca uporabljena druga sredstva, zato manj onesnažuje okolje

néotektónika -e ž **1. geomorf.** vpliv tektonike na oblikovanje Zemljinega površja v kvartarju **PRIM.:** recéntna tektónika **2. geomorf.** vpliv tektonike na oblikovanje Zemljinega površja v času, ko je nastajal sedanji relief

néotektónski reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, v katerem prevladujejo oblike, na katere je bištvno vplivala neotektonika **PRIM.:** tektónski reliéf

nèotrópis -a m *biogeogr.* florna oblašt, ki obsega

Srednjo in Južno Ameriko, razen njenega skrajnega južnega dela **S**: neotrópska flórna oblást **PRIM.**: antárktis, avstrális, holárktis, kapensis, páleotrópis

neotrópska bíogeográfška régija -e -e -e ž *biogeogr.* bíogeográfška régija, ki obsega Srednjo in Južno Ameriko **PRIM.**: antárktična bíogeográfška régija, avstrálsko-ázijška bíogeográfška régija, etiópška bíogeográfška régija, néoárktična bíogeográfška régija, oceánska bíogeográfška régija, orientálska bíogeográfška régija, páleoárktična bíogeográfška régija

neotrópska flórna oblást -e -e oblaští ž *biogeogr.* → neotrópis

neotrópska zóogeográfška oblást -e -e oblaští ž *biogeogr.* zoogeográfška oblást, ki obsega Srednjo in Južno Ameriko **PRIM.**: antárktična zóogeográfška oblást, avstrálska zóogeográfška oblást, etiópška zóogeográfška oblást, holárktična zóogeográfška oblást, índijško-malájška zóogeográfška oblást, madagáskarska zóogeográfška oblást, novozelándska zóogeográfška oblást, polinézijška zóogeográfška oblást

nèperiódični mórski tók -ega -ega -a m *hidogeogr.* občasni mórski tok, ki ga povzročajo vetrovi, plimovanje, različna temperatura ali goštota vode **PRIM.**: obdóbní mórski tók

nèperiódično kolébanje ledeníkov -ega -a -- s *hidogeogr.* občasno spreminjanje velikosti in oblike ledeníkov, ki ga povzročajo tektonski premiki, vulkanski izbruhi **PRIM.**: periódično kolébanje ledeníkov

nèpísmenost -i ž *demogeogr.* nezmožnost več kot 15 let starega človeka, da bere in piše **S**: analfabetizem

nèpovrátna embaláža -e -e ž *var. okolja* embaláža, ki se po enkratni uporabi zavrže **PRIM.**: odpádna embaláža, povrátna embaláža

nèpozidano méstno zemljíšče -ega -ega -a s *geogr. nas.* zemljíšče v mestu, namenjeno različnim funkcijam, na katerem ne stojijo stavbe, npr. ulice, cešte, trgi, dvorišča, vrtovi, zelenice, parki, manipulativni prostori tovarn, skladišč, delavnic, železniške naprave, obdelovalna zemljíšča, gozd **PRIM.**: pozidano méstno zemljíšče

nèpráva držáva -e -e ž **1. polit. geogr.** država, ki

zaradi majhnega ozemlja in maloštevilnega prebivalstva ne izvaja vseh državnih funkcij, npr. San Marino, Andora **2. polit. geogr.** političnoteritorialna enota, ki izvaja večino državnih funkcij, vendar ni mednarodno priznana, npr. Tajvan **3. polit. geogr.** mednarodno priznana političnoteritorialna enota, ki ne izvaja večine državnih funkcij, npr. Zahodna Sahara zaradi maroške okupacije

nèpráva projékcija -e -e ž *kart.* kartográfška projékcija, pri kateri je mreža poldnevnikov in vzporednikov izvedena na dogovorjen način **S**: dogovorjena projékcija **PRIM.**: konvencionalna projékcija, práva projékcija

nèpravilni délec -ega -lca m *agr. geogr.* njivska, travniška parcela nepravilne podolgovate oblike na manj sistematično razparceliranem delu vaškega zemljíšča **S**: grúdašti délec **PRIM.**: pravilni délec

nèpresihajóča réka -e -e ž *hidogeogr.* → stálna réka

nèprežéti pás -ega pasú m *geogr. krasa* → vadózní pás

nèproduktívno zemljíšče -ega -a s *agr. geogr.* → nèuporábno zemljíšče

nèptunístična teoríja -e -e ž *geomorf.* teoríja s konca 18. stóletja, po kateri naj bi kamnine nastale ali se odložile v morju

nèrazčlénjena obála -e -e ž *geomorf.* obala s sorazmerno ravno obalno črto zaradi plitvih zalivov, neizrazitih polotokov, maloštevilnih otokov **PRIM.**: razčlénjena obála

nèrazvíta pršt -e prští ž *pedogeogr.* pršt v začetni fazi razvoja, skoraj brez humusa, v neskle-njenem A-horizontu, neposredno na matični podlagi, značilna za štrma pobočja, puščave, kompaktné kamnine, sveže nasuto, nesprijeto gruščnato oziroma prodno gradivo

nèrazvíta régija -e -e ž *spl. geogr.* régija s povprečno razvitim gospodarstvom **PRIM.**: razvíta régija

nèrazvíto obmóčje -ega -a s *plan.* obmóčje, ki v primerjavi z drugimi zaostaja v regionalnem razvoju zaradi različnih razlogov, npr. gospodarskih in družbenih razmer, neugodnih demografskih tokov, težavnih naravnih razmer, slabe prometne povezanosti, pomanjkljive infrastrukture, zgodovinskih

dogodkov **S:** mànj razvíto obmóčje **PRIM.:** depresívno obmóčje

nerítnični mórski sedimènt -ega -ega -ènta m *geomorf.* mórski sediment v globini do 200 m **PRIM.:** abisální mórski sedimènt, batiální mórski sedimènt, pelágični mórski sedimènt

nerítik -a m *hidgeogr.* plitvi del pelagiala **S:** nerítní pás

nerítní pás -ega pasú m *hidgeogr.* → nerítik

nèrodovítno zemljíšče -ega -a s *agr. geogr.* degradirano zemljíšče, na katerem kulturne rastline ne uspevajo, vendar prinaša dohodek z izkoriščanjem in prodajo surovin, npr. s pridobivanjem peska, proda, glíne, okrasnega in gradbenega kamna, šote **PRIM.:** nèuporábno zemljíšče, rodovítno zemljíšče

nèsímétríčni kotlíč -ega -íča m *geogr. krasa* kotlíč na nagjnjeni lašti, ki ima zaradi korozíjskega delovanja snežnice izbočen spodnji rob

nèsístemátíčni méstni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* méstni tlóris, v katerem so híše, ulice, ceste, trgi, zelene površine razporejeni stíhijsko zaradi poštopnega nastajanja pod vplivom različnih regulacij, nazorov, tradícije ali povsem spontanega razvoja **S:** nènačftni méstni tlóris **PRIM.:** sístemátíčni méstni tlóris

nèskládno pobóčje -ega -a s **1. geomorf.** pobóčje, neskladno s kamninsko sestavo podlage **PRIM.:** skládno pobóčje (1) **2. geomorf.** pobóčje, neskladno z naklonom kamninskih skladov **PRIM.:** skládno pobóčje (2)

nèsprijéti snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* snežna odeja z majhno goštoto, v kateri kristáli, zrnca niso sprijeti, vezani **S:** ráhli snég, sípki snég **PRIM.:** sprijéti snég

nèstábilno ozráčje -ega -a s *klimatogeogr.* → labílno ozráčje

nèteritoriálna manjšína -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* manjšína, katere pripadniki nimajo laštnega zgodovinskega ozemlja, npr. Romi **PRIM.:** teritoriálna manjšína

néto goštóta naséljenosti -- -e -- ž *geogr. nas.* razmerje med številom prebivalcev in neto površino stanovanjskega obmóčja, izraženo v preb./ha **PRIM.:** brúto goštóta naséljenosti

néto površina stanovánjskega obmóčja -- -e -- -- ž *geogr. nas.* površina stanovanjskega naselja brez površine cest **PRIM.:** brúto površina stanovánjskega obmóčja

néto primárna proizvodnja -- -e -e ž *pokr. ekol.* del biomase, naštal s fotosíntezo, od katerega se odšteje energíja, ki jo rastline porabljajo za razgrajevanje snovi pri dísimilácii, značilen za posamezne vršte rastlin **PRIM.:** brúto primárna proizvodnja

nétotónski kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za obračunavanje obsega neto dela v železniškem prometu, ugotavljanje prihodkov in stroškov na enoto plačanega dela, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki teže tovora in razdalje v km, na katerih se ta tovor prepelje **PRIM.:** brútotónski kilométer, táratónski kilométer

nèuporábno zemljíšče -ega -a s *agr. geogr.* zemljíšče, neprimerno za kmetíjsko, gozdarsko rabo in/ali pridobivanje surovin **S:** nèproduktívno zemljíšče **PRIM.:** nèrodovítno zemljíšče

neúrje -a s *klimatogeogr.* zelo močne padavine, ki jih spremlja močen veter, zlašti ob nevihtah **PRIM.:** újma (1)

nevárni odpádkí -ih -ov m mn. *var. okolja* štrupeni, eksplozívni, vnetljivi in radioaktívni odpádkí, za katere je predpisano posebno ravnanje, zbiranje, nevtraliziranje in se ne smejo odlagati na odlagališča komunalnih odpádkov, odmetavati v naravo

nevíhta -e ž *klimatogeogr.* vremenski pojav z grmenjem, bliskanjem in štrelo, včasih s kratkotrajnim močnim dežjem ali točo, navadno ob pregretju ozračja in prehodu fronte **GL:** *klimatogeogr.* frontálna nevíhta, *klimatogeogr.* tèrmična nevíhta, *klimatogeogr.* vročínska nevíhta

nevíhtnost -í ž *klimatogeogr.* pogoštnost pojavljanja neviht na določenem obmóčju v določenem času, navadno v enem letu

nevtralizácijska sposobnost okólja -e -i -- ž *var. okolja* sposobnost okolja ali njegovih delov, da zmanjšuje škodljive vplive človekovega ravnanja, poseganja vanj **PRIM.:** regenerácijska sposobnost okólja

nevtralizem v okólju -zma -- -- m *pokr. ekol., var. okolja* laštnost okolja, da v njem ni vidnih medsebojnih vplivov, součíkovanja med njegovimi sestavinami **PRIM.:** interákcija (2), sínérgízem v okólju

nevtrálna cóna -e -e ž **1. polit. geogr.** vmesno,

navadno dalj časa nenaseljeno ozemlje z varovalno vlogo med dvema državama, npr. La Linea med Gibraltarjem in Španijo **S**: tampónska cóna **2. polit. geogr.** nenaseljeno območje, na katerem meja med državama še ni dokončno določena, npr. med Egiptom in Sudanom, do leta 1975 med Irakom in Saudovo Arabijo **S**: tampónska cóna

nevtrálna reakcija prstí -e -e -- ž *pedogeogr.* reakcija prsti s pH-vrednostjo okrog 7, pri kateri sta kislost in bazičnost uravnoveženi **PRIM.:** bazična reakcija prstí, kislá reakcija prstí

nevtrofilna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na zmerno kislíh, nevtrálnih prsteh s pH-vrednostjo med 6,7 in 7 **PRIM.:** bazofilna rastlína, kisloljubna rastlína

new town -- -a [nju táun] m (ang.) *geogr. nas.* novo mesto v anglosaškem okolju **PRIM.:** ville nouvelle

nèzréla prst -e prstí ž *pedogeogr.* → áconálna prst

níčelna gladína -e -e ž *hidgeogr.* dogovorjeno stanje morske gladine kot izhodišče za računanje hitrosti vodnih tokov **S**: núlta gladína

níčelna globína -e -e ž *hidgeogr., kart.* dogovorjena ploskev z globino 0 m kot izhodišče za določanje morske globine na zemljevidih **S**: núlta globína

níčelna tóčka -e -e ž *kart.* točka na morski gladini, pri povprečnem stanju morja, ki je izhodišče za merjenje nadmorskih višin na kopnem

níčelna višina vóde -e -e -- ž *hidgeogr.* absolutna nadmorska višina, označena z 0, kot izhodišče za merjenje navpičnega kolebanja gladine rek, jezer, morij **S**: núlta višina vóde

níčelni meridián -ega -a m *kart.* → greenwiški poldnévnik

nífe -- ž neskl. *geomorf.* oznaka za Zemljino jedro, ki ga domnevno sestavljata zlasti nikelj in železo, s specifično gostoto več kot 10 g/cm³ **PRIM.:** siál, síma

nímb -a in nímbus -a m *klimatogeogr.* temen, kopaš oblak, iz katerega pada dež

nimbostrát -a in nimbostrátus -a m *klimatogeogr.* brezobličén, temnosiv sklenjen oblak z bazo na višini okrog 1000 m, ki sega navzgor tudi do 10.000 m visoko, sestavljen iz podhlajenih vodnih kapljic, snežink in snežnih kristalov,

iz katerega se navadno brez prekinitev izločajo padavine

nimbostrátus -a m *klimatogeogr. gl.* nimbostrát
nímbus -a m *klimatogeogr. gl.* nímb

níša -e ž *geogr. krasa* votlinica z ravnim ali položnim dnom, poglobljena v šteno jame

GL: *pokr. ekol. ekolóška níša, geomorf. nivacíjska níša*

nitosól -a m *pedogeogr.* prst z argilíčnim B-horizontom v profilu, ki vse do globine 150 cm vsebuje veliko glinaštih delcev

nitrátna direktíva -e -e ž *var. okolja, agr. geogr.* → nitrátna smérnica

nitrátna smérnica -e -e ž *var. okolja, agr. geogr.* ukrepi za preprečevanje in zmanjšanje onesnaženosti voda z nitrati, ki jo povzročá zlasti intenzívno kmetovanje **S**: nitrátna direktíva

nitrifikácija -e ž *pedogeogr.* biokemična oksidacija amonijevih ionov v prsti v nitrit in nitrat **PRIM.:** denitifikácija

GL: *var. okolja* nitrifikácija vodá

nitrifikácija vodá -e -- ž *var. okolja* onesnaževanje voda z nitrati zaradi pretirane uporabe dušičnih gnojil, iz katerih se s padavinsko vodo izpirajo v prst in naprej v talno ter druge vode

nitrofilna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na prsteh, v katerih je veliko dušika, dušikovih spojin **S**: nitrofit

nitrofit -a m *biogeogr.* → nitrofilna rastlína

nivácija -e ž *geomorf.* lokalno preperevanje in prenos preperine po pobočju zaradi zmrzalnega preperevanja in delovanja snežnice na območju stalnih snežišč oziroma v njihovi bližini

nivacíjska níša -e -e ž *geomorf.* z nivacijo nastala različno velika vdolbina v pobočju, ki po stopoma lahko preraste v krnico, pogostejša na osojah

nivacíjsko umíkanje pobóčij -ega -a -- s *geomorf.* močnejše preperevanje strmejših skalnih odsekov pobočij in njihovo umíkanje zaradi dolgotrajnega zmrzalnega preperevanja

niválna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → niválno podnébje

niválna vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* plitva vrtača, nastala v apnenčasti podlagi na območju z dalj časa trajajočo snežno odejo

nivalni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v sub-

polarnem ali nivalnem podnebjju z daljšim trajanjem in učinkovanjem snežne odeje in/ali snežnice

GL: *geogr. krasa, geomorf.* glácioniválni krás, *geogr. krasa* niválni visokogôrski krás, *geogr. krasa* spódnji niválni pás visokogôrskega krása, *geogr. krasa* súbniválni krás

niválni pás -ega pasú m *biogeogr.* → sněžni pás

niválni režim -ega -a m *hidgeogr.* → sněžni režim

niválni visokogôrski krás -ega -ega -a m *geogr. krasa* visokogôrski kras v nivalnem visokogorskem podnebjju, z zelo izrazitimi znaki snežnega preoblikovanja površja **S:** sněžni visokogôrski krás

niválno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje območij z dolgotrajno snežno odejo, za katero je značilno dolgo, mrzlo zimsko in kratko, toplo poletno obdobje **S:** niválna klíma

nivelmán -a m *kart.* izhodiščna, začetna točka, od katere se merijo višine

nivó -ja m *geomorf.* uravnano površje ali oštanki uravnave

GL: *hidgeogr.* hídrosštátični nivó, *geogr. krasa, hidgeogr.* piezométrični nivó, *geomorf.* sleménski nívó, *geomorf.* terásni nivó, *geomorf.* vřšni nivó

nívoglaciálni režim -ega -a m *hidgeogr.* → sněžno-ledeníški režim

nivójski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet, ki poteka po prometnih poteh, križajočih se v isti ravnini **PRIM.:** ízvennivójski promèt

nivójsko križíšče -ega -a s *geogr. prometa* urejena prometna površina, na kateri se dvoje ali več cest križa, štika v isti ravnini **PRIM.:** ízvennivójsko križíšče

nivologíja -e ž **1.** *hidgeogr.* del hidrografije o snegu, snežni odeji **2.** *hidgeogr.* veda, ki proučuje snežno odejo, sneg

nívopluviálni režim -ega -a m *hidgeogr.* → sněžno-dežni režim

nízka kráška planôta -e -e -e ž *geomorf., geogr. krasa* kraška planota z manj izrazito relativno višinsko razliko glede na okolico, pri nas vzpeta do okrog 700 m nadmorske višine, npr. Kras, Bloke **PRIM.:** visôka kráška planôta

nízka mála vôda -e -e -e ž *hidgeogr.* pri poldnevem plimovanju nižja od obeh nizkih

voda v toku dneva **S:** níзка oséka **PRIM.:** níзка pôlna vôda

nízka obála -e -e ž *geomorf.* navadno zelo položna obala, ki se lahko za obalno črto nadaljuje daleč v notranjost kopnega **PRIM.:** visôka obála

nízka obláčnost -e -i ž *klimatogeogr.* obláčnost, ki jo sestavljajo nizki oblaki, npr. kumuli, štratokumuli **PRIM.:** srédnja obláčnost, visôka obláčnost

nízka oséka -e -e ž *hidgeogr.* → níзка mála vôda

nízka planôta -e -e ž *geomorf.* planota na nižji nadmorski višini, v Sloveniji npr. do okrog 700 m nadmorske višine **S:** níзка raván **PRIM.:** visôka planôta

GL: *geomorf., geogr. krasa* níзка kráška planôta **nízka plíma** -e -e ž *hidgeogr.* → níзка pôlna vôda

nízka pôlna vôda -e -e -e ž *hidgeogr.* pri poldnevem plimovanju nižja od obeh polnih voda v toku dneva **S:** níзка plíma **PRIM.:** níзка mála vôda, visôka pôlna vôda

nízka raván -e ravni ž *geomorf.* → níзка planôta

nízka terása -e -e ž *geomorf.* spodnja terasa v primeru, ko je kvartarna terasa razvita v dveh ravneh **PRIM.:** visôka terása

nízka vôda -e -e ž *hidgeogr.* glede na višino in pretok podpovprečna voda, odvisna od letnega časa **PRIM.:** visôka vôda

nízke šírine -ih -ín ž mn. *spl. geogr.* območja okrog ekvatorja, do 30° severne oziroma južne zemljepisne širine ali med obema povratnikoma **PRIM.:** srédnje šírine, visôke šírine

nízki oblák -ega -a m nav. mn. *klimatogeogr.* oblak z bazo v višini do 2000 m, sestavljen večinoma iz vodnih kapljic, npr. kumul, štrat, štrato-kumul **PRIM.:** srédnji oblák, visôki oblák

nízko bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* barje v depresijah ali na skoraj ravnem površju, kjer zaradi anaerobnih razmer nastaja šotna pršt, na kateri rastejo zlašti šaši in oštricevke **S:** plôsko bárje **PRIM.:** visôko bárje

nízkotláčna hídroelektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* → pretóčna hídroelektrárna

nízkotrávna preríja -e -e ž *biogeogr.* preríja na zahodu osrednjega nižavja Severne Amerike,

v kateri prevladujejo nizke trave **PRIM.:** visôkotrávna prerija

nízokotrávna stépa -e -e ž *biogeogr.* stépa, v kateri zaradi manjših količin padavin prevladujejo nizke trave **S:** súha stépa **PRIM.:** visôkotrávna stépa

nizvôdno *hidgeogr.* → dôlvôdno

nižávje -a s *geomorf.* obsežno območje sorazmerno nižjega reliefa, v Sloveniji zlasti ravnin in gričevja **S:** nižína (2) **PRIM.:** ravnína, višávje

nižína -e ž **1.** *geomorf.* manj obsežno nižávje **2.** *geomorf., neuštr.* → nižávje

nižínska poledenitev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* poledenitev, ki pokriva nižávja

nižínski pás -ega pasú m *biogeogr.* višínski rastlinski pas s toploljubnimi gozdnimi združbami, npr. v Sloveniji s hraštovo-gabrovimi gozdovi do nadmorske višine od 600 m do 700 m **S:** kolínski pás **PRIM.:** gôrski pás, súbalpínski pás, visokogôrski pás

nižínski tók réke -ega -a -- m *hidgeogr.* počasen tok reke po območju z blagim štrmcem, pri čemer se odlagajo naplavine

nižínsko bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* barje na dnu dolin, kotanj, na ravninah, v katero z obrobja z vodami pritekajo hranilne snovi, ki omogočajo rast trav, drugih zeliščnih vrst, drevja **PRIM.:** višínsko bárje

nižja geodezija -e -e ž *kart.* geodezija, ki se ukvarja z meritvami manjših območij in z izdelavo topografskih zemljevidov

njíva -e ž **1.** *agr. geogr.* obdelovalno zemljišče, na katerem se z navadno intenzivnimi delovnimi postopki obdelovanja pridelujejo poljščine in vrtnine, npr. žita, zelenjava, krmne in industrijske rastline **S:** pólje (2) **2.** *agr. geogr.* obdelovalno zemljišče za pridelovanje poljščin in vrtnin kot temeljna katastrska zemljiška kategorija, v katero se uvrščajo tudi zemljišča, na katerih se pridelujejo jagodičje, sadike sadnega, gozdnega in okrasnega drevja, sadike vinske trte, hmelja

GL: *agr. geogr.* dôlga njíva, *agr. geogr.* grúdašta njíva, *agr. geogr.* jerménašta njíva, *agr. geogr.* kvadrátašta njíva, *agr. geogr.* občásna njíva

njívská pršť -e pršť ž *pedogeogr.* rodovitna pršť z veliko humusa in ornico v zgornjem sloju,

ki se razvija pod stalnim vplivom človekovega delovanja **S:** živíca (2)

noč nočí ž *mat. geogr.* čas teme, ko je Sonce pod obzorjem **PRIM.:** dán (1)

GL: *mat. geogr.* béla noč, *klimatogeogr.* dán s tóplo nočjó, *mat. geogr.* polárna noč

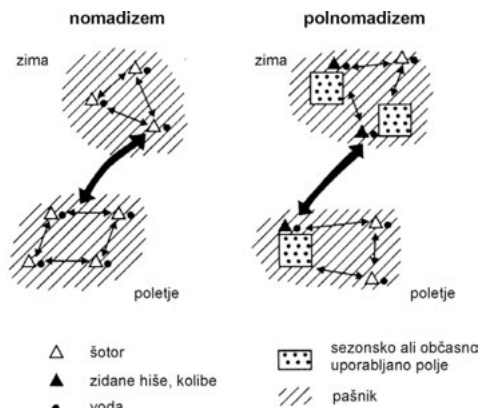
nočník -a m **1.** *klimatogeogr.* padajoči hladnejši veter, ki piha ponoči z višjih leg **PRIM.:** dnevník (1) **2.** *klimatogeogr.* → kôpenski véter

nodálna régija -e -e ž *spl. geogr.* → funkcijska régija

nomád -a m *agr. geogr.* človek, ki mu gospodarsko in družbeno življenje odločilno zaznamuje nomadizem

nomadizem -zma m *agr. geogr.* način življenja nekaterih skupin ljudi, ki se skupaj z domačimi živalmi stalno selijo po savanskih, polpuščavskih in gorskih območjih in občasno bivajo v nomadskih naseljih **S:** nomádštvo

GL: *agr. geogr.* pôlnomadízem, *agr. geogr.* právi nomadízem

Shematični prikaz značilnosti premikov pri nomadizmu in polnomadizmu

nomádska živinoréja -e -e ž *agr. geogr.* selilna ekstenzivna pašna živinoreja v pokrajinah z neugodnimi naravnimi razmerami, vezana na nomadizem

nomádsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* občasno kmečko naselje, ki ga sestavljajo šotori nomadov ali skromne kočje, kolibe

nomádštvo -a s *agr. geogr.* → nomadízem

normálna gúba -e -e ž *geomorf.* → simétrična gúba

normálna morská vóda -e -e -e ž *hidgeogr.* morská voda z okrog 10,38 % klora, kar ustreza slanosti 35 ‰ in se uporablja kot vzorec za določanje slanosti vode **S**: štandardna morská vóda

normálna projékcija -e -e ž *kart.* → polárna projékcija

normálna razvódnica -e -e ž *hidgeogr.* navidezna črta na površju, ki povezuje najvišje točke vzpetin in ločuje območja z nasprotno usmerjenim vodnim odtokom **S**: površinska razvódnica **PRIM.**: kráška razvódnica

norvéški ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, ki nastaja iz snežnih gmot na visokih skandinavskih planotah in gorovjih

nosilci uréjanja prostóra -ev -- -- m mn. *plan.* državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, ki odločajo ali soodločajo o skupnih zadevah na področju urejanja prostóra

nosilna kapacitéta -e -e ž *var. okolja* največje število rastlin, živali in ljudi na določenem območju, ki lahko nemoteno uspevajo in se razvijajo, ne da bi se porušilo naravno ravnovesje

GL: *agr. geogr.* nosilna kapacitéta zemljišča

nosilna kapacitéta zemljišča -e -e -- ž *agr. geogr., var. okolja* največje število pasočih se živali in/ali največja količina krmnih rastlin, s katerima se pri določenih agrotehnikah, tehnologiji lahko redi določeno število živine, ne da bi se poslabšala kakovost zemljišča, rodovitnost prsti

nosilnost okólja -i -- ž *var. okolja* zmogljivost okolja glede na največjo stopnjo antropogenih obremenitev, pri kateri se njegovo naravno ravnovesje še ne poruši

GL: *var. okolja* integrálna nosilnost okólja, *var. okolja* štruktúrna nosilnost okólja

nosilnost Zémlje -i -- ž *demogeogr.* ocenjeno ali izračunano največje možno število ljudi na Zemlji, ki jih lahko prehrani obstoječa ali možna kmetijska pridelava, proizvodnja

nótogêa -e ž *biogeogr. gl.* nótogêja

nótogêja -e in nótogêa -e ž *biogeogr.* zoogeografsko kralještvo z novozelandsko, avstralsko in polinezijsko zoogeografsko oblaštvom, ki obsega Avstralijo, Novo Zelandijo in Polinezijo **PRIM.**: ártkogêja, néogêja, páleogêja

nótranja délta -e -e ž *geomorf., hidgeogr.* delta reke, ki z dobro namočenega povirnega območja priteče na uravnano, izrazito sušno območje, kjer zaradi izhlapevanja izgublja vodo, npr. Okavangova delta v Kalahariju, Nigrova delta v Maliju

nótranja ledeniška razpóka -e -e -e ž *hidgeogr.* ledeniška razpoka v notranjosti ledenika **PRIM.**: krížna ledeniška razpóka, préčna ledeniška razpóka, róbna ledeniška razpóka, vzdóžna ledeniška razpóka

nótranja migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polit. geogr.* migracija zlasti zaradi gospodarskih vzrokov, ki znotraj določene države navadno poteka z manj razvitih na bolj razvita območja **PRIM.**: medcelínska migrácija, zunánja migrácija

nótranja moréna -e -e ž *geomorf.* morena v notranjosti ledenika, nastala iz gradiva, ki se nabira na njegovem površju in z ablacijo, skozi ledeniške razpoke prehaja v notranjost

nótranja toplótna izmenjáva v mórju -e -e -e -- -- ž *hidgeogr.* toplotna izmenjava med morskó gladino in nižjimi vodnimi sloji ali posameznimi deli morja **PRIM.**: zunánja toplótna izmenjáva v mórju

nótranja trgovína -e -e ž *spl. geogr.* trgovina znotraj meja določene države, namenjena zadovoljevanju potreb domačega prebivalstva, tržišča z domačim blagom, štoritvami **PRIM.**: mednárodna trgovína, zunánja trgovína (1)

nótranja vódna pót -e -e potí ž *hidgeogr., geogr. prometa* naravna, npr. reka, jezero, notranje morje, ali umetna vodna pot, npr. prekop, umetno jezero, ki se uporablja za plovbo **PRIM.**: zunánja vódna pót

nótranje državne fúnkcije -ih -ih -ij ž mn. *polit. geogr.* državne funkcije, ki urejajo politične, gospodarske in kulturne odnose med posameznimi deli državnega ozemlja in se odražajo v različnih državnih sistemih **PRIM.**: državne fúnkcije, zunánje državne fúnkcije

nótranje mórje -ega -a s *hidgeogr.* morje, ločeno od oceana z ožinami med obdajajočimi ga otoki

nótranje mórské vóde -ih -ih vód ž mn. *polit. geogr.* pas morja med obalo in teritorialnim morjem, v katerem ima določena država po

mednarodni konvenciji o morskem pravu suverenost

nótranji brég -ega -a m *geomorf.* položnejši breg na notranji strani rečnega zavoja, kjer se zaradi počasnega vodnega toka odlaga gradivo, ki ga prenaša reka **PRIM.:** zunánji brég

nótranji kolonializem -ega -zma m *polit. geogr.* širjenje državnega ozemlja s priključevanjem bližnjih, navadno redkeje poseljenih območij, npr. Osrednje Azije, Sibirije k Rusiji, Srednjega Zahoda k ZDA **PRIM.:** kolonializem

nótranji promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovara, prevajanje tekočin, prenos energije, informacij med kraji znotraj določene države **S:** nacionalni promèt **PRIM.:** mednárodní promèt

GL: *geogr. prometa* nótranji želézniški promèt

nótranji želézniški promèt -ega -ega -éta m *geogr. prometa* promet med kraji v določeni državi z železniškimi vozili, ne glede na državo, v kateri so registrirana **S:** nacionalni želézniški promèt **PRIM.:** mednárodní želézniški promèt

nótranjska hiša -e -e ž *geogr. nas.* manjša zidana pritlična ali nadstropna kmečka hiša, podtip osrednjeslovenske hiše, z zelo štrmo streho, ki se po nekaterih značilnostih približuje škofjeloško-cerkljanskemu tipu

nôva ekologíja -e -e ž *pokr. ekol.* → *humána ekologíja*

novák -a m *agr. geogr., ljud.* → *novína* (2)

novína -e ž **1.** *agr. geogr.* nedavno izkrceno obdelovalno zemljišče **2.** *agr. geogr.* njive in vrtovi, urejeni iz srenjske zemlje v neposredni okolici kmečkega doma, bližini vasi ali na oddaljeni gmajni **S:** novák **PRIM.:** črét (2), fráta (1), làz, ledína (2), rôvt (1), rút

nôvo mésto -ega -a s *geogr. nas.* na novo zgrajeno mesto ali temeljito prenovljeno obstoječe mesto, načrtovano po načelih funkcionalizma, postavljeno, posodobljeno, da se razbremenijo središča v velikih urbanih aglomeracijah, zato so v njem ustanove, značilne za centralna naselja, npr. Wolfsburg v Nemčiji, Vergny Pontoise v Franciji, Lelyštadt na Nizozemskem, Brasília v Braziliji, Chandigarh v Indiji, Akademgorodok v Rusiji, Nowa Huta na Poljskem, v Sloveniji Nova Gorica **PRIM.:** new town, ville nouvelle

novotvórbá -e ž *pedogeogr., geomorf.* drugotni mineral, nastal iz produktov preperevanja, ki se zaradi medsebojnega součinkovanja preoblikujejo v nove snovi **S:** sekundárni mineral **PRIM.:** primárni mineral

novozelándska zóogeográfška oblást -e -e oblaští ž *biogeogr.* zoogeografska oblašt, ki obsega Novo Zelandijo **PRIM.:** antárktična zóogeográfška oblást, avstrálska zóogeográfška oblást, etiópška zóogeográfška oblást, holárktična zóogeográfška oblást, índijsko-malájska zóogeográfška oblást, madagáskarska zóogeográfška oblást, neotrópska zóogeográfška oblást

nuée ardente -- -ta [nijé ardánt] m (fr.) *geomorf.* → žaréči oblák

nukleárna elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* → jédrska elektrárna

nukleárna energíja -e -e ž *ind. geogr., var. okolja* → jédrska energíja

nukleárna nesréča -e -e ž *var. okolja* → jédrska nesréča

nukleárni odpádkí -ih -ov m mn. *var. okolja* → jédrski odpádkí

núlta gladína -e -e ž *hidgeogr.* → níčelna gladína

núlta globína -e -e ž *hidgeogr., kart.* → níčelna globína

núlta víšína vóde -e -e -- ž *hidgeogr.* → níčelna víšína vóde

numèrična ekscentríčnost Sónca -e -i -- ž *mat. geogr.* razmerje med linearno ekscentričnostjo in polovično dolžino apsidnice **PRIM.:** lineárna ekscentríčnost Sónca

numèrično merílo -ega -a s *kart.* s številčnim razmerjem izraženo razmerje med razdaljo v naravi in na zemljevidu **S:** številčno merílo **PRIM.:** gráfíčno merílo

núnatak -a m (eskim.) *geomorf.* skalnata vzpetina, ki se dviga nad ledenim pokrovom, zato jo z vseh strani obdaja ledena gmota

nutácija -e ž *mat. geogr.* periodično nihanje Zemljine osi zaradi privlačne sile Lune, ki opisuje valovit plašč precesijskega štožca

nutriënt -énta m nav. mn. *pedogeogr., biogeogr.* → hranílo

O

oáza -e ž **1. biogeogr.** območje v puščavi, kjer zadoštna količina razpoložljive talne vode omogoča rast kulturnih in naravnih rastlin **S:** zelenica (2) **2. agr. geogr.** zaokrožen kompleks namakanih obdelovalnih zemljišč znotraj izrazito sušnih območij

GL: agr. geogr. réčna oáza

obála -e ž **1. geomorf., hidgeogr.** meja med kopnim in morjem, jezerom, reko **PRIM.:** obréžje **2. geomorf., hidgeogr.** ozek pas ozemlja ob morju, jezeru, reki **PRIM.:** obréžje **3. geomorf., hidgeogr.** z abrazijo oblikovano območje ob morju, jezeru

GL: geomorf. abrazijska obála, geomorf. akumulacijska obála, geomorf. bódenska obála, geomorf. calaška obála, geomorf. dalmatínska obála, geomorf. déltška obála, geomorf. diskordántna obála, geomorf. dvígnjena obála, geomorf. estuárijska obála, geomorf. fjórdska obála, geomorf. grbínašta obála, geomorf. ingresijska obála, geomorf. konkordántna obála, geomorf. lagúnška obála, geomorf. límanska obála, geomorf.

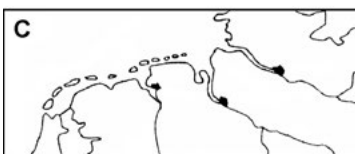
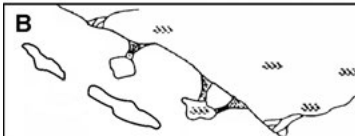
mángrovska obála, geomorf. nèrazčlénjena obála, geomorf. nízka obála, geogr. prometa operatívna obála, geomorf. podólžna obála, geomorf. préčna obála, geogr. prometa prištajálna obála, geomorf. razčlénjena obála, geomorf. ríáška obála, geomorf. tektónska obála, geomorf. tonéča obála, geomorf. vátenska obála, geomorf. vátška obála, geomorf. visóka obála

obálna členovitost -e -i ž geomorf. razmerje med dejansko dolžino obale na nekem odseku in zračno razdaljo med njegovima skrajnima točkama

obálna črta -e -e ž **1. hidgeogr.** črta, ki razmejuje kopno in morje in je 2 m nad gladino svetovnega morja oziroma enaka gladini morja pri nizki sizigialni plimi **S:** obálna línija (1) **2. kart.** črta na zemljevidu, ki loči vodno površino od kopne **S:** obálna línija (2)

obálna erozija -e -e ž geomorf. → abrazijska

obálna géomorfologíja -e -e ž geomorf. del geomorfologije, ki proučuje morske in jezerske obale

- A – lagunska obala
B – dalmatínska obala
C – estuárijska obala
Č – deltska obala
D – fjórdska obala
E – ríáška obala

Nekateri značilni tipi morske obale

obálna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → obálno podnébje

obálna línija -e -e ž **1.** *hidgeogr.* → obálna čřta (1) **2.** *kart.* → obálna čřta (2)

obálna meglà -e -è ž *klimatogeogr.* meglà ob obali, naštala zaradi advekcije toplega celinskega zraka nad hladno morsko gladino

obálna škavnica -e -e ž *geogr. krasa* škavnica v obalnem pasu, naštala zaradi plimovanja ali valovanja, občasno napolnjena z morsko vodo

obálna škráplja -e -e ž *nav. mn. geogr. krasa* škráplja na morski ali jezerski obali, naštala na golih skalnih tleh zaradi pršenja ali valovanja vode

obálna zračna cirkulácija -e -e -e ž *klimatogeogr.* → obálno króženje zráka

obální krás -ega -a m *geogr. krasa* površinski kamniti kras na morski, jezerski ali rečni obali, ki ga preoblikuje morska, jezerska ali rečna voda

obální nanòs -ega -òsa m *geomorf.* peščen nanos, naplavljen pred obalo

obální reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, naštal z abrazijo ali/in akumulacijo na jezerski ali morski obali **PRIM.:** abrazijski reliéf

obální véter -ega -tra m *klimatogeogr.* veter na obali oceana, morja ali večjega jezera, kjer se zaradi različnega segrevanja kopnega in morja dnevno ali sezonsko spreminja smer gibanja zraka

obálno jézero -ega -a s *hidgeogr.* laguna, ki na nizki morski obali naštane z zraščanjem vzporedne zemeljske kose in bližnjega kopnega

obálno króženje zráka -ega -a -- s *klimatogeogr.* dnevno in/ali sezonsko menjavanje smeri kroženja vetra na obali zaradi neenake segretoši kopnega in morja **S:** obálna zračna cirkulácija

obálno mórje -ega -a s *hidgeogr.* pas morja v neposredni bližini obalne črte, navadno pod suverenostjo priobalnih držav

obálno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* prehodno podnébje med celinskim in oceanskim, značilno za obalna območja **S:** obálna klíma

obcéštna vás -e vasí ž *geogr. nas.* vas z razmeroma tesno skupaj postavljenimi domovi, razvrščenimi v pravilni vršti na eni ali obeh

štraneh cešte, in s poljsko razdelitvijo vaškega zemljišča na proge **S:** úlična vás

obcéštno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* sklenjeno naselje z razmeroma tesno skupaj postavljenimi domovi, razvrščenimi v pravilni vršti na eni ali obeh štraneh cešte, pri čemer so hiše proti cešti postavljene z dolgo ali kratko štranico **PRIM.:** grúčasťo nasélje, nasélje s pravílnim tlórisom

óbča geografija -e -e ž *spl. geogr.* → splòšna geografija

óbča gošťóta -e -e ž *demogeogr.* → aritmétična gošťóta prebiválstva

óbča regionalizácija -e -e ž *spl. geogr.* → kompleksna regionalizácija

občasna njíva -e -e ž *agr. geogr.* njíva v sistemu menjave obdelanih zemljišč, za katero je značilno obdobje kultiviranja in nekajletno obdelovanje, nakar se zaradi izčrpanosti pršti za daljše obdobje opusti

občasna réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki zaradi premalo padavin, prevelikega izhlapevanja vode, ponikanja vode v tla, prevelikega izčrpavanja podtalnice občasno presahne **S:** periódíčna réka, presihájóča réka **PRIM.:** obdóbná réka, stálná réka

občasno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje, namenjeno občasnemu, kratkotrajnemu ali zasilnemu bivanju, npr. sezonsko, polštalno, periodično naselje, naselje zidaníc, viničarskih koč **S:** temporálno nasélje **PRIM.:** nomádsko nasélje, plánšarsko nasélje

óbčina -e ž *spl. geogr.* temeljna prostorska enota, ki je hkrati temeljna lokalna samoupravna skupnost, kjer prebivalstvo ureja in opravlja zadeve lokalnega pomena in izvršuje nanjo prenesene državne naloge

GL: *kart., agr. geogr.* katašťrska óbčina

občínska céšťa -e -e ž *geogr. prometa* javna céšťa za povezovanje naselij, zaselkov, krajev z naravnimi, kulturnimi znamenitostmi znotraj določene občine ali med sosednjimi občinami **PRIM.:** državna céšťa, lokálna céšťa, magišťrálna céšťa, regionálna céšťa

občútljívost okólja -i -- ž *var. okolja* laštnost določenega okolja, da je različno občútljivo za posamezne človekove posege **PRIM.:** ranljívost okólja

obdélana vóda -e -e ž *var. okolja* naravna voda,

spremenjena s fizikalno-kemičnimi postopki, da dobi lastnosti, ki ustrezajo uporabi v določenih tehnoloških postopkih

obdeláva bláta iz čistilne naprave -e -- -- -- --
-- ž *var. okolja* odstranjevanje blata iz čistilne naprave in njegovo spreminjanje v za nadaljnjo rabo ustrežnejšo obliko, pri čemer se to presnovi, zgošči, deponira

obdeláva vóde -e -- ž *var. okolja* fizikalna, kemična, biološka priprava vode, da ustreza določeni rabi, npr. za pitje, hlajenje, tehnološke procese

obdelovalna površina -e -e ž *agr. geogr., neuštr.*
→ obdelovalno zemljišče

obdelovalno zemljišče -ega -a s *agr. geogr.*, v *statistiki* zemljišče kot obdelovalna kategorija, na katerem se pridelujejo poljščine, vrtnine, t. j. njiva, vrt, ki je zasajeno z večletnimi nasadi, npr. hmeljišče, sadovnjak, vinograd, ali s travo, npr. travnik **S**: obdelovalna površina **PRIM.**: kmetijsko zemljišče

obdelovanje tál -a -- s *agr. geogr.* postopki, s katerimi se zemljišče pripravi za setev, sajenje, gnojenje, uravnavanje vodnih in zračnih razmer v prsti ter nega posevkov in nasadov, npr. v poljedelstvu obračanje, rahljanje, drobljenje, mešanje in ravnanje prsti, v sadjarstvu škropljenje, zaširanje, v vinogradništvu rigolanje

obdelovanje zémlje -a -- s *agr. geogr.* obdelovanje tal z delovnimi postopki zaradi pridelovanja poljščin, pri čemer je pomembno ohranjanje rodovitnosti prsti

obdóbná réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki teče le po priložnostnem izdatnejšem deževju, ponekod samo za kratek čas v večletnem razdobju **S**: epizodna reka **PRIM.**: občasna reka, stálna reka

obdóbní mórski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* morski tok, ki se pojavlja samo v določenem obdobju leta **S**: periódíčni mórski tók **PRIM.**: nèperiódíčni mórski tók

obdóbnó jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, ki se pojavlja ob obilnejših padavinah in v sušnem obdobju izgine **S**: efemérno jézero, periódíčno jézero

obdóbnó vlážno podnébje -ega -ega -a s *klimatogeogr.* podnebje z izrazitim menjavanjem sušne in deževne dobe med letom, značilno

za tropski pas, kjer je pojavljanje deževja povezano z zenitnim položajem Sonca **S**: spremenljivo sušno-vlážno podnébje **PRIM.**: pôlsúšno podnébje, pôvlážno podnébje

obdúkcija -e ž *geomorf.* narivanje oceanske litosferske plošče na celinsko **PRIM.**: subdúkcija

obglávljena réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki jo je druga reka z globljo strugo z zadensko erozijo preusmerila v svoje korito

obíčajní pláz -ega plazú m *hidgeogr.* snežni plaz, ki se skladno z opazovanji, pričakovanji ob primernih snežnih razmerah na določenem meštu proži vsako leto **PRIM.**: izrédni pláz

obláčna kápa -e -e ž *klimatogeogr.* oblak, ki prekriva vrh vzpetine ali lebdi nad njo, nastal zaradi konvekcije zraka

obláčna plášt -e plaští m *klimatogeogr.* → obláčni slòj

obláčni dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* dan s povprečno oblačnostjo nad 6/10 **PRIM.**: jásní dán

obláčni slòj -ega slòja m *klimatogeogr.* oblaki na enem ali več višinskih nivojih, ki skupaj ustvarjajo vtis celote, vendar so še lahko prepoznavne lastnosti posameznega oblaka, npr. baza, debelina, barva **S**: obláčna plášt **S**: obláčna plášt

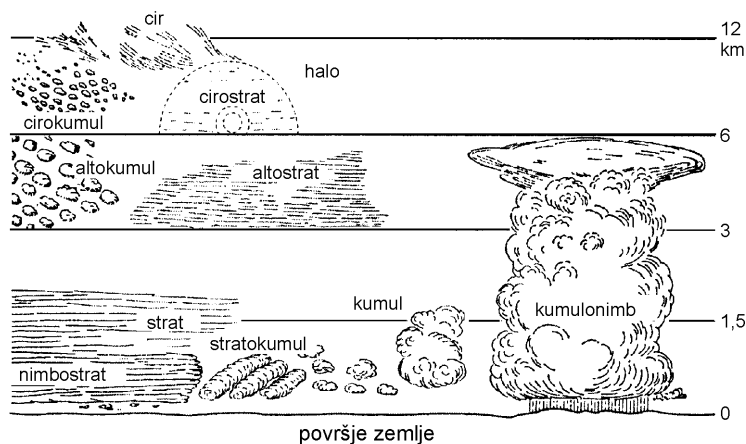
obláčnosť -i ž *klimatogeogr.* prekritost neba z oblaki, izražena z deležem jasnega neba v desetinah

GL: *klimatogeogr.* frontálna obláčnosť, *klimatogeogr.* konvekcijska obláčnosť, *klimatogeogr.* konvektivna obláčnosť, *klimatogeogr.* nízka obláčnosť, *klimatogeogr.* orográfška obláčnosť, *klimatogeogr.* skúpná obláčnosť, *klimatogeogr.* srédnja obláčnosť, *klimatogeogr.* visóka obláčnosť

oblák -a m *klimatogeogr.* zgoščene vodne kapljice, ledeni kristalčki in drugi trdni delci, kot sklenjena koprena vidni v višjem ozračju

GL: *klimatogeogr.* báza obláka, *klimatogeogr.* bíserní oblák, *klimatogeogr.* nízki oblák, *klimatogeogr.* oblák navpíčnega razvôja, *klimatogeogr.* oblák vertikálnega razvôja, *klimatogeogr.* posébní obláki, *klimatogeogr.* srebrní oblák, *klimatogeogr.* srédnji oblák, *klimatogeogr.* utfganí oblák, *klimatogeogr.* visóki oblák, *geomorf.* žaréči oblák

Glavne vrste oblakov

oblak navpičnega razvoja -a -- -- m nav. mn.

klimatogeogr. oblak, ki hitro raste v navpični smeri, tako da sega čez več višinskih slojev, npr. kumulonimb, lahko tudi kumul in nimbostrat **S:** oblak vertikalnega razvoja

oblak vertikalnega razvoja -a -- -- m nav. mn.

klimatogeogr. → oblak navpičnega razvoja

obledeniški krás -ega -a m *geogr. krása* → predledeniški krás (2)

oblíca -e ž *geomorf.* do več dm velik zaobljen prodnik

oblíka naselja -e -- ž *geogr. nas.* velikost naselja, razporeditev stavb in nepozidanih zemljišč, potek prometnic, ki določajo njegov tloris in gostoto zazidave

obmêjek -jka m *agr. geogr.* nezoran, travnat del med njivami, navadno kot posestna meja, ki je lahko tudi pot za doštop na bližnje parcele oziroma prostor za obračanje kmetijskih strojev, delovnih živali **S:** omêjek

obmêjna régija -e -e ž *polit. geogr.* regija ob državni meji

obmêjni mêtjni prehòd -ega -ega -óda m *geogr. prometa, polit. geogr.* nadzorovan mejni prehod, namenjen izključno državljanom obeh sosednjih držav, bivajočih na obmejnem območju **PRIM.:** kmetijski mêtjni prehòd, mèddržavni mêtjni prehòd, mednárodni mêtjni prehòd, planínski mêtjni prehòd

obmêjni pás -ega pasú m *polit. geogr.* sporazumno določen ozek pas ozemlja vzdolž državne meje, v katerem je gibanje brez ustreznega dovoljenja prepovedano, omejeno **PRIM.:** máloobmêjni pás

obméstje -a s *geogr. nas.* območje v neposrednem zaledju mešta, s katerim je tesno povezano, z izrazitim spreminjanjem šlarostne, zaposlitvene in socialne sestave prebivalstva

S: priméstje **PRIM.:** predméstje

GL: *geogr. nas.* agrárno obméstje

obméstno naselje -ega -a s *geogr. nas.* samostojno naselje v neposredni okolici mešta, s katerim je tesno funkcionalno povezano

obmóčje -a s **1. spl. geogr.** ozemlje z določenimi skupnimi značilnostmi **S:** areál (2), podróčje, predél (1), teritórij (2) **2. spl. geogr.** prostor, kjer ima določen pojav svojo privlačnost, vpliv **PRIM.:** geográfíski prôstor

GL: *hidgeogr.* ablacijsko obmóčje, *agr. geogr.* agrárno obmóčje, *hidgeogr.* akumulacijsko obmóčje ledeníka, *hidgeogr.* aréično obmóčje, *biogeogr.* bíogeográfísko obmóčje, *geogr. nas.* brúto površína štanovájskega obmóčja, *geogr. nas.* degradírano urbáno obmóčje, *polit. geogr.* delimitácija obmêjnih obmóčij (1, 2), *demogeogr.* demográfísko ogróženo obmóčje, *plan.* depresívno obmóčje, *geomorf.* distálno déltašto obmóčje, *hidgeogr.* endoréično obmóčje, *geomorf.* erozijsko obmóčje, *geomorf.* flúvioglaciálno obmóčje, *spl. geogr.* geográfíja kontáktnih obmóčij, *geomorf.* glácioflúviálno obmóčje, *spl. geogr.* gózdnogospodársko obmóčje, *geogr. nas.* gravitacijsko obmóčje, *geogr. prometa* gravitacijsko obmóčje lúke, *hidgeogr.* hidrografíaško obmóčje (1, 2), *ind. geogr.* indústrijsko obmóčje (1, 2, 3), *klimatogeogr.* íntertrópsko konvergénčno obmóčje, *geogr. nas.* jédno obmóčje, *agr. geogr.* kmetíjsko obmóčje, *agr. geogr.* komasacijsko

območje, *geomorf.* ledeniško-réčno območje, *plan.* mánj razvíto območje, *agr. geogr.* melioracijsko območje, *geogr. nas.* méstno območje, *geogr. nas.* metropolitánsko območje (1, 2), *plan.* modél decentralizirane koncentracije območij, *plan.* modél uravnóteženih funkcijskih območij, *polit. geogr., demogeogr.* národno méšano območje, *plan.* néravnó območje, *geogr. nas.* néto površina štanovánskega območja, *geogr. turizma* območje bližnje rekreacije, *polit. geogr.* območje gateway, *geomorf., hidgeogr.* območje gíbanja plazú (1, 2), *hidgeogr.* območje nastájania ledeníka, *geomorf., hidgeogr.* območje odláganja plazú, *var. okolja* območje onesnáženega zraka, *geogr. nas.* območje privláčnosti, *var. okolja* območje protihrúpnega varovánja, *geomorf., hidgeogr.* območje próženja plazú, *geomorf., hidgeogr.* območje splazítve, *plan.* območje s posébnim regionálnim razvójem, *hidgeogr.* območje taljénja ledeníka, *pokr. ekol.* optimálno toleránčno območje, *geogr. nas.* óžje vplívno območje, *plan.* pasívno območje, *geomorf.* plazjlívno območje, *geomorf.* plazovíto območje, *spl. geogr.* podežélsko območje, *geogr. nas.* poselitveno območje, *plan.* problémsko območje, *geomorf.* proglaciálno območje, *geomorf.* proksimálno déltasto območje, *geomorf.* réčno-ledeníško območje, *hidgeogr.* redílno območje ledeníka, *spl. geogr.* regíster območij teritoriálnih enót, *geogr. turizma* rekreacijsko območje, *agr. geogr., hidgeogr.* ribolóvno območje, *ind. geogr.* rudársko območje, *spl. geogr.* rurálno območje, *geogr. nas.* stávbno območje, *polit. geogr.* svetóvno interésno območje, *geogr. nas.* šírše vplívno območje, *hidgeogr.* talíno območje ledeníka, *biogeogr.* toleránčno območje, *geogr. nas.* urbáno območje, *plan.* uredítveno območje, *var. okolja* varoválnno območje, *var. okolja* várstveno območje, *geogr. prometa* várstveno območje letalíšča, *hidgeogr.* vóдно območje, *var. okolja, hidgeogr.* vodovárstveno območje, *hidgeogr.* vodozbríno območje, *geogr. nas.* vplívno območje, *var. okolja* zaščítено območje, *var. okolja* zaščítно območje, *var. okolja* zavarováno območje, *var. okolja* zavarováno pokrajínsko območje, *geogr. nas.* zazidálno območje (1, 2), *geogr. nas.* zgoštítveno območje (2), *geogr. nas., plan.* zgoštítveno območje (1)

območje bližnje rekreacije -a -- -- s *geogr.*

turizma pogošto obiskovano območje, ki je zaradi pokrajínske privláčnosti in/ali infrastrukturne opremljenosti primerno za bližnjo rekreacijo **S:** próstor bližnje rekreacije

območje gateway -a -- [gétjvej] s (ang.) *polit. geogr., v geopolitiki* območje ob geostrateških mejah, ki je navadno politíchnogeografsko neštábilno, a ni nujno konfliktno, npr. države Srednje Evrope **PRIM.:** shatterbelt

območje gíbanja plazú -a -- -- s **1.** *geomorf., hidgeogr.* del plaznice ali pobočja, po katerem drsí plaz **PRIM.:** območje odláganja plazú, območje próženja plazú **2.** *geomorf., hidgeogr.* → plazína

območje nastájania ledeníka -a --- s *hidgeogr.* → redíšče ledeníka

območje odláganja plazú -a -- -- s *geomorf., hidgeogr.* del plaznice ali pobočja, kjer se začne plazovina odlagati in se na koncu zaustavi **PRIM.:** območje gíbanja plazú (1), območje próženja plazú

območje onesnáženega zraka -a -- -- s *var. okolja* próstorska razšírenost zraka z določeno koncentracijo človeku škodljivih primesi, ki se ugotavlja zlasti pri próstorskem, urbaništíchnem načrtovanju, saniranju virov onesnaževanja

območje privláčnosti -a -- s *geogr. nas.* → gravitacijsko območje

območje protihrúpnega varovánja -a -- -- s *var. okolja* območje z objekti, postavljenimi, urejenimi v pasovih, npr. nasipi, ograje, zeleni pasovi, s katerimi se zmanjšuje šírenje hrupa v okolico zlasti ob obremenjenih prometnicah

območje próženja plazú -a -- -- s *geomorf., hidgeogr.* del plaznice ali pobočja, kjer se sproži plaz **S:** območje splazítve **PRIM.:** območje gíbanja plazú (1), območje odláganja plazú

območje splazítve -a -- s *geomorf., hidgeogr.* → območje próženja plazú

območje s posébnim regionálnim razvójem -a -- -- -- s *plan.* območje, na katerem se pojavlja neskladje med demografskim, gospodarskim in socialnim razvojem **S:** problémsko območje **PRIM.:** depresívno območje, néravnó območje, zgoštítveno območje (1)

območje taljénja ledeníka -a -- -- s *hidgeogr.* → talíšče ledeníka

obmôrski turistični krāj -ega -ega krája m *geogr. turizma* turistični kraj z obalo, primerno za kopanje, z ugodnim podnebjem, namenjem zlasti rekreaciji ob vodi, na njej in v njej **PRIM.:** gôrski turistični krāj, izlétniški turistični krāj, zdraviliški turistični krāj

obmôrski turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem v obmorskih turističnih krajih, na turistično privlačnih morskih obalah **PRIM.:** gôrski turizem, méstni turizem

obmôrsko jézero -ega -a s *hideogr.* jezero s sladko, brakično ali slano vodo v bližini morja, od katerega je ločeno z nanosi **S:** pribréžno jézero

obmôrsko klimátsko zdravilišče -ega -ega -a s *geogr. turizma* klimatsko zdravilišče, kjer glavne zdravilne učinke povzročajo izdatno sončno obsevanje, veter, zrak z vsebnostjo soli, morska voda, blatne kopeli, npr. Debeli rtič, Strunjan, Portorož **PRIM.:** višinsko klimátsko zdravilišče

obnaplavínska skálna oblíka -e -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* drobna skalna oblika, nastala na jamski steni ob naplavini, na stropu nad njo ali pod njo na dnu kraške jame **PRIM.:** anaštomóza, niša

obnôva okólja -e -- ž *var. okolja* poštopki, prizadevanja, da se po končanem izkoriščanju naravnega vira zmanjša prizadetost okolja in da se, npr. z ozelenitvijo opuščeneh gramoznic, rekultivacijo odložene jalovine v okolici rudnikov, povrne v stanje, podobno prvotnemu **PRIM.:** revitalizácija okólja

obnovljívi narávní vír -ega -ega -a m nav. mn. *var. okolja* naravni vir, npr. voda, veter, les, katerega razpoložljivost, zaloga se zaradi obnavljanja ob uštrezni rabi, porabi ne zmanjšuje **PRIM.:** nèobnovljívi narávní vír, stálni narávní vír

obnovljívi vír energíje -ega -a -- m nav. mn. *var. okolja* vir energije, npr. energija vode, vetra, Sončevega sevanja, geotermalna energija, katerega razpoložljivost, zaloga se zaradi naravnega obnavljanja z uštrezno rabo, porabo ne zmanjšuje **PRIM.:** nèobnovljívi vír energíje

obnovljívošt okólja -i -- ž *var. okolja* sposobnost okolja, da s pomočjo naravnih sestavin, organizmov presnavlja, razgrajuje škodljive

snovi, ki jih vanj s svojimi dejavnostmi vnaša človek

obóra -e ž *agr. geogr.* ograjeno zemljišče v gozdu, namenjeno gojitvi divjadi v naravnem okolju

obrát -áta m *ind. geogr.* manjša proizvodna enota za določene delovne, tehnološke poštopke, del inuštirijskega podjetja, tovarne

GL: *klimatogeogr.* dvígnjeni toplótni obrát, *klimatogeogr.* frontálni toplótni obrát, *agr. geogr.* kmetíjski obrát, *klimatogeogr.* kotlínski temperatúrni obrát, *klimatogeogr.* kotlínski toplótni obrát, *mat. geogr.* polétni Sónčev obrát, *klimatogeogr.* radiácijski toplótni obrát, *biogeogr.* raštlínski obrát, *mat. geogr.* Sónčev obrát, *klimatogeogr.* subsidénčni toplótni obrát, *klimatogeogr.* tálni toplótni obrát, *klimatogeogr.*, *var. okolja* temperatúrni obrát, *klimatogeogr.*, *var. okolja* toplótni obrát, *mat. geogr.* zímski Sónčev obrát

obrátna temperatúrna štratifikácija vóde -e -e -- ž *hideogr.* → dihotermíja vóde

obrátник -a m *mat. geogr.* → povrátnik

obréčna pršt -e prští ž *pedogeogr.* surova pršt s slabo razvitim genetskim horizontom, nastala na mladih rečnih nanosih **S:** aluviálna pršt, fluvisól, holocénska pršt

obréčni nasíp -ega -a m *geomorf.* nizek nasip na obeh straneh rečnega korita, nastal iz naplavine visoke vode, ki preliva breg

obremenítev okólja -tve -a ž *var. okolja* učinek vseh vplivov na okolje zaradi človekovih dejavnosti v njem

GL: *var. okolja* čezmérna obremenítev okólja, *var. okolja* dopúštna obremenítev okólja, *var. okolja* ekvivaléntna enóta obremenítve okólja, *var. okolja* prekomérna obremenítev okólja

obremenjevánje okólja -a -- s *var. okolja* raba, izraba okolja, njegovih sestavin, s katero se okolje siromaši, načenja, onesnažuje in se zmanjšuje njegova kakovost

GL: *var. okolja* agrárno obremenjevánje okólja, *var. okolja* kmetíjsko obremenjevánje okólja, *var. okolja* zvóčno obremenjevánje okólja

obréžje -a s *geomorf.*, *hideogr.* območje, kjer se kopno štika z večjo površino stoječe ali tekoče vode **PRIM.:** obála (1, 2)

obréžna ravnína -e -e ž **1.** *geomorf.* ravnína na obrežju ali obali **2.** *geomorf.* ravnína na jezerskem obrežju, obali **S:** jézerska ravnína (2)

obrézna škávnica -e -e ž *geogr. krasa* škávnica na živoskalnem rečnem bregu

obrézni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledeník, ki sega iz notranjosti do morskéga obrežja

obrňh -a m *geogr. krasa* močén kraški izvir na vznožju sténe, pod štrmim pobočjem

obrñjeni reliéf -ega -a m *geomorf.* → invérzni reliéf

obróbna réka -e -e ž *hidgeogr.* reka z nesimetričnim porečjem na vznožju gora, ki dobiva večino pritokov z gorske strani

obróbno jézero -ega -a s *hidgeogr.* z morenski-mi nasipi obdano jezero, nastalo na vznožju gora v čelnih kotanjah ledenikov

obróbno kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje, nastalo na obrobju neprepustnih kamnin ob ponornicah

obróbno mórje -ega -a s *hidgeogr.* → stránsko mórje

obróčašta morfostrúktúra -e -e ž *geomorf.* reliefna oblika z obročaštími vzpetinami in vmesnimi dolinami, ponekod z osrednjo vzpetino, nastala zaradi neotektonskih premikov v aštenosferi **S:** obróčna morfostrúktúra

obróčna morfostrúktúra -e -e ž *geomorf.* → obročašta morfostrúktúra

obrónek -nka m *geomorf.* obrobni, skrajni del pobočja, gore, gorovja, ki se štrmo vzpenja iznad ravnine

obrť -i ž *ind. geogr.* gospodarska dejavnost, ki opravlja usluge ter z ročnim ali/in strojnim delom v manjših količinah predeluje surovine, polizdelke in proizvaja blago zlasti za osebno porabo
GL: *agr. geogr., ind. geogr.* domáča obrť, *agr. geogr., ind. geogr.* híšna obrť, *agr. geogr.* kmetijska obrť

obrušena škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* vsaka od starejših škrápljaštih izjed v ledeniško obrušenem skalnem površju **S:** rávna škráplja

obrušeni mákrožlebič -ega -íča m *geomorf.* makrožlebič z ledeniško obrušenima robovoma

obsekvéntna dolína -e -e ž *geomorf.* del poligenetske doline, usmerjen nasprotno od geološke podlage **PRIM.:** konsekvéntna dolína, súbsekvéntna dolína

obsekvéntni vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr.,*

geomorf. vodni tok, ki teče prečno na geološko strukturo **PRIM.:** konsekvéntni vódni tók, súbsekvéntni vódni tók

obviséla dolína -e -e ž *geomorf.* dolina stránskega pritoka, katere konec je zaradi hitrejšéga poglobljanja glavne doline obvisel na njenem pobočju

GL: *geomorf.* obviséla ledeniška dolína

obviséla ledeniška dolína -e -e -e ž *geomorf.* stránska ledeniška dolina, od glavne ločena s pragom **PRIM.:** dolínska prepoglobljénost

obzórje -a s **1. mat. geogr.** del Zemljinega površja, ki se vidi s točke opazovanja **S:** horizónt
2. mat. geogr. najbolj oddaljeni, končni del tega površja **S:** horizónt

obzórnica -e ž *mat. geogr.* krožnica, ki omejuje obzorje

oceán -a m *hidgeogr.* največji del svetovnega morja, ki ločuje dve ali več celin, ima lašno geosinklinalo, samoštójen sístem površinskih in globinskih tokov **PRIM.:** mórje

GL: *hidgeogr.* antárktični oceán, *hidgeogr.* stándardni oceán, *hidgeogr.* svetóvni oceán

oceanografíja -e ž **1. hidgeogr.** del hidrografíje, ki proučuje fizikalne in kemične lašnosti oceanov, njihov razvoj, razlike med morji in oceani **2. hidgeogr.** opisovanje oceanov in morij

oceanográfska pošťaja -e -e ž *hidgeogr.* Zasedrana ali plavajoča pošťaja za enkratno, enodnevno, večdnevno ali stálno opazovanje, merjenje in zbiranje podatkov o fizikalnih in kemičnih lašnostih morske vode, ozračja nad njo **PRIM.:** mareográfska pošťaja

oceanográfski preréz -ega -éza m *hidgeogr.* navpični preréz oceana, ki kaže razporeditev temperature, slanosti, gostote, kisika in drugih lašnosti vode

oceanologíja -e ž **1. hidgeogr.** del hidrografíje o oceanih, morjih **2. hidgeogr.** multidisciplinarna veda o fizikalnih, kemičnih, bioloških in drugih procesih v svetovnem oceanu

GL: *hidgeogr.* satelitska oceanologíja

oceánska biogeográfska régija -e -e -e ž *biogeogr.* biogeografska regija, ki obsega vodni del Tihega oceana **PRIM.:** antárktična biogeografska régija, avstrálsko-ázíjska biogeografska régija, etiópška biogeografska régija, néoárktična biogeografska régija,

neotrópska biogeografska régija, orientálska biogeografska régija, páleoárktična biogeografska régija

oceánska cóna -e -e ž *hidgeogr.* območje pelagiala, kjer živijo organizmi, značilni za odprto morje

oceánska fróna -e -e ž *hidgeogr.* nagnjena ploskev na stiku dveh gmot morske vode, ki se razlikujeta po temperaturi, slanosti, gostoti

oceánska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → oceánsko podnébje

oceánska plóšča -e -e ž *geomorf.* litosferska plošča pod oceanskim dnom, sestavljena večinoma iz oceanske skorje in zgornjega, trdnega dela Zemljinega plašča **PRIM.:** celínska plóšča

oceánska skórnja -e -e ž *geomorf.* → síma

oceánski hrbet -ega -bta m *geomorf.* → podmórski hrbet

oceánski járek -ega -rka m *geomorf.* → globokomórski járek

oceánski ótok -ega otóka m *geomorf.* otok, ki se vzpenja nad morsko gladino daleč od celin kot del podmorskega praga ali kot vulkan **PRIM.:** celínski ótok

oceánski prág -ega prága m *geomorf.* → podmórski prág

oceánski tók -ega -a m *hidgeogr.* obsežen morski tok v oceanu, med oceani **PRIM.:** mórski tók

oceánsko króženje vóde -ega -a -- s *hidgeogr.* → kvázistacionárno króženje mórskve vóde

oceánsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* precej vlažno podnébje z majhnimi temperaturnimi razlikami, značilno za morja in njihova bližnja zaledja **S:** marítimna klíma, namórskva klíma, namórsko podnébje, oceánska klíma

oceánsko povódjje -ega -a s *hidgeogr.* del Zemljinega površja, ki ga eden ali več glavnih rečnih sistemov odmaka v enega od oceanov

océna vplívov na okólje -e -- -- -- ž *var. okolja* ugotavljanje stopnje prizadetosti okolja kot sestavina prostorskega planiranja in preventivnega varovanja okolja, s katerim se preprečujejo morebitna škodljiva ravnanja, poseganja vanj **PRIM.:** presója vplívov na okólje

očíšče -a s *kart.* → projekcijsko središče

očíščeválna lagúna -e -e ž *var. okolja* manjše

umetno, močvirju podobno vodno zajetje z rastlinami za naravno biološko čiščenje onesnaženih odpadnih voda **S:** čistílina lagúna

odbito Sónčevo sévanje -ega -ega -a s *klimatogeogr.* Sónčevo sevanje, ki se na površini telesa odbije

odbójnost -i ž *klimatogeogr.* razmerje med vpadlim in odbitim sevanjem, ki zadene površino določenega predmeta

GL: *klimatogeogr.* odbójnost obsévania

odbójnost obsévania -i -- ž *klimatogeogr.* razmerje med sončnim obsevanjem, vpadlim na določeno površino in od nje odbitim delom

odéja prstí -e -- ž *spl. geogr., pedogeogr.* → pedosféra

odjúga -e ž *klimatogeogr.* močna otoplitev po daljšem mrazu, ki jo navadno spremlja topljenje snega

ODK ODK-ja [odeká] m krajšava *kart.* → osnôvna državna kárta

odkladnína -e ž *geomorf.* → sediment

odklónska síla -e -e ž *hidgeogr., klimatogeogr.* → Coriolisova síla

odkópna sténa -e -e ž *geomorf.* pobočje kamnoloma, kjer lomijo kamen

odkrívanje svetá -a -- s **1.** *spl. geogr.* prva potovanja zaradi spoznavanja do takrat neznanih tujih območij **2.** *spl. geogr.* doba na začetku novega veka, ko so evropski raziskovalci prvič prepotovali in opisali doslej neznana zunajevropska območja **PRIM.:** geografsko odkrítje

odlagališče odpádkov -a -- s *var. okolja* prostor za odlaganje odpadkov, zlasti komunalnih, tehnološko urejen tako, da malo obremenjuje, onesnažuje okolje **S:** deponíja odpádkov

GL: *var. okolja* čfno odlagalíšče odpádkov, *var. okolja* dívje odlagalíšče odpádkov, *var. okolja* nédovóljeno odlagalíšče odpádkov

odlaganína -e ž *klimatogeogr.* izloček ledu ali vode iz nevidne vodne pare neposredno na tleh ali drugem trdnem prizemnem predmetu, npr. žled, ivje, slana, rosa **PRIM.:** padavína

odlívni tók -ega -a m *hidgeogr.* vodoravno premikanje morske vode zaradi oseke, navadno usmerjeno proč od obale **PRIM.:** oséški tók, plímski tók (1, 2), prilívni tók

odoním -a m *kart.* → hodoním

odpádki -ov m mn. *var. okolja* pri izdelavi, pre-

delavi, vsakdanjem življenju nastale neuporabne snovi in zavrnjeni odrabljeni predmeti, ki obremenjujejo, onesnažujejo okolje, zato si človek prizadeva, da bi njihovo prostornino zmanjšal, jih odložil na urejena odlagališča, uničil ali znova uporabil kot sekundarne surovine

GL: var. *okolja* črno odlagališče odpadkov, var. *okolja* deponija odpadkov, var. *okolja* deponiranje odpadkov, var. *okolja* divje odlagališče odpadkov, var. *okolja* gospodinjiski odpadki, var. *okolja* jedrski odpadki, var. *okolja* komunalni odpadki, var. *okolja* nedovoljeno odlagališče odpadkov, var. *okolja* nevarni odpadki, var. *okolja* nuklearni odpadki, var. *okolja* odlagališče odpadkov, var. *okolja* posebni odpadki, var. *okolja* predelava odpadkov, var. *okolja* radioaktivni odpadki, var. *okolja* sanitarna deponija odpadkov, var. *okolja* sežiganje odpadkov, var. *okolja* štrupeni odpadki

odpadna embalaža -e -e ž var. *okolja* uporabljena embalaža, ki si jo človek prizadeva količinsko zmanjšati, ponovno uporabiti ali jo spremeniti v naravno razgradljivo, da ne bi onesnaževala okolja **PRIM.:** nepovratna embalaža, povratna embalaža

odpadna energija -e -e ž var. *okolja* energija, zlasti toplotna, ki se med delovnimi procesi, procesi pridobivanja električne energije sprošča v okolje in ga obremenjuje

odpadna voda -e -e ž nav. mn. **1.** var. *okolja*, *hidgeogr.* voda, uporabljena v gospodinjstvih, industrijskih, obrtnih, storitvenih obratih, ki zaradi onesnaženosti obremenjuje, ogroža okolje **S:** odplaka **2.** var. *okolja*, *hidgeogr.* onesnažena voda, zlasti industrijske in komunalne odplake, ki se skupaj s padavinsko vodo steka v mešani kanalizacijski sistem

GL: var. *okolja* čistilna naprava za odpadne vode, var. *okolja* industrijska odpadna voda, var. *okolja* komunalna odpadna voda

odplaka -e ž nav. mn. var. *okolja*, *hidgeogr.* → odpadna voda (1)

odplakovanje -a s *geomorf.* spiranje in odnašanje površinskega gradiva s tekočo vodo **PRIM.:** denudacija, ploskôvna erozija

odpornost kamnine -i -- ž *geomorf.* sposobnost kamnine, da je različno odporna proti učinkovanju eksogenih procesov

odprta škavnica -e -e ž *geogr. krasa* škavnica z odprtim obodom, ki se nadaljuje v odtočni žlebič **PRIM.:** predrta škavnica, zaprta škavnica

odprta vrtača -e -e ž *geogr. krasa* vrtača, ki ima na eni strani odprt obod

odprti célek -ega -lka m *agr. geogr.* sklenjena podolgovata polja ene same kmetije, ki se pogošto brez jasne meje štikajo s sklenjenimi polji sosednjih kmetij navadno istega zaselka **PRIM.:** pôlodprti célek, zaprti célek

odprti ekosistém -ega -a m *pokr. ekol.* ekosistém, ki prepušča energijske in snovne tokove, omogoča izmenjavo energije in snovi z okolico ter s sosednjimi ekosistemi **PRIM.:** zaprti ekosistém

odprto mórje -ega -a s **1.** *polit. geogr., hidgeogr.* morje zunaj pribrežne cone **2.** *polit. geogr., hidgeogr.* morje zunaj teritorialnih voda, kjer imajo po mednarodnem morskem pravu vse države pravico do plovbe, preletov, polaganja kablov, raziskovanja **S:** prôsto mórje, svetôvno mórje (2), svobôdno mórje (2)

odprto pôlje -ega -a s *agr. geogr.* navadno prostrano polje brez jasne razmejitve med zemljišči različnih lastnikov ali med zemljišči sosednjih polj **PRIM.:** open field, zaprto pôlje

odséljenec -nca m *demogeogr.* oseba, ki za trajno zapuši kraj stalnega bivališča **S:** emigránt (2) **PRIM.:** priséljenec

odseljevanje -a s *demogeogr.* trajna zapušitev kraja stalnega bivališča **S:** emigrácija (2) **PRIM.:** izseljevanje, priseljevanje

odsónčje -a s *mat. geogr.* točka, v kateri je Zemlja na svoji eliptični poti okrog Sonca od njega najbolj oddaljena **S:** afélij **PRIM.:** prisónčje

odtôčni índeks -ega -a m *hidgeogr.* → índeks vôdnega odtôka

odtôčni količnik -ega -a m *hidgeogr.* → količnik vôdnega odtôka

odtôčni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* od ledeniškega ali ledenega pokrova odcepljen ledeniški jezík

odtôčni režím -ega -a m *hidgeogr.* kolebanje vodnega odtoka čez leto

odtôčno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z vodnim odtokom in brez stalnega dotoka **PRIM.:** brezodtôčno jézero, dotôčno jézero

odvétrna strán -e stráni ž *klimatogeogr.* strán

vzpetine ali predmeta, ki ni izpostavljena najpogostejšim vetrovom **PRIM.:** privétrna strán

odvisno ozémlje -ega -a s *polit. geogr.* ozemlje, politično, gospodarsko, upravno v večji ali manjši meri odvisno od druge, prostorsko ločene države ali povezano z njo, npr. kolonija, protektorat, dominion

odvódnik -a m *var. okolja* umetna ali naravna štruga, v katero se iz industrijskih in drugih obratov odvajajo odpadne, praviloma onesnažene vode **PRIM.:** sprejemnik

odzémlje -a s *mat. geogr.* točka, v kateri je Luna pri kroženju okrog Zemlje od nje najbolj oddaljena **S:** apogêj **PRIM.:** prizémlje

odžvepljévánje -a s **1. var. okolja** tehnološki postopki, s katerimi se iz dimnih plinov industrijskih obratov, zlasti termoelektrarn, izloči žveplo **2. var. okolja** odstranjevanje žvepla neposredno iz goriva

oglejêna prst -e prstí ž *pedogeogr.* prst sive barve, nastala v anaerobnih razmerah zaradi vpliva podtalnice ali zastajajoče vode, pri čemer se reducirajo železo in druge prvine **S:** glêj, glêjna prst, glejsól

oglejevánje -a s *pedogeogr.* nastajanje oglejene prsti z redukcijo železa in drugih prvin v anaerobnih razmerah zaradi podtalnice ali zastajajoče vode, pri čemer se delci prsti obarvajo sivo ali modrikašto **PRIM.:** psévdo-oglejevánje

oglinjevánje -a s *pedogeogr.* nastajanje mineralov glin v prsti, npr. ilita, kaolonita **S:** argilogenéza

ogljikov krogotòk -ega -óka m *pokr. ekol.* zapleteno prehajanje ogljika in njegovih spojin med posameznimi ovoji Zemlje in organizmi, pri čemer je posebno izrazito kopičenje ogljika v sedimentih

ognjenica -e ž *geogr. nas., v Istri* → ognjišč-nica

ognjeník -a m *geomorf.* → vulkán

ognjeniško žrêlo -ega -a s *geomorf.* → kráter (1)

ognjiščnica -e ž *geogr. nas.* kmečka hiša, navadno enocelična stavba brez šropa, z odprtim pritlehnim ognjiščem sredi prostora, od katerega se dim dviga naravno pod oštrešje, značilna za starejša zgodovinska obdobja **S:** ognjenica

ogòn -óna m **1. agr. geogr.** del njive med dvema razoroma **2. agr. geogr., v obdobju hubnega sistema** merska enota, ki obsega zemljišče v širini od štirih do osmih brazd, pri čemer 30 ogonov sestavlja eno hubo

ogozdovánje -a s *agr. geogr.* zaraščanje opuščeni kmetijskih zemljišč z gozdom navadno zaradi neugodnih demografskih in družbenogospodarskih tokov ali zaradi prilagajanja nekdanje maksimalne rabe zemljišč uporabi sodobne kmetijske mehanizacije **PRIM.:** ozele-njevánje (1), pogozdovánje, zaraščanje

ogràd -áda m *geogr. nas., agr. geogr.* najpreprostejša stavba na planini, ki se uporablja zlasti kot zasilni hlev za drobnico, narejena iz kamnja tako, da je na eni strani naslonjena na pobočje ali večjo skalo

ográda -e ž *agr. geogr., ljud.* suhi kamniti zid, navadno okroglašte oblike, za zaščito živine, kmetijskega zemljišča

ográjnica -e ž *agr. geogr., ljud.* njiva, navadno ograjena s kamnitim zidom

ogróžena raštlínska vrsta -e -e -e ž *var. okolja, biogeogr.* raštlínska vrsta, pri kateri se število osebkov zaradi človekovega neposrednega ali posrednega vpliva nanje tako zmanjšuje, da je ogroženo njihovo preživetje

ogróžena živálska vrsta -e -e -e ž *var. okolja, biogeogr.* živálska vrsta, pri kateri se število osebkov zaradi človekovega neposrednega ali posrednega vpliva nanje tako zmanjšuje, da je ogroženo njihovo preživetje

ogróženost okólja -i -- ž *var. okolja* verjetna nevarnost, da se zaradi škodljivega delovanja človeka kakovost določenega okolja poslabša in se zveča njegova prizadetost

ogróženost ozémlja -i -- ž *var. okolja* izpostavljenost določenega ozemlja naravnim in drugim nesrečam

ohíšnica -e ž **1. agr. geogr.** majhno zasebno zemljišče, ki ga v okviru popolnoma kolektiviziranega kmetijstva v nekdanjih socialističnih državah vzhodnega bloka zadrži v lasti ali v lašt dobi kmetijski delavec, ki na njem samostojno gospodari, pridelane viške pa lahko tudi prodaja **2. agr. geogr., v Sloveniji** majhno najeto obdelovalno zemljišče

Ó-horizont -a m *pedogeogr.* → orgánski hori-zont

óhrični horizont -ega -a m *pedogeogr.* svetlejši, blede obarvan diagnostični horizont s slabo izraženo strukturo, ki včasih postane trd, ko se posuši, in je plitvejši od umbričnega in moličnega horizonta **S:** A_{oh} -horizont, horizont A_{oh}

ojezerjenost -i ž *hidgeogr.* razmerje med površino jezer in površino določenega območja, izraženo v odstotkih

GL: *hidgeogr.* koeficient ojezerjenosti

okamenitev -tve ž *geomorf.* → okamnitev

okamnéli gózd -ega -a m *geomorf.* nahajališče okamnelih ostankev drevesnih debel iz geološke preteklosti **PRIM.:** kamniti gózd

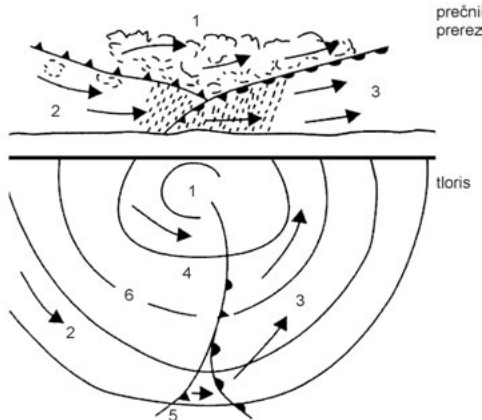
okamnína -e ž *geomorf.* ostanek, odtis, sled rastlinskega ali živalskega organizma iz geološke preteklosti, ki je ohranjen v sedimentu ali kamnini **S:** fosil

okamnitev -tve ž *geomorf.* proces spreminjanja ostankev odmrlega organizma, njegovih sledi ali odtisov v okamnino **S:** fosilizacija, okamenitev

okcident -ênta m *polit. geogr.* → zahòd (3, 4)

okludirana frónta -e -e ž *klimatogeogr.* zračna fronta, ki nastane z združitvijo tople in hladne fronte **PRIM.:** hládna frónta, tópla frónta

okluzíja -e ž *klimatogeogr.* del frontalnega sistema v zreli stopnji razvoja ciklona, na odseku, kjer hitreje potujoča hladna fronta dohiti

- 1 – topel zrak
- 2 – hláden zrak
- 3 – hladnejši zrak
- 4 – okludirana frónta
- 5 – topel zrak
- 6 – izobara

Shematična prereza okludirane fronte

počasnejšo tople fronto, zato je topel zrak v celoti potisnjen v višave, pri tleh pa je le še hladna zračna greda

óknašta škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja z veliko okroglasto odprtino

okoljástvo -a s *spl. geogr., var. okolja* → environmentalizem

okólje -a s **1.** *spl. geogr., pokr. ekol.* prostor, ki s svojimi sestavinami omogoča življenje na Zemlji in vpliva nanj **2.** *pokr. ekol.* biotske in abiotske sestavine, s katerimi je organizem v snovni, kemični ali/in energijski povezavi

GL: *pokr. ekol.* äbiótični člen okólja, *pokr. ekol.* äbiótični dejávník okólja, *pokr. ekol.* äbiótski člen okólja, *var. okolja* absorpcijska kapacitéta okólja, *var. okolja* absorpcijska zmogljivost okólja, *var. okolja* agrárno obremenjevánje okólja, *hidgeogr.* akvátično okólje, *spl. geogr.* antropogéno okólje, *var. okolja* asimilacijska kapacitéta okólja, *var. okolja* asimilacijska sposobnost okólja, *var. okolja* asimilacijska zmogljivost okólja, *pokr. ekol.* biótični člen okólja, *pokr. ekol.* biótski člen okólja, *pokr. ekol.* biválno okólje (1), *geogr. nas.* biválno okólje (2), *geogr. nas.* bivánjsko okólje, *var. okolja* čezmérna obremenitev okólja, *var. okolja* čísto okólje, *spl. geogr.* človékovó okólje (1, 2), *var. okolja* degradácija okólja, *var. okolja* degradírano okólje, *var. okolja* dejávníki degradácije okólja, *var. okolja* dekontaminácija okólja, *spl. geogr.* délovno okólje, *var. okolja* deštabilizácija okólja, *var. okolja* dopústna obremenitev okólja, *var. okolja* dopústni poségi v okólje, *spl. geogr.* družbeno okólje (1, 2), *var. okolja* ekonómíja okólja, *var. okolja* ekvivalétna enóta obremenitve okólja, *var. okolja* energíjska bilánca okólja, *var. okolja* entropíjska degradácija okólja, *var. okolja* fáktorji degradácije okólja, *spl. geogr.* geográfsko okólje, *spl. geogr.* humáno okólje, *var. okolja* indikátorji okólja, *var. okolja* informacijski sistém várstva okólja, *var. okolja* integrálna nosílnost okólja, *var. okolja* integrálna zaščíta okólja, *var. okolja* integrálno várstvo okólja, *var. okolja* ireverzibílni razvòj okólja, *var. okolja* kapacitéta okólja, *var. okolja* kategoríja kakóvosti okólja, *pokr. ekol.* kmetíjsko obremenjevánje okólja, *var. okolja* kontaminírano okólje (1, 2), *var. okolja* kríza okólja, *spl. geogr.* kultivírano okólje, *var. okolja* kumulatívno

onesnaževanje okólja, *var. okolja* labilnost okólja, *var. okolja* latétna onesnáženost okólja, *geomorf.* ledeniško okólje, *geomorf.* ledeniško sedimentacijsko okólje, *var. okolja* línijsko onesnaževanje okólja, *var. okolja* lokálno okólje, *spl. geogr.* méstno okólje, *spl. geogr.* narávno okólje, *var. okolja* nédopúštni poségi v okólje (1, 2), *var. okolja* nevtralizacijska sposobnost okólja, *pokr. ekol., var. okolja* nevtralizem v okólju, *var. okolja* nosilnost okólja, *var. okolja* občutljivost okólja, *var. okolja* obnóva okólja, *var. okolja* obnóvljivost okólja, *var. okolja* obremenjevanje okólja, *var. okolja* océna vplívov na okólje, *var. okolja* ogróženost okólja, *var. okolja* onesnáženo okólje, *var. okolja* onesnáženost okólja, *var. okolja* onesnaževálec okólja (1, 2), *var. okolja* onesnaževanje okólja, *var. okolja* planetárno okólje, *var. okolja* plóskóvno onesnaževanje okólja, *var. okolja* pokrajínsko okólje, *var. okolja* poségi v okólje, *var. okolja* poškodováno okólje, *var. okolja* právno várstvo okólja, *var. okolja* prekomérna obremenítev okólja, *var. okolja* presója vplívov na okólje, *var. okolja* ranljivost okólja, *pokr. ekol.* ravnotéžje okólja, *var. okolja* razpršéno onesnaževanje okólja, *var. okolja* razstrúpitev okólja, *var. okolja* razvrednótenje okólja, *var. okolja* regeneracijska sposobnost okólja, *var. okolja* revitalizácijska okólja, *var. okolja* sanácijska okólja, *pokr. ekol., var. okolja* sinergizem v okólju, *var. okolja* sístem várstva okólja, *var. okolja* snóvna bilánca okólja, *spl. geogr.* sociálno okólje, *var. okolja* štábilnost okólja, *var. okolja* štándard okólja, *var. okolja* štúdijska ranljivosti okólja, *var. okolja* térično onesnaževanje okólja, *var. okolja* točkóvno onesnaževanje okólja, *var. okolja* toplótno onesnaževanje okólja, *spl. geogr.* urbáno okólje, *var. okolja* várstvo okólja, *hidgeogr.* vóдно okólje, *var. okolja* zaščíta okólja (1, 2), *var. okolja* zmógljivost okólja, *var. okolja* zvočno obremenjevanje okólja, *var. okolja* živinoréjsko onesnaževanje okólja, *pokr. ekol., var. okolja* življénjsko okólje

okoljevárstvena politika -e -e ž *var. okolja* celovito urejanje odnosov družbe do okolja, temelječe na zakonih, odredbah, ki določajo ravnanje z njim, varovanje njegove kakovosti

okoljevárstveni sístem -ega -a m *var. okolja* sístem, ki ureja družbeno ravnanje in ukrepanje

na (u)pravnem, gospodarskem, prostorskem, politíčnem področju glede varovanja okolja kot temeljnega človekovega življenjskega prostora **S:** sístem várstva okólja

okoljevárstveni štándard -ega -a m nav. mn. *var. okolja* štándard, ki na državni ali mednarodno dogovorjeni ravni določa najvišje dopustne obremenitve okolja in njegovih posameznih sestavin, zlasti zraka in voda **S:** štándard okólja

okoljevárstvo -a s *var. okolja* → várstvo okólja

okóljska jurisdíkcija -e -e ž *var. okolja* → právno várstvo okólja

okóljski informacijski sístem -ega -ega -a m *var. okolja* računalniško podprt sístem, ki vključuje sprotno zbiranje, urejanje in posredovanje podatkov o stanju okolja na lokalni, regionalni, državni ravni

okóljsko ravnotéžje -ega -a s *var. okolja, pokr. ekol.* → okóljsko ravnóvesje

okóljsko ravnóvesje -ega -a s *var. okolja, pokr. ekol.* stanje določenega okolja, ko so njegove sestavine medsebojno usklajene, ustaljene **S:** ekolóško ravnotéžje, ekolóško ravnóvesje, okóljsko ravnotéžje, ravnotéžje okólja, štábilnost okólja

okopávanje -a s *agr. geogr.* kmetijsko opravilo, s katerim se posajeno zemljišče rahlja in pleve v vrstah, značilno zlasti za pridelovanje okopavin in vinske trte

okopavína -e ž *agr. geogr.* poljščina, ki jo je med raščjo potrebno okopavati, v izboljšanem natriletnem kolobarjenju uporabljena namesto prahe, npr. krompir, korenje, repa, pesa

okrásni kámni -ih -ov m mn. *geomorf.* → drághi kámni

okréšelj -šlja m *geomorf.* večji gorski zatrep, ki se pod grebenom končuje z več krnicami

okrógla vás -e vasi ž *geogr. nas.* vás s pravilnim tlorisom, pri kateri so domovi zlasti zaradi obrambnih razlogov krožno ali eliptično razvrščeni okrog osrednjega prostora

okrogljénje -a s *hidgeogr.* del zrnjenja, pri katerem se snežni kristali zaradi razlik v razmerju med specifično površino in maso posameznih kristalov spreminjajo v kroglice **PRIM.:** polšténje, srénjenje

oksidácijska -e ž **1.** *geomorf.* kemično prepereva-

nje, pri katerem železove spojine reagirajo s kisikom v zraku ali vodi **2. pedogeogr.** kemični proces v prsti v aerobnih razmerah, pri čemer se kisik veže v spojine **PRIM.:** redukcija (2)

GL: geomorf. oksidácija kamnîne

oksidácija kamnîne -e -- ž *geomorf.* kemični proces preperevanja kamnîne zaradi kisika v zraku ali vodi

oksidácijski glêjev horizont -ega -ega -a m *pedogeogr.* podhorizont glejevega horizonta z rjaštimi in sivimi madeži, ki je zaradi kolebanja gladine talne vode oksidiran **S:** G_o -horizont, horizont G_o

oksisól -a m *pedogeogr.* → feralsól

okultácija -e ž *hideogr.* ovirano prehajanje svetlobe skozi jezersko ali morsko vodo zaradi suspenzije, ki odbija in vsrkava svetlobne žarke

okvir zemljevida -a -- m *kart.* ena ali več črt, ki omejujejo polje zemljevida na listu

oleáta -e ž *kart.* del originala zemljevida, predviden za tisk v eni od barv

oligocén -a m *geomorf.* mlajša epoha paleogena, med 35,4 in 23,3 milijoni let pred sedanostjo

oligomíktično jézero -ega -a s *hideogr.* manjše ali srednje veliko globlje jezero v vlažnem ekvatorialnem pasu, v katerem že manjše temperaturne spremembe v navpični smeri zadoščajo za vzdrževanje enake gostote posameznih plasti jezerske vode

óligosapróbna onesnáženost vodá -e -i -- ž *var. okolja* prva, najnižja stopnja onesnaženosti voda, določena posredno po izbranih vrstah organizmov, združbah, ki uspevajo le v čistih vodah **PRIM.:** álfamézosapróbna onesnáženost vodá, bétamézosapróbna onesnáženost vodá, mézosapróbna onesnáženost vodá, pólisapróbna onesnáženost vodá

óligosapróbna štópnja kakóvosti vóde -e -e -- -- ž *var. okolja* najnižja stopnja biološke onesnaženosti vode, pri kateri te za nadaljnjo rabo ni potrebno čistiti **PRIM.:** álfamézosapróbna štópnja kakóvosti vóde, bétamézosapróbna štópnja kakóvosti vóde, mézosapróbna štópnja kakóvosti vóde, pólisapróbna štópnja kakóvosti vóde

óligosapróbni organizem -ega -zma m nav. mn. *var. okolja* organizem, ki živi v čisti vodi

PRIM.: mézosapróbni organizem, pólisapróbni organizem

óligotrófna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt, ki vsebuje malo hranil, potrebnih za uspevanje rastlin **PRIM.:** evtrófna pršt

óligotrófno bárje -ega -a s *hideogr., biogeogr.* barje, navadno na višji nadmorski višini, revno s hranilnimi snovmi **PRIM.:** evtrófno bárje

óligotrófno jézero -ega -a s *hideogr.* navadno globlje jezero s štrmo nagnjenimi bregovi in hladno, precej prozorno vodo zelenkašte ali modrikašte barve, ki v hipolimniju vsebuje veliko kisika in malo hranilnih snovi za vodne organizme **PRIM.:** distrófno jézero, evtrófno jézero

ombrométer -tra m *klimatogeogr.* → dežemér

omêjek -jka m *agr. geogr.* → obmêjek

omejëni pláz -ega plazú m *hideogr.* snežni plaz na vbočenih oblikah reliefa, npr. v žlebovih, jarkih, koritih, ozebnikih, ki zbirajo, usmerjajo plazovino, in mu je mogoče razmeroma natančno določiti pot, obseg **S:** usmêrjeni pláz **PRIM.:** nèomejëni pláz

omejítveni dejávniki razvója -ih -ov -- m mn. *var. okolja* količinsko omejeni ali zaradi onesnaženosti manj uporabni naravni viri, ki zavirajo nadaljnji razvoj zlasti na določenem gospodarskem področju **S:** omejítveni fáktorji razvója

omejítveni fáktorji razvója -ih -ev -- m mn. *var. okolja* → omejítveni dejávniki razvója

omèl omèla m *hideogr.* → plazič

omréžje centrálnih naséljij -a -- -- s *geogr. nas.* celota centralnih naselij različnih hierarhičnih stopenj na določenem območju

omréžje méšt -a -- s *geogr. nas.* celota vseh medsebojno funkcijsko povezanih mešt različnih hierarhičnih stopenj na določenem območju

omréžje naséljij -a -- s *geogr. nas.* celota vseh naselij v pokrajini, na katero odločilno vplivajo naravne, kulturnozgodovinske razmere in družbenogospodarske prvine

omréžje plóvnih kanálov -a -- -- s *geogr. pro-meta* celota plovnih kanalov na določenem območju **PRIM.:** céstno omréžje, želézniško omréžje

omréžje za prenós podátkov -a -- -- -- s *geogr.*

prometa celota naprav in objektov za prenos podatkov iz kraja v kraj

onesnáženi zrak -ega zraka m **1. var. okolja** zrak, v katerem so primesi, škodljive človeku, drugim organizmom, dobrinam, ki jih je mogoče izmeriti, dokazati **2. var. okolja** zrak, v katerem škodljive primesi presegajo koncentracije, dovoljene na določeno prostorsko enoto

onesnáženo okólje -ega -a s *var. okolja* naravno ali kultivirano okólje, katerega kakovost je zaradi vnesenih škodljivih snovi zmanjšana **S:** kontaminirano okólje (1) **PRIM.:** čisto okólje, degradirano okólje, kontaminirano okólje (2)

onesnáženost okólja -i -- ž *var. okolja* stanje okolja, nastalo zaradi onesnaževanja z različnimi škodljivimi snovmi **S:** polúcija (1)

GL: *var. okolja* latétna onesnáženost okólja

onesnaževálec okólja -lca -- m **1. var. okolja** človek ali industrijski, kmetijski, drugi gospodarski subjekt, ki s svojo dejavnostjo onesnažuje okolje **PRIM.:** kontaminátor (1) **2. var. okolja** snov, ki onesnažuje okolje **S:** polutánt **PRIM.:** kontaminátor (2)

onesnaževánje okólja -a -- s *var. okolja* zmanjševanje kakovosti in naravnih samoobnovitvenih zmogljivosti okolja, ki jih povzroča človek s svojim delovanjem in vnašanjem določenemu okolju škodljivih snovi, energije, organizmov **S:** polúcija (2) **PRIM.:** onesnaževánje prstí, onesnaževánje vodá, onesnaževánje zraka

GL: *var. okolja* kumulatívno onesnaževánje okólja, *var. okolja* línijsko onesnaževánje okólja, *var. okolja* ploskóvno onesnaževánje okólja, *var. okolja* razpršéno onesnaževánje okólja, *var. okolja* tērmično onesnaževánje okólja, *var. okolja* točkóvno onesnaževánje okólja, *var. okolja* toplótno onesnaževánje okólja, *var. okolja* živinoréjsko onesnaževánje okólja

onesnaževánje prstí -a -- s *var. okolja* onesnaževanje z vnašanjem škodljivih snovi v prst, ki ga povzroča človek s svojim delovanjem, zlasti z intenzivnim kmetovanjem, industrijsko proizvodnjo, cestnim prometom **PRIM.:** onesnaževánje vodá, onesnaževánje zraka

onesnaževánje vodá -a -- s *var. okolja* onesnaževanje z vnašanjem škodljivih snovi v vode, ki ga povzroča človek s svojim delovanjem,

zlasti z umazano industrijo, intenzivnim kmetovanjem **PRIM.:** onesnaževánje prstí, onesnaževánje zraka

onesnaževánje zraka -a -- s *var. okolja* onesnaževanje z vnašanjem škodljivih snovi v zrak, ki ga povzroča človek s svojim delovanjem, zlasti s pridobivanjem elektrike v termoelektrarnah, industrijo, krajevno tudi s cestnim prometom **PRIM.:** onesnaževánje prstí, onesnaževánje vodá

GL: *var. okolja* fótokémíčno onesnaževánje zraka

ooíd -a m *geomorf.* drobno jajčasto ali okroglo mineralno zrno, nastalo s postopnim kopičenjem drug na drugega pritrtjenih mikroskopsko tankih ovojev iz kalcita ali železovega oksida okrog osnovnega delca

oolít -a m *geomorf.* sedimentna kamnina iz zlepljenih ooidov **S:** fkravec

opàd -áda m *pedogeogr.* odmrlí deli rastlin in živali na prstí ali v njej

opášt -i ž *hidgeogr.* snežni previs na odvetrni strani gorskega grebena **S:** snéžna stréha

open field -- -a [ópən fíld] m (ang.) *agr. geogr., v angleškem okolju* srenjsko zemljišče kot temelj kolektivnega kmetovanja v okviru vaške skupnosti, pri čemer je vsaka vas navadno imela dva ali tri takšne zemljiške komplekse **PRIM.:** enclosure (1), odpíto pólje

ópenska vóda -e -e ž *pedogeogr., hidgeogr.* → kapilárna vóda

operatívna obála -e -e ž *geogr. prometa* → prištajálna obála

opísna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* geografíja, ki našteva, opisuje geografske pojave brez razkrivanja povezav z drugimi geografskimi pojavi in procesi **S:** deskriptívna geografíja

opóka -e ž **1. geomorf., ljud.** → láporovec **2. hidgeogr.** → klóža

opoldánska pónvica -e -e ž *hidgeogr.* → talílna pónvica

opoldánski króg -ega -a m *mat. geogr.* → Zémlijn poldnévnik

opozícija -e ž *mat. geogr.* z opazovalíšča na Zemlji takšna medsebojna lega planetov ali Lune, pri kateri so ti na nasprotni strani neba kot Sonce, npr. Mars–Zemlja–Sonce **PRIM.:** konjúncija

optánt -a m *polit. geogr.* politíčni migrant, navad-

no pripadnik nacionalne manjšine, ki glede na meddržavni dogovor zapuši svoj dom in se preseli v matično državo, kjer se mu ob priselitvi dodeli državljanstvo in materialna podpora **PRIM.:** azilánt, begúneč

optimalna raba tál -e -e -- ž *agr. geogr.* raba tal, ki se uveljavlja z uvajanjem kmetijske mehanizacije in deagrarizacijo, ko se obdelujejo le zemljišča, na katerih je ob določeni količini vložene delo mogoče doseči količinsko, kakovoštno, vrednoštno primeren pridelek **PRIM.:** maksimalna raba tál

optimalno toleránčno obmóčje -ega -ega -a *s pokr. ekol., biogeogr.* območje dejavnika, v katerem življenje organizma poteka optimalno **S:** óptimum **PRIM.:** krítična tóčka, toleránčno obmóčje

óptimum -a m *pokr. ekol., biogeogr.* → optimalno toleránčno obmóčje

opuščávljanje -a s *spl. geogr.* → dezertifikácija

opuščéna planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik, ki se zaradi nazadovanja planšarstva ne uporablja več, zato se zarašča, objekti na njem so lahko preurejeni za turizem, rekreacijo **PRIM.:** aktivna planína

orál -a m *agr. geogr., od 19. stol.* tradicionalna ploskovna mera za označevanje površine njive, ki jo je kmet z navadno vprego zmožel preorati v enem dnevu, ali površine travnika, ki jo je v istem času zmožel pokositi kosec, t. j. od 35 arov do 65 arov **S:** jútro (2)

oránje -a s *agr. geogr.* delovni poštopek, pri katerem se s plugom pršt obrača in rahlja različno globoko, npr. zelo plitvo do globine 10 cm, plitvo med 10 in 20 cm, srednje globoko med 20 in 30 cm, globoko med 30 in 40 cm ter zelo globoko med 40 in 50 cm **PRIM.:** rálanje, rigólanje

oráženec -nca m *geomorf.* zaobljen kamen z raznosmernimi tankimi razami, nastalimi zaradi drgnjenja kamnov med seboj in s skalno podlago med premikanjem ledenika **S:** drfsnik

orbitálna césta -e -e ž *geogr. prometa* → króžna césta

orbitálno premíkanje vódnih délcev -ega -a -- -- s *hidegeogr.* krožno premíkanje vodnih delcev pri valovanju

ordovícij -a m *geomorf.* starejša perioda paleozoika, med 510 in 439 milijoni let pred sedanjošjo

ore carrier -- -ja [ór kêrijer] m (ang.) *geogr. prometa* tovorna ladja, opremljena za prevažanje rud **PRIM.:** bulk carrier

organizém -zma m *biogeogr.* raven organizacije žive snovi, v kateri potekajo življenjske funkcije, kot so dihanje, prehranjevanje, rast, razmnoževanje

GL: *biogeogr.* aeróbní organizém, *biogeogr.* anaeróbní organizém, *biogeogr.* avtotrófní organizém, *biogeogr.* evritérmni organizém, *biogeogr.* halofílní organizém, *biogeogr.* heterotrófní organizém, *biogeogr.* higrofilní organizém, *biogeogr., var. okolja* indikátorski organizém, *biogeogr.* kalcifílní organizém, *biogeogr.* kalcifóbní organizém, *biogeogr.* kalcijljúbni organizém, *biogeogr.* kserofílní organizém, *biogeogr.* kseromórfni organizém, *biogeogr.* kserotérmni organizém, *biogeogr.* limnofílní organizém, *biogeogr.* lucifílní organizém, *biogeogr.* mezofílní organizém, *var. okolja* mézosapróbní organizém, *var. okolja* óligosapróbní organizém, *var. okolja* organizém indikátor, *var. okolja* pólisapróbní organizém, *var. okolja, biogeogr.* sapróbní organizém, *biogeogr.* sténotérmni organizém, *biogeogr.* suholjúbni organizém, *biogeogr.* taksonomíja organizémov

organizém indikátor -zma -ja m *var. okolja* → bíoindikátor

organizirana selítev -e -tve ž *demogeogr.* načrtovano preseljevanje ljudi zaradi gospodarskih, političnih, socialnih vzrokov

organogéna kamnína -e -e ž *geomorf.* → bíolít

organogéni sedimènt -ega -énta m **1. geomorf.** sediment iz organizmov, npr. premog, nafta **S:** biogéni sedimènt **PRIM.:** kémični sedimènt, kláštíčni sedimènt **2. geomorf.** sediment, nastal s pomočjo organizmov, npr. koralni apnenec **S:** biogéni sedimènt **PRIM.:** kémični sedimènt, kláštíčni sedimènt

organogéno jézero -ega -a s *hidegeogr.* jezero za pregrado iz organogenih tvorb, kot so lehnjak, korale

orgánominerální délec -ega -lca m *pedogeogr.* delec, sestavljen iz minerala glin in delca humusa

orgánska pršť -e pršťi ž *pedogeogr.* pršť, ki v celotnem profilu vsebuje več kot 15 % organskih snovi **PRIM.:** mineralna pršť

orgánska snóv -e snóví ž *pedogeogr.* rastlinski in živalski ostanke v pršti na različni stopnji razkroja

orgánski horizont -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu pršti nad njenim mineralnim delom, nastal zlasti v aerobnih razmerah, ki vsebuje nad 35 % organske snovi, značilen za gozd **S:** horizont Ó, Ó-horizont

orgánsko gnojílo -ega -a s *agr. geogr.* naravno gnojilo, nastalo iz živalskih iztrebkov, odpadkov ali odmrlih rastlin, rastlinskih delov **PRIM.:** anorgánsko gnojílo

oriènt -ènta m *spl. geogr.* → vzhòd (3, 4)

orientácija -e ž *mat. geogr.* določanje lege stojišča glede na drugo točko ali stran neba

GL: *mat. geogr.* orientácija na zemljevidu, *kart.* orientácija zemljevida

orientácija na zemljevidu -e -- -- ž *mat. geogr.* določitev položaja na zemljevidu s pomočjo prepoznavnih objektov, vzpetin

orientácija zemljevida -e -- -- ž *kart.* usmeritev zemljevida proti eni od glavnih strani neba, navadno proti severu

orientálska biogeogradska régija -e -e -e ž *biogeogr.* biogeogradska regija, ki obsega Južno in večji del Jugovzhodne Azije **PRIM.:** antárktična biogeogradska régija, avstrálsko-ázijška biogeogradska régija, etiópska biogeogradska régija, néoárktična biogeogradska régija, neotrópska biogeogradska régija, oceánska biogeogradska régija, páleoárktična biogeogradska régija

originální zemljevid -ega -a m **1. kart.** prva različica zemljevida **2. kart.** zemljevid, iz katerega se delajo reprodukcije, deloma popravljene različice

orkán -a m **1. klimatogeogr.** močen, navadno ožji tropski ciklon, ujma z močnimi vetrovi, padavinami in poplavami, zlasti v Srednji Ameriki, jugovzhodnem delu ZDA in Jugovzhodni Aziji **S:** uragán **PRIM.:** hurikán, tajfún **2. klimatogeogr.** premikanje zraka s hitrostjo 12 boforov, pri čemer nastane vsesplošno razdejanje

orkánski véter -ega -tra m *klimatogeogr.* zelo

močen veter, ki navadno povzroča poškodbe v naravi

orkánski vihár -ega -ja m *klimatogeogr.* vihar s hitrostjo vetra nad 10 boforov, ki podira hiše in ruje drevje

orníca -e ž **1. pedogeogr., agr. geogr.** zgornji sloj njivske pršti, debel približno od 12 cm do 30 cm in več, v katerem rastejo gojene rastline **S:** živíca (3) **PRIM.:** humózni horizont **2. agr. geogr.** njiva, na kateri se s plugom drobi in obrača pršť **3. agr. geogr., v menjalnem gospodarstvu** njiva, nastala s preoranjem prvotnega travnika

órni ekvivalènt -ega -ènta m *agr. geogr.* v koeficientih izraženo merilo za primerjanje produktivnosti različnih zemljiških kategorij glede na njihovo površino, z lestvico, pri kateri je izhodiščni koeficient za njivo 1, za druge kategorije pa so v naših razmerah primerjalni koeficienti za vrt 2,5, travnik 0,4, vinograd 2,5, sadovnjak 1,2, pašnik 0,1 in gozd 0,15

órno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje, pri katerem se njive za setev, sajenje pripravljajo z ralom ali plugom, ki ju navadno vleče vprežna žival ali traktor **S:** plúžno poljedélstvo

orofít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram v gorah

orogenéza -e ž *geomorf.* nastajanje gorovij z gubanjem, narivanjem in prelamljanjem Zemljine skorje zaradi trka litosferskih plošč **S:** gorotvórnost **PRIM.:** epirogenéza

GL: *geomorf.* alpídská orogenéza, *geomorf.* alpinídská orogenéza, *geomorf.* armorikánská orogenéza, *geomorf.* hercínská orogenéza, *geomorf.* kaledónská orogenéza, *geomorf.* varíscíčna orogenéza

orografíja -e ž **1. geomorf.** opisovanje Zemljinega površja, navadno brez iskanja medsebojne povezanosti pojavov **2. geomorf.** opis oblikovanosti Zemljinega površja

orogradska kárta -e -e ž *kart.* → orogradski zemljevid

orogradska mēja -e -e ž *polít. geogr.* politična meja, ki upošteva reliefne prvine v okolju, npr. gorske grebene, hrbte, vrhove

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* orogradska snéžna mēja, *biogeogr.* orogradska zgórnja gózdna mēja

orogradska obláčnosť -e -i ž *klimatogeogr.* ob-

lačnoš, našala ob gorah, vzpetinah zaradi prisilnega dviganja zraka **PRIM.:** frontálna obláčnoš, konvekcijska obláčnoš

orogradska sněžna mēja -e -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* višinska meja, do katere se v gorskem svetu čez vse leto ohranjajo posamezne krpe snega in/ali firna

orogradska zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* zgornja meja, do katere na določenem območju, odvisno od reliefne oblikovanosti, še uspeva gozd **S:** reliéfná zgórnja gózdna mēja

orogradske padavine -ih -ín ž mn. *klimatogeogr.* padavine, ki naštanejo zaradi dviganja zraka ob visokih vzpetinah **PRIM.:** frontálne padavine, konvekcijske padavine

orogradski bioklimátski pás -ega -ega pasú m *biogeogr., agr. geogr.* višinski pas v visokih in prostranih gorovjih, kjer glede na zemljepisno širino in nadmorsko višino naštanejo značilne cone s podobnimi podnebnimi, rastlinskimi, prštenimi in vodnimi značilnošmi, npr. tierra fria, kola, montanski pas

orogradski zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje razporeditev, obliko gora, gorovij in drugih vzpetin **S:** orogradska kárta

orometrija -e ž *geomorf., kart.* veda o merjenju višin gora, gorovij, drugih vzpetin

oroním -a m *kart.* lašno ime gore, hriba, planote, gorovja, gričevja **S:** višínsko zemljepísno imé

oroševánje -a s *agr. geogr.* → namákanje z oroševánjem

ortodróma -e ž *mat. geogr., kart.* ravna črta, ki vsakega od poldnevnikov seka pod različnim kotom in je najkrajša razdalja med točkama na Zemlji **PRIM.:** loksodróma

ortofóto zemljevid -- -a m *kart.* fotografski posnetek določenega območja z merilom, imeni geografskih objektov, pojasnili

ortogradska projékcija -e -e ž *kart.* azimutna projekcija, pri kateri je izhodišče projekcijskih žarkov daleč od Zemlje, v neskončnosti, z ravnimi srednjim poldnevnikom, ekvatorjem in vzporedniki ter s proti robovom zmanjšujočimi se površinami in razdaljami med vzporedniki **PRIM.:** gnómonska projékcija, stereogradska projékcija, zunánja projékcija

órtometamórfna kamnína -e -e ž *geomorf.*

metamorfna kamnina, našala z metamorfozo magmatske kamnine **PRIM.:** párametamórfna kamnína

ortotíl -a m *geomorf.* → tálni tíl

ós -a m (šved. ás) *geomorf.* → ésker

osamélec -lca m *geomorf.* vzpetina na samem, osamljena gorica, grič, gora, holm, hrib, trdin

osaméli krás -ega -a m *geogr. krasa* kras sredi nekraške okolice **S:** osámljeni krás

osámljeni krás -ega -a m *geogr. krasa* → osaméli krás

oscilácija -e ž *hidgeogr.* spreminjanje določenege pojava, npr. količine ledu v ledeniku, vode v reki, jezeru, morju

GL: *hidgeogr.* prištaníška oscilácija

osébná ínfrastruktúra -e -e ž *geogr. nas.* → družbena ínfrastruktúra

osébní promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet oseb z osebnimi vozili iz kraja v kraj **S:** individuálni promèt **PRIM.:** jávni promèt

oséka -e ž **1.** *hidgeogr.* ciklično se ponavljajoče upadanje gladine morske vode pri plimovanju **PRIM.:** plíma (1) **2.** *hidgeogr.* zaradi cikličnega upadanja vode nižja morska gladina **PRIM.:** plíma (2)

GL: *hidgeogr.* níзка oséka

oséški tók -ega -a m *hidgeogr.* od obale usmerjen, z upadom vodne gladine ob oseki povezan tok, ki se ne ponavlja ob istem dnevnem času **PRIM.:** odlívni tók, plímski tók (1, 2), prilívni tók

osíp -a m *hidgeogr.* → plazíč

osipávánje -a s *agr. geogr.* poljedelska tehnika za povečevanje donosnosti okopavin z dosipavanjem prsti iz vmesnih jarkov h gojenim rastlinam

oskríba -e ž *geogr. nas.* dejavnost zagotavljanja potrebnih dobrin za prebivalstvo določenega naselja, vplivnega območja, npr. živil, oblačil, tehničnega blaga, energentov **S:** oskrbovánje

GL: *geogr. nas.* dolgoróčna oskríba, *spl. geogr.* geografíja oskríbe, *var. okolja, hidgeogr.* jávna oskríba s pítno vódo, *geogr. nas.* kratkoróčna oskríba, *hidgeogr.* oskríba z vódo, *geogr. nas.* srednjeróčna oskríba, *hidgeogr.* vódooskríba

oskríba z vódo -e -- ž *hidgeogr.* → vódooskríba

oskrbovanje -a s *geogr. nas.* → oskrba

osmínska húba -e -e ž *agr. geogr.*, v *srednjem* *veku* kmetija, nastala z razdelitvijo hube na osem delov, velika približno 4 orale **PRIM.:** četrtínska húba, húba (2), polovíčna húba, šestínska húba, tretjínska húba

ósní kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za merjenje obsega dela v železniškem prometu, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki števila osi posameznih vagonov v vlakovnih kompozicijah in razdalje v km, ki jih te vlakovne kompozicije prevozijo

osnóvna držávna kárta -e -e -e ž **K:** ODK *kart.* zemljevid posamezne države v merilu 1 : 5000 za ravninska območja in 1 : 10.000 za gorata območja

osnóvna geográfška kárta -e -e -e ž *kart.* → osnóvni geográfški zemljevid

osnóvna línija -e -e ž *polit. geogr.* po mednarodni konvenciji o morskem pravu črta najnižjega vodoštaja, ki povezuje izpostavljene obalne točke in po kateri se določa obseg teritorialnih voda in drugih morskih pasov, nad katerimi države izvajajo določeno stopnjo suverenosti **S:** tĕmeljna črta

osnóvna réka -e -e ž *hidgeogr.* → glávna réka **osnóvni geográfški zemljevid** -ega -ega -a m *kart.* geografski zemljevid kot podlaga za upodabljanje najrazličnejše vsebine **S:** osnóvna geográfška kárta

osóje osój ž mn. *klimatogeogr.* senčne pobočne lege s kratkotrajnim direktnim sončnim obsevanjem ali povsem brez njega **PRIM.:** prisóje

osónčenošt -i ž *klimatogeogr.* obsijanost Zemljine površine s Sončevimi žarki **S:** insolácija

osrédek -dka m *agr. geogr.*, *ljud.* nezoran del njive sredi razora

osrédje -a s *polit. geogr.* osrednji, najbolj državotvorni del upravopolitične enote, kjer so osredotočeni najpomembnejši državni organi, ustanove

osrédnjeslovénska híša -e -e ž *geogr. nas.* najbolj razširjena slovenska kmečka hiša, prehodni tip z mnogimi različicami, v katerem se združujejo značilnosti drugih tipov slovenskih kmečkih hiš

osrédnjeslovénska vás -e vasí ž *geogr. nas.*, v *Sloveniji* gručašta vas, v kateri so posamezno

štoječe stavbe razporejene okrog osrednje vaške prometnice, z manj razvejanim omrežjem poti in na vaškem zemljišču s prevladujočimi prvotnimi in drugotnimi gradami **S:** predápska vás

oštaréla kmetíja -e -e ž *agr. geogr.*, *po družbenogospodarski členitvi* kmetija, na kateri so vsi aktivni družinski člani starejši od 64 let in se vsaj eden še ukvarja s kmetovanjem **PRIM.:** číšta kmetíja (2), dopolnílna kmetíja, méšana kmetíja (2), neáktivna kmetíja, potenciálno číšta kmetíja

ošténje -a s *geomorf.* skupina šten na strmem skalnatem pobočju vzpetine

osuševálni járek -ega -rka m *agr. geogr.* jarek za osuševanje kmetijskih zemljišč **PRIM.:** namakálni járek

osuševánje -a s *agr. geogr.* odstranjevanje zašajajoče talne vlage z mrežo osuševalnih jarkov, s talno drenažo zlasti zaradi intezivnejše gospodarske rabe zemljišč **PRIM.:** namákanje **GL:** *agr. geogr.* osuševánje tál

osuševánje tál -a -- s *agr. geogr.*, *var. okolja* odstranjevanje odvečne vode z mokrotnega zemljišča, zlasti z drenažo, regulacijo vodotoka, melioracijo, s čimer se poruši naravno ravnovesje, spremeni prvotno mokriščno okolje

osútošt drévja -i -- ž *var. okolja* čezmerna, nenaravna izguba drevesnih listov ali iglic med vegetacijsko dobo, ki kaže na visoko stopnjo prizadetosti dreves zaradi onesnaženega zraka, okolja nasploha

osvetljéna plášt -e pláští m *hidgeogr.* → fótíčna cóna

óštro -a m *klimatogeogr.* južni veter ob lepem vremenu na Jadranskem morju

otóčje -a s *geomorf.* skupina številnih bližnjih otokov **PRIM.:** arhipelág, otóška veríga, otóški níz

ótok otóka m *geomorf.* z izjemo celin del kopnega, ki ga z vseh strani obdaja morje, jezero ali reka

GL: *geomorf.* celínski ótok, *geomorf.* korálni ótok, *geomorf.* oceánski ótok, *geomorf.* šélfni ótok, *klimatogeogr.* tóplí méštní ótok, *geomorf.* vulkánski ótok (1, 2)

otoplítev -tve ž *klimatogeogr.*, *geomorf.* → medledéna dóba

otóška veríga -e -e ž *geomorf.* daljši niz morskih otokov **PRIM.:** arhipelág, otóčje, otóški niz

otóški níz -ega -a m *geomorf.* skupina v vršto razporejenih otokov **PRIM.:** arhipelág, otóčje, otóška veríga

output -a [áutput] m (ang.) *var. okolja* → iznòs (2)

ovčérêja -e ž *agr. geogr.* gospodarsko pomembna panoga živinoreje, ki se ukvarja z rejo ovac, jagnet za meso, volno, mleko, značilna za različna območja sveta

ovčica -e ž **1. klimatogeogr.** → altokúmul **2. klimatogeogr.** → cirokúmul

óvčja planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik zlasti za pašo ovac **PRIM.:** govêja planína, kónjska planína

ovijálka -e ž *biogeogr.* rastlina, značilna zlasti za tropski deževni gozd, ki se vzpenja in ovija po deblu, vejah lesnatih rastlin **S:** lijána

ovódje -a s *hidgeogr.* navadno večji in zaokrožen del morja, npr. ovodje Tržaškega zaliva **S:** akvatórij

ovfšje -a s *geomorf.* del, območje ob vrhu vzpetine

ozára -e ž nav. mn. *agr. geogr.* ozek travnat pas na koncu njive, pri oranju namenjen obračanju delovnih živali, traktorja s plugom

ozébnik -a m *geomorf.* strm, globok žleb v visokogorju, ki je dolgo v poletje ali vse leto zasnežen, zaledenel

ozelenjevánje -a s **1. agr. geogr.** spreminjanje njiv v travnike, navadno zaradi preusmerjanja v živinorejo ali zaradi pomanjkanja delovne sile in z njim povezano ekstenzifikacijo pridelave **PRIM.:** ogozdovánje **2. var. okolja** načrtno zasajanje zemljišč, npr. golih pobočij, varovalnih pasov, zemljišč ob vodotokih z rastlinami, zlasti z drevjem in grmovjem **PRIM.:** pogozdovánje

ozémeljske vóde -ih vodá ž mn. *polit. geogr., hidgeogr.* → teritoriálno mórje

ozémlje -a s **1. spl. geogr., geomorf.** večji kopenski del Zemljinega površja **S:** predél (2), teritórij (1) **PRIM.:** geográfski pròstor **2. spl. geogr.** del Zemljinega površja glede na pripadnost kakšni upravni, politični enoti **3. polit. geogr.** → teritórij (3)

GL: *hidgeogr.* drenážno ozémlje, *polit. geogr.* mandátno ozémlje, *polit. geogr.* mednárodno

ozémlje, *polit. geogr.* odvisno ozémlje, *var. okolja* ogróženost ozémlja, *polit. geogr.* ozémlje v zaúpní uprávi, *geomorf.* poplávno ozémlje, *polit. geogr.* vojáško zasédno ozémlje

ozémlje v zaúpní uprávi -a - - - - s *polit. geogr.* → mandátno ozémlje

ózki délec -ega -lca m *agr. geogr.* njivska, travniška parcela podolgovate oblike na zelo kakovoštnem zemljišču, pri kateri je razmerje med širino in dolžino večje od 1 : 10 **PRIM.:** krátki délec, šíroki délec

ozoníránje pítne vóde -a - - - s *var. okolja* čiščénje, razkuževanje pitne vode v vodovodnih zajetjih z dodajanjem ozona, ki zaradi nepoprečnosti izpodriva kloriranje vode **PRIM.:** kloríránje pítne vóde

ozonosféra -e ž *klimatogeogr.* plašt ozračja v višinah 20–50 km, v kateri je razmeroma veliko ozona

ozónska lúknja -e -e ž *var. okolja, klimatogeogr.* spremenljiva vrzel z razredčenim ozonom v ozonosferi, s središčem nad tečajema, ki jo povzroča prevelika raba freonov, zato je zmanjšana zaščita Zemlje pred škodljivim ultravijoličnim sevanjem

ozónska plášt -e plástí ž *klimatogeogr.* območje v zgornjem delu ozračja, kjer ob vpianju ultravijolične svetlobe nastaja in razpada ozon (O₃), ki se tu pojavlja v večjih količinah

ozračéválna lagúna -e -e ž *var. okolja* → ozračévální bazén

ozračévální bazén -ega -a m *var. okolja* del čistilne naprave, v katerega se s pomočjo turbine dovaja v vodo zrak, in s tem kisik, ki ga za razgradnjo organskih snovi v njem potrebujejo mikroorganizmi **S:** ozračéválna lagúna

ozračévánje vodá -a - - s *var. okolja* dovajanje kisika v vodo, navadno z njenim vrtinčenjem ali vpihanjem zraka vanjo, da se pospeši biokemično razgrajevanje organskih snovi v čistilnih napravah

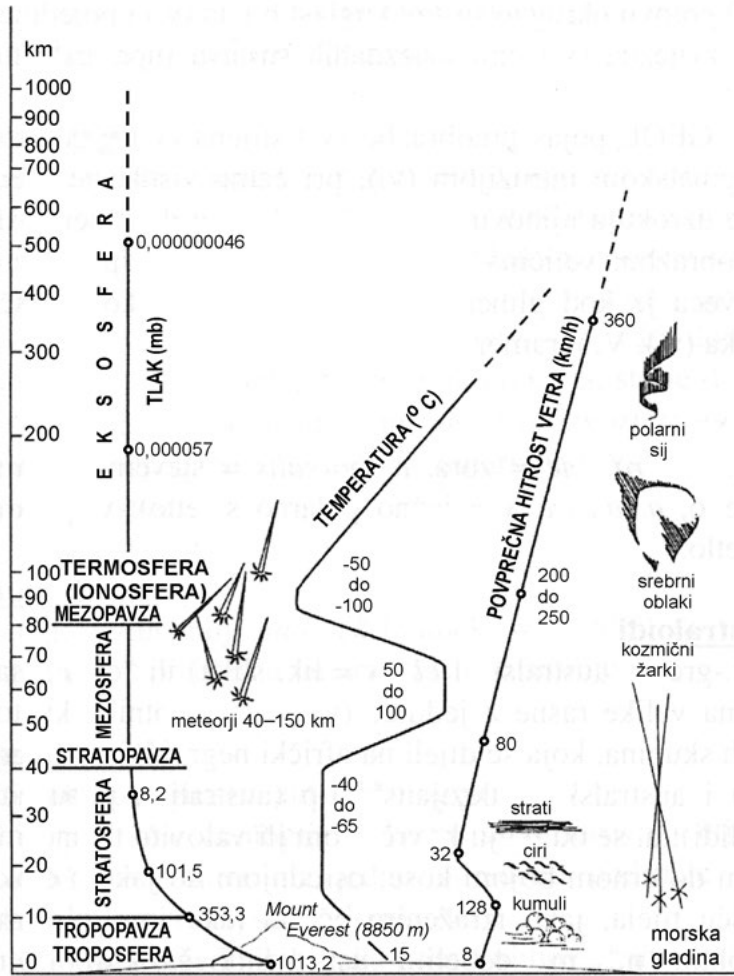
ozráčje -a s *spl. geogr., klimatogeogr.* plašt zraka, ki obdaja Zemljo ali drug planet **S:** atmosféra

GL: *klimatogeogr.* labílno ozráčje, *klimatogeogr.* nêstábilno ozráčje, *klimatogeogr.* pròšto ozráčje, *klimatogeogr.* štábilno ozráčje

óžje vplívno obmóčje -ega -ega -a s *geogr.*

Plasti Zemljinega ozračja in njihove glavne značilnosti

nas. ožja mešna okolica, obmešnje, katerega prebivalci so izrazito navezani na pripada-

joče centralno naselje **PRIM.:** širše vplívno območje

P

padajóci véter -ega -tra m *klimatogeogr.* veter iz težjega zraka, ki piha po pobočju navzdol
S: katabátični véter, katabátni véter

padavína -e ž *klimatogeogr.* voda v tekočem ali trdnem stanju, ki pada iz ozračja na Zemljino površje, npr. dež, sneg, sodra, toča **PRIM.:** odlaganína

padavíne -ín ž mn. *klimatogeogr.* količina vode, ki iz ozračja pade na Zemljino površje

GL: *klimatogeogr.* frontálne padavíne, *klimatogeogr.* izdátnoš padavín, *klimatogeogr.* konvekcijske padavíne, *klimatogeogr.* konvektivne padavíne, *klimatogeogr.* orográfske padavíne

padavínska invêrzija -e -e ž *klimatogeogr.* zmanjševanje količine padavin z naraščanjem nadmorske višine in proti osrednjemu delu prostranega gorovja

padavínska sénca -e -e ž *klimatogeogr.* pojav v prostranih visokih gorovjih, ko je zavetrno območje onstran visoke pregrade zavarovano pred prevladujočimi vlažnimi vetrovi, tako da je v primerjavi s privetnim bistveno manj namočeno

padavínska vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki pada iz oblakov **S:** atmosfêrska vóda, izpodnébna vóda, meteórna vóda, meteórska vóda

padavínski ínleks -ega -a m *hidgeogr.* razmerje med količino padavin in odtočno površino določenega območja **S:** pluviométrični ínleks **PRIM.:** količnik vódnega odtóka

padavínski režím -ega -a m *klimatogeogr.* razporeditev količine in vršte padavin med letom
GL: *klimatogeogr.* celínski padavínski režím, *klimatogeogr.* ekvatoriálni padavínski režím, *klimatogeogr.* kontinentálni padavínski režím, *klimatogeogr.* mediteránski padavínski režím, *klimatogeogr.* sredozémški padavínski režím

padavínsko zalédje -ega -a s *hidgeogr.* → vodozbirno obmóčje

paddy -ja [pédi] m *agr. geogr. gl.* pádi (1, 2, 3)

pádec -dca m *geomorf.* → stírmec

pádec réke -dca -- m *hidgeogr.* → stírmec réke

pádi -ja tudi paddy -ja [pédi] m (malaj., ang.) **1. agr. geogr.** riž, zlasti vršte brez lusk, ki prevladuje med kulturnimi rastlinami, gojenimi na terasah monsunske Jugovzhodne Azije **2. agr. geogr.** terasna parcela, na kateri se goji zlasti riž brez lusk **3. agr. geogr.** žetev riža brez lusk

pahljáčašta gúba -e -e ž *geomorf.* krožna guba s plaštmi, ki vpadajo simetrično v vseh smereh z osno ravnino, upognjeno pod vodoravno ploskvijo **S:** kúpola **PRIM.:** dóma, zabôjašta gúba

pájštva -e ž *geogr. nas., agr. geogr. ljud., nekđaj* preprošta sušilnica zlasti za sušenje lanu, sadja

páleoárktična biogeográfska régija -e -e -e ž *biogeogr.* biogeografska regija, ki obsega vso Evropo in večji del Azije, razen Južne in Jugovzhodne **PRIM.:** antárktična biogeográfska régija, avstrálsko-ázijska biogeográfska régija, etiópska biogeográfska régija, néoárktična biogeográfska régija, neotrópska biogeográfska régija, oceánska biogeográfska régija, orientálska biogeográfska régija

páleocén -a m *geomorf.* starejša epoha paleogena, med 65 in 56,5 milijoni let pred sedanjoštjo

páleogêa -e ž *biogeogr. gl.* páleogêja

páleogêja -e in páleogêa -e ž *biogeogr.* obsežno zoogeografsko kraljestvo z madagaskarsko, etiopsko in indijsko-malajsko zoogeografsko oblaštjo, ki obsega srednjo in južno Afriko, južni del Arabskega polotoka, Južno in Jugovzhodno Azijo, razen vzhodnih indonezijskih otokov **PRIM.:** ártkogêja, néogêja, nótogêja

páleogén -a m *geomorf.* starejša perioda terciarja, ki se deli na paleocen, eocen in oligocen
PRIM.: néogén

páleogeografija -e ž *spl. geogr.* del geologije, ki proučuje razmere v geološki preteklosti s poudarkom na spremembah v razporeditvi kopnega in morja

páleoklimatologija -e ž *klimatogeogr.* del klimatologije, ki proučuje Zemljino podnebje v preteklih geoloških obdobjih

páleokrás -a m *geogr. krasa* kras, nastal v preteklih geoloških obdobjih
GL: *geogr. krasa* álpski páleokrás

paleontologija -e ž *geomorf., biogeogr.* veda o življenju v geološki preteklosti in o njegovih preostankih, okaminah

paleosól -a m *pedogeogr.* prst, nastala zaradi vplivov podnebja in rastišstva v preteklih geoloških obdobjih

páleotrópis -a m *biogeogr.* florna oblašt, ki obsega severni del Afrike, južni del Arabskega polotoka, Južno in Jugovzhodno Azijo ter otoke Indijskega in Tihega oceana **S:** páleotrópska flórna oblášt **PRIM.:** antárktis, avstrális, holárktis, kapensis, neotrópis

páleotrópska biogeográfška régija -e -e -e ž *biogeogr.* → etiópska biogeográfška régija

páleotrópska flórna oblášt -e -e obláští ž *biogeogr.* → páleotrópis

páleozóik -a m *geomorf.* štari zemeljski vek, med 570 in 245 milijoni let pred sedanjostjo, ki se deli na periode kambrij, ordovicij, silur, devon, karbon in perm **PRIM.:** kenozóik, mezozóik, prædkámbrij

paléta -e ž *geogr. krasa* slikarski paleti podobna ploščata sigova tvorba, ki se v poševni legi razrašča iz dovodnega kanala v steni ali s stropa jame

palinologija -e ž *biogeogr.* veda, ki z analizo vrst fosilnega peloda raziskuje razširjenost rastišstva v preteklosti, s čimer posredno določa starost sedimentov

pálsa -e ž *geomorf.* pingu podobna nizka vzpetina, dvignjena zaradi leče ledu v šotni podlagi
PRIM.: píngo

paludologija -e ž **1.** *hidgeogr.* del hidrografije o močvirjih, barjih **2.** *hidgeogr.* veda, ki proučuje močvirja in barja **PRIM.:** limnologija (2)

pámpa -e ž *biogeogr.* štepa v Argentini in Urug-

vaju, na gošto porasla s travami in drugimi zelnatimi rastišlinami

panónska híša -e -e ž *geogr. nas.* pritlična kmečka híša, značilna za vzhodni del Slovenije, ki se navadno širi z dodajanjem novih celic, s položno, prvotno s slamo krito štreho **S:** vzhódnoslovénska híša

panónska vás -e vasí ž *geogr. nas., v Sloveniji* obcestna vas, v kateri so medsebojno enakomerno oddaljene stavbe razporejene istosmerno na eni ali obeh straneh prometnice, z zelo razvejanim prometnim omrežjem s krožnimi potmi in vaškim zemljiščem s prevladujočimi pravilnimi, ponekod tudi nepravilnimi delci
GL: *geogr. nas.* súbpanónska vás

panorámska kárta -e -e ž *kart.* → panorámski zemljevíd

panorámska kartografija -e -e ž *kart.* del kartografije, ki se ukvarja z izdelavo panoramskih grafičnih prikazov

panorámski zemljevíd -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje pogled na pokrajino s strani, navadno z višje razgledne točke **S:** panorámska kárta

pánrégija -e ž *polit. geogr.* regionalna zveza različnih geopolitičnih enot, navadno nadrejene in politično, vojaško, družbenogospodarsko podrejene geopolitične enote, npr. ameriška panregija z ZDA in njim pripadajočo geopolitično enoto Latinske Amerike

pantográf -a m *kart.* mehanična priprava za povečevanje ali pomanjševanje zemljevidov, načrtov v poljubno merilo

papirna indústrija -e -e ž *ind. geogr.* indústrijsko izdelovanje celuloze in papirja, zlasti iz lesa, predelanega odpadnega papirja **S:** proizvodnja in predeláva papírja

pára -e ž *hidgeogr.* voda v plinašem agregatnem stanju **S:** vódna pára (1)

parabólična sipína -e -e ž *geomorf.* → sfpašta sipína

paradígma -e ž **1.** *spl. geogr.* primer, zgled, vzorec **2.** *spl. geogr.* skupek pravil in metod, značilnih za določeno panogo, vejo geografije
GL: *spl. geogr.* geográfška trájnoštno-sónarávna paradígma

páraklímaks -a m *biogeogr.* razvojna štopnja v procesu menjavanja rastišinskih združb, ki jo

na poti proti klimaksu omejujejo neugodne rašne razmere

párakrás -a m *geogr. krasa* neizraziti kras v kamninah, ki so le deloma podvržene zakrasevanju, npr. v dolomitu, konglomeratu

paraláksa -e ž **1. mat. geogr.** razlika med odčitano in dejansko vrednostjo pri merjenju kakšne količine, do katere pride zaradi gledanja od strani pri odčitavanju **2. mat. geogr.** kot, pod katerim se vidi z oddaljene točke izbrana baza **3. mat. geogr.** mera za določanje razdalje med nebesnimi telesi **4. kart.** odstopanje od točnosti zaradi razlik v raztezanju papirja, folije

GL: *mat. geogr.* zvezdna paraláksa

paraléla -e ž *mat. geogr.* → vzporédnik

párametamórfna kamnína -e -e ž *geomorf.* metamorfna kamnina, nastala z metamorfozo sedimentne kamnine **PRIM.:** órtometamórfna kamnína

páramo -a m *biogeogr.* rastlinski pas v tropskih gorovjih Srednje in Južne Amerike, zlasti na njihovi vzhodni strani nad zgornjo gozdno mejo, na nadmorski višini med 3000 in 3500 m, za katerega je značilno vednozeleno rastlinstvo, ki ga sestavljajo zlasti visoke trave, blazinaste rastline

párendzína -e ž *pedogeogr., zastar.* debelejša rendzina z malo skeletnih delcev, na mehki karbonatni matični podlagi, npr. na laporju **S:** rendzína (2)

parazít -a m *biogeogr.* → zajedávec

parazitízem -zma m *biogeogr.* → zajedávstvo

parazitíski kráter -ega -ja m *geomorf.* bočni kráter, iz katerega pritekajo na površje skozi ožjo stransko žilo magma ali/in plini **S:** parazitíski stôžec **PRIM.:** stránski vulkán

parazitíski stôžec -ega -žca m *geomorf.* → parazitíski kráter

parcéla -e ž *agr. geogr.* najmanjši, natančno izmerjeni kos rodovitnega ali nerodovitnega zemljišča v lašti enega ali več lastnikov, pripadajoč posamezni katastrski občini, v zemljiškem katastru voden pod določeno številko **PRIM.:** zemljiški kós

parcelácija -e ž *geogr. nas.* razdelitev zemljišč na parcele zaradi lastninjenja ali določenega načina izkoriščanja, zlasti v gradbene namene

párk -a m *geogr. turizma* večje zeleno zemljišče,

navadno v meštu ali na gošto poseljenem območju, namenjeno sprehajanju, posedanju, druženju, igram na prostem

GL: *ind. geogr.* industrijski párk, *var. okolja* krajínski párk, *geogr. nas.* méštni párk, *var. okolja* narávni párk, *var. okolja* národní párk, *geogr. turizma* proštočasni párk, *var. okolja* régijski párk, *geogr. turizma* špórtni párk, *ind. geogr.* tehnolóški párk

párkovno mésto -ega -a s *geogr. nas.* → vftno mésto

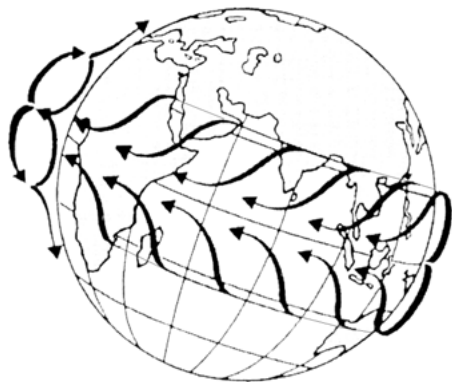
pás pasú m **1. spl. geogr.** obsežno razpotegnjeno ozemlje, območje, kjer se uveljavlja določen geografski pojav, proces **2. geomorf.** vodorravno usmerjen del površja kot del višinske pasovitosti vzpetin s podobnimi eksogenimi procesi

GL: *geogr. krasa* aeracijski pás, *biogeogr.* alpínski pás, *biogeogr.* álpski pás, *spl. geogr.* ártični pás, *hidgeogr., biogeogr.* bentální pás, *klimatogeogr., biogeogr.* bioklimátski pás, *agr. geogr.* bombážni pás, *spl. geogr.* boreální pás, *mat. geogr.* časóvni pás, *agr. geogr.* drevésni pás, *klimatogeogr.* ekvatoriální solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* ekvatoriální vlážnoštni podnébni pás, *geogr. krasa* epifreátični pás (1, 2), *geogr. krasa* freátični pás, *hidgeogr.* globokomôrski pás, *biogeogr., klimatogeogr.* gôrski pás, *geomorf.* kamniti pás, *klimatogeogr.* klimátski pás, *agr. geogr.* kmetíjski pás, *biogeogr.* kolínski pás, *agr. geogr.* korúzni pás, *hidgeogr.* litorální pás, *polit. geogr.* máloobmêjni pás, *agr. geogr.* mléčni pás, *biogeogr.* montánski pás, *geogr. krasa* nèprežéti pás, *hidgeogr.* nerítski pás, *biogeogr.* nivální pás, *biogeogr.* nižínski pás, *polit. geogr.* obmêjni pás, *biogeogr., agr. geogr.* orográfski bioklimátski pás, *geogr. krasa* pás gôlega visokogôrskega krása, *geogr. krasa* pás gôrskega ledeníškega krása, *demogeogr., agr. geogr.* pás lákote, *hidgeogr., biogeogr.* pelagiální pás, *klimatogeogr.* podnébni pás, *klimatogeogr., biogeogr.* podnébno-rastlíníski pás, *spl. geogr.* polárni pás, *klimatogeogr.* polárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* polárni vlážnoštni podnébni pás, *geogr. krasa* prežéti pás, *agr. geogr.* protivétni pás, *agr. geogr.* pšenični pás, *biogeogr.* rastlínski pás, *biogeogr.* snéžni pás, *klimatogeogr.* solárni klimátski pás, *klimatogeogr.* solárni podnébni pás, *geogr. krasa* spódnji nivální pás visokogôrskega krása,

geogr. krasa spódnji prehódní pás visokogórskega krása na gózdni mêji, *biogeogr.* súbalpínski pás, *spl. geogr.* súbálpski pás, *spl. geogr.* súbárktíčni pas, *hidgeogr.* súblitorálni pás, *spl. geogr.* súbpolárni pás, *klimatogeogr.* súbpolárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbpolárni vlážnoštni podnébni pás, *spl. geogr.* súbtrópski pás, *klimatogeogr.* súbtrópski solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski súhi vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski vlážni vlážnoštni podnébni pás, *hidgeogr.* súpralitorální pás, *klimatogeogr.* termální pás, *klimatogeogr.* tóplí pás, *klimatogeogr.* toplótní pás, *spl. geogr.* trópski pás, *geogr. krasa* vadózní pás, *biogeogr.* vegetacíjski pás, *biogeogr.* visokogórski pás, *spl. geogr.* višínski pás, *klimatogeogr.* vlážnoštní klimátski pás, *klimatogeogr.* vlážnoštní podnébni pás, *var. okolja* vodovárštveni pás, *geogr. nas.* zelêni pás, *spl. geogr.* zêmeljski pás, *geogr. krasa* zgórnji nivální pás visokogórskega krása, *spl. geogr.* zmérni pás, *klimatogeogr.* zmérni vlážnoštní podnébni pás, *klimatogeogr.* zmérno hládní pás, *klimatogeogr.* zmérno tóplí pás, *klimatogeogr.* zmérno tóplí solárni podnébni pás

pásar -ja m *kart.* → prijemáč

pasáti -ov m mn. *klimatogeogr.* štálni tropski vetrovi, ki pihajo z območja tropskega visokega tlaka ob povratnikih proti ekvatorju, na južni polobli z jugovzhoda in na severni polobli s severovzhoda

Shematični prikaz prevladujočih smeri pasatov

pasátni prótítók -ega -a m *hidgeogr.* pasatnemu toku nasproten mórski tok

GL: *hidgeogr.* medpasátni prótítók

pasátni tók -ega -a m *hidgeogr.* površínski mórski tok v ekvatorialnih šírinah severne in južne poloble, ki ga povzročajo pasati

GL: *hidgeogr.* pasátni prótítók

pasáža -e ž *geogr. krasa* → hodník

pás gólega visokogórskega krása pasú -- -- -- m *geogr. krasa* višínsko območje nad zgornjo gozdno mejo, za katero je značilen goli visokogorski ledeniški kras

pás górskega ledeniškega krása pasú -- -- -- m *geogr. krasa* višínsko območje pod zgornjo gozdno mejo, za katero je značilen gorski ledeniški kras

pasívni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledeník, ki se v zadnjem času nenehno krči **PRIM.:** aktivni ledeník (2)

pasívno obmóčje -ega -a s *plan.* gospodarsko slabo razvito območje, razpoznavno po povprečnih gospodarskih rezultatih glede na zmožnosti prebivalstva, ki ga poseljuje

pasji dnévi -ih dní m mn. *klimatogeogr.* obdobje hude poletne vročine na koncu julija in v začetku avgusta

pás lákote pasú -- m *demogeogr., agr. geogr.* svetovno območje s skoraj polovico prebivalstva našega planeta, ki s prehrano dnevno prejema nezadoštno količino energije ali pa je hrana enostranska zlasti zaradi pomanjkanja beljakovin živalskega izvora in vitaminov

pasóvni čas -ega časa m *mat. geogr.* → štándardni čas

pášna pravíca -e -e ž *agr. geogr.* pravica do paše na nekdanjih srenjskih in planinskih pašnikih, ki jo imajo posamezne kmetije, lašniki iz ene ali več vasi, skupine zakupnikov

pášna skúpnost -e -i ž *agr. geogr.* združenje pašnih upravičencev na določeni planini, ustanovljeno zaradi dogovarjanja o skupnih zadevah, povezanih z uspešnim gospodarjenjem na skupnem pašniku

pášna živinorêja -e -e ž **1.** *agr. geogr.* živinoreja, ki se ukvarja z rejo različnih domačih živali, zlasti goveda in drobnice, pri kateri dobi živina glavnino krme s pašo na pašnikih **PRIM.:** hlévska živinorêja **2.** *agr. geogr.* živinorejski kmetijski sistem na območjih z visoko- in nizkotravno štepo v novokoloniziranih deželah obeh Amerik in v Avstraliji, za katerega

je značilna ekstenzivna reja živine na velikih posestvih

pášnik -a m **1. agr. geogr.** s travami in drugimi zeliščnimi vrstami poraslo zemljišče, namenjeno zlašti paši domačih živali, ki se, razen čredink, ne kosi **2. agr. geogr.** s travami in drugimi zeliščnimi vrstami poraslo zemljišče kot temeljna katastrska zemljiška kategorija, v katero se lahko uvrščajo tudi travnata zemljišča, ki jih ni mogoče gospodarno izkoriščati zaradi štrmine, skalovitosti ali nedostopnosti, oziroma zemljišča, ki so delno ali popolnoma zarasla z grmičevjem, robidovjem **PRIM.:** trávnik (2)

GL: *agr. geogr.* čredínski pášnik, *agr. geogr.* ekstenzivni pášnik, *agr. geogr.* intenzívni pášnik, *agr. geogr.* planínski pášnik, *agr. geogr.* skúpní pášnik

pášništvó -a s *agr. geogr.* prvotna, najpreprostejša oblika živinoreje, ki se ukvarja z rejo udomačenih rastlinojedih živali zaradi potreb človeka po hrani, oblačenju, bivanju in vleki, pomoči pri delu

GL: *agr. geogr.* ekstenzívno pášništvó, *agr. geogr.* intenzívno pášništvó, *agr. geogr.* planínsko pášništvó, *agr. geogr.* selílnó pášništvó, *agr. geogr.* štacionárno pášništvó, *agr. geogr.* ustáljéno pášništvó

pášni upravičenec -ega -nca m *agr. geogr.* laštnik kmetije, ki ima pravico do paše na planini

pášno-kóšni sistém -ega -a m *agr. geogr.* intenziven kmetijski sistem s prevlado ustaljene pašne govedoreje, za katerega je značilno izmenično izrabljanje razpoložljivega travinja za pašo in košnjo, namenjeno pripravi silaže ali pridobivanju sena

pášno-kóšno gospodárstvó -ega -a s *agr. geogr.* kmetovanje, pri katerem prevladuje intenzivna govedoreja, temelječa na pašno-košnem sistemu

pátina -e ž *geomorf.* preperela površinska plast kamnine, ki se kemično in barvno razlikuje od nepreperle podlage **PRIM.:** skórja

patriarhát -a m *spl. geogr.* družbena ureditev, pri kateri ima v družbeni skupnosti ali družini odločujočo vlogo najstarejši moški **PRIM.:** matriarhát

PCB-ji PCB-jev [pecebé] m mn. (ang. poly-

chlorinated biphenyls) krajšava *var. okolja* → póliklorírani bifeníli

PDM PDM-ja [pəðəmə] m krajšava *agr. geogr.* → polnovrédna délovna móč

PE PE-ja [peé-êja] m krajšava *var. okolja* → populacijski ekvivalént

peč peči ž **1. geomorf.** skala, zlašti večja **2. geomorf., ljud.** jama, votlina, zlašti v skali

pečévje -a s *geomorf., ljud.* štrm, razčlenjen skalnat svet

pečína -e ž *geogr. krasa, ljud., na Krasu* kraška jama

pedalfêri -ov m mn. *pedogeogr.* pršti, nastale zaradi vplivov vlažnega podnebja, za katere je značilna vsebnost železa, aluminija in njunih spojin **PRIM.:** pedokáli

pedimènt -ènta m *geomorf.* položno, rahlo vbočeno in z drobirjem prekrito skalno pobočje na vznožju gora z golimi ostenji v puščavskem okolju **PRIM.:** bajada, pediplén, penepmén, piedmónt

GL: *geomorf.* kriopedimènt

pedimentizácija -e ž *geomorf.* → pediplenizácija

pediplén -a m *geomorf.* razkrita ali s tanko plastjo odkladnin prekrita uravnava z redkimi osamelci, navadno nastala z združitvijo pedimentov v puščavskem okolju **PRIM.:** pedimènt, penepmén

pediplenizácija -e ž *geomorf.* uravnavanje površja na območjih s sušnim podnebjem, za katero je značilno razširjanje pedimentov ob vzporednem odmikanju pobočja na škodo okoliškega višavja **S:** pedimentizácija **PRIM.:** penepnenizácija

pedogenétski dejávník -ega -a m nav. mn. *pedogeogr.* vsak od dejavnikov, ki vpliva na nastanek, razvoj in laštnosti pršti, zlašti matična podlaga, podnebje, voda, relief, organizmi, delovanje človeka **S:** tlotvórni dejávník

pedogenétski procés -ega -a m nav. mn. *pedogeogr.* fizikalni, kemični in biološki procesi, ki povzročajo nastanek, razvoj in oblikovanje pršti, zlašti preperevanje matične podlage, humifikacija, oglejevanje, zaslanjevanje **PRIM.:** pedogenéza

pedogenéza -e ž *pedogeogr.* celota fizikalnih, kemičnih in bioloških procesov, ki vplivajo

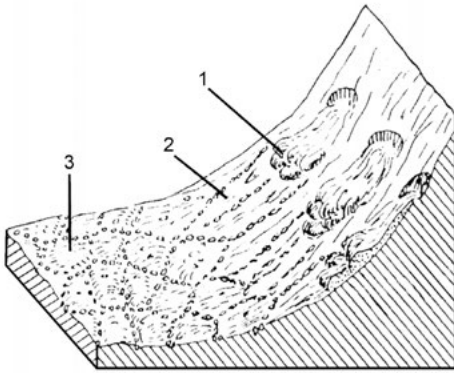
- na nastanek, razvoj in oblikovanje pršti **S**: genéza prští **PRIM.:** pedogenétski proces
- pedogeografija** -e ž *spl. geogr.* veja fizične geografije, ki proučuje pršti kot del pokrajine in njihovo povezanost z drugimi pokrajinskimi dejavniki **S**: edáfogeografija, geografija prští
- pedogeográfska regionalizácija** -e -e ž *klimatogeogr.* razdelitev ozemlja na pršteno homogena območja, regije prští
- pedokáli** -ov m mn. *pedogeogr.* prští, nastale zaradi vplivov suhega podnebja, za katere je značilna vsebnost kalcija in njegovih spojin **PRIM.:** pedalfêri
- pédoklíma** -e ž *pedogeogr.* → klíma prští
- pédoklímaks** -a m *pedogeogr.* stanje prští, ko so njene laštnosti v ravnovesju z okoljskimi dejavniki, zlasti s podnebjem
- pedologija** -e ž *pedogeogr.* veda, ki se ukvarja s proučevanjem nastanka, razvoja, rodovitnosti in drugih laštnosti prští (tal)
- pedolóška kárta** -e -e ž *kart.* → pedolóški zemljevíd
- pedolóška vóda** -e -e ž *hidgeogr.* voda v različnih oblikah v prští
- pedolóški zemljevíd** -ega -a m *kart.* tematski zemljevíd, ki prikazuje pedolóške značilnosti določenega območja **S**: pedolóška kárta
- pedón** -a m *pedogeogr.* najmanjša tridimenzionalna enota prští, praviloma šesterkotne oblike, s površino med 1 in 10 m², ki sega do spodnje meje genetskih horizontov
- pédosekvénca** -e ž *pedogeogr.* skupina prští, v kateri se značilne prští pojavljajo v določenem zaporedju **PRIM.:** krónosekvénca
- pedosféra** -e ž *spl. geogr., pedogeogr.* zgornji del litosfere, v katerem potekajo pedogenetski procesi **S**: odêja prští
- pelagiál** -a m *hidgeogr., biogeogr.* območje jezerske ali morske vode brez stika z dnem kot življenjsko okolje organizmov **S**: pelagiálni pás **PRIM.:** batipelagiál, bentál, hemipelagiál
- pelagiálni pás** -ega pasú m *hidgeogr., biogeogr.* → pelagiál
- pelágični mórski sedimènt** -ega -ega -ênta m *geomorf.* sediment, nastal v morju, globokem od 800 m do 4000 m **PRIM.:** abisálni mórski sedimènt, batiálni mórski sedimènt, nerítični mórski sedimènt
- pelódna analíza** -e -e ž *biogeogr.* metoda za določanje deleža in vršte peloda posamezne rastlinske vršte v usedlinah
- peloídi** -ov m mn. *geogr. turizma* organske ali/in anorganske snovi, ki se kot vodne naplavine uporabljajo za zdravilne kopeli, npr. močvirske, blatne kopeli
- penepplén** -a m *geomorf.* rahlo valovito ali skoraj ravno površje s položnimi razvodji na nižji nadmorski višini, nastalo z dolgotrajnim zniževanjem gorovij in zmanjševanjem pobočnih naklonov, po Davisu tretja oziroma zadnja faza razvoja površja **PRIM.:** pedimènt, pediplén
- penepplenizácija** -e ž *geomorf.* uravnavanje Zemljinega površja z zmanjševanjem pobočnih naklonov zaradi eksogenih procesov, pri čemer nastajajo peneppleni **PRIM.:** pediplenizácija
- penitènt** -ênta m *hidgeogr.* → spokórnik
- peón** -a m (šp.) *agr. geogr., v latinskoameriškem okolju* kmetijski delavec na latifundiji, ki je lahko najet ali je z njenim lastnikom v polfevdalnem odnosu
- pereniálna réka** -e -e ž *hidgeogr.* → stálna réka
- pereniálno jézero** -ega -a s *hidgeogr.* → stálno jézero
- perestrójka** -e ž *polit. geogr.* politika v nekdanji Sovjetski zvezi, ki jo je zaradi demokratizacije družbe in postopnega uvajanja načel tržnega gospodarstva leta 1985 uvedel predsednik Mihail Gorbačov
- perhumídna klíma** -e -e ž *klimatogeogr.* → perhumídno podnébje
- perhumídno podnébje** -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje z najvišjo stopnjo vlažnosti **S**: perhumídna klíma
- peridotít** -a m *geomorf.* temna, zelenkaša, rjavkaša do skoraj črna ultrabazična globočnina
- perigêj** -a m *mat. geogr.* → prizémlje
- periglaciál** -a m **1.** *geomorf.* pojav, povezan s periglacialnim podnebjem in trajno zamrznjenimi tlemi na današnjih polarnih, subpolarnih in visokogorskih ledeniških območjih, najbolj razširjen v času pleistocenskih ohladitev **2.** *klimatogeogr., geomorf.* manjše ali večje območje s periglacialnim podnebjem na polarnih,

subpolarnih ali visokogorskih ledeniških območjih, kjer se pojavlja permafrost **3. geomorf.** ozemlje med poledenelim in gozdnatim površjem, kjer se uveljavljajo periglacialni procesi

periglaciálna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → periglaciálno podnebje (1, 2)

periglaciálna kráška oblíka -e -e -e ž *geomorf. krasa* → predledeniška kráška oblíka (2)

periglaciální pojáv -ega -a m **1. geomorf.** reliefna oblíka, nastala z geomorfološkimi procesi na območju z borealnim podnebjem **2. geomorf.** reliefna oblíka, nastala z geomorfološkimi procesi na območju med ledeniki in z gozdom poraslim površjem

1 – soliflukcija
2 – razbrazdano površje
3 – strukturna tla

Nekateri značilni periglacialni pojavi

periglaciální procés -ega -a m nav. mn. **1. geomorf.** geomorfološki proces na območju z borealnim podnebjem **2. geomorf.** geomorfološki proces na območju med ledeniki in z gozdom poraslim površjem

periglaciální skální tók -ega -ega -a m *geomorf.* počasi se premikajoče periglacialno skalovje na pobočju

periglaciální vršáj -ega -a m *geomorf.* vršáj na območju s periglacialnim podnebjem

periglaciálno podnebje -ega -a s **1. klimatogeogr.** podnebje na ožjih območjih ledenikov, zlasti na polarnih, subpolarnih, visokogorskih in zmerno hladnih območjih severne poloble, ki povzroča nastanek permafrosta, kriotur-

batne pojave, preperevanje zaradi zmrzali **S:** periglaciálna klíma **2. klimatogeogr.** podnebje območja med zgornjo gozdno in snežno mejo **S:** periglaciálna klíma

periglaciálno skalóvje -ega -a s *geomorf.* oglati skalni bloki, na gošto posejani na ravnem ali malo nagnjenem površju, nastali v periglacialnih razmerah zaradi zmrzalnega preperevanja živoskalne podlage in s soliflukcijo preneseni različno daleč od izvora

perigonálna tlà -ih tál s mn. *geomorf.* → strukturna tlà

perihélij -a m *mat. geogr.* → prisónčje

perióda -e ž *geomorf.* del zemeljskega veka, ki se deli na epohe **PRIM.:** epóha, geolóško obdóbjje, zémeljski vék

periódíčna réka -e -e ž *hidgeogr.* → občásna réka

periódíčni izvír -ega -a m *geomorf. krasa* → zaganjálka

periódíčni móřski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* → obdóbní móřski tók

periódíčno jézero -ega -a s *hidgeogr.* → obdóbnó jézero

periódíčno kolébanje ledeníkov -ega -a -- s *hidgeogr.* redno ponavljajoče se spreminjanje velikosti in oblike ledenikov, ki ga povzročajo obdobjne spremembe podnebja **PRIM.:** nèperiódíčno kolébanje ledeníkov

perkolácija -e ž *hidgeogr.* → influácija

pêrm -a m *geomorf.* najmlajša perioda paleozoika, med 290 in 245 milijoni let pred sedanjoštjo

permafrost -a m *hidgeogr., geomorf.* trajno zamrznjena tla na območju z mrzlim podnebjem, ki se različno na debelo pojavljajo v različnih globinah **S:** merzlotà, tjàle **PRIM.:** podzémni léd

GL: *hidgeogr., geomorf.* fosilni permafrost, *hidgeogr., geomorf.* góřski permafrost, *hidgeogr., geomorf.* izolirani permafrost, *hidgeogr., geomorf.* prekínjeni permafrost, *hidgeogr., geomorf.* recéntni permafrost, *hidgeogr., geomorf.* sklénjeni permafrost, *hidgeogr., geomorf.* spódnja mëja permafrosta, *hidgeogr., geomorf.* zgórnja mëja permafrosta

permakultúra -e ž *var. okolja* poskus uštvvarjanja uravnovešenega človekovega okolja, temelječ na opazovanju, proučevanju naravnega okolja

in njemu prilagojenih tradicionalnih načinov kmetovanja

permanéntna réka -e -e ž *hidgeogr.* → stálna réka

permanéntno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → stálno nasélje

persisténcia -e ž *var. okolja* obstojnost, nerazgradljivo kemičnih snovi, ki onesnažujejo okolje, npr. fitofarmaceutvskih sredstev **PRIM.:** karénca

personálna infrastrukúra -e -e ž *geogr. nas.* → družbena infrastrukúra

perspektívna projékcija -e -e ž *kart.* azimutna projekcija, pri kateri se koordinatna mreža, navadno poldnevnikov in vzporednikov, prenaša na ravno ploskev s pomočjo projekcije žarkov iz določene točke, projekcijskega središča

perturbácija -e ž *mat. geogr.* motnja v gibanju nebesnih teles, ki se pojavi zaradi težnosti drugih nebesnih teles

GL: *mat. geogr.* sekulárna perturbácija

perutnínarstvo -a s *agr. geogr.* panoga živinoreje, ki se ukvarja z rejo kokoši, rac, gosi, puranov in drugih udomačenih ptic, zlasti za meso, jajca in perje

pések -ska m **1.** *pedogeogr.* mineralni delci v prsti s premerom od 2 mm do 0,02 mm **2.** *geomorf.* nevezana klastična usedlina, ki jo sestavljajo mineralna zrna s premerom od 2 mm do 0,02 mm

GL: *geomorf., pedogeogr.* drôbni pések, *geomorf., pedogeogr.* gróbi pések, *geomorf.* korální pések, *geomorf.* potujóči pések (1, 2), *geomorf.* žíví pések

peskokòp -ópa m *ind. geogr.* površinski kop na peščenem zemljišču, namenjen pridobivanju, drobljenju peska

peskòvnik -a m *geomorf.* naprava za simuliranje erozijskih in denudacijskih procesov v sedimentih na spremenljivi podlagi, ob delovanju umetno reguliranega vodnega pretoka in njegovega vpliva na oblikovanje površja

pešticíd -a m nav. mn. *var. okolja, agr. geogr.* okolju lahko škodljivo, navadno sintetično sredstvo, ki se zlasti v kmetijstvu uporablja za neselektivno zatiranje škodljivih organizmov, plevla in povzročiteljev bolezni kulturnih rastlin **PRIM.:** biocíd, fungicíd, herbicíd, insekticíd

peščéna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt, ki vsebuje v vsem profilu nad 85 % peščenih delcev

peščéna puščáva -e -e ž *geomorf.* → érg

peščéna sipína -e -e ž *geomorf.* vetrna ali ledeniška akumulacija peska **S:** peščína

peščéni vihár -ega -ja m *klimatogeogr.* orkanski veter, ki prenaša oblak peska **PRIM.:** hábub

peščénják -a m *geomorf.* klastična sedimentna kamnina, nastala z vezavo zrn peska

péščeva cóna -e -e ž *geogr. nas.* → cóna za péšce

peščína -e ž *geomorf.* → peščéna sipína

petrografíja -e ž *geomorf.* veda, ki proučuje mineralno in kemično sestavo kamnin, njihove lastnosti in njihovo sistematizacijo, razvrščanje

petrologíja -e ž *geomorf.* veda, ki proučuje nastanek kamnin in njihovo spreminjanje, razširjenost **S:** kamninoslòvje

pH pH-ja [pehá] m (lat. *potentia hydrogenium*) krajšava *pedogeogr.* enota za merjenje reakcije prsti, ki se izraža kot negativni logaritem koncentracije aktivnosti vodikovih ionov

phaeozem -a [feozém] m *pedogeogr. gl.* feozém

phaozem -a [fáozem] m **gl.** feozém

P-horizónt -a [pé] m *pedogeogr.* → antropogéní horizónt

piedmónt -a m *geomorf.* rahlo nagnjena ravnica na gorskem vznožju, ki jo od štrmega pobočja loči izrazita pobočna stopnja **PRIM.:** pedimént, podgórije, podnóžje

piedmóntska poledenítev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* pahljačašta ledeniška gmota, ki nastaja iz dolinskega ledenika in pokriva del ravnine pod gorami, značilna za južno in severno vznožje Alp, v pleistocenu tudi za Blejski kot in Radovljiško kotlino **PRIM.:** predgórska poledenítev

piedmóntsko kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje z večinoma obdobjnim pritokom prodonosnega hudournika z okoliških gora

piemónt -a m *polit. geogr.* izhodiščna država, ki se je začela postopoma razširjati po vsem narodnoštnem ozemlju

piezométer -tra m *geogr. krasa, hidgeogr.* → piezométrični nivó (1)

piezométrična vódna gladína -e -e -e ž *geogr. krasa, hidgeogr.* vodna gladina v povezanih

kraških votlinah, ki se od izvira v zaledje dviguje po zakonitostih veznih posod

piezométrični nivó -ega -ja m **1. geogr. krasa, hidgeogr.** domnevna ploskev, do katere v kraški notranjosti po sistemu veznih posod sega gladina podzemne vode, ki se glede na vodne razmere nenehno spreminja **S:** piezométer **PRIM.:** gladina kráške vóde **2. hidgeogr.** → hidroštátični nivó

pijáni gózd -ega -a m **biogeogr., geomorf.** gozd z drevesi, ki jim je soliflukcija spremenila prvotni položaj

píksel -sła m **kart.** najmanjša enota rastrske digitalne slike

GL: *kart.* goštóta píkslov

píngo -a m (inuit.) **geomorf.** vzpetina na območju permafrošta, visoka do več deset m in široka od 30 m do 600 m, iz sedimentov na površju in ledu pod njimi, nastala zaradi zmrzovanja podtalnice v lečašto ledeno jedro in njegovega širitvenega pritiska na krovne plasti **PRIM.:** pálsa

GL: *geomorf.* ugrézrnjeni píngo

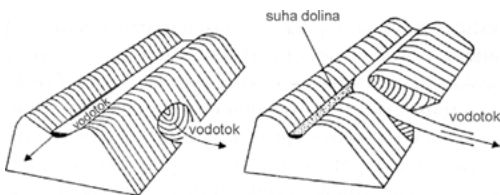
pionírska rastlína -e -e ž **biogeogr.** rastlina, ki se prva naseli na golih, ogolelih kamnitih, peščenih tleh, v skalnih razpokah

pionírska združba -e -e ž **biogeogr.** rastlinska združba, ki prva porašča gola, ogolela kamnita, peščena tla, skalne razpoke

pionírsko nasélje -ega -a s **geogr. nas.** naselje, ki je izhodiščna točka kolonizacije določene pokrajine

piramídašti vrh -ega -a m **geomorf.** vrh v obliki piramide **PRIM.:** kôpašti vrh, stôžčašti vrh

pirateríja -e ž **geomorf.** skrajšanje reke ali/in njenih pritokov v zgornjem toku zaradi širjenja sosednjega porečja **S:** pretočítev réke **PRIM.:** obglávljena réka, zádenjska erozíja

Nastanek piraterije

pirofít -a m **biogeogr.** rastlina, prilagojena živ-

ljenjskim razmeram na rašišču, ki ga občasno opustošijo požari

piroklášt -a m **geomorf.** kamninski delec, ki nastane z vulkanskim izbruhom **PRIM.:** lápil, téfra, vulkánska bómbo, vulkánski pepél

pirokláštična kamnína -e -e ž **geomorf.** kláštična kamnina, sestavljena iz nakopičenega vulkanskega gradiva, ne glede na način nastanka ali transporta **S:** pirokláštít

GL: *geomorf.* pirokláštična sediméntna kamnína

pirokláštična sediméntna kamnína -e -e -e ž **geomorf.** sedimentna kamnina, nastala z vezavo vulkanskega gradiva **PRIM.:** biokémična sediméntna kamnína, kláštična sediméntna kamnína

pirokláštični tók -ega -a m **geomorf.** vroča zmes vulkanskih plinov, pepela, lavnih kapljic in piroklaštov, ki se s stôžca delujočega vulkana zaradi težnosti z veliko hitrostjo pomika po pobočju navzdol **PRIM.:** žaréči oblák

pirokláštít -a m **geomorf.** → pirokláštična kamnína

píscikultúra -e ž **agr. geogr.** umetno gojenje sladkovodnih ali morskih rib za prodajo

pítna vóda -e -e ž **var. okolja, hidgeogr.** voda za pitje, pripravljane hrane, ki je v Sloveniji praviloma bištra, brezbarvna, s temperaturo od 8 °C do 12 °C, z ustreznimi minerali in brez zdravju škodljivih snovi, povzročiteljev bolezní **PRIM.:** hladílna vóda, kopálna vóda, tehnolóška vóda

GL: *var. okolja, hidgeogr.* jávna oskřba s pítno vódo, *var. okolja* kloríranje pítne vóde, *var. okolja* ozoníranje pítne vóde, *var. okolja, hidgeogr.* zdrávštveno uštrézna pítna vóda

pizolít -a m **geogr. krasa** → jámski bíser

plája -e in playa -e [plája] ž (šp.) **1. geomorf.** naplavna ravnica iz drobnega peska ali soli, ki jo v kotanji ustvarjajo naplavine hudournikov, lahko obdobjno preplavljena s plitvim slanim jezerom, značilna za sušno ameriško okolje **PRIM.:** sébha, šót (2) **2. hidgeogr.** obdobjno, navadno slano jezero, ki preplavlja naplavno ravnico v kotanji v sušnem okolju **PRIM.:** šót (1)

planét -a m **mat. geogr.** večje nebesno telo, ki ne seva lašne svetlobe in ga osvetljuje svetloba

najbližje zvezde, okrog katere se giblje po uštaljeni tirnici **S:** premičnica

planetarij -a m **1. mat. geogr.** naprava, ki ponazarja gibanje nebesnih teles, kakor se vidijo z Zemlje **2. mat. geogr.** prostor ali stavba, kjer je nameščena ta naprava **3. mat. geogr.** model planetnega sistema z mehanizmom, ki prikazuje njegovo sestavo in gibanja v njem

planetárni ékosištem -ega -a m *po kr. ekol.* ekosištem, ki obsega celotno Zemljo

planetárni vódní obtòk -ega -ega -óka m *hid-geogr.* → hidrográfski cíkel

planetárno króženje zraka -ega -a -- *sklimato-geogr.* kroženje zraka v smeri poldnevnikov in v okviru sosednjih zračnih celic **S:** globálna zračna cirkulácija, globálno króženje zraka **PRIM.:** globálna zračna cirkulácija, globálno króženje zraka

planetárno okólje -ega -a s *var. okolja* celota okoljskih sestavin na Zemlji, ki s svojimi značilnostmi omogoča življenje na planetarni ravni, vpliva nanj **PRIM.:** geográfsko okólje, lokálno okólje, regionálno okólje

planiméter -tra m *kart.* priprava za merjenje površine ploskev na zemljevidih, katastrskih načrtih, risbah

planimetríranje -a s *kart.* merjenje površine ploskev na zemljevidih, katastrskih načrtih, risbah s planimetrom

planína -e ž **1. agr. geogr.** pašnik, navadno s paširskimi stanovi, namenjen paši živine v poletnih mesecih v visokogorju ali sredogorju, ki se razlikuje glede na nadmorsko višino, obdobje paše, namen, vrsto pasoce se živine, lastništvo **S:** planínski pášnik, planšarija (2) **PRIM.:** gôra (3), prèdplanína **2. geomorf., ljud.** gora ali gorovje

GL: *agr. geogr.* aktivna planína, *agr. geogr.* govêja planína, *agr. geogr.* kónjska planína, *agr. geogr.* mléčna planína, *agr. geogr.* opuščena planína, *agr. geogr.* ôvčja planína, *agr. geogr.* požárna planína, *agr. geogr.* prehódna planína, *agr. geogr.* prva planína, *agr. geogr.* senožetna planína, *agr. geogr.* srénjska planína, *agr. geogr.* visokogôrska planína, *agr. geogr.* zasébná planína

planínska kárta -e -e ž *kart.* → planínski zemljevíd

planínski mējní prehòd -ega -ega -óda m *polít. geogr., geogr. turizma* nenadzorovan mejni

prehod v gorah, čez katerega je po urejeni in posebej označeni planinski poti pod meddržavno določenimi pogoji mogoče za krajši čas prečkati državno mejo **PRIM.:** kmetíjski mējní prehòd, mèddržávni mējní prehòd, mèdnárodní mējní prehòd, obmējní mējní prehòd

planínski pášnik -ega -a m *agr. geogr.* → planína (1)

planínski zemljevíd -ega -a m *kart.* zemljevid, prirejen posebej za planince, pohodnike po gorah, vzpetem svetu **S:** planínska kárta

planínsko gospodárstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetovanje, pri katerem prevladuje pašna živinoreja v povezavi s planinskim pašništvom

planínsko pášništvo -ega -a s *agr. geogr.* pašništvo s poletno pašo živine na planinskih pašnikih v visokogorju in sredogorju **S:** plánšarstvo **PRIM.:** tranzimánsa

planíranje -a s *plan.* vnaprejšnje razmišljanje zlasti o spremembah na določenem območju, pri čemer se na podlagi analiz stanja in razvojnih usmeritev izbirajo, sprejemajo, določajo, predlagajo ustrezní ukrepi za dosego zelenih cíljev, učinkov **S:** načrtovánje

GL: *plan.* krajínsko planíranje, *plan.* planíranje razvója podežélja, *plan.* prostórsko planíranje, *plan.* regionálno planíranje, *plan.* regionálno prostórsko planíranje, *plan.* rurálno planíranje, *plan.* urbaníštíčno planíranje

planíranje razvója podežélja -a -- -- s *plan.* → rurálno planíranje

planjáva -e ž *geomorf.* zložno, planotašto površje v gorah

plánkton -a m *biogeogr., hidgeogr.* skupnoš v vodi lebdečih mikroskopsko majhnih živali, rastlin **PRIM.:** nékton

GL: *biogeogr., hidgeogr.* fítoplánkton, *biogeogr., hidgeogr.* rastlínski plánkton, *biogeogr., hidgeogr.* zóoplánkton, *biogeogr., hidgeogr.* živálski plánkton

planosól -a m *pedogeogr.* prst, nastala na ravnem površju ali v kotanjah zaradi slabe odcednosti

planôta -e ž *geomorf.* obsežno, precej ravno ali rahlo razgibano površje, ki je s strmimi pobočji vidno omejeno od sosedstva, navadno v večji nadmorski višini na kopnem ali pod morjem **S:** plató, raván (2) **PRIM.:** víšávje

GL: *geomorf., geogr. krasa* kráška planôta, *geomorf., geogr. krasa* nízka kráška planôta, *geomorf. nízka planôta, geomorf. púhlična planôta, geomorf., geogr. krasa* visôka kráška planôta, *geomorf. visôka planôta*

planôtašta poledenitev -e -tve ž *hideogr., geomorf.* ledeniški pokrov, ki prekriva planotašto gorovje in sega z ledeniški jeziki navzdol po pobočjih

planôtašto gorôvje -ega -a s *geomorf.* gorovje, kjer prevladujejo vršne planote

plánska régija -e -e ž *plan.* zaokroženo območje načrtovanja, udejanjanja in spremljanja učinkov predvidenih dejavnosti, razvoja na področju prostorskega ali regionalnega planiranja **S:** téhnična régija (2)

plánsko gospodarstvo -ega -a s *plan., ind. geogr.* gospodarska ureditev, v kateri je celotno gospodarsko dogajanje usmerjano, načrtovano in vodeno iz enega centra, brez upoštevanja načela ponudbe in povpraševanja na trgu **S:** centrálno plánsko gospodarstvo **PRIM.:** svobodno tížno gospodarstvo

planšaríja -e ž **1.** *geogr. nas.* poleti sezonsko naseljeno bivališče na planinskih pašnikih, ki ga sestavljajo stan, hlev in ponekod pomožna gospodarska poslopja **2.** *agr. geogr., neustr.* → planína (1)

plánšarski kmečki dóm -ega -ega -a m *geogr. nas.* sezonsko naseljen kmečki dom, značilen za planinske pašnike, kjer je prevladujoča kmetijska dejavnost živinoreja

plánšarsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* izvorno polnomadsko občasno kmečko naselje na planinskih pašnikih Alp, Pirenejev, Karpatov, Dinarskega gorovja, Himalaje

plánšarstvo -a s *agr. geogr.* → planínsko pášništvo

planšét -a m *kart.* → kartográfska míza

plánta -e ž *agr. geogr., v Sredozemlju* vinograd na ravnini, v katerem so vinski trti v oporo drevesa različnih vrst

plantáža -e ž **1.** *agr. geogr.* veliko posestvo v tropskem in subtropskem podnebnem pasu, v lašti posameznika ali delniške družbe, na katerem se navadno kot monokultura pridelujejo tržno visoko donosni pridelki **2.** *agr. geogr.* → nasàd (1)

GL: *agr. geogr., var. okolja* gózdna plantáža

plantázni sadovnják -ega -a m *agr. geogr.* zemljišče, ki praviloma meri vsaj 10 ha, zasajeno z razmaknjenim sadnim drevjem, intenzivno oskrbovanim s kmetijsko mehanizacijo in zaščitnimi sredstvi, od sedemdesetih let 20. stoletja katastrska zemljiška kategorija

plantázništvo -a s *agr. geogr.* → plantázno kmetijstvo

plantázno kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* specializirano, tržno usmerjeno kmetijstvo na plantažah, kjer se pridelujejo zlasti plodovi tropskih in subtropskih kulturnih rastlin, namenjenih zlasti porabi v razvitih državah zmernotoplega pasu **S:** plantázništvo

plastenják -a m *agr. geogr.* s plastičnimi materiali pokrit ali nadkrit, lahko ogrevan rastlinjak, namenjen intenzivnemu pridelovanju vrtnin, sadnih in okrasnih rastlin, rezanega cvetja **PRIM.:** šteklenják

plástični modél reliéfa -ega -a -- m *kart.* tridimenzionalni model prikaza Zemljinega površja v lesu, mavcu, pri katerem so zaradi večje nazornosti višine glede na vodoravne razdalje nekajkrat povečane

plástikultúra -e ž *agr. geogr.* intenzivno gojenje kulturnih rastlin v rastlinjakih

plástnata kamnína -e -e ž *geomorf.* → sedimentna kamnína

plástnica -e ž *kart., geomorf.* → izohípsa

plastovíta erozija -e -e ž *pedogeogr.* → površínska erozija prští

plastovíti ognjeník -ega -a m *geomorf.* → strátovulkán

plastôvna vóda -e -e ž *hideogr.* podzemna voda v prepustni plasti med neprepustnima plastema, navadno pod hidrostatskim pritiskom **S:** skladôvna vóda

plát plátí ž *geomorf.* gladka, ravna skalnata površina v steni

plató -ja m *geomorf.* → planôta

plátónsko léto -ega -a s *mat. geogr.* čas obhoda nebesne osi okrog tečaja ekliptike zaradi precesije, ki traja 25.729 let

plavajóci kómpas -ega -a m *kart.* kompas, ki je zaradi ublažitve nihanja nameščen na ploskvi, plavajoči v tekočini **S:** tekočínski kómpas

plavajóci léd -ega ledú m *hideogr.* večji kosi ledu, plavajoči na reki, jezeru ali morju

plavína -e ž *geomorf.* → plávje

plávje -a s *geomorf.* drobno kamninsko in drugo gradivo, ki ga nosi s seboj in naplavlja turbulentni vodni tok **S:** plavína **PRIM.:** suspénzija (2)

plávljenje lesá -a -- s *agr. geogr.* organizirano spravilo lesa po tekočih vodah z območij sečnje do žag, značilno za prometno slabo povezane, redko poseljene pokrajine, pri nas zamrlo z gradnjo gozdnih cest **PRIM.:** splavárstvo

playa -e [plája] ž *geomorf. gl.* plája

pláz plazú m **1. geomorf., hidgeogr.** premikanje gmote kamenja, pršti, snega, ledu s polzenjem, plazenjem ali tokom, zlasti zaradi težnosti **2. geomorf.** odkladnina, ki jo je odložil plaz **3. geomorf.** vdolbina, območje, kjer se pogosto prožijo plazovi

GL: *hidgeogr.* izrédni pláz, *geomorf.* kamniti pláz, *hidgeogr.* klóžašti pláz, *hidgeogr.* ledéni pláz, *hidgeogr., geomorf.* ledeniški pláz, *hidgeogr.* maksimální obség snéžnega plazú, *hidgeogr.* napóka plazú, *hidgeogr.* nëomejêni pláz, *hidgeogr.* običajni pláz, *geomorf., hidgeogr.* obmóčje gibanja plazú (1, 2), *geomorf., hidgeogr.* obmóčje odláganja plazú, *geomorf., hidgeogr.* obmóčje próženja plazú, *hidgeogr.* omejêni pláz, *geomorf.* podmôrski pláz, *hidgeogr.* pršni pláz, *hidgeogr.* snéžni pláz, *hidgeogr.* tálni pláz, *hidgeogr.* usmérjeni pláz, *hidgeogr.* vrhnji pláz, *geomorf.* zémeljski pláz

plazič -iča m *hidgeogr.* manjša gmota snega, ki se sproži na strmem pobočju in se kmalu zaustavi **S:** omèl, osíp

plazína -e ž *geomorf., hidgeogr.* osrednji, navadno najdaljši del plaznice, kjer je hitroš plazovine praviloma največja, njeno gibanje pa enakomerno **S:** obmóčje gibanja plazú (2)

plazíšče -a s *geomorf.* → plazovíto obmóčje

plazljívo obmóčje -ega -a s *geomorf.* → plazovíto obmóčje

plazníca -e ž **1. geomorf.** drsna ploskev zemeljskega plazú **2. hidgeogr.** celotna površina snéžnega plazú od območja próženja do območja odláganja **3. hidgeogr.** sled, ki jo na površju naredí snežni plaz **4. geomorf.** podlaga snéžnega plazú v kopnih razmerah glede na zaraščenoš, rabo tal

plazovína -e ž *geomorf., hidgeogr.* gmota splazelega gradiva, snega

plazovíto obmóčje -ega -a s *geomorf.* območje, na katerem se pogosto prožijo plazovi **S:** plazíšče, plazljívo obmóčje, plazóvje

plazóvje -a s *geomorf.* → plazovíto obmóčje

plazóvna brázda -e -e ž *geomorf.* plazina, po kateri se snežni plazovi trgajo in obnavljajo **S:** lavínska brázda

plazóvni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledeník, v katerem nastaja led iz snega, ki ga odlagajo plazovi **S:** lavínski ledeník

pláža -e ž **1. geomorf.** nizka, skoraj ravna obala iz drobnozrnate naplavine **S:** žaló **2. geogr. turizma** kraj, prostor ob vodi, prirejen za kopanje, sončenje

plebiscít -a m *polit. geogr.* neposredno odločanje polnoletnih državljanov določene države o pomembni politični, gospodarski, okoljski zadevi

pleistocén -a m **1. klimatogeogr., geomorf.** štaréjša epoha kvartarja, za katero je značilno menjavanje ohladitev in otoplitev **S:** dilúvij (3) **PRIM.:** holocén **2. klimatogeogr., geomorf.** → ledéna dôba (2)

GL: *klimatogeogr., geomorf.* mlájši pleistocén, *klimatogeogr., geomorf.* najštaréjši pleistocén, *klimatogeogr., geomorf.* srédnji pleistocén, *klimatogeogr., geomorf.* štaréjši pleistocén

pleniglaciál -a m *klimatogeogr., geomorf.* obdobje največje poledenitve

plenílstvo -a s *biogeogr.* prehranjevanje osebkov določenih živalskih vrst z osebki drugih organizmov, ki jih ti lovijo kot plen **S:** predátorstvo

plíma -e ž **1. hidgeogr.** ciklično ponavljajoče se dviganje gladine morske vode pri plimovanju **PRIM.:** oséka (1) **2. hidgeogr.** zaradi cikličnega dviganja vode višja morska gladina **PRIM.:** oséka (2)

GL: *hidgeogr.* celodnévna plíma, *hidgeogr.* kvadratúrna plíma, *hidgeogr.* nížka plíma, *hidgeogr.* pôldnévna plíma, *hidgeogr.* sizigiálna plíma, *hidgeogr.* visóka plíma

plimováñje -a s *hidgeogr.* izmenično naraščanje in zniževanje morske gladine zaradi težnosti Lune in Sonca ob vrtenju Zemlje okrog svoje osi **S:** bíbavica

plímska amplitúda -e -e ž *hidgeogr.* → bíbavíčna amplitúda

plímska elektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.*

ploskóvno spíranje -ega -a s *geomorf.* → ploskóvna erozija

plóšča -e ž **1.** *geomorf.* večje, gladko, štrmo skalnato pobočje **2.** *geomorf.* → litosfárska plóšča **3.** *geomorf.* → sedimentna plóšča

GL: *geomorf.* celínska plóšča, *geomorf.* kontinentálna plóšča, *geogr.* krasa láštasta plóšča, *hidgeogr.* ledéna plóšča, *geomorf.* litosfárska plóšča, *geomorf.* oceánska plóšča, *geomorf.* razmíkanje plóšč, *hidgeogr.* Secchijeva plóšča, *geomorf.* sedimentna plóšča, *geogr.* krasa skladóvna plóšča, *geomorf.* tektónika plóšč, *geomorf.* tektónska plóšča, *geomorf.* trfkanje plóšč, *geomorf.* zmíkanje plóšč

plóter -ja m *kart.* risalnik, ki deluje s pomočjo računalnika

plóvec -vca m *geomorf.* penašto napihnjena predornina, nastala ob hitrem izločanju plinov med štrjevanjem lave, ki je tako lahka, da plava na vodi

plóvna pót -e potí ž *geogr. prometa* → vódna pót (2)

plóvni kanál -ega -a m *geogr. prometa* umetna vodna pot manjših dimenzij, napravljena posebej za promet z majhnimi ladjami in čolni, pogosto ob nižinskih naravnih vodotokih ali kot vez med njihovimi plovnimi deli

GL: *geogr. prometa* omržjeje plóvnih kanálov

plóvni snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* slabo sprijet, zrnat in plazljiv sneg

plúndra -e ž *klimatogeogr.* → snéžna brózga

plutón -a m *geomorf.* v Zemljini skorji skrepnelo veliko globočninsko telo, iz katerega lahko izhajajo žile **PRIM.:** batolít, fakolít, lakolít, lopolít, síl

plutonít -a m *geomorf.* → globočnina

plutonizem -zma m *geomorf.* z magmo povezani procesi v Zemljini notranjosti, zlasti nastajanje, spreminjanje, prešavljanje in umeščanje raztaljene kamninske gmote v Zemljini skorji **PRIM.:** vulkanizem

pluviální režím -ega -a m *hidgeogr.* → dežní režím

pluviométer -tra m *klimatogeogr.* → dežemér

pluviométrični índeks -ega -a m *hidgeogr.* → padavínski índeks

plúvionivální režím -ega -a m *hidgeogr.* → dežno-snéžní režím

plúžno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* → órno poljedélstvo

pobóčje -a s *geomorf.* nagnjeno površje, ki povezuje višje in nižje dele reliefa na kopnem in v morju

GL: *geomorf.* akumulácijsko pobóčje, *geomorf.* celínsko pobóčje, *geomorf.* denudácijsko pobóčje, *geomorf.* kontinentálno pobóčje, *geomorf.* nagibni prág na pobóčju, *geomorf.* nésklážno pobóčje, *geomorf.* nivácijsko umíkanje pobóčij, *geomorf.* regresíjsko pobóčje, *geomorf.* Richterjevo pobóčje, *geomorf.* sklážno pobóčje, *geomorf.* štábilno pobóčje, *geomorf.* štópníčašto pobóčje

pobóčna meglà -e -è ž *klimatogeogr.* megla, nastala zaradi ohlajanja zraka ob njegovem dviganju po pobočju

pobóčni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, navadno štranski, ki nastaja v krnici in se razteza še po štrmem pobočju pod njo **S:** viséči ledeník

pobóčni nanòs -ega -òsa m *geomorf.* sedimenti, odloženi na pobočju

pobóčni prerèz -ega -éza m *geomorf.* oblika pobočja, kot se vidi od strani **S:** pobóčni prófil

GL: *geomorf.* izbóčeni pobóčni prerèz, *geomorf.* konkávni pobóčni prerèz, *geomorf.* konvéksni pobóčni prerèz, *geomorf.* uravnovéšeni pobóčni prerèz, *geomorf.* vbóčeni pobóčni prerèz

pobóčni procési -ih -ov m mn. *geomorf.* eksogeni procesi odnašanja gradiva na površini pobočja vzpetine, npr. gore, hriba, griča **PRIM.:** gmótno odnášanje, gravikláštíčni procési

pobóčni prófil -ega -a m *geomorf.* → pobóčni prerèz

pobóčni véter -ega -tra m *klimatogeogr.* padajoči veter, ki piha po pobočju, navadno ob nočni ohladitvi

pobóčno bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* barje na pobočju, nagnjenem površju

póč počí ž *geomorf., hidgeogr.* razpoka ali špranja v skalovju, ledeniku ali snežni odeji

GL: *geomorf., hidgeogr.* krájna ledeníška poč, *hidgeogr.* krájna poč, *hidgeogr.* ledeníška poč, *hidgeogr.* róbná poč, *geogr.* krasa škrápljašta poč

počítniški turizem -ega -zma m **1.** *geogr. turizma* turistično potovanje, ki traja najmanj pet dni oziroma potovanje z najmanj štirimi

prenočevanju **S:** stacionarni turizem **PRIM.:** prehodni turizem **2. geogr. turizma** množični turizem v času počitnic, prilagojen njegovemu aktivnemu preživljanju

počitniško bivališče -ega -a s *geogr. turizma, geogr. nas.* → počitniško stanovanje

počitniško naselje -ega -a s *geogr. nas., geogr. turizma* naselje, ki ga sestavlja skupina ali več skupin počitniških bivališč, navadno v izjemno kakovostnem naravnem okolju

počitniško stanovanje -ega -a s *geogr. turizma, geogr. nas.* nepremično ali premično stanovanje, namenjeno občasnemu prebivanju v prostem času, zlasti ob koncu tedna, med počitnicami **S:** počitniško bivališče, sekundarno bivališče, sekundarno počitniško bivališče, vikend

pòd pòda m *geogr. nas., agr. geogr.* pokrit prostor za mlačev, shranjevanje sena

podánja dolína -e -e ž *geomorf.* rečna dolina, pri kateri se dolinsko dno močno razširi z nasipavanjem ali s stransko erozijo, pri čemer na stiku z dolinskim pobočjem nastane izrazit pregib

podátkovna zbirka -e -e ž *spl. geogr.* → báza podátkov

pòdcelína -e ž *geomorf.* geografsko zaključen del celine, ki ima zaradi razsežnosti, lege in značilnosti poselitve svojske poteze **S:** súbkontinènt

podedováni reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, ki se na površju pojavi po odstranitvi krovnih plasti **PRIM.:** fosilni reliéf

podežélje -a s *spl. geogr.* kultivirana pokrajina, kjer je v rabi prostora in pokrajinskem videzu opazna prevlada najpomembnejših dejavnosti kmetijstva in gozdarstva, z nadpovprečnim deležem kmečkega prebivalstva, ki je bolj preprosto socialno razčlenjeno in tradicionalno, s poudarjeno prilagojenostjo položaja naselij in oblike hiš naravnim razmeram, kmetijskim opravilom **S:** dežèla (5) **PRIM.:** kmetíjska pokrájina

GL: *spl. geogr.* geografija podežèlja, *plan.* planiranje razvòja podežèlja, *demogeogr., agr. geogr.* práznijenje podežèlja, *agr. geogr.* revitalizácija podežèlja

podežélska rába tál -e -e -- ž *agr. geogr.* raba tal za potrebe človekovih dejavnosti na podeže-

lju, npr. za kmetijstvo, gozdarstvo, rekreacijo **S:** rurálna rába tál

podežélska régija -e -e ž *agr. geogr.* prometno dobro povezano območje skupine vaških naselij s pripadajočimi zemljišči sorodnega ustroja, s podobnimi gospodarskimi temelji, ki ga praviloma naseljujejo prebivalci iste etnične pripadnosti **S:** rurálna régija **podežélske fúnkcije** -ih -ij ž mn. *agr. geogr.* funkcije, značilne za podeželje, kot so bivanje, delo, rekreacija, turizem, promet in še nekatere druge posebne funkcije, npr. varovalne, ekološke, estetske, strateške, obrambne, ki se kot celota v primerjavi z mestnimi funkcijami medsebojno izraziteje prepletajo **S:** rurálne fúnkcije **PRIM.:** méstne fúnkcije

podežélsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* prvotno kmečka vas ali zaradi deagrarizacije spremenjena vas, ki še ni strnjena v urbano aglomeracijo

podežélsko obmòčje -ega -a s *spl. geogr.* geografsko območje, ki se od meštnega območja razlikuje po značilni kombinaciji naravnih, prebivalstvenih, družbenih, gospodarskih in fiziognomskih značilnosti **S:** rurálno obmòčje **PRIM.:** méstno obmòčje

podežélsko prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* prebivalstvo, ki živi na podeželju, zunaj meštnih in industrijskih poselitvenih območij **S:** rurálno prebivalstvo **PRIM.:** méstno prebivalstvo

podgóra -e ž *geomorf.* nižji relief na vznožju vzpetine

podgórije -a s *geomorf.* nižavje pred goro, gorovjem, hribovjem **PRIM.:** piedmónt, podnóžje

podgórski vršáj -ega -a m *geomorf.* vršaj vodotoka v podgorju

podhlajèna meglà -e -è ž *klimatogeogr.* megla iz podhlajenih vodnih kapljic, ki se ob dotiku s hladno podlago spreminjajo v ivje

podhlajèna vòda -e -e ž *klimatogeogr.* voda s temperaturo pod lediščem

pòdhorizónt -a m *pedogeogr.* del glavnega horizonta, ki se zaradi svojskih lastnosti lahko določi kot posebna plašt, npr. G_r -horizont, G_{so} -horizont **PRIM.:** glávni horizónt

pòdi -ov m mn. *geogr. krasa* razgibana ledeniško preoblikovana visokogorska kraška planota

s skalnim površjem, navadno nad zgornjo gozdno mejo **S**: kráški pôdi

GL: *geogr. krasa* kotlíčasti pôdi, *geogr. krasa* láštašti pôdi, *geogr. krasa* láštašto-kotlíčasti pôdi, *geogr. krasa* škrápljašti pôdi

podledeniška erozija -e -e ž *geomorf.* ledeniška erozija na štiku ledenika s skalno podlago **S**: englaciálna erozija, súbglaciálna erozija

podledeniška erozíjska oblíka -e -e -e ž *geomorf.* reliefna oblíka, ki naštane na štiku ledenika s skalno podlago **S**: súbglaciálna erozíjska oblíka

podledeniška kavitácija -e -e ž *geomorf.* dolbenje podledeniške vode v skalno podlago ledenika in mehansko delovanje ledu nanjo

podledeniška korozija -e -e ž *geogr. krasa* korozija, omejena na mešta odtoka ledeniške vode

podledeniška kráška oblíka -e -e -e ž *geogr. krasa* recentna ali reliktna kraška oblíka, ki je naštala v skalni podlagi ledenika ali prišla podenj pozneje

podledeniška vóda -e -e ž *hideogr.* tekoča voda v notranjosti ledenika, zlasti na štiku med ledom in skalno podlago

podledeniški krás -ega -a m **1.** *geogr. krasa* kraške oblike in pojavi, naštali pod ledenikom **2.** *geogr. krasa* kraške oblike in pojavi, ki jih je prekril ledenik

podledeniški odtòk -ega -óka m *hideogr.* vodni odtok izpod ledeniškega jezika

podmòrska délta -e -e ž *geomorf.* nadaljevanje rečne delte pod morsko gladino, navadno na celinskem pobočju

podmòrska góra -e -e ž *geomorf.* osamljena vzpetina, navadno vulkanskega izvora, ki se vzpenja z morskega dna, a ni dovolj visoka, da bi dosegla morsko gladino

podmòrska kotlína -e -e ž *geomorf.* kotlina večjih razsežnosti v podmorskem reliefu

podmòrska políca -e -e ž *geomorf.* obsežna uravnava na podmorskem pobočju

podmòrska terása -e -e ž *geomorf.* štopnja na nagnjenem morskem dnu

podmòrski blátni tók -ega -ega -a m *geomorf.* blatni tok pod morsko gladino, pogošt na celinskem pobočju

podmòrski hrbet -ega -bta m *geomorf.* podmorska gorska veriga, naštala zaradi razmikanja

litosferskih plošč **S**: oceánski hrbet **PRIM.**: podmòrski prág, srednjeoceánski hrbet

podmòrski izvír -ega -a m *hideogr.* → bròjnica

podmòrski kánjon -ega -a m *geomorf.* štopnjašto podmorsko korito v nadaljevanju izlivov nekdanjih ali sedanjih velikih rek, vrezano v celinsko polico

podmòrski objékt -ega -a m *kart.* topografski objekt pod morjem, morsko gladino

podmòrski ognjenik -ega -a m *geomorf.* → podmòrski vulkán

podmòrski pláz -ega plazú m *geomorf.* plaz na štrmejšem odseku morskega dna, tudi plazenje blatnega toka v podaljšku reke s kopnega

podmòrski potrès -ega -ésa m *geomorf.* potres s hipocentrom pod morskim dnom

podmòrski prág -ega prága m *geomorf.* razpotegnjena, blago zaobljena vzpetina pod morjem, ki se vzpenja visoko nad morsko globeljo, tako da lahko vpliva na morske tokove

S: oceánski prág **PRIM.**: podmòrski hrbet

podmòrski reliéf -ega -a m *geomorf.* oblikovanost morskega dna

podmòrski vršáj -ega -a m *geomorf.* akumulacija sedimentov na celinski polici, v nadaljevanju rek s kopnega

podmòrski vulkán -ega -a m *geomorf.* vulkan pod morsko gladino **S**: podmòrski ognjenik

podmrzlòtna vóda -e -e ž *hideogr.* podzemna voda pod stalno zamrznjenimi tlemi na območju permafrošta, navadno pod pritiskom, značilna za Sibirijo

podnébje -a s *klimatogeogr.* povprečne vremenske razmere v daljšem obdobju, značilne za določen kraj, območje **S**: klíma

GL: *klimatogeogr.* álpško podnébje, *klimatogeogr.* árktično podnébje, *klimatogeogr.* blažilno podnébje, *klimatogeogr.* boreálno podnébje, *klimatogeogr.* celinsko podnébje, *klimatogeogr.* dražilno podnébje, *klimatogeogr.* etezijsko podnébje, *klimatogeogr.* gòrsko podnébje, *klimatogeogr.* gózdno podnébje, *klimatogeogr.* índeks celínskošti podnébja, *geogr. krasa*, *klimatogeogr.* jámsko podnébje, *klimatogeogr.* kotlínsko podnébje, *klimatogeogr.* krajévno podnébje, *geogr. krasa*, *klimatogeogr.* kráško podnébje, *klimatogeogr.* mediteránsko podnébje, *klimatogeogr.*

méšno podnébje, *klimatogeogr.* monsúnsko podnébje, *klimatogeogr.* namòrsko podnébje, *klimatogeogr.* niválno podnébje, *klimatogeogr.* obálno podnébje, *klimatogeogr.* obdóbnó vlázno podnébje, *klimatogeogr.* oceánsko podnébje, *klimatogeogr.* perhumidno podnébje, *klimatogeogr.* podnébje večjega nasélja, *klimatogeogr.* polárno podnébje, *klimatogeogr.* pôlsúšno podnébje, *klimatogeogr.* pôvlázno podnébje, *klimatogeogr.* puščávsko podnébje, *klimatogeogr.* relaksacijsko podnébje, *klimatogeogr.* savánsko podnébje, *klimatogeogr.* spremenljivo súšno-vlázno podnébje, *klimatogeogr.* sredozémsko podnébje, *klimatogeogr.* stépsko podnébje, *klimatogeogr.* súbpolárno podnébje, *klimatogeogr.* súbtrópsko podnébje, *klimatogeogr.* súšno podnébje, *klimatogeogr.* trópsko podnébje, *klimatogeogr.* visokogòrsko podnébje, *klimatogeogr.* vlázno podnébje, *klimatogeogr.* zdravílno podnébje, *klimatogeogr.* zmérno tóplo podnébje

podnébje večjega nasélja -a -- -- s *klimatogeogr.* podnebjem z višjimi temperaturami od okolice, značilno za večja naselja **S:** klíma večjega nasélja

podnébna klasifikácia -e -e ž *klimatogeogr.* razvrščanje podnebnih tipov glede na določeno podnebno prvine, npr. temperaturo, padavine, vlažnost **S:** klimátska klasifikácia

GL: *klimatogeogr.* Köppnova podnébna klasifikácia, *hidgeogr.* podnébna klasifikácia rék, *klimatogeogr.* Thornthwaitova podnébna klasifikácia

podnébna klasifikácia rék -e -e -- ž *hidgeogr.* razvrstitev rek glede na prevladujoče vire napajanja in njihov odtok **S:** klimátska klasifikácia rék

podnébna ločnica -e -e ž *klimatogeogr.* visoko in prostrano gorovje, ki ločuje območji z izrazito različnimi podnebnimi značilnostmi, npr. Himalaja, Skalno gorovje, Andi **S:** klimátska ločnica

podnébna mēja -e -e ž *klimatogeogr.* nadmorska višina ali zemljepisna širina, do katere se pojavlja določen podnebni pojav ali rastlinstvo **S:** klimátska mēja

GL: *biogeogr.* podnébna zgórnja gózdna mēja

podnébna pasovítóš -e -i ž *klimatogeogr.* razporeditev podnebjem po vzporedniških pasovih

glede na podobne značilnosti **S:** klimátska pasovítóš

GL: *klimatogeogr.* enostávna podnébna pasovítóš, *klimatogeogr.* splóšna podnébna pasovítóš

podnébna prvína -e -e ž *klimatogeogr.* sestávina podnebjem, npr. temperatura, padavína, veter, zračni tlak **S:** klimátska prvína

podnébna regionalizácia -e -e ž *klimatogeogr.* razdelitev ozemlja na podnebno homogene podnebne regije **S:** klimátska regionalizácia

podnébna sněžna mēja -e -e -e ž *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* snežna meja, do katere glede na podnebne razmere v gorah sega sklenjena snežna odeja, ne da bi se v topli polovici leta štalila **S:** dejánska sněžna mēja, klimátska sněžna mēja **PRIM.:** geográfka sněžna mēja

podnébna spremémba -e -e ž *klimatogeogr.* sprememba podnebjem ali nekaterih podnebnih prvin v daljšem obdobju, ko se po podnebnem odklonu ne vzpostavi prvotno štanje **S:** klimátska spremémba

podnébna zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* zgórnja meja, do katere na določenem območju, odvisno od podnebnih razmer, še uspeva gozd **S:** klimátska zgórnja gózdna mēja

podnébni dejávník -ega -a m nav. mn. *klimatogeogr.* vsak od dejávníkov, ki vplivajo na podnebjem, npr. relief, razporeditev morja in kopnega, nadmorska višina, zemljepisna dolžina in širina, albedo, rastlinstvo, naselja **S:** klimátski dejávník

podnébni níz -ega -a m *klimatogeogr.* 30-letno obdobje z izmerjenimi vremenskimi povprečki, pri nas 1931–60, 1961–90 **S:** klimátski níz

podnébni odklòn -ega -óna m *klimatogeogr.* občutna, zlasti temperaturna odštopanja od povprečja v določenem podnebnem pasu ali na isti zemljepisni širini **S:** klimátska anomalíja

podnébni óptimum -ega -a m *klimatogeogr.* → atlántik

podnébni pás -ega pasú m *klimatogeogr.* območje s podobnim podnebjem, razpotegnjeno čez večji del Zemlje ali čez vso Zemljo **S:** klimátski pás

GL: *klimatogeogr.* ekvatoriálno solárno podnébno

pás, *klimatogeogr.* ekvatoriálni vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.*, *biogeogr.* podnébno-raštlínski pás, *klimatogeogr.* polárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* polárni vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbpolárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbpolárni vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski súhi vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski vlážni vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* zmérni vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* zmérno tóplí solárni podnébni pás

podnébni zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje podnebne značilnosti **S:** klimátska kárta

podnébno níhanje -ega -a s *klimatogeogr.* spreminjanje podnebja ali nekaterih podnebnih prvin v krajših ali daljših obdobjih s težnjo vračanja na izhodiščno točko **S:** klimátsko níhanje

podnébno obdóbjje -ega -a s *klimatogeogr.* obdobje podobnega ali enakega podnebja **S:** klimátsko obdóbjje

podnébno-raštlínski pás -ega pasú m *klimatogeogr.*, *biogeogr.* višinski ali večji pokrajinski pas s podobnimi podnebnimi, raštlinskimi, poselitvenimi in kmetijskimi razmerami **S:** bioklimátski pás

podnožišče -a s *mat. geogr.* točka na nebu, nasproti nadglavišča in pod nogami opazovalca **S:** nadír **PRIM.:** nadglavišče

podnóžje -a s *geomorf.* del Zemljinega površja, kjer se začne pobočje vzpetine **S:** vznóžje **PRIM.:** piedmónt, podgórije

podnóžna škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja, nastala na spodnjem robu lašte zaradi odtekanja vode pod skladovno čelo naslednje lašte

podolgováta délta -e -e ž *geomorf.* delta, ki ima glede na širino razmeroma veliko dolžino **PRIM.:** kljúnašta délta, lopátašta délta, prštašta délta, trikótna délta

podólje -a s *geomorf.* širši nižji pas površja med višjim reliefom, pogošto sestavljen iz niza plitvih dolin in kotlín

GL: *geogr. krasa* láštašto podólje

podólžna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, poteka-

joča v smeri prevladujoče slemenitve gora ali geološke strukture **PRIM.:** préčna dolína

podólžna obála -e -e ž *geomorf.* → konkordántna obála

podólžni potrésni vál -ega -ega -a m *geomorf.* → longitudinálni potrésni vál

podólžni prerèz -ega -éza m **1. kart.** prerez do ločenega območja po dolžini od ene do druge točke, prikazan s pomočjo razlik v višinskih točkah **PRIM.:** préčni prerèz (1) **2. kart.** podolžno čez dolino ali rečno korito potekajoč prerez **PRIM.:** préčni prerèz (2)

GL: *geomorf.* izravnáni podólžni réčni prerèz, *hidgeogr.* podólžni prerèz ledenika, *geomorf.* podólžni prerèz réčne štrúge, *geomorf.* uravnovéšeni podólžni réčni prerèz

podólžni prerèz ledeníka -ega -éza -- m *hidgeogr.* prerez ledeniške gmote med rediščem in čelom ledenika **PRIM.:** préčni prerèz ledeníka

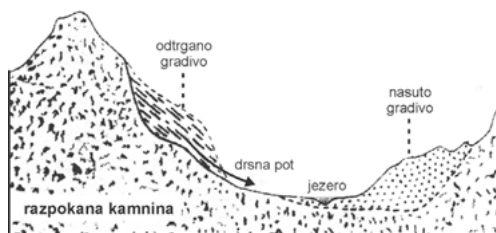
podólžni prerèz réčne štrúge -ega -éza --- m *geomorf.* oblika dna štruge vodotoka v podolžni ravnini med izvirom in izlivom **S:** krivúlja réčnega pádca, talweg (1), vzdólžni réčni prerèz **PRIM.:** préčni prerèz réčne štrúge

podomáčeno zemljepisno imé -ega -ega -na s *kart.* → eksoním

podomačevánje zemljepisnih imén -a --- s *kart.* → eksonimizácija

podòr -ôra m **1. geomorf.** ločitev, odlomitev, odkrušitev dela kamnine od štrmega pobočja, pri čemer sproščeno gradivo pade v nižjo lego **S:** skálni podòr (1) **PRIM.:** kamníti pláz **2. geomorf.** → podórno gradívo **3. agr. geogr.** setev in podoravanje kulturnih raštlín, ki se z močnim koreninjenjem hitro razvijajo, da se pršt obogati z organskimi snovmi

GL: *geomorf.* skálni podòr (2)

Shematični prerez podora

podorávanje -a s *agr. geogr.* oranje, pri katerem se prst, porasla s hitro rastočimi kulturnimi rastlinami, obrača zato, da se z njimi pognoji pretirano izčrpano zemljišče

podórna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, ki se razkrije ob skalnem podoru

podórna míza -e -e ž *geomorf.* podorni balvan na živoskalnem podstavku, nastalem zaradi pred korozijskim zniževanjem zaščitene podlage **PRIM.:** kráška míza, skladóvna míza

GL: *geomorf.* podstávek podórne míze

podórni balván -ega -a m *geomorf.* večja, osamljena skala, nastala s podorom **PRIM.:** ledeniški balván

podórni potrès -ega -éša m *geomorf.* potres, nastal zaradi podora

podórno gradívo -ega -a s *geomorf.* s podorom odloženo gradivo **S:** podòr (2), skálni podòr (2)

podpovršínski ekvatoriálni prótitók -ega -ega -a m *hidgeogr.* stalno premikanje morske vode vzdolž ekvatorja proti vzhodu, v zahodnih delih oceanov v globini od 100 m do 400 m, v vzhodnih od 10 m do 150 m

podpovršínski vòdni tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* tok morske ali jezerske vode pod površinskim slojem, ki ga povzročajo zlasti razlike v gostoti vode **PRIM.:** globínski vòdni tók, površínski vòdni tók, pridnéni vòdni tók

podrášt -i ž *biogeogr.* nizke, v gozdu rastoče rastline

podrívanje -a s *geomorf.* → subdúkcija

podróčje -a s *spl. geogr., neuštr.* → obmóčje (1)

podrúžbljanje zemljíšč -a -- s *agr. geogr.*, v nekdanji Jugoslaviji zemljiškolaštniški koncept v nekdanjem sistemu samoupravnega socializma, s katerim naj bi se s trajnejšimi medsebojnimi povezavami in poslovnim sodelovanjem na podlagi združevanja dela, sredstev in zemlje dosegla izenačitev individualnih kmetovalcev s kmetijskimi delavci v družbenem sektorju kmetijstva

podržávljanje -a s *spl. geogr.* → nacionalizácija

podsévek -vka m **1. agr. geogr.** pridelovanje poljščin z izkoriščanjem vmesnega prostora med drugimi gojenimi poljščinami, kulturnimi rastlinami, npr. korenja med žitom, buč med

koruzo, zelenjave v sadovnjaku **2. agr. geogr.** kulturne rastline, ki se sadijo med druge, na določeni njivi že rastoče poljščine

podstávek kráške míze -vka -- -- m *geogr. krasa* živoskalni ali gruščnati podstavek pod ledeniškim balvanom, ki s svojo višino kaže, za koliko se je od konca zadnje poledenitve zaradi ploskovne denudacije znižala okolica balvana **PRIM.:** podstávek podórne míze, podstávek skladóvne míze

podstávek podórne míze -vka -- -- m *geomorf.* živoskalni ali gruščnati podstavek pod podornim balvanom, ki s svojo višino kaže, za koliko se je od nastanka podora dalje zaradi ploskovne denudacije znižala okolica balvana **PRIM.:** podstávek kráške míze, podstávek skladóvne míze

podstávek skladóvne míze -vka -- -- m *geogr. krasa* zaradi korozije zožen živoskalni podstavek pod osamljenim, gobašto oblikovanim vršnim delom iz bolj odporne kamnine **PRIM.:** podstávek kráške míze, podstávek podórne míze

podsténsko melíšče -ega -a s *geomorf.* melišče na podnožju manj razčlenjene štene, ki je po njeni celotni dolžini sklenjeno povezano **PRIM.:** meliščni vršáj, podžlébno melíšče

podtálna jámica -e -e ž *geogr. krasa* kotanjica v podtalnem krasu, ki po odstranitvi prstene odeje postane škavnica

podtálna korozíja -e -e ž *geogr. krasa* korozija, ki deluje na skalno podlago pod prštjo, ilovico in drugimi neklastičnimi sedimenti

podtálna škávnica -e -e ž *geogr. krasa* škavnici podobna skalna kotlica, prekrita s prštjo

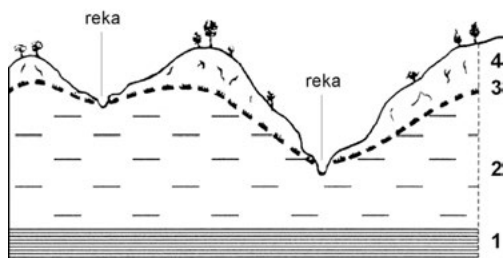
podtálna vòda -e -e ž *hidgeogr.* → podtálnica
podtálnica -e ž *hidgeogr.* podzemna voda, ki se nabira v sipkih kamninah nad neprepustnimi plašmi **S:** podtálna vòda, tálna vòda, tálnica **PRIM.:** podzémna vòda

GL: *hidgeogr.* gládina podtálnice, *hidgeogr.* kráška podtálnica

podtálni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v karbonatni kamnini neposredno pod površjem, za katerega je značilna gladka površina skale **S:** súbukutáni krás

GL: *geogr. krasa* lúknja v podtálnem krásu

podvòdni izvír -ega -a m *hidgeogr.* izvír sladke

- 1 – neprepustna podlaga
 2 – sloj podzemne vode v sipkem vodonosniku
 3 – gladina podtalnice
 4 – z zrakom zapolnjen sloj

Shematični prikaz nekaterih značilnosti podtalnice

ali mineralne vode pod rečno, jezersko, mor-
 sko gladino **S**: súbakválni izvír

podzemeljska réka -e -e ž *hidgeogr., geogr. krasa*
 → podzémna réka

podzemeljska vóda -e -e ž *hidgeogr.* → pod-
 zémna vóda

podzemeljski krás -ega -a m *geogr. krasa* →
 podzémni krás

podzemeljski léd -ega ledú m *hidgeogr.* →
 podzémni léd

podzemeljski vódni odtòk -ega -ega -óka m
hidgeogr. → podzémni vódni odtòk

podzémna hidrográfska mréža -e -e -e ž *geogr.*
krasa sistem stalno ali obdobjno z vodo zalitih
 in medsebojno povezanih votlin v kraškem
 podzemlju

podzémna réka -e -e ž *hidgeogr., geogr. kra-*
sa reka, ki teče po kraškem podzemlju **S**:
 podzemeljska réka **PRIM.**: ponikálnica

podzémna vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda v
 zgornjem delu Zemljine skorje v plinašem,
 tekočem ali trdnem agregatnem stanju **S**:
 podzemeljska vóda **PRIM.**: podtálnica, po-
 vršínska vóda

GL: *hidgeogr.* dinámična zalóga podzémne
 vóde

podzémni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras s
 podzemnimi kraškimi oblikami, navadno
 povezanimi s kraškim vodnim odtokom **S**:
 éndokrás, podzemeljski krás

podzémni léd -ega ledú m **1.** *hidgeogr.* led v
 kraških jamah in breznih **S**: podzemeljski léd
2. *hidgeogr.* led v zamrznjenih tleh celinskega
 subpolarnega in polarnega pasu, ki jih ne pre-

kriva površinska poledenitev **S**: podzemeljski
 léd **PRIM.**: permafróšt

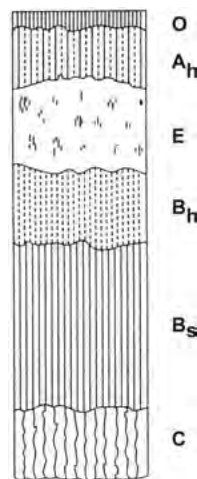
podzémni promèt -ega -éta m *geogr. prometa*
 kopenski promet, ki poteka po podzemnem
 rovu, v katerem je zgrajena prometnica **PRIM.**:
 površinski promèt

podzémni vódni odtòk -ega -ega -óka m *hidgeogr.*
ogr. odtok vode pod površjem zaradi težnosti,
 hidravličnega pritiska **S**: podzemeljski vódni
 odtòk **PRIM.**: kráški vódni odtòk, površinski
 vódni odtòk

podzémni vulkán -ega -a m *geomorf.* vulkanska
 gmota, štrjena v zunanjem delu Zemljine
 skorje **S**: kriptovulkán, súbvulkán

podzémno namákanje -ega -a s *agr. geogr.* na-
 makanje, pri katerem se uporablja podtalnica,
 ki se pridobiva s pomočjo globoko skopanih
 kanalov, vodnjakov, arteških vodnjakov,
 ali zajema iz izvirov **PRIM.**: površinsko na-
 mákanje

podzól -a m *pedogeogr.* pršt s pepelnato si-
 vim eluvialnim horizontom nad iluvialnim
 horizontom, v katerem so odložene zlahti
 humusne snovi, železovi oksidi, značilna za
 gozdnata območja v borealnem podnebjju

- O – organski horizont
 A_h – zgornji humozni horizont
 E – eluvialni horizont
 B_h – iluvialni horizont – odlaganje humusa
 B_s – iluvialni horizont – odlaganje seskvioksidov
 C – matična podlaga

Značilni horizonti prsti pri podzolu

podzólašti horizont -ega -a m *pedogeogr.* iluvialni horizont v profilu pršti, kjer so odložene od zgoraj premeščene snovi, npr. humusne snovi in železo, značilen za podzol

podzolizacija -e ž *pedogeogr.* nastajanje podzola

podzoluvisól -a m *pedogeogr.* pršt z argiličnim iluvialnim horizontom v profilu, v katerega jezikašto sega zgornji eluvialni horizont, značilna po z železom sprjetih skupkih

podžlěbno melišče -ega -a s *geomorf.* vršaju podobno melišče pod večjim žlebom ali jarkom v steni, od sosednjih melišč ločeno z živoskalno podlago ali starejšim gruščnatim gradivom **PRIM.:** meliščni vršaj, podsténsko melišče

pogórje -a s **1.** *geomorf.* → goróvje (2) **2.** *geomorf.* → górstvo **3.** *geomorf.* obsežno visokogorje v dolžini več što km, npr. Himalaja, Kavkaz **S:** velegórje

pogozdovánje -a s *var. okolja, agr. geogr.* načrtno sajenje mladik gozdnega drevja na določenem zemljišču zaradi gojitve ali obnove, pomlajevanja gozdov, parkov **PRIM.:** ogozdovánje, ozelenjevánje (2)

pogrěznica -e ž *geomorf.* zaradi sufozije nad podtalno votlino nastala jamašta ugreznina na negozdnatem pobočju, značilna za ilovnate sedimente

pohódníštvo -a s *geogr. turizma* prirejanje in/ali udeleževanje daljše hoje v gorskem svetu, po zanimivi pokrajini zaradi rekreacije, spoznavanja krajev, znamenitosti, **PRIM.:** tréking

poikilotérmično jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, v katerem so sloji z različno temperaturo nepravilno razporejeni

poíkilotérmna živál -e -i ž *biogeogr.* → mrzlokvfna živál

pojézerje -a s **1.** *hidgeogr.* območje, s katerega se štekajo vode v določeno jezero **2.** *geomorf., hidgeogr.* → jézerska pokrájina

pokarbonátna rjáva pršt -e -e pršti ž *pedogeogr.* pršt z A-, (B)_{vz} - in C-horizontom v profilu, nastala na čistih apnencih in dolomitih **S:** kálkokambisól, krómični kambisól (2)

poklínska škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja z ozko, izrazito podolgovato zevjo, navadno vzporedna s sosednjo škrapljo **S:** štruktúrna škráplja, vzporedna škráplja

pokónčna gúba -e -e ž *geomorf.* → simétrična gúba

pokopáni reliéf -ega -a m *geomorf.* relief pod odejo mlajših sedimentov

pokrájina -e ž **1.** *spl. geogr.* del Zemljinega površja, ki ima glede na prepletanje geografskih pojavov, prvin in součinkovanje geografskih dejavnikov svojski značaj, videz, po katerem se razlikuje od okolice **S:** régija (2) **2.** *spl. geogr.* ozemlje s prevlado ene ali več pokrajinskih prvin **3.** *spl. geogr.* videz Zemljinega površja **S:** krájina (2) **4.** *spl. geogr.* upravna enota višje ravni **PRIM.:** régija (1)

GL: *agr. geogr.* agrárna pokrájina, *spl. geogr.* antropogéna pokrájina, *kart., spl. geogr.* digitálni modél pokrájine, *geogr. turizma* doživljájska privlačnosť pokrájine, *geogr. turizma, var. okolja* ekolóška rekreacijska zmogljivost pokrájine, *ind. geogr.* industrijska pokrájina, *geomorf.* izgónska pokrájina, *geomorf., hidgeogr.* jézerska pokrájina, *agr. geogr.* kmetíjska pokrájina, *spl. geogr.* kulturna pokrájina, *geomorf.* ledeniška pokrájina, *geomorf.* mládomorénska pokrájina, *spl. geogr.* narávna pokrájina, *kart., spl. geogr.* navidezna pokrájina, *spl. geogr.* preobrážena pokrájina, *spl. geogr.* prvobitna pokrájina, *geogr. turizma* psiholóška rekreacijska zmogljivost pokrájine, *geogr. turizma* rekreacijska zmogljivost pokrájine, *ind. geogr.* rudárska pokrájina, *geomorf.* štáromorénska pokrájina, *geogr. turizma* téhnična rekreacijska zmogljivost pokrájine, *kart., spl. geogr.* virtúalna pokrájina, *geogr. turizma* vrednótenje pokrájine za rekreácijo

pokrajinoslòvje -a s *spl. geogr.* → regionálna geografija

pokrajintóvna prvína -e -e ž *spl. geogr.* → pokrajínska prvína

pokrajínska ekológija -e -e ž *spl. geogr.* del geografije, ki proučuje odnose med človekom in okoljem glede na okoljske dejavnike, ki najbolj vplivajo na razmere, primerne za življenje človeka **S:** géoekológija

pokrajínska prvína -e -e ž *spl. geogr.* temeljna sestavina pokrajine, ki kot del pokrajinske sestavine pomembno vpliva na druge pokrajinske prvine, npr. naklon površja, količina padavin, rodnošt, centralno naselje **S:** pokrajintóvna prvína, pokrajínski elemént, regionálna prvína, regionálni elemént **PRIM.:**

pokrajinska sestáva, pokrajinska sestavina, pokrajinski kompléks

pokrajinska sestáva -e -e ž *spl. geogr.* sklop pokrajinskih sestavin, značilnih za določeno območje, po katerem se to razlikuje od drugih območij **S:** pokrajinska struktúra, regionalna sestáva, regionalna struktúra **PRIM.:** pokrajinska prvina, pokrajinska sestavina, pokrajinski kompléks

pokrajinska sestavina -e -e ž *spl. geogr.* sklop sorodnih pokrajinskih prvin, npr. kamnine, relief, vodovje, podnebje, prst, rastlinstvo, živalstvo, prebivalstvo, naselja in gospodarstvo **S:** regionalna sestavina **PRIM.:** pokrajinska prvina, pokrajinska sestáva, pokrajinski kompléks

pokrajinska struktúra -e -e ž *spl. geogr.* → pokrajinska sestáva

pokrajinski elemènt -ega -ènta m *spl. geogr.* → pokrajinska prvina

pokrajinski kompléks -ega -a m *spl. geogr.* razmeroma samostojen sklop pokrajinskih sestavin znotraj pokrajinskega sistema, ki odločilno vpliva na nekatere bištvne značilnosti pokrajine, npr. soodvisnost in prepletенost kamnin, reliefa, podnebja, naselij in gospodarstva kot pglavitnih dejavnikov rabe tal **S:** regionalni kompléks **PRIM.:** pokrajinska prvina, pokrajinska sestáva, pokrajinska sestavina

pokrajinskoekolólška členitev -e -tve ž *pokr. ekol.* členitev okolja po lašnostih njegovih posameznih sestavin, pri čemer se navadno upoštevajo zlasti značilnosti dominantnih oziroma stabilnih sestavin okolja

pokrajinskoekolólška enóta -e -e ž *pokr. ekol.* del pokrajine s sorazmerno enotnimi naravnogeografskimi, npr. reliefnimi, podnebnimi, prštenimi značilnostmi in biotskimi razmerami, ki zagotavljajo človeku sorazmerno enake življenjske razmere **S:** ekolólška pokrajinska enóta

pokrajinsko okólje -ega -a s *var. okolja* → regionalno okólje

pokrajinsko zemljépísno imé -ega -ega -na s *kart.* lašno ime pokrajine, dela Zemljinega površja **S:** horoním

pokríta škráplja -e -e ž *nav. mn. geogr. krasa*

škráplja, v celoti prekrita s prštjo in porasla z rastlinštvom **PRIM.:** pôlpokríta škráplja

pokríti krás -ega -a m *geogr. krasa* s prštjo povsem prekrita skalnata kraška podalaga **PRIM.:** góli krás, pôlgóli krás, prekriti krás, prikriti krás

pokróvnost rastlínške vršte -i -- -- ž *biogeogr.* štopnja pokritošti tal z nadzemnimi deli vseh primerkov določene rastlínške vršte na popisni ploskvi

pól -a m *mat. geogr.* → tečaj

polarizácijska teoríja -e -e ž *plan.* → teoríja razvójnih pólov

polárna frónta -e -e ž *klimatogeogr.* gibljivo štíčišče med polarnimi in tropskimi zračnimi gmotami

polárna gnómónska projékcija -e -e -e ž *kart.* azimutna projekcija, pri kateri so projekcijski žarki iz središča Zemlje usmerjeni proti tečaju, kjer je projekcijska ploskev **PRIM.:** ekvátorska gnómónska projékcija

polárna gózdna mēja -e -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere v višjih zemljepisnih širinah zaradi nižjih temperatur še uspeva gozd **PRIM.:** horizontalna gózdna mēja

polárna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → polárno podnébje

polárna mēja -e -e ž *agr. geogr.* podnebna meja na skrajnem severu in jugu Zemljinih polobel, onštran katere so v poletnih mesecih temperature tako nizke, da kmetijska raba tal, rast gozda ni mogoča **PRIM.:** višínska mēja (2)

GL: *biogeogr.* polárna gózdna mēja

polárna nóč -e nočí ž *mat. geogr.* čas, ko Sonce ne vzide vsaj 24 ur, značilen za območja severno od severnega tečajnika in južno od južnega tečajnika **PRIM.:** polárni dán

polárna ós -e osí ž *mat. geogr.* → Zèmljina ós

polárna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, navadno azimutna, pri kateri se osi Zemlje in projekcijske ploskve ujemata in se projekcijska ploskev dotika Zemlje na tečaju **S:** normalna projekcija **PRIM.:** ekvátorska projekcija, préčna projekcija

GL: *kart.* polárna gnómónska projékcija

polárna razdálja -e -e ž *mat. geogr.* kotna razdalja med nebesnim tečajem in nebesnim telesom

polárna zračna célica -e -e -e ž *klimatogeogr.*

zračna celica nad severnim in južnim polarnim območjem, z vzhodnim polarnim vetrom na obrobju Arktike in zahodnikom na obrobju Antarktike v nižjih plasteh ozračja

polárna zračna gmóta -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna gmota nad polarnim območjem, ki kot hladen veter vdira v zmerne širine

polárni dán -ega dnéva m *mat. geogr.* čas, ko Sonce ne zaide vsaj 24 ur, značilen za območje severno od severnega tečajnika in južno od južnega tečajnika **PRIM.:** polárna nóč

polárnik -a m *mat. geogr.* → tečajnik

polárni léd -ega ledú m *hidgeogr.* → ledéni pokròv

polárni ledeniški krás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* → ledeniški polárni krás

polárni pás -ega pasú m *spl. geogr.* pokrajinski pas na območjih s polarnim podnebjem **PRIM.:** árktični pás, boreálni pás, súbpólárni pás, súbtrópski pás, trópski pás, zmérni pás

GL: *klimatogeogr.* polárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* polárni vlážnoštni podnébni pás

polárni síj -ega -a m *klimatogeogr.* svetloba v visokem ozračju, ki nastane pri trkih delcev s Sonca z zračnimi molekulami v eksosferi **S:** avróra **PRIM.:** júžni síj, séverni síj

polárni solárni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas z majhno količino sončnega obsevanja in prevladujočim dolgovalovnim izžarevanjen v polarni noči, ki prevladuje severno od severnega tečajnika in južno od južnega tečajnika **PRIM.:** ekvatoriálni solárni podnébni pás, súbpólárni solárni podnébni pás, súbtrópski solárni podnébni pás, zmérno tópli solárni podnébni pás

polárni vlážnoštni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas s celoletno ali polletno majhno potencialno in neznatno dejansko evapotranspiracijo, za katerega so značilni polarni ledeniki in zaledenela morja **PRIM.:** ekvatoriálni vlážnoštni podnébni pás, súbpólárni vlážnoštni podnébni pás, súbtrópski súhi vlážnoštni podnébni pás, súbtrópski vlážni vlážnoštni podnébni pás, zmérni vlážnoštni podnébni pás

polárno jézero -ega -a s *hidgeogr.* za polarna območja značilno jezero, katerega površinska voda se poleti ogreje do okrog 4 °C, ko pride

tudi do njenega kroženja, za preostali del leta je značilna obratna toplotna porazdelitev

polárno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje z nizkimi temperaturami večji del leta in majhno količino padavin, značilno za polarna območja **S:** polárna klíma

GL: *klimatogeogr.* súbpólárno podnébje

pólder -ja m *agr. geogr., geomorf.* z nasipi zavarovano, osušeno, delno poseljeno in navadno intenzivno obdelano zemljišče, ki leži nižje od morske gladine, redkeje gladine večje reke, značilno za Nizozemsko

póldnévna plíma -e -e ž *hidgeogr.* plima s ciklom, ki traja približno 12 ur in 25 minut, kar ustreza polovici lunarnega dneva **PRIM.:** celodnévna plíma

poldnévnik -a m *mat. geogr.* umišljeni krog, ki povezuje severni in južni tečaj Zemlje ali nebesnega oboka, del koordinatnega sistema **S:** meridián **PRIM.:** vzporédnik

GL: *kart.* dotikálni poldnévnik, *kart.* greenwiški poldnévnik, *mat. geogr.* magnétni poldnévnik, *mat. geogr.* nebésni poldnévnik, *kart.* sekántni poldnévnik, *kart.* tangéntni poldnévnik, *kart.* začétni poldnévnik, *mat. geogr.* Zémlijin poldnévnik

póldrági kámni -ih -ov m mn. *geomorf.* neprozorni, manj odporni in manj dragoceni minerali, ki se uporabljajo zlasti za izdelavo nakita ali izdelke umetne obrti **PRIM.:** drághi kámni

póledéna dóba -e -e ž *klimatogeogr., geomorf.* → póstglaciál (1)

póledeníška kráška oblíka -e -e -e ž *geogr. krasa* → póstglaciálna kráška oblíka

poledenítev -tve ž **1.** *klimatogeogr., geomorf.* obdobje v Zemljini zgodovini, ko so se zaradi ohladitve podnebja razširili ledeniki **S:** glaciál (2), hládna dóba **2.** *hidgeogr., geomorf.* prekritje dela Zemljinega površja z ledom zaradi ohladitve podnebja **S:** glaciácija **PRIM.:** deglaciácija **3.** *klimatogeogr., geomorf.* → ledéna dóba (2)

GL: *hidgeogr., geomorf.* aljáška poledenítev, *hidgeogr., geomorf.* álpška poledenítev (2, 3), *klimatogeogr., geomorf.* álpška poledenítev (1), *hidgeogr., geomorf.* antárktična poledenítev, *hidgeogr., geomorf.* celínska poledenítev, *hidgeogr., geomorf.* dolínska poledenítev, *klimatogeogr., geomorf.*

dreenthska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* élsrska poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* górska poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* grénlándska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* gúnška poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* illinojska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* kansaška poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* kontinentálna poledenitev, *hidgeogr.* méja poledenítve, *klimatogeogr., geomorf.* menápska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* míndelska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* mlájša dónavska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* nebráška poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* nížinska poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* píedmóntska poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* planótašta poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* predgórska poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* predgórski típ poledenítve, *hidgeogr., geomorf.* regionálna poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* ríška poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* saalska poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* sévernoamériška poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* skandinávská poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* štadiálna poledenitev, *hidgeogr.* šélfna poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* víselska poledenitev, *hidgeogr., geomorf.* visokogórska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* warthska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* wisconsinska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* wúrmska poledenitev, *klimatogeogr., geomorf.* zakljúčna poledenitev

polédica -e ž *klimatogeogr.* gladka, trda drseča plašt ledu na tleh, ki ovira hojo, promet

poléglá gúba -e -e ž *geomorf.* asimetrična guba s položno ali vodoravno osno ravnino in vzporednima kriloma **S:** ležéča gúba **PRIM.:** pošévná gúba, potopljána gúba, prevrnjena gúba

polétje -a s **1.** *klimatogeogr.* letni čas, ki na severni polobli traja od 21. 6. do 23. 9. in na južni od 21. 12. do 21. 3. **2.** *klimatogeogr.* fenofaza med cvetenjem bezga in cvetenjem jesenskega podleska

GL: *mat. geogr.* astronómsko polétje, *klimatogeogr.* bábjé polétje, *klimatogeogr.* indijánsko polétje, *klimatogeogr.* meteorolóško polétje, *klimatogeogr.* póžno polétje, *klimatogeogr.* zgódnje polétje

polétni čas -ega časa m *mat. geogr.* čas, ki med sredino marca in sredino oktobra prehiteva

pasovni čas praviloma za eno uro, uveden v mnogih državah zaradi smotrnejše izrabe dnevne svetlobe **PRIM.:** zímski čas

polétni dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* → tópli dán

polétni solstícij -ega -a m *mat. geogr.* → polétni Sónčev obrát

polétni Sónčev obrát -ega -ega -áta m *mat. geogr.* čas (21. 6.), ko Sonce doseže najvišjo točko pod nebesnim ekvatorjem, je v zenitu nad severnim Zemljinim povratnikom in ima največjo deklinacijo (+23° 27') **S:** polétni solstícij **PRIM.:** zímski Sónčev obrát

polétni turízem -ega -zma m **1.** *geogr. turizma* množični turizem, ki temelji na poletnih aktivnostih, zlasti sončenju, plavanju, planinarjenju **PRIM.:** zímski turízem (1) **2.** *geogr. turizma* del turističnega prometa, ki ga domači in tuji gostje v določeni državi, pokrajini ustvarijo v zimskem času **PRIM.:** zímski turízem (2)

polétno zeléni gózd -- -ega -a m *biogeogr.* listnati gozd zmernega pasu, v katerem so listavci olištani le v toplem delu leta

pólglóli krás -ega -a m *geogr. krasa* kras s kamnitim, skalnatim površjem, delno prekrit s pokrovom prsti **PRIM.:** góli krás, pokrítí krás

políca -e ž **1.** *geomorf.* zložnejši del pobočja na kopnem ali morskem dnu **2.** *geomorf.* → terása

GL: *geomorf.* abrazijska políca, *hidgeogr., geomorf.* celínska políca (1), *hidgeogr., polit. geogr.* celínska políca (2), *geomorf.* geliflukcijska políca, *hidgeogr., geomorf.* kontinentálna políca, *geogr. krasa* korozíjska políca, *geogr. krasa* láštašta políca, *hidgeogr.* ledéna políca, *geomorf.* podmórska políca

policétrična aglomerácija -e -e ž *geogr. nas.* aglomeracija, v kateri je funkcijsko povezanih več velikih mest z njihovo okolico, navadno nastala na bogatih nahajališčih surovin in energentov, ki so vzpodbudila nastanek obsežnega industrijskega območja, npr. Porurje v Nemčiji, Randstad na Nizozemskem, Zgoranja Šlezija na Poljskem, Donbas na vzhodu Ukrajine **S:** večjédrna aglomerácija **PRIM.:** monocétrična aglomerácija

policétrična industrializácija -e -e ž **1.** *ind. geogr.* bolj razvita oblika industrializacije, za katero so značilna v glavnem majhna

industrijska podjetja, proizvodni obrati, razporejeni po vsej pokrajini, državi, pri čemer podjetja niso medsebojno organizacijsko in proizvodno povezana **S**: večjédrna industrializácija **PRIM.**: industrijski kombinát, industrijski kompleks, monocéntrična industrializácija (1) **2. ind. geogr.** industrializácija v industrijsko razviti pokrajini, državi, za katero je značilna enakomerna zaštopanost več industrijskih panog **PRIM.**: monocéntrična industrializácija (2)

policéntrični razvòj -ega -ôja m *plan.* razvoj, ki temelji na predhodno dogovorjenem, hierarhično zasnovanem omrežju vodilnih središč v določeni državi, pokrajini **PRIM.**: monocéntrični razvòj

policéntrični sistém -ega -a m *plan.* urbani sistém z več središči, ki z medsebojno delitvijo funkcij sestavljajo celoto **PRIM.**: monocéntrični sistém

policéntrično omrežje -ega -a s *geogr. nas.* omrežje naselij, v katerem je namesto enega samega središča več mest, ki si mestne funkcije delijo z natančno določenimi vlogami **PRIM.**: monocéntrično omrežje

policentrízem -zma m *plan.* doktrina, načrtovalski koncept razvoja na podlagi več središč **PRIM.**: monocentrízem

policiklični razvòj reliéfa -ega -ôja -- m *geomorf.* poligenetski razvoj reliefa, za katerega so v različnih ciklih značilni različni geomorfološki procesi **PRIM.**: Davisov cíkel, poligenétski razvòj reliéfa

poliédrska projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, pri kateri je Zemljino površje razdeljeno na majhne sferične trapeze in preneseno na polieder

pólifunkcionalni turistični kràj -ega -ega kràja m *geogr. turizma* turistični kraj, v katerem se turizem prepleta z drugimi dejavnostmi, npr. industrijo, oskrbo, upravo, zato šta njegova ureditev in videz manj turistično izrazita **PRIM.**: mónofunkcionalni turistični kràj

pólifunkcionalno mésto -ega -a s *geogr. nas.* mésto z več bolj ali manj enakovrednimi usmeritvami, funkcijami **PRIM.**: mónofunkcionalno mésto

poligenétska dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, nastala z različnimi geomorfološki procesi

poligenétski razvòj reliéfa -ega -ôja -- m *geomorf.* razvoj reliefa, za katerega so značilni različni geomorfološki procesi **PRIM.**: policiklični razvòj reliéfa

poligenétsko brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, ki so ga izoblikovali različni geomorfološki procesi

poligenétsko uravnávanje -ega -a s *geomorf.* uravnavanje z več sočasnimi eksogenimi procesi

poligéni vulkán -ega -a m *geomorf.* stratigrafsko in morfološko raznolika vulkanska vzpetina **PRIM.**: monogéni vulkán

poligón -a m *kart.* v geografskem informacijskem sistemu natančno omejeno območje določenega pojava, procesa z enakimi, sorodnimi lastnostmi, ki se lahko deli na odseke nižje ravni **PRIM.**: centroid

poligonálna tlà -ih tál s mn. *geomorf., pedogeogr.* → struktúrna tlà

póliklorirani bífeníli -ih -ov m mn. **K**: PCB-ji *var. okolja* zelo štrupene, okolju škodljive, rakotvorne nerazkrojljive klorove spojine, ki se uporabljajo zlasti kot izolacijska ali protipožarna sredstva, hidravlične tekočine in so nakopičene kot odpadki okoljsko škodljive, nevarne

pólikónična projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, pri kateri je mreža vzporednikov in poldnevnikov prenesena na več štožcev

pólikultúra -e ž **1. agr. geogr.** izkoriščanje zemljišča z menjavanjem raznovrstnih kulturnih rastlin, ki si navadno sledijo v različnih sistemih kolobarjenja **PRIM.**: mónokultúra (2) **2. agr. geogr.** kmetijski sistém s prepletanjem več različnih kmetijskih panog, navadno povezan s tradicionalnim samooskrbnim kmetijstvom, v novejšem času tudi z biološkim kmetovanjem **PRIM.**: mónokultúra (3)

pólikultúrno kmetijstvo -ega -a s **1. agr. geogr.** kmetijstvo, pri katerem se na posamezni kmetiji ali v določeni pokrajini medsebojno dopolnjuje več različnih kmetijskih panog, npr. poljedelstvo in živinoreja **PRIM.**: mónokultúrno kmetijstvo (1) **2. agr. geogr.** kmetijstvo, pri katerem se na posamezni kmetiji ali v določeni pokrajini prideluje več različnih

kulturnih rastlin **PRIM.:** mónokultúrno kmetijstvo (2)

polimíktično jézero -ega -a s *hideogr.* jezero z večkratnim letnim navpičnim kroženjem vode, ki ga povzročajo kratkotrajne toplotne spremembe in veter **PRIM.:** monomíktično jézero

polinézjska zóogeogrúfska oblúšt -e -e oblasti ž *biogeogr.* zóogeogrúfska oblúšt, ki obsega večino vulkanskih in koralnih otokov v Tihem oceanu **PRIM.:** antárktična zóogeogrúfska oblúšt, avstrúlska zóogeogrúfska oblúšt, etiópjska zóogeogrúfska oblúšt, holárktična zóogeogrúfska oblúšt, indijsko-malájska zóogeogrúfska oblúšt, madagáskarska zóogeogrúfska oblúšt, neotrópska zóogeogrúfska oblúšt, novozelándska zóogeogrúfska oblúšt

pólinukleárno mésto -ega -a s *geogr. nas.* mésto s heterogenim meštím tlorisom, ki se oblikuje s postópnim zraščanjem več starejših razvojnih jeder, središč **PRIM.:** mónonukleárno mésto

pólisapróbna onesnáženost vodá -e -i -- ž *var. okolja* četrta, najvišja stópnja onesnáženosti voda, določena posredno po izbranih vrstah organizmov, združbah, ki uspevajo tudi v zelo onesnáženih vodah **PRIM.:** álfamézosapróbna onesnáženost vodá, bétamézosapróbna onesnáženost vodá, mézosapróbna onesnáženost vodá, óligosapróbna onesnáženost vodá

pólisapróbna stópnja kakóvosti vóde -e -e -- -- ž *var. okolja* najvišja stópnja biološke onesnáženosti vode, pri kateri je ta zaradi onesnáženosti okolju škodljiva in neprimerna za nadaljnjo rabo **PRIM.:** álfamézosapróbna stópnja kakóvosti vóde, bétamézosapróbna stópnja kakóvosti vóde, mézosapróbna stópnja kakóvosti vóde, óligosapróbna stópnja kakóvosti vóde

pólisapróbni organizem -ega -zma m nav. mn. *var. okolja* organizem, ki živi v zelo onesnáženi vodi **PRIM.:** mézosapróbni organizem, óligosapróbni organizem

polisintézni ledeník -ega -a m *hideogr.* ledeník, naštal z združitvijo ledenikov s samostójnimi redilnimi območji

póliteizem -zma m *spl. geogr.* → mnogobóštvo

politermální ledeník -ega -a m *hideogr.* ledeník z bazalnimi lastnostmi toplih in hladnih ledenikov

polítična geografija -e -e ž *spl. geogr.* veja družbene geografije, ki proučuje politíchnoteitorialne, upravnopolítične enote in politíčni razvoj družbe

polítična grupácija -e -e ž *polit. geogr.* → politíčna integrácija

polítična integrácija -e -e ž *polit. geogr.* združevanje, povezovanje zainteresiranih držav zaradi sodelovanja na različnih področjih, npr. gospodarskem, politíčnem, obrambnem **S:** politíčna grupácija, politíčno združenje

polítična kárta -e -e ž *kart.* → politíčni zemljevid

polítična mēja -e -e ž *polit. geogr.* meja med državama, določena po mednarodnem sporazumu, ki upošteva obstoječe družbene, kulturne, naravne meje **S:** državna mēja

GL: *polit. geogr.* definíranje politíčne mėje, *polit. geogr.* géopolítična mēja

polítična migrácija -e -e ž nav. mn. *polit. geogr., demogeogr.* meddržavna migracija, pri kateri se prebivalci določene države, zlasti pripadniki manjšin, zaradi politíčnega preganjanja, zapostavljanja začasno ali za stalno naseljujejo v drugih državah, kjer imajo pravico zaprositi za posebni status

polítični migránt -ega -a m *polit. geogr.* oseba, ki se seli zaradi politíčnih razlogov in ji po mednarodnih dogovorih država priselitve navadno podeli status azilanta, begunca, optanta

polítični zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje politíčne, upravne ozemeljske enote, sporna območja **S:** politíčna kárta

polítičnoteritoriálna enóta -e -e ž *polit. geogr.* ozemlje z natančno določenimi družbenimi mejami in politíčnim statusom na državni ali poddržavni ravni, npr. država, enklava, kolonija, regija **PRIM.:** upravnopolítična enóta

polítično združenje -ega -a s *polit. geogr.* → politíčna integrácija

polítika regionálneho razvoja -e -- -- ž *plan.* načrtovanje, usmerjanje próstorskega razvoja in odločanje o njem, da se preprečujejo regionalne neenakosti in odpravljajo razvojna nesorazmerja, zaoštanki

poljána -e ž *agr. geogr.* valovit plan svet, navadno v gozdu ali ob njem

pólje -a s **1.** *agr. geogr.* zemljišče, ki ga sestavljajo njive, travniki in pašniki, razdeljeno po katastrskih občinah, zato je vanj lahko vključenih tudi več vaških zemljišč **2.** *agr. geogr., neuštr.* → njíva (1) **3.** *geomorf., ljud.* ravnejši plan svet v gorah, npr. Velo polje **4.** *geomorf.* obsežnejše razmeroma ravno površje, npr. Dravsko polje, Sorško polje **5.** *geogr. krasa* mednarodno uveljavljen izraz za kraško polje **6.** *ind. geogr.* nahajališče določene rudnine z napravami za izkoriščanje, npr. naftno polje, premogovno polje **7.** *mat. geogr.* del prostora, kjer ima neka fizikalna količina v vsaki točki določeno vrednost, npr. magnetno polje

GL: *var. okolja* čistilno pólje, *agr. geogr.* dvópólje, *geogr. krasa* erozijsko kráško pólje, *hidgeogr.* fírnsko pólje, *geogr. krasa* jézersko kráško pólje, *agr. geogr.* katástrsko pólje, *geogr. krasa* korozijsko kráško pólje, *geogr. krasa* kráško pólje, *geogr. krasa* kráško pólje v višini piezométrične gladíne, *geomorf.* ledeníško pólje, *geogr. krasa* obróbnó kráško pólje, *agr. geogr.* odpító pólje, *geogr. krasa* piedmóntsko kráško pólje, *var. okolja* ponikoválnó pólje, *geogr. krasa* prelívno kráško pólje, *geogr. krasa* prítóčno-odtóčno kráško pólje, *geogr. krasa* róbno kráško pólje, *geogr. krasa* súho kráško pólje, *geogr. krasa* tektónsko kráško pólje, *agr. geogr.* trípólje, *agr. geogr.* zapító pólje, *mat. geogr.* Zémlijino magnétnó pólje

poljedélska goštóta -e -e ž *agr. geogr.* agrarna goštota, ki izraža razmerje med skupnim številom kmečkih prebivalcev in površino obdelovalnih zemljišč brez travnikov na določenem območju, uporabna zlasti pri primerjanju poljedelsko usmerjenih pokrajin **PRIM.:** fiziološka goštóta, kmetijska goštóta, specifična goštóta

poljedélstvo -a s *agr. geogr.* ena najpomembnejših in najstarejših panog kmetijstva, ki se ukvarja s pridelovanjem poljščin na obdelovalnih zemljiščih, zlasti njivah in vrtovih **S:** agrikultúra (2)

GL: *agr. geogr.* arídno poljedélstvo, *agr. geogr.* ekstenzívnó poljedélstvo, *agr. geogr.* grédašto poljedélstvo, *agr. geogr.* intenzívno poljedélstvo, *agr. geogr.* mehanizírano poljedélstvo, *agr. geogr.* namakálnó poljedélstvo, *agr. geogr.*

órno poljedélstvo, *agr. geogr.* plúžno poljedélstvo, *agr. geogr.* požigálniško poljedélstvo, *agr. geogr.* prášno poljedélstvo, *agr. geogr.* róčno poljedélstvo, *agr. geogr.* róparsko poljedélstvo, *agr. geogr.* sellfno poljedélstvo, *agr. geogr.* štacionárno poljedélstvo, *agr. geogr.* štórnjó poljedélstvo, *agr. geogr.* súšno poljedélstvo, *agr. geogr.* ustáljéno poljedélstvo, *agr. geogr.* vftno poljedélstvo, *agr. geogr.* žítno poljedélstvo

poljína -e ž *agr. geogr.* skupek njivskih parcel, na katerih morajo lastniki zaradi velike zemljiške razdrobljenosti enotno kolobariti, jih izrabljati na usklajen, pogošto enak način

póljska kapacitéta -e -e ž *pedogeogr.* fizikalna laštnost prsti glede na utežni ali prostorninski odstotek vode, ki preostane v njej po tem, ko iz nje odteče gravitacijska voda

póljska razdelítev -e -tve ž **1.** *agr. geogr.* razkasanost zemljišč, zlasti njiv in travnikov, ki je v zgodovinskem razvoju zaradi raznovrstnih naravnih razmer, laštništva, kulturnih rastlin in donosnosti dobila razmeroma ustaljeno obliko, razvrščeno v sistem **PRIM.:** zemljiška razdelítev **2.** *agr. geogr.* → zemljiška razdelítev

GL: *agr. geogr.* sistém póljske razdelítve, *agr. geogr.* típ póljske razdelítve

póljščina -e ž *agr. geogr.* kulturna rastlina, ki se prideluje na njivah

pólkmèt -éta m *agr. geogr., demogeogr.* oseba v rednem delovnem razmerju v nekmetijski dejavnosti, ki na laštnem zemljišču, zemljišču družinskih članov ali najetem zemljišču kmetuje popoldne, konec tedna in med letnim dopustom **S:** dvoživka, kmèt délavec **PRIM.:** kmetijski délavec

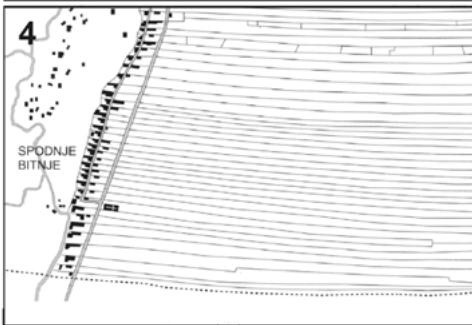
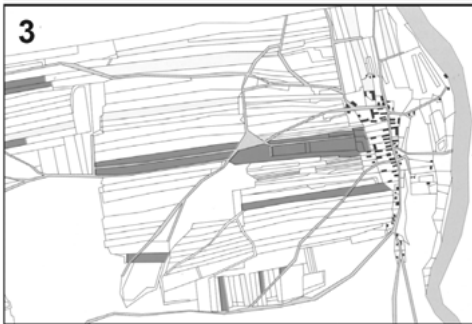
pólmésečna iztrganína -e -e ž *geomorf.* polkrožna iztrganina v živoskalni podlagi ledenika, nastala zaradi detrakcije

pól mráza -a -- m *klimatogeogr.* območje najnižjih temperatur v nižjem sloju ozračja Zemlje

pólna vóda -e -e ž *hidgeogr.* najvišja gladina morske vode med plimovanjem **S:** maksimálna plímska vóda **PRIM.:** mála vóda

GL: *hidgeogr.* nízka pólna vóda, *hidgeogr.* visóka pólna vóda

pólnomadízem -zma m *agr. geogr.* nomadizem, pri katerem je del prebivalstva trajno naseljen in obdeluje polja, del pa skrbi za živino in se

- 1 – poljska razdelitev na prvotne grude
 2 – poljska razdelitev na prave ali pravilne delce
 3 – poljska razdelitev s kombinacijo sklenjenih prog in pravilnih delcev
 4 – poljska razdelitev na sklenjene proge
 Raštrirano so prikazane posesti posameznih lastnikov.

Značilni tipi poljske razdelitve v Sloveniji

z njo vred zaradi iskanja ugodne paše seli po ustaljenih poteh **S**: pólnomádstvo **PRIM.**: právi nomadízem

pólnomádstvo -a s *agr. geogr.* → pólnomadízem

pólnovrédna délovna móč -e -e močí ž **K**: PDM *agr. geogr.* enota za vrednotenje delovnega potenciala kmetij, izražena z vrednostjo koeficienta 1 za odraslega moškega, polno zaposlenega na kmetiji, pri čemer se koeficienti posameznih članov gospodinjstva navadno seštevajo, npr. 2,7 PDM/kmetijo **PRIM.**: délovna móč

pólóbla -e ž *spl. geogr.* polovica Zemljinega površja, navadno severna in južna s stičiščem ob ekvatorju, lahko tudi morska ali kopenska z največjima deležema kopnega ali morja **S**: hemisfêra, polúta

GL: *spl. geogr.* kôpenska pólóbla, *spl. geogr., hidgeogr.* vódna pólóbla

pólodíja -e ž *mat. geogr.* odprta krivulja, ki jo opiše rotacijska os Zemlje okrog povprečnega tečaja zaradi nihanja Zemljine osi

pólodprti célek -ega -lka m *agr. geogr.* zemljišče samotne kmetije, pri katerem so meje med sklenjenimi polji izrazite, vendar niso ločene z vmesnim gozdom **PRIM.**: odprti célek, zaprti célek

pólóg -óga m *geomorf., ljud., v zahodni Sloveniji* položno, nekoliko nagnjeno površje

pólotok polotóka m *geomorf.* pomol kopnine, s treh strani obdan z morjem

pólóvična húba -e -e ž *agr. geogr., v srednjem veku* kmetija, nastala z razdelitvijo hube na dva dela, velika približno 15 oralov **PRIM.**: četrtínska húba, húba (2), osmínska húba, šestínska húba, tretjínska húba

pólóžáj nasélja -a -- m *geogr. nas.* naselje v kakovoštnem razmerju do naravnih in po človeku preobraženih razmer v določenem okolju, pokrajini

pólpokríta škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja, deloma pokrita s prštjo ali porasla z rastlinami **PRIM.**: pokríta škráplja

pólpuščáva -e ž *biogeogr.* pokrajina v tropskem in subtropskem pasu, ki je zaradi dolge sušne dobe na redko porasla s trnatimi grmi in ostrimi, šopaštimi travami **PRIM.**: puščáva

pôlpuščavska pršt -e -e pršiti ž *pedogeogr.* → kserosól

pôlpuščavsko rastlínstvo -ega -a s *biogeogr.* rastlínstvo v polpuščavah, ki ga sestavljajo ostre, šopaste trave in nizki grmi z listi, stebli, v katerih hranijo vodo

pôlslána vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki vsebuje od 1 g do 24,69 g raztopljenih soli na dm³ **S:** slánkašta vóda **PRIM.:** sládka vóda, slána vóda

pôlslépa dolína -e -e ž *geogr. krasa* rečna dolina, kjer se visoka voda še površinsko preliva iz dolinašte kotanje, nizka voda pa ponika na njenem robu **PRIM.:** slépa dolína

pôlstálno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje, ki ga prebivalci naseljujejo le nekaj let, nakar se navadno zaradi izčrpanosti zemljišč preselijo na drugo lokacijo **S:** sémipermanéntno nasélje **PRIM.:** sezónsko nasélje, stálno nasélje

polsténi snég -ega -a s *hid-geogr.* sneg iz delno razkrojenih snežink, pri katerem so še prepoznavni prvotni kristali

polstênje -a s *hidgeogr.* začetni del zrnjenja oziroma sprijemanje snežnih kristalov na začetku preobrazbe snežne odeje, pri katerem so še prepoznavni prvotni kristali **PRIM.:** okrogeljênje, srénjenje

pôlsúšna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → pôlsúšno podnébje

pôlsúšno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* zmerno sušno podnébje, pri katerem se med letom menjavata daljše suho in krajše vlažno obdobje **S:** pôlsúšna klíma, sémiarídna klíma

polúcija -e ž **1. var. okolja** → onesnáženost okólja **2. var. okolja** → onesnaževánje okólja

polúta -e ž *spl. geogr.* → pôlóbla

polutánt -a m *var. okolja* → onesnaževálec okólja (2)

polútnik -a m *mat. geogr.* → ekvátor

pôlvlážna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → pôlvlážno podnébje

pôlvlážno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* zmerno vlažno podnébje, pri katerem se med letom menjavata krajše suho in daljše vlažno obdobje **S:** pôlvlážna klíma, sémihumídna klíma

pôlžarica -e ž *geomorf.* za Ljubljansko barje

značilna svetla jezerska odkladnina, v kateri so še vidne številne polžje hišice

pomlád -i ž **1. klimatogeogr.** letni čas, ki na severni polobli traja od 21. 3. do 21. 6. in na južni od 23. 9. do 21. 12. **2. klimatogeogr.** fenofaza med cvetenjem zvončkov in cvetenjem bezga

GL: *mat. geogr.* astronómska pomlád, *klimatogeogr.* meteorolóška pomlád, *klimatogeogr.* pôzna pomlád, *klimatogeogr.* prèdpomlád, *klimatogeogr.* visóka pomlád, *klimatogeogr.* zgódnja pomlád

pomladánski ekvinókcij -ega -a m *mat. geogr.* → pomladánsko enakonóčje

pomladánsko enakonóčje -ega -a s *mat. geogr.* čas, navadno 21. marca, ko šta po vsej Zemlji dan in noč dolga natančno 12 ur **S:** pomladánski ekvinókcij, spomladánsko enakonóčje **PRIM.:** jesénsko enakonóčje

pomladišče -a s *mat. geogr.* presečišče nebesnega ekvatorja in ekliptike, ki ga Zemlja na poti okrog Sonca doseže navadno 21. marca **PRIM.:** jeseníšče

GL: *mat. geogr.* precesíja pomladišča

pomòl -òla m **1. geomorf.** izboklina kopnega, ki moli v morje, jezero ali rečno korito **2. geomorf.** vzpetina, ki štrli v ravnino **3. geogr. prometa** umetna pregrada za zavarovanje obale v pristanišču in za sidranje, vkrcavanje, izkrcavanje, natovarjanje, raztovarjanje ladij

pomòrska kartografíja -e -e ž *kart.* del kartografije, ki se ukvarja z izdelavo pomorskih zemljevidov

pomòrski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora s plovili po morju iz kraja v kraj **PRIM.:** jézerski promèt, réčni promèt

pomòrski zemljevíd -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, ki prikazuje morja, oceane z označenimi globinami in obalni pas z orientacijsko pomembnimi objekti **S:** návtična kárta

ponènt -ènta m *klimatogeogr.* redek, za plovbo nevaren zahodni veter

ponikálnica -e ž *hidgeogr., geogr. krasa* reka, ki izmenično teče na površini in v podzemlju, značilna za kraško površje **PRIM.:** podzémna réka, ponórnica

poníkev -kve ž *geogr. krasa, hidgeogr.* → poníkva (2)

ponikoválno pólje -ega -a s *var. okolja* posebej urejeno prepuštno njivsko ali travniško

zemljišče, na katero se spelje onesnažena voda, da se očisti s prenikanjem in spremljevalnimi procesi, tudi s pomočjo rastlin **S**: čistilno pólje

poníkva -e ž **1.** *geogr. krasa, hidgeogr.* → ponòr (2) **2.** *geogr. krasa, hidgeogr.* Z naplavino prekrita odprtina zlasti na kraških poljih, kamor se izgublja voda **S**: poníkev

poníranje -a s *geogr. krasa* vtekanje vode v kraško jamo v sklenjenem toku

ponòr -ôra m **1.** *geogr. krasa* vtok ponornice v kraško jamo **2.** *geogr. krasa, hidgeogr.* naravna odprtina v kraških tleh v obliki jame, kanala ali jaška, v katero izginja površinska voda **S**: poníkva (1)

ponórna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama s ponornico

ponórnicá -e ž *geogr. krasa* vodotok, ki ponira v kraško podzemlje **PRIM.:** ponikálnica

ponórno brézno -ega -a ž *geogr. krasa* brezno, v katero ponira voda

popís -a m *spl. geogr.* zbiranje, analiziranje, vrednotenje in objavljane podatkov, ki se nanašajo na vse subjekte ali objekte na določenem območju v določenem času, pri čemer so vneseni podatki takšni, kot jih navede popisana oseba **PRIM.:** anketíranje

GL: *biogeogr.* fítocenolóški popis, *demogeogr.* popis prebivalstva

popísni okóliš -ega -a m *spl. geogr., demogeogr.* najmanjša, temeljna prostorska enota, ki je ne sekajo meje drugih prostorskih enot, namenjena izvedbi popisa prebivalstva

popís prebivalstva -a -- m *demogeogr.* uradno ugotavljanje števila prebivalcev in drugih značilnosti vsega prebivalstva v državi **PRIM.:** regíster prebivalstva

popláva -e ž *hidgeogr.* redno ali obdobjno razlitje vode iz prenapolnjene rečne štruge, jezerske kotanje, morja **S**: povódenj

poplávna ravníca -e -e ž *geomorf.* ravnica, ki jo obdobjno poplavi voda **PRIM.:** aluviálna ravnica, naplávna ravníca

poplávna vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki se redno ali obdobjno razliva iz prenapolnjene rečne štruge, jezerske kotanje, morja

poplávni bazén -ega -a m *hidgeogr.* večja, navadno suha kotanja za zadrževanje, zbiranje

in hranjenje rečne vode, ki bi sicer poplavljala

PRIM.: vódni zadrževálnik

poplávno ozémlje -ega -a s *geomorf.* ozemlje, ki ga obdobjno poplavi voda

popólni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras s številnimi kraškimi pojavi, tudi s kraškimi polji in goštimi vrtačami **S**: hólokrás

pòpotrésni súnek -ega -nka m *geomorf.* močnejše tresenje po glavnem potresu v vršti navadno vedno šibkejših potresnih sunkov

PRIM.: prèdpotrésni súnek

populácija -e ž **1.** *demogeogr.* → prebivalstvo **2.** *biogeogr.* skupnošt osebkov posamezne rastlinske ali živalske vršte, ki sočasno živijo na določenem območju

GL: *demogeogr.* depopulácija, *demogeogr.* híperpopulácija

populácijska eksplozija -e -e ž *demogeogr.* → eksplozija prebivalstva

populácijska enóta -e -e ž *var. okolja* → ekvivaléntna enóta obremenítve okólja

populácijski ekvivalènt -ega -énta m **K:** *PE var. okolja* → ekvivaléntna enóta obremenítve okólja

póra -e ž *pedogeogr.* prostor med trdnimi delci v prsti, katerega premer znaša med 10,0 in 0,2 μm ali manj, ki ga zapolnjujeta voda in/ali zrak **PRIM.:** mákropóra, mézopóra, míkropóra

porába kálijevega permanganáta -e --- ž *var. okolja* posredna metoda za določanje količine organskih snovi v vodi z ugotavljanjem količine porabljenega kisika, potrebnega za razgradnjo organskih snovi, ki je enaka količini porabljenega kalijevega permanganata

porábnik -a m nav. mn. *biogeogr.* organizem, ki se hrani z drugimi organizmi, ker sam ne more sintetizirati organskih snovi **S**: konzumènt, potróšnik **PRIM.:** proizvajálec, razkrojeválec

poréčje -a s *hidgeogr.* ozemlje, s katerega odteka voda površinsko ali podzemno v isto reko **S**: réčni bazén, vodozbríni bazén **PRIM.:** vodozbríno obmóčje

GL: *hidgeogr.* ásimétríčnošt poréčja, *hidgeogr.* gozdnátošt poréčja, *hidgeogr.* koeficiènt ásimétríčnošti poréčja, *hidgeogr.* velikóšt poréčja

porfír -ja m *geomorf.* vse predornine in žilnine

s porfirsko strukturo, pri kateri so v drobnozrnati ali šteklasti osnovi kot vtrošniki pomešani veliki kristali

porfirít -a m *geomorf.* rdečkašta ali rjavkašta, redkeje sivkašta predornina s porfirsko strukturo

poročilo o stánju snegá in snéžne odéje -a --- s *klimatogeogr., hidgeogr.* → lavínski bíltén

pororóka -e ž (port. pororoca) **1.** *hidgeogr.* do 5 m visok plimski val na Amazonki, ki vpliva na dviganje njene gladine še približno 600 km od izliva v Atlantski ocean **2.** *hidgeogr.* izrazit plimski val v ustjih drugih rek

poróznost -i ž **1.** *pedogeogr.* laštnost prsti glede na prostornino vseh por v njej, izražena v odstotkih od prostornine izbrane prsti v naravi **2.** *geomorf.* delež prostornine vseh praznih prostorov v kamnini

porúšena škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* škraplja s porušenimi vmesnimi skalnimi rebri, kjer se zato pojavlja kršje

posébná kultúra -e -e ž *agr. geogr.* enoletna ali večletna kulturna rastlina, ki za uspešno gojitev zahteva posebne agrotehnične postopke in posebno nego, npr. jagodičje, vinska trta, hmelj, šparglji, tobak

posébní obláki -ih -ov m mn. *klimatogeogr.* oblaki, ki nastajajo zaradi izpušnih plinov pri preletu letal, gozdnih požarov, vulkanskih izbruhov, nad geozirji, tudi oblaki v stratosferi in ionosferi, npr. biserni oblaki

posébní odpádkí -ih -ov m mn. *var. okolja* strupeni, radioaktivni odpadki, zelo škodljivi za organizme in okolje, zato je zanje predpisano posebno ravnanje, odlaganje, skladiščenje

poségi v okólje -ov -- -- [vé] m mn. *var. okolja* dejavnosti, ravnanja, s katerimi človek spreminja okolje in navadno zmanjšuje njegovo kakovost

GL: *var. okolja* dopúštní poségi v okólje, *var. okolja* nédopúštní poségi v okólje (1, 2)

poselítev -tve ž **1.** *demogeogr.* obljudenost določenega območja s stalnim ali sezonskim prebivalstvom **2.** *geogr. nas.* omrežje naselij v gospodarskem, funkcijskem, fiziognomskem in oblikovnem smislu, pomemben oblikotvorni element pokrajine

GL: *demogeogr.* goštóta poselitve

poselítveno obmóčje -ega -a s *geogr. nas., plan.* območje obstoječega naselja in območje, predvideno za njegovo širitev, ki je kot tako določeno v prostorskem aktu

poséšt -i ž *agr. geogr.* laštništvo kmetijskih, gozdnih in drugih zemljišč, ki se lahko razlikuje glede na vrsto, velikoš zemljišč, njihovo obliko, štopnjo štrnjenoš

GL: *agr. geogr.* kolektívna poséšt, *agr. geogr.* razdrobljéna poséšt, *agr. geogr.* razpršéna poséšt, *agr. geogr.* štrnjéna poséšt, *agr. geogr.* véleposéšt, *agr. geogr.* velikóš poséšti, *agr. geogr.* zasébná poséšt

poséštná razdrobljénoš -e -i ž *agr. geogr.* → velikóštná razdrobljénoš zemljišč

poséštná štruktúra -e -e ž *agr. geogr.* določitev, razvršitev zemljiške posešti po laštništvu, sektorju laštništva, številu zemljiških kosov ali parcel, njihovi obliki in oddaljenosti od kmečkega doma

posípni kót -ega -a m *geomorf.* → posípni naklòn

posípni naklòn -ega -óna m *geomorf.* nagib, ki ga na pobočju iz sipkega gradiva lahko doseže tam odloženo gradivo, preden se začne znova usipati navzdol, v naravi blizu nagibu Richterjevega pobočja **S:** posípni kót

poslòvno središče -ega -a s *geogr. nas.* osrednji del velikih mešt z osredotočenimi poslovnimi ustanovami, veliko gostoto visokih stavb, poslovno specializacijo, gostim prometom in veliko razliko v obljudenosti med dnevom, ko prihajajo vanj ljudje iz širše okolice, in nočjo, ko oštaja v njem le stalno prebivalstvo **S:** city **PRIM.:** central business district, downtown, méštno središče

pospéšéna erozija -e -e ž *geomorf.* erozija, ki jo pospeši nov geomorfološki proces z izvorom znotraj ali zunaj porečja

pospéšéna korozija -e -e ž *geogr. krasa* korozija, ki deluje močneje kot v okolici in zato povzroča korozijske kraške vdolbine

pospešévalná slúžba -e -e ž *agr. geogr., do leta 1991* svetovalna služba v obdobju samoupravnega socializma **PRIM.:** svetovalná slúžba

posplošévánje zemljevída -a -- s *kart.* poenostávitév vsebine zemljevída zaradi zmanjševanja merila ali drugih kartografskih zahtev **S:** generalizácija kárte

Stopnje posploševanja zemljevidov

poštája -e ž *geogr. prometa* kraj, opremljen z ustreznimi objekti in napravami za ustavljanje javnih vozil zaradi vstopanja ali izstopanja potnikov, nakladanja ali razkladanja tovora

GL: *geogr. prometa* ávtobusna poštája, *hidgeogr.* hidrolóška poštája, *hidgeogr.* mareográfska poštája, *klimatogeogr.* meteorolóška poštája, *hidgeogr.* oceanográfska poštája, *geogr. prometa* pótniška poštája, *klimatogeogr.* prevetréna vreménska poštája, *geogr. prometa* ranžirna poštája, *klimatogeogr.* reprezentatívna vreménska poštája (1, 2), *geogr. prometa* tovórna poštája, *klimatogeogr.* ventilírana vreménska poštája, *klimatogeogr.* vreménska poštája, *geogr. prometa* želézníška poštája

póstglaciál -a m 1. *klimatogeogr.*, *geomorf.* toplejše obdobje po glacialu **S:** pòledéna dóba 2. *klimatogeogr.*, *geomorf.*, *zastar.* → holocén

póstglaciálna kráška oblíka -e -e -e ž *geogr. krasa* kraška oblíka, naštala po zadnjem umiku ledu ali v holocenu **S:** pòledeníška kráška oblíka

póstglaciální krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, naštal po umiku ledenika **S:** póstledeníški krás

póstindústrijska družba -e -e ž *ind. geogr.*, *demogeogr.* družba, v kateri se težišče z odvisnosti od indústrije prestavlja zlasti na

štoritve, usluge, kar povečuje njeno blaginjo **PRIM.:** indústrijska družba

póstindústrijsko obdóbe -ega -a s *plan.*, *ind. geogr.* sodobno razvojno obdobje, za katero je zaradi globalne delitve dela značilen gospodarski, socialni, prostorski razvoj, ki namesto na indústriji čedalje bolj temelji zlasti na štoritvah, uslugah

póstledeníški krás -ega -a m *geogr. krasa* → póstglaciální krás

poštřžek -žka m *agr. geogr.* poljščina, ki iz pršti posrka preostale zaloge hranil

póstvulkanizem -zma m *geomorf.* procesi in pojavi na vulkanskem območju, ko poštane vulkanska dejavnost manj izrazita ali skoraj povsem preneha **PRIM.:** vulkanizem

póstvulkánski pojáv -ega -a m nav. mn. *geomorf.* pojav, ki spremlja póstvulkanizem, zlasti izhajanje vročih plinov in izlivanje vročih vrelecev, npr. fumarola, solfatara, mofeta, gejzir **PRIM.:** vulkánski pojáv

pošévna gúba -e -e ž *geomorf.* asimetrična guba s položno ali vodoravno osno ravnino, pri čemer sta obe krili vzporedni **S:** nágnjena gúba **PRIM.:** poléglá gúba, potopljéna gúba, prevrnjena gúba

pošévna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, navadno azimutna, pri kateri Zemljina os in os projekcijske ploskve oklepata določen kot

GL: *kart.* ázimutna pošévna projékcija

poškodováno okólje -ega -a s *var. okolja* okolje, prizadeto zaradi človekovih posegov, npr. dnevnega kopa, rudniškega sesedanja tal, jalovišča, katerega regeneracijska sposobnost je bištveno zmanjšana

póštni okóliš -ega -a m *spl. geogr.* prostorska enota, ki zajema vsa gospodinjstva na območju, na katerem dostavlja poštna pošiljke določena pošta

pót potí ž *geogr. prometa* ozek pas ozemlja na določeni razdalji, po katerem poteka promet iz kraja v kraj

GL: *geogr. turizma* gózdna účna pót, *geogr. prometa* índeks víjúganja potí, *geogr. prometa* kolesárska pót, *geogr. prometa* kòpenska pót, *hidgeogr.*, *geogr. prometa* nótranja vòdna pót, *geogr. prometa* plòvna pót, *geogr. prometa* zráčna pót, *hidgeogr.*, *geogr. prometa* zunánja vòdna pót,

hidgeogr., *geogr. prometa* vódna pót (1), *geogr. prometa* vódna pót (2)

potamologija -e ž **1.** *hidgeogr.* del hidrografije o rekah **2.** *hidgeogr.* veda, ki proučuje reke, vire njihovega napajanja, vodnatost, odtočne režime **S:** réčna hidrologija

potencialna deagrarizácija -e -e ž *agr. geogr.*, *demogeogr.* proces prezaposlovanja in odseljavanja morebitnih presežkov kmečke delovne sile na določenem območju, ki se lahko pojavi ob predvidenih posodobitvah kmetijstva

potencialna evápotranspirácija -e -e ž *klimatogeogr.* največje teoretično mogoče izhlapevanje v določenih podnebnih razmerah, če je dovolj vode

potencialna kislóšť pršťi -e -i -- ž *pedogeogr.* kislóšť pršťi glede na količino izmenljivih vodikovih ionov, pri pH-vrednosti, manjši od 5,5, tudi izmenljivih aluminijevih ionov, ki postanejo v raztopini pršťi po kationski izmenjavi prošťi, izražena navadno v miliekvivalentih na 100 g pršťi

potencialna narávna vegetácija -e -e -e ž *biogeogr.* → potencialno narávno rastlínstvo

potencialno čístá kmetíja -- -e -e ž *agr. geogr.*, *po družbenogospodarski členitvi* kmetija, na kateri se samo s kmetijstvom ukvarjajo le člani jedra družine, drugi družinski člani pa so praviloma v rednem delovnem razmerju ali samozaposleni **PRIM.:** čístá kmetíja (2), dopolnilna kmetíja, méšana kmetíja (2), néaktivna kmetíja, oštaréla kmetíja

potencialno narávno rastlínstvo -ega -ega -a *s biogeogr.* rastlínstvo na določenem območju, kakršno bi bilo brez vplivov človekega delovanja **S:** potencialna narávna vegetácija

potísna čélna moréna -e -e -e ž *geomorf.* čélni morenski nasip, ki ga ob akumulaciji morenskega gradiva oblikuje tudi občasni pritisk ledenika

pótník -a m *geogr. prometa* oseba, ki opravi potovanje z vozilom iz kraja v kraj

pótníška lúka -e -e ž *geogr. prometa* → pótníško prístanišče

pótníška postája -e -e ž *geogr. prometa* označena, urejena prometna površina za ustavljanje javnih vozil zaradi vstopanja in izstopanja potnikov **PRIM.:** tovórna postája

pótníški kilóméter -ega -tra m nav. mn. *geogr.*

prometa merska enota za ugotavljanje obsega dela v potniškem prometu, preračunavanje stroškov in prihodkov, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki števila potnikov in razdalje v km, na katerih so bili ti potniki prepeljani

GL: *geogr. prometa* céštni pótníški kilóméter, *geogr. prometa* želézniški pótníški kilóméter

pótníški promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet potnikov z vozili javnega céšnega in želézniškega prometa iz kraja v kraj **PRIM.:** tovórni promèt

pótníško prístanišče -ega -a s *geogr. prometa* večje prístanišče z objekti in napravami za vkrcavanje in izkrcavanje potnikov na ladje, trajekte, barke **S:** pótníška lúka **PRIM.:** tovórno prístanišče

pótok potóka m *hidgeogr.* v manjši in krajši štrugi tekoča voda

GL: *hidgeogr.* ledeníški pótok

potopljéna gúba -e -e ž *geomorf.* asimetrična guba z osno ravnino, upognjeno pod vodoravno ploskvijo **PRIM.:** poléгла gúba, pošévná gúba, prevrnjena gúba

potoválna hitróšť -e -i ž *geogr. prometa* razmerje med časom, ki ga vozilo porabi, da prispe iz kraja v kraj, in dolžino opravljene poti

potováne bližnje rekreácije -a -- -- s *geogr. turizma* potovanje v prostem času, ki traja nekaj ur, pol dneva, do največ tri dni

potováne celín -a -- s *geomorf.* → premíkanje celín

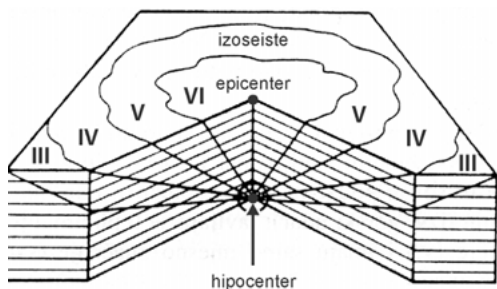
potréba po kiséku -e -- -- ž *var. okolja* merilo za določanje stopnje onesnaženosti oziroma kakovostnega razreda tekočih in stoječih sladkih voda

GL: *var. okolja* bíokémična potreba po kiséku, *var. okolja* kémična potreba po kiséku

potrès -éša m *geomorf.* nenaden premik in tresenje dela litosfere zaradi sprostitve napetosti v Zemljini skorji

GL: *geomorf.* krajévní potrès, *geomorf.* lokální potrès, *geomorf.* podmórski potrès, *geomorf.* podórni potrès, *geomorf.* regionální potrès, *geomorf.* tektónski potrès, *geomorf.* udórni potrès, *geomorf.* umétni potrès, *geomorf.* vulkánski potrès

potrésna intenzitéta -e -e ž *geomorf.* učinek potresa na Zemljinem površju, ugotovljen

Shematični prikaz epicentra, hipocentra in potresne magnitude

po poškodbah v pokrajini in merjen z 12-štopenjsko evropsko potresno lestvico, Mercalli-Cancani-Siebergovo in Medvedev-Sponheuer-Karnikovo lestvico **PRIM.:** potrésna magnitude

potrésna léstevica -e -e ž *geomorf.* lestevica za prikaz potresne intenzitete ali potresne magnitude

GL: *geomorf.* EMS-potrésna léstevica, *geomorf.* evrópska potrésna léstevica, *geomorf.* MCS-potrésna léstevica, *geomorf.* Medvedev-Sponheuer-Kárnikova potrésna léstevica, *geomorf.* Mercalli-Cancani-Siebergova potrésna léstevica, *geomorf.* Mercallijeva potrésna léstevica, *geomorf.* MSK-potrésna léstevica, *geomorf.* Richterjeva potrésna léstevica

potrésna magnitude -e -e ž *geomorf.* moč tresenja v hipocentru, merjena z Richterjevo lestvico, izračunana iz jakosti tresenja v epicentru in globine hipocentra **PRIM.:** potrésna intenzitéta

potrésni vál -ega -a m *geomorf.* širjenje tresenja od hipocentra po Zemljini skorji in skozi njo **S:** séizmični vál

GL: *geomorf.* longitudinalni potrésni vál, *geomorf.* podóžni potrésni vál, *geomorf.* primárni potrésni vál, *geomorf.* sekundárni potrésni vál, *geomorf.* střížni potrésni vál, *geomorf.* transversálni potrésni vál

potrésno nadžarišé -ega -a s *geomorf.* → epicénter

potrésnost -i ž *geomorf.* štopnja, ki izraža pogostnost pojavljanja potresov glede na možno potresno intenziteto na doloénem obmoéju **S:** séizmiénost

potrésno žarišé -ega -a s *geomorf.* → hipocénter

potresomé -a m *geomorf.* → seizmográf

potróšnik -a m nav. mn. *biogeogr.* → porábnik

potujóci pések -ega -ska m **1. geomorf.** nespríjet pések, ki ga npr. v pešéenih pušéavah, na morskíh obalah prenaša veter in ga nasipava v pešéenih sipinah **2. geomorf.** droben pések, ki ga vzdolž pešéenih obal premikajo morskí tokovi in morskí valovi

povézanost prométnega omréžja -i -- -- ž *geogr. prometa* povezanost céstnih, železniških poti, krajev, med katerimi poteka promet, v prometno omréžje

povírje -a s *hidgeogr.* zgornji del poreéjja, kjer reke izvirajo, se oblikujejo

povódenj -dnji ž *hidgeogr.* → popláva

povódje -a s *hidgeogr.* → vodozbirno obmoéje

povpréčna dnévna temperatura -e -e -e ž *klimatogeogr.* povpreéek večkratnih meritev iz urnih meritev po termografu, ali srednja vrednost iz dnevne maksimalne in dnevne minimalne temperature, ali temperatura, izračunana za dan kot éetrtina seštevka termínskíh temperatur, pri éemer ima temperatura ob 21. uri dvojno vrednost (pri nas 7. ura + 14. ura + 2 × 21. ura) **S:** srédnja dnévna temperatura

povpréčna globína vóde -e -e -- ž *hidgeogr.* razmerje med površino in prostornino vode jezera, reke, morja **S:** srédnja globína vóde

povpréčna létna temperatura -e -e -e ž *klimatogeogr.* povpreéek iz meseénih temperatur **S:** srédnja létna temperatura

povpréčna maksimalna temperatura -e -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* najvíšja temperatura zraka ali vode na doloénem meštu, izračunana iz maksimalnih temperatur v doloénem obdobju, npr. povpreéna maksimalna letna temperatura, povpreéna maksimalna meseéna temperatura, povpreéna maksimalna dnevna temperatura **PRIM.:** absolutna maksimalna temperatura, povpreéna minimalna temperatura

povpréčna méseéna temperatura -e -e -e ž *klimatogeogr.* povpreéek iz povpreénih dnevnihtemperatur v doloénem mesecu **S:** srédnja méseéna temperatura

povprečna minimalna temperatura -e -e -e ž *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* najnižja temperatura zraka ali vode na določenem meštu, izračunana iz minimalnih temperatur v določenem obdobju, npr. povprečna minimalna letna temperatura, povprečna minimalna mesečna temperatura, povprečna minimalna dnevna temperatura **PRIM.:** absolutna minimalna temperatura, povprečna maksimalna temperatura

povprečna širina jezera -e -e -- ž *hidgeogr.* razmerje med površino in dolžino jezera **S:** srednja širina jezera

povprečna temperatura -e -e ž *klimatogeogr.* povprečna vrednost večkratnih temperaturnih meritev **S:** srednja temperatura (1)

GL: *klimatogeogr.* povprečna dnevna temperatura, *klimatogeogr.* povprečna letna temperatura, *klimatogeogr.* povprečna maksimalna temperatura, *klimatogeogr.* povprečna mesečna temperatura, *klimatogeogr.* povprečna minimalna temperatura

povprečna višina mórja -e -e -- ž *hidgeogr.* višina morske gladine na določenem kraju, izračunana iz dolgoletnih povprečij **S:** srednja višina mórja

povprečna višina snéžne odéje -e -e -- -- ž *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* povprečna višina plasti snežne odeje, izračunana iz dnevnih meritev in deljena s številom dni, navadno v enem mesecu

povprečna vóda -e -e ž *hidgeogr.* srednja vrednost med najvišjim in najnižjim vodoštajem pri plimovanju **S:** srednja vóda

povprečni vódni pretòk -ega -ega -óka m *hidgeogr.* povprečna količina vode, ki na določenem meštu navadno v tridesetletnem obdobju odteče skozi ovlažen rečni profil v časovni enoti, izražena v l/s, m³/s **S:** srednji létni vódni pretòk

povprečno vézno število -ega -ega -a s *geogr. prometa* merilo za določanje splošne doštopnosti prometnega omrežja, ki se izračunava tako, da se vsota veznih števil deli s številom prometnih vozlišč v njem

povratna embaláža -e -e ž *var. okolja* embaláža, ki se lahko uporabi večkrat, s čimer se zmanjšuje količina odpadkov **PRIM.:** nepovratna embaláža, odpádna embaláža

povratna evakuácija -e -e ž *demogeogr.* vračanje nekdanjih evakuirancev v domači kraj

povratna migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr.* → remigrácija

povrátnik -a m *mat. geogr.* vzporednik na 23° 27' severne in južne zemljepisne širine, nad katerim je Sonce v solsticiju v zenitu in se od njega ponovno obrne k ekvatorju **S:** obrátnik **PRIM.:** tečajnik

GL: *mat. geogr.* južni povrátnik, *mat. geogr.* kozorógov povrátnik, *mat. geogr.* rákov povrátnik, *mat. geogr.* séverni povrátnik

površína jezera -e -- ž *hidgeogr.* z bregom omejena ploskev vodne gladine jezera

površínska erozija prští -e -e -- ž *pedogeogr.* erozija tankih površinskih slojev pršti zlašti z vodo, vetrom **S:** plastovíta erozija **PRIM.:** járkasta erozija prští, žlebíčasta erozija prští

površínska intenzívnošt -e -i ž *agr. geogr.* merilo za vrednotenje delovne intenzivnosti kmetovanja, izraženo s količino pridelkov na površinsko enoto zemljišča, npr. v q/ha **PRIM.:** délovna intenzívnošt, prehrámbna intenzívnošt

površínska ópna mórja -e -e -- ž *hidgeogr.* nekaj mikronov debel sloj vode na morski gladini, ki je v stiku z ozračjem

površínska razvódnica -e -e ž *hidgeogr.* → normálna razvódnica

površínska reverberácija -e -e ž *hidgeogr.* razprševanje zvoka v vrhnji plasti vode **PRIM.:** pridnéna reverberácija, vmésna reverberácija

površínska vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki stalno ali občasno prekriva del Zemljinega površja **PRIM.:** podzémna vóda

površínski kòp -ega kópa ž *ind. geogr.* → dnévni kòp

površínski krás -ega -a m *geogr. krasa* kras s površinskimi kraškimi oblikami **S:** éksokrás

površínski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* promet, ki poteka po zgrajeni ali utrjeni površini po kopnem **PRIM.:** podzémni promèt

površínski sréž -ega -a m *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* ledeni kristálčki v obliki igel, lusk, peresc, pahljač, štebričkov, ki nastanejo s sublimacijo vodnih hlapov na podhlajeni površini snežne odeje **PRIM.:** globínski sréž (1)

površínski vódni odtòk -ega -ega -óka m

hidgeogr. odtok vode po površju zaradi težnosti, izražen v absolutni ($l/s/m^3$) ali relativni ($l/s/km^2$) vrednosti **PRIM.:** kráški vódni odtók, podzémni vódni odtók

površinski vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* gibanje površinskega sloja morske ali jezerske vode, ki ga povzročajo vetrovi **PRIM.:** globínski vódni tók, podpovršinski vódni tók, pridnéni vódni tók

površinsko namákanje -ega -a s *agr. geogr.* namakanje, pri katerem se površinsko tekoča voda pretaka po površini obdelovalnega zemljišča, npr. namakanje s prelivanjem, namakanje s preplavljanjem, namakanje v brazdah **PRIM.:** podzémno namákanje

površje -a s *geomorf.* zunanji, vrhnji del Zemlje **S:** zémeljsko površje **PRIM.:** reliéf (1, 2)

GL: *geomorf.* dištálno sándrsko površje, *geomorf.* mutonírano površje, *geomorf.* navpíčna razgíbanost površja, *geomorf.* proksimálno sándrsko površje, *geomorf.* teoríja o dvójnem uravnávanju površja, *geomorf.* teoríja o kontrákciji Zémeljinega površja, *geomorf.* ukrívljenost površja, *geomorf.* vodorávna razgíbanost površja

pozéba -e ž *klimatogeogr.* poškodba, uničenje rastline ali njenega dela zaradi mraza, slane

pozídano méstno zemljišče -ega -ega -a s *geogr. nas.* zemljišče v mestu, na katerem stojijo stavbe različnih namembnosti, tipov **PRIM.:** nëpozídano méstno zemljišče

pozídáva -e ž *geogr. nas.* → zazídáva

póztivna bilánca prebiválstva -e -e -- ž *demogeogr.* porašt števila prebivalcev na določenem območju v določenem obdobju **PRIM.:** négativna bilánca prebiválstva

póztivni narávni prirástek prebiválstva -ega -ega -tka -- m *demogeogr.* presežek števila živorojenih nad številom umrlih prebivalcev **PRIM.:** négativni narávni prirástek prebiválstva

póztivni prirástek števila prebiválcev -ega -tka -- -- m *demogeogr.* pozitivna razlika v številu prebivalcev med dvema popisoma **PRIM.:** négativni prirástek števila prebiválcev

póztivno narávno gíbanje števila prebiválcev -ega -ega -a -- -- s *demogeogr.* demografski proces kot posledica pozitivnega naravnega

priráška števila prebivalcev **PRIM.:** négativno narávno gíbanje števila prebivalcev

pózna jesén -e -i ž *klimatogeogr.* fenofaza, ko odpada drevesno lišje **PRIM.:** zgódnja jesén

pózna ohladítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* → súbboreál

pózna pomlád -e -i ž *klimatogeogr.* zadnja pomladna fenofaza, ki se konča s cvetenjem bezga **PRIM.:** prèdpomlád, visóka pomlád, zgódnja pomlád

pózni glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* zadnje hladnejše obdobje v pleistocenu, ko je led prekril obsežna območja Zemljinega površja **S:** tárdiglaciál **PRIM.:** srédnji glaciál, zakljúčna poledenítev, zgódnji glaciál

póžno polétje -ega -a s *klimatogeogr.* zadnja poletna fenofaza, ki se konča s cvetenjem jesenskega podleska **PRIM.:** zgódnje polétje

požárna planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik, izkrčen s požigalništvom

požárnica -e ž *agr. geogr., ljud.* s požiganjem izkrčena njiva, ki se po nekaj letih, ko se rodovitnost prsti poslabša, ponovno prepusti zaraščanju

požárništvo -a s **1. agr. geogr.** → požigálništvo (1, 2) **2. agr. geogr.** kmetijski sistem, podtip selilnega poljedelstva s požigalništvom, razširjen na območjih tropskega deževnega gozda v Afriki **PRIM.:** požigálništvo (2), selílno poljedélstvo

požigálniško poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje, pri katerem se rodovitnost prsti ohranja s požigalništvom, ki ga v sodobnosti uporabljajo le še nekatera ljudstva v tropskem in monsunkem podnebnem pasu

požigálništvo -a s **1. agr. geogr.** obdelovanje zemljišč z obdobjim krčenjem gozdov, pri katerem se zemljišče s požiganjem pognoji s pepelom, ko pa se po nekaj letih izërpa, se za daljše obdobje opusti, značilen za tropski pas in monsunska območja **S:** požárništvo (1) **2. agr. geogr.** primitivni kmetijski sistem s pridobivanjem novih kmetijskih zemljišč s krčenjem in požiganjem odstranjenega drevja, grmičevja, nekoč zelo razširjen na goratih območjih Evrope **S:** górsko kopáštvo, požárništvo (1) **PRIM.:** požárništvo (2)

požirálnik -a m **1. geogr. krasa** odprtina v rečni

štrugi, v katero vteka voda **2. geogr. krasa** -odprtina v kraški kamnini, ki požira vodo

GL: *hidogeogr.* mōrski požirálnik

požléd -a m *klimatogeogr.* → žléd

PPP-načelo -a [pepepé] s *var. okolja* → načelo PPP

PPP-princíp -a [pepepé] m *var. okolja* → načelo PPP

prádolína -e ž *geomorf.* v ledenih dobah pleistocena nastala široka dolina, ki jo je izdolbla reka, tekoča pred talečim se ledenim pokrovom ali ob njem

prág prága m **1. geomorf.** območje, kjer se zložno gorsko pobočje prelomi v bolj štrmo **2. geomorf.** obsežno razpotegnjeno vzpeto površje, ki ločuje povodja, kotline, npr. prag Lunda v Afriki **3. geomorf.** nizka skalnata pregrada v rečni štrugi

GL: *geomorf.* dolínski prág, *geomorf.* krniški prág, *geomorf.* nagíbní prág na pobóčju, *geomorf.* oceánski prág, *geomorf.* podmōrski prág, *klimatogeogr.* temperatúrni prág

prágózd --a m **1. biogeogr.** gozd, v katerem drevesa in druge rastline dosežejo zrelo, z okoljem uravnoteženo stopnjo razvoja **2. biogeogr.** gozd, porasel z drevesi in drugimi rastlinami v zreli stopnji razvoja, ki se ne izsekuje

práha -e ž **1. agr. geogr.** obdobje pri obdelavi njive v dvoletnem in troletnem kolobarju, ko se zemljišče zaradi preprečevanja čezmernega izčrpavanja jeseni preorje in se do naslednje pomladi pušči neobdelano **S:** trznína **PRIM.:** přelóg **2. agr. geogr.** njiva, ki se obdobjno za krajši čas pušči neobdelana, da se poveča njena rodovitnost

GL: *agr. geogr.* délna práha, *agr. geogr.* zeléna práha

prálni prášek -ega -ška m *var. okolja* sintetična kemična snov v prahu za pranje, ki onesnažuje okolje in, zlasti če vsebuje fosfate, povzroča evtrofikacijo voda

prápòk -óka m *mat. geogr.* hipna, eksplozivna širitev vesolja iz določene, skrajno zgoščene točke navzven, zato se celotno vesolje še vedno širi **S:** big bang, véliki pòk

prašičerêja -e ž *agr. geogr.* panoga živinoreje, ki se ukvarja z rejo prašičev za meso, kože, zaradi intenzivnosti zlasti v velikih farmah okoljsko zelo obremenjujoča **S:** svinjerêja

prášno gospodarstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetovanje, pri katerem prevladuje poljedelstvo, temelječe na dve- ali triletnem kolobarjenju **prášno poljedelstvo** -ega -a s *agr. geogr.* orno poljedelstvo, pri katerem se določena zemljišča puščajo v prahi več let zapored

práva nacionálna držáva -e -e ž *polit. geogr.* nacionalna država, v kateri dominantni narod sestavlja več kot 90 % njenega prebivalstva **PRIM.:** funkcionálna nacionálna držáva

práva projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, pri kateri je izveden geometrični prenos poldnevnikov in vzporednikov na projekcijsko ploskev **PRIM.:** konvencionálna projékcija, nèpráva projékcija

právi délec -ega -lca m *agr. geogr.* → pravílni délec

pravílni délec -ega -lca m *agr. geogr.* njivska, travniška parcela pravilne podolgovate oblike na bolj sistematično razparceliranem delu vaškega zemljišča **S:** právi délec **PRIM.:** nèpravílni délec

právi nomadízem -ega -zma m *agr. geogr.* nomadizem, pri katerem živinorejski nomadi prebivajo v šotorih, ki jih ob selitvah postavljajo na novih krajih, in se sploh ne ukvarjajo s poljedelstvom **PRIM.:** pôlnomadízem

právi Sónčev dán -ega -ega dnéva m *mat. geogr.* čas, ki mine od ene do druge zgornje kulminacije Sonca **PRIM.:** lunárni dán, srédnji Sónčev dán, zvézdni dán

právo várstvo okólja -ega -a -- s *var. okolja* celota pravnih predpisov, s katerimi se ureja varovanje okolja, npr. zakon o varstvu okolja, zakoni o zraku, vodah **S:** okóljska jurisdíkcija

pravokótna grúda -e -e ž *agr. geogr.* razpotegnjena njivska, travniška parcela pravokotne oblike, ki se od zemljiškega delca razlikuje po večji laštniški razpršenosti na vaškem zemljišču

pravokótna koordinátna mréza -e -e -e ž *kart.* koordinatna mreža iz dveh med seboj pravokotnih, enako dolgih nizov ravnih črt, natisnjena na topografskem zemljevidu **S:** topográfška koordinátna mréza

pravokótna mréza UTM -e -e -- [uteëm] ž (univerzalna transversalna Merkatorjeva projekcija) *kart.* pravokotna koordinatna

mreža iz 60 poldnevniških con s širino 6 dolžinskih stopinj, oštevilčenih od 1 do 60, ki potekajo od mednarodne datumske meje proti vzhodu

pravokotna vás -e vasí ž *geogr. nas.* načrtno zasnovana vas s tlorisom, pri katerem se ceste pravokotno križajo, osrednji del, namenjen trgovanju, druženju prebivalcev, pa je navadno nepozidan

pravokótni méstni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* praviloma načrtni mestni tloris v obliki pravokotnika, značilen za ameriška, nekatera ruska mesta, npr. Chicago, Buenos Aires, Novosibirsk **PRIM.:** koncentrični mestni tlóris, radiálni mestni tlóris, zvezdašti mestni tlóris

pravokótni réčni sistém -ega -ega -a m *hidgeogr.* rečna mreža, pri kateri so pritoki bolj ali manj pravokotni na reko, v katero se izlivajo

práznrjenje podežélja -a -- s *demogeogr., agr. geogr.* proces, ki nastane zaradi bega z dežele in lahko negativno vpliva na obvladovanje, ohranjanje kulturne pokrajine

prebivalóstvena enóta -e -e ž *var. okolja* → ekvivalentna enóta obremenitve okólja

prebivalóstveni rezervát -ega -a m **1.** *demogeogr.* za bivanje posebne skupine prebivalstva določeno območje **2.** *demogeogr.* območje, namenjeno skupini prebivalstva na nižji stopnji razvoja, ki živi po običajih, šegah in navadah prednikov

prebivalóstvo -a s *demogeogr.* skupnost vseh ljudi, ki v danem trenutku živijo na določenem ozemlju **S:** populácija (1)

GL: *demogeogr.* absolutni prirástek prebivalstva, *agr. geogr., demogeogr.* agrárna gostóta prebivalstva, *demogeogr.* agrárno prebivalstvo, *demogeogr.* aktivno prebivalstvo, *demogeogr.* alohtóno prebivalstvo, *demogeogr.* aritmétična gostóta prebivalstva, *demogeogr.* avtohtóno prebivalstvo, *demogeogr.* bég prebivalstva, *demogeogr.* bilánca prebivalstva, *demogeogr.* biolóška reprodukcijska prebivalstva, *demogeogr.* biolóška sestáva prebivalstva, *demogeogr.* biolóški prirástek prebivalstva, *demogeogr.* centrálni regíster prebivalstva, *demogeogr.* dejánski prirástek prebivalstva, *demogeogr.* družbeno-gospodárska sestáva prebivalstva, *demogeogr.* ekonómška gostóta prebivalstva, *demogeogr.*

éksodus prebivalstva, *demogeogr.* eksplozija prebivalstva, *spl. geogr.* geografija prebivalstva, *demogeogr.* gostóta prebivalstva, *demogeogr.* horizontalna mobilnost prebivalstva, *demogeogr.* izobrázbená sestáva prebivalstva, *demogeogr.* kméčko prebivalstvo, *demogeogr.* kmetíjsko prebivalstvo, *demogeogr.* mehánski prirástek prebivalstva, *demogeogr.* méstno prebivalstvo, *demogeogr.* narávna reprodukcijska prebivalstva, *demogeogr.* narávna stagnácija prebivalstva, *demogeogr.* narávni prirástek prebivalstva, *demogeogr.* négativná bilánca prebivalstva, *demogeogr.* négativni narávni prirástek prebivalstva, *demogeogr.* podežélsko prebivalstvo, *demogeogr.* popis prebivalstva, *demogeogr.* pózitivná bilánca prebivalstva, *demogeogr.* pózitivni narávni prirástek prebivalstva, *demogeogr.* pózitivni prirástek števíla prebivalcev, *demogeogr.* prirástek števíla prebivalcev, *demogeogr.* prisótno prebivalstvo, *demogeogr.* projékcija prebivalstva, *demogeogr.* rást prebivalstva, *demogeogr.* razvój prebivalstva, *demogeogr.* regíster prebivalstva, *demogeogr.* reprodukcijska prebivalstva, *demogeogr.* rezidéčno prebivalstvo, *demogeogr.* rurálno prebivalstvo, *demogeogr.* samostójno prebivalstvo, *demogeogr.* selítvena reprodukcijska prebivalstva, *demogeogr.* selítveni prirástek prebivalstva, *demogeogr.* sestáva prebivalstva, *demogeogr.* sociálna mobilnost prebivalstva, *demogeogr.* sociálno-ekonómška struktúra prebivalstva, *demogeogr.* sócioekonómška struktúra prebivalstva, *demogeogr.* spólna sestáva prebivalstva, *demogeogr.* stálno prebivalstvo, *demogeogr.* stáranje prebivalstva, *demogeogr.* stároštná piramida prebivalstva, *demogeogr.* stároštná sestáva prebivalstva, *demogeogr.* stópnja brúto reprodukcijska žénskega prebivalstva, *demogeogr.* stópnja néto reprodukcijska žénskega prebivalstva, *demogeogr.* stópnja reprodukcijska prebivalstva, *demogeogr.* urbána eksplozija prebivalstva, *demogeogr.* urbáno prebivalstvo, *demogeogr.* vertikálna mobilnost prebivalstva, *demogeogr.* vzdržéváno prebivalstvo, *demogeogr.* začásno prisótno prebivalstvo

prebójna dolína -e -e ž *geomorf.* navadno ozka in globoka rečna dolina, ki poteka prečno na slemenitev gorovja **S:** predórna dolína

precesija -e ž *mat. geogr.* gibanje Zemljine osi

okrog tečaja ekliptike zaradi gravitacijskega delovanja Sonca in Lune

GL: *mat. geogr.* precesija ekvinókcija, *mat. geogr.* precesija pomladišča

precesija ekvinókcija -e -- ž *mat. geogr.* → precesija pomladišča

precesija pomladišča -e -- ž *mat. geogr.* premikanje pomladišča po ekliptiki za 50° na leto zaradi premikanja Zemljine osi **S:** precesija ekvinókcija

precesijski stôžec -ega -žca *mat. geogr.* navidezni štožec, katerega plašč zariše Zemljina os zaradi različne nagnjenosti proti ekliptiki med letom, z nihaji na krožnici osnovne ploskve in valovitim plaščem, ki nastanejo zaradi nutacije

préčna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, potekajoča prečno na smer prevladujoče slemenitve gora ali geološke štrukture **PRIM.:** podôlžna dolína

préčna ledeniška razpóka -e -e -e ž *hidgeogr.* ledeniška razpoka, ki poteka prečno na smer premikanja ledenika **PRIM.:** krížna ledeniška razpóka, nótranja ledeniška razpóka, róbna ledeniška razpóka, vzdôlžna ledeniška razpóka

préčna obála -e -e ž *geomorf.* → diskordántna obála

préčna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, navadno azimutna, pri kateri os Zemlje in os projekcijske ploskve oklepata pravi kot in se projekcijska ploskev dotika Zemlje na določeni točki med ekvatorjem in tečajem **PRIM.:** ekvátorska projékcija, polárna projékcija

préčni naklòn réke -ega -ôna -- *hidgeogr.* zaradi sredobežne sile v rečnih zavojih v préčni smeri nagnjena gladina večjih rek

préčni prelóm -ega -ôma *geomorf.* prelom, ki poteka prečno na usmerjenost glavnih prelomov **PRIM.:** vzdôlžni prelóm

préčni prerèz -ega -éza **1. kart.** prerez določenega območja po širini od ene do druge točke, prikazan s pomočjo razlik v višinskih točkah **PRIM.:** podôlžni prerèz (1) **2. kart.** pravokotno čez dolino ali rečno korito potekajoč prerez **PRIM.:** podôlžni prerèz (2)

préčni prerèz ledenika -ega -éza -- *hidgeogr.* prerez ledeniške gmote med bokoma ledenika

na določenem delu med rediščem in ledeniškim čelom **PRIM.:** podôlžni prerèz ledenika

préčni prerèz réčne štrúge -ega -éza -- -- *m geomorf.* oblika dna štruge v ravnini, ki poteka pravokotno na rečni tok **S:** préčni réčni prerèz **PRIM.:** podôlžni prerèz réčne štrúge

préčni réčni prerèz -ega -ega -éza *m geomorf.* → préčni prerèz réčne štrúge

prečrkóvalna abecéda -e -e ž *kart.* abeceda, ki se uporablja za zapis besed v tujih jezikih, zapisanih z drugačno, nelatinično pisavo **S:** transliteracijska abecéda **PRIM.:** prevédbena abecéda

prečrkóvalni kljúč -ega -a *m kart.* razpredelnica, v kateri so ob znamenjih določene pisave navedene ustrezne črke druge pisave **S:** transliteracijski kljúč

predálpška vás -e vasí ž *geogr. nas., v Sloveniji* → osrédnjėslovénska vás

predálpško jézero -ega -a *s hidgeogr.* jezero, nastalo v čelni kotanji pleistocenskega alpskega ledenika, navadno na južnem ali severnem vznožju Alp

predaselj -slja *m geomorf.* naravni most, ki povezuje bregova rečnega korita

predátorstvo -tva *s biogeogr.* → plenílstvo

prèdboreál -a *m klimatogeogr., geomorf.* prvo poštglacialno obdobje toplejšega podnebja, med 8150 in 6800 leti pred našim štetjem **S:** prèdotoplítev

prèdčíščenje -a **s 1. var. okolja** čiščenje onesnažene vode v čistilni napravi, s katerim se v usedalnikih odstranijo težji mehanski delci **PRIM.:** biolóško čiščenje, kémično čiščenje, mehánsko čiščenje **2. var. okolja** čiščenje zelo onesnažene vode pri viru onesnaževanja, pred izpuštom v kanalizacijsko omrežje **3. var. okolja** čiščenje onesnažene vode s peskolovi, lovilniki olj, greznicami, gnojnimi jamami

predél -a **m 1. spl. geogr.** → obmóčje (1) **2. spl. geogr.** → ozémlje (1) **PRIM.:** geográfski prôstor **3. geogr. nas.** del mešta, naselja s posebnimi značilnostmi **PRIM.:** méštna četrt

predeláva odpádkov -e -- *ž var. okolja* poštopki, s katerimi se odpadne snovi ali že uporabljena embalaža z ustrežno obdelavo znova uporabi za iste ali druge namene **S:** recikláža (1)

predelóvalna dejávnošt -e -i ž *ind. geogr.* po štatištični definiciji vsaka od gospodarskih

dejavnosti, ki se ukvarja z industrijsko predelavo rudarskih, gozdnih in kmetijskih surovin, kar uřtreza tradicionalnemu pojmovanju industrije

predelovalna industrija -e -e ř ind. *geogr.* industrijske panoge, ki se ukvarjajo s proizvodnjo surovin, reprodukcijskega materiala, investicijske opreme, potrošnih dobrin **PRIM.:** bazična industrija, ekstraktivna industrija

predgórje -a s *geomorf.* nižji pas na prehodu podgorja v gorovje, hribovje **S:** prigórje **PRIM.:** zagórje

predgórski poledenitev -e -tve ř *hidgeogr., geomorf.* ledeniški pokrov, nastal v podnořju gora iz veĉ gorskih ledenikov, ki je v pleistocenu pokrival npr. řvabsko-Bavarsko planoto, v sodobnosti znaĉilen za viřje dele Aljaske **PRIM.:** piedmóntska poledenitev

GL: *hidgeogr.* predgórski tıp poledenitve

predgórski ledeniški krás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* ledeniški kras v alpskem predgorju, za katerega so zaradi vpliva trajnejše rařtlinške in prřtene odeje znaĉilne zaobljene povrřinske in podtalne kraške oblike

predgórski tıp poledenitve -ega -a -- m *hidgeogr., geomorf.* poledenitev, pri kateri se ledeniški jeziki razliĉnih redilnih obmoĉij v predgorju združujejo v ledeniška polja, prekrita z debelo gruřnato odejo

prėdinřtrumentálno obdóbjje -ega -a s *klimatogeogr.* obdobjje pred rednim merjenjem vremenskih pojavov z inřtrumenti

prėdkámbrij -a m *geomorf.* zgodnji zemeljski vek do 570 milijonov let pred sedanjořtjo, ki se deli na periodi arhaik in proterozoik **S:** kriptozoik **PRIM.:** kenozoik, mezozoik, páleozoik

predledeniřka krářka oblíka -e -e -e ř 1. *geogr. krasa* majhna, geolořko mlada krařka oblíka, nastala na obmoĉju pred ledeniškim jezikom ali v njegovi bliřini **2. geogr. krasa** krařka oblíka na obmoĉju periglaciala **S:** periglacialna krářka oblíka

predledeniřki krás -ega -a m 1. *geogr. krasa* kras, nastal pred nastopom poledenitve **S:** proglaciálni krás 2. *geogr. krasa* kras, nastal na obmoĉju pred ledeniškim jezikom ali v njegovi bliřini, za katerega so znaĉilne ali zelo mlade ali ledeniško obrušene povrřinske

kraške oblike **S:** obledeniški krás, proglaciálni krás

predledeniřki vódni odtók -ega -ega -óka m *hidgeogr.* odtok vode z roba taleĉega se pleistocenskega ledenega pokrova

predledeniřki vrřáj -ega -a m *geomorf.* → sánder

predledeniřsko pregradno jėzero -ega -ega -a s *hidgeogr.* pregradno jezero, nastalo na robu pleistocenskega ledenega pokrova, za ledeniškiimi ĉelnimi morenami

predmėřtje -a s *geogr. nas.* vsak od zunanjih delov mesta, navadno řtrnjeno zazidan, a redkeje od meřtnega srediřĉa, na katero je tesno funkcijsko navezan in ima specializirane funkcije, npr. industrijske, storitvene, trgovske, řtanovanjske **PRIM.:** obmėřtje

predórna dolína -e -e ř *geomorf.* → prebójna dolína

predornína -e ř *geomorf.* magmatska kamnina, ki nastane ob izbruhu vulkana, ko iz Zemljine notranjosti privre na povrřje lava **S:** efuzívna kamnína, ekstruzívna kamnína, izlívna kamnína, vulkanít, vulkánska kamnína **PRIM.:** globoĉnína

prėdotoplítev -tve ř *klimatogeogr., geomorf.* → prėdboreál

prėdplanína -e ř *agr. geogr.* planinski pašnik v nižjih legah visokogorja za ĉasno pašo řivine na poti na planino spomladi in na povratku jeseni, namenjen tudi kořnji **S:** prva planína, róvt (2), senořėt (2), senořėtna planína, řtáj (3) **PRIM.:** planína (1)

prėdpomlád -i ř *klimatogeogr.* fenofaza pred pomladjo, ko cvete iva **PRIM.:** pózna pomlád, visóka pomlád, zgódnja pomlád

prėdpotrėsní súnec -ega -nka m *geomorf.* tresenje tal neposredno pred glavnim potresom **PRIM.:** pópotrėsní súnec

prėdprířtaniřĉe -a s *geogr. prometa* prířtaniřĉe pred glavnim prířtaniřĉem, ki se uredi, ko to pořtane zaradi narařĉajoĉega prometa premajhno ali neprimerno za prířtavanje novih modelov ladij

predřta řkavnica -e -e ř *geogr. krasa* řkavnica, v kateri zaradi predrtega dna ali oboda ni řtojeĉe vode **PRIM.:** odpřta řkavnica, zapřta řkavnica

predstávni zemljevid -ega -a m *kart.* → spoznávní zemljevid

prèdtegelénska ohladítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* najstarejša pleistocenska ohladítev na severu Evrope pred okrog 2 milijonoma let, primerljiva z bibersko ohladitvijo v Alpah **S:** bruggenska ohladítev, bruggenski glaciál, prèdtegelénski glaciál

prèdtegelénski glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → prèdtegelénska ohladítev

predúh -a m *geomorf., geogr. krasa* odprtina, luknja v kraški jami, odprta na obeh straneh

GL: *hidgeogr.* vòdni predúh

pregíb -a m *geomorf.* menjava štrmine pobočja **PRIM.:** lòm, rób

GL: *geomorf.* ledeniški pregíb

pregíbница -e ž *geomorf.* črta, ki povezuje pregi-be v reliefu, navadno tektonskega nastanka

prèglaciál -a m *klimatogeogr., geomorf.* obdobje pred poledenitvijo

prèglaciálna kráška oblíka -e -e -e ž *geogr. krasa* kraška oblíka, nastala pred naštopom poledenitve, kljub ledeniškemu preoblikovanju lahko ohranjena v različno spremenjeni oblíki

preglédna kárta -e -e ž *kart.* → preglédni zemljevid

preglédna topográfška kárta -e -e -e ž *kart.* → preglédni topográfški zemljevid

preglédni topográfški zemljevid -ega -ega -a m *kart.* topográfški zemljevid v merilu 1 : 200.000 ali manjšem **S:** preglédna topográfška kárta

preglédni zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, navadno v merilu od 1 : 100.000 do 1 : 1.000.000, ki prikazuje večje območje **S:** preglédna kárta

GL: *kart.* preglédni topográfški zemljevid

pregníto bláto -ega -a s *var. okolja* → aktivno bláto

pregráda -e ž *hidgeogr., var. okolja* → jéz

pregrádnó jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, nastalo za naravno ali umetno pregrado **S:** akumulacijsko jézero, zajezítveno jézero

GL: *hidgeogr.* predledeníško pregrádnó jézero

prehódna planína -e -e ž *agr. geogr.* pašnik med predplanino in visokogorsko planino,

namenjen kratkotrajni paši živine na poti iz doline v višje lege in na povratku

prehódni turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turistično potovanje, pri katerem se turisti na poti v namembni kraj potovanja ali iz njega v posameznem kraju zadržuje največ 2 dni **S:** tranzítzni turízem **PRIM.:** počítniški turízem (1)

prehrámbna bilánca -e -e ž *agr. geogr.* razmerje med številčnostjo kmečkega ali celotnega prebivalstva in količino pridelane hrane, ki kaže na njene presežke ali primanjkljaje v posameznih državah, na posameznih območjih

prehrámbna indústrija -e -e ž *ind. geogr.* → živílska indústrija

prehrámbna intenzívnoš -e -i ž *agr. geogr.* merilo za vrednotenje prehrabne vrednosti različnih kulturnih rastlin, pridelanih na površinski enoti zemljišča, izraženo npr. v kJ/ha **PRIM.:** délovna intenzívnoš, površínska intenzívnoš

prehrámbna rastlína -e -e ž *nav. mn. agr. geogr.* kulturna rastlína, ki se uporablja zlasti za prehrano ljudi, npr. pšenica, krompir, fižol, jagode **PRIM.:** indústrijska rastlína, krmna rastlína

prehranjeválna veríga -e -e ž *biogeogr., pokr. ekol.* zaporedje skupin organizmov glede na različne prehranjevalno-trofične nivoje, pri čemer prehajajo snovi in energija od rastlin preko rastlinojedih, mesojedih živali, človeka do organizmov razkrojevalcev **S:** prehranjeválni cíkel

prehranjeválni cíkel -ega -kla m *biogeogr., pokr. ekol.* → prehranjeválna veríga

prekinjeni permafrošt -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* permafrošt z vmesnimi nezamrznjenimi območji

prekmúrška híša -e -e ž *geogr. nas.* ozka in nizka lesena ali nabita slovenska kmečka híša, podtip panonske híše s stavbami, razporejenimi v ključu ali na vogel, ki je vedno pobeljena in zlasti nekoč krita z debelo slamnato štreho

prekomérna obremenítev okólja -e -tve -- ž *var. okolja* → čezmérna obremenítev okólja

prekomérna páša -e -e ž *agr. geogr., var. okolja* → čezmérna páša

prekomérna rába tál -e -e -- ž *agr. geogr., var. okolja* → čezmérna rába tál

prekòp -ópa m *hidgeogr., geogr. prometa* v zemelj-sko površje izkopan širok, z vodo napolnjen jarek za plovbo **S:** kanál (2)

prekriti krás -ega -a m *geogr. krasa* kras pod debelejšimi prepustnimi klastičnimi sedi-menti, katerega oblike se odražajo tudi v površinskih reliefnih oblikah **PRIM.:** pokriti krás, prikriti krás

preláz -áza m *geomorf.* → prevál

prelív -a m *hidgeogr.* ozek vodni pas med otoki, polotoki ali celinami

GL: *hidgeogr.* mórski prelív

prelívna cóna -e -e ž *hidgeogr.* obmorski pas med črtama plime in oseke

prelívni izvír -ega -a m *hidgeogr., geogr. krasa* kraški izvir, ki deluje ob višji vodi, ko skozi nižji, stalnejši izvir ne more izteči vsa iz pod-zemlja pritekajoča voda

prelívno kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje, kjer se voda na dnu površinsko preliva čez pas neprepustne podlage

prêlog -a m *agr. geogr.* dolgotrajnejša opuštitev obdelave zemljišča, ki praviloma ni nepo-sredno povezana s sistemi kolobarjenja **PRIM.:** práha (1), púšča

GL: *agr. geogr.* ekonómski prêlog, *agr. geogr.* funkcijski prêlog, *agr. geogr.* prêlog drúge stôpnje, *agr. geogr.* prêlog prve stôpnje, *agr. geogr.* prikriti prêlog, *agr. geogr.* sociálno prêlog, *agr. geogr.* sodôbno prêlog, *agr. geogr.* téhnični prêlog

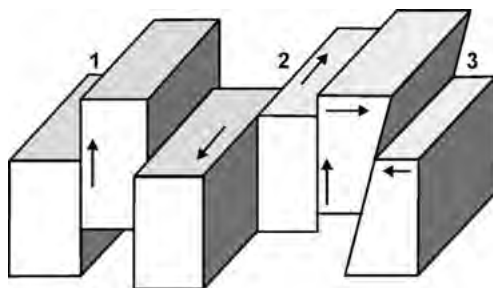
prêlog drúge stôpnje -a -- -- m *agr. geogr.* prelog na kmetijskem zemljišču, ki je v fazi izrazitega zaraščanja z grmičevjem in s tem postopnega vzpoštavljanja naravnega rastlin-štva **PRIM.:** prêlog prve stôpnje, púšča (3)

prêlog prve stôpnje -a -- -- m *agr. geogr.* prelog na kmetijskem zemljišču, ki je v začetni fazi zaraščanja, navadno tri leta po popolni opuštvi obdelave, ko se na njem močno raz-raščejo zlašti pleveli in druga zelišča **PRIM.:** prêlog drúge stôpnje, púšča (3)

prelòm -óma m *geomorf.* razpoka v kamninskih skladih, nastala zaradi premika kamnin **S:** prelómnica (1) **PRIM.:** prelómna cóna

GL: *geomorf.* práčni prelòm, *geomorf.* stôpnjasti prelòm, *geomorf.* transfórmni prelòm, *geomorf.* vzdólžni prelòm, *geomorf.* zêmeljski prelòm

prelómljena gúba -e -e ž *geomorf.* guba s pravo-

→ smer pritiska

1 – navpični premik

2 – vodoravni premik ali zmik

3 – poševni premik

Glavni tipi premikov pri prelomih

kotno na smer pritiskov pretrganimi krilnimi ploskvami, pri čemer plašči razpadejo na nepovezane odseke v obliki stopenj **PRIM.:** prepógnjena gúba, prózna gúba

prelómna cóna -e -e ž *geomorf.* pas ozemlja ob prelomu ali več vzporednih prelomih **S:** prelómnica (2) **PRIM.:** prelòm

prelómna črta -e -e ž *geomorf.* presečnica preloma z Zemljinim površjem **S:** prelómna línija

prelómna línija -e -e ž *geomorf.* → prelómna črta

prelómna plòskev -e -kve ž *geomorf.* ploskev, ob kateri se kamninski blok razlomi in pre-makne

prelómna tektónika -e -e ž *geomorf.* del tekto-nike, ki proučuje prelomne procese in pojave v Zemljini skorji

prelómnica -e ž **1.** *geomorf.* → prelòm **2.** *geo-morf.* → prelómna cóna

prelómni skòk -ega skòka m *geomorf.* višina tektonske premaknitve kamninskih skladov

prelómniški blók -ega -a m *geomorf.* večja kamninska gmota med dvema prelomoma **S:** tektónski blók

prelómniški járek -ega -rka m **1.** *geogr. krasa* → kráški járek **2.** *geomorf.* → tektónski járek

prelòv -óva m *hidgeogr.* letni ulov rib posamezne vrste ali rib v določnem morju, ki presega letni priraštek

prelózno gospodarstvo -ega -a s *agr. geogr.* → menjálno gospodarstvo (2)

préma temperatúrna štratifikácija vóde -e -e -e -- ž *hidgeogr.* → anotermíja vóde

premičnica -e ž *mat. geogr.* → planet

premikanje celin -a -- s *geomorf.* po teoriji o tektoniki plošč nenehno razcepljanje in gibanje celin, ki se je začelo z razcepom parceline Pangeje in nadaljevalo z mlajšima parcelinama Gondvano in Lavrazijo **S:** potovanje celin

premikanje ledenika -a -- s *hidgeogr.* drsenje ledenika navzdol zaradi težnosti, nagnjenosti podlage, vode v njem, spreminjanja temperature

premikanje zemeljskih gmôt -a --- s *geomorf.* → gmôtno odnašanje

prémi napredujúči vál -ega -ega -a m *hidgeogr.* morski val, ki se širi v premi črti čez plitvino in se razlomi blizu obale

premogôvništvo -a s *ind. geogr.* rudarska dejavnost, ki se ukvarja s pridobivanjem premoga

prenaséljenost -i ž *demogeogr.* relativno preveliko število prebivalcev ali posameznih skupin prebivalstva na določenem območju, na katerem nimajo zagotovljenih temeljnih možnosti za življenje in delo **S:** híperpopulácija

GL: *agr. geogr., demogeogr.* agrárna prenaséljenost

prenikajúča vôda -e -e ž *hidgeogr., geogr. krasa* → kapnica (3)

prenôdna móč -e močí ž *geomorf.* → transpórtna móč

prenôdna móč réke -e močí -- ž *hidgeogr., geomorf.* → transpórtna móč réke

prenôdna sposóbnost réke -e -i -- ž *hidgeogr., geomorf.* → transpórtna sposóbnost réke

prenôšno omréžje -ega -a s *geogr. prometa* omrežje za prenos električne energije po visokonapetostnih daljnovodih z napetostjo 400, 220 in 110 kV

prenôva -e ž *geogr. nas., plan.* načrtovalski in drugi ukrepi za gospodarsko, socialno in kulturno prenovitev, posodobitev degradiranih poselitvenih območij

GL: *geogr. nas.* méstna prenová, *geogr. nas.* prenová mésta, *geogr. nas.* prenová vasí

prenôva mésta -e -- ž *geogr. nas.* urbaniščični postopek, s katerim se načrtuje prenova in revitalizacija dela meštnega naselja z upoštevanjem njegovih značilnosti in posebnosti,

pričakovanega družbenogospodarskega razvoja **S:** méstna prenová **PRIM.:** prenová vasí
prenôva vasí -e -- ž *geogr. nas.* urbaniščični postopek, s katerim se načrtuje prenova in revitalizacija obstoječega podeželskega naselja z upoštevanjem krajevnih posebnosti, regionalnih značilnosti in pričakovanega družbenogospodarskega razvoja **PRIM.:** prenová mésta

preobrázba nasélja -e -- ž *geogr. nas.* spreminjanje naselja glede na razlike med mestom in podeželjem, ki ga pospešujejo ali zavirajo zlasti razpoložljiva delovna mesta, prometna dostopnost, socialno preslojevanje, oblikovanost površja, mikroklimatske in talne razmere

preobrázba snéžne odéje -e -- -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* spreminjanje sestave, kakovosti in lašnosti posameznih plasti snežne odeje zaradi preobrazbe snega, vremenskih vplivov in lašnosti podlage **S:** razvòj snéžne odéje

preobrážena kamnína -e -e ž *geomorf.* → metamórfna kamnína

preobrážena pokrájina -e -e ž *spl. geogr.* → kulturná pokrájina

preostánek -nka m *geomorf.* v procesu kemičnega preperevanja oziroma raztapljanja kamnine zaradi slabe topljivosti preostalo gradivo, npr. boksit, laterit **S:** rezídiij

preperelína -e ž *geomorf., neustr.* → preperína
preperévanje -a s *geomorf.* razpadanje, razkrajanje kamnin in mineralov zaradi kemičnih, fizikalnih, mehanskih in bioloških procesov **S:** razpádanje

GL: *geomorf.* biogéno preperévanje, *geomorf.* biokémično preperévanje, *geomorf.* biolóško preperévanje, *geomorf.* fizikálno preperévanje, *geomorf.* fróna preperévanja, *geomorf.* hidrolít-sko preperévanje, *geomorf.* kémično preperévanje, *geomorf.* lupínasto preperévanje, *geomorf.* mehánično preperévanje, *geomorf.* mehánsko preperévanje, *geomorf.* mókro preperévanje, *geomorf.* razbremenílno preperévanje, *geomorf.* sólno preperévanje, *geomorf.* súho preperévanje, *geomorf.* temperatúrno preperévanje, *geomorf.* zmrzálnó preperévanje

preperína -e ž *geomorf.* plašt nesprijetega preperelega kamninskega gradiva na Zemljinem

površju, naštala s preperevanjem matične podlage **S**: detrit, preperelina

prepógnjena gúba -e -e ž *geomorf.* guba s kamninskimi plaštmi, zaradi štiskanja upognjenimi v obliki valov, pri čemer so plašči premaknjene druga proti drugi **S**: ukrívljena gúba **PRIM.**: prelómljena gúba, próžna gúba
prepróšti réčni režím -ega -ega -a m *hidgeogr.* → enostávní réčni režím

prepústnost -i ž *geomorf., pedogeogr.* laštnost kamnine, pršti, da v večji ali manjši meri prepušča vodo **PRIM.**: poróznost (1, 2)

GL: *geomorf.* prepústnost kamnîne

prepústnost kamnîne -i -- ž *geomorf.* laštnost kamnine, da v večji ali manjši meri prepušča vodo ali pa je sploh ne prepušča

prerèz réke -éza -- m *hidgeogr.* namišljena navpična ploskev, pravokotna na réčni tok

GL: *hidgeogr.* mrtví prerèz réke, *hidgeogr.* žívi prerèz réke

preríja -e ž *biogeogr.* pokrajina v osrednjem severnoameríškem nížavju z majhnimi količinami padavin in vročim poletjem, porasla s travami in drugimi zelnatimi rastlinami

GL: *biogeogr.* nízkotrávna preríja, *biogeogr.* visókotrávna preríja

preríjska pršt -e prští ž *pedogeogr.* pršt, razširjena na območjih z zmernim do hladnim vlažnim podnebjem, ki jo porašča visokotravna preríja

preséka -e ž *agr. geogr.* podolgovato izsekano zemljišče v obsežnem gozdu

presihájóča réka -e -e ž *hidgeogr.* → občasna réka

presihájóče kráško jézero -ega -ega -a s *hidgeogr., geogr. krasa* jezero na kraškem površju, ki se glede na vodno stanje obdobjno polni in prazni

presihájóči izvír -ega -a m *geogr. krasa* kraški izvír, ki ob suši presahne **S**: sušíca

presnóva -e ž *pokr. ekol.* življenjsko pomembni biokemični procesi, pri katerih nastajajo energija in snovi za obnovo celic **S**: metabolízem

presója vplívov na okólje -e -e -e -e ž *var. okolja* ugotavljanje sprejemljivosti načrtovanih posegov v okolje glede na njegove značilnosti in pričakovane negativne posledice, ki ga kot preventivno okoljevarstveno ukrepanje

opravijo pooblašteni organi, uštanove **PRIM.**: océna vplívov na okólje

preštólnica -e ž *geogr. nas., polit. geogr.* → glávno mésto

preštólnica federácije -e -- ž *geogr. nas., polit. geogr.* → glávno mésto zvézne držáve

preštólnica zvézne držáve -e -e -e -e ž *geogr. nas., polit. geogr.* → glávno mésto zvézne držáve

preštópno léto -ega -a s *mat. geogr.* vsako četrto leto, dolgo 366 dni

pretočítev réke -tve -- ž *geomorf.* → pirateríja

pretóčna hídroelektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* hidroelektrarna na reki z velikim pretokom in majhnim štrmcem, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišča kinetična energija sproti pritekajoče rečne vode **S**: nízkotláčna hídroelektrárna **PRIM.**: akumulácijska hídroelektrárna

pretóčna krívuľja -e -e ž **1.** *hidgeogr.* krívuľja, ki prikazuje dnevno, mesečno, letno spreminjanje pretoka vode **2.** *hidgeogr.* krívuľja, ki prikazuje razmerje med višino in pretokom vode

pretóčna škávnicá -e -e ž *geogr. krasa* škavnica, skozi katero teče voda zaradi prezezanega oboda na zgornji dotočni in spodnji odtočni strani

pretóčni režím -ega -a m *hidgeogr.* → réčni režím (1, 2)

pretóčno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z dotokom in odtokom, lahko razširjena rečna štruga

pretrgána próga -e -e ž *agr. geogr.* zemljiška proga, pri kateri prvotno sklenjen zemljiški kos prekinjajo vmesni ozki delci in prečno potekajoče poljske poti **PRIM.**: čísta próga

prevál -a m *geomorf.* nížji del gorskega slemená, čez katerega je mogoče priti iz ene doline v drugo **S**: preláz **PRIM.**: sédlo

prevédbena abecéda -e -e ž *kart.* abeceda, ki se uporablja za zapis besed iz jezika z drugačnimi črkami, jezikovnimi znaki **S**: transkripcijska abecéda **PRIM.**: prečrkoválna abecéda

prevetrêna vreménska poštaja -e -e -e ž *klimatogeogr.* vremenska poštaja na pobočju ali vrhu vzpetine, izpostavljena vetru **S**: ventilífrana vreménska poštaja

prevísna sténa -e -e ž *geomorf.* pobočje ali njegov del z naklonom nad 90°

prevíšani horizont -ega -a m *klimatogeogr.* zaradi vzpetin zvišano obzorje v dolini, ki zmanjšuje čas sončnega obsevanja

prevódnik -a m *geogr. krasa* votlina, skozi katero se pretaka kraška voda

prevóžno srédstvo -ega -a s *geogr. prometa* → vozilo

prevóženi kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za potrebe vzdrževanja in menjavanja vozil, ki se izračunava tako, da se seštevajo vse razdalje, ki jih v določenem času prevozi določeno vozilo

prevrnjena gúba -e -e ž *geomorf.* asimetrična guba, pri kateri obe krili vpadata v isti smeri **PRIM.:** poléгла gúba, pošévná gúba, potopljéna gúba

prezračévánje pršti -a -- s *pedogeogr.* stalna izmenjava plinov med zrakom v pršti in zrakom v ozračju **S:** aerácija pršti

prezračévánje vóde -a -- s *var. okolja, hidgeogr.* dovajanje kisika v vodo, navadno z njenim vrtnčenjem ali z vpihavanjem zraka vanjo, da se pospeši biokemično razgrajevanje organskih snovi v čistilnih napravah **S:** aerácija vóde

GL: *hidgeogr.* narávno prezračévánje vóde, *hidgeogr.* umétno prezračévánje vóde

prežéti pás -ega pasú m *geogr. krasa* → freátični pás

prhlína -e ž *pedogeogr.* humus, ki je neenakomerno pomešan z anorganskimi snovmi in je njegov horizont navadno ostro ločen od spodnjega horizonta, nastal pri delnem razkroju opada zlasti s pomočjo gliv **S:** mór húmus, prhnína **PRIM.:** sprštenína, trhlína

prhnína -e ž *pedogeogr.* → prhlína

pribòj -òja m *hidgeogr.* → bútanje mórja

pribréžno jézero -ega -a s *hidgeogr.* → obmòrsko jézero

pričakována življénjska dôba -e -e -e ž *demogeogr.* štatištično opredeljena dolžina življenja, ki jo lahko pričakuje skupina novorojenčkov v določeni državi, pokrajini

prideloválna specializácija -e -e ž *agr. geogr.* usmerjenost pridelave v določeno kmetijsko panogo, npr. sadjarstvo, živinorejo, ali v pridelovanje določenih kulturnih rastlin oziroma

rejo določenih domačih živali, zlasti zaradi pridobivanja posameznih tržnih pridelkov, npr. pšenice za moko, mleka, mesa, namiznega grozdja

pridnéna reverberácija -e -e ž *hidgeogr.* razprševanje zvoka v najgloblji plasti vode **PRIM.:** površinska reverberácija, vmésna reverberácija

pridnéni vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* gibanje tankega sloja vode ob dnu jezera, morja **PRIM.:** globinski vódni tók, podpovršinski vódni tók, površinski vódni tók

pridvíg -a m *geomorf.* → reliéf (1)

prigórje -a s *geomorf.* → predgórje

prijemáč -a m *kart.* oznaka na zemljevidu, ki določa položaj posameznih prekrivajočih se listov, oleat **S:** pásar

prikamnína -e ž *geomorf.* kamninsko telo, ki meji na drugo kamninsko telo, ga obdaja, npr. žila

prikriti krás -ega -a m *geogr. krasa* podzemni krás, ki ni viden, ker ga na površju prekrivajo neprepustne odkladnine **S:** skriti krás **PRIM.:** pokrítí krás, prekrití krás

prikriti prêlog -ega -a m *agr. geogr.* prelog na kmetijskem zemljišču, na katerem je kmetijska pridelava izrazito ekstenzivna ali je samo navidezno obdelano zaradi štrahu pred morebitnimi sankcijami

prilívni tók -ega -a m *hidgeogr.* vodoravno premikanje morske vode zaradi plime, navadno usmerjeno k obali **PRIM.:** odlívni tók, oséški tók, plímski tók (1, 2)

prilóžnostno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje, ki je naseljeno samo za krajši čas, npr. naselje za gozdne delavce, lovska poštojanka lovskih ljudstev, naselje pravih nomadov **S:** efemérno nasélje

primár -ja m *spl. geogr.* → primárni séktor

primárna dejávnošt -e -i ž nav. mn. *spl. geogr.* celota gospodarskih dejavnosti, katerih rezultat so pridelki in izdelki, povezani z izrabo naravnih virov, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, lov in nabiralništvo, po nekaterih klasifikacijah tudi rudarstvo in vodno gospodarstvo **PRIM.:** kvartárna dejávnošt, sekundárna dejávnošt, terciárna dejávnošt (1, 2)

primárna energíja -e -e ž *ind. geogr.* energíja, ki

se porablja neposredno v prvotni obliki, npr. premog za kurivo, elektrika iz hidroelektrarn
PRIM.: sekundárna energija

primárna produkcijska -e -e ž *pokr. ekol.* → primárna proizvodnja

primárna proizvodnja -e -e ž *pokr. ekol.* nastajanje organskih snovi s fotosintezo v zelenih rastlinah kot primarnih proizvajalcih **S:** primárna produkcijska

GL: *pokr. ekol.* brúto primárna proizvodnja, *pokr. ekol.* néto primárna proizvodnja

primárna turistična dobrina -e -e -e ž nav. mn. *geogr. turizma* turistično zanimiva dobrina, ki obstaja v naravi, npr. podnebna, vodna, geomorfološka, rastlinska, živalska, ali jo je ustvaril človek, npr. kultura, zgodovinski in kulturni spomenik, oblika rabe tal, videz naselij **PRIM.:** sekundárna turistična dobrina

primárna vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* večja vrtača, v katero se pogloblja manjša, sekundarna vrtača **S:** prvôtna vrtáča **PRIM.:** sekundárna vrtáča

primárna zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* → narávna zgórnja gózdna mēja

primárni gózd -ega -a m *biogeogr.* → prvôtni gózd

primárni mineral -ega -a m *pedogeogr., geomorf.* mineral v neprepereli kamnini ali prsti **PRIM.:** novotvórbá

primárni potrésni vál -ega -ega -a m *geomorf.* → longitudinalni potrésni vál

primárni séktor -ega -ja m *spl. geogr.* del gospodarstva, ki obsega primarne dejavnosti **S:** primár **PRIM.:** kvartárni séktor, sekundárni séktor, terciárni séktor

primárno čiščenje -ega -a s *var. okolja* → mehánsko čiščenje

primárno rastlínstvo -ega -a s *biogeogr.* → prvôtno rastlínstvo

primárno vodovóдно omrěže -ega -ega -a s *var. okolja, hidogeogr.* sistem naprav za prenos pitne vode od vodnega zajetja do sekundarnega vodovodnega omrěža **PRIM.:** sekundárno vodovóдно omrěže

primérnost za rekreácijo -i --- ž *geogr. turizma* dejstvo, da je določena pokrajina, kraj primeren za rekreacijo na prostem, v naravi **S:** ustrěznost za rekreácijo

priméstje -a s *geogr. nas.* → obméstje

priméstni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora z javnimi vozili med mestom in primestnimi naselji **PRIM.:** mèdkrajévni promèt, mèstni promèt

priméstno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* nekdanje samostojno naselje, ki je postalo del mesta, pri čemer lahko sestavlja lastno naselbinsko enoto, lahko pa se je z meštanim tkivom že povsem zraslo

primórje -a s **1.** *spl. geogr., ožje* ozemlje neposredno ob morju **2.** *spl. geogr., širše* regija, ki gravitira k obalnim naseljem

primórska híša -e -e ž *geogr. nas.* zidana kamnita kmečka híša, značilna za jugozahodno Slovenijo, ki se povečuje z dodajanjem novih celic, s položno, žlebičasto streho, ponekod obloženo s težkimi kamni, in visokim dimnikom, imenovanim kamin **S:** mediteránska híša

primórska vás -e vásí ž *geogr. nas., v Sloveniji* gručasta vás, v kateri se štrnjeno zazidane stavbe držijo druga druge v dokaj premočrtnem nizu, nizi objektov pa so raznosmerno razporejeni po naselju, zato je prometno omrěže zelo razvejano, na vaškem zemljišču prevladuje razdelitev na prvotne grude

princíp PPP -a -- [pepepé] m *var. okolja* → načélo PPP

priobálnni rób -ega -a m *geomorf.* del plitvega morskega dna pred štrmo pobočno štopnjo

prípráva vóde -e -- ž *var. okolja* postopki, s katerimi se vodi zagotavljajo lašnosti, potrebne za določeno rabo, npr. za pitje, tehnološke namene, hlajenje **S:** kondicioníranje vóde

priraslíka -e ž *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenju na drugi rastlini, ki ji ne jemlje hranilne snovi **S:** epífit

prirástek prebivalstva -tka -- m *demogeogr.* razlika v številu prebivalcev na določenem območju v določenem obdobju **PRIM.:** prirástek števila prebivalcev

GL: *demogeogr.* absolutni prirástek prebivalstva, *demogeogr.* biolóški prirástek prebivalstva, *demogeogr.* dejánski prirástek prebivalstva, *demogeogr.* mehánski prirástek prebivalstva, *demogeogr.* narávni prirástek prebivalstva, *demogeogr.* négativni narávni prirástek prebivalstva, *demogeogr.* pózitivni narávni prirástek

prebivalstva, *demogeogr.* selitveni prirástek prebivalstva

prirástek števila prebivalcev -tka -- -- m *demogeogr.* razlika v številu prebivalcev med dvema popisoma **PRIM.:** prirástek prebivalstva
GL: *demogeogr.* négativni prirástek števila prebivalcev, *demogeogr.* pózitivni prirástek števila prebivalcev

priséljenec -nca m *demogeogr.* oseba od drugod, ki se za štálno naseli v določenem kraju, pokrajini, državi **S:** imigránt **PRIM.:** odséljenec

priseljévánje -a s *demogeogr.* naseljevanje v določenem kraju, pokrajini, državi od drugod **S:** imigrácija **PRIM.:** odseljevánje

prisíljenja konvékcija -e -e ž *hidgeogr.* konvekcija vode zaradi učinkovanja mehanskih sil, npr. turbulentnega toka

prisklédníštvo -a s *biogeogr.* razmerje med dvema različnima organizmoma, pri katerem ima eden koristi, drugi pa ni oškodovan **S:** komenzalízem

prisóje -ój ž mn. *klimatogeogr.* sončne pobočne lege z dolgotrajnim direktnim sončnim obsevanjem **PRIM.:** osóje

prisónčje -a s *mat. geogr.* točka, v kateri je Zemlja na svoji eliptični poti okrog Sonca od njega najmanj oddaljena **S:** perihélij **PRIM.:** odsónčje

prisótno prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* prebivalstvo, ki je na kritični dan popisa v določenem kraju, ne glede na kraj štálnega ali začasnega bivališča **PRIM.:** štálno prebivalstvo, začásno prisótno prebivalstvo

prístajálna obála -e -e ž *geogr. prometa* obala, urejena za pristajanje ladij **S:** operatívna obála

prístán -a m *geogr. prometa, hidgeogr.* → pristánišče (1, 2)

prístánišče -a s **1.** *geogr. prometa, hidgeogr.* morska, jezerska ali rečna obala s pomoli in napravami za pristajanje, natovarjanje, raztovarjanje ladij **S:** lúka (2), pristán **2.** *geogr. prometa, hidgeogr.* obrežni del morja, jezera ali reke, kjer se ladje privezujejo, sidrajo, oskrbujejo **S:** lúka (3), pristán
GL: *geogr. prometa* pótniško pristánišče, *geogr. prometa* prèdpristánišče, *geogr. prometa* specializirano pristánišče, *geogr. prometa, polít. geogr.* svobóдно pristánišče, *geogr. prometa* tovórno

prístánišče, *geogr. prometa* tranzítno pristánišče, *geogr. prometa* trgóvsko pristánišče

prístániška oscilácija -e -e ž *hidgeogr.* navpično in vodoravno gibanje vode v pristánišču zaradi valovanja na odprtem morju, ki potiska ladje k obali ali od nje

prístániški čas -ega časa m *hidgeogr.* čas, ko v pristánišču naštopi plima, ki omogoča vplutje in izplutje večjih ladij **S:** lúški čas

prístáva -e ž **1.** *geogr. nas.* graščinsko stanovanjsko ali kmetijsko gospodarsko poslopje v vaškem okolju, zunaj grajskega obzidja **2.** *agr. geogr., v srednjem veku* posest zemljiških gospostev, ki se praviloma lastništvo ne menja, lahko pa se ob širjenju hubnega sistema povečuje s priključevanjem podložnih hub in delov srenjskih zemljišč

prítóčno-odtóčno kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje s pritoki ali izviri na eni in ponori na drugi strani

prítòk -óka m *hidgeogr.* potok ali reka, ki se izliva v večjo reko, jezero

privatizácija -e ž *spl. geogr.* spreminjanje državnne, družbene ali kolektivne lastnine v zasebno **PRIM.:** denacionalizácija, reprivatizácija

privétna strán -e stráni ž *klimatogeogr.* strán vzpetine ali predmeta, ki je obrnjena pravokotno na smer prevladujočih vetrov **PRIM.:** odvétna strán

privèz -éza m *geogr. prometa* del obale, urejen za pristajanje, privezovanje plovil

prizémlje -a s *mat. geogr.* točka, v kateri je Luna pri kroženju okrog Zemlje od nje najmanj oddaljena **S:** perigéj **PRIM.:** odzémlje

problémsko obmóčje -ega -a s *plan.* → obmóčje s posébnim regionálnim razvojem

pród -a m **1.** *geomorf.* usedlina iz nesprijetih zaobljenih kamnitih delcev velikosti nad 2 mm, ki so jih iz ostrorobatega grušča z valjenjem po štrugi izoblikovale tekoče vode **2.** *geomorf.* zaobljeni kamniti delci v morju, ki nastanejo zaradi erozijskega delovanja in premikanja sedimentov **PRIM.:** prodíšče, pródnik
GL: *geomorf.* Callieuxova metoda dolóčanja zaóbljenosti próda, *geomorf.* dróbní pród, *geomorf.* hístográm próda, *geomorf.* morfométrijska próda, *geomorf.* srédnje debéli pród, *geomorf.* zaóbljenost próda, *geomorf.* zeló debéli pród, *geomorf.* zeló dróbní pród

prodišče -a s *geomorf.* s prodrom prekrito zemljišče, navadno ob rečnem toku

prodnata puščáva -e -e ž *geomorf.* → serír

pródnik -a m *geomorf.* kos kamnine, ki ga je med prenašanjem zaoblila voda **PRIM.:** mélnjik

pródni vršáj -ega -a m *geomorf.* rečni vršáj iz proda

pródni zasíp -ega -a m *geomorf.* debelejša, večinoma prodnata in peščena akumulacija v gorskem podgorju

GL: *geomorf.* mlájši pródni zasíp, *geomorf.* staréjši pródni zasíp

producènt -ènta m *biogeogr.* → proizvajálec

profil pršti -a -- m *pedogeogr.* navpičen presek pršti od njenega površja do matične podlage, v katerem so vidni horizonti

profil ravnovésja -a -- m *hidgeogr., geomorf.* teoretična izoblikovanost morskega ali jezerskega brega v obliki v zgornjem delu položnejše in v spodnjem delu štrmejše krivulje

profúndal -a m *hidgeogr.* območje morskega, jezerskega dna

GL: *hidgeogr.* jézerski profundál

próga -e ž *agr. geogr.* → zemljiška próga

prógašta grúda -e -e ž *agr. geogr.* njivska, travniška parcela podolgovate oblike, nekdanja gruda, ki je zaradi spreminjanja obdelovanja, npr. zaradi strojnega oranja, dobila podobno obliko kot vzporedni delci

proglaciálna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, po kateri je tekla proglacialna reka

proglaciálna réka -e -e ž *hidgeogr.* reka v neposredni bližini ledeniškega jezika

proglaciální krás -ega -a m *geogr. krása* → predledeníški krás (1, 2)

proglaciální pojáv -ega -a m nav. mn. *geomorf.* vsak od pojavov, značilnih za proglacialno podokolje, npr. glaciofluvialno nasipanje v sandrih, glaciofluvialnih terasah, kemske terase, kotanje mrtvega ledu

proglaciální sedimènt -ega -ènta m *geomorf.* sediment v neposredni bližini ledeniškega jezika ali dolvodno od njega

proglaciální vršáj -ega -a m *geomorf.* → sánder

proglaciálno obmóčje -ega -a s *geomorf.* → proglaciálno pòdokólje

proglaciálno pòdokólje -ega -a s *geomorf.* del ledeniškega sedimentacijskega okolja

pod čelom ledenika, kjer se glaciofluvialno gradivo odlaga v terasah, vršajih, deltah in se pojavljajo ostanke mrtvega ledu ter kotanje v mrtvem ledu **S:** ledeniško prèdpólje, proglaciálno obmóčje **PRIM.:** ékstraglaciálno pòdokólje, englaciálno pòdokólje, súbglaciálno pòdokólje, súpraglaciálno pòdokólje, tèrminoglaciálno pòdokólje

proizvajálec -lca m *biogeogr.* organizem, ki sintetizira organsko hrano iz anorganskih snovi **S:** producènt **PRIM.:** porábnik, razkrojéválec

proizvódnja eléktrične opréme -e -- -- ž *ind. geogr.* → eléktrotéhnična indústrija

proizvódnja in predeláva papírja -e -- -e -- ž *ind. geogr.* → papírna indústrija

proizvódnja prométnih srédstev -e -- -- ž *ind. geogr.* proizvodnja različnih prometnih vozil, ki obsega proizvodnjo motornih vozil, ohišij, delov in dodatne opreme za vozila, prikolic in polprikolic, graditev in popravilo ladij in čolnov, proizvodnjo železniških in drugih tirnih vozil, zračnih vozil, koles, motornih koles in drugih vozil

proizvódnja tekstílij -e -- ž *ind. geogr.* → tekstílna indústrija

projékcija prebiválstva -e -- ž *demogeogr.* → demográfska prognóza

projekcijska plóškev -e -kve ž *kart.* ploskev, na katero se prenaša projicirana Zemljina koordinatna mreža

projekcijsko središče -ega -a s *kart.* izhodišče projekcijskih žarkov pri kartografskih projekcijah, od koder se ti projicirajo na ravno projekcijsko ploskev **S:** očíšče, središče perspektíve

proksimálno déltašto obmóčje -ega -ega -a s *geomorf.* območje delte, ki je bližje ledeniške-mu čelu **PRIM.:** distálno déltašto obmóčje

proksimálno sándrsko površje -ega -ega -a s *geomorf.* sandrsko površje, ki je bližje ledeniške-mu čelu **PRIM.:** distálno sándrsko površje

prolúvij -a m *geomorf., neuštr.* → hudoumíški nanòs

promèt -éta m **1. geogr. prometa** prehajanje ljudi, tovara, prevajanje tekočin, prenos energije, pretok informacij po določenih poteh iz kraja v kraj **PRIM.:** transpórt (1) **2. geogr. prometa** gospodarska panoga za prevoz potnikov, tovara z vozili iz kraja v kraj **S:** transpórt (2)

GL: *geogr. prometa* blagôvni promèt, *geogr. prometa* celinski promèt, *geogr. prometa* céstni promèt (1, 2), *geogr. prometa* cevovodni promèt, *geogr. prometa* daljinski promèt, *spl. geogr.* geografija prométa, *geogr. prometa* gostôta prométa, *geogr. prometa* individuálni promèt, *kart., geogr. prometa* izohróna prométa, *geogr. prometa* izrédni promèt, *geogr. prometa* ízvenivójski promèt, *geogr. prometa* jávni promèt, *geogr. prometa* jézerski promèt, *geogr. prometa* kontéjnerski promèt, *geogr. prometa* kontinentálni promèt, *geogr. prometa* kôpenski promèt, *geogr. prometa* letálski promèt (1, 2), *geogr. prometa* línijski promèt, *geogr. prometa* lokálni promèt, *geogr. prometa* medcelínski promèt, *geogr. prometa* medkontinentálni promèt, *geogr. prometa* mèdkrajévni promèt, *geogr. prometa* mednárodni promèt, *geogr. prometa* mednárodni želézniški promèt, *geogr. prometa* méstni promèt, *geogr. prometa* nacionálni želézniški promèt, *geogr. prometa* nivójski promèt, *geogr. prometa* nótranji promèt, *geogr. prometa* nótranji želézniški promèt, *geogr. prometa* osébní promèt, *geogr. prometa* podzémni promèt, *geogr. prometa* pomôrski promèt, *geogr. prometa* pótniški promèt, *geogr. prometa* površinski promèt, *geogr. prometa* priméstni promèt, *geogr. prometa* promèt informácij, *geogr. prometa* promèt pótniških zvéz, *geogr. prometa* promèt roll on-roll off, *geogr. prometa* promèt ro-ró, *geogr. prometa* promèt sporočil, *geogr. prometa* promèt z zabójniki, *geogr. prometa* réčni promèt, *geogr. prometa* regionálni promèt, *geogr. prometa* roll on-roll off promèt, *geogr. prometa* ro-ró promèt, *geogr. prometa* telefónski promèt, *geogr. prometa* tovórni promèt, *geogr. prometa* trajéktni promèt, *geogr. prometa* tranzíttni céstni promèt, *geogr. prometa* tranzíttni promèt, *geogr. prometa* tranzíttni želézniški promèt, *geogr. prometa* vódni promèt, *geogr. prometa* Zráčni promèt, *geogr. prometa* želézniški promèt (1, 2)

promèt informácij -éta -- m *geogr. prometa* prenašanje informácij, sporočil po različnih medijih iz kraja v kraj **S:** promèt sporočil

prométna četřt -e -i ž *geogr. nas.* meštna četřt s številnimi prometnicami, parkirišči, prometnimi ustanovami, kar vpliva na njeno prevladujočo funkcijo, značilen videz **PRIM.:** industrijska četřt, stanovánjska četřt, trgóvska

četřt, univerzitétna četřt, uprávna četřt, zabaviščna četřt

prométna deštinácija -e -e ž *geogr. prometa* → deštinácija prometnega toka

prométna doštôpnošt -e -i ž *geogr. prometa, plan.* časovna ali dejanska oddaljenost določenega naselja od najbližje prometne povezave, prometnega sredstva, zaposlitvenega središča, večjega mešta, izražena v minutah ali km **PRIM.:** doštôpnošt v prométnem omréžju

prométna infrastrukčtura -e -e ž *geogr. prometa* omréžje, objekti in naprave céstnega, želézniškega, rečnega, jezerskega, pomorskega in letalskega prometa

prométna napráva -e -e ž nav. mn. *geogr. prometa* naprava, ki omogoča promet različnih vozil, npr. cešišče, semafor, céstna oznaka **S:** transpórtna napráva

prométna obremenítev -e -tve ž *geogr. prometa* obremenitev prometne poti glede na obseg, intenzivnošt prometnega toka

GL: *geogr. prometa* prométna obremenítev céšte, *geogr. prometa* prométna obremenítev letalíšča, *geogr. prometa* prométna obremenítev vóдне poti, *geogr. prometa* prométna obremenítev zráčnega proščtora, *geogr. prometa* prométna obremenítev želéznice

prométna obremenítev céšte -e -tve -- ž *geogr. prometa* obremenitev cešte glede na obseg, intenzivnošt prometnega toka

prométna obremenítev letalíšča -e -tve -- ž *geogr. prometa* obremenitev letalíšča glede na obseg, intenzivnošt prometnega toka

prométna obremenítev vóдне poti -e -tve -- -- ž *geogr. prometa* obremenitev določene vodne poti glede na obseg, intenzivnošt prometnega toka

prométna obremenítev zráčnega proščtora -e -tve -- -- ž *geogr. prometa* obremenitev letalskega koridorja glede na obseg, intenzivnošt prometnega toka

prométna obremenítev želéznice -e -tve -- ž *geogr. prometa* obremenitev železnice glede na obseg, intenzivnošt prometnega toka

prométna površina -e -e ž *geogr. prometa* površina, po kateri poteka promet vozil **S:** transpórtna površina

prométna privláčnošt -e -i ž *geogr. prometa* naravne in družbene značilnošti določenega

kraja, območja, ki pritegujejo intenzivne prometne tokove

prométna razdálja -e -e ž *geogr. prometa* razdalja med krajema po določenem prometni poti glede na dejansko oddaljenost, čas, potreben za potovanje med njima

prométna smér -e smerí ž *geogr. prometa* prostorska usmerjenost prometa na določeni prometni poti iz kraja v kraj

prométna strúktúra -e -e ž *geogr. prometa* seštevava prometa in prometnega omrežja različnih prometnih panog na določenem območju

prométna žíla -e -e ž *geogr. prometa* → prometnica (1)

prométnica -e ž 1. *geogr. prometa* ozek, trakast del kopnega, navadno ustrežno urejen, po katerem poteka prevoz ljudi, tovora, npr. cesta, železnica, plovna reka, prekop, plovni kanal
S: prometna žíla 2. *geogr. prometa* prometno pomembna cesta

GL: *geogr. prometa* Zmogljivost prometnice

prométni médiij -ega -a m *geogr. prometa* → prometno srédstvo

prométni objékt -ega -a m nav. mn. *geogr. prometa* objekt, ki omogoča promet različnih vozil, npr. cesta, železnica, letališče, pristanišče
S: transpórtni objékt

prométni sistém -ega -a m *geogr. prometa* gospodarska, prostorska, tehnična in tehnološka organizacija prometnih dejavnosti
S: transpórtni sistém

prométni terminál -ega -a m *geogr. prometa* območje zbiranja in distribucije blaga, opremljeno z objekti in napravami za skladiščenje, razkladanje, nakladanje, razvrščanje, sortiranje, označevanje, embaliranje, tehtanje, čiščenje in shranjevanje blaga pred njegovim prevozom, po njem
PRIM.: blagóvnodistribucijski cénter

prométni tók -ega -a m *geogr. prometa* obseg in časovni potek celotnega prometa med dvema krajema

GL: *geogr. prometa* destinácija prometnega tóka

prométno omréžje -ega -a s *geogr. prometa* celotna cest in železnic na določenem območju, v državi
S: transpórtno omréžje

GL: *geogr. prometa* dosťópnost v prometnem omréžju, *geogr. prometa* gostóta prometnega

omréžja (1, 2), *geogr. prometa* povézanosť prometnega omréžja

prométno povpraševánje -ega -a s *geogr. prometa* povpraševanje določenega območja oziroma dejavnosti po prometnih storitvah

prométno srédstvo -ega -a s *geogr. prometa* vsako od različnih vozil za prevoz potnikov, tovara
S: prométni médiij, transpórtno srédstvo
GL: *ind. geogr.* proizvodnja prometnih srédstev

prométno vozílišče -ega -a s *geogr. prometa* kraj, kjer se stika, srečuje več različnih prometnih poti

promèt pótnískih zvéz -éta --- m *geogr. prometa* prenašanje, posredovanje sporočil, paketov in denarnih nakazil na daljavo s prometnimi sredstvi

promèt roll on-roll off -éta --- [rolón rol-ôf] m (ang.) *geogr. prometa* → roll on-roll off promèt

promèt ro-ró -éta -- m (ang.) *geogr. prometa* → roll on-roll off promèt

promèt sporočil -éta -- m *geogr. prometa* → promèt informácij

promèt z zabójniki -éta -- -- m *geogr. prometa* → kontéjnerski promèt

pronícajójča vóda -e -e ž *hidgeogr., pedogeogr.* → gravitacijska vóda

prosójnosť vóde -i -- ž *hidgeogr.* → prozórnosť vóde

prôšta atmosféra -e -e ž *klimatogeogr.* → prôšto ozráčje

prôšta konvékcija -e -e ž *hidgeogr.* konvekcija zaradi razlik v gostoti posameznih delov vodnih gmot
S: svobódna konvékcija

prôšta trgovína -e -e ž *polit. geogr.* popolna svoboda mednarodnega trgovanja, prepoznavna po odpovedi zaščitnih carin in s tem kakršnihkoli izvoznih oziroma uvoznih dajatev
S: svobódna trgovína
PRIM.: protekcionízem

prôšti čas -ega časa m *geogr. turizma* čas, ki ni zapolnjen s poklicnim delom, v katerem se udejanjajo nekatere od temeljnih eksistenčnih funkcij človeka, npr. počitek, oddih, rekreacija, razvedrilo

prôšti karbonát -ega -a m nav. mn. *pedogeogr.* kalcijev ali magnezijev karbonat, porazdeljen med delci pršti, ne da bi bil izločen, npr. v konkrecijah

prôšti meánder -ega -dra m *geomorf.* meander, katerega potek se zaradi mehke aluvialne podlage lahko predstavlja **PRIM.:** ujéti meánder

prostocaránska cóna -e -e ž *geogr. prometa* ozemlje, na katerem veljajo posebni predpisi glede uvoza in izvoza, proizvodnje, predelave in dodelave blaga

prostočasna infrastrukúra -e -e ž *geogr. turizma* gostinski, prometni, športni in drugi objekti, naprave, namenjeni domačemu prebivalstvu, udeležencem bližnje rekreacije in počitniškim gostom za preživljanje prostega časa

prostočasni párk -ega -a m *geogr. turizma* večji park z zeleno površino, kopališčem na prostem, pokritim kopališčem, dvorano za drsanje, športnimi igrišči, sprehajalnimi potmi, namenjen aktivnemu preživljanju prostega časa

prostočasno središče -ega -a s *geogr. turizma* območje z različnimi osredotočenimi objekti, namenjenimi preživljanju prostega časa

prôšto gospodarstvo -ega -a s *plan., ind. geogr.* → svobodno tržno gospodarstvo

prôšto mórje -ega -a s *polit. geogr., hidgeogr.* → odprto mórje (2)

prôšto ozráčje -ega -a s *klimatogeogr.* del ozračja, ki ni več pod neposrednim vplivom Zemljinega površja, nad nekako 1 km nad površjem, do koder so glede na hrapavost tal še opazni učinki trenja s trdnim ali tekočim površjem **S:** prôšta atmosféra

prôstor prošóra m *spl. geogr.* celota fizičnih pojavov, procesov na Zemljinem površju, nad in pod njim, do koder sežejo neposredni vplivi človekovih dejavnosti

GL: *spl. geogr.* geografski prôstor, *polit. geogr.* izvenzračni prôstor, *geogr. nas.* kméčka híša z ênim prošórom, *polit. geogr.* nacionálni prôstor (1, 2), *plan.* naménska rába prošóra, *plan.* nosílci urêjanja prošóra, *geogr. prometa* prométna obremenítev zračnega prošóra, *geogr. turizma* prôstor bližnje rekreácie, *plan.* urêjanje prošóra, *var. okolja* vòdni prôstor, *polit. geogr.* zračni prôstor, *polit. geogr.* življénjski prôstor (2), *biogeogr., pokr. ekol.* življénjski prôstor (1)

prôstor bližnje rekreácie prošóra -- -- m *geogr. turizma* → obmóčje bližnje rekreácie

prostórska nosílnost -e -i ž *var. okolja* nosil-

nost določenega območja glede na najvišje število ljudi, organizmov, ki lahko živijo v njem, ne da bi se porušilo okoljsko ravnovesje na njem

prostórska razdrobljénost zemljíšč -e -i -- ž *agr. geogr.* razdrobljenost zemljíšč glede na razporeditev zemljíških kosov določenega kmetijskega posestva v prostoru, na katero vpliva zlasti prilagajanje človeka raznovrstnim naravnim razmeram **PRIM.:** velikóštna razdrobljénost zemljíšč

prostórska uredítev -e -tve ž *plan.* načrtovana razmešítitev dejavnosti in objektov na določenem ureditvenem območju

prostórske evidénce -ih -énc ž mn. *plan.* zbirke prostórskih podatkov, dokumentov, ki jih sestavljajo zbirke o prostórskih aktih in podatki iz drugih predpisov o urejanju prošóra, zbirke podatkov o posegih v prošor, urejanju prošóra

prostórski izvédbeni ákt -ega -ega -a m *plan., geogr. nas.* z zakonom predpisana strokovna podlaga za izdelavo lokacijske dokumentacije in izdajanje lokacijskih dovoljenj na območjih, namenjenih novogradnjam, rekonstrukcijam

prostórski načft -ega -a m *plan.* dolgoročni, razvojno in varovalno naravnani planski akt države ali lokalne skupnosti, v katerem se predvidi raba prošóra glede na dolgoročne potrebe skupnosti in opredelijo stavbna zemljíšča, javne površine, zemljíšča, potrebna za oskrbo, promet, rekreácijo, in zemljíšča za kmetovanje, rašt gozda

prostórski uredítveni pogóji -ih -ih -ev m mn. **K:** PÚP-i *plan.* predpisi, ki določajo omejitve in zahteve pri izdelavi lokacijske dokumentacije za različna prostórska in funkcionalna zaokrožena območja s podobnimi naravnimi in družbenogospodarskimi razmerami

prostórsko načrtóvanje -ega -a s *plan.* → prostórsko planíranje (1, 2)

prostórsko planíranje -ega -a s **1.** *plan.* planíranje razvoja dejavnosti v prostoru in določanje namenske rabe prošóra tako, da se ob upoštevanju javnega interesa in varovanja naravnih virov zagotavljajo uravnotežen in enakomeren razvoj, razmere za zdrav, human razvoj posameznika, skupnosti, okolja **S:** prostórsko

načrtovanje **PRIM.:** regionalno planiranje **2. plan.** multidisciplinarna dejavnost, s katero se na podlagi usklajevanja razvojnih in varstvenih interesov pripravljajo predlogi za razvoj in razmešitev dejavnosti v prostoru, ukrepi za izboljšanje obstoječih fizičnih struktur, določajo pogoji za umešitev načrtovanih objektov v prostor in za njihovo izvedbo **S:** prostorsko načrtovanje **PRIM.:** krajinsko planiranje, ruralno planiranje, urbanistično planiranje

GL: *plan.* regionalno prostorsko planiranje

proteccionizem -zma m *polit. geogr.* zunanjetrgovinska politika, ki poskuša domačo proizvodnjo zavarovati pred tujo konkurenco s sistemom zaščitnih carin, količinsko omejitvijo uvoženih proizvodov, popolno prepovedjo uvoza **PRIM.:** prôšta trgovina

protektorát -a m **1. polit. geogr.** političnoterritorialna enota z delno samoupravo, ki je na podlagi mednarodne pogodbe posredno politično, gospodarsko, vojaško odvisna od prostorsko oddaljene države pokroviteljice, npr. Bermudi, Marshallovi otoki, med letoma 1884 in 1916 Kamerun **2. polit. geogr.** država s formalno neodvisnostjo, ki je dejansko politično, gospodarsko odvisna od druge države, npr. večina otoških držav v Karibskem morju, Tihem oceanu

proterozóik -a m *geomorf.* mlajša perioda predkambrija, med približno 2500 in 570 milijoni let pred sedanjostjo **S:** algónkij

prótitók -a m *hidgeogr.* morski tok, po smeri nasproten prevladujočemu vetru

GL: *hidgeogr.* ekvatoriální prótitók, *hidgeogr.* medpasátni prótitók, *hidgeogr.* pasátni prótitók, *hidgeogr.* podpovršínski ekvatoriální prótitók

protivétrni pás -ega pasú m *agr. geogr.* ozek sklenjen nasad gozdnega ali sadnega drevja, grmovja, na območjih s stalnimi močnimi vetrovi načrtno zasajen med kmetijskimi zemljišči, da se ublažijo negativni učinki vetra na poljščine

protokooperácija -e ž *biogeogr.* skupno življenje različnih vrst organizmov, ki je koriščno za vse udeležence, ni pa življenjsko pomembno

pronacionalizem -zma m *polit. geogr.* nacionalno gibanje znotraj obstoječih držav, ki se zavzema za spreminjanje državne pripadno-

sti v nacionalno, npr. v Franciji vseh njenih državljanov v pripadnike francoske nacije **PRIM.:** nacionalizem (1)

protourbanizácija -e ž *geogr. nas.* zgodnja faza urbanizacije, v kateri naselbinska struktura ni več izrazito vaška, vendar tudi še ne izrazito meštna

prozórnost vóde -i -- ž *hidgeogr.* sposobnost vode, da prepušča svetlobo različno daleč v globino, odvisna od njenih fizikalnih in kemičnih značilnosti, slojevitosti in prisotnosti organizmov **S:** prosójnost vóde

próžna gúba -e -e ž *geomorf.* guba, pri kateri se že obstoječe krivine znova ukrivijo, navijejo ali zvrtničijo, vendar ne prelomijo **PRIM.:** prelómljena gúba, prepógnjena gúba

prst prstí ž **1. pedogeogr.** preperel površinski del Zemljine skorje, ki nastaja in se spreminja zaradi vplivov matične podlage, podnebja, reliefa, vode, časa, delovanja organizmov in človeka, in je naravno okolje za uspevanje rastlin **S:** tlà (1), zêmlja **2. pedogeogr.** s humusom bogata tla

GL: *pedogeogr.* àconálna prst, *pedogeogr.* aerácija prstí, *pedogeogr.* aktivna kíslost prstí, *pedogeogr.* alkálna prst, *pedogeogr.* alkálna reakcija prstí, *pedogeogr.* alohtóna prst, *pedogeogr.* aluviálna prst, *pedogeogr.* antropogéna prst (1, 2), *pedogeogr.* antropogenizírana prst, *pedogeogr.* apnênje prstí, *pedogeogr.* avtohtóna prst, *pedogeogr.* avtomórfna prst, *pedogeogr.* barjánska prst, *pedogeogr.* bárska prst, *pedogeogr.* bázična prst, *pedogeogr.* bázična reakcija prstí, *pedogeogr.* bázičnost prstí, *pedogeogr.* bonitéta prstí, *pedogeogr.* conálna prst, *pedogeogr.* cóna prstí, *pedogeogr.* degradácija prstí, *pedogeogr.* dístrična prst, *pedogeogr.* dístrična rjava prst, *pedogeogr.* erozija prstí, *pedogeogr.* évtrična prst, *pedogeogr.* évtrična rjava prst, *pedogeogr.* evtrófná prst, *pedogeogr.* feralítna prst, *pedogeogr.* fertílnost prstí, *pedogeogr.* fosilna prst, *pedogeogr.* genéza prstí, *spl. geogr.* geografija prstí, *pedogeogr.* gléjna prst, *pedogeogr.* glínašta prst, *pedogeogr.* halomórfna prst, *pedogeogr.* hidrolítíčna kíslost prstí, *pedogeogr.* hidromórfna prst, *pedogeogr.* holocénska prst, *pedogeogr.* horizónt prstí, *pedogeogr.* intraconálna prst, *pedogeogr.* izmenljíva kíslost prstí, *pedogeogr.* izpíranje prstí, *pedogeogr.* izprána prst, *pedogeogr.* járkášta erozija prstí, *pedogeogr.*

karbonátna pršst, *pedogeogr.* kíslna pršst, *pedogeogr.* kíslna reakcija pršstí, *pedogeogr.* kíslna rjáva pršst, *pedogeogr.* kíslost pršstí, *pedogeogr.* klasifikácija pršstí (1, 2), *pedogeogr.* klíma pršstí, *pedogeogr.* klimoconálna pršst, *pedogeogr.* koluviálna pršst, *pedogeogr.* kostánjeva pršst, *pedogeogr.* laterít-na pršst, *pedogeogr.* lesivírana pršst, *pedogeogr.* mikromonolít pršstí, *pedogeogr.* minerálna pršst, *var. okolja* mónitoring pršstí, *pedogeogr.* monolít pršstí, *pedogeogr.* nasičenosť pršstí, *pedogeogr.* nèkarbonátna pršst, *pedogeogr.* nèrazvíta pršst, *pedogeogr.* nevtrálna reakcija pršstí, *pedogeogr.* nèzréla pršst, *pedogeogr.* njívska pršst, *pedogeogr.* obréčna pršst, *spl. geogr., pedogeogr.* odéja pršstí, *pedogeogr.* oglejéna pršst, *pedogeogr.* óligotrófna pršst, *var. okolja* onesnaževánje pršstí, *pedogeogr.* orgánska pršst, *pedogeogr.* peščéna pršst, *pedogeogr.* plódnosť pršstí, *pedogeogr.* pokarbonátna rjáva pršst, *pedogeogr.* pôlpuščávka pršst, *pedogeogr.* potenciálna kíslost pršstí, *pedogeogr.* površínska erozija pršstí, *pedogeogr.* preríjska pršst, *pedogeogr.* prezračevánje pršstí, *pedogeogr.* profil pršstí, *pedogeogr.* puščávka pršst, *pedogeogr.* reakcija pršstí, *pedogeogr.* reliktna pršst, *pedogeogr.* reténzijska kapacitéta pršstí, *pedogeogr.* rjáva pršst (1, 2), *pedogeogr.* rodovitnosť pršstí, *pedogeogr.* síva gózdna pršst, *pedogeogr.* síva puščávka pršst, *pedogeogr.* skelétna pršst, *pedogeogr.* slabó razvíta pršst, *pedogeogr.* slána pršst, *pedogeogr.* spiranje pršstí, *pedogeogr.* štruktúra pršstí, *pedogeogr.* súbakválna pršst, *pedogeogr.* substitucijska kíslost pršstí, *pedogeogr.* suróva pršst, *pedogeogr.* šótna pršst, *pedogeogr.* taksonomija pršstí, *pedogeogr.* taksón pršstí, *pedogeogr.* típ pršstí, *pedogeogr., agr. geogr.* utrújenosť pršstí, *pedogeogr.* vítna pršst, *pedogeogr.* zaslanjevánje pršstí (1), *pedogeogr., var. okolja* zaslanjevánje pršstí (2), *pedogeogr.* zráčnosť pršstí, *pedogeogr.* žlebíčasta erozija pršstí

prstašta délta -e -e ž *geomorf.* delta v oblíki iz dlani štrlečích pršstov, ki jo kot rečno akumulácija ustvari predstavljajočí se rečni tok **PRIM.:** kljúnasta délta, lopátašta délta, podolgováta délta, trikótna délta

pršec -šca m *klimatogeogr.* padavina v oblíki drobních, goštích dežních kapelj

pršénje -a s *klimatogeogr.* šibke padavine v oblíki vodních kapelj s premerom 0,2–0,5 mm, ki padajo iz oblakov ali gošte megle **S:** rosénje

pršič -íča m **1.** *klimatogeogr.* padavina v oblíki goštích, drobních snežínk **2.** *klimatogeogr.* suh, droben, prhek sneg

pršni pláz -ega plazú m *hideogr.* snežni plaz z zrakom pomešanega nespríjetega snega, ki se z veliko hitrosťjo premika većinom nad tlemi **PRIM.:** klóžasti pláz

prva planína -e -e ž *agr. geogr.* → předplánina

prvobítna pokrájina -e -e ž *spl. geogr.* pokrajina, v kateri prevladujejo naravní procesi brez neposredních antropogéních vplívov **PRIM.:** antropogéna pokrájina, narávna pokrájina

prvótna grúda -e -e ž *agr. geogr.* zemljiška grúda, značilna za vaška zemljišča zaselkov in manjších gručastích vasi, našala pri šírjenju posesti s krčenjem gozda na obrobju prvotnega vaškega zemljišča **PRIM.:** drugótna grúda

prvótna vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* → primárna vrtáča

prvótni gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd, našal izključno pod vplívom naravních dejavníkov **S:** primárni gózd **PRIM.:** drugótni gózd

prvótni zasélek -ega -lka m *geogr. nas.* skupina domačij, ki se zaradi omejeních naravních možnosťi ni mogla prostorsko širiti, z na grude ali nepravilne delce razčlenjením in izrazito poseštno premešaním vaškim zemljiščem **PRIM.:** drugótni zasélek

prvótno raštlínstvo -ega -- s *biogeogr.* naravno raštlínstvo, ki se prvo razrašte na določenem območju **S:** primárno raštlínstvo

psamofít -a m *biogeogr.* raštlina, prilagljena življenjskim razmerám v/na živem pesku

psévdoglěj -a m *pedogeogr.* pršst, našala zaradi vplíva občasno zaštajajoče vode na slabo prepustnem horizontu v profilu, v kateri zaradi menjajočích se anaerobních in aerobních procesov naštajajo sivkašte lise in rjašte pege, temno rjave konkrecije **PRIM.:** amfiglěj, epiglěj, hipoglěj, štagno-glěj

psévdoglějev horizont -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu psevdogleja, našal pod vplívom občasno zaštajajoče vode nad neprepustno podlago **S:** g-horizont, horizont g

psévdokrás -a m **1.** *geogr. krasa, geomorf.* kraškim oblíkam podobní pojavi v nekraških kamnináh, npr. silikatní kras, škavnica v nekraških kamnináh, kriokras, ledeniški

kras **2.** *geogr. krasa, geomorf.* kraški pojavi zaradi pod površinskega spiranja klastičnih sedimentov

GL: *geomorf.* ledeniški psévdokrás

psévdoglejevánje -a s *pedogeogr.* pedogenetski proces, v katerem nastaja psévdoglej
PRIM.: oglejevánje

psévdovrtáča -e ž *geogr. krasa, geomorf.* vrtači podobna kotanja v nekraških kamninah, nastala z nekraškimi procesi

psiholóška rekreacijska zmogljivost pokrájine -e -e -i -- ž *geogr. turizma* rekreacijska zmogljivost pokrajine, določena s številom udeležencev rekreacije, ki še omogoča njihovo dobro počutje **PRIM.:** téhnična rekreacijska zmogljivost pokrájine

psihrofít -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na vlažnih rastiščih v tundri, visokogorju, kjer je zaradi pogoste zmrzali sprejemanje vode oteženo

psihrométer -tra m *klimatogeogr.* → vlagomér

pšenični pás -ega pasú m *agr. geogr., v severnoameriškem okolju* značilen kmetijski pas na Srednjem zahodu in v Prijezerju v Združenih državah Amerike in Kanadi, s pšenico kot prevladujočo kulturno rastlino **S:** wheat belt **PRIM.:** bombážni pás, korúzni pás, mléčni pás

puéblo -a m (šp.) *geogr. nas.* naselje avtohtonih Indijancev v Arizoni, Novi Mehiki in na obmejnih območjih Mehike, Teksasa, v katerem je večina hiš večnadstropnih, zgrajenih iz ilovice ali kamenja tako, da pogošto sestavljajo terasašte, zaokrožene stavbne komplekse

púhašti snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidogeogr.* sneg iz razvejanih in rahlih kosmov pri temperaturi pod 0 °C

púhlica -e ž *geomorf.* rumena ali rjava porozna klastična sedimentna kamnina iz kremena in kalcita, nastala z usedanjem in vezavo vetrnega nanosa, zlašti ledenodobnega

púhlična planóta -e -e ž *geomorf.* od več deset metrov do nekaj sto metrov visoka planota iz puhlice, obdana z rečnimi dolinami ali nižavjem, značilna za Kitajsko

púhlični krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v puhlici, z izviri, udornicami in vrtačami

puhtéča meglà -e -è ž *klimatogeogr.* tanka megla

iz hladnega zraka nad toplejšimi in vlažnimi tlemi ali vodno gladino

pulzácija ledeníkov -e -- ž *hidogeogr.* obdobjo razmeroma hitro naraščanje in zmanjševanje dolinskih ledenikov, zlašti njihovih jezikov

pulzirajóči ledeník -ega -a m *hidogeogr.* ledenik, pri katerem so vzdolžni premiki zelo izraziti, lahko tudi nenadni, dolgi več m dnevno

púna -e ž *biogeogr.* visoka planota na nadmorski višini med 3000 in 4500 m v osrednjih Andih, za katero so značilni suho in hladno podnebje, sušnim razmeram prilagojeno rastlinstvo, zlašti trnati grmi, šopašte trave, trnate blazinašte rastline

PÚP-i --ov m mn. krajšava *plan.* → prostórski uredítveni pogóji

push-pull fáktorji -- -ev [púš púl] m mn. (ang.) *spl. geogr.* → dejávniki push-pull

púšta -e in puszta -e [púšta] ž (madž.) *agr. geogr.* kultivirana štepa na Madžarskem

puštóta -e ž **1.** *agr. geogr.* ozemlje, ki se ne obdeluje več in se zarašča **2.** *agr. geogr.* opuštela, neobdelana kmetija

puszta -e [púšta] ž *agr. geogr. gl.* púšta

púšča -e ž **1.** *agr. geogr.* opuščeno, opuštošeno kmetijsko zemljišče **2.** *geogr. nas.* opuščeno, propadlo, opuštošeno naselje **3.** *agr. geogr.* prelog kot končna faza spreminjanja kmetijskih zemljišč v neizkoriščana zemljišča, na katerih prevladuje naravno, strnjeno poraslo drevje, grmovje, ki nima večje gospodarske vrednosti **PRIM.:** prêlog drúge stôpnje, prêlog prve stôpnje

puščáva -e ž *biogeogr., geomorf.* redko poseljena pokrajina v tropskem, subtropskem in zmernotoplem pasu, brez rastlinstva ali z zelo redkimi suholjubnimi rastlinami, prilagojenimi redkim, majhnim količinam padavin

GL: *geomorf.* grúščnata puščáva, *biogeogr.* hládna puščáva, *geomorf.* kamníta puščáva, *biogeogr.* ledéna puščáva, *biogeogr.* megléna puščáva, *biogeogr.* mízla puščáva, *spl. geogr.* opuščávlanje, *geomorf.* peščéna puščáva, *biogeogr.* pôlpuščáva, *geomorf.* pródnata puščáva, *biogeogr.* slána puščáva, *biogeogr.* tópla puščáva

puščávská klíma -e -e ž *klimatogeogr., neustr.* → puščávsko podnébje

puščávská prst -e prstí ž *pedogeogr.* prst, v

kateri zaradi zelo majhnih količin organskih snovi uspevajo le redke rastline, razširjena v puščavah

GL: *pedogeogr.* pôlpuščávská pŕšť, *pedogeogr.* síva puščávská pŕšť

puščávski lák -ega -a m *geomorf.* rjavočrna prevleka iz železovega ali manganovega oksida na kamenju in skalah v puščavskem okolju

puščávsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr., neustr.* podnébje vročih puščav **S:** puščávská klíma

R

rába tál -e -- ž *agr. geogr.* raba zemljišč za potrebe človekovih dejavnosti v pokrajini **S**: zemljiška rába

GL: *agr. geogr., var. okolja* čezmerna rába tál, *agr. geogr.* kmetijska rába tál (1, 2), *agr. geogr.* maksimalna rába tál, *geogr. nas.* méštna rába tál, *agr. geogr.* optimálna rába tál, *agr. geogr.* podeželska rába tál, *agr. geogr., var. okolja* prekomerna rába tál, *agr. geogr.* rurálna rába tál, *agr. geogr.* systém rábe tál (1, 2), *geogr. nas.* urbána rába tál

ráčje okó -ega očesa s *hidgeogr.* jezerce na območju nekdanje poledenitve, ki zapolnjuje podledeniško korito

računálniška kárta -e -e ž *kart.* → računálniški zemljevid

računálniška kartografija -e -e ž *kart.* → digitálna kartografija

računálniški zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, izdelan s pomočjo računalnika **S**: računálniška kárta

radiácija -e ž **1.** *klimatogeogr.* → sévanje (1) **2.** *var. okolja* → sévanje (2)

radiacijska meglà -e -è ž *klimatogeogr.* meglà, nastala ob ohladitvi Zemljinega površja in prizemnih zračnih plasti zaradi oddajanja toplote v ozračje **PRIM.:** adveksijska meglà

radiacijski toplótni obràt -ega -ega -áta m *klimatogeogr.* toplotni obrat, nastal zaradi močnega dolgovalovnega sevanja tal in ohlajevanja pritlehnega zraka, ki polzi v nižino **PRIM.:** frontálni toplótni obràt, subsidénčni toplótni obràt

radiálna césta -e -e ž *geogr. prometa* césta, navadno speljana žarkašto in prečno na krožno cesto neposredno v središče mešta, naselja ali območja **PRIM.:** króžna césta, tangenciálna césta

radiálni méštni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* načrtni ali nenačrtni méštni tlóris z žarkašto

razporejenimi pozidanimi pasovi vzdolž prometnic, usmerjenih proti méštnemu središču, značilen za evropska mešta, tudi Ljubljano **PRIM.:** koncentrični méštni tlóris, pravokótni méštni tlóris, zvézdašti méštni tlóris

GL: *geogr. nas.* radiálno-koncentrični méštni tlóris

radiálno-koncentrični méštni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* koncentrični ali zvezdašti méštni tlóris s krožno pozidanimi pasovi, ki jih sekajo proti méštnemu središču žarkašto usmerjene prometnice

rádioaktivna vóda -e -e ž *hidgeogr.* naravna voda s povečano količino radioaktivnih snovi

rádioaktivni odpádkí -ih -ov m mn. *var. okolja* neuničljivi odpadki, nastali pri izkoriščanju jedrske energije, ki vsebujejo radioizotope, katerih stopnja radioaktivnosti presega predpisano vrednost, zato je zanje predpisano posebno, tehnološko zahtevno ravnanje, skladiščenje

rádioaktivno sévanje -ega -a s *var. okolja* ionizirajoče sevanje naravnih ali umetno pridobljenih snovi, zlasti visoko- in srednjeaktivnih jedrskih odpadkov, ki je za človeka nevarno zaradi morebitnih poškodb tkiv, tveganja rakavih obolenj **PRIM.:** ionizirajoče sévanje

GL: *var. okolja* dóza rádioaktivnega sévanja

rádioaktivnošt -i ž *var. okolja* laštnošt nekaterih neobstoječih atomskih jeder, da oddajajo zlasti delce alfa in beta, ki v določenih odmerkih škodijo organizmom

radiolárijsko bláto -ega -a s *geomorf.* rdeča glinašta globokomorska usedlina iz kremenastih skeletov radiolarij, enoceličnih korenonožcev

rádiotelevizijski koridor -ega -ja m *geogr.*

prometa zračni prostor, v katerem se širijo radiotelevizijski signali

rádon -a m **Si:** Rn *var. okolja* brez tehničnih pripomočkov nezaznaven, splošno razširjen radioaktivni žlahtni plin, kratkoživi razpadni produkt urana, ki v večjih koncentracijah zlahti v slabo zračenih bivalnih prostorih, rudnikih škodí zdravju

ráhli snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* → nés prijéti snég

rajón -a m **1. spl. geogr.** zaokroženo gospodarskogeografsko območje **2. spl. geogr.** → régija

GL: *agr. geogr.* kmetijski rajón

rajonizácija -e ž *spl. geogr.* delitev ozemlja na rajone

rakotvórnost -i ž *var. okolja* lastnost škodljivih snovi, dejavnikov, da povzročajo rakasta obolenja **S:** karcinogenóšt

rákov povrátnik -ega -a m *mat. geogr., zastar.* → séverni povrátnik

rálanje -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje z lesenim ralom, ki ga vleče človek ali delovna žival, s katerim se površinski sloj prsti do globine med 8 in 12 cm drobi in rahlja, a le nezatno obrača **PRIM.:** oránje

ráme -éna s *geomorf.* širok, položen ali vodraven del grebena

GL: *geomorf.* korítno ráme, *geomorf.* ledeníško ráme

raménska dolína -e -e ž *geomorf.* ledeniška dolina s prečnim prerezom v obliki črke U, ki se navzgor odpira v obojestranski polici

rámsarska konvenciónja -e -e ž *kart., var. okolja* mednarodni dogovor o zaščiti mokrišč, sprejet leta 1971 v iranskem mestu Ramsar, ki vsebuje seznam mednarodno zaščitene mokrišč

rancho -a [ránčo] m (*šp.*) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mest v Venezueli **PRIM.:** barriada, básti, bidonville, callampa, favéla, gacekondu, jacale, slum (2), tugúrio, villa miseria

ránč -a m *agr. geogr.* velika kmetija, usmerjena v ekstenzivno pašno rejo govedí, konjev ali ovac, značilna za južne in zahodne predele Združenih držav Amerike, jugozahod osrednjega dela Kanade, Argentino, Urugvaj in vzhodno Avstralijo

ránker -ja m *pedogeogr.* pršt z enotnim humusno-akumulacijskim horizontom in brez drugih diagnostičnih horizontov v profilu, nastala na silikatni matični podlagi **S:** *zastar.* álpska črnica (1) **PRIM.:** rendzína

ranljívost okólja -i -- ž *var. okolja* dovzetnost določenega okolja za človekove posege, neustrezna ravnanja, zaradi katerih se zmanjša njegova nevtralizacijska, regeneracijska sposobnost **PRIM.:** občutljivóšt okólja

GL: *var. okolja* štúdiya ranljivósti okólja

ranžírna postája -e -e ž *geogr. prometa* označena, urejena prometna površina, opremljena z železniškimi objekti in napravami za prevoz vlakov, sestavljanje vlakovnih kompozicij

rasízem -zma m *polit. geogr.* ideologija, po kateri so pripadniki določene družbene skupine zaradi svojih fizičnih in socialnih značilnosti manj vredni, podrejeni

rásna diskriminácija -e -e ž *demogeogr., polit. geogr.* diskriminacija glede na rasne razlike **S:** rásno razlikovánje **PRIM.:** segregácija

rásno razlikovánje -ega -a s *demogeogr., polit. geogr.* → rásna diskriminácija

raštíšče -a s *biogeogr.* življenjski prostor z značilnimi podnebnimi, vodnimi, prstenimi in biotskimi razmerami, v katerem rastejo rastline

rástje -a s *biogeogr., neustr.* → raštínštvo

raštína -e ž *biogeogr.* organizem, navadno prirasel na podlago, ki ima praviloma celulozne celične stene in je sposoben fotosinteze

GL: *biogeogr.* acidofilna raštína, *biogeogr.* asimilácija raštín, *biogeogr.* asociácija raštín, *biogeogr.* bazofilna raštína, *biogeogr.* efemérna raštína, *biogeogr.* ekologíja raštín, *biogeogr.* hékístotérmna raštína, *biogeogr.* heliofilna raštína, *biogeogr.* hidrofilna raštína, *biogeogr.* higrófilna raštína, *biogeogr.* indikátorska raštína, *agr. geogr.* industrijska raštína, *var. okolja* integrálno várstvo raštín, *biogeogr.* kalcifilna raštína, *biogeogr.* kalcifóbna raštína, *biogeogr.* kalcijjúbna raštína, *biogeogr.* kisloljúbna raštína, *biogeogr., agr. geogr.* korístna raštína, *agr. geogr.* krmna raštína, *biogeogr.* kserófilna raštína, *biogeogr., agr. geogr.* kultúrna raštína, *biogeogr.* mégatérmna raštína, *agr. geogr.* méja kultúrnh raštín, *biogeogr.* mesojéda raštína, *biogeogr.* mézotérmna raštína, *biogeogr.* míkrotérmna

raščina, *biogeogr.* naskalna raščina, *biogeogr.* nevtrofilna raščina, *biogeogr.* nitrofilna raščina, *biogeogr.* pionirska raščina, *agr. geogr.* prehrámbna raščina, *biogeogr.* sencoljubna raščina, *biogeogr.* séncna raščina, *biogeogr.* skiofilna raščina, *biogeogr.* slanóljubna raščina, *var. okolja, agr. geogr.* srédstvo za várstvo raščin, *biogeogr.* suholjubna raščina, *biogeogr.* svetlobóljubna raščina, *agr. geogr.* tekstílina raščina, *biogeogr.* termofilna raščina, *biogeogr.* toplóljubna raščina, *biogeogr.* vlagóljubna raščina, *biogeogr.* vódna raščina, *biogeogr.* vodóljubna raščina, *biogeogr., agr. geogr.* zdravílina raščina, *biogeogr.* zélnata raščina, *biogeogr.* žužkojéda raščina

raščinjak -a m *agr. geogr.* pokrit, ogrevan ali neogrevan prostor za gojenje kulturnih raščin, namenjen intenzivni, tržno usmerjeni vrtnarski pridelavi, v katerem se s sončnim obsevanjem ustvarja učinek tople grede **PRIM.:** plaštenjak, steklenjak

raščinojédec -dca m nav. mn. *biogeogr.* žival, ki se hrani z raščinami **S:** herbivór

raščinska cóna -e -e tudi raščinska zóna -e -e ž *biogeogr.* → raščinski pás

raščinska čistílina napráva -e -e -e ž *var. okolja* čistilna naprava za odpadne vode, zasnovana tako, da se posnemajo samočistilni procesi v naravnem močvirskem ekosistemu

raščinska méja -e -e ž *biogeogr.* nadmorska višina ali zemljepisna širina, do katere na določenem območju, odvisno od podnebnih, reliefnih, prstenih razmer, še uspevajo raščine, raščinske združbe **S:** vegetacijska méja

GL: *biogeogr.* navpična raščinska méja, *biogeogr.* vodorávná raščinska méja

raščinska stópnja -e -e ž *biogeogr.* razporejenost značilnih raščinskih združb v različnih nadmorskih višinah **S:** vegetacijska stópnja

raščinska vrsta -e -e ž **1.** *biogeogr.* skupina raščinskih organizmov, ki se ujemajo v večini lastnosti in se med seboj razmnožujejo **2.** *biogeogr.* osnovna sistematska kategorija pri razvrščanju raščin z določenimi lastnostmi, poimenovana z dvobesednim latinskim imenom

GL: *var. okolja, biogeogr.* ogrožena raščinska vrsta, *biogeogr.* pokrónost raščinske vrste

raščinska združba -e -e ž *biogeogr.* skupnost različnih raščinskih vrst na določenem

raščišču, nastala s prilagajanjem raščiščnim razmeram in medsebojnim prilagajanjem med vrstami v določenem času **S:** asociácija raščin, fitocenóza

GL: *biogeogr.* klímaksna raščinska združba, *biogeogr.* klímaksno stánje raščinske združbe **raščinska zóna** -e -e ž *biogeogr.* **gl.** raščinska cóna

raščinski obrát -ega -áta m *biogeogr.* obrnjeno zaporedje raščinskih pasov, pri katerem so zaradi toplotnega obrata na nižji nadmorski višini raščinske združbe, značilne za višje nadmorske višine, združbe, značilne za nižje nadmorske višine, pa so višje **S:** vegetacijska invérzija

raščinski pás -ega pasú m *biogeogr.* obsežen pas raščinstva na Zemlji, nastal zlasti zaradi podobnih podnebnih razmer **S:** raščinska cóna, vegetacijska cóna, vegetacijski pás

GL: *klimatogeogr., biogeogr.* podnébno-raščinski pás

raščinski plánton -ega -a m *biogeogr., hideogr.* skupnost v vodi lebdečih mikroskopsko majhnih raščin, med katerimi prevladujejo alge **S:** fítoplánton **PRIM.:** živálski plánton

raščinski típ -ega -a m *biogeogr.* skupnost različnih raščin z enotnimi fiziognomskimi, biološkimi lastnostmi **S:** vegetacijski típ

raščinstvo -a s *biogeogr.* vse raščinske združbe na določenem območju **S:** rástje, vegetácija **PRIM.:** živálstvo

GL: *biogeogr.* antropogéno raščinstvo, *biogeogr.* efemérno raščinstvo, *biogeogr.* geografija raščinstva, *biogeogr.* intraconálno raščinstvo, *biogeogr.* klimatogéno raščinstvo, *biogeogr.* klimoconálno raščinstvo, *biogeogr.* narávno raščinstvo, *biogeogr.* pôpuščávsko raščinstvo, *biogeogr.* potenciálno narávno raščinstvo, *biogeogr.* primárno raščinstvo, *biogeogr.* prvótno raščinstvo, *biogeogr.* sedánje raščinstvo

rástna dóba -e -e ž *biogeogr., klimatogeogr.* čas, ki je ugoden za rást, razvoj, razmnoževanje raščin **S:** vegetacijska dóba, vegetacijsko obdóbjé

GL: *biogeogr., klimatogeogr.* trájanje rástne dóbe

rástni hormóni -ih -ov m mn. *var. okolja* hormoni, ki uravnavajo rást organizma, katerih uporaba v intenzivni živinoreji po pravnih

določilih Evropske zveze zaradi morebitnega ljudem škodljivega učinkovanja ni dovoljena

rást prebivalstva rasti -- ž *demogeogr.* spreminjanje števila prebivalcev v določenem obdobju na določenem območju

rástrska digitálna slika -e -e ž *kart.* slika, sestavljena iz pikslov **PRIM.:** véktorska digitálna slika

rástrski gráfični načín -ega -ega -a m *kart.* način shranjevanja in prikazovanja podatkov v računalniku na podlagi gošte mreže točk, razporejenih v stolpce in vrste **PRIM.:** véktorski gráfični načín

raván ravni ž **1. geomorf.** → ravnína **2. geomorf.** → planôta

rávna škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* → obrúšena škráplja

ravníca -e ž *geomorf.* majhna ravnína
GL: *geomorf.* aluviálna ravníca, *geomorf.* naplávná ravníca, *geomorf.* poplávná ravníca
ravník -a m **1. geomorf.** ostanek nekdanjega uravnanege površja, pri nas značilen za kras **2. mat. geogr.** → ekvátor

GL: *geogr. krasa* korozíjski ravník, *geomorf.* kráški ravník

ravnína -e ž *geomorf.* večje območje uravnanege Zemljinege površja, ne glede na nadmorsko višino **S:** raván (1) **PRIM.:** nižávje, planôta, uravnáva

GL: *geomorf.* abisálna ravnína, *geomorf.* abrazíjska ravnína, *geomorf.* akumulacíjska ravnína, *geomorf.* dánja ravnína, *geomorf.* denudacíjska ravnína, *geomorf.* erozíjska ravnína, *geomorf.* fluvíálna ravnína, *geomorf.* flúvioglaciálna ravnína, *geomorf.* gláciofluvíálna ravnína, *geomorf.* globokomôrska ravnína, *geomorf.* holocénska ravnína, *geomorf.* jézerska ravnína (1, 2), *geomorf.* obréžna ravnína (1, 2), *geomorf.* réčna ravnína, *geomorf.* réčno-ledeníška ravnína, *geomorf.* vršájska ravnína

ravnínska réka -e -e ž *hidgeogr.* navadno plitva in vijugašta reka, ki teče po ravnini, ima zaradi majhnega štrmca počasen tok, zato odlaga naplavine **PRIM.:** gôrska réka

ravnotéžje -a s *pokr. ekol.* → ravnovéjsje
ravnotéžje okólja -a -- s *var. okolja, pokr. ekol.* → okólsko ravnovéjsje

ravnovéjsje -a s *pokr. ekol.* stanje v okolju, kjer

so različni deli, procesi in pojavi usklajeni in nakazujejo štabilnošt **S:** ravnotéžje

GL: *pokr. ekol.* dinámíčno ravnovéjsje, *geomorf.* dinámíčno ravnovéjsje reliéfa, *var. okolja, pokr. ekol.* ekolóško ravnovéjsje, *pokr. ekol.* narávno ravnovéjsje, *var. okolja, pokr. ekol.* okólsko ravnovéjsje, *hidgeogr., geomorf.* profil ravnovéjsja

ravnovéjsna méja ledeníka -e -e -- ž *hidgeogr.* namišljena črta ali pas prečno na potek ledeníka, kjer šta akumulacija in taljenje ledu v ravnovesju, tudi meja med rediščem in tališčem ledeníka

ráz ráza m *geomorf.* izrazit rob na stíku dveh štrmih sten, izboklina v steni

razbremenílnó preperévávanje -ega -a s *geomorf.* mehansko preperevanje, pri katerem se ob razbremenitvi zaradi odnašanja zgornjih kamninskih plasti spodnje kamninske plasti razširijo in razpokajo vzporedno s površjem

razbremenítev kamnínskih gmôt -tve -- -- ž *geomorf.* pojav, da se zaradi zmanjšane teže kamninskih gmot, odstranjenih v dolinah in kotanjah, na njihovem robu pojavijo razpoke in ob njih tektonski premiki

razcépljena réka -e -e ž *hidgeogr.* široka, plitva reka z odtokom po več manjših, med seboj prepletenih štrugah, ločenih s sipinami, otoki **S:** razvejéna réka

razcépljeni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledeník, ki ima zaradi oblikovanosti površja dva kraka ali več

razčlénnjena obála -e -e ž *geomorf.* obala z izrazito razvejano obalno črto zaradi mnogih otokov, polotokov, globokih zalivov **PRIM.:** nerazčlénnjena obála

razčlénnjeno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero, ki ima zaradi podvodnih pragov dve ali več kotanj z vmesnimi plitvinami in prelivi

razčlénnjenost jézerskega bréga -i -- -- ž *hidgeogr.* razmerje med dolžino obrežne črte in krožnico, ki ustreza površini jezera

razdaljemér -a m *kart.* → daljinómér
razdelítvena grúda -e -e ž *agr. geogr.* → drugótna grúda

razdrobljéna poséšt -e -i ž *agr. geogr.* zemljiška posešt, za katero so značilne majhne, pogosto precej prostorsko razdrobljene kmetije zaradi velike agrarne gostote ali zagotavljanja socialne pravičnosti ob delitvi prvotnih

veleposesti med številne male posestnike z agrarno reformo **PRIM.**: razpršena posest, strnjena posest

razdrobljenost zemljišč -i -- ž *agr. geogr.* razčlenjenost vaškega zemljišča na manjše enote, npr. poljine, zemljiške kose, parcele, posamezne kmetije **S**: zemljiška razdrobljenost

GL: *agr. geogr.* indeks razdrobljenosti zemljišč, *agr. geogr.* prostorska razdrobljenost zemljišč, *agr. geogr.* velikostna razdrobljenost zemljišč

razkósani célek -ega -lka m *agr. geogr.* zemljišče, nastalo s kosaanjem ene same kmetije v celku na več kmečkih gospodarstev, pri čemer je s sestavljanjem posameznih posestev še vedno mogoče rekonstruirati obseg prvotnega celka

razkrita jáma -e -e ž *geogr. krasa* → brezstrôpna jáma

razkriti krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, ki so mu površje razkrili geomorfološki procesi **S**: ekshumirani krás

razkrojeválec -lca m *biogeogr.* organizem, ki pridobi energijo s kemičnim razkrojem odmrlih organizmov, organskih odpadkov, pri čemer organsko snov spreminja v anorgansko **S**: destrúktor, reducènt **PRIM.**: porábnik, proizvajálec

razlómljena krčevínska próga -e -e -e ž *agr. geogr.* zemljiški kos, ki s svojo obliko, usmerjenostjo odstopa od prvotnega strogega parcelnega reda, nastal ob priključevanju novih kmetij ali zaselkov z na novo izkrcenimi zemljišči k starim vaškim jedrom

razlómjeno gorôvje -ega -a s *geomorf.* gorovje, ki je zaradi prelomov in peštre geološke zgradbe razčlenjeno na več delov

GL: *geomorf.* razlómjeno nagúbano gorôvje

razlómjeno nagúbano gorôvje -ega -ega -a s *geomorf.* gorovje z nagubano in sočasno ali pozneje tektonsko razlómjeno geološko zgradbo

razložèna vás -e vási ž *geogr. nas.* vas, podtip razpršene vási, pri kateri so domovi postavljeni sicer razmaknjeno, vendar med njimi ni velikih razdalj, navadno nastala iz prvotnih samotnih kmetij z vmesnim dozidavanjem kmečkih domov

razložèni célek -ega -lka m *agr. geogr.* vsak del razkosanega prvotnega celka, od drugih delov

ločenega z ozkimi pasovi gozda, drevja ali goličav, ki skupaj še vedno kažejo na prvotno zemljiško posest v enem kosu

razložèno nasèlje -ega -a s *geogr. nas.* podeželsko naselje, v katerem so kmečki domovi razporejeni razmaknjeno, vendar razdalje med njimi navadno niso večje od 100 m

razmíkajnje plôšč -a -- s *geomorf.* premikanje dveh sosednjih litosferskih plošč v nasprotnih smereh, pri čemer se na njunem stiku dviga magma in nastaja nova trdna skorja **PRIM.**: tñkanje plôšč, zmíkajnje plôšč

raznosmétni míkrožlebiči -ih -ev m mn. *geogr. krasa* kratki, v različne smeri potekajoči mikrožlebiči na nizkih skalnih izboklinah, značilni za korozijske police

razóraz razóra m *agr. geogr.* vmesni jarek, ki nastane pri oranju, ko se ena brazda odreže na eno, druga pa na nasprotno stran **PRIM.**: naòr

razorávanje -a s *agr. geogr.* tehnika oranja, pri kateri se brazde na njivi obračajo navzven, tako da na sredini nastane razor za odvajanje odvečne vode **PRIM.**: naorávanje

razpáčenje letálskega posnétká -a -- -- s *kart.* poprava perspektivnih napak letalskega posnetka in njegovo preoblikovanje v izbrano merilo in kartografsko projekcijo s pomočjo računalnika

razpádanje -a s *geomorf.* → preperévanje

razpórna tektónika -e -e ž *geomorf.* navpični in/ali vodoravni premiki kamninskih blokov vzdolž neravnih in poševnih prelomnih ploskev, pri čemer prihaja do razmikanja in posedanja površinskih skladov

razpršèna grádnja -e -e ž *geogr. nas., plan.* prosto stoječe stavbe zunaj strnjeno pozidanih območij naselij

razpršèna indústrializácija -e -e ž *ind. geogr.* oblika policentrične indústrializacije, za katero je značilna delna ali popolna premešitev proizvodnih zmogljivosti iz mest na podeželje zaradi bolj primernege, cenejšega zemljišča, cenejše delovne sile, boljših delovnih razmer, boljše prometne povezanosti, političnih vzgibov **S**: difúzna indústrializácija

razpršèna posest -e -i ž *agr. geogr.* zemljiška posest, za katero je značilna izrazita razdrobljenost zemljišč, tako da so posamezni zemljiški kosi v različni oddaljenosti razpršeni

okrog kmečkega doma **PRIM.:** razdrobljena poséšt, štrnjena poséšt

razpršena urbanizacija -e -e ž *geogr. nas.* urbanizacija, razmeroma enakomerno razširjena na velikem delu območja določene države, pokrajine, ki kaže na visoko štopnjo gospodarskega razvoja, ugodne prometne povezave, visoko življenjsko raven prebivalstva

razpršena vás -e vasí ž *geogr. nas.* vas, v kateri so domovi precej oddaljeni drug od drugega
S: raztrésena vás

razpršeni vír onesnaževánja -ega -a -- m *var. okolja* en ali več onesnaževalcev okolja, najpogosteje na kmetijskih zemljiščih, ki onesnažujejo na širšem območju in izvirajo z določenega območja **S:** ploskóvni vír onesnaževánja **PRIM.:** línijski vír onesnaževánja, točkóvni vír onesnaževánja

razpršeno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* podeželsko naselje, sestavljeno iz bolj ali manj razpršenih, medsebojno razmaknjenih stanovanjških hiš, gospodarskih poslopij, z obsežnimi vmesnimi kmetijskimi in gozdnimi zemljišči **S:** raztréseno nasélje

razpršeno onesnaževánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* onesnaževanje okolja zlasti na obdelovalnih zemljiščih, v gozdovih, industrijskih središčih in njihovi okolici, kjer lahko imisije ogrožajo podtalnico, povzročajo umiranje gozdov, ogrožajo zdravje ljudi **S:** ploskóvno onesnaževánje okólja **PRIM.:** línijsko onesnaževánje okólja, točkóvno onesnaževánje okólja

razséljena oséba -e -e ž **1.** *demogeogr.* oseba, ki ji je kraj bivališča določila oblašt **2.** *demogeogr.* oseba, vključena v različne oblike prisilnih množičnih selitev zaradi menjave prebivalcev med državami ob spremembah meja ali zaradi reševanja problemov narodnih manjšin

razslojevánje -a s *demogeogr.* večji premik v družbeni sestavi prebivalstva, nastajanje novih slojev ali spremembe v sistemu slojev, največkrat zaradi socialnih učinkov gospodarskega razvoja

razsoljevánje -a s **1.** *hidgeogr.* pridobivanje sladke vode za pitje ali namakanje iz morske vode **S:** desalinizácija **2.** *pedogeogr.* odstranjevanje soli iz zasoljenih prsti z namakanjem

razstrupítev okólja -tve -- ž *var. okolja* odstra-

nitev nevarnih, štrupenih snovi po nesreči, ekološki katastrofi, npr. iz tankerjev razlite nafte, ali na območjih vojaških spopadov, da se zmanjša, prepreči njihovo škodljivo delovanje na okolje **S:** dekontaminácija okólja

razsúti tóvor -ega tovóra m *geogr. prometa* tovor nepakiranega sipkega blaga, npr. rude, premog, žito, oljna semena, tropine, fosfati, umetna gnojila, krmila **PRIM.:** plínasti tóvor, tekóči tóvor

raztócje -a s *hidgeogr., geogr. krasa* → bifurkácija

raztóčni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledeník, navadno v visokogorju, ki se razteka v dve različno usmerjeni dolini

raztrésena vás -e vasí ž *geogr. nas.* → razpršena vás

raztréseno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → razpršeno nasélje

razvejèna réka -e -e ž *hidgeogr.* → razcépljena réka

razvíta régija -e -e ž *spl. geogr.* regija z nadpovprečno razvitim gospodarstvom **PRIM.:** nérzvíta régija

razvódje -a s *hidgeogr.* ozemlje, na katerem se vode raztekajo v različne smeri, porečja, povodja

razvódnica -e ž *hidgeogr.* navidezna črta na Zemljinem površju, ki ločuje odtok padavin z nasprotno nagnjenega ozemlja

GL: *hidgeogr.* celínska razvódnica, *hidgeogr.* dolínska razvódnica, *hidgeogr.* glávna razvódnica, *hidgeogr.* kontinentálna razvódnica, *hidgeogr., geogr. krasa* kráška razvódnica, *hidgeogr.* normálna razvódnica, *hidgeogr.* površínska razvódnica, *hidgeogr.* svetóvna razvódnica

razvójna ós -e osí ž *geogr. nas.* štrnjeno naselbinsko območje z raznovrstnimi funkcijami vzdolž pomembne prometne žile, ki povezuje dve ali več mest

razvójno intenzívna indústrija -- -e -e ž *ind. geogr.* indústrijske panoge, pri katerih je potrebno zlasti intenzívno razvojno delo, npr. elektrotehnična, strojna, kemična indústrija **PRIM.:** délovno intenzívna indústrija, kapitálno intenzívna indústrija, kapitálno-razvójno intenzívna indústrija

razvój prebivalístva -ôja -- m *demogeogr.* spreminjanje števila prebivalcev na določenem

območju, odvisno predvsem od dejavnikov rodnošči, umrljivosti in migracijskih tokov

razvój réke -ôja -- m *hidgeogr.* → izvijúganost réke

razvój snéžne odéje -ôja -- -- m *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* → preobrázba snéžne odéje

razvrednótenje okólja -a -- s *var. okolja* bistveno poslabšanje kakovosti okolja zlasti zaradi onesnaževanja, s čimer se zmanjša njegova sposobnost za obnavljanje, nevtralizacijo

razžvepljevanje -a s **1. var. okolja** odstranjevanje žvepla iz premoga, da se ob njegovem zgorevanju prepreči onesnaževanje zraka z žveplovim dioksidom **S:** desulfurizácija **2. var. okolja** odstranjevanje žvepla neposredno iz goriva **S:** desulfurizácija

rdéči seznám -ega -a m *var. okolja* register ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, ki ga vodi Mednarodna zveza za zaščito narave

reagrarizácija -e ž **1. agr. geogr.**, *demogeogr.* ponovno naraščanje deleža kmečkega prebivalstva v določeni državi, pokrajini **PRIM.:** deagrarizácija (1) **2. agr. geogr.** ponovno naraščanje pomena ali vnovična prevlada kmetijstva na območjih, kjer so z deagrarizácijo začasno prevladale druge gospodarske dejavnosti **PRIM.:** deagrarizácija (2)

reakcija pršti -e -- ž *pedogeogr.* lašnost prsti, ki kaže stopnjo kislosti ali bazičnosti prsti, izražena navadno s pH-vrednostjo
GL: *pedogeogr.* alkálna reakcija pršti, *pedogeogr.* bázična reakcija pršti, *pedogeogr.* kísła reakcija pršti, *pedogeogr.* nevtrálna reakcija pršti

realna evápotranspirácija -e -e ž *klimatogeogr.* → dejánska evápotranspirácija

réber -bri ž *geomorf.* plosko, dolgo in štrmo premočrtno pobočje, v Sloveniji navadno iz apncev

rébrašti krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, kjer na površje štrlijo rebrašti kamni

rebríčavost -i ž *geomorf.* drobno valovita razčlenjenost površine peska ali melja, ki nastane zaradi vetra, hitrega vodnega toka, počasnega umika morske vode s plitve peščene obale ob oseki, pritlehnih podmorskih tokov

recéntna moréna -e -e ž *geomorf.* morena, nastala v mlajših zgodovinskih obdobjih holocena **S:** histórična moréna, mláda moréna,

svéža moréna **PRIM.:** fosilna moréna, žíva moréna

recéntna tektónika -e -e ž *geomorf.* sodobno premikanje, oblikovanje Zemljinega površja zaradi tektonike **PRIM.:** néotektónika (1)

recéntni permafrošt -ega -a m *hidgeogr.*, *geomorf.* permafrošt, nastal v holocenskih podnebnih razmerah

recéntni vršáj -ega -a m *geomorf.* vršáj, ki še nastaja **S:** aktívni vršáj **PRIM.:** fosilni vršáj

recesíja -e ž *spl. geogr.* manjše, praviloma kratkotrajno nazadovanje gospodarstva, upočasnjena gospodarska rast

recikláža -e ž **1. var. okolja** → predeláva odpadkov **2. pokr. ekol.** razkrajanje odmrle biomase v hranilne snovi

recipiént -énta m *var. okolja* → sprejémnik

réčica -e ž *hidgeogr.* manjša reka

réčje -a s *hidgeogr.* reka z vsemi pritoki v določenem porečju

réčna akumulácija -e -e ž **1. geomorf.** → fluviálna akumulácija (1) **2. geomorf.** → réčni nanòs

réčna dolína -e -e ž **1. geomorf.** dolina z reko **2. geomorf.** dolina, ki jo je izdolbla reka

réčna erozíja -e -e ž *geomorf.* erozija tekočih voda

réčna géomorfologíja -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje vplive réčne vode na oblikovanje reliefa **S:** fluviálna géomorfologíja

réčna hidrologíja -e -e ž *hidgeogr.* → potamologíja (2)

réčna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, v kateri teče podzemna reka

réčna mréža -e -e ž *hidgeogr.* površinske in podzemne tekoče in druge vode na določenem ozemlju **S:** hidrográfska mréža
GL: *hidgeogr.* goštóta réčne mréže, *hidgeogr.* izoblikovánošt réčne mréže, *hidgeogr.* klasifikácija réčne mréže

réčna oáza -e -e ž *agr. geogr.* zaradi namakanja intenzivno obdelana poljedelska pokrajina na obeh straneh reke, ki z dobro namočenega površnega območja priteče na izrazito sušno območje, npr. zeleni pas ob spodnjem toku Nila

réčna ravnína -e -e ž *geomorf.* ravnina, nastala

z rečno erozijo ali akumulacijo **S:** fluviálna ravnína

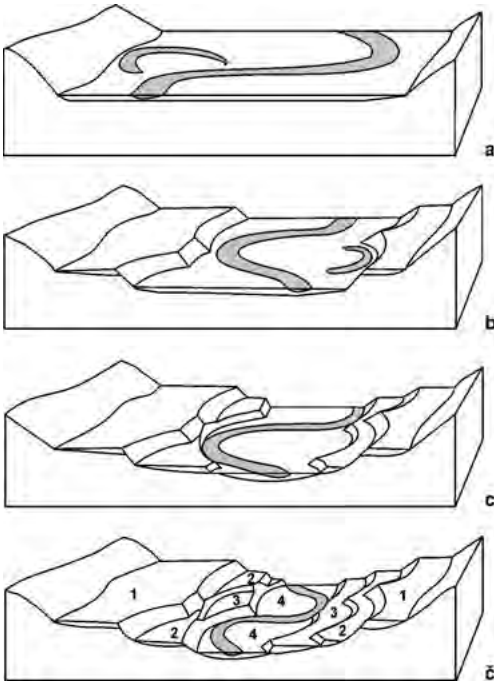
GL: geomorf. rěčno-ledeniška ravnína

rěčna štruga -e -e ž **geomorf.** korito, po katerem teče voda **S:** rěčno korito

GL: geomorf. podólžni prerěz rěčne štrúge, geomorf. přečni prerěz rěčne štrúge

rěčna terása -e -e ž **1. geomorf.** terasa iz rěčne naplavine **PRIM.:** aluviálna terása **2. geomorf.** v štarejše gradivo z rečno erozijo vrezana terasa **S:** fluviálna terása

GL: geomorf. ledeniško-rěčna terása, geomorf. rěčno-ledeniška terása

a – prvotna naplavljená ravnína ob reki z meandri in mrtvico

b – naštanek prve terase

c – našťanjnje druge terase

č – zdajšnje šťanje

1, 2, 3 rěčne terase

4 poplavna ravnína

Naštánek in razvoj rěčnih teras

rěčna vijúga -e -e ž **geomorf.** → rěčni zavòj

rěčna vòda -e -e ž **hidgeogr.** voda v rěčni štrúgi **S:** rěčnica

rěčni bazén -ega -a m **hidgeogr.** → porěčje

rěčnica -e ž **hidgeogr.** → rěčna vòda

rěčni klíf -ega -a m **geomorf.** visok šťrm breg ob rekah, ki našťane zaradi dolgotrajne bočne erozije in spodkopavanja obrežja

rěčni nanòs -ega -òsa m **geomorf.** usedline ali naplavine, ki jih odloži rěčni tok **S:** fluviálna akumulácija (2), rěčna akumulácija (2)

rěčni okljúk -ega -a m **geomorf.** → meánder

rěčni prerěz -ega -éza m **geomorf.** oblika dna rěčne šťrúge v podólžni ali přečni ravníni **S:** rěčni profil

GL: geomorf. izravnáni podólžni rěčni prerěz, geomorf. přečni rěčni prerěz, geomorf. uravnověšeni podólžni rěčni prerěz, geomorf. vzdólžni rěčni prerěz

rěčni pretòk -ega -òka m **hidgeogr.** → vòdni pretòk

rěčni profil -ega -a m **geomorf.** → rěčni prerěz

rěčni promèt -ega -éta m **geogr. prometa** prevoz potnikov, tovara s plovíli po reki iz kraja v kraj **PRIM.:** jézerski promèt, pomòrski promèt

rěčni reliéf -ega -a m **geomorf.** reliéf, našťal z delovanjem tekoče vode **S:** fluviální reliéf

GL: geomorf. akumulácijjski rěčno-denudacíjski reliéf, geomorf. dešťrukcijski rěčno-denudacíjski reliéf, geomorf. rěčno-denudacíjski reliéf

rěčni režím -ega -a m **1. hidgeogr.** spreminjanje vodoštaja ali vodnega pretoka reke čez leto **S:** pretóčni režím **2. hidgeogr.** spreminjanje lašťnosti rěčne vode čez leto **S:** pretóčni režím

GL: hidgeogr. enoštávni rěčni režím, hidgeogr. kompléksni rěčni režím, hidgeogr. prepròšťi rěčni režím, hidgeogr. sešťávljeni rěčni režím

rěčni rokáv -ega -a m **hidgeogr.** od glavne rěčne šťrúge odcepljena šťranska šťruga

rěčni sedimént -ega -ènta m **geomorf.** sediment tekoče vode

rěčni sistém -ega -a m **hidgeogr.** glavna reka s pritoki kot del rěčne mreže

GL: hidgeogr. pravokótní rěčni sistém

rěčni tòvor -ega tovóra m **geomorf.** snoví, ki jih prenaša rěčni vodní tok kot kemično raztopljene minerale, lebdeče delce ali jih kot trdne delce valí po dnu šťrúge **S:** rěčni transpòrt (2)

GL: geomorf. valjèni rěčni tòvor

réčni transpórt -ega -a m **1. geomorf.** prenašanje rečnega tovora **2. geomorf.** → réčni tóvor

réčni vršáj -ega -a m *geomorf.* vršáj, naštal kot réčni nanos
GL: *geomorf.* réčno-ledeniški vršáj

réčni zavój -ega -ôja m *geomorf.* vsaka sprememba smeri vodnega toka v rečni štrugi **S:** réčna vijúga **PRIM.:** meánder

réčno-denudacijski reliéf -ega -a m *geomorf.* relief z značilnimi oblikami, naštalimi z delovanjem tekoče vode, erozije in denudacije **S:** flúviudenudacijski reliéf
GL: *geomorf.* akumulacijski réčno-denudacijski reliéf, *geomorf.* destrukcijski réčno-denudacijski reliéf

réčno jézero -ega -a s **1. hidgeogr.** jezero v razširjenem in poglobljenem delu štruge reke z umirjenim pretokom **2. hidgeogr.** jezero na poplavni ravnici **3. hidgeogr.** jezero v nekdanjem rečnem rokavu

réčno koríto -ega -a s *geomorf.* → réčna štrúga

réčno-ledeniška fáza -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna fáza

réčno-ledeniška oblíka -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna oblíka

réčno-ledeniška ravnína -e -e ž *geomorf.* akumulacijska ravnina na rečnih in ledeniških nanosih **S:** flúvioglaciálna ravnína

réčno-ledeniška terása -e -e ž *geomorf.* → gláciofluviálna terása

réčno-ledeniški procés -ega -a m *geomorf.* → gláciofluviální procés (1, 2)

réčno-ledeniški vršáj -ega -a m *geomorf.* → flúvioglaciální vršáj

réčno-ledeniško gradívo -ega -a s *geomorf.* → gláciofluviálno gradívo

réčno-ledeniško obmóčje -ega -a s *geomorf.* → gláciofluviálno obmóčje

réčno ústje -ega -a s *hidgeogr.* → ústje réke

redílina dóba -e -e ž *hidgeogr.* obdobje leta, ko iz snega nastaja led in se ledenik redi **PRIM.:** talílina dóba

redílno obmóčje ledeníka -ega -a -- s *hidgeogr.* → redíščje ledeníka

redíščje ledeníka -a -- s *hidgeogr.* zgornji del ledeníka, kjer iz snega nastaja led **S:** obmóčje nastájanja ledeníka, redílno obmóčje ledeníka **PRIM.:** talíščje ledeníka

rédka meglà -e -è ž *klimatogeogr.* megla, v kateri je vidljivost od 100 m do 1 km **PRIM.:** góšta meglà

reducènt -ènta m *biogeogr.* → razkrojeválec

redúkcija -e ž **1. klimatogeogr.** preračunavanje vrednosti izmerjenih meteoroloških parametrov na določene razmere, če vremenska postaja ni na morskí gladini, npr. zračnega tlaka na morskí nivo **2. pedogeogr.** kemični proces v prsti v anaerobnih razmerah, pri čemer se kisik odstranjuje iz spojin **PRIM.:** oksidácija (2)

reducíjski gléjev horizont -ega -ega -a m *pedogeogr.* podhorizont glejevega horizonta sive barve, ki je zaradi stalne navzočnosti talne vode reduciran **S:** G_r -horizont, horizont G_r

referénčni elipsoid -ega -a m *mat. geogr.* matematično telo, ki se najtesneje prilega geoidu **PRIM.:** apioíd, elipsoid, geoid, kardioíd, sferoíd

referéndum -a m *polit. geogr.* neposredno odločanje volilcev o posebno pomembnih političnih, gospodarskih vprašanjih na ravni države, politične skupnosti, mešta

refrákcija -e ž *mat. geogr.* odklon svetlobe v Zemljinem ozračju zaradi razlik v lomu svetlobnih žarkov
GL: *mat. geogr.* atmosférska refrákcija

refúgij -a m *biogeogr.* → zatočíšče

refúl -a m *klimatogeogr.* osamljen, nenaden sunek vetra na morju

rég -a m *geomorf.* kamnita puščava ali puščavska ravnina, prekrita s plaštjo od vetra zaobljenega grúšča **S:** grúščnata puščáva **PRIM.:** êrg, hamáda, serír

regelácija ledú -e -- ž *hidgeogr.* zaradi temperaturnih sprememb in sprememb pritiska ponavljajoče se zmrzovanje in odtaljevanje ledu, ki vpliva na razvoj in gibanje ledenikov

regenerácija -e ž **1. var. okolja** naravno obnavljanje prvotnih lastnosti okolja, njegovih sestavin, kot so voda, zrak, rastlinstvo **2. var. okolja** sposobnost okolja, njegovih sestavin, da znova pridobi prvotne lastnosti

regeneracijska sposobnost okólja -e -i -- ž *var. okolja, pokr. ekol.* sposobnost ekosistema, njegovih sestavin, da z obnavljanjem znova pridobi prvotne lastnosti, zmanjša,

nevtalizira določeno štopnjo antropogenih obremenitev

regenerirani ledeník -ega -a m *hideogr.* dolinski ledeník, ki nima laštnega firnskega bazena in se ohranja z ledenimi odlomi z višje ležečega ledenika

regenerirano gorôvje -ega -a s *geomorf.* pomlajeno gorovje, nastalo v starejšem reliefu z mlajšim tektonskim dviganjem

régija -e ž **1.** *spl. geogr.* bolj ali manj enoten del Zemljinega površja ali večje območje, ki zaradi svojih pokrajinskih sestavin in procesov, njihovega medsebojnega prepletanja, součinkovanja predstavlja značilno pokrajinsko enoto z enakimi naravnimi in/ali družbenimi značilnostmi **S:** rajón (2) **PRIM.:** geografski prôstor, pokrajina (4) **2.** *spl. geogr.* → pokrajina (1)

GL: *agr. geogr.* agrárna régija, *biogeogr.* antárktična biogeografska régija, *biogeogr.* avstralázijska biogeografska régija, *biogeogr.* avstrálsko-ázijska biogeografska régija, *biogeogr.* biogeografska régija, *polit. geogr.* čezmêjna régija, *spl. geogr.* ekonómska régija, *biogeogr.* etiópska biogeografska régija, *spl. geogr.* fízičnogeografska régija, *spl. geogr.* fiziognómska régija, *spl. geogr.* funkcíjska régija, *spl. geogr.* geografska régija, *spl. geogr.* gospodárska régija, *spl. geogr.* gravitacíjska régija, *spl. geogr.* homogéna régija, *agr. geogr.* kmetíjska régija, *spl. geogr.* mákrorégija, *geogr.* méstna régija (1,2), *spl. geogr.* mézorégija, *spl. geogr.* míkrorégija, *spl. geogr.* narávnna régija, *spl. geogr.* narávnogeografska régija, *biogeogr.* néoárktična biogeografska régija, *biogeogr.* neotrópska biogeografska régija, *spl. geogr.* nêrazvíta régija, *spl. geogr.* nodálna régija, *polit. geogr.* obmêjna régija, *biogeogr.* orientálska biogeografska régija, *biogeogr.* páleoárktična biogeografska régija, *biogeogr.* páleotrópska biogeografska régija, *polit. geogr.* pánrégija, *plan.* plánska régija, *agr. geogr.* podežélska régija, *spl. geogr.* razvíta régija, *agr. geogr.* rurálna régija, *spl. geogr.* štátistíčna régija (1, 2), *plan.* téhnična régija (1, 2), *geogr.* turizma turístična régija, *spl. geogr.* unifórmna régija, *geogr. nas.* urbána régija, *kart., spl. geogr.* virtúálna régija

régijski párk -ega -a m *var. okolja* praviloma obsežnejše območje z naravnimi znamen-

tošmi, značilnimi ekosistemi, ki je zakonsko zavarovano z ustreznim režimom varovanja kot pokrajinska vrednota, pomembna za določeno regijo, širšo skupnost **PRIM.:** krajinski párk, narávnni párk, narávnni rezervát, národní párk

regionalizácija -e ž **1.** *spl. geogr.* delitev ozemlja na regije **S:** tipizácija (1) **2.** *spl. geogr.* poštopek členitve ozemlja na regije **S:** tipizácija (2) **3.** *plan.* strokovni in politíčni poštopek, katerega cilj je oblikovanje pokrajín kot vmesnih teritorialnih enot med državo in upravno-političnimi enotami nížje ravni

GL: *spl. geogr.* celovíta regionalizácija, *spl. geogr.* družbenogeografska regionalizácija, *hideogr.* hidrolóška regionalizácija, *klimatogeogr.* klímátska regionalizácija, *spl. geogr.* kompléksna regionalizácija, *spl. geogr.* narávnogeografska regionalizácija, *spl. geogr.* óbča regionalizácija, *klimatogeogr.* pédogeografska regionalizácija, *klimatogeogr.* podnébna regionalizácija, *spl. geogr.* specifíčna regionalizácija, *spl. geogr.* splôšna regionalizácija, *biogeogr.* vegetacíjska regionalizácija

regionalízem -zma m **1.** *polit. geogr.* prizadevanje, da se v regionaliziranem državnem sistemu določenemu območju priznajo avtonomija, poseben kulturni, gospodarski položaj, npr. baskovski regionalizem **2.** *polit. geogr.* preoblikovanje centraliziranega državnega sistema v unitarni državi v regionaliziranega s prenašanjem določenih soupravljaljskih pristojnosti na poddržavne enote **3.** *polit. geogr.* kulturna in prostorska identifikacija prebivalcev z domačo regijo in prizadevanje za njeno uveljavitev v državi

GL: *polit. geogr.* mednárodní regionalízem

regionalizirani državni sistém -ega -ega -a m *polit. geogr.* državni sistém v unitarni državi, v katerem imajo poddržavne enote soupravljaljske pristojnosti na družbenem, politíčnem, kulturnem, gospodarskem področju **PRIM.:** centralizirani državni sistém

regionalná césta -e -e ž *geogr. prometa* césta za prometno povezovanje pomembnejših lokalnih, regionalnih središč, za državo pomembnih turističnih in obmejnih območij, mejnih prehodov **PRIM.:** državna césta, lokalna césta, magístrálna césta, občínska césta

regionálna disparitéta -e -e ž *plan.* odštopanje oziroma neskladnost v najbolj pomembnih prvinah družbenega življenja na funkcijsko ali/in naravnogeografsko zaokroženem območju **PRIM.:** medregionálna disparitéta

GL: *plan.* interregionálna disparitéta

regionálna geografija -e -e ž *spl. geogr.* temeljni del geografije, ki z metodo kompleksne geografije ali povezovanjem, prepletanjem posameznih geografskih panog sintetično obravnava Zemljino površje ali njegove posamezne dele **S:** pokrajinoslòvje **PRIM.:** splòšna geografija

regionálna géomorfologija -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje reliefne oblike v posameznih pokrajinah

regionálna manjšina -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* narodnostno-jezikovna manjšina, katere pripadniki živijo v določeni državi, ki jim priznava določeno stopnjo suverenosti, npr. Furlani, Ladinci v Italiji, Katalonci v Španiji **S:** intèrna manjšina

regionálna poledenitev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* → celínska poledenitev

regionálna politika -e -e ž **1. plan., sodobno pojmovanje** sistem usklajenih ukrepov za zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja, ki temelji na gospodarskem in socialnem povezovanju, uravnoteženem razvoju in uravnoteženi konkurenčnosti na območju celotne države **2. plan., tradicionalno pojmovanje** sistem usklajenih ukrepov za zaščito območij z razvojnimi problemi, ki jim država s finančno pomočjo izboljšuje infrastrukturne pomankljivosti, gospodarskim subjektom pa s subvencijami zmanjšuje proizvodne stroške

regionálna prvina -e -e ž *spl. geogr.* → pokrajínska prvina

regionálna seštáva -e -e ž *spl. geogr.* → pokrajínska seštáva

regionálna sestavína -e -e ž *spl. geogr.* → pokrajínska sestavína

regionálna struktúra -e -e ž *spl. geogr.* → pokrajínska seštáva

regionálna zasnòva prostòrskega razvòja -e -e -- -- ž *plan.* podroben načrt zasnove prostòrskih ureditev na regionalni ravni, ki so zaradi gospodarskih, socialnih in varovalnih

razlogov pomembne za regionalni prostòrski razvoj

regionálni elemènt -ega -ènta m *spl. geogr.* → pokrajínska prvina

regionálni fáktor -ega -ja m *ind. geogr.* razvojno merilo, ki v doloènem primerjalnem obdobju pokaže razvojne razlike zaradi učinkov industrije na doloènem območju v primerjavi z državnim, regionalnim povpreèjem **PRIM.:** lokacijski efèkt, struktúrni efèkt

regionálni komplèks -ega -a m *spl. geogr.* → pokrajínski komplèks

regionálni márketing -ega -a m *plan.* povezovanje posameznih delov lokalnih skupnosti v večjo regionalno celoto zaradi dolgoroènega in strateško usmerjenega koncepta izrabe razvojnih, lokacijskih potencialov, pri èemer se pojavljajo, ohranjajo skupna zavešt, regionalna identiteta, skupni problemi, zgodovina, prouèevanje razvojnih struktur in ovir pri medsebojnem sodelovanju, zlasti z vidika mednarodnih povezav

regionálni potrès -ega -ésa m *geomorf.* tektonski ali vulkanski potres, ki se èuti na širšem območju **PRIM.:** krajévni potrès

regionálni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora, prevajanje tekoèin, prenos energije, informacij iz regije v regijo **PRIM.:** daljínski promèt, lokálni promèt

regionálni prostòrski razvòj -ega -ega -òja m *plan.* spremembe v poselitvi, infrastrukturi, naravni in kulturni pokrajini na regionalni ravni, temeljeèe na trajnostni zasnovi rabe prostora kot omejenega razvojnega vira, kar skladno z razvojnimi cilji omogoèa, spodbuja regionalne razvojne spremembe **PRIM.:** regionálni razvòj

regionálni razvòj -ega -òja m *plan.* družbene spremembe, ki so z razvojnimi strategijami, politikami in ukrepi v krajšem časovnem obdobju namenjene zmanjševanju razlik v stopnji razvitosti regij, v daljšem pa njihovemu odpravljanju in zmanjševanju razlik v kakovosti življenja njihovega prebivalstva **PRIM.:** regionálni prostòrski razvòj

GL: *plan.* obmòèje s posèbnim regionálnim razvòjem, *plan.* polítika regionálnega razvòja, *plan.* regionálna zasnòva prostòrskega razvòja, *plan.* skládni regionálni razvòj

regiónální razvójni prográm -ega -ega -a m *plan.* temeljni programski in izvedbeni dokument za spodbujanje gospodarskega razvoja na regionalni ravni, ki opredeljuje razvojne prednosti regije in vsebuje finančno ovrednotene projekte, programe

regiónální okólje -ega -a s *var. okolja* del geografskega okolja, ki s svojimi pokrajinsko svojskimi sestavinami vpliva na življenje človeka, organizmov na pokrajinski ravni **S**: pokrajinsko okólje **PRIM.:** geografsko okólje, lokálno okólje, planetárno okólje

regiónálno planíranje -ega -a s *plan.* načrtovanje manjših, funkcijsko ali problemsko zaokroženih območij, da se ob upoštevanju naravnih, socialnih, gospodarskih in kulturnih značilnosti zagotovijo optimalne, trajnostne razmere za nadaljnji prostorski razvoj **S**: regiónálno prostórsko planíranje **PRIM.:** prostórsko planíranje (1)

regiónálno prostórsko planíranje -ega -ega -a s *plan.* → regiónálno planíranje

regiónálno središče -ega -a s *geogr. nas., v Sloveniji* → središče regiónálnega poména (2)

regíster obmóčij teritoriálnih enót -tra -- -- -- m **K:** RÓTE *spl. geogr., do leta 2003* evidenca prostorsko določljivih enot, ustanovljenih po administrativnih, gospodarskih, geografskih ali drugih načelih **PRIM.:** regíster prostórskih enót

regíster prebivalštva -tra -- m *demogeogr.* seznam prebivalštva določenega območja v knjižni, kartotečni, računalniški obliki **PRIM.:** popis prebivalštva

GL: *demogeogr.* centrálno regíster prebivalštva

regíster prostórskih enót -tra -- -- m **K:** RPE *spl. geogr., od leta 2003* evidenca prostorsko določljivih enot, ustanovljenih po administrativnih, gospodarskih, geografskih ali drugih načelih, v kateri se evidentirajo tudi ulice in hišne številke **PRIM.:** regíster obmóčij teritoriálnih enót

regolít -a m **1.** *geomorf.* do več deset metrov globoka preperina kamnine, značilna za vlažno tropsko podnebje **PRIM.:** saprolít **2.** *geomorf.* → kolúvij (1)

regosól -a m *pedogeogr.* pršt s slabo razvitimi horizonti na mehki matični podlagi, npr. flišu, laporovcu, peščenjaku

regresija -e ž *geomorf., hidgeogr.* umikanje morja s kopnega zaradi tektonskega dviganja obale ali zniževanja gladine morja **PRIM.:** ingresija, transgresija

regresijsko pobóčje -ega -a s *geomorf.* štrmejši del pobočja v njegovem višjem delu, nastal zaradi pospešene erozije ob širitvi doline, ravnine

regulácija -e ž *geogr. nas., plan.* → regulácijski načrt

regulácija vodá -e -- ž *hidgeogr.* → hídorre-gulácija

regulácijska črta -e -e ž *geogr. nas.* črta, ki določa mejo, čez katero ne sme segati zazidava zaradi varovalnega koridorja določene infrastrukture, npr. ceste, trase javnega prometa, komunalnega voda **S:** regulácijska línija **PRIM.:** grádbena črta, štávbna črta

regulácijska línija -e -e ž *geogr. nas.* → regulácijska črta

regulácijski načrt -ega -a m *geogr. nas., plan.* poenostavljen urbaništični načrt, ki vsebuje zlasti določitev pomembnih cest, trgov, parkov, razdelitev na zazidalne otoke, določitev rabe tal, lokacije pomembnih javnih stavb in glavnih oblikovnih usmeritev **S:** regulácija

regúr -ja m *pedogeogr., ljud.* rodovitna, lepljiva črna pršt na bazaltni podlagi na Dekanski planoti, ki se uvršča med vertisole **PRIM.:** tírs

réka -e ž večja, v strugi tekoča voda z zgornjim, srednjim in spodnjim tokom, ki se razlikujejo po količini vode, štrmcu, hitrosti, erozijskem in akumulacijskem delovanju, živem svetu

GL: *hidgeogr.* alogéna réka (1, 2), *hidgeogr.* alohtóna réka, *hidgeogr.* dolžina réke, *hidgeogr.* efluéntna réka, *hidgeogr.* eksótična réka, *hidgeogr.* epigenétska réka, *hidgeogr.* epizódna réka, *hidgeogr.* glávna réka, *hidgeogr.* górska réka, *hidgeogr.* izvijúganost réke, *hidgeogr.* jézerska réka, *hidgeogr.* klimátska klasifikácija rék, *hidgeogr.* koeficiént izvijúganosti réke, *hidgeogr.* kolmácija réke, *hidgeogr.* kráška réka (1, 2), *hidgeogr.* ledeníška réka (1, 2), *hidgeogr.* maritímni dél réke, *hidgeogr.* meándrska réka, *hidgeogr.* mftvi preréz réke, *hidgeogr.* nêpresihajóča réka, *hidgeogr.* nižinski tók réke, *hidgeogr.* občasna réka, *hidgeogr.* obdóbná réka, *hidgeogr.* obglávljena réka, *hidgeogr.* obróbná réka, *hidgeogr.* osnóvna réka, *hidgeogr.* pádec réke,

hidgeogr. perenična réka, *hidgeogr.* periódická réka, *hidgeogr.* permanéntna réka, *hidgeogr.* podnébna klasifikácia rék, *hidgeogr.*, *geogr.* *krasa* podzémeljska réka, *hidgeogr.*, *geogr.* *krasa* podzémna réka, *hidgeogr.* prèčni naklòn réke, *hidgeogr.*, *geomorf.* prenòsna môc réke, *hidgeogr.*, *geomorf.* prenòsna spôsobnosť réke, *hidgeogr.* prerèz réke, *hidgeogr.* presihajòca réka, *geomorf.* pretoèítev réke, *hidgeogr.* proglaciálna réka, *hidgeogr.* ravnínska réka, *hidgeogr.* razcèpljena réka, *hidgeogr.* razvejèna réka, *hidgeogr.* razvòj réke, *hidgeogr.* réka drùgega réda, *hidgeogr.* réka prvéga réda, *hidgeogr.* réka trétjega réda, *hidgeogr.* stálna réka, *hidgeogr.* stírmec réke, *hidgeogr.* stržèn réke, *hidgeogr.*, *geomorf.* transpòrtna môc réke, *hidgeogr.* transpòrtna spôsobnosť réke, *hidgeogr.* tranzítna réka, *var. okolja* umíranje rék, *hidgeogr.* ústje réke, *hidgeogr.* žívi prerèz réke

réka drùgega réda -e -- -- ž *hidgeogr.* reka, v katero se stekata reki prvega réda **PRIM.:** réka prvéga réda, réka trétjega réda

réka prvéga réda -e --- -- ž *hidgeogr.* povirni del reke med izviro in pritokom prvega réda **PRIM.:** réka drùgega réda, réka trétjega réda

réka trétjega réda -e -- -- ž *hidgeogr.* reka, v katero se stekajo reki drugega réda in neposredno pritoki prvega réda **PRIM.:** réka drùgega réda, réka prvéga réda

rekreácia -e ž *geogr. turizma* dejavnost, namenjena obnovi telesnih in duševnih zmogljivosti

GL: *geogr. turizma* bližnja rekreácia, *geogr. turizma* kràj bližnje rekreácie, *geogr. turizma* obmòlje bližnje rekreácie, *geogr. turizma* potovánje bližnje rekreácie, *geogr. turizma* primérnost za rekreácijo, *geogr. turizma* pròstor bližnje rekreácie, *geogr. turizma* ustrèznost za rekreácijo, *geogr. turizma* vrednòtenje pokrajine za rekreácijo

rekreacijska privlačnost -e -i ž *geogr. turizma* privlačnost obmòlja za rekreácijo

rekreacijska vrédnost -e -i ž *geogr. turizma* ustrèznost, primérnost obmòlja za rekreácijo

rekreacijska zmogljivost pokrajine -e -i -- ž *geogr. turizma*, *var. okolja* število udeležencev, ki se lahko rekreirajo na doloènem rekreacij-

skem obmòlju, ne da bi se poslabšalo njegovo naravno ravnovesje

GL: *geogr. turizma* ekolòška rekreacijska zmogljivost pokrajine, *geogr. turizma* psiholòška rekreacijska zmogljivost pokrajine, *geogr. turizma* téhnièna rekreacijska zmogljivost pokrajine

rekreacijske fúnkcije -ih -ij ž mn. **1. geogr. turizma** namenjenost pokrajine ali kraja rekreaciji **2. geogr. turizma** opremljenost z objekti, napravami v doloèeni pokrajini, naselju, ki omogoèajo ukvarjanje z rekreacijo

rekreacijski gòzd -ega -a m *geogr. nas.*, *biogeogr.* gozd, navadno v bližini mešt in med gošto poseljenimi obmòlji, v katerem so pešpoti in kolesarske steze, namenjene rekreaciji **PRIM.:** gòzd posèbnega poména

rekreacijsko obmòlje -ega -a s *geogr. turizma* obmòlje, ki je zaradi naravne lepote, ugodne prometne dostopnosti in rekreacijskih objektov namenjeno zlasti rekreaciji

rektascénzija -e ž *mat. geogr.* kot med krogom deklinacije in krogom, ki gre skozi pomladišèe in se meri od pomladišèa èez jug proti vzhodu

rekultivácia -e ž *var. okolja* ponovna ureditev in ozelenitev degradiranega okolja, zlasti odlagališč odpadkov, industrijskih odlagališč, rudniških jalovišč, dnevnih kopov za športno, rekreacijsko dejavnost ali za kmetovanje, rašt gozda **PRIM.:** renaturácia, reštitúcija

relaksacijska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → relaksacijsko podnébje

relaksacijsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje, ki deluje na èlovekov organizem pomirjevalno **S:** relaksacijska klíma

rélativna erozijska báza -e -e -e ž *geomorf.* jezero ali večje nižavje, pri pritokih pa toèka izliva v večjo reko, do katerih se teoretièno lahko pogloblja reka oziroma znižuje površje v povodju ali poreèju **PRIM.:** absolutna erozijska báza

rélativna goštòta -e -e ž *demogeogr.* → aritmétièna goštòta prebivalštva

rélativna kmetijska zemljišèa -ih -ih -išè s mn. *agr. geogr.* zemljišèa na obmòljih z več kot 500 mm letnimi padavinami, ki jih je potencialno možno uporabljati za kmetijsko pridelavo, vendar so porasla z gozdom ali pa

so za njihovo usposobitev za kmetijsko rabo potrebne melioracije

rélativna višina -e -e ž *kart.* navpična oddaljenost določene točke na Zemljinem površju od izbrane druge višinske točke **PRIM.:** nadmorska višina

rélativna vlažnost -e -i ž *klimatogeogr.* vlažnost zraka, izražena v odstotkih **PRIM.:** absolutna vlažnost, specifična vlažnost

rélativna zračna vlága -e -e -e ž *klimatogeogr.* razmerje med dejansko in nasičeno zračno vlago, ne glede na zračno temperaturo **PRIM.:** absolutna zračna vlága

relief -a m **1.** *geomorf.* oblikovanost Zemljinega površja na kopnem, pod vodno gladino **S:** pridvíg **2.** *geomorf.* celota reliefnih oblik na Zemljinem površju **3.** *kart.* model, ki pomanjšano prikazuje Zemljino površje **4.** *geomorf., kart.* grafična ponazoritev dela Zemljinega površja

GL: *geomorf.* abrazijski relief, *geomorf.* absolutna stárost reliéfa, *geomorf.* agradácija reliéfa, *geomorf.* akumulacijski réčno-denudacijski relief, *geomorf.* akumulacijski relief, *geomorf.* álpški relief (1,2), *geomorf.* degradácija reliéfa, *geomorf.* destrukcijski réčno-denudacijski relief, *kart., geomorf.* digitálni modél reliéfa, *geomorf.* dinámično ravnóvsje reliéfa, *geomorf.* eólski relief, *geomorf.* fluviálni relief, *geomorf.* flúviode-nudacijski relief, *geomorf.* fosílni relief, *geomorf.* genétski típ reliéfa, *geomorf.* glaciálni relief, *geomorf.* górski relief, *geomorf.* invêrzni relief, *geomorf.* kráški relief, *geomorf.* ledeníški relief, *geomorf.* mákrorelief, *geomorf.* mégareliéf, *geomorf.* mézoreliéf, *geomorf.* míkrorelief, *geomorf.* mórfostruktúrni relief, *geomorf.* néotektónski relief, *geomorf.* obálni relief, *geomorf.* obñjeni relief, *kart.* plástični modél reliéfa, *geomorf.* podedováni relief, *geomorf.* podmórski relief, *geomorf.* pokopáni relief, *geomorf.* policíklíčni razvòj reliéfa, *geomorf.* poligenétski razvòj reliéfa, *geomorf.* réčni relief, *geomorf.* réčno-denudacijski relief, *kart.* sénčno-plástični prikáz reliéfa, *geomorf.* skulptúrni relief, *geomorf.* štóp-nja v reliéfu, *geomorf.* struktúrni relief, *geomorf.* tektónski relief, *geomorf.* vétrni relief, *geomorf.* vulkánski relief

reliefna črtka -e -e ž *kart., nekđaj* vsaka od več črtic na zemljevidu, ki s smerjo, različno de-

belino ponazarjajo oblikovanost Zemljinega površja **S:** Lehmannova črtka

reliefna depresija -e -e ž *geomorf.* → depresija (1)

reliefna energija -e -e ž *geomorf.* izdatnost relativnih višinskih razlik na določenem območju, ki odraža potencialno energijo pri zniževanju površja, navadno izražena v m/km² **PRIM.:** reliefna razčlenjenost

reliefna kárta -e -e ž *kart.* → reliefni zemljevid

reliefna oblíka -e -e ž *geomorf.* vsaka od reliefnih prvin, ki oblikujejo Zemljino površje

GL: *geomorf.* mákroreliefna oblíka, *geomorf.* mézoreliéfna oblíka, *geomorf.* míkroreliefna oblíka, *geogr.* krása míkroreliefne kráške oblíke, *geomorf.* struktúrna reliefna oblíka

reliefna razčlenjenost -e -i ž *geomorf.* navpična in vodoravna razčlenjenost površja **PRIM.:** reliefna energija

reliefna štópnja -e -e ž *geomorf.* zložnejši del pobočja **S:** štópnja v reliéfu

reliefna zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *bio-geogr.* → orográfška zgórnja gózdna mēja

reliefni glóbus -ega -a m *mat. geogr., kart.* globus, na katerem je pomanjšano prikazan relief Zemlje

reliefni modél -ega -a m *kart.* pomanjšan tridimenzionalni model dela Zemljinega površja

reliefni zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje oblikovanost Zemljinega površja **S:** reliefna kárta

relíkt -a m *biogeogr.* na omejenem območju ohranjena rastlinska, živalska vrsta, značilna za pretekla geološka obdobja

relíktna mēja -e -e ž *polit. geogr.* nekdanja politična ali upravna meja, ki znotraj določene države še vedno ločuje najrazličnejše ozemeljske enote, npr. narečna območja, občine, regije

relíktna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt, nastala v preteklih geoloških obdobjih, ki se nespremenjena ohranja na določenem območju

relíktno jezero -ega -a s *hidogeogr.* stoječa voda na meštu, od koder se je umaknilo morje, npr. Blatno jezero, Kaspijsko jezero

remigrácija -e ž *demogeogr.* selitveno gibanje prebivalštva, usmerjeno na območje nekdanjega izseljevanja **S:** povratna migrácija

renaturácija -e ž *var. okolja* obnova, vzpoštavitv prvotnih naravnih značilnosti in nekdanjega pokrajinskega videza v degradiranem okolju **PRIM.:** rekultivácija, reštitúcija

rendzína -e ž **1.** *pedogeogr.* pršt s temnorjavim humoznim A_h -horizontom in brez drugih diagnostičnih horizontov v profilu, nastala na karbonatni matični podlagi **S:** álpška črnica (2) **PRIM.:** ránger **2.** *pedogeogr.* → pá-rarendzína

rénta -e ž **1.** *spl. geogr.* del dohodka ali plačila proizvodnega dejavnika, ki je količinsko omejen **2.** *spl. geogr.* dohodkovni višek, ki nastane zaradi boljših možnosti za proizvodnjo, pridelavo **3.** *spl. geogr.* cena za uporabo trajnih dobrin v določenih okoliščinah v določenem obdobju

reológíčni procés -ega -a m *geomorf., hidgeogr.* naravni proces, povezan s plastičnostjo snovi, zlasti s spreminjanjem prvotne sestave in videza tal, ledu

repatriácija -e ž *demogeogr., polit. geogr.* vrnitev izseljencev, prebivalstva, ki živi na ozemlju druge države ali na drugem območju znotraj lastne države, v domovino, kraj prvotnega bivališča

réper -ja m **1.** *kart.* izrazita točka na terenu, namenjena določanju vodoravnih kotnih razdalj **2.** *kart.* trdno postavljena oznaka z navedbo nadmorske višine

reprezentatívna vreménska poštaja -e -e -e ž **1.** *klimatogeogr.* vremenska poštaja na takem kraju, da njeni podatki bolj ali manj veljajo za širše območje **2.** *klimatogeogr.* vremenska poštaja, po kateri se interpolirajo manjkajoči podatki

reprivatizácija -e ž *spl. geogr.* → denacionalizácija

reprodúkcija prebivalstva -e -- ž *demogeogr.* obnavljanje posameznih generacij prebivalstva

GL: *demogeogr.* biológška reprodukcija prebivalstva, *demogeogr.* narávna reprodukcija prebivalstva, *demogeogr.* selítvena reprodukcija prebivalstva, *demogeogr.* štópnja brúto reprodukcije žénskega prebivalstva, *demogeogr.* štópnja néto reprodukcije žénskega prebivalstva, *demogeogr.* štópnja reprodukcije prebivalstva

reprodúksijski originál zemljevída -ega -a

-- m *kart.* original zemljevida, pripravljen in namenjen za tisk

resáva -e ž *biogeogr.* površje, poraslo z vresjem in rastlinskimi združbami, ki uspevajo na prsteh z malo hranili, značilno za dele severne in zahodne Evrope

reštitúcija -e ž *var. okolja* ravnanje, s katerim se po opuščenih rabi, npr. po zaprtju rudnika, premogovnika, kamnoloma, vzpoštavi prvotnemu podobno stanje v okolju, zlasti z izravnavo tal, prekritjem s prstjo, ozelenitvijo **PRIM.:** rekultivácija, renaturácija

reténzija -e ž *hidgeogr.* → retinéncia

reténzijska kapacitéta pršti -e -e -- ž *pedogeogr.* lastnost prsti glede na največji prostorninski odstotek vode, kolikor je lahko zadrži v porah

retinéncia -e ž *hidgeogr.* zamuda v vodnem od-toku zaradi zadrževanja padavinske vode na določenem območju **S:** reténzija

GL: *hidgeogr.* lédna retinéncia, *hidgeogr.* snéžna retinéncia

retrográdna erozija -e -e ž *geomorf.* → zá-denjska erozija

retrográdna korozija -e -e ž *geogr. krasa* → zádenjska korozija

revelírana škráplja -e -e ž *nav. mn. geogr. krasa* → ekshumírana škráplja

reverberácija -e ž *hidgeogr.* razprševanje zvoka v vodi v smeri vira, ki ga je treba upoštevati pri določanju globlin z eholotom

GL: *hidgeogr.* površinska reverberácija, *hidgeogr.* pridnéna reverberácija, *hidgeogr.* viséča reverberácija, *hidgeogr.* vmésna reverberácija

revêrzni tók -ega -a m *hidgeogr.* morski tok, ki spreminja smer zaradi plimovanja, navadno v prelivih in ožjih zalivih

revitalizácija -e ž *var. okolja, geogr. nas.* ravnanje, s katerim kaj ponovno oživi, se obnovi

GL: *geogr. nas.* revitalizácija nasélja, *var. okolja* revitalizácija okólja, *agr. geogr.* revitalizácija podežélja, *geogr. nas.* revitalizácija vasí (1, 2)

revitalizácija nasélja -e -- ž *geogr. nas.* funkcionalna prenova štavb, dela naselja, zlasti njegovega starega jedra, z oživitvijo, vzpoštavitvijo raznovrstnih funkcij, ki vanj vračajo živahnejši utrip

revitalizácija okólja -e -- ž *var. okolja* ravnanje, s katerim se določeno življenjsko okolje ob-

novi in se v njem znova vzpostavi ekološko ravnovesje **PRIM.:** obnova okolja

revitalizacija podeželja -e -- ž *agr. geogr.* načrtno, celovito prizadevanje za oživljanje in razvijanje nosilnih funkcij na podeželju, zlasti v demografsko ogroženih ali celo izpraznjenih območjih zaradi ohranjanja in vzdrževanja kulturne pokrajine

revitalizacija vasí -e -- ž **1. geogr. nas.** ponovno oživljanje vaškega naselja z novimi vsebinami, izboljšano infrastrukturo, boljšimi bivanjskimi razmerami **2. geogr. nas.** prilagoditev obstoječih stavb in drugih zemljišč v podeželskem naselju bivanjskim razmeram, kmetijski pridelavi in morebitnim novim funkcijam, npr. obrti, trgovini, turizmu

revolucija Zemlje -e -- ž *mat. geogr.* gibanje Zemlje okrog Sonca, katerega posledica je menjavanje letnih časov **PRIM.:** rotacija Zemlje

Shematični prikaz revolucije Zemlje

rezervát -a m **1. demogeogr.** varovalno območje za različne skupine ljudi, zlasti staroselce **2. var. okolja, biogeogr.** varovalno območje, namenjeno preživetju določene živalske ali rastlinske vrste, ki jo s svojim delovanjem močno ogroža človek

GL: *var. okolja* gózdni rezervát, *var. okolja* narávní rezervát, *demogeogr.* prebivalštveni rezervát (1, 2)

rezidénčno prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* → stálno prebivalstvo

rezídij -a m *geomorf.* → preostánek

režím -a m **1. spl. geogr.** povprečni potek dogajanja, npr. temperature, vodnega stanja, rasti prebivalstva **2. polit. geogr.** način vodenja, političnega upravljanja določene organizirane skupnosti, zlasti države

GL: *klimatogeogr.* celínski padavínski režím, *demogeogr.* demográfski režím, *hidgeogr.* dežní režím, *hidgeogr.* dežno-snéžni režím, *var. okolja* ekolóški režím, *klimatogeogr.* ekvatoriální padavínski režím, *hidgeogr.* enostávní réčni režím, *hidgeogr.* glaciální režím, *hidgeogr.* glácioniválni režím, *hidgeogr.* hidrolóški režím, *hidgeogr.* kálnostní režím, *hidgeogr.* kompléksni réčni režím, *klimatogeogr.* kontinentální padavínski režím, *hidgeogr.* ledeníški režím, *hidgeogr.* ledeníško-snéžni režím, *klimatogeogr.* mediteránski padavínski režím, *hidgeogr.* nivální režím, *hidgeogr.* nívo-glaciální režím, *hidgeogr.* nívo-pluviální režím, *hidgeogr.* odtóčni režím, *klimatogeogr.* padavínski režím, *hidgeogr.* pluviální režím, *hidgeogr.* plúvioniválni režím, *hidgeogr.* prepróšti réčni režím, *hidgeogr.* pretóčni režím, *hidgeogr.* réčni režím, *hidgeogr.* sestávljeni réčni režím, *hidgeogr.* snéžni režím, *hidgeogr.* snéžno-dežní režím, *hidgeogr.* snéžno-ledeníški režím, *klimatogeogr.* sredozémski padavínski režím, *klimatogeogr.* temperatúrni režím, *hidgeogr.* vódní režím

R-horizónt -a [èr] m *pedogeogr.* → tída kamnína

ría -e ž *geomorf.* ozek, globoko vrezan zaliv v ustju nekdanje rečne doline, ki ga je morska voda preplavila zaradi ugrezanja obale, značilen za Galicijo na severozahodu Španije **S:** rías

rías -a m *geomorf., neustr.* → ría

ríaška obála -e -e ž *geomorf.* morská obála z ríami

ríbištvo -a s *agr. geogr.* → ribolòv

ribník -a m *hidgeogr.* manjšá umetná vodná zaježitev s pritokom in odtokom, namenjena gojenju rib, športnemu ribolovu **PRIM.:** bájer

ribogójnica -e ž *agr. geogr., hidgeogr.* obrat za gojenje rib v umetnem vodnem bazenu, v katerem se vzrejuje ribe od iker do velikosti, primerne za porabo ali vlaganje v ribolovne vode

ribolòv -òva m *agr. geogr.* gospodarská dejavnost primarnega sektorja, ki poleg komercialnega, samoprehranitvenega in športnega lova rib v morju in kopenskih vodah vključuje tudi lov oziroma nabiranje drugih vodnih živali, rastlin, rastlinskih delov, npr. kitov, rakov, školjk, ostrig, spužev, koral, alg **S:** ribištvo

GL: *agr. geogr.* ribolôvno obmóčje

ribolôvno obmóčje -ega -a s *agr. geogr.*, *hid-geogr.* z ribami bogato območje, ki omogoča uspešen komercialni ribolov, praviloma na stičišču toplih in hladnih morskih tokov z obiljem planktona

Richterjeva potrésna léštvica -e -e -e [ríhter-jeva] in richterjeva potrésna léštvica -e -e -e ž *geomorf.* 9-stopenjska logaritemska léštvica za opredelitev, navedbo potresne magnitude

PRIM.: evrópska potrésna léštvica, Medvedev-Sponheuer-Kárnikova potrésna léštvica, Mercalli-Cancani-Siebergova potrésna léštvica

Richterjevo pobóčje -ega -a [ríhterjevo] in richterjevo pobóčje -ega -a s *geomorf.* pobočje, katerega štrmino določa zlasti gravitacijsko premikanje preperine, štrmeješe pri debelejšem, bolj robatem gradivu in zložnejše pri drobnejšem, bolj zaobljenem gradivu, pri sipkem gradivu navadno s štrmino od 29° do 33°

PRIM.: mëjni naklòn, posípni naklòn

rigólanje -a s *agr. geogr.* rahljanje tal z globokim prekopavanjem ali oranjem, značilno za obdelovanje vinogradov in pripravo sadovnjakov, pri čemer se talni horizonti medsebojno premešajo, tako da pridejo na površje spodnji sloji prsti, včasih celo zgornji del matične podlage

PRIM.: oránje

rímland -a m (ang.) *polit. geogr.*, v *klasični geopolitiki* otoški del Evrazije kot geostrateška enota, katerega hitrejši razvoj omogočajo dostopnost z morja in z njo povezani odprtoš ter izpošavljenost zunanjim vplivom

PRIM.: hártland

rímski klúb -ega -a m *var. okolja* mednarodno združenje znanstvenikov s sedežem v Rimu, ki je med letoma 1972 in 1974 objavljalo študije o svetovnih problemih, ki ogrožajo nadaljnji razvoj človeštva, npr. o hitri rasti prebivalstva, čezmernem izčrpanju naravnih, zlasti neobnovljivih virov

ring -a m *geogr. nas.* široka krožna cesta v velikih mestih, ponekod zgrajena na meštu nekdanjega meštnega obzidja

rinjeno gradívo -ega -a s *geomorf.*, *hidgeogr.* v *hidrologiji* in *hidrotehnik* prod in pesek, ki ju reka nosi s seboj

riolít -a m *geomorf.* sivkašto, rumenkašto, ze-

lenkašto ali rdečkašto obarvana predornina z vtrošniki v gošti, šteklašti osnovi

S: liparít

riss -a [rís] m *klimatogeogr.*, *geomorf.* → ríška poledenítev

ríška poledenítev -e -tve ž *klimatogeogr.*, *geomorf.* predzadnja, srednjepleiščotenska poledenitev v Alpah, med 195.000 in 130.000 leti pred sedanjošjo, primerljiva z warthsko ohladitvijo na severu Evrope in illinojsko poledenitvijo v Severni Ameriki

S: riss, ríški glaciál

PRIM.: gúnška poledenítev, míndelska poledenítev, wúrmska poledenítev

ríški glaciál -ega -a m *klimatogeogr.*, *geomorf.* → ríška poledenítev

ríško-wúrmska mëdledéna dôba -e -e -e [vírmska] ž *klimatogeogr.*, *geomorf.* → ríško-wúrmska otoplítev

ríško-wúrmska otoplítev -e -tve [vírmska] ž *klimatogeogr.*, *geomorf.* mlajšepleiščotenska otoplitev v Alpah, med 130.000 in okrog 100.000 leti pred sedanjošjo, primerljiva z eemsko otoplitvijo na severu Evrope

S: ríško-wúrmska mëdledéna dôba, ríško-wúrmski ínterglaciál

ríško-wúrmski ínterglaciál -ega -a [vírmski] m *klimatogeogr.*, *geomorf.* → ríško-wúrmska otoplítev

ríža -e ž *agr. geogr.* lesen nepremični ali premični žleb za spravilo lesa s težko dostopnih hribovitih območij v dolino pred zgraditvijo gozdnih cest

S: díča (2)

rjáva pršt -e pršti ž **1.** *pedogeogr.* → kísla rjáva pršt **2.** *pedogeogr.* → évtrična rjáva pršt

rjavénje -a s *pedogeogr.* sproščanje in oksidacija železa, ki pri preperevanju primarnih mineralov prekrije in obarva delce prsti v različnih rjavih odtenkih

S: bravnizácija

rjavíca -e ž **1.** *pedogeogr.*, *zastar.* → kísla rjáva pršt **2.** *pedogeogr.*, *zastar.* → évtrična rjáva pršt

Rn -- [erèn] m neskl. simbol *var. okolja* → rádon

rób -a m *geomorf.* del pobočja na kopnem ali v morju, kjer se izrazito spremeni njegov nagib

PRIM.: lòm, pregíb

GL: *pokr. ekol.* gózdni rób, *geomorf.* konstruktívni rób, *geomorf.* konzervatívni rób, *geomorf.* priobální rób, *geomorf.* transfórmni rób

róbna korozíja -e -e ž *geogr. krasa* korozíja, ki deluje v karbonatni kamnini na robu ne-

pepušnega dna kraške kotanje **S:** krájna korozíja

róbná ledeniška razpóka -e -e -e ž *geomorf.*, *hideogr.* težko prehodna razpóka, ki na robu ledenika nastane z odmikom ledu od štrmega pobočja ali stene v krnici, zlasti zaradi izdatnega poletnega taljenja ledu ob štiku s toplejšo kamnino in izhlapevanja **S:** krájna ledeniška poč, krájna zév, róbná zév **PRIM.:** krájna poč, krízna ledeniška razpóka, nótranja ledeniška razpóka, préčna ledeniška razpóka, vzdólišna ledeniška razpóka

róbná moréna -e -e ž *geomorf.* → bóčna moréna

róbná poč -e počí ž *hideogr.* → krájna poč

róbná zév -e zéví ž *geomorf.*, *hideogr.* → róbná ledeniška razpóka

róбно kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje na štiku karbonatne kamnine z neprepušnimi kamninami, od koder pritekajo vode

róбно mórje -ega -a s *hideogr.* → štránsko mórje

roca -e [róka] ž (port.) *agr. geogr.* požigalništvo v Braziliji **PRIM.:** chitimene, kaingin, ládang, mílpa, tavy

roche moutonnée -- -ja [róš mutoné -êja] m (fr.) *geomorf.* → ledeniška grbína

róčno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje, pri katerem se večina del opravi z živo delovno silo človeka ali živali, npr. kopaštvo, vrtnarštvo, prvotne oblike plužnega poljedelstva, ponekod plantažništvo **PRIM.:** štrójno poljedélstvo

ródnost -i ž *demogeogr.* število živorojenih na določenem območju in v določenem obdobju, ki se praviloma izračunava na 1000 prebivalcev v enem letu **S:** natalitéta **PRIM.:** umrljivost

GL: *demogeogr.* celokúpna ródnošt, *demogeogr.* efektivna ródnošt, *demogeogr.* štópnja ródnošti

rodovítني pólmesec -ega -a m *agr. geogr.* proštrano polkrožno območje s kmetijskimi zemljišči, ki sega od jugovzhodne sredozemske obale čez Libanon in Sirijo do aluvialnih ravníc Mezopotamije, kjer se v zgodovini človeštva pojavljajo številne inovacije v kmetovanju

rodovítnešt prští -i -- ž *pedogeogr.* laštnešt prští, odvisna od količine in razmerja med hranili, ki omogoča rašt določenih raštlín, raštlínskíh združb **S:** fertílnost prští, plódnost prští

rodovítne zemljíščé -ega -a s *agr. geogr.* kmetíjsko, gozdno zemljíščé, ki ga je mogoče izrabljati za pridobivanje dobrín, pomembnih za prehrano in življenje človeka, udomačenih živali, surovin za industrijsko predelavo **PRIM.:** nêrodovítne zemljíščé

rokáv -a m *geogr. krasa* štránski jamski rov **S:** ròv (2)

GL: *geomorf.* míftvi rokáv, *hideogr.* réčni rokáv, *hideogr.* štránski rokáv

rokodélstvo -a s *agr. geogr.*, *ind. geogr.* → domáča obít

rokopísni originál zemljevída -ega -a -- m *kart.* ročno izdelan original zemljevída, pripravljén za nadaljnjo kartografsko obdelavo, graviranje, digitalizacijo

roll on-roll off promèt -- -- -- -éta [rolôn rolóf] m (ang.) *geogr. prometa* tovorni promet v prístaniščih, pri katerem se blago, praviloma avtomobili in zabojniki, naklada in razklada na posebej prilagojeno ladjo skupaj s prometnimi sredstvi, zlasti s polpriklopniki in prikolicami **S:** promèt roll on-roll off, promèt ro-ró, ro-ró promèt

rónék -nka m nav. mn. *agr. geogr.*, *ljud.*, na Goriškem → terásni vinógrad

róparsko poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* obdelovanje zemlje, s katerim se pršt čezmerno izčrpava, zato se obdelano zemljíščé hitro opuští in nadomeští z ureditvijo zemljíščá na novi lokaciji

ro-ró promèt -- -éta m *geogr. prometa* → roll on-roll off promèt

rôsa -e ž *klimatogeogr.* vodne kapljice, ki se zaradi kondenzacije vodne pare izločijo iz zraka na raštlíne, predmete, tla

rosénje -a s *klimatogeogr.* → pršénje

rosíščé -a s *klimatogeogr.* temperatura, pri kateri se iz vlažnega zraka začne izločati voda kot megla ali rosa **S:** temperatura rosíščá

rotácija Zêmlje -e -- ž *mat. geogr.* vrtenje Zemlje okrog svoje osi, katerega posledica je menjavanje dneva in noči **PRIM.:** revolúcija Zêmlje

rotacíjski elipsóid -ega -a m *mat. geogr.* elip-

soid, ki nastane, če se elipsa zavrti okrog ene od osi

RÓTE RÓTE-ja m krajsava *spl. geogr.* → regíster obmóčij teritoriálnih enót

röv röva m **1. geogr. krasa** ožji, razpotegnjeni del kraške jame **2. geogr. krasa** → rokáv

GL: *hidgeogr.* engličialni röv

rövt -a m **1. agr. geogr., v severozahodni Sloveniji** njiva na nekdanj s trebljenjem izkrčenem zemljišču na hribovitih, goratih obmóčjih **S:** rúť **PRIM.:** črét (2), fráta (1), láz, ledína (2), novína (2) **2. agr. geogr., ljud., v Julijskih Alpah** → prèdplanína

RPE RPE-ja [erpeé -èja] m krajsava *spl. geogr.* → regíster prostórskih enót

ft -a m *geomorf.* konec polotoka, otoka ali kopnine, ki štrli v morje

rtič rtíča m *geomorf.* majhen rt

rubifikácia -e ž *pedogeogr.* pedogenetski proces, pri katerem nastane rdeča barva, ki obarva delce prsti, npr. v jerovici

rúda -e ž **1. ind. geogr., širše** vsak kovinski mineral ali kovinska mineralna zmes **2. ind. geogr., ožje** kovinska mineralna zmes, vsebujoča gospodarsko pomembne kovine in druge prvine, ki jih je mogoče pridobivati v večjih količinah in iz njih s predelavo čiste kovine, uporabne kovinske zmesi

rudárska pokrájina -e -e ž *ind. geogr.* del kulturne pokrajine, v kateri na pojave in procese izrazito vpliva rudarstvo, navadno s poslabšano kakovostjo okolja **PRIM.:** rudársko obmóčje

rudársko obmóčje -ega -a s *ind. geogr.* obmóčje pridobivanja rud, premoga, navadno z zgoščenimi rudniškimi napravami, jalovišči, značilnimi rudarskimi bivališči v bližnji okolici, na katerem se lahko nad opuščenimi rudniškimi rovi pojavlja tudi ugrezanje **PRIM.:** rudárska pokrájina

rudárstvo -a s *ind. geogr.* gospodarska dejavnost, ki vključuje odkrivanje, pridobivanje, izkopavanje rud in njihovo osnovno predelavo

rudišče -a s *ind. geogr.* nahajališče rude v Zemljini skorji, ki je tako po količini kot po vsebnosti primerno za gospodarsko izkoriščanje **S:** rúdno nahajališče

rúdnik -a m *ind. geogr.* površinske in podzemne naprave, namenjene odkrivanju, pridobiva-

nju, odkopavanju oziroma izkopavanju in predelavi rud, premoga, soli, drugih mineralnih surovin

rudnínsko gnojílo -ega -a s *agr. geogr.* → mineralno gnojílo

rúdniški krás -ega -a m *geogr. krasa* podzemni kras, ki ga odkrijejo pri rudarjenju

rúdniško jézero -ega -a s *hidgeogr.* → ugreznínsko jézero

rúdno bogástvo -ega -a s *ind. geogr.* vse nadzemno in podzemno naravno nakopičene mineralne snovi in njihova nahajališča, ki jih človek lahko uporabi za pridobivanje surovin za nadaljnjo predelavo, energetske potrebe

rúdno nahajališče -ega -a s *ind. geogr.* → rudíšče

ruralizácia -e ž *agr. geogr.* proces, značilen za odmaknjena podeželska območja, kjer zaradi odseljevanja mladih številčno prevlada ostarelo kmečko prebivalstvo, ob tem pa ne prihaja do socialnega in poklicnega preseljevanja z delovnimi mesti zunaj kmetijstva **PRIM.:** deruralizácia

rurálna depopulácia -e -e ž *demogeogr.* zmanjševanje števila prebivalcev na kmetijskih območjih zaradi negativnega naravnega priraštka in/ali izseljevanja na urbanizirana območja z boljšimi možnostmi za zaposlitev in življenje

rurálna rába tál -e -e -- ž *agr. geogr.* → podežélska rába tál

rurálna régija -e -e ž *agr. geogr.* → podežélska régija

rurálne fúnkcije -ih -ij ž mn. *geogr. nas.* → podežélske fúnkcije

rurálni cénter -ega -tra m *geogr. nas.* → rurálno središče

rurálno obmóčje -ega -a s *spl. geogr.* → podežélsko obmóčje

rurálno planiranje -ega -a s *plan.* planiranje podeželskih območij, pri čemer so glavni vidiki načrtovanje rabe zemljišč, razvoja vasi in vaškega funkcionalnega zemljišča, celovito načrtovanje vseh družbenogospodarskih sestavin in dejavnosti na podeželju, temelječe na razvojnih programih, vključevanju lokalnega prebivalstva, izrabi notranjih potencialov **S:** planiranje razvója podežélja **PRIM.:** krajínsko planiranje, urbaníščno planiranje

rurálno prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* → podeželsko prebivalstvo

rurálno središče -ega -a s *geogr. nas.* manjše centralno naselje, ki ima razen temeljnih centralnih funkcij razvite še nekatere storitvene dejavnosti, namenjene tudi okoličanom na manjšem kmetijskem vplivnem območju
S: rurálni cénter **PRIM.:** temeljno središče, vicinálno središče

rurálno-urbána selítev -e -tve ž *demogeogr.* → selítev vás—mésto

rurálno-urbáni kontínuum -ega -a m *geogr. nas.* območje postopnega prehoda med podeželjem in meštom, na katerem se prepletajo podeželske in meštne funkcije, z zelo izrazitimi procesi pokrajinske preobrazbe, pri čemer med podeželjem in meštom ni več jasne gospodarske, socialne, fiziognomske ločnice
PRIM.: rurálno-urbáno obróbjé

rurálno-urbáno obróbjé -ega -a s *geogr. nas.* prehodno območje okrog večjih mešt, kjer se prepletajo, dopolnjujejo meštne in podeželske funkcije, pri čemer se med zemljišča s kmetijsko in gozdno rabo vraščajo bivalna območja in druge meštne rabe prostora, npr. umazana industrija, nakupovalna središča,

bolnišnice, športna igrišča, čistilne naprave, letališča, ki jih zaradi prostorske stiske ni mogoče umestiti na gosteje pozidana območja
PRIM.: rurálno-urbáni kontínuum

rurbanizácija -e ž *geogr. nas.* novejši proces, katerega glavna značilnost je izginjanje razlik med meštnim in podeželskim načinom življenja, zlasti zaradi množičnih selitev meštnega prebivalstva na podeželje in preseljevanja avtohtonega kmečkega v nekmečko prebivalstvo

rurízem -zma m *agr. geogr.* načrtovanje razvoja podeželskih naselij po načelih ohranjanja prvotnega okolja in lažne idile kmečkega življenja, zato se hote ohranja, vzdržuje zaostalost podeželja

rút -a m *agr. geogr., v severozahodni Sloveniji* → rôvt

ryot -a [rijót] m (hind.) *agr. geogr.* zakupniški zemljiškoposestni sistem na Indijski podcelini, pri katerem daje zemljišče v zakup država neposredno, brez posredniške vloge zemljiških veleposestnikov **PRIM.:** zámindar

ržéni kámen -ega -mna m *geomorf., ljud.* kos zrnate kamnine

S

S -- [sə] m neskl. simbol *mat. geogr.* → séver (2)

saalska poledenítev -e -tve [sálska] ž *klimatogeogr., geomorf.* najobsežnejša poledenitev severne Evrope, med 300.000 in 130.000 leti pred sedanjošjo, ki vključuje tako dreenthske kot warthsko poledenitev in s tem ustreza riški ter mindelski poledenitvi v Alpah **S**: saalski glaciál

saalski glaciál -ega -a [sálski] m *klimatogeogr., geomorf.* → saalska poledenítev

sadjárstvo -a s *agr. geogr.* intenzivna kmetijska panoga za pridelovanje sadja, ki zraste na sadnem drevju, grmovnicah in jagodičevju

sadovnják -a m **1.** *agr. geogr.* obdelovalno zemljišče, namenjeno gojenju sadnega drevja, npr. jablan, hrušk, breskev, višenj, orehov **2.** *agr. geogr.* zemljišče za gojenje sadnega drevja kot temeljna katastrska zemljiška kategorija

GL: *agr. geogr.* ekstenzivni sadovnják, *agr. geogr.* intenzivni sadovnják, *agr. geogr.* plantážni sadovnják

sadréni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, razvit v sadri **S**: gipsni krás

safári -ja m *geogr. turizma* večdnevno skupinsko turistično potovanje z možnostjo fotografiranja, nekdanj tudi lova velikih in drugih divjih živali, značilno za afriška savanska območja

sahárska zráčna gmóta -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna gmota iznad Sahare, ki jo topel in suh veter privede nad evropsko kopno, včasih rdečkasto obarvana od peska

sahél -a m *biogeogr.* obsežna polpuščavska pokrajina na južnem obrobju Sahare, kjer se redno pojavljajo dolgotrajne suše in se zlasti zaradi čezmerne paše živine, pretirane sečnje grmičevja za kurjavo ruši krhko naravno ravnovesje, kar povzroča dezertifikacijo

salása -e ž *geomorf.* → blátni vulkán

sálaš -a m (madž. szallas) *geogr. nas.* preprošta kočá v Panonski nižini za občasno bivanje zemljiških posestnikov, hrambo orodja, postavljena sredi polj daleč od vasi

salinitéta -e ž *hidogeogr.* → slánost

salinizácija -e ž *pedogeogr.* → zaslanjevánje

Salisburyjeva délta -e -e [sólzburijeva] in salisburyjeva délta -e -e ž *geomorf.* delta, po razvitoši in drugih značilnostih med Gilbertovo in Hjulstromovo delto **PRIM.:** Gílbortova délta, Hjulstromova délta

salmonídna vóda -e -e ž *var. okolja, hidogeogr.* hladnejši, hitro tekoč vodotok, s temperaturo do 12 °C, veliko kisika, skalnatim ali prodnatim dnom, v katerem prevladujejo ribe iz družine lososov (*Salmonidae*) **PRIM.:** ciprinídna vóda

salonít -a m *var. okolja* v industriji gradbenega materiala uporabljana zmes iz cementa in azbeštnih vlaken, katere uporaba zaradi rakotvornosti azbešta ni več dovoljena

salpausselkä -ja [sálpáuselke] m (fin.) *geomorf.* obdobje nastanka poznoglacialnega niza morenskih nasipov na južnem Finskem

samíja -e ž *agr. geogr., ljud.* → samótna kmetíja

sámna -e ž *agr. geogr., ljud., zlasti na Koroškem* → samótna kmetíja

sámočištilna sposóbnost naráve -e -i -- ž *var. okolja* sposobnost narave, njenih sestavin, da s fizikalnimi, kemičnimi in biološkimi procesi razgrajujejo, pretvarjajo vanje vnesene škodljive snovi

sámočiščenje vodá -a -- s *var. okolja* sposobnost onesnaženih voda, da z biokemičnimi in drugimi procesi same obnavljajo svoje naravne laštnosti

GL: *var. okolja* biolóško sámočiščenje vóde (1, 2)

sámooskřbno kmetijštvó -ega -a s *agr. geogr.* → sámozadóštno kmetijštvó

samoštvójno prebiválštvó -ega -a s *demogeogr.* aktivno prebiválštvó in osebe, ki imajo lášne dohodke **PRIM.:** vzdrževáno prebiválštvó

samotár -ja m *geomorf.* sam zase štoječ skalni čok, navadno na negozdнатem površju

samótna domačija -e -e ž *agr. geogr.* → samótna kmetija

samótna kmetija -e -e ž *agr. geogr.* gospodarsko izrazito samoštvójna kmetija z v glavnem štrnjenim zemljiščem v celku, od drugih kmetij ločena z gozdom, pašnikom ali drugimi nepozidanimi zemljišči **S:** samija, sámna, samótna domačija **PRIM.:** fárma (1)

samótni célek -ega -lka m *agr. geogr.* → zapřti célek

sámozadóštno kmetijštvó -ega -a s *agr. geogr.* kmetijštvó, namenjeno neposrednemu zadovoljevanju potreb po hrani in drugih potrebščinah kmetovalca in njegove družine, z morebitno prodajo pa se zagotavljajo samo sredštvá za nakup najnujnejših dobrin **S:** avtárkično kmetijštvó, naturálno kmetijštvó, sámooskřbno kmetijštvó **PRIM.:** třžno kmetijštvó

samúm -a in samún -a m *klimatogeogr.* suh vroč veter, ki prenaša prah in pesek v puščavah severne Afrike in Arabskega polotoka

samún -a m *klimatogeogr. gl.* samúm

sanácija méšta -e -- ž *geogr. nas.* načrtno izboljševanje štanovanjskih in higienskih razmer v starejših meštnih predelih ali štanovanjskih štabbah z gradbenimi posegi **S:** asanácija méšta

sanácija okólja -e -- ž *var. okolja* ravnanje, s katerim se degradirano okolje regenerira, zveča njegova čistost in izboljšša kakovost **PRIM.:** renaturácija, rešitúcija, revitalizácija okólja

sanácija zemljišča -e -- ž *var. okolja, agr. geogr.* ponovna usposobitev zemljišča, začasno uporabljaneга za pridobivanje mineralnih surovin v rudnikih, kamnolomih, gramoznicah ali za odlaganje jalovine, zlašti za kmetijsko rabo, lahko tudi za druge namene

sánder -dra m *geomorf.* ravnica v obliki ledeniško-rečnega prodnega vršaja na koncu ledenega pokrova, piedmontskega ali drugega

večjega ledenika **S:** predledeniški vršáj, proglaciálni vršáj

sanínek -nca m *klimatogeogr., hidgeogr.* → sprijéti snég

sanitárna deponija odpadkov -e -e -- ž *var. okolja* tehnolóško urejeno odlagališče komunalnih in drugih odpadkov, ki preprečuje obremenjevanje, onesnaževanje okolja in širjenje nalezljivih bolezní v okolici

sanitárna vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki se uporablja v sanitarijah

sanitárni kordón -ega -a m *polit. geogr.* ozemeljski pas okrog določene države, ki preprečuje njeno nadaljnjo širitev ali ločuje dve sprti državi **S:** cordon sanitaire

sápa -e ž *klimatogeogr.* komaj izmerljivo premikanje zraka

sápica -e ž *klimatogeogr.* šibko premikanje zraka s hitrostjo 1 bofora, ki ga nakazuje le zanašanje dima, ne pa tudi vetrovne zastavice

saprobíolóška analíza vodá -e -e -- ž *var. okolja* metoda za določevanje kakovosti voda s pomočjo organizmov, značilnih za vsako od štirih štopenj njene onesnaženosti

sapróbna onesnáženost vodá -e -i -- ž *var. okolja* štopnja biolóške onesnaženosti vode, ugotovljena s saprobnim indeksom **GL:** *var. okolja* álfamézosapróbna onesnáženost vodá, *var. okolja* bétamézosapróbna onesnáženost vodá, *var. okolja* mézosapróbna onesnáženost vodá, *var. okolja* óligosapróbna onesnáženost vodá, *var. okolja* pólisapróbna onesnáženost vodá

sapróbna štvópnja kakóvosti vóde -e -e -- -- ž *var. okolja* štopnja kakóvosti vode, ugotovljena s saprobnim indeksom, določena glede na njeno uporabnost **GL:** *var. okolja* álfamézosapróbna štvópnja kakóvosti vóde, *var. okolja* bétamézosapróbna štvópnja kakóvosti vóde, *var. okolja* mézosapróbna štvópnja kakóvosti vóde, *var. okolja* óligosapróbna štvópnja kakóvosti vóde, *var. okolja* pólisapróbna štvópnja kakóvosti vóde

sapróbni índice -ega -a m *var. okolja, hidgeogr.* índice za izražanje štopnje biolóške onesnaženosti vode, izračunan z množenjem števila izbranih vršt organizmov in števila osebkov posamezne vršte, na podlagi katerega se do-

ločajo štiri glavne in tri prehodne saprobne stopnje kakovosti vode

saprobni organizem -ega -zma m nav. mn. *var. okolja, biogeogr.* organizem, s pomočjo katerega se določa stopnja onesnaženosti voda z organskimi snovmi

GL: *var. okolja* mézosaprobni organizem, *var. okolja* óligosaprobni organizem, *var. okolja* pólisaprobni organizem

saprofit -a m *biogeogr.* → gniloživka

saprolit -a m *geomorf.* globoka kamninska preperina, ki zlahti v vlažnem tropskem podnebju nastaja zaradi preperevanja matične podlage in neprenesena oštaja na meštu nastanka **PRIM.:** regolit

sapropél -a m *pedogeogr., var. okolja* → gnílo bláto

satelítska držáva -e -e ž *polit. geogr.* država pod izrazitim vplivom velesile, navadno voditeljice ideološkega, vojaškega bloka

satelítska oceanologíja -e -e ž *hidgeogr.* del oceanologije, ki raziskuje laštosti morij s pomočjo inštrumentov, nameščenih na/v satelitih

satelítski posnétek -ega -tka m *kart.* posnetek dela Zemljinega površja, narejen iz satelita

satelítsko mésto -ega -a s *geogr. nas.* manjše mésto z majhnim številom funkcij na vplivnem območju večjega središča, s katerim je povezano funkcijsko, upravno pa je samostojno **S:** satelítsko nasélje

satelítsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → satelítsko mésto

savána -e ž *biogeogr.* pokrajina v tropskih in subtropskih predelih z menjajočo se suho in deževno dobo, porasla s travami in drugimi zelnatimi rastlinami, vmesnim redkim drevjem in grmičevjem

GL: *biogeogr.* drevésna savána, *biogeogr.* gózdna savána, *biogeogr.* savána s trnátim grmičevjem, *biogeogr.* súha savána, *biogeogr.* termítska savána, *biogeogr.* trávnata savána, *biogeogr.* trnáta savána, *biogeogr.* vlážna savána

savána s trnátim grmičevjem -e -- -- -- ž *biogeogr.* savana, ki je zaradi dolge suhe dobe porasla s travami v neštrnji ruši in z redkim trnatim grmovjem **S:** trnáta savána **PRIM.:** drevésna savána, gózdna savána, trávnata savána

savánska klíma -e -e ž *klimatogeogr., neuštr.* → savánsko podnébje

savánski gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd v savanah, v deževnem obdobju ozelenjen, kjer nesklenjeno rastejo drevesa, pod katerimi je gošt sloj zeliščnega rastlinštva **PRIM.:** galejski gózd

savánsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr., neuštr.* podnébje na obeh straneh ekvatorja, kjer se menjavata deževno in sušno obdobje z razmeroma visokimi temperaturami, značilno za savane **S:** savánska klíma

schrebergarten -tna [šrébergártən] m *geogr. nas.* načrtno nastalo vrtičkarsko naselje v Nemčiji, poimenovano po pobudniku vrtičkarstva kot oblike preživljanja prostega časa, zdravniku Danielu Gottliebu Schreberju

scrub -a [skráb] m *biogeogr. gl.* skráb

sébha -e ž (arab.) *geomorf.* naplavna ravnica z zaslanjenim zablatenim dnom, ki ga obdobjo preliva voda, značilna za Saharo **PRIM.:** plája (1), šót (2)

Secchijeva plôšča -e -e [sékijeva] in secchijeva plôšča -e -e ž *hidgeogr.* obtežena okrogla bela plošča za merjenje prozornosti vode **S:** Secchijev dísk

Secchijev dísk -ega -a [sékijev] in secchijev dísk -ega -a m *hidgeogr.* → Secchijeva plôšča

sedánje rastlínstvo -ega -a s *biogeogr.* rastlinstvo na določenem območju, nastalo zaradi naravnih dejavnikov in navadno tudi vplivov človekovega delovanja **S:** aktuálna vegetácija

sédežni kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za merjenje obsega dela v potniškem prometu, zlahti izkoriščenosti vozil, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki števila sedežev na potniških vozilih in razdalje v km, ki jih ta vozila prevozijo

sediment -énta m *geomorf.* mineralna ali organska gmota, nastala z odlaganjem in usedanjem gradiva **S:** odkladnína, usedlína (1) **PRIM.:** nanós

GL: *geomorf.* abisálni môrski sediment, *geomorf.* alogéni sediment, *geogr. krasa* alohtóni jámski sediment, *geomorf.* alohtóni sediment, *geogr. krasa* avtohtóni jámski sediment, *geomorf.* avtohtóni sediment, *geomorf.* batiálni môrski sediment, *geomorf.* biogéni sediment,

geomorf. eólski sedimènt, *geomorf.* glaciálni sedimènt, *geomorf.* glaciagéni sedimènt, *geomorf.* glaciílmnični sedimènt, *geomorf.* glaciimarínski sedimènt, *geomorf.* glácioestuárski sedimènt, *geomorf.* gláciolakústrični sedimènt, *geomorf.* gláciomarínski sedimènt, *geogr.* krasa jámski sedimènt, *geomorf.* jézerski sedimènt, *geomorf.* kémični sedimènt, *geomorf.* kláštíčni sedimènt, *geomorf.* koluviálni sedimènt, *geomorf.* ledeníški sedimènt, *geomorf.* ledeníško-eštuárijski sedimènt, *geomorf.* ledeníškojézerski sedimènt, *geomorf.* ledeníško-môrski sedimènt, *geomorf.* marínski sedimènt, *geomorf.* môrski sedimènt, *geomorf.* nerítíčni môrski sedimènt, *geomorf.* organogéni sedimènt (1, 2), *geomorf.* peláglíčni môrski sedimènt, *geomorf.* proglaciálni sedimènt, *geomorf.* réčni sedimènt

sedimentácija -e ž *geomorf.* usedanje snovi, zlasti mineralov, kamninskih delcev in oštankov organizmov, iz katerih nastane kamnina

GL: *geomorf.* déltna sedimentácija, *geomorf.* krížna sedimentácija, *geomorf.* várvna sedimentácija

sedimentácijski bazén -ega -a m *geomorf.* podmorska globel, v kateri se kopičijo nevezane usedline **PRIM.:** sedimentácijsko koríto

sedimentácijsko koríto -ega -a s *geomorf.* podmorska globel, v kateri se med orogenezo kopičijo nevezane usedline **PRIM.:** sedimentácijski bazén

sedimèntna kamnína -e -e ž *geomorf.* kamnina, nastala z usedanjem mineralov in kamninskih delcev in z diagenozo v vodi ali na kopnem **S:** pláštната kamnína, usedlína (2) **PRIM.:** magmátska kamnína, metamórfna kamnína

GL: *geomorf.* biokémična sedimèntna kamnína, *geomorf.* kláštíčna sedimèntna kamnína, *geomorf.* pirokláštíčna sedimèntna kamnína

sedimèntna plóšča -e -e ž *geomorf.* obsežnejši del Zemljinega površja iz malo nagubanih ali nenagubanih kamnin s planotaštim površjem, navadno na robu zemeljskega ščíta **S:** plóšča (3) **PRIM.:** kratón, litosfêrska plóšča, zêmeljski ščít

sedimentologíja -e ž *geomorf.* del geologije, ki proučuje sedimente, sedimentne kamnine in procese njihovega nastajanja

sédlo -a s *geomorf.* široka vrzel v razpotegnjeni vzpetini **PRIM.:** prevál

segregácija -e ž *demogeogr., polit. geogr.* ločevanje posameznih skupin prebivalstva z zakonskimi predpisi ali zaradi običajev, navad, da se zavrejo ali preprečijo štiki med pripadniki različnih ras, družbenih skupin ali slojev prebivalstva **PRIM.:** rásna diskriminácija

segregácijski léd -ega ledú m *hidgeogr.* led, nastal pri zmrzovanju vlažnih, drobno razpršenih plasti zaradi kristalizacijskih razlik

seif -a [sějf] ž *geomorf.* podolgovata peščena sipina, odložena vzporedno s prevladujočo smerjo vetra na puščavskem območju, kjer ni veliko peska

sêizmična kárta -e -e ž *kart., geomorf.* zemljevid s črtami, ki povezujejo kraje iste potresne jakosti

sêizmični vál -ega -a m *geomorf.* → potrésni vál

sêizmičnošt -i ž *geomorf.* → potrésnost

sêizmika -e ž *geomorf.* potresi in z njimi povezano dogajanje

seizmográf -a m *geomorf.* naprava za beleženje potresnih sunkov **S:** potresoméer, seizmoméeter

seizmográm -a m *geomorf.* zapis nihanja zaradi potresa, zabeležen na seizmografu

seizmologíja -e ž *geomorf.* del geofizike, ki proučuje potrese in z njimi povezane pojave

seizmoméeter -tra m *geomorf.* → seizmográf

sêjem -jma m *agr. geogr., ind. geogr.* občasna prireditvev na določenem meštu, kjer se srečujejo prodajalci in kupci, ki lahko neposredno trgujejo ali sklepajo trgovske posle na podlagi razstavljenih primerkov blaga

sêjš -a m *hidgeogr.* kolebanje gladine jezera, morskega zaliva, štranskega morja brez plimovanja ali valovanja, zlasti zaradi vetra, hitre spremembe zračnega tlaka, pri čemer se gladina izmenično nagiba zdaj na eno zdaj na drugo stran

GL: *hidgeogr.* binárni sêjš, *hidgeogr.* binodálni sêjš, *hidgeogr.* dvójni sêjš, *hidgeogr.* dvóosni sêjš

sêjšni tók -ega -a m *hidgeogr.* vodoravno premikanje jezerske ali morske vode zaradi kolebanja vodne gladine, ki ga spremljajo stoječi valovi

sekántna paraléla -e -e ž *kart.* → sekántni vzporednik

sekántni meridián -ega -a m *kart.* → sekántni poldnévnik

sekántni poldnévnik -ega -a m *kart.* poldnevnik, na katerem projekcijska ploskev seka Zemljino oblo **S**: sekántni meridián **PRIM.**: sekántni vzporédnik

sekántni vzporédnik -ega -a m *kart.* vzporédnik, na katerem projekcijska ploskev seka Zemljino oblo **S**: sekántna paralela **PRIM.**: sekántni poldnévnik

sekrécija -e ž *geomorf.* delna ali popolna zapolnitev praznih prostorov v kamninah z izločanjem mineralov v raztopinah, ki prodrejo navznoter iz obdajajoče kamnine, pri čemer nastajajo kroglašte družice, gomoljašte geode, razpotegnjene ploščate žile **PRIM.**: konkrekcija (2)

séktor lastništva zemljišč -ja --- -- m *agr. geogr.* delitev zemljišč po vrsti lastnine na individualno oziroma zasebno in kolektivno posest, ki se deli na državno, družbeno in srenjsko

sekulárna perturbácija -e -e ž *mat. geogr.* perturbácija, ki traja več kot 30.000 let

sekundár -ja m *spl. geogr.* → sekundárni séktor

sekundárna dejávnošt -e -i ž nav. mn. *spl. geogr.* celota gospodarskih dejávnošti, katerih rezultat so predelani naravni viri, iz polizdelkov narejeni končni izdelki, kot so industrija, gradbeništvo, večinoma tudi vodno gospodarstvo in rudarstvo, po nekaterih klasifikacijah še na proizvodnjo vezana promet in obrt **PRIM.**: kvartárna dejávnošt, primárna dejávnošt, terciárna dejávnošt (1, 2)

sekundárna energija -e -e ž *ind. geogr.* energija, pretvorjena iz primarne energije v različne oblike energije, npr. elektrika iz jedrskih elektrarn, toplotna energija iz premoga, pogonska energija iz naftnih derivatov **PRIM.**: primárna energija

sekundárna surovína -e -e ž nav. mn. *var. okolja* odpadki, ki jih je mogoče s predelavo ponovno uporabiti za proizvodnjo

sekundárna turistična dobrína -e -e -e ž nav. mn. *geogr. turizma* naprava, objekt, storitev, ki omogoča turistična potovanja in bivanje, uporabo in uživanje turističnih primarnih dobrin **PRIM.**: primárna turistična dobrína

sekundárna vrtáča -e -e ž *geogr. krása* manj-

ša vrtáča, ki se pogloblja v pobočje večje, primarne vrtáče **S**: drugótna vrtáča **PRIM.**: primárna vrtáča

sekundárna zgórnja gózdna mēja -e -e -e -e ž *biogeogr.* → antropogéna zgórnja gózdna mēja

sekundárni gózd -ega -a m *biogeogr.* → drugótni gózd

sekundárni mineral -ega -a m *pedogeogr., geomorf.* → novotvórbá

sekundárni potrésni vál -ega -ega -a m *geomorf.* → transversálni potrésni vál

sekundárni séktor -ega -ja m *spl. geogr.* del gospodarstva, ki obsega sekundarne dejávnošti **S**: sekundár **PRIM.**: kvartárni séktor, primárni séktor, terciárni séktor

sekundárno bivališče -ega -a s *geogr. turizma, geogr. nas.* → počítalniško stanovánje

sekundárno čiščenje -ega -a s *var. okolja* → biolóško čiščenje

sekundárno oksidírani glêjev horizont -- -ega -ega -a m *pedogeogr.* podhorizont glejevega horizonta, ki je zaradi znižanja gladine podtalnice oksidiran **S**: G_{so} -horizont, horizont G_{so}

sekundárno počítalniško bivališče -ega -ega -a s *geogr. turizma, geogr. nas.* → počítalniško stanovánje

sekundárno vodovóдно omréžje -ega -ega -a s *var. okolja, hidgeogr.* sistem naprav za prenos pitne vode od primarnega vodovodnega omrežja do njenih končnih uporabnikov **PRIM.**: primárno vodovóдно omréžje

selektivna erozija -e -e ž **1.** *geomorf.* hitrejše erodiranje in odnašanje manjših zrn naplavine **2.** *geomorf.* neenako erozijsko zniževanje reliefa zaradi različne odpornosti kamninske podlage

selilna živinorêja -e -e ž *agr. geogr.* živinoreja, pri kateri se živina zaradi zagotavljanja zadostne in kakovoštne paše med letom seli s sušnih na bolj namočena ali s hladnejših na toplejša območja, iz nižinskih na gorske pašnike **PRIM.**: uštaljena živinorêja

selilno pašništvo -ega -a *sagr. geogr.* pašništvo, pri katerem se zaradi primerne paše sezonsko selijo ljudje skupaj s čredami pasočih se domačih živali **PRIM.**: nomadizem, planínsko pašništvo, tranzimánsa, uštaljeno pašništvo

selilno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* tradicionalno poljedélstvo, pri katerem nomadska ljudstva v tropski Afriki in monsunki Aziji obdelujejo majhna zemljišča nekaj let zapored, ko pa se prst izčrpa, se preselijo na drugo lokacijo, kjer navadno s požigalništvom izkrčijo novo obdelovalno zemljišče **PRIM.:** požarništvo (2), uštaljeno poljedélstvo

selítev -tve ž *demogeogr.* premik osebe iz kraja v kraj, z enega območja na drugo, iz ene države v drugo, katerega posledica je sprememba trajnega ali začasnega bivališča **S:** migrácija (2) **PRIM.:** izseljevanje, odseljevanje

GL: *demogeogr.* čezmôrska selítev, *demogeogr.* družinska selítev, *demogeogr.* individualna selítev, *demogeogr.* kolektivna selítev, *demogeogr.* mednárodna selítev (1, 2), *demogeogr.* mnóžična selítev, *demogeogr.* organizírana selítev, *demogeogr.* rurálno-urbána selítev, *demogeogr.* selítev vás–mésťo, *demogeogr.* sezónska selítev

selítev vás–mésťo -tve -- ž *demogeogr.* zapušćanje kmetijskih obmoćij in naseljevanje v meštnih, primeštnih in industrijskih naseljih **S:** rurálno-urbána selítev

selítvena bilánca -e -e ž *demogeogr.* → mehánski prirástek prebivalstva

selítvena reprodukćija prebivalstva -e -e -- ž *demogeogr.* reprodukćija prebivalstva zaradi selítev, ki se prikazuje z bruto in neto koeficientom

selítveni prirástek prebivalstva -ega -tka -- m *demogeogr.* → mehánski prirástek prebivalstva

selítveni sáldo -ega -a m *demogeogr.* → mehánski prirástek prebivalstva

sélva -e ž (port., šp.) *biogeogr.* tropski deževni gozd v porećju Amazonke

sémiarídna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → pôlsúšno podnébje

sémihumídna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → pôvlážno podnébje

sémipermanéntno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → pôlstálno nasélje

sencoljúbna raštlína -e -e ž *biogeogr.* raštlína, ki uspeva na senćnem rašćišću, zlašti v gozdni podrašći **S:** skiofilna raštlína

senćenje -a s *kart.* metoda za ponazoritev izoblikovanosti površja na zemljevidu, s katero

se z različno moćnimi sivimi odtenki glede na ekspozicijo oznaćijo različno visoka in štrma poboćja

senćna raštlína -e -e ž *biogeogr.* raštlína, prilagojena življenjskim razmeram na temnem, senćnem rašćišću **S:** skiofít

senćno-pláštíčni prikáz reliéfa -ega -áza -- m *kart.* barvni ali črno-beli prikáz izoblikovanosti površja s senćenjem in drugimi grafićnimi pripomoćki

seník -a m *agr. geogr.* proštor ali gospodarsko poslopje za hranjenje sena zlašti na oddaljenih travnikih, vmesna štopnja med senenimi kopami in svislimi **PRIM.:** svísli

senožét -i ž **1.** *agr. geogr.* manj kakovosten travnik, zlašti v hribovitem svetu, ki se navadno kosi samo enkrat na leto, v evidenci zemljiškega kataštra nekaj časa voden kot kataštrska zemljiška kategorija **S:** čćča, košeníca **2.** *agr. geogr., ljud., v Julijskih Alpah* → prédplanína

senožétna planína -e -e ž *agr. geogr., ljud.* → prédplanína

senzibílna temperatúra -e -e ž *klimatogeogr.* temperatura, ki jo organizem zaznava s ćutili kot prijetno ali neprijetno, zlašti glede na vlažnost, vetrovnost

separátizem -zma m *polit. geogr.* težnja manjših narodov po loćitvi od dejanskih ali inštitucionalnih većnacionalnih državnih skupnosti, v katere so vkljućeni, npr. čećenski, korziški separatizem **S:** loćitveni nacionalízem **PRIM.:** združeválni nacionalízem

serák -a m *hidgeogr.* ledeni stolp ali igla, ki se dviga iz razpokane površine ledenika

serír -a m *geomorf.* s prodrom prekrito skalnato površje v pušćavi **S:** pródната pušćáva **PRIM.:** êrg, hamáda, rég

serozém -a m *pedogeogr.* → kserosól

sertáo -áva [sertáu -áva] m (port.) *biogeogr.* trnato grmićasto in drevesno rašćlinštvó, prilagojeno sušnemu podnébju na višje ležećih obmoćjih severovzhodne Brazilije, med katerim prevladuje palma karnavba

seskvioksid -a m nav. mn. *pedogeogr.* mineralna zmes, ki vsebuje 1,5 atoma kisika in 1 atom kovine, npr. Fe₂O₃ ali/in Al₂O₃, pogošto je v njej tudi TiO₂

sešáva prebivalstva -e -- ž *demogeogr.* pre-

bivalstvo glede na spol, starost, izobrazbo, zaposlitev, narodno pripadnost, vero

GL: *demogeogr.* biološka sestava prebivalstva, *demogeogr.* družbeno-gospodárska sestava prebivalstva, *demogeogr.* izobrazbena sestava prebivalstva, *demogeogr.* spolna sestava prebivalstva, *demogeogr.* starostna sestava prebivalstva

seštavljeni kmečki dóm -ega -ega -a m *geogr. nas.* kmečki dom pod eno streho, pri katerem sta stanovanjska stavba in gospodarsko poslopje zraščena zaradi naknadnih preureditev ali načrtne zasnove ob gradnji

seštavljeni kotlič -ega -íča m *geogr. krasa* večja skalna globel, sestavljena iz več razpadajočih kotličev

seštavljeni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, navadno dolinski, ki ima dva ali več krakov

seštavljeni réčni režím -ega -ega -a m *hidgeogr.* réčni režim z več izrazitimi vodnimi viški in nizki tekom leta, navadno pri rekah s porečjem na območju vsaj dveh različnih odločujočih podnebnih dejavnikov **S:** kompléksni réčni režím **PRIM.:** dežno-snéžni režím, enostávni réčni režím, ledeníško-snéžni režím, snéžno-dežni režím, snéžno-ledeníški režím

seštavljeno goróvje -ega -a s *geomorf.* razvejano gorovje, ki ga sestavlja več izrazitih gorskih skupin

seštavljeno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* podeželsko naselje z več funkcionalnimi in/ali oblikovnimi jedri, gručami hiš, z rahlimi povezavami med posameznimi deli, kar se kaže tudi v arhitekturni hierarhiji

seválna bilánca -e -e ž *klimatogeogr.* razmerje med sevanjem, ki ga Zemlja ali del Zemljinega površja sprejema od Sonca in oddaja v vesolje

sévanje -a s **1.** *klimatogeogr.* energijski tokovi v obliki elektromagnetnih valov ali fotonov, delcev brez mase **S:** radiácija (1), žárčenje (1) **2.** *var. okolja* curek delcev iz radioaktivnega vira ali nevtronov iz jedrskega reaktorja **S:** radiácija (2), žárčenje (2)

GL: *klimatogeogr.* dolgovalóvno sévanje Zémlje, *var. okolja* dóza rádioaktivnega sévanja, *var. okolja* ionizirajóče sévanje, *klimatogeogr.* kózmíčno sévanje, *klimatogeogr.* odbíto Sónčevo

sévanje, *var. okolja* rádioaktivno sévanje, *var. okolja* últravijólično sévanje

séver -a m **1.** *mat. geogr.* ena od štirih glavnih strani neba, ki je pod Severnico, na presečišču krajevnege poldnevnik in obzorja **2.** *mat. geogr.* severna stran neba ali Zemlje **Si:** **S** **3.** *polit. geogr., tudi z veliko začetnico* ozemlje in ljudstva, ki so severneje **4.** *polit. geogr., tudi z veliko začetnico* ozemlje s posebno civilizacijo in kulturo

GL: *mat. geogr.* geográfski séver, *mat. geogr.* magnétni séver, *mat. geogr.* zemljepisni séver

séverna geográfska šírína -e -e -e ž *mat. geogr.* → séverna zemljepisna šírína

séverna zemljepisna šírína -e -e -e ž *mat. geogr.* zemljepisna šírína, merjena severno od ekvatorja **S:** séverna geográfska šírína

Sévernica -e ž *mat. geogr.* najsvetlejša zvezda v ozvezdju Malega voza, ki je zaradi lege v neposredni bližini severnega nebesnega tečaja izvrstna orientacijska točka pri določanju severne strani neba

sévernik -a m *klimatogeogr.* veter, ki piha s severa

séverni magnétni pól -ega -ega -a m *mat. geogr.* → séverni magnétni tečaj

séverni magnétni tečaj -ega -ega -a m *mat. geogr.* spreminjajoča se točka na Zemlji, v kateri se štekajo silnice Zemljinega magnetnega polja in proti kateri se usmeri magnetna igla v kompasu, trenutno na Otoku waleškega princa v Kanadskem arhipelagu **S:** séverni magnétni pól **PRIM.:** júžni magnétni tečaj

séverni nebésni pól -ega -ega -a m *mat. geogr.* → séverni nebésni tečaj

séverni nebésni tečaj -ega -ega -a m *mat. geogr.* nebésni tečaj, ki je 90° severno od nebesnega ekvatorja, kjer Zemljina os, podaljšana od severnega Zemljinega tečaja, navidezno prebada nebo **S:** séverni nebésni pól

séverni pól -ega -a m *mat. geogr.* → séverni tečaj

séverni povrátnik -ega -a m *mat. geogr.* vzporednik na 23° 27' severne zemljepisne širine, nad katerim je Sonce v zenitu 21. 6. **S:** rákov povrátnik

séverni síj -ega -a m *klimatogeogr.* polarni síj na severni polobli **S:** avróra boreális **PRIM.:** júžni síj

séverni tečaj -ega -a m *mat. geogr.* točka na Zemljinem severu, na 90° severne zemljepisne širine, skozi katero gre Zemljina os **S**: séverni pól

GL: *mat. geogr.* séverni nebésni tečaj

séverni tečajnik -ega -a m *mat. geogr.* vzporednik na 66° 33' severne zemljepisne širine, onstran katerega se 21. 6. začnja polarni dan in 21. 12. polarna noč **S**: árktični króg

sévernoamêriška depresija -e -e ž *klimatogeogr.* depresija, navadno s središčem nad vzhodno Kanado

sévernoamêriška poledenitev -e -tve ž *hideogr., geomorf.* celinska poledenitev, ki je v pleistocenu pokrivala severni del Severne Amerike

sévernoatlántska depresija -e -e ž *klimatogeogr.* → islándska depresija

sévernoatlántska zráčna gmôta -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna gmota nad severnim Atlantskim oceanom, ki jo pozimi topel in poleti hladen veter privede nad evropsko kopno

sévernoatlántski ánticiklón -ega -a m *klimatogeogr.* → azórski ánticiklón

sévernopacífiški ánticiklón -ega -a m *klimatogeogr.* anticiklon s središčem nad severnim Tihim oceanom

sezónska migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr.* → sezónska selítev

sezónska selítev -e -tve ž nav. mn. *demogeogr.* začasna selitev aktivnega prebivalstva zaradi sezonskih del v kmetijstvu, gradbeništvo, industriji **S**: sezónska migrácija

sezónska snéžna mêja -e -e -e ž *klimatogeogr., hideogr.* snežna meja na gorskih pobočjih, ki se zaradi sezonskega kolebanja temperature poleti pomakne do podnebne snežne meje

sezónska termoklína -e -e ž *hideogr.* tanka plast vode, v kateri se temperatura spreminja zaradi podnebnih vplivov letnih časov

sezónsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje, ki je naseljeno le v določenem letnem času, značilno za gorata območja z razvitim planinskim pašništvom **PRIM.:** pôlstálno nasélje, stálno nasélje

sežiganje odpádkov -a -- s *var. okolja* uničevanje odpadkov s sežiganjem v posebnih pečeh, pri čemer se sproščajo energija in, če

gorenje ni dovolj temeljito, škodljivi plini, ki uhajajo v ozračje

sfágnovo bárje -ega -a s *hideogr., biogeogr.* → šótno bárje

sférni trikotnik -ega -a m *mat. geogr.* trikotnik na nebu, omejen z loki treh velikih nebesnih krogov ter z zenitom, severnim nebesnim tečajem in opazovanim nebesnim telesom v ogliščih

sferoíd -a m *mat. geogr.* zaradi vrtenja okrog svoje osi na tečajih sploščena krogla, ki ponazarja obliko Zemlje **PRIM.:** apioíd, elipsoíd, geoíd, kardioíd, referénčni elipsoíd

shanty town -- -a [šánti táun] m (ang.) *geogr. nas.* → slum (2)

shatterbelt -a [šéterbélt] m *polit. geogr. gl.* šé-terbelt

Shimblöv índeks -ega -a [šímblöv] in shimblöv índeks -ega -a m *geogr. prometa* merilo za določanje štopnje doštopnosti v prometnem omrežju, ki kaže število vezi, potrebnih, da so vsa prometna vozlišča v omrežju po najkrajši poti povezana med seboj

siál -a m *geomorf.* do 60 km debela zgornja plast Zemljine skorje, sestavljena v glavnem iz silicija in aluminija, s povprečno specifično gostoto 2,7 g/cm³ **S**: celínska skórja, granítna plást **PRIM.:** nífe, síma

sibirski ánticiklón -ega -a m *klimatogeogr.* anticiklon s pozimi mrzlim zrakom, s središčem nad vzhodno Sibirijo

sidêrični dán -ega dnéva m *mat. geogr.* → zvézdni dán

sidêrični mésec -ega -a m *mat. geogr.* → zvézdni mésec

sidêrično léto -ega -a s *mat. geogr.* → zvézdno léto

siderotrófnó jézero -ega -a s *hideogr.* jezero z veliko vsebnostjo železa

sideróza -e ž *var. okolja* poklicna pljučna bolezen zaradi dolgotrajne izpostavljenosti železovemu prahu

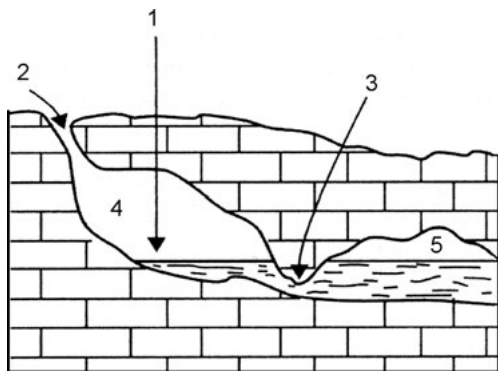
sidríšče -a s **1. geogr. prometa** območje pred pristaniščem za zasidranje ladij, ki čakajo na prosto mesto v pristanišču **2. geogr. prometa** naravno zavarovan prostor, navadno v zalivu, primeren za krajše zaustavljanje manjših plovil, zlasti jadrnic in motornih čolnov

sienít -a m *geomorf.* rožnata debeložrnata glo-

bočnina, ki se kot gradbeni kamen uporablja za tlakovanje, izdelavo drobljenca

sierra -e [sjêra] ž (šp.) *geomorf.*, v španskem govor-
nem okolju razpotegnjeno gorovje z nazobčani-
nimi vrhovi

sifón -a m *geogr. krasa* Z vodo obdobjno ali trajno
zalit rov, del rova v kraški jami **S**: smfk

1 – gladina podzemljskega vodotoka ali jezera

2 – vodni dotok

3 – sifon

4 – in 5 – rov kraške jame

Shematični prerez sifona

sifónski izvír -ega -a m *geogr. krasa, hidgeogr.*
→ voklíški izvír

sifónski zapiráč -ega -a m *geogr. krasa* skala,
ki štrli v obdobjno ali trajno zalit rov v kraški
jami

sifónsko jézero -ega -a s *geogr. krasa, hidgeogr.*
večja gmota stoječe vode v koritu sifona

síga -e ž *geogr. krasa* mineralna usedlina iz
sigotvorne jamske vode

sígova kôpa -e -e ž *geogr. krasa* stoječi kapnik
kopašte oblike, ki nastaja ob vodnih curkih

sígova pônivica -e -e ž *geogr. krasa* kotanjica
iz síge, trajno ali obdobjno napolnjena s sigo-
tvorno vodo

sígova tvórbá -e -e ž 1. *geogr. krasa* usedlina
iz sigotvorne jamske vode na stropu, stenah
ali dnu kraške jame 2. *geogr. krasa* kapniška
tvorba

síl -a m *geomorf.* ploščato magmatsko telo, vri-
njeno med vzporedne kamninske plasti **PRIM.:**
batolít, fakolít, lakolít, lopolít, plutón

silikátni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v sili-

katni kamnini z vložki lažje topljivih sešta-
vin, v katerih se razvijejo kraški pojavi

silikóza -e ž *var. okolja* poklicna pljučna bolezen
zaradi dolgotrajne izpostavljenosti kremeno-
vemu prahu

sílos -a m *agr. geogr.* gospodarska zgradba,
navadno oblikovana v visok valjast stolp,
namenjena za siliranje in skladiščenje krme
v razsutem stanju zlasti za prehrano goveje
živine

silúr -ja m *geomorf.* starejša perioda paleozoika,
med 439 in 408,5 milijoni let pred sedanostjo
S: gotlándij

sílvikúltúra -e ž *biogeogr.* načrtno gojenje
gozdov

síma -e ž *geomorf.* spodnja plast Zemljine
skorje, sestavljena v glavnem iz silicija in
magnezija, s povprečno specifično gostoto
3,0 g/cm³ **S**: bazáltna plášt, oceánska skórja
PRIM.: nífe, síal

simbíóza -e ž *biogeogr.* → sožítje

símétrična dolína -e -e ž *geomorf.* dolina z ena-
ko nagnjenima pobočjema **PRIM.:** àsimétrična
dolína

símétrična gúba -e -e ž *geomorf.* guba s skoraj
navpično osno ravnino in enako dolgima kri-
loma, ki sta proti kadunjama na obeh straneh
nagnjeni pod enakim kotom **S**: navádna gúba,
normálna gúba, pokónčna gúba, stójéča gúba
PRIM.: àsimétrična gúba, pahljáčašta gúba,
zabôjašta gúba

sínekologíja -e ž *biogeogr.* del fitocenologije o
odnosih med rastlinskimi združbami in njih-
ovimi razmerji do ekoloških dejavnikov

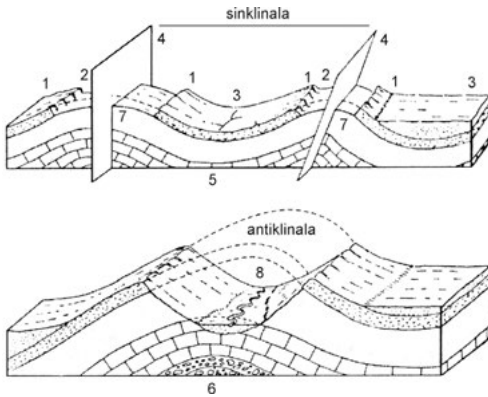
sínérgíja -e ž *pokr. ekol.* dopolnjevanje dveh
ali več vzajemno učinkujočih dejavnikov,
katerih skupni učinek je večji od njihovega
seštevka oziroma od časovno neusklajenega
delovanja

sínérgízem v okólju -zma --- m *pokr. ekol., var.*
okolja spoznanje, da je v okolju zaradi součin-
kovanja med različnimi imisijami skupni učinek
škodljivih snovi večji od njihovega seštevka
PRIM.: interákcija (2), nevtralizem v okólju

sínghularitéta -e ž *klimatogeogr.* tip vremena,
vezan na določen datum v letu, del leta, npr.
ledení možje, babje poletje, pasji dnevi

sínking -a m *hidgeogr.* počasno tonjenje površin-

ske morske vode zaradi zniževanja temperature, večanja slanosti **PRIM.:** apvéling
sinklinála -e ž *geomorf.* vbočeni del nagubanih kamninskih plasti, nastal s tektonskim gubanjem **PRIM.:** antiklinála, géosinklinála, sinklinórij

- 1 – krilo
- 2 – teme antiklinale
- 3 – jedro sinklinale
- 4 – osna ravnina
- 5 – dno sinklinale
- 6 – dno antiklinale
- 7 – jedro antiklinale
- 8 – erodirano teme antiklinale

Shematični prikaz sinklinale in antiklinale

sinklinálna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, nastala v sinklinali **PRIM.:** antiklinálna dolína
sinklinórij -a m *geomorf.* niz sinklinal, ki povzroča vbočeno strukturo v Zemljini skorji **PRIM.:** antiklinórij, géosinklinála, sinklinála
sinódski mésec -ega -a m *mat. geogr.* čas med dvema zaporednima istovrstnima Luninima menama, npr. od ščipa do ščipa, dolg 29 dni 12 ur 44 minut in 2 sekundi **S:** lunácija, lunárni mésec, Lúnin mésec **PRIM.:** drakónski mésec, koledárski mésec, zvézdni mésec
sinóptična kárta -e -e ž *kart.* → vreménski zemljevíd
sinusoídna projékcija -e -e ž *kart.* valjna kartografska projékcija, podobna nepravilni projekciji, pri kateri je srednji poldnevnik raven in pravokoten na ekvator, ki je od njega še enkrat daljši, vzporedniki so ravne črte, na srednjem poldnevniku med seboj enako oddaljene in vzporedne z ekva-

torjem, na te so nanesene pravilne razdalje med poldnevnik, s povezovanjem teh točk na zemljevidu so poldnevnik različno ukrivljene sinusoide, ki se končajo v obeh tečajih **S:** Flamsteed-Sansónova projékcija

sionízem -zma m *polit. geogr.* politično gibanje Judov v 19. stoletju, katerega cilja šta bila njihova naselitev v nekdanji domovini Palestini in ozaveščanje, da so narod

sipína -e ž *geomorf.* s tekočo vodo naplavljeni ali z vetrom nanasena akumulacija sipkega peska

GL: *geomorf.* eólska sipína, *geomorf.* parabólična sipína, *geomorf.* peščéna sipína, *geomorf.* srpašta sipína, *geomorf.* vétrna sipína

sípki snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* → néspríjéti snég

sírnica -e ž **1. agr. geogr.** živinorejska kmetija v gorskem svetu, načrtno nastala zaradi pospeševanja kolonizacije zlasti med 12. in 16. stoletjem, pri čemer je bila glavna dajatev zemljiškemu gospodu sir **S:** švájga **2. agr. geogr.** prostor za zorenje, hranjene sira

síromášenje méstnih središč -a -- --- s *geogr. nas.* umikanje, seljenje uslužnostnih dejavnosti, zlasti trgovine in obrti, iz starih mestnih jeder na mešno obrobje s cenejšim zemljiščem, boljše prometno povezanostjo, številnimi parkirišči, značilno za mnoga mesta v razvitih državah, kar povzroča razvojno stagnacijo ali celo nazadovanje središč, težave pri vzdrževanju stavb, v katere se marsikje naseljujejo revnejši socialni sloji prebivalstva

sístemátični méstni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* mestni tlóris, v katerem so hiše, ulice, ceste, trgi, zelene površine razporejeni po določenem sistemu, sistematičnem razporedu, npr. v obliki šahovnice, zvezdašto, krožno **S:** načrtni méstni tlóris **PRIM.:** nésístemátični méstni tlóris

sístem geográfskih znánosti -a -- -- m *spl. geogr.* idejna smer v geografiji, po kateri geografija ni enotna veda, ampak jo sestavlja vrsta specializiranih, sistemsko povezanih ved **PRIM.:** enótna geografija

sístem infield-outfield -a -- [ínfild áútífld] m (ang.) *agr. geogr., na Škotskem do 18. stol.* kmetijski sístem, pri katerem se intenzivno kmetuje na

majhnih, ograjenih zemljiških kosih v bližini kmetije, imenovanih infield, na bolj oddaljenih zemljiških, imenovanih outfield, pa se ob ekstenzivnem pašništvu odprta polja občasno obdelujejo po sistemu selilnega poljedelstva **S:** infield-outfield sistem

sistem kolobarjenja -a -- m *agr. geogr.* kolobarjenje, značilno za določeno območje, odvisno zlasti od stopnje razvitoosti agrotehnike in tradicije, ki skupaj z drugimi prvini določa kmetijski sistem

sistem póljske razdelitve -a -- -- m *agr. geogr.* prevladujoči tradicionalni način členitve vaškega zemljišča glede na značilne oblike parcel, nastal na podlagi kmetijskih značilnosti zgodovinskih obdobij in vrste kolonizacije, različnih kmetijskih sistemov in tradicije

sistem rábe tál -a -- -- m **1.** *agr. geogr.* prevladujoča oblika kmetijske rabe zemljišč na določenem območju, določena glede na zastopanost in razporeditev posameznih zemljiških kategorij, npr. njivska raba, travniška raba **2.** *agr. geogr.* prevladujoča oblika poljedelske rabe zemljišč na določenem območju, določena glede na zastopanost in razporeditev zlasti v kolobarjenje vključenih kulturnih rastlin na njivah, npr. žitna raba, okopavinska raba, krmna raba

sistemska geografija -e -e ž *spl. geogr.* idejna smer v geografiji, ki pojasnjuje svetovno dogajanje s stališča teorije o medsebojni povezanosti pojavov in procesov v geosferi

sistem várstva okólja -a -- -- m *var. okolja* → okoljevarstveni sistem

situacijski načrt -ega -a m **1.** *geogr. nas., plan.* prikaz novega objekta v odnosu do urbanističnega načrta, sestavni del lokacijske dokumentacije **2.** *geogr. nas., plan.* prikaz stavbe, naprave ali več tovrstnih objektov v odnosu do drugih objektov, naprav

síva gózdna pršt -e -e pršti ž *pedogeogr.* → grejzém

síva puščávská pršt -e -e pršti ž *pedogeogr.* → kserosól

sívica -e ž **1.** *geomorf.* síva morská glina oligocenske starosti **2.** *pedogeogr., zastar.* pršt síve barve

sizigiálna plíma -e -e ž *hidgeogr.* najvišja plima ob sizigiju **PRIM.:** kvadraturna plíma

sizígij -a m *mat. geogr.* medsebojni položaj Zemlje, Lune in Sonca ob ščipu in mlaju, ko štá Luna in Sonce v isti črti z Zemljo in se njuni privlačni sili seštevata **PRIM.:** kvadratúra

skálnata cistérna -e -e ž *geogr. krasa* v skalo izdolbena votlina za hranjenje vode

skálnata vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* vrtača na kraško razjedenem in pretrtem golem skalnatem površju visokogorskega krasa

skálna vóda -e -e ž *hidgeogr.* podzemna voda, ki zapolnjuje razpoke v kompaktnih, neprepustnih kamninah **S:** skálnica

skálnica -e ž *hidgeogr.* → skálna vóda

skální hřbet -ega -bta m *geogr. krasa* izboklina med dvema vdolbinama v živi skali, značilna za kraško površje

skální nós -ega nosú m nav. mn. *geogr. krasa* iz skalne stene ali pobočja štrleča izboklina v obliki nosu, ostanek rebra med žlebiči

skální nòž -ega nòža m *geogr. krasa* skalna oblika, ki kot ostanek izvotljevanja štrli v jamski prostor ali se pojavlja na škrapljašem površju visokogorskega krasa **S:** korozíjski nòž

skální podòr -ega -óra m **1.** *geomorf.* → podòr (1) **2.** *geomorf.* → podórno gradívo

skandínávská poledenítev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* celinska poledenitev, ki je v pleistoocenu pokrivala Skandinavijo in druga območja na severu Evrope

skánsen -a m *geogr. nas.* muzej na prostem, v katerem so razstavljeni najbolj tipični in najbolje ohranjeni objekti, načrtno izbrani in prešavljeni iz prvotnega okolja

skedènj -dnjá m **1.** *agr. geogr.* gospodarsko poslopje z delovnim prostorom zlasti za mlačev in s prostorom za shranjevanje sena, slame **2.** *geogr. krasa, ljud.* majhna, večinoma vodoravna kraška jama

skelét -a m *pedogeogr.* → skelétni délec

skelétna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt, v kateri je več kot 75 % skeletnih delcev, zato je zračna in zelo dobro prepušča vodo, vendar je v njej zelo malo hranilnih snovi

skelétni délec -ega -lca m nav. mn. *pedogeogr.* mineralni delec pršti s premerom več kot 2 mm **S:** skelét

skéner -ja m *kart.* → brálnik

skica odklóna magnetne igle -e -- -- -- ž *kart.* skica, ki prikazuje odklon magnetne igle od

zemljepisnega severa in njegovo letno spreminjanje

skica razporéda listov -e -- -- ž *kart.* skica, ki prikazuje razdelitev in označbe listov zemljevida določenega območja v istem merilu

skiofilna rastlina -e -e ž *biogeogr.* → senco-ljubna rastlina

skiofít -a m *biogeogr.* → sénčna rastlina

sklád skláda m *geomorf.* → kamninski sklád

sklád kmetijskih in gozdnih zemljišč skláda

-- -- -- -- m *agr. geogr., v Sloveniji* sklád za upravljanje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, v katerega je vključena nekdanja družbena posest, ki ima začasni status državne lastnine

skládni regionálni razvòj -ega -ega -ója m *plan.* uravnotežen prostorski in družbeno-gospodarski razvoj, ki temelji na načrtnih prizadevanjih za zmanjševanje razlik v gospodarski razvitoši in življenjskih razmerah med pokrajinami določene države ali večje upravne enote, preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi, ohranjanje poseljenosti na celotnem območju, pospeševanje razvoja okolju prijaznih gospodarskih dejavnosti, varovanje naravnih virov

skládno pobóčje -ega -a s **1.** *geomorf.* pobočje, skladno s kamninsko sestavo podlage, zložnejše v kamnini, ki je manj odporna proti eksogenim procesom, in štrmejše v bolj odporni kamnini **PRIM.:** nëskládno pobóčje (1) **2.** *geomorf.* pobočje, skladno z naklonom kamninskih skladov **PRIM.:** nëskládno pobóčje (2)

skladòvna míza -e -e ž *geogr. krasa* ostanek nekdanj sklenjene plasti kamnine, npr. apnenca, peščenjaka, v obliki gobe ali mize z ožjim podstavkom, nastal s selektivnim kemičnim in mehanskim preperevanjem **PRIM.:** kráška míza, podórna míza

GL: *geogr. krasa* kráška skladòvna míza, *geogr. krasa* podstávek skladòvne míze

skladòvna plòšča -e -e ž *geogr. krasa* → lášča

skladòvna vòda -e -e ž *hidgeogr.* → plastòvna vòda

skladòvnica odkladnín -e -- ž *geomorf.* debela plašt sedimentov, ki se postopoma nabira v geosinklinalah

skladòvno čèlo -ega -a s *geogr. krasa* čelo ene ali več kamninskih plasti v strukturnem laštastem reliefu, pogosto ledeniško zaobljeno

sklédašta vrtáča -e -e ž *geogr. krasa* vrtača s prečnim prerezom, podobnim skledi

sklénjena próga -e -e ž *agr. geogr.* → zemljiška próga

sklénjena vás -e vasi ž *geogr. nas.* vas, pri kateri so kmečki domovi postavljeni štrnjeno, v majhnih medsebojnih razdaljah **S:** štrnjena vás

sklénjeni permafrošt -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* obsežnejše sklenjeno območje permafrošta

sklénjeno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* podeželsko naselje s štrnjnimi, v določenem redu razvrščenimi stanovanjskimi in gospodarskimi poslopji **S:** štrnjeno nasélje **PRIM.:** grúčašto nasélje, nasélje s pravilnim tlórisom, občéšno nasélje

sklerofít -a m *biogeogr.* rastlina z usnjatimi vednozelenimi listi in debelo varovalno plastjo na površini povrhnjice, prilagojena življenjskim razmeram zlasti na območjih s sredozemskim podnebjem

skòk skòka m *geomorf.* del pobočja z močno povečano štrmino

GL: *geomorf.* dolínski skòk, *geomorf.* krníški skòk, *geomorf.* prelómni skòk, *hidgeogr.* slòj kémíčnega skóka, *hidgeogr.* slòj skóka, *hidgeogr.* slòj temperatúrnega skóka

skórja -e ž *geomorf.* preperela vrhnja plašt kamna ali skale, kemično enaka kot podlaga **PRIM.:** páтина

GL: *geomorf.* celínska skórja, *geomorf.* oceánska skórja, *geomorf.* Zémeljina skórja

skráb -a in scrub -a [skráb] m (ang.) *biogeogr.* značilno rastlinstvo na sušnih območjih Avstralije, med katerim prevladuje grmičevje

GL: *biogeogr.* múlgašti skráb, *biogeogr.* súhi skráb

skrilavost -i ž *geomorf.* značilen zlog kamnine oziroma mineralna sestava zloga, ki ni odvisen od plastovitosti kamnine, ampak od cepljivosti po vzporednih skrilavih ploskvah

skríti krás -ega -a m *geogr. krasa* → prikríti krás

skrótje -a s *geomorf.* zelo razčlenjeno, krušljivo in meštoma poraščeno skalnato pobočje

skulptúrni reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, izoblikovan neodvisno od geološke zgradbe, izključno z eksogenimi procesi **PRIM.:** strukturni reliéf

skupinski turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na pripravi utečenih turističnih potovanj za večje skupine ljudi s sorodnimi pogledi, pričakovanji, kar omogoča cenejšo organizacijo in ugodnejše cene za prevoze, prenočevanje, prehranjevanje, druge potrebe turistov **PRIM.:** individualni turizem, množični turizem

skúpna obláčnosť -e -i ž *klimatogeogr.* oblačnosť, pri kateri se upoštevatata oblačnosť in meglenost

skúpna višina snéžne odêje -e -e --- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* skupna višina zapadlega snega od površine snežne odeje do kopne podlage na vodoravnem površju **S:** absolutna višina snéžne odêje **PRIM.:** extrémna višina snéžne odêje, maksimalna višina snéžne odêje

skúpni pášnik -ega -a m *agr. geogr.* zemljišče z gospodarskimi poslopji in drugimi napravami, namenjeno za pašo živine, zlasti pašnik, košenica, ledina, planina ali nekultivirano zemljišče, nekdam v lašti agrarnih skupnosti

slabó razvíta pršť -- -e pršť ž *pedogeogr.* pršť v začetni fazi razvoja, z malo organskimi snovmi in slabo izoblikovanim profilom **S:** surôva pršť

sládka vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki vsebuje malo raztopljenih soli, do 1 g/dm³ **PRIM.:** pôslána vóda, slána vóda

sladkovóдно jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero s sladko vodo

slána -e ž *klimatogeogr.* kristali ledu na tleh ali na rastlinju, naštali s sublimacijo pare v ozračju

slána pršť -e pršť ž *pedogeogr.* pršť, ki vsebuje precej v vodi topnih soli **S:** halomórfna pršť **PRIM.:** solód, solončák, solóneč

slána puščáva -e -e ž *biogeogr.* puščava s slanimi prštimi, na redko porasla s slanoljubnimi rastlinami

slána stépa -e -e ž *biogeogr.* stépa s slanimi prštimi, porasla s slanoljubnimi rastlinami

slána vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda, ki vsebuje več kot 24,69 g raztopljenih soli na dm³ in

zamrzne pri največji gostoti **PRIM.:** pôslána vóda, sládka vóda

slánkašta vóda -e -e ž *hidgeogr.* → pôslána vóda

slánkašto jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z vodo, ki vsebuje od 1 ‰ do 25 ‰ soli **S:** mineralizírano jézero

sláno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero z vodo, ki vsebuje več kot 25 ‰ soli

slanoljúbna raštlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na slanih prsteh, zlasti ob morski obali, v slanih puščavah, stépah

slánost -i ž *hidgeogr.* stopnja koncentracije soli v morski in jezerski vodi, navadno izražena v g/l, g/dm³ ali promilih **S:** salinitéta

slanúša -e ž *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na slanih tleh ob morski obali, v solinah, slanih močvirjih, stépah, puščavah **S:** halófit

sláp -a m *hidgeogr., geomorf.* večja količina vode, ki v loku pada z višjega mešta na nižje zaradi reliefne stopnje na reki, potoku, pogošto na meji različno odpornih kamnin

GL: *hidgeogr.* ledeniški sláp

slapíšče -a s *hidgeogr.* rečna štruga z zaporednimi slapi **S:** šumelíšče

slátina -e ž *geogr. turizma, hidgeogr.* naravni vrelec z vodo, ki vsebuje raztopljene mineralne snovi, razmeroma veliko ogljikovega dioksida in se uporablja za pitje, zdravilne kopeli

slédênje kráške vóde -a --- s *geogr. krasa* ugotavljanje podzemnih povezav med ponorom in izvrom kraške vode, navadno z obarvanimi sledili **S:** bárvanje kráške vóde

slédílo -a s *geogr. krasa* sredstvo za ugotavljanje podzemnih vodnih tokov

sléme sleména s *geomorf.* enakomerno visoka in široka razpotegnjena vzpetina, navadno z blago zaobljenim in poraslim vršnim delom

GL: *geomorf.* glávno sléme, *geomorf.* štránsko sléme

sleménasto goróvje -ega -a s **1.** *geomorf.* gorovje z vidno slemenitvijo zaradi gubanja Zemljine skorje **2.** *geomorf.* gorovje s prevlado slemen in vmesnih dolin

slemenítev -tve ž *geomorf.* prevladujoča smer poteka slemen in drugih vzpetin v določenem gorovju, na določenem območju

GL: *geomorf.* álska slemenítev, *geomorf.* dínarska slemenítev

sleménska uravnáva -e -e ž *geomorf.* izhodiščna uravnava gorovja, po razčlenjevanju ohranjena samo v enakih višinah slemen **PRIM.:** vršna uravnáva

sleménski nívó -ega -ja m *geomorf.* uravnano površje oziroma po teoriji rečnega cikla ošatek uravnave na vrhu vzpetine **PRIM.:** terásni nívó, vršni nívó

sleménsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* razpotegnjeno razloženo naselje, postavljeno vzdolž prometnice na temenu slemena, značilno za gričevja severovzhodnega in vzhodnega dela Slovenije

slépa dolína -e -e ž *geogr. krasa* rečna dolina s štrmim zaključnim pobočjem v karbonatni kamnini, kjer voda ponika **PRIM.:** pôlslépa dolína, zatrépná dolína

slépo jézero -ega -a s *hidgeogr.* → kônčno jézero

slépo ústje -ega -a s *hidgeogr.* kraj, kjer se reka porazgubi v tleh

slík -a m *hidgeogr.* zrcalno gladka ploskev na vzvalovljeni vodni gladini

slòj kémičnega skóka slôja -- -- m *hidgeogr.* → kemoklína

slòj skóka slôja -- m *hidgeogr.* sloj jezerske vode, v katerem se navpični gradienti temperature, slanosti, gostote zaradi vetrovnega ali konvekcijskega mešanja hitro spremenijo

GL: *hidgeogr.* slòj kémičnega skóka, *hidgeogr.* slòj temperatúrnega skóka

slòj temperatúrnega skóka slôja -- -- m *hidgeogr.* → termoklína

slovénska izséljenska skúpnošt -e -e -i ž **1. polit. geogr.** vsaka od slovenskih etničnih skupnosti, katere pripadniki se zaradi ekonomskih ali/in političnih migracij naselijo v drugih državah, zlasti Zahodne Evrope, Severne in Južne Amerike, v Avstraliji **2. polit. geogr.** pripadniki slovenske etnične skupnosti kot zgodovinski izseljenci na Hrvaškem

slovénska manjšína -e -e ž *polit. geogr.* avtohtona manjšina, ki jo sestavljajo pripadniki slovenskega naroda, živeči v Avstriji, Italiji, Madžarski in Hrvaški

slum -a [slám] m (ang.) **1. geogr. nas., mednarodno** → barákarsko nasélje **2. geogr. nas.** bara-

karsko naselje v obmeštjih velikih mešt v anglosaškem okolju **S:** shanty town, squatter settlement **PRIM.:** barriada, básti, bidonville, callampa, favéla, gacekondu, jacale, rancho, tugúrio, villa miseria

slumizácija -e [slamizácija] ž *geogr. nas.* proces nastajanja, širjenja slumov, značilen za nerazvite države in države v razvoju

smóg -a m *klimatogeogr.* zelo onesnažen zrak z zmesjo dima, megle in polutantov, ki nastaja zlasti ob hladnem in vlažnem vremenu v zračni plašti s toplotnim obratom nad meštom

smónica -e ž *pedogeogr.* prst na matični podlagi, ki vsebuje več kot 30 % zlasti montmorilonitne glin, navlažena črne ali temnosive barve

smřk -a m *geogr. krasa, ljud.* → sífón

smřtnošt -i ž *demogeogr.* → umrljívost

smúčarski cénter -ega -tra m *geogr. turizma* → smúčarsko središče

smúčarsko središče -ega -a s *geogr. turizma* naselje z ustreznimi naravnimi razmerami in infrastrukturnimi napravami za rekreacijo, športna tekmovanja na snegu, zlasti za alpsko smučanje **S:** smúčarski cénter **PRIM.:** zřmskošpórtno središče

snég snegá m **1. klimatogeogr.** padavina v obliki bolj ali manj sprijetih, različno oblikovanih ledenih kristalov, izjemoma zrn **2. klimatogeogr.** → sněžna odéja

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* júžni snég (1, 2), *klimatogeogr., hidgeogr.* klóžasti snég, *hidgeogr., klimatogeogr.* mēja véčnega snegá, *klimatogeogr., hidgeogr.* môkri snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* nabíti snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* napháni snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* napíhani snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* nèsprijéti snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* plôvni snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* polsténi snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* poročílo o stánju snegá in sněžne odéje, *klimatogeogr., hidgeogr.* púhašti snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* ráhli snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* sípki snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* sprijéti snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* súhi snég (1, 2), *klimatogeogr., hidgeogr.* utřjeni snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* véčni snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* víšina nôvozapádnega snegá, *hidgeogr.* zeléni snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* zřnati snég, *klimatogeogr., hidgeogr.* Žíví snég

snegolòm -ôma m *klimatogeogr., biogeogr.* polom drevja, vej zaradi obtežitve z novozapadlim snegom

sněžišče -a s *klimatogeogr., hidgeogr.* večja zaplata snežne odeje, ki se obdrži dolgo v pomlad ali poletje

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* trájno sněžišče

sněžna bilánca -e -e ž *hidgeogr.* razmerje med debeljenjem snežne odeje zaradi sneženja, vejavice in njenim kopnenjem zaradi tajanja, izhlapevanja

sněžna brózga -e -e ž *klimatogeogr.* voden, shojen sneg **S:** plúndra

sněžna jáma -e -e ž *geogr.* krasa kraška jama z večjim vhodom, v kateri se dolgo v poletje ohranja sneg

sněžna mēja -e -e ž **1.** *klimatogeogr., hidgeogr.* nadmorska višina, nad katero se na ravnem, nezasenčenem površju čez vse leto ohranja štrnjena snežna odeja **S:** mēja večnega snegá **2.** *klimatogeogr., hidgeogr.* nadmorska višina, nad katero poleti obležijo posamezne snežne krpe

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* dejánska sněžna mēja, *klimatogeogr., hidgeogr.* geográfska sněžna mēja, *klimatogeogr., hidgeogr.* klimátska sněžna mēja, *klimatogeogr., hidgeogr.* orográfska sněžna mēja, *klimatogeogr., hidgeogr.* podnébna sněžna mēja, *klimatogeogr., hidgeogr.* sezónska sněžna mēja

sněžna odēja -e -e ž *klimatogeogr., hidgeogr.* sloj snega na površju, ki nastane zaradi sneženja in vetrnega nanašanja snega, lahko v več plasteh, ki so pozneje izpostavljene zunanjim dejavnikom, npr. dežju, sončnemu obsevanju, in procesom, npr. topljenju, spreminjanju v površinski srež **S:** snég (2)

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* absolútna višina sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* debelína sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* ekstrémna višina sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* maksimálna višina sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* poročílo o stánju snegá in sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* povpréčna višina sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* preobrázba sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* razvój sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* skúpna višina sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* števílo dní s sněžno odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.*

trájanje sněžne odėje, *klimatogeogr., hidgeogr.* višina sněžne odėje

sněžna plášt -e plaší ž **1.** *hidgeogr.* plášt snega, ki se po vsaj eni lastnosti razlikuje od snega v plasteh, na katere meji **2.** *hidgeogr.* plášt snega, ki nastane ob enem sneženju, obdobju vejavice

sněžna plôha -e -e ž *klimatogeogr.* nenadno močno kratkotrajno sneženje, ki ga pogosto spremlja veter

sněžna retínenca -e -e ž *hidgeogr.* zamuda v vodnem odtoku zaradi zadrževanja vode v snežni odeji

sněžna stréha -e -e ž *hidgeogr.* → opášť

sněžnica -e ž *hidgeogr.* voda iz topeče se snežne odeje

sněžni métež -ega -a m *klimatogeogr.* močno sneženje ob močnem vetru, ki raznaša sneg s površine snežne odeje **S:** métež, vějavica (1)

sněžni odlòm -ega -ôma m *hidgeogr.* mesto na pobočju, kjer je snežna odeja odlomljena, pretrgana

sněžni pás -ega pasú m *biogeogr.* najvišji med višinskimi rastlinskimi pasovi v gorovjih zmernih širin, ki se pojavlja nad podnebno snežno mejo **S:** nivální pás **PRIM.:** górski pás, nížínski pás, visokogórski pás

sněžni pláz -ega plazú m *hidgeogr.* snežna gmota, ki se na štrmini loči, odrta od celote in zdrsne navzdol **S:** lavína (2)

GL: *hidgeogr.* maksimální obsèg sněžnega plazú

sněžni režím -ega -a m *hidgeogr.* enostavni rečni režim, ki ga uravnava zlasti taljenje snežne odeje, zato je v naših razmerah vodni višek v času najbolj izdatnega topljenja snega na prehodu iz pomladi v poletje, nižek pa zaradi snežne retinence pozimi **S:** nivální režím **PRIM.:** děžní režím, ledeníški režím (2)

GL: *hidgeogr.* děžno-sněžní režím, *hidgeogr.* ledeníško-sněžní režím

sněžníška krnica -e -e ž *geomorf.* krnica, nastala zaradi denudacijskega in transportnega delovanja snega **PRIM.:** ledeníška krnica

sněžní visokogórski krás -ega -ega -a m *geogr.* krasa → nivální visokogórski krás

sněžní zamět -ega -éta m *hidgeogr., klimatogeogr.* debelejša plášt snega, ki jo namede, nanese veter

sněžno brězno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, v katerem se dolgo v poletje ohranja sneg

sněžno-děžni režim -ega -a m *hideogr.* sestavljeni rečni režim, ki ga uravnavajo zlasti taljenje snežne odeje in nekoliko manj dežne padavine, zato je v naših razmerah glavni vodni višek pozno spomladi in drugotni višek pozno jeseni, glavni nižek pozimi, drugotni nižek pa poleti **S**: nívopluviálni režim **PRIM.:** děžno-sněžni režim

sněžno-ledeniški režim -ega -a m *hideogr.* sestavljeni rečni režim, ki ga uravnavata zlasti taljenje snežne odeje in nekoliko manj taljenje ledenikov, zato je v naših razmerah glavni vodni višek spomladi in drugotni višek poleti, glavni nižek pozimi, drugotni nižek pa jeseni **S**: nívoglaciálni režim **PRIM.:** ledeniško-sněžni režim

sněžno satóvje -ega -a s *hideogr.* → talílina pónvica

snóvna bilánca okólja -e -e -- ž *var. okolja* razmerje med vnosi snovi v okolje in iznosi iz njega, ki kaže stanje določenega okolja, ravnovesje v njem **PRIM.:** ekolóška bilánca, energijska bilánca okólja

snóvni pretók -ega -óka m *pokr. ekol.* → éko-sistémsko króženje snoví

SO₂ -- [esodvá] m neskl. krajšava *var. okolja* žveplov dioksid

sociálna geografíja -e -e ž *spl. geogr.* veja družbene geografije, ki proučuje in določa prostorske sisteme družbenih struktur, njihove sestavine in prostorsko pomembne procese

sociálna mobilnosť prebiválstva -e -i -- ž **1. demogeogr.** → vertikálna mobilnosť prebiválstva **2. demogeogr.** prehajanje posameznikov, socialnih skupin ali družbenih slojev v druge družbene sloje

sociálna várnost -e -i ž *spl. geogr.* varovanje zdravja in blaginje, s katerim je posamezniku, družini npr. ob brezposelnosti, bolezni, nezmožnosti za delo, starosti, ovdovelosti zagotovljeno zadovoljevanje družbeno priznanih življenjskih potreb

sociálni darvinizem -ega -zma m *polit. geogr.*, v *klasični politični geografiji* načelo, po katerem država, pojmovana kot na prostor vezan organizem, za svojo rast potrebuje vedno večje ozemlje, zato se z drugimi državami

bojuje za pridobitev dodatnega življenjskega prostora **PRIM.:** življénjski próstor (2)

sociálni prělog -ega -a m *agr. geogr.* prelog zaradi socialne preseljitve lastnika kmetijskega zemljišča, ki se ne ukvarja več s kmetovanjem **PRIM.:** ekonómški prělog, funkcijski prělog, téhnični prělog

sociálno-ekonómška kárta -e -e ž *kart.* → družbeno-gospodárski zemljevíd

sociálno-ekonómška strúktúra prebiválstva -e -e -- ž *demogeogr.* sestava prebivalstva glede na zaposlenost, dejavnost zaposlitve, poklic, položaj v poklicu **S**: družbeno-gospodárska sestáva prebiválstva, sócioekonómška strúktúra prebiválstva

sociálno okólje -ega -a s *spl. geogr.* → družbeno okólje (2)

sociálno skrbstvo -ega -a s *spl. geogr.* dejavnost, s katero se življenjsko ogroženim, za samostojno življenje nezmožnim osebam zagotavlja materialna pomoč in pomoč pri njihovem usposabljanju za življenje, delo, ki jo izvajajo npr. centri za socialno delo, socialnovaršveni in vzgojni zavodi, domovi za ostarele

sociálnost -i ž *biogeogr.* → zádužnosť

sócioekonómška strúktúra prebiválstva -e -e -- ž *demogeogr.* → sociálno-ekonómška strúktúra prebiválstva

sociotóp -a m **1. spl. geogr.** najmanjša prostorska enota z enako družbeno sestavo **2. spl. geogr.** najmanjša prostorska enota z enakimi razmerami za družbeni razvoj

sódavo jézero -ega -a s *hideogr.* → hídrokarbonátno jézero

sodóbná indústrija -e -e ž *ind. geogr.* indústrija, pri kateri se pri predelavi surovin v polizdelke in izdelke množično uporabljajo stroji in vodene naprave, nenehno uvajajo novi oziroma izpopolnjujejo obstoječi izdelki, namenjeni bližnjim in oddaljenim trgov

sodóbní prělog -ega -a m *agr. geogr.* vsak od prelogov na kmetijskih zemljiščih, ki ostajajo neobdelana zaradi socialnih, psevdosocialnih, gospodarskih, konjunktturnih, delovnih ali/in gradbenih razlogov **PRIM.:** ekonómški prělog, funkcijski prělog, sociálni prělog

sódra -e ž *klimatogeogr.* padavina v obliki pro-

sojnih, trdih ledenih zrn s premerom manj kot 5 mm, ki ob padcu odskakujejo od tal

sofión -a m (ital. soffione) *geomorf.* izviri vroče vodne pare s temperaturo več kot 200 °C, v kateri je razredčena borova kislina, znamenje ugašajoče vulkanske dejavnosti **PRIM.:** fumaróla, gejzír, moféta, solfatára

soglásje -a s *geogr. nas., plan.* uradni akt pristojnega organa ali pooblaščenega strokovnega organizacije, s katerim ta izraža, da se strinja s predlaganim posegom v prostor

solariméter -tra m *klimatogeogr.* → heliográf

solárna elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* → sónčna elektrárna (1, 2)

solárna energíja -e -e ž **1.** *klimatogeogr.* → sónčna energíja (1) **2.** *ind. geogr.* → sónčna energíja (2)

solárna konstánta -e -e ž *klimatogeogr.* moč Sončevega sevanja pravokotno na vrhu Zemljinega ozračja in pri povprečni oddaljenosti Zemlje od Sonca, katere vrednost znaša 1370 W/km² ± 2 %

solárni klimátski pás -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* → solárni podnébni pás

solárni koledár -ega -ja m *mat. geogr.* koledar, ki temelji na navideznem letnem gibanju Sonca okrog Zemlje **PRIM.:** lunárni koledár, lúnisolárni koledár

solárni podnébni pás -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnébni pas, določen glede na dnevno količino sončnega obsevanja in nočnega dolgovalovnega izžarevanja Zemlje, kar odločilno vpliva na razporeditev in potek zračne temperature **S:** solárni klimátski pás **PRIM.:** vlážnoštni podnébni pás

GL: *klimatogeogr.* ekvatoriálni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* polárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbpolárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* zmérno tópli solárni podnébni pás

solfatára -e ž *geomorf.* reža na površju Zemlje, skozi katero uhajajo žvepleni plini in vodna para s temperaturo med 100 in 250 °C, znamenje ugašajoče vulkanske dejavnosti **PRIM.:** fumaróla, gejzír, moféta, sofión

solifluidálni horizónt -ega -a m *geomorf.* horizont s solifluidno teksturo

solifluidna tekstúra -e -e ž *geomorf.* tekstura, značilna za usedline, nastale s soliflukcijo

soliflúkcija -e ž *geomorf.* zelo počasno premikanje, polzenje z vodo prepojene, poleti odvajane preperinske plasti po pobočju navzdol, značilno za polarna in subpolarna območja ter periglacialna visokogorja

soliflúkcíjska terása -e -e ž *geomorf.* manjša polica, nastala s soliflukcijo

solína -e ž nav. mn. *hidgeogr.* plitev bazen za pridobivanje soli zlasti iz morske vode, v katerem slana voda poštopoma izhlapeva, tako da oštane na dnu le še sol

solínarstvo -a s *hidgeogr.* dejavnost, ki se ukvarja s pridobivanjem soli v solinah

solna dóma -e -e ž *geomorf.* → diapír

solna tektónika -e -e ž *geomorf.* premiki geoloških plasti, ki jih povzročajo solne kamnine

solni čók -ega čóka m *geomorf.* → diapír

solni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras v plasti soli

solno preperévanje -ega -a s *geomorf.* mehansko preperevanje zaradi kristalizacije mineralnih snovi ob izhlapevanju vode **PRIM.:** temperatúrno preperévanje, zmrzálno preperévanje

solód -a m *pedogeogr.* slana prst z znaki psevdoglejevanja, nastala iz solonca po dolgotrajnem izpiranju in odlaganju različnih snovi

solončák -a m *pedogeogr.* slana prst z več kot odstotkom soli, ki se pojavlja v profilu do globine 125 cm ali kot skorja na površju

solónec -nca m *pedogeogr.* prst s štebrasto ali prizmatično oblikovanim natrijevim iluvialnim horizontom v profilu, v katerem je adsorbirano več kot 15 % natrijevih ionov

solstícij -a m *mat. geogr.* → Sónčev obrát

solstícijska tóčka -e -e ž *mat. geogr.* ena od dveh točk Sončevega obrata, v katerih je Sonce najbolj oddaljeno od nebesnega ekvatorja

solzájni žlebič -ega -íča m *geogr. krasa* posamezen žlebič ali makrožlebič, ki nastane zaradi dolgotrajnejšega odtekanja manjše količine vode iz lezike

sóma -e ž *geomorf.* nov, praviloma majhen vulkanski štožec v kalderi, ki nastane z obnovljeno vulkansko dejavnostjo, pri čemer se lahko preštavi tudi os kamina

sòméstje -a s *geogr. nas.* → konurbácija (1, 2)

somórna vóda -e -e ž *hidgeogr.* → somórnica
somórnica -e ž *hidgeogr.* voda, ki nastane zaradi mešanja sladke in slane vode **S:** brákična vóda, somórna vóda

sònarávni razvòj -ega -òja m *var. okolja* razvoj človeške družbe, zlasti gospodarski, skladen z naravo, pokrajino, njuno zmogljivostjo **PRIM.:** trájnoštni razvoj, trájnoštni sònarávni razvoj

sònarávni turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, skladen z obiskano naravo, pokrajino, njuno zmogljivostjo, pri katerem individualni gošnje spoštujejo značilnosti okolja in se jim prilagajajo **S:** ékoturizem

sònarávno kmetovánje -ega -a s *agr. geogr.* → integrálno kmetovánje

Sónčev mřk -ega -a m *mat. geogr.* občasna zatemnitev Sonca, ki se pojavi, kadar je natančno na zveznici Sonce–Zemlja ali v njeni neposredni bližini Luna, ki deloma ali v celoti prekrije Sončevo ploskev

Sónčev obrát -ega -áta m *mat. geogr.* čas, ko Sonce na svoji navidezni poti okrog Zemlje na severni polobli doseže najvišjo točko nad obzorjem poleti (poletni obrat) in najnižjo točko nad obzorjem pozimi (zimski obrat), zato štá dan in noč najdaljša oziroma najkrajša, na južni polobli pa glede na severno poloblo najnižjo točko poleti in najvišjo pozimi **S:** solšćicij **PRIM.:** enakonóčje

GL: *mat. geogr.* polétni Sónčev obrát, *mat. geogr.* zímski Sónčev obrát

sónčna elektrárna -e -e ž **1. ind. geogr.** elektrárna, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišća energija Sončevega sevanja s pomočjo sončnih celic **S:** solárna elektrárna **PRIM.:** hídroelektrárna, tẽrmoelektrárna, vétrna elektrárna **2. ind. geogr.** termoelektrárna, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišća toplotna energija vodne pare, pridobljene iz energije Sončevega sevanja s sončnimi kolektorji **S:** solárna elektrárna **PRIM.:** géotermálna elektrárna, jẽdrska elektrárna, plínska elektrárna

sónčna energija -e -e ž **1. klimatogeogr.** energija, ki pride do Zemljinega ozračja s Sonca, nakar se v ozračju pretvarja v druge energije, sproža globalna in krajevna gibanja, tokove, procese in pojave v ozračju, na Zemljinem površju **S:** solárna energija (1) **2. ind. geogr.** tehnično upo-

rabna sevalna energija, neposredno pridobljena s pomočjo sončnih zbiralnikov, sončnih celic, v sončnih elektrarnah tudi posredno iz Sončnega sevanja **S:** solárna energija (2)

sónčno obsévanje -ega -a s *klimatogeogr.* sevanje Sončeve svetlobe na določeno površino **sopárica** -e ž *klimatogeogr.* vroč in vlažen zrak, ki zaradi premajhnega izhlapevanja povzroča neugodno počutje

soséska -e ž **1. geogr. nas.** zaokrožen stanovanjski del v meštu z objekti, potrebnimi za vsakdanje življenje **2. geogr. nas.** temeljna enota organizirane skupnosti štanovalcev v meštu **3. demogeogr.** skupnošt prebivalcev z določenimi skupnimi pravicami in dolžnostmi **sotéska** -e ž *geomorf.* ozka dolina brez širše aluvialne ravnice in s štrmim, visokim pobočjem **PRIM.:** déber, grápa, kánjon, víntgar

sovdán -a m *geomorf., ljud., na Primorskem* → flíš

sovhóz -a m (rus. sovhoz *sovjetskoe hozjajstvo*) **1. agr. geogr.** kolektivni kmetijski sistem, nastal po I. svetovni vojni v nekdanji Sovjetski zvezi z razlastitvijo cesarske, fevdalne in cerkvene veleposesti, pri čemer so bila vsa delovna sredstva v lašti države, kmetijski delavci pa so bili za svoje delo plačani z denarjem **PRIM.:** kolhóz (1) **2. agr. geogr.** na novo ustanovljeno socialistično kmetijsko naselje s sovhoznim kmetijskim sistemom, zgrajeno tako, da so sredi naselja uprava, lope za kmetijske stroje, delavnice in predelovalni obrati, okrog njih pa zlasti večštanovanjska bivališća kmetijskih delavcev **PRIM.:** kolhóz (2)

sovódenj -dnji ž *hidgeogr., geomorf.* sotočje več rek in rečnih strug

sožítje -a s *biogeogr.* skupno življenje dveh različnih organizmov, pri katerem imata oba koristi **S:** simbióza

spálna vás -e vasí ž *geogr. nas.* prvotno kmečko podeželsko naselje, v katerem prebivajo redki kmetje in številni dnevni migranti, zaposleni v bližnjih zaposlitvenih središčih

spálno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje znotraj območja dnevne migracije določenega središća, navadno brez pomembnejših centralnih funkcij in ustanov, v katerem ljudje le prebivajo, na delo pa odhajajo v bližnje mešto ali v več okoliških zaposlitvenih središč

- specializirana lúka** -e -e ž *geogr. prometa* → specializirano pristanišče
- specializirani terminal** -ega -a m *geogr. prometa* terminal v pristanišču z objekti in napravami za sprejem, odpravo, pretovor samo določene vrste blaga, npr. za razsuti tovor, tekoča goriva, avtomobile
- specializirano pristanišče** -ega -a s *geogr. prometa* pristanišče z objekti in napravami za pretovarjanje, skladiščenje določenega blaga, za njegovo predelavo in dodelavo **S**: specializirana lúka
- speciálka** -e ž *kart.* topografski zemljevid v merilu do 1 : 50.000
- speciálna kárta** -e -e ž *kart.* → speciálni zemljevid
- speciálni zemljevid** -ega -a m *kart.* zemljevid, ki podrobneje prikazuje določeno tematiko, vsebino **S**: speciálna kárta **PRIM.**: splošni zemljevid, temátski zemljevid
- specifična gostôta** -e -e ž *agr. geogr.* agrarna gostota, ki izraža razmerje med površino vseh razpoložljivih obdelovalnih zemljišč in številom prebivalcev v določeni pokrajini ali državi, navadno izražena v arih na prebivalca **PRIM.**: fiziološka gostôta, kmetijska gostôta, poljedélska gostôta
- specifična regionalizácija** -e -e ž *spl. geogr.* delitev določenega ozemlja, območja na podlagi prevladujoče prvine, pojava, procesa **PRIM.**: kompleksna regionalizácija
- specifična stôpnja umrljivosti** -e -e -- ž *demogeogr.* umrljivost posameznih skupin prebivalstva, zlasti glede na starost, spol
- specifična toplôta** -e -e ž *klimatogeogr.* potrebna količina toplote, da se kilogram določene snovi segreje za eno stopinjo Celzija
- specifična vlažnost** -e -i ž *klimatogeogr.* vlažnost zraka, izražena v gramih vodne pare na kilogram vlažnega zraka **PRIM.**: absolutna vlažnost, rélativna vlažnost
- specifični vòdni odtòk** -ega -ega -óka m *hidogeogr.* količina odtekle vode z določene površine v določeni časovni enoti, navadno izražena v l/s/km² **S**: módul pretóka (2)
- spéči ognjenik** -ega -a m *geomorf.* → spéči vulkán
- spéči vulkán** -ega -a m *geomorf.* vulkan v fazi dolgotrajnega mirovanja, ki lahko tudi po večstoletnem premoru nenadoma spet postane dejaven **S**: spéči ognjenik **PRIM.**: aktivni vulkán, delujoči vulkán, ugásli vulkán
- spéleobiologija** -e ž *geogr. krasa* del biologije, ki proučuje žive organizme v okolju kraškega podzemlja **S**: *geogr. krasa* biospeleologija
- speleológ** -a m *geogr. krasa* znanstvenik, ki raziskuje kraške jame **S**: jamoslôvec
- speleologíja** -e ž *geogr. krasa* veda o kraških jamah **S**: jamoslôvje
- GL**: *geogr. krasa* biospeleologija
- spíranje** -a s *agr. geogr.* odplakovanje drobnih delcev na Zemljinem površju z vodo, zlasti deževnico **PRIM.**: ploskòvna erozija
- GL**: *geomorf.* ploskòvno spíranje, *pedogeogr.* spíranje prští
- spíranje prští** -a -- s *pedogeogr., neuštr.* → izpíranje prští
- splavárstvo** -a s *agr. geogr.* dejavnost, ki se ukvarja s prevozom v splave povezanega lesa po rekah na dolge razdalje, pri nas značilna za obdobje od konca 13. stoletja do začetka 2. svetovne vojne **PRIM.**: plávljenje lesá
- splošna geografíja** -e -e ž *spl. geogr.* temeljni del geografije o zakonitostih in značilnostih, ki so skupne vsem geografskim pojavom na celotnem Zemljinem površju **S**: óbča geografíja **PRIM.**: regionalna geografíja
- splošna kárta** -e -e ž *kart.* → splošni zemljevid
- splošna podnébna pasovitost** -e -e -i ž *klimatogeogr.* pasovitost, izvedena z upoštevanjem več podnebnih dejavnikov **PRIM.**: enostávna podnébna pasovitost
- splošna regionalizácija** -e -e ž *spl. geogr.* → kompleksna regionalizácija
- splošni géomorfolóški zemljevid** -ega -ega -a m *geomorf., kart.* zemljevid, ki prikazuje poglobitve reliefne oblike in geomorfološke procese **PRIM.**: temátski géomorfolóški zemljevid
- splošni zemljevid** -ega -a m *kart.* zemljevid v različnih merilih, ki prikazuje vse bistvene prvine določenega območja **S**: splošna kárta **PRIM.**: speciálni zemljevid, temátski zemljevid
- GL**: *geomorf., kart.* splošni géomorfolóški zemljevid
- spodmòl** -óla m **1. geogr. krasa, geomorf.** kratka,

skoraj vodoravna votlina z visoko previsno steno na vohu **S**: abrí **2. geomorf.** previs na morskí, redkeje jezerskí obalí, kí ga ústvari erozijsko delovanje valov **3. geogr. krasa, geomorf., ljud., na Pivkí** kraška jama

spódnja gózdna mēja -e -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere glede na najnižjo nadmorsko višino zaradi sušnosti v gorah tropskega, subtropskega pasu še uspeva gozd **PRIM.:** zgórnja gózdna mēja

spódnja kulminácija -e -e ž *mat. geogr.* najnižja točka, kí jo doseže nebesno telo pri prehodu čez poldnevnik **PRIM.:** zgórnja kulminácija

spódnja mēja permafrošta -e -e -- ž *hidgeogr., geomorf.* globina, do katere sega permafrost **PRIM.:** zgórnja mēja permafrošta

spódnja mēja sneženja -e -e -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* spodnja vrednost razpona nadmorske višine, nad katero ob padavinah večinoma sneži **PRIM.:** višinska mēja sneženja, zgórnja mēja sneženja

spódnje déltne plaští -ih -ih -- ž mn. *geomorf.* spodnji del deltne sekvence, kí ga sestavljajo malo nagnjene plaští **PRIM.:** srédnje déltne plaští, zgórnje déltne plaští

spódnji nivální pás visokogórskega krása -ega -ega pasú -- -- m *geogr. krasa* spodnji del pasu golega visokogorskega krasa, tik nad gozdno mejo, kjer se še ne kažejo močnejši vplivi mehanskega preperevanja **S:** súbnivální krás **PRIM.:** zgórnji nivální pás visokogórskega krása

GL: *geogr. krasa* spódnji prehódní pás visokogórskega krása na gózdni měji

spódnji prehódní pás visokogórskega krása na gózdni měji -ega -ega pasú -- -- -- -- m *geogr. krasa* pas visokogorskega krasa med zgornjo gozdno in drevesno mejo, za katerega so značilne površinske kraške oblike, nastale zaradi nekdanje rastlinske in pršene odeje

spódnji réčni tók -ega -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* del vodnega toka pred izlivom reke v morje, večje jezero, praviloma z majhnim štrmcem, območje odlaganja rečnega tovara **S:** spódnji vódní tók **PRIM.:** srédnji réčni tók, zgórnji réčni tók

spódnji vódní tók -ega -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* → spódnji réčni tók

spokórník -a m *hidgeogr.* štebričašta razjeda v

snegu, firnu ali ledu, kí zaradi sublimacije nastaja na prisojeh zlašti v visokih gorovjih blizu ekvatorja **S:** penitènt

spólna sestáva prebivalštvá -e -e -- ž *demo-geogr.* razmerje med ženskami in moškimi v določeni državi, pokrajini, naselju, kí je ena od temeljnih lastnosti prebivalstva in dejavnikov njegovega razvoja

spolovínarštvó -a s *agr. geogr.* → kolonát

spomeník oblikováne naráve -a -- -- m *var. okolja* antropogeno oblikovan del narave, kí je zaradi naravnih, eštetskih značilnosti, kulturnega, znanstvenega pomena zavarovan z ustreznim režimom, npr. park, botanični vrt, drevored **PRIM.:** narávni spomeník

spomladánsko enakonóčje -ega -a s *mat. geogr.* → pomladánsko enakonóčje

spoznávni zemljevíd -ega -a m *kart.* zemljevid, izdelan na podlagi prostorske predstave človeka o legi in razprostranjenosti posameznih pojavov **S:** mentálna kárta, predstávni zemljevíd

sprejémnik -a m *var. okolja* vodno telo, npr. reka, jezero, morje, v katerega odvodniki dovajajo vodo **S:** recipiènt **PRIM.:** odvódník

spremenljívo súšno-vlážno podnébje -- -ega -a s *klimatogeogr.* → obdóbnó vlážno podnébje

sprijéta moréna -e -e ž *geomorf.* morena, katere delci so zaradi štarosti sprijeti **S:** cementírana moréna

sprijéti snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* snežna odeja, v kateri so kristali, zrnca rahlo do močno sprijeti, vezani **S:** sanínec, utrjeni snég **PRIM.:** nèsprijéti snég

spríemek -mka m *geomorf.* → bréča

sprštenína -e ž *pedogeogr.* humus, nastal iz dobro razkrojenega, s hranili bogatega opada zlašti s pomočjo bakterij, deževnikov, kí je precej enakomerno pomešan z anorganskimi snovmi nevtralne do slabo kisle reakcije **S:** blá-gi húmus, múl húmus **PRIM.:** prhlína, trhlína

squatter settlement -- -enta [skvóter setəlmənt -əntə] m (ang.) *geogr. nas.* → slum (2)

srebrní oblák -ega -a m *klimatogeogr.* srebrnkašt oblak v ionosféri, na višini med 75 in 90 km, kí naštane z vezavo vodne pare in ledenih kristálčkov na prašne delce medplanetarne snóvi, opazen le v mraku

središče -a s *geogr. nas.* → centralno naselje

središče lokalnega poména -a -- -- s *geogr. nas.*, v *Sloveniji*, v *omrežju centralnih naselij kraj* z najnižjo stopnjo centralnosti, temeljno prometno in informacijsko infrastrukturo, temeljno oskrbo z dobrinami in uslugami, praviloma središče lokalne samouprave **S**: lokalno središče **PRIM.**: središče mednarodnega poména, središče medobčinskega poména (2), središče nacionalnega poména (2), središče regionalnega poména (2)

središče mednarodnega poména -a -- -- s *geogr. nas.*, v *Sloveniji*, v *omrežju centralnih naselij kraj* z najvišjo stopnjo centralnosti, mednarodno pomembno prometno vozlišče, s sedeži najpomembnejših gospodarskih, poslovnih, visokošolskih in raziskovalnih organizacij, finančnih, upravnih, zdravstvenih, sodnih in kulturnih ustanov, ki so pomembne za celotno državo in so del mednarodnega omrežja mest **S**: državno središče **PRIM.**: središče lokalnega poména, središče medobčinskega poména (2), središče nacionalnega poména (2), središče regionalnega poména (2)

središče medobčinskega poména -a -- -- s **1. geogr. nas.** centralno naselje, ki z javnimi funkcijami, dobrinami in uslugami oskrbuje prebivalstvo v neposrednem zaledju z manj kot 20.000 prebivalci **PRIM.**: središče nacionalnega poména (1), središče regionalnega poména (1) **2. geogr. nas.**, v *Sloveniji*, v *omrežju centralnih naselij kraj* z nizko stopnjo centralnosti, manjše prometno vozlišče z oskrbo in storitvami, namenjenimi manjši, navadno naravno ali funkcijsko zaokroženi pokrajini, praviloma sedež nekdanje občine, zdajšnje upravne enote **S**: medobčinsko središče **PRIM.**: središče lokalnega poména, središče mednarodnega poména, središče nacionalnega poména (2), središče regionalnega poména (2)

središče nacionalnega poména -a -- -- s **1. geogr. nas.** centralno naselje, ki z družbeno in gospodarsko infrastrukturo, javnimi dejavnostmi in javnimi funkcijami na nacionalni ravni, s specializiranimi dobrinami najvišjega pomena, specializiranimi uslugami oskrbuje prebivalstvo velikega dela ali celotne države, pomembno zaposlitveno središče, katerega

vplivno območje ima več kot 150.000 prebivalcev **PRIM.**: središče medobčinskega poména (1), središče regionalnega poména (1) **2. geogr. nas.**, v *Sloveniji*, v *omrežju centralnih naselij kraj* z visoko stopnjo centralnosti, državno pomembno prometno vozlišče z bogato ponudbo specializirane oskrbe in storitev, sedeži pomembnih gospodarskih in poslovnih organizacij, finančnih, upravnih, zdravstvenih, sodnih, izobraževalnih in kulturnih ustanov, namenjenih območju, ki presega pokrajinsko raven **S**: nacionalno središče **PRIM.**: središče lokalnega poména, središče mednarodnega poména, središče medobčinskega poména (2), središče regionalnega poména (2)

središče perspektive -a -- s *kart.* → projekcijsko središče

središče regionalnega poména -a -- -- s **1. geogr. nas.** centralno naselje, ki z javnimi funkcijami, splošnimi in specializiranimi dobrinami, uslugami oskrbuje prebivalstvo na pokrajinski ravni, praviloma pomembno zaposlitveno središče z raznovrstno industrijo, katerega vplivno območje ima od 20.000 do 150.000 prebivalcev **PRIM.**: središče medobčinskega poména (1), središče nacionalnega poména (1) **2. geogr. nas.**, v *Sloveniji*, v *omrežju centralnih naselij kraj* s srednjo stopnjo centralnosti, pokrajinsko pomembno prometno vozlišče z raznovrstno ponudbo oskrbe in storitev, več gospodarskimi organizacijami, upravnimi, zdravstvenimi, izobraževalnimi in kulturnimi ustanovami, namenjenimi območju predvidene pokrajine **S**: regionalno središče **PRIM.**: središče lokalnega poména, središče mednarodnega poména, središče medobčinskega poména (2), središče nacionalnega poména (2)

središčna vás -e vasi ž **1. geogr. nas.** vas z domačijami, razvrščenimi okrog osrednjega prostora s cerkvijo, drevesom, kalom ali nepozidanim zemljiščem trikotne, kvadratne ali nepravilne oblike, namenjenim družabnemu življenju prebivalcev **2. geogr. nas.** → centralna vás

središčno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → centralno naselje

srednja dnevna temperatura -e -e -e ž *klimatogeogr.* → povprečna dnevna temperatura

srédnja globína vóde -e -e -- ž *hidgeogr.* → povpréčna globína vóde

srédnja létna količina vodá -e -e -e -- ž *hidgeogr.* povpréčna količina vse razpoložljive vode na določenem območju, navadno izražena v km³

srédnja létna temperatúra -e -e -e ž *klimatogeogr.* → povpréčna létna temperatúra

srédnja mésečna temperatúra -e -e -e ž *klimatogeogr.* → povpréčna mésečna temperatúra

srédnja moréna -e -e ž *geomorf.* morena na površju dolinskega ledenika, nastala z združitvijo dveh bočnih moren

srédnja obláčnost -e -i ž *klimatogeogr.* obláčnost, ki jo sestavljajo srednje visoki oblaki, npr. altostrati, altokumuli **PRIM.:** nízka obláčnost, visóka obláčnost

srédnja otoplítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* → atlántik

srédnja šírina jézera -e -e -- ž *hidgeogr.* → povpréčna šírina jézera

srédnja temperatúra -e -e ž **1.** *klimatogeogr.* → povpréčna temperatúra **2.** *klimatogeogr.* srednja vrednost temperature kot polovica seštevka iz dnevne minimalne in dnevne maksimalne temperature

GL: *klimatogeogr.* srédnja dnévna temperatúra, *klimatogeogr.* srédnja létna temperatúra, *klimatogeogr.* srédnja mésečna temperatúra

srédnja višína mórja -e -e -- ž *hidgeogr.* → povpréčna višína mórja

srédnja vóda -e -e ž *hidgeogr.* → povpréčna vóda

srédnje debéli pród -- -ega -a m *geomorf.* prod z delci, velikimi od 63 mm do 20 mm **PRIM.:** dróbní pród, zeló debéli pród, zeló dróbní pród

srédnje déltne plaští -ih -ih -- ž mn. *geomorf.* srednji del delte, ki ga sestavljajo za približno 30° nagnjene plaští **PRIM.:** spódnje déltne plaští, zgórnje déltne plaští

srednjeevrópski krás -ega -a m *geogr. krasa* kras s suhimi dolinami na nizkem planotstem površju, z redkimi drugimi površinskimi kraškimi pojavi

srédnje merílo -ega -a s *kart.* veliko razmerje med merami, razsežnostmi določenega območja, predmeta na zemljevidu, shemi in njegovimi resničnimi, naravnimi merami,

s katerim je na zemljevidu v merilu od 1 : 100.000 do 1 : 500.000 prikazano srednje veliko območje **PRIM.:** málo merílo, véliko merílo, zeló véliko merílo

srednjeoceánski hrébet -ega -bta m *geomorf.* veriga podmorskega gorovja, sístem vzpetin in vmesnih globeli, ki poteka po sredi oceana, npr. Atlantskega, nastala zaradi razmikanja litosferskih plošč

srednjeróčna oskréba -e -e ž *geogr. nas.* oskréba z dobrinami, ki se nabavljajo občasno, vezana praviloma na veleblagovnice v centralnih naseljih srednje ravni ali v nakupovalnih središčih na obrobjih centralnih naselij najvišje ravni **PRIM.:** dolgoróčna oskréba, kratkoróčna oskréba

srédnje Sónce -ega -a s *mat. geogr.* umišljena točka, ki se enakomerno giblje po nebu in opravi en obhod v enakem času kot neenakomerno gibajoče se pravo Sonce

srédnje šírine -ih -ín ž mn. *spl. geogr.* območja med 30 in 60° severne oziroma južne zemljepisne širine ali med povratnikoma in tečajnikoma **S:** zmérne šírine **PRIM.:** nízke šírine, visóke šírine

srédnje véliko mésto -- -ega -a s *geogr. nas., po kriterijih večine zahodnoevropskih držav* mésto z od 20.000 do 100.000 prebivalci, za katero je značilna izrazita prostorska ločenost funkcij bivanja in dela, z manjšo poslovno četrtjo v središču in zametki subcentrov na obrobju **PRIM.:** málo mésto, véliko mésto

srédnji glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* hladnejše obdobje sredi pleistocena, ko je led prekril obsežna območja Zemljinega površja **PRIM.:** pôzni glaciál, zaključna poledenítev, zgódnji glaciál

srédnji greenwiški čas -ega -ega čása [gríniški] m **K:** GMT *mat. geogr.* krajevni čas ničelnega poldnevnikarja, potekajočega skozi londonsko predmešje Greenwich, ki sovpada z zahodnoevropskim časom, glede na katerega večina držav izračunava svoje štandardne čase **PRIM.:** svetóvni čas

srédnji létni vódni pretók -ega -ega -ega -óka m *hidgeogr.* → povpréčni vódni pretók

srédnji oblák -ega -a m nav. mn. *klimatogeogr.* oblak z bazo v višini od 2000 m do 6000 m, sestavljen iz podhlajenih vodnih kapljic

in/ali ledenih kristalčkov, npr. nimbostrat, altokumul, altostrat **PRIM.:** nizki oblak, visoki oblak

srednji pleistocén -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* doba pleistocena od okrog 230.000 do 130.000 let pred sedanostjo **PRIM.:** mlajši pleistocén, najstarejši pleistocén, starejši pleistocén

srednji réčni tók -ega -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* osrednji del vodnega toka, praviloma s povprečnim štrmcem, območje prenašanja rečnega tovara **S:** srednji vódni tók **PRIM.:** spodnji réčni tók, zgornji réčni tók

srednji Sónčev dán -ega -ega dnéva m *mat. geogr.* čas, ki mine od ene do druge zgornje kulminacije srednjega Sonca **PRIM.:** právi Sónčev dán

srednji vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* → srednji réčni tók

sredogórje -a s *geomorf.* gorski svet, ki s svojimi vrhovi praviloma ne dosega podnebne zgornje gozdne meje **PRIM.:** visokogórje (1)

sredozémska depresija -e -e ž *klimatogeogr.* depresija s središčem nad Sredozemljem, ki zlasti pozimi izrazito vpliva na vreme v Evropi

sredozémska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → sredozémsko podnébje

sredozémska zračna gmóta -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna gmota iznad Sredozemlja, ki jo južni veter prinese nad evropsko kopno

sredozémski krás -ega -a m **1.** *geogr. krasa* kras, nastal na območjih s sredozemskim podnebjem **2.** *geogr. krasa* kras v Sredozemlju

sredozémski padavinski režim -ega -ega -a m *klimatogeogr.* padavinski režim z največjo količino padavin v novembru in najmanjšo količino poleti, značilen za Sredozemlje **S:** mediteránski padavinski režim

sredozémsko kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* subtropsko polikulturno kmetijstvo v Sredozemlju in na območjih s sredozemskim podnebjem, kjer je značilno kmetovanje, prilagojeno razmeram poletne suše in vročine, zato je njegova intenzivnost odvisna od namakanja **S:** mediteránsko kmetijstvo **PRIM.:** monsúnsko kmetijstvo

sredozémsko mórje -ega -a s *hidgeogr.* morje

med dvema ali več celinami **S:** medcelínsko mórje, medkontinentáлно mórje

sredozémsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje s toplim in suhim poletjem, milo in vlažnejšo zimo, značilno za Sredozemlje **S:** etézijska klíma, etézijsko podnébje, mediteránska klíma, mediteránsko podnébje, sredozémska klíma

sredstvo za várstvo rastlín -a - - - - s *var. okolja, agr. geogr.* → fitofarmacévtsko sredstvo

srén -a m *klimatogeogr.* debela, dokaj trdna skorja zmrznjenega snega

srénja -e ž *agr. geogr., v fevdalizmu* kolektivna organiziranost vaše skupnosti, katere pripadniki lahko na podlagi skupnih pravic uporabljajo določene dele vaških zemljišč v lašti zemljiškega gospoda, navadno slabše kakovosti

srénjenje -a s *hidgeogr.* končni del zrnjenja oziroma spreminjanje snega v sren zaradi delovanja površinske napetosti in menjavajočega se tajanja in zmrzovanja **PRIM.:** okrogljênje, polstênje

srénjska planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik v upravljanju vaše skupnosti oziroma srenje

sréž -a m *klimatogeogr., hidgeogr.* snegu podobna odkladnina iz ledenih iglic, ki nastane v mrazu in megli, zlasti na površini snežne odeje

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* globínski sréž (1, 2), *klimatogeogr., hidgeogr.* površínski sréž

sréženje -a s *hidgeogr.* nastajanje sreža v ali na snežni odeji zaradi znižanja temperature in tlaka, sublimacije vodnih hlapov na mrzlih zrcnih

srpásta sipína -e -e ž *geomorf.* vetrna sipina s koncema na privetrni strani, položnejšim privetrnim in štrmejšim odvetrnim pobočjem, značilna za morske obale **S:** parabólična sipína **PRIM.:** barhán

stábilni ékosiستم -ega -a m *pokr. ekol.* uštaljen, uravnovešen ekosistem, za katerega so značilne starost, biotska raznovrstnost, pestrost biotopov in biocenoz, nižja stopnja antropogenih vplivov

stábilno ozračje -ega -a s *klimatogeogr.* ozračje, v katerem je temperatura v debeli zračni plasti razmeroma enotna, tako da ob umirjenih

vzponskih tokovih prevladuje lepo, jasno vreme **PRIM.:** labilno ozračje

GL: *klimatogeogr.* nêstabilno ozračje

stabilno pobočje -ega -a s **1. geomorf.** pobočje v ravnovesnem stanju **2. geomorf.** pobočje, na katerem se pri njegovem odmikanju zaradi eksogenih procesov ohranja enak naklon

stabilnost okólja -i -- ž *var. okolja, pokr. ekol.* → okóljsko ravnovesje

stacionárna živinorêja -e -e ž *agr. geogr.* → ustáljêna živinorêja

stacionárni turizem -ega -zma m *geogr. turizma* → poçitniški turizem (1)

stacionárno pášništvo -ega -a s *agr. geogr.* → ustáljêno pášništvo

stacionárno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* → ustáljêno poljedélstvo

stadiál -a m **1. klimatogeogr., geomorf.** vsak višek ohladitve v posameznem ohladitvenem obdobju **PRIM.:** ínterstadiál **2. hidgeogr., geomorf.** sklenjeno obdobje napredovanja ali nazadovanja ledenikov v ledeni dobi

GL: *klimatogeogr., geomorf.* mêdštadiál

stadiálna moréna -e -e ž *geomorf.* morena, nastála zaradi štadiálne poledenitve

stadiálna poledenítev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* značilno stanje ledenikov v času štadiála

stádij -a m **1. geomorf.** obdobje, faza v razvoju reliefa **2. klimatogeogr., geomorf.** obdobje med poledenitvijo, v katerem je prišlo tudi do sekundarnega napredovanja ledenikov

GL: *geomorf., klimatogeogr.* bohínski umikálni štádij, *hidgeogr., geomorf.* ledeníški štádij (2), *klimatogeogr., geomorf.* ledeníški štádij (1), *klimatogeogr., geomorf.* umikálni štádij

stagnoglêj -a m *pedogeogr.* oglejena prst, nastála zaradi vpliva zaštajajoçe vode v uleknjenih delih površja, kjer voda celo leto sega skoraj do vrha profila **PRIM.:** amfiglêj, epiglêj, hipoglêj, psêvdoglêj

stája -e ž **1. agr. geogr.** ograjen prostor z naravnimi prvinami, npr. gozdíček, kraška globel, previsna skalna stena, ali s preproštimi grajenimi objekti, v katerega se zapira živina ali se ta vanj zateçe pred sončno pripeko, neurjem, ponoçi **2. agr. geogr.** hlev na planinah za govejo živino ali drobnico, v katerem živali niso

privezane **3. agr. geogr., ljud., v Vipavski dolini in v okolici Čavna** → prêdplanína

stalagmát -a m *geogr. krasa* → kápniški stebèr

stalagmít -a m *geogr. krasa* kapnik, ki stoji na dnu ali steni kraške jame **S:** stojéçi kápnik

stalaktít -a m *geogr. krasa* kapnik, ki visi s stropa ali stene kraške jame **S:** viséçi kápnik

stálna réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, ki tudi ob veliki suši ne presahne **S:** nêpresihájóça réka, pereniálna réka, permanétna réka **PRIM.:** obçásna réka, obdóbná réka

stálna termoklína -e -e ž *hidgeogr.* plašt vode, pod katero se temperatura ne spreminja

stální mórski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* mórski tok, ki se pojavlja vseskozi, ne glede na obdobje leta **PRIM.:** obdóbní mórski tók

stální narávni vír -ega -ega -a m nav. mn. *var. okolja* naravno bogástvo, doštopno za ÷lovekovo izrabo in uporabo, ne da bi se pri tem zmanjšála njegova količina, npr. energíja Sonca, vetra, vode **S:** konstántni narávni vír **PRIM.:** nêobnovljívi narávni vír, obnovljívi narávni vír

stálno jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero s skoraj vedno enako koliçino vode **S:** pereniálno jézero

stálno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* naselje s stálnim prebivalstvom, ki v njem biva v vseh letnih ÷asih **S:** permanétno nasélje **PRIM.:** pôlstálno nasélje, sezónsko nasélje

stálno prebivalstvo -ega -a s *demogeogr.* prebivalstvo, ki ima v določenem kraju, naselju stálno bivališçe, ne glede na to, ali je bilo v času popisa prisotno ali ne **S:** rezidénçno prebivalstvo **PRIM.:** prisótno prebivalstvo, zaçásno prisótno prebivalstvo

stán -a m *geogr. nas., v Bohinju in Kamniško-Savinjskih Alpah* stanovanjska planšarska stavba **PRIM.:** bájta, fáça, kóça

standardizácija zemljepísnih imén -e -- -- ž *spl. geogr., kart.* prizadevanja, poštóпки za poenotenje rabe zemljepísnih imen

standardizirani eksoním -ega -a m *kart.* eks-onim, ki ga potrdi imenoslovni štandardizacijski organ, npr. slovenska imena držav **PRIM.:** štandardizirani endoním

standardizirani endoním -ega -a m *kart.* endonim, ki ga potrdi imenoslovni štandardi-

zacijski organ, npr. imena slovenskih naselij
PRIM.: standardizirani eksónim

standardizirano zemljepisno imé -ega -ega -na s *kart.* zemljepisno ime, ki ga potrdi imenoslovni standardizacijski organ **PRIM.:** standardizirani eksónim, standardizirani endónim

stándardna môrska vôda -e -e -e ž *hidgeogr.* → normálna môrska vôda

stándardni čas -ega časa m *mat. geogr.* krajevni čas srednjega poldnevnikana na območju znotraj določenega časovnega pasu, ki se od svetovnega časa praviloma razlikuje za celo število ur, pri čemer se te do datumske meje proti vzhodu prištevajo, proti zahodu pa odštevajo **S:** pasóvni čas **PRIM.:** krajevni čas

stándardni horizont -ega -a m *hidgeogr.* vsaka od dogovorjenih globin v oceanih, morjih, kjer se opravljajo meritve lastnosti vode

stándardni oceán -ega -a m *hidgeogr., v oceanologiji* dogovorno poenoten ocean s temperaturo 0 °C, 35-promilno slanostjo in glede na globino ustreznim pritiskom, ki se jemlje kot osnova pri oceanoloških izračunih

stándard okólja -a -- m *var. okolja* → okoljevárstveni stándard

stanovánje -a s *geogr. nas.* prostor, prostori kot funkcionalna celota za zadovoljevanje temeljne potrebe človeka po bivanju, prehrani, počitku, razvedrilu, higieni **S:** bivališče (2)
GL: *geogr. turizma* počitniško stanovanje

stanovánjska četrt -e -i ž *geogr. nas.* mestna četrt z osredotočenimi stanovanjskimi stavbami, kar vpliva na njeno prevladujočo funkcijo, značilen utrip, videz **PRIM.:** industrijska četrt, prométna četrt, trgóvska četrt, univerzitétna četrt, uprávna četrt, zabaviščna četrt

stanovánjska gostóta -e -e ž *geogr. nas.* → gostóta nasélnosti

stanovánjska politika -e -e ž *geogr. nas.* sistem usklajenih ukrepov na področju stanovanjskega gospodarstva, ki zajema gradnjo stanovanj in izrabo, vzdrževanje stanovanjskega sklada

stanovánjski fónđ -ega -a m *geogr. nas.* → stanovánjski sklád

stanovánjski sklád -ega skláda m *geogr. nas.* obstoječa stanovanja, razvrščena glede na skupno število, zvrst, kakovost, starost,

število sob, velikost, opremljenost **S:** stanovánjski fónđ

stanovánjski stándard -ega -a m *geogr. nas.* stopnja zadovoljitve stanovanjskih potreb na zdajšnji oziroma načrtovani ravni gospodarskega, družbenega ali tehničnega razvoja

stanovánjsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* različno veliko stanovanjsko območje, urbanistično-arhitektonsko oblikovano v zaključeno, zaokroženo celoto

stára moréna -e -e ž *geomorf.* → fosílna moréna

stáranje prebivalstva -a -- s *demogeogr.* večanje deleža prebivalstva, starega nad 65 let

staréjše dónavske ohladítve -ih -ih -tev ž mn. *klimatogeogr., geomorf.* zgodnjepleistocenske ohladitve v Alpah, med 1,500.000 in 1,300.000 leti pred sedanostjo, primerljive z eburonsko ohladitvijo na severu Evrope

staréjši dryas -ega -a [drijas] m *klimatogeogr., geomorf.* → najstaréjši dryas

staréjši pleistocén -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* doba pleistocena od okrog 750.000 do 230.000 let pred sedanostjo **PRIM.:** mlájši pleistocén, najstaréjši pleistocén, srédnji pleistocén

staréjši pródni zasíp -ega -ega -a *geomorf.* prodni zasíp iz starejšega pleistocena **PRIM.:** mlájši pródni zasíp

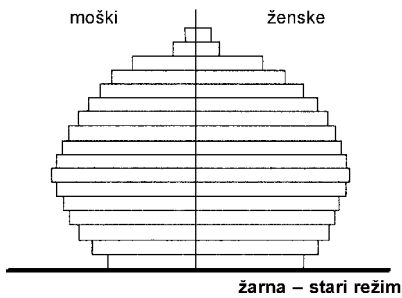
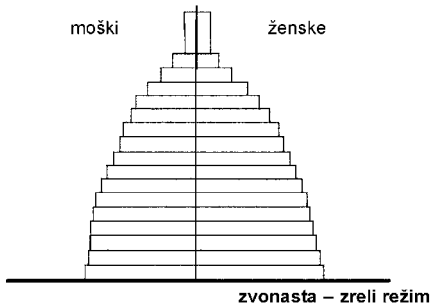
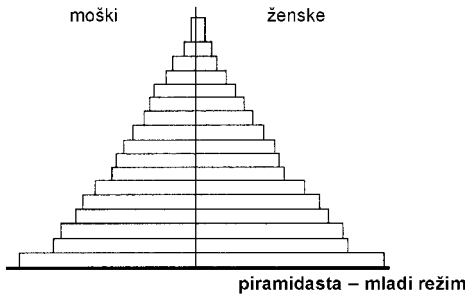
stáro jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v poznem razvojnem obdobju, ko se v jezerski vodi in na obrežju na gošto razrašte rastlinje, dodobra napolnjena jezerska kotanja pa se polni zlašti z organskimi sedimenti in suspenzijskim gradivom **PRIM.:** mládo jézero, zrélo jézero

stáromorénska pokrájina -e -e ž *geomorf.* pokrajina z zabrisanimi potezami morenske pokrajine iz starejšega obdobja pleistocena **PRIM.:** mládomorénska pokrájina

stáro nagúbano goróvje -ega -ega -a s *geomorf.* gorovje, nastalo z gubanjem in drugimi tektonski premiki pred zgornjo kredo ob koncu mezozoika **PRIM.:** mládo nagúbano goróvje

stáročná piramída prebivalstva -e -e -- ž *demogeogr.* grafična upodobitev prebivalstva po starosti in spolu

stáročná sestáva prebivalstva -e -e -- ž *demogeogr.* razporeditev prebivalstva po spolu

Glavni tipi starostnih piramid prebivalstva glede na demografski režim

in starostnih skupinah, izražena v deležih, odstotkih

statistična régija -e -e ž **1. spl. geogr.** regija, oblikovana zlasti zaradi statističnih obdelav, prikazov, primerjav **2. spl. geogr.**, v Sloveniji večja prostorska enota, v katero se združujejo občine in upravne enote, primerna zlasti za upravne zadeve, statistične primerjave, prostorsko načrtovanje

statistični okóliš -ega -a m **spl. geogr.** temeljna prostorska enota, ki pripada samo enemu naselju in se nikoli ne deli med dve naselji, namenjena zlasti statističnim raziskavam

stavbišče -a s **geogr. nas.** gradbena parcela, ki se z namenom zidave stanovanjske hiše ali

gospodarskega poslopja skladno z zazidalnim načrtom ali urbaniškim redom izloči iz kmetijskih ali gozdnih zemljišč

stávbná črta -e -e ž **geogr. nas.** ravna, ukrivljena ali nepravilna črta, ki označuje lego stavb glede na cesto, pri čemer mora ena od stranic vsake od stavb ležati na njej **S:** stávbná línija

PRIM.: grádbená črta, regulacijská črta

stávbná línija -e -e ž **geogr. nas.** → stávbná črta

stávbnó obmóčje -ega -a s **1. geogr. nas.** → zazidálno obmóčje (1) **2. geogr. nas., plan.** → zazidálno obmóčje (2)

stávbnó zemljíšče -ega -a s **geogr. nas.** zemljíšče, ki je s prostorskim planom določeno za gradnjo stavb

GL: **geogr. nas.** komasácija stávbnih zemljíšč

stebèr stebèrà m **1. geomorf.** skalna gmota, ki štrli iz stene in pogošto sega od njenega vznožja do vrha **2. geomorf.** skalna čer na pobočju

GL: **geogr. krasa** kápníški stebèr

stégnjeni kméčki dóm -ega -ega -a m **geogr. nas.** kmečkí dom, prehodna oblika med kmečkím domom s pravilno zasnovó in domom pod eno streho, navadno stoječ pravokotno na cesto, pri katerem so gospodarska poslopja nanizana v podaljšku hiše s skupno streho **S:** kméčki dóm v éni vřstí

steklárna -e ž **1. ind. geogr.** obrat za izdelovanje in predelavo stekla **2. ind. geogr.** → glažúta

steklárska indústrija -e -e ž **ind. geogr.** indústrijsko izdelovanje stekla, steklenih izdelkov

steklenják -a m **agr. geogr.** s steklóm ográjen in pokrit, navadno ogrevan prostor, namenjen zlasti intenzivnemu pridelovanju sadik, vrtnin, sadnih in okrasnih rástlin, rezanega cvetja **PRIM.:** plástenják

steljárjenje -a s **agr. geogr.** zbiranje stelje z grabljenjem odpadlega listja, odmrlíh rástlin v gozdu, sadovnjaku, ki se uporablja kot ležišče za živino v hlevih, kar pod drevjem vpliva na počasnejše nastajanje humusa, večanje zakisanošti prřti in s tem zmanjšanje njene rodovitnošti

stéljnik -a m **1. biogeogr., agr. geogr.** gozd, v katerem se pridobiva stelja **2. biogeogr., agr. geogr.** redék gozd, v katerem prevladujejo breze in praproti, namenjen paši živine, značilen za

Belo krajino **3. agr. geogr.** stavba ali prostor za hranjenje stelje

sténa -e ž *geomorf.* strmo skalnato pobočje

GL: *geomorf.* odkópna sténa, *geomorf.* previsna sténa

stenofága vršta -e -e ž *biogeogr.* živalska vršta, ki se prehranjuje samo z določeno hrano

PRIM.: evrifága vršta

stenohigra vršta -e -e ž *biogeogr.* vršta organizmov, ki so se sposobni prilagajati ozkemu razponu vlažnosti v okolju **PRIM.:** evrihigra vršta

sténotêrni organizem -ega -zma ž *biogeogr.* rastlina ali žival, prilagojena ozkemu temperaturnemu območju **PRIM.:** evritêrni organizem

stenotópna vršta -e -e ž *biogeogr.* vrsta organizmov, ki so se sposobni prilagajati ozkemu razponu okoljskih dejavnikov, zato so redki **PRIM.:** evritópna vršta

sténski mákrožlebič -ega -íča m *geogr. krasa* vsak od daljših vzporednih makrožlebičev, značilnih za štrmejša, gladka skalna pobočja in skalne odlome

sténski žléb -ega -a m *geogr. krasa* žlebašta vdolbina v obodu kraške jame, nastala zaradi vrtninčenja vodnega toka, polzenja vode po steni ali na stiku naplavine s skalo

GL: *geogr. krasa* sténski mákrožlebič

stépa -e ž *biogeogr.* pokrajina brez dreves na sušnejših celinskih območjih zmernega pasu v Evropi in Aziji, večinoma porasla s travami in drugimi, sušnim razmeram prilagojenimi zelnatimi rastlinami, nizkimi polgrmi

GL: *biogeogr.* gózdna stépa, *biogeogr.* grmičasta stépa, *agr. geogr.* kultúrna stépa (1, 2), *biogeogr.* lesostépa, *biogeogr.* nízkotrávna stépa, *biogeogr.* slána stépa, *biogeogr.* súha stépa, *biogeogr.* trávnata stépa, *biogeogr.* visókotrávna stépa

stépska črnica -e -e ž *pedogeogr.*, *zastar.* → černožjóm

stépska klíma -e -e ž *klimatogeogr.*, *neustr.* → stépsko podnébje

stépsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.*, *neustr.* podnébje s padavinami spomladi in jeseni, značilno za obrobja puščav in celinska območja zmernega pasu, kjer raste zlašti travniško rastlinstvo **S:** stépska klíma

stêreofotogrametrija -e ž *kart.* fotografiranje

Zemljinega površja s stereoskopskim foto-grafskim aparatom zaradi izdelave kakovostnejših zemljevidov

stereográfka projékcija -e -e ž *kart.* azimutna projekcija, pri kateri je izhodišče projekcijskih žarkov na površini Zemlje, točno nasproti dotikališča projekcijske ploskve, točna v kotih in oblikah, z ekvatorjem in srednjim poldnevnikom kot pravokotno se sekajočima ravnima črtama in s proti robu vedno večjimi razdaljami med vzporedniki **PRIM.:** gnómónska projékcija, ortográfka projékcija, zunánja projékcija

stíčni krás -ega -a m *geogr. krasa* → kontaktni krás

stóg -a m **1. agr. geogr.** pokončna rogovila kot opora za hranjenje sena v senenih kopicah **2. geogr. nas., agr. geogr. na Gorenjskem** → kozólec

stógašti krás -ega -a m *geogr. krasa* → stóžčášti krás

stojéča gúba -e -e ž *geomorf.* → simétrična gúba

stojéča vóda -e -e ž *hidogeogr.* sladka ali slana voda v morjih, jezerih, močvirjih, ki jo napajajo predvsem tekoče vode, padavine **PRIM.:** tekóča vóda

stojéči kápnik -ega -a m *geogr. krasa* → stálagmít

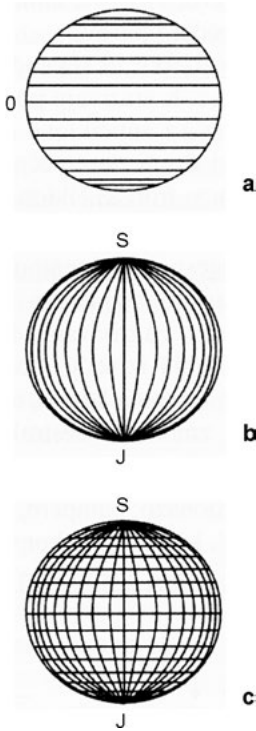
stojéči vál -ega -a m *hidogeogr.* val, ki zaradi interference valov stoji na določenem mestu in se ne pomika v vodoravni smeri

stòlp stólpa m **1. geomorf.** visoka pokončna skala stólpašte oblike **2. geomorf.** pokončna vzpetina, ki zaradi večje odpornosti proti preperevanju štrli iz stene

stólpašti krás -ega -a m *geogr. krasa* tropski krás, kjer nad naplavne ravnice štrlijo karbo-natni skalnati stólpi **S:** fenglín

stopínjska mréža -e -e ž *mat. geogr., kart.* pravokotna mreža iz poldnevnikov in vzporednikov z oznakami stopinj, ki omogoča natančno določitev lege katerekoli točke na Zemlji **PRIM.:** geográfka koordinátna mréža

stopničasta lášta -e -e ž *geogr. krasa* vsaka od lašt na ravnem ali nagnjenem površju, ki si sledijo kot strešne opeke, s čeli skladov na spodnji strani zaradi neskladja med manj-

a – vzporedniki
b – poldnevnik
c – koordinatni sistem

Stopinjska mreža

šim nagibom kamninskih plasti in večjim nagibom površja **S**: stopničasti lášt

stopničasti lášt -ega -a m *geogr. krasa* → stopničasta lášta

stopničasto pobóčje -ega -a s *geomorf.* pobóčje, sestavljeno iz zložnejših in štrmejših odsekov

stôpnja brúto reprodukúcije žénskoga prebiválstva -e -- -- -- -- ž *demogeogr.* število otrok ženskega spola, ki bi jih rodilo 100 deklic v določenih razmerah plodnosti, če med njimi ne bi bilo umrljivosti od rojstva do konca plodnega obdobja **PRIM.:** stôpnja néto reprodukúcije žénskoga prebiválstva

stôpnja centrálnošti -e -- ž *geogr. nas.* razvrstitve določenega naselja v hierarhiji centralnih naselij glede na izbrane kriterije opremljenosti, privlačnosti

stôpnja indústrializíranošti -e -- ž *ind. geogr.* → indústrializácijska stôpnja

stôpnja narávnega prirástka -e -- -- ž *demogeogr.* številčna razlika med živorojenimi in umrlimi na 1000 prebivalcev v enem letu ali v daljšem obdobju na določenem območju **PRIM.:** stôpnja ródnošti, stôpnja umrljivosti

stôpnja néto reprodukúcije žénskoga prebiválstva -e -- -- -- -- ž *demogeogr.* število otrok ženskega spola, ki bi jih rodilo 100 novorojenih deklic v določenih razmerah plodnosti in umrljivosti

stôpnja reprodukúcije prebiválstva -e -e -- ž *demogeogr.* proces obnavljanja generacij prebivalstva

GL: *demogeogr.* stôpnja brúto reprodukúcije žénskoga prebiválstva, *demogeogr.* stôpnja néto reprodukúcije žénskoga prebiválstva

stôpnja ródnošti -e -- ž *demogeogr.* število živorojenih na 1000 prebivalcev v enem letu ali v daljšem obdobju na določenem območju **PRIM.:** stôpnja umrljivosti

stôpnjašta dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, katere dno se znižuje v stôpnjah, navadno ledeniška

stôpnjašti prelóm -ega -ôma m *geomorf.* tektonski prelóm s stôpnjevito razlomljenimi, dvignjenimi ali ugreznjenimi kamninskimi skladi

stôpnjašto brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, v katerem navpične ali štrme dele povezujejo vmesne police, ravni ali poševni odseki

stôpnja umrljivosti -e -- ž *demogeogr.* število umrlih na 1000 prebivalcev v enem letu ali v daljšem obdobju na določenem območju **PRIM.:** stôpnja ródnošti

GL: *demogeogr.* specifična stôpnja umrljivosti

stôpnja urbanizáciije -e -- ž *geogr. nas.* delež prebivalstva, živečega v mestih določene pokrajine, države, ki posredno kaže njeno družbeno in gospodarsko razvitoš, oblike urbaniziranosti

stôpnja v reliéfu -e -- -- ž *geomorf.* → reliéfná stôpnja

stóritve -ev ž mn. *geogr. nas.* nematerialne dobrine za zadovoljevanje različnih osebnih potreb prebivalstva, ki jih ni mogoče proizvajati na zalogo in skladiščiti in se prenašajo neposredno na uporabnika, za katere skrbijo socialno skrbštvó, uprava, sodštvó, zdravštvó, izobraževalne ustanove, denarništvó, za-

varovalništvo, prometna, turistična podjetja
PRIM.: uslúge

storitvene dejavnosti -ih -- ž mn. **1. geogr. nas., tradicionalno pojmovanje** dejavnosti, ki ponujajo, zagotavljajo oskrbo s storitvami, npr. uprava, zdravstvo, promet, turizem **PRIM.:** uslužnostne dejavnosti **2. geogr. nas., sodobno pojmovanje** → uslužnostne dejavnosti

stôžčasti krás -ega -a m *geogr. krasa* tropski kras, v katerem imajo vzpetine obliko stožca
S: stôgasti krás

stôžčasti vrh -ega -a m *geomorf.* vrh v obliki stožca **PRIM.:** kôpasti vrh, piramídašti vrh

stôžčna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, pri kateri je površje krogle preneseno na plašč stožca, uporabna zlasti za upodabljanje območij v zmernih zemljepisnih širinah **S:** kónična projékcija **PRIM.:** ázmutna projékcija, váljna projékcija

stránska moréna -e -e ž *geomorf.* → bóčna moréna

stránska nebésna strán -e -e stráni ž *mat. geogr.* strán neba med glavnimi nebesnimi stránmi, označena s SV za severovzhod, JV za jugovzhod, JZ za jugozahod in SZ za severozahod **PRIM.:** glávna nebésna strán

stránski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledeniški tok ali jezik iz stranske doline, ki se priključi h glavnemu ledeniku **S:** bóčni ledeník **PRIM.:** glávni ledeník

stránski rokáv -ega -a m *hidgeogr.* za delte značilna od glavnega vodotoka odcepljena manjša veja rečnega toka, ki se lahko znova združi z glavnim tokom ali pa se samošojno izliva v morje

stránski vulkán -ega -a m *geomorf.* mešto izliva plinov, pepela ali lave na pobočju, podnožju glavnega vulkana, kamor eruptivne snovi prihajajo po stranskem kaminu, navezanem na osrednji ali glavni kamin **PRIM.:** parazitski kráter

stránsko mórje -ega -a s *hidgeogr.* del morja ob robu oceana, od katerega je bolj ali manj ločen s podmorskim pragom, otoki, polotokom **S:** obróbnó mórje, róbnó mórje

stránsko sléme -ega sleména s *geomorf.* krajše, navzven znižujoče se sléme, ki izhaja iz glavnega slemena **PRIM.:** glávno sléme

strát -a in **strátus** -a m *klimatogeogr.* razvlečen tanek siv oblak visoko ali nizko na nebu

stratégija prostórskega razvôja -e -- -- ž *plan.* določitev strateških usmeritev, ciljev in smernic za uresničevanje načrtovanega prostorskega razvoja

stratifikácija vóde -e -- ž *hidgeogr.* navpična razčlenjenost morskih ali jezerskih vodnih gmot na plasti z različno temperaturo in gostoto, kar povzroča navpično mešanje vode

GL: *hidgeogr.* obrátna temperatúrna stratifikácija vóde, *hidgeogr.* préma temperatúrna stratifikácija vóde, *hidgeogr.* temperatúrna stratifikácija vóde

stratigrafija -e ž *geomorf.* del geologije, ki proučuje izvor, sestavo, zaporedje in povezanost kamninskih plasti

stratokúmul -a in **stratokúmulus** -a m *klimatogeogr.* sivkašt do belkašt oblak navpičnega razvoja na višini do 2500 m, sestavljen iz drobnih kapljic, lahko tudi dežnih kapelj, zrnč sodre ali snežnih kristalov

stratokúmulus -a m *klimatogeogr.* **gl.** stratokúmul

stratosfêra -e ž *klimatogeogr.* okrog 40 km debela plašt ozračja med tropopavzo in mezosfero, kjer temperatura z naraščanjem višine ostaja enaka ali celo rahlo narašča

stratosfêrski vzhódnik -ega -a m *klimatogeogr.* vzhodni veter v višinah tropske zračne celice

strátovulkán -a m *geomorf.* kamninsko in morfološko neenoten vulkan z menjajočimi se plaštni lavnih pokrovov in nevezanega gradiva, nastal z menjavanjem faz rasti in razpadanja **S:** plaštóvti ognjeník

strátus -a m *klimatogeogr.* **gl.** strán

stréla -e ž *klimatogeogr.* razelektritev ozračja med nevihto, ki povzroča bliskanje in grmenje

strízni potrésni vál -ega -ega -a m *geomorf.* → transverzálni potrésni vál

strímec -mca m *geomorf.* nagib površja ali rečnega toka, navadno izražen v promilih ali m/km **S:** pádec

GL: *hidgeogr.* strímec réke

strímec réke -mca -- m *hidgeogr.* višinska razlika vodne gladine na določeni razdalji ali na

celotnem toku reke, izražena v promilih ali m/km **S**: pádec réke

strmina -e ž **1. geomorf.** močno nagnjeno Zemljino površje **2. geomorf.** → naklòn (2)

strnina -e ž **agr. geogr.** celota poljščin, ki se žanjejo, npr. žita, oljnice

strnišče -a s **1. agr. geogr.** nepreorana njiva po žetvi **2. agr. geogr.** spodnji deli žitnih stebel, ki po žetvi oštanejo v tleh

strnjena posest -e -i ž **agr. geogr.** zemljiška posest, za katero je značilno, da so vsa ali večina pripadajočih zemljišč strnjena okrog kmečkega doma v enem samem zemljiškem kosu ali manjšem številu nestrnjenih kosov **PRIM.:** razdrobljena posest, razpršena posest

strnjena vás -e vási ž **geogr. nas.** → sklénjena vás

strnjeno nasélje -ega -a s **geogr. nas.** → sklénjeno nasélje

strójna industrija -e -e ž **ind. geogr.** izdelovanje strojev, naprav, opreme za nadaljnjo industrijsko obdelavo, predelavo surovin v polizdelke in končne izdelke **S**: industrija proizvajalnih sredstev

strójna skúpnost -e -i ž **1. agr. geogr.** organiziranost kmetovalcev za učinkovitejšo rabo dragih kmetijskih strojev v lašti posameznih članov, ki dogovorno opravljajo dela z mehanizacijo tudi na zemljiščih drugih članov skupnosti, npr. dela z balirnim strojem, kombajnom **2. agr. geogr.** solastništvo kmetijske mehanizacije, značilno za obdobje samoupravnega socializma, da se posamezni dragi kmetijski stroji bolj izkoristijo na večjem številu majhnih, razdrobljenih kmetij

strójno poljedélstvo -ega-a s **agr. geogr.** navadno intenzivno obdelovanje zemlje, pri katerem se večina del opravi z različnimi kmetijskimi stroji **S**: mehanizirano poljedélstvo **PRIM.:** róčno poljedélstvo

stromatolíti -ov m mn. **geomorf.** tankoplaštnate gomoljašte, kroglašte, stolpašte ali v obliki hlebca kruha nakopičene apnenčašte odkladnine, ki jih v plitvinah tropskih morij pomagajo graditi majhne modre alge ciano bakterije

strópní kanál -ega -a m **geogr. krasa** daljša žlebašta vdolbina na stropu kraške jame, nastala na vrhu klastičnih sedimentov

strópní žléb -ega -a m **geogr. krasa** raven ali vijugašt žleb na stropu kraške jame, naštal nad naplavino

stroškóvna razdálja -e -e ž **geogr. prometa** razmerje med razdaljo in stroški prevoza potnikov, tovora med krajema

struktúra mésta -e -- ž **geogr. nas.** povezanost, soodvisnost mestnih sestavin, zlasti mešne zgradbe in mešnih funkcij, v medsebojno bolj ali manj usklajeno celoto **S**: ustróje mésta

struktúra pršti -e -- ž **pedogeogr.** način razporeditve peščenih, meljnatih in glinastih delcev prsti, zlepljenih v strukturne skupke, različne po velikosti, obstojnosti in obliki

struktúrna nosílnost okólja -e -i -- ž **var. okolja** zmogljivost sestavin okolja glede na njihovo največjo dopustno obremenitev **PRIM.:** integrálna nosílnost okólja

struktúrna reliéfná oblíka -e -e -e ž **geomorf.** reliefna oblíka, skladna z geološko zgradbo

struktúrna stópnja -e -e ž **geomorf.** strmo pobočje med dvema uravnanimi ali manj strmima deloma površja, nastalo s selektivnim preperevanjem in erozijo v različno odpornih kamninskih plaštech **PRIM.:** eskarpment, kvésta

struktúrna škráplja -e -e ž nav. mn. **geogr. krasa** → poklínska škráplja

struktúrna tlà -ih tál s mn. **geomorf., pedogeogr.** tla, navadno na nižinskih ali gorskih periglacialnih območjih, pri katerih se neenakomerno veliko gradivo na površju razporeja v značilnih vzorcih, npr. mnogokotnikih, krogih, pasovih, vencih z razsežnostjo od nekaj cm do okrog 100 m **S**: perigonálna tlà, poligonálna tlà **PRIM.:** kamniti kolobár, kríoturbátni pojávi

GL: **geomorf.** struktúrna tlà ledénih klínov

struktúrna tlà ledénih klínov -ih tál -- -- s mn. **geomorf.** strukturna tla v sipkem gradivu, nastala zaradi pogoštega pojavljanja ledenih klinov

struktúrni agregát -ega -a m **pedogeogr.** → struktúrni skúpek

struktúrni efékt -ega -a m **ind. geogr.** pokazatelj, ki pove, v kolikšni meri v določenem obdobju na razvojne spremembe v določeni regiji vpliva spreminjanje industrijskih panog **PRIM.:** lokacíjski efékt

strukturni kolobár -ega -ja m *geomorf.* → kamniti kolobár

strukturni reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, izoblikovan skladno z geološko zgradbo **S:** morfostrukturni reliéf **PRIM.:** skulpturni reliéf

strukturni skúpek -ega -pka m *pedogeogr.* skúpek, v katerem so zlepljeni peščeni, meljaši in glinašči delci v pršti, pomemben pri določanju strukture prsti **S:** strukturni agregát

strupéni odpádkí -ih -ov m mn. *var. okolja* zelo škodljivi odpadki, zlasti štrupene kemikalije, težke kovine, radioaktivne snovi, za katere je predpisano posebno ravnanje, odlaganje, skladiščenje

štržén réke -a -- m *hideogr.* navidezna črta največje hitrosti rečnega toka v rečni štrugi, na ravnem odseku navadno na sredini reke, na zavoju pomaknjena proti bregu

študénčnica -e ž *hideogr.* sladka voda v študencih, gorskih izviroh

študénc -nca m **1.** *hideogr.* manjši izvir vode **2.** *hideogr.* vodni tok tega izvira **3.** *hideogr.* zajeti izvir

súbakválna pršť -e pršტი ž *pedogeogr.* pršt, ki nastaja pod vodno gladino, zlasti na dnu plitvih stoječih voda, npr. v barjih, močvirjih, jezerskih in morskih plitvinah

súbakválni izvir -ega -a m *hideogr.* → podvôdni izvir

súbalpínski pás -ega pasú m *biogeogr.* višinski rastlinski pas med zgornjo gozdno mejo in pasom visokogorskih zelišč, npr. v Sloveniji pas ruševja na nadmorski višini med 1500 m in od 1800 m do 2000 m **PRIM.:** gôrski pás, nižinski pás, visokogôrski pás

súbálpški pás -ega pasú m *spl. geogr.* gorski pas v Alpah, neposredno ob zgornji gozdni meji **PRIM.:** álpški pás

súbárktični krás -ega -a m *geogr. krása, geomorf.* → súbpólárni krás

súbárktični pas -ega pasú m *spl. geogr.* → súbpólárni pás

súbatlántik -a m *klimatogeogr.* najnovejše pošglacialno obdobje nekoliko hladnejšega in vlažnega podnebja, med letom 800 pred našim štetjem in sodobnostjo
GL: *klimatogeogr.* súbatlántik I, *klimatogeogr.* súbatlántik II

súbatlántik I -a -- [êna] m *klimatogeogr.* obdo-

bje nekoliko manj ugodnega podnebja med letoma 800 pred našim štetjem in 600 našega štetja, ki je vzpodbudilo obsežne selitve ljudštev **PRIM.:** súbatlántik II

súbatlántik II -a -- [dvé] m *klimatogeogr.* obdobje v povprečju razmeroma ugodnega podnebja med letom 600 in sodobnostjo, v katerem se je človek razselil po vsej ekumeni **S:** drugótni podnébni óptimum, máli podnébni óptimum **PRIM.:** súbatlántik I

súbboreál -a m *klimatogeogr., geomorf.* novejše pošglacialno obdobje nekoliko hladnejšega in bolj vlažnega podnebja, med letoma 2500 in 800 pred našim štetjem **S:** pôzna ohladítev

súbcénter -tra m *geogr. nas., v omrežju centralnih naselij* majhno središče z najnižjo stopnjo centralnosti, ki ima le nekatere od najbolj potrebnih funkcij, ustanov za zagotavljanje štoritev, uslug majhnemu, navadno podeželskemu zaledju

súbdúkcija -e ž *geomorf.* tonjenje oceanske litosferske plošče pod celinsko ob njunem trku **S:** podrívávanje **PRIM.:** obdúkcija

súbekuména -e ž *spl. geogr.* del Zemljinega površja, ki ga v določenem delu leta obiskujejo paštirji in lovci ali ga je mogoče gospodarsko izkoriščati **PRIM.:** anekuména, ekuména (1)

súbgláciálna erozija -e -e ž *geomorf.* → podledeniška erozija

súbgláciálna erozijska oblíka -e -e -e ž *geomorf.* → podledeniška erozijska oblíka

súbgláciálno pôdokólje -ega -a s *geomorf.* del ledeniškega sedimentacijskega okolja na meji med skalno podlago in ledom **PRIM.:** ékstra-glaciálno pôdokólje, englaciálno pôdokólje, proglaciálno pôdokólje, súpraglaciálno pôdokólje, têrminoglaciálno pôdokólje

súbkontinént -ênta m *geomorf.* → pôdcelína

súbkutáni krás -ega -a m *geogr. krása* → pôdtálni krás

súblitorál -a m *hideogr.* območje morskega dna med litoralom in profundalom z globino od nekaj m do 200 m **S:** súblitorálni pás

súblitorálni pás -ega pasú m *hideogr.* → súblitorál

súbmarínski izvir -ega -a m *hideogr.* → brójnica

submerzija -e *geomorf.* tonjenje kopnega pod

morsko gladino zaradi ugrezanja Zemljine skorje ali zviševanja gladine morja, katerega posledica je transgresija **PRIM.:** emerzija

súbniválni krás -ega -a m *geogr. krasa* → spódnji niválni pás visokogórskega krása

súbpanónska vás -e vasí ž *geogr. nas.*, v *Sloveniji* obceštna vas, za katero je značilna razporeditev štabv v nizu vzdolž ene same prometnice, obzidane na eni ali obeh straneh, z vaškim zemljiščem s prevlado pravilnih ali nepravilnih delcev

súbpolárna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → súbpolárno podnébje

súbpolárni krás -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* krás na subpolarnih območjih, za katerega je značilna gruščnatoš površja **S:** ledeniški súbpolárni krás, súbárktični krás

súbpolárni ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik na subpolarnih območjih

súbpolárni pás -ega pasú m *spl. geogr.* pokrajinski pas tundre na območjih s subpolarnim podnebjem **S:** súbárktični pas **PRIM.:** árktični pás, boreálni pás, polárni pás, súbtrópski pás, trópski pás, zmérni pás

GL: *klimatogeogr.* súbpolárni solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbpolárni vlážnoštni podnébni pás

súbpolárni solárni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas z majhno količino sončnega obsevanja in zmernim izžarevanjem, s hladnim poletjem in mrzlo zimo, ki prevladuje med polarno gozdno mejo in severnim tečajnikom **PRIM.:** ekvatoriálni solárni podnébni pás, polárni solárni podnébni pás, súbtrópski solárni podnébni pás, zmérno tópli solárni podnébni pás

súbpolárni vlážnoštni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas z majhno poletno in neznatno zimsko potencialno evapotranspiracijo ter majhno poletno in neznatno zimsko dejansko evapotranspiracijo, značilen za tundro **PRIM.:** ekvatoriálni vlážnoštni podnébni pás, polárni vlážnoštni podnébni pás, súbtrópski súhi vlážnoštni podnébni pás, súbtrópski vlážni vlážnoštni podnébni pás, zmérni vlážnoštni podnébni pás

súbpolárno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* hladno podnébje na območju tundre **S:** súbpolárna klíma

súbsekvéntna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina v znižanem reliefu, našala prečno na nekdanjo konsekventno dolino **PRIM.:** konsekvéntna dolína, obsekvéntna dolína

súbsekvéntna mēja -e -e ž *polit. geogr.* politična mēja, našala po naštanku določene kulturne pokrajine, zaradi česar je večinoma skladna z obstoječimi kulturnimi in družbenimi mejami **PRIM.:** antecedéntna mēja

súbsekvéntni vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* vodni tok, prečen na nekdanji konsekventni vodni tok **PRIM.:** konsekvéntni vódni tók, obsekvéntni vódni tók

subsídénca -e -e ž *klimatogeogr.* spuščanje zraka na območju visokega zračnega tlaka, kar povzroča naštanek toplotnega obrata v večjih višinah, ki vzdržuje lepo vreme

subsídénčni toplótni obrát -ega -ega -áta m *klimatogeogr.* toplotni obrat, naštal zaradi spuščanja zraka v anticiklonu, pogosto z meglo, ki ne prepušča Sončevih žarkov **PRIM.:** frontálni toplótni obrát, radiacijski toplótni obrát

súbstitucijska kíslost pršti -e -i -- ž *pedogeogr.* → izmenljíva kíslost pršti

súbtrópska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → súbtrópsko podnébje

súbtrópska tíšina -e -e ž *klimatogeogr.* območje šibkih vetrov v subtropskem pasu

súbtrópski pás -ega pasú m *spl. geogr.* pokrajinski pas s subtropskim podnebjem **PRIM.:** árktični pás, boreálni pás, polárni pás, súbpolárni pás, trópski pás, zmérni pás

GL: *klimatogeogr.* súbtrópski solárni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski súhi vlážnoštni podnébni pás, *klimatogeogr.* súbtrópski vlážni vlážnoštni podnébni pás

súbtrópski solárni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas z največjo količino sončnega obsevanja podnevi in največjim dolgovalovnim izžarevanjem ponoči, z vročim dnevnim in poletnim zrakom in zmerno toplim ali hladnim nočnim in zimskim zrakom, ki prevladuje med 10 in 28° severne zemljepisne širine **PRIM.:** ekvatoriálni solárni podnébni pás, polárni solárni podnébni pás, súbpolárni solárni podnébni pás, zmérno tópli solárni podnébni pás

súbtrópski súhi vlážnoštni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* pod-

nební pas suhega in toplega dnevnega in poletnega zraka s celoletno veliko potencialno in majhno dejansko evapotranspiracijo, značilen za stepe in puščave **PRIM.:** ekvatoriálni vlážnoštní podnébni pás, polárni vlážnoštní podnébni pás, súbpolárni vlážnoštní podnébni pás, súbtrópski vlážnoštní podnébni pás, zmérni vlážnoštní podnébni pás

súbtrópski vlážnoštní podnébni pás -ega -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnební pas vlažnega in toplega dnevnega in poletnega zraka z veliko potencialno in veliko dejansko evapotranspiracijo ter bolj suhega in hladnega zimskega zraka z manjšo potencialno in manjšo dejansko evapotranspiracijo, značilen za monsunska območja **PRIM.:** ekvatoriálni vlážnoštní podnébni pás, polárni vlážnoštní podnébni pás, súbpolárni vlážnoštní podnébni pás, súbtrópski súhi vlážnoštní podnébni pás, zmérni vlážnoštní podnébni pás

súbtrópsko kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* polikulturno kmetijstvo v subtropskem pasu, ki ga opredeljuje izrazito menjavanje letnih časov **PRIM.:** monsúnsko kmetijstvo, sredozémsko kmetijstvo, trópsko kmetijstvo

súbtrópsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje z vročimi, suhimi poletji in milimi, bolj namočenimi zimami, značilno za območja med 30 in 40° severne oziroma južne zemljepisne širine **S:** súbtrópska klíma

súburbanizácija -e ž **1.** *geogr. nas.* seljenje prebivalstva, meštnih dejavnosti, ustanov, delovnih mešt in širjenje urbanega načina življenja iz meštnih središč v mešno okolico, kar se odraža v številnih novih gradnjah in izraziti preobrazbi naselij na prej bolj ali manj podeželskih območjih, novih spalnih naselij, močni dnevni migraciji **2.** *geogr. nas., demogeogr.* razseljevanje meštnega prebivalstva v obmeštje, na podeželje **3.** *demogeogr.* dekoncentracija prebivalstva, pri čemer so selitveni tokovi z gosteje naseljenih območij usmerjeni proti redkeje naseljenim območjem

GL: *geogr. nas.* induštrijska súburbanizácija

subvéncija v kmetijstvu -e --- ž nav. mn. *agr. geogr.* vsaka od oblik denarne pomoči države, ki prispeva del sredstev za spodbujanje razvoja kmetijstva, posameznih kmetijskih

dejavnosti ali posameznih kmetij, s čimer se zagotavlja poseljenost podeželja in dosegaajo drugi želeni rezultati, učinki kmetovanja

súbvulkán -a m *geomorf.* → podzémni vulkán

súd -a in sudd -a [súd] m *biogeogr.* poplavna močvirnata ravnica v kotlini ob zgornjem toku Belega Nila v Sudanu, porasla zlasti s papirusom in tršičjem

sudd -a [súd] m *biogeogr. gl.* súd

sufozíja -e ž *geomorf.* spiranje mineralnih in organskih delcev pod rušo ali krovno plastjo usedlin s tekočo vodo

súha dóba -e -e ž *klimatogeogr.* letni čas v tropskem in subtropskem pasu z zelo skromnimi padavinami ali povsem brez njih **PRIM.:** deževna dóba

súha dolína -e -e ž *geogr. krasa* dolinašta oblika na kraškem površju brez površinskega vodnega toka

GL: *geogr. krasa* viséča súha dolína

súha jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama brez vodnega pretoka

súha savána -e -e ž *biogeogr.* savana na območjih z dolgo sušno dobo, porasla z nizkimi travami z nesklenjeno rušo in redkimi nizkimi drevesi **PRIM.:** vlážna savána

súha stépa -e -e ž *biogeogr.* → nízkotrávna stépa

súhi adiabátni gradiént -ega -ega -énta m *klimatogeogr.* sprememba temperature suhega zraka z višino, ki se pri spuščanju ohladi, pri dviganju pa segreje za 1 °C na 100 m **PRIM.:** vlážni adiabátni gradiént

súhi scrub -ega -a [skráb] m *biogeogr. gl.* súhi skráb

súhi skráb -ega -a in súhi scrub -ega -a [skráb] m *biogeogr.* rašlinstvo na sušnih območjih Avštrálie, med katerim prevladuje evkalíptovo grmičevje **PRIM.:** múlgašti skráb

súhi snég -ega snégá m **1.** *klimatogeogr., hidogeogr.* prhek, rahel sneg, ki pada ob mrazu in daje malo vode **2.** *klimatogeogr., hidogeogr.* snežna odeja iz suhega snega

súhi zíd -ega zídú m *geogr. krasa, ljud.* zid, narejen iz kamnov brez malte ali cementa, navadno na meji parcel ali ob kolovozih, značilen za kras

súho kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa*

kraško polje brez površinskih voda, redko delno poplavljeno

suholjubna rastlina -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na sušnem rašišču **S**: kserofitna rastlina

suholjubni organizem -ega -zma m *biogeogr.* organizem, ki živi v suhem, sušnem okolju **S**: kserofitni organizem **PRIM.**: kseromorfni organizem, kserotêrmi organizem

súho preperévanje -ega -a s *geomorf.*, *neustr.* → mehánsko preperévanje

súk -a m *geogr. nas.* trgovska ulica v arabskem okolju **PRIM.**: bazár, čáršija

sukcesija -e ž *biogeogr.* izmenjevanje, sosledje rastlinskih in živalskih združb na določenem območju

GL: *biogeogr.* ekolóška sukcesija

sukulênt -ênta m *biogeogr.* rastlina z listi ali tkivi, v katerih hrani vodo za sušno dobo

súperstruktúra -e ž *plan.* negospodarske dejavnosti, ki omogočajo skladno delovanje določene skupnosti, npr. šolstvo, zdravstvo, sociala, uprava

súpraglaciálno pôdokólje -ega -a s *geomorf.* del ledeniškega sedimentacijskega okolja na površju ledenika **PRIM.**: ékstraglaciálno pôdokólje, englaciálno pôdokólje, progla-ciálno pôdokólje, súbglaciálno pôdokólje, têrminoglaciálno pôdokólje

súpralitorál -a m *hidgeogr.* kopno območje nad litoralom, kjer zaradi delovanja valov in vodnega pršenja živijo kopne in morske rastline, živali **S**: súpralitorálni pás

súpralitorálni pás -ega pasú m *hidgeogr.* → súpralitorál

surôva pršt -e pršti ž *pedogeogr.* → slabó raz-víta pršt

surôvi húmus -ega -a m *pedogeogr.* → trhlína

surovína -e ž nav. mn. *ind. geogr.* naravna snov, npr. rudnina, snov živalskega, rastlinskega izvora, ali sintetična snov, ki se posredno ali neposredno uporablja za izdelavo uporabnih predmetov

GL: *var. okolja* sekundárna surovína

surovínska indústrija -e -e ž *ind. geogr.* → bázična indústrija

suspéncija -e ž **1.** *geomorf.* prenašanje lahkih delcev s turbulentno tekočo vodo **2.** *geomorf.* v vodi lebdeči mineralni in organski delci, ki

jih prenaša vodni tok **S**: suspenzijsko gradívo **PRIM.**: plávje

GL: *hidgeogr.* absolútni transpórt suspéncije **suspenzijski tók** -ega -a m *hidgeogr.* zaradi velike količine suspéncije moten, kalen vodni tok, značilen za narasle vode

suspenzijsko gradívo -ega -a s *geomorf.* → suspéncija (2)

súša -e ž *klimatogeogr.* daljše obdobje, ko evapotranspiracija občutno presega padavine, kar lahko povzroči veliko škodo v kmetijstvu, humanitarno katastrofo velikih razsežnosti

sušica -e ž *geogr. krasa, ljud.* → presihajóči izvir

súšna dôba -e -e ž **1.** *klimatogeogr.* najmanj 10 dni dolga doba brez padavin **2.** *klimatogeogr.* več kot 10 dni dolga doba s sklenjenim močnim preseganjem evapotranspiracije nad padavinami

súšna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → súšno podnébje

súšni gózd -ega -a m *biogeogr.* dežno zeleni svetli gozd, ki porašča spremenljivo vlažna območja tropskega in subtropskega pasu, za katerega drevje so značilni skromna rašt in kseromorfne lašnosti **PRIM.**: vlážni gózd

súšno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje, kjer je izhlapevanje večje od količine padavin **S**: arídna klíma, súšna klíma

GL: *klimatogeogr.* pôlsúšno podnébje

súšno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* ekstenzivno poljedelstvo na polsušnih območjih z 250 mm do 500 mm letnimi padavinami, kjer se brez namakanja ohranja talna vlažnost s pogošto praho, prekrivanjem prsti s steljo, oranjem v smeri plašnic, preprečevanjem erozije prsti **S**: arídno poljedélstvo

súšnošt -i ž *klimatogeogr.* značilnost podnebja, da letna ali sezonska evapotranspiracija presega letno, sezonsko količino padavin **S**: arídnošt **PRIM.**: vlážnošt (2)

GL: *biogeogr.* fízična súšnošt, *biogeogr.* fíziolóška súšnošt, *klimatogeogr.* índeks súšnošti, *klimatogeogr.* mēja súšnošti

svét svetá m **1.** *spl. geogr.* Zemlja v najširšem pomenu **2.** *geomorf.* Zemljino površje v najširšem pomenu **3.** *spl. geogr., neustr.* del Zemljine površine glede na oblikovanošt, poraslošt,

prebivalstvene značilnosti, npr. predel, območje, rajon, regija

GL: *polit. geogr.* četrti svet, *spl. geogr.* odkrivanje svetá (1, 2), *polit. geogr.* tretji svet (1, 2)

svetli gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd z redkim drevjem, zato svetloba lahko pride do rastlin v nižjem sloju, podrašti

svetlíkanje mórja -a -- s *hidgeogr.* nočno svetlikanje morske vode, ki nastane pri razgibanju vodni gladini zaradi kemičnih reakcij v nekaterih planktonskih organizmih **S:** bioluminiscenca

svetloboljúbna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na svetlem, sončnem rašišču **S:** heliofilna rastlína

svetoválna slúžba -e -e ž *agr. geogr.* ustanova za svetovanje, pomoč zasebnim kmetovalcem pri kmetijskih opravilih, usmeritvi pridelave, izdelavi finančnih načrtov pri investiranju, natančnem izpolnjevanju obrazcev za pridobivanje subvencij **PRIM.:** pospeševalna slúžba

svetóvna razvódnica -e -e ž *hidgeogr.* razvodnica med vodnim odtokom v Atlantski, Tihi, Indijski in Arktični ocean, ki se lahko razteza čez več celin **S:** glávna razvódnica **PRIM.:** celínska razvódnica

svetóvna síla -e -e ž *polit. geogr.* politično, vojaško in/ali gospodarsko pomembna država, ki ima odločujoč vpliv na obsežnih območjih sveta, v geopolitičnih enotah, geostrateških zvezah

svetóvna trgovína -e -e ž *spl. geogr.* → mednarodna trgovína

svetóvna úra -e -e ž *mat. geogr.* ura, na kateri se lahko sočasno odčitava različen čas v posameznih časovnih pasovih

svetóvni čas -ega čása m **K:** *UT mat. geogr.* mednarodno dogovorjen čas, ki sovпада s srednjim greenwiškim časom, od katerega se glede na oddaljenost časovnih pasov določa njihov štandardni čas **PRIM.:** srédnji greenwiški čas

GL: *mat. geogr.* koordinirani svetóvni čas

svetóvni ideolóški blók -ega -ega -a m *polit. geogr., do razpada Sovjetske zveze* vsaka od dveh politično in ideološko nasprotnih geostrateških zvez z dominantnima državama ZDA na eni in Sovjetsko zvezo na nasprotni strani

svetóvni oceán -ega -a m *hidgeogr.* ocean, ki obliva Zemljo in se deli na Tihi, Atlantski, Indijski, po nekaterih členitvah tudi na Antarktični ocean in Arktični ocean ali Severno ledeno morje **S:** svetóvno mórje (1)

svetóvni splét -ega spléta m *geogr. prometa* → internét

svetóvno interésno obmóčje -ega -ega -a s *polit. geogr.* geostrateška zveza posameznih geopolitičnih enot, temelječa na skupnih družbenogospodarskih interesih, npr. skupina gospodarsko najbolj razvitih držav (G7)

svetóvno mésto -ega -a s *geogr. nas.* veliko mésto, ki s svojimi gospodarskimi, kulturnimi funkcijami in privlačnostmi presega državni, nacionalni okvir, npr. New York, Pariz, London, Dunaj

svetóvno mórje -ega -a s **1.** *hidgeogr.* → svetóvni oceán **2.** *polit. geogr., hidgeogr.* → odpfto mórje (2)

svéža moréna -e -e ž *geomorf.* → recéntna moréna

svilogójstvo -a s *agr. geogr.* kmetijska dejavnost, ki pridobiva sviloprejkine zapredke, iz katerih se odmotava naravna svila, razširjena zlasti v azijskih monsunskih deželah **S:** svilopréjstvo

svilopréjstvo -a s *agr. geogr.* → svilogójstvo

svinják -a m *agr. geogr.* zidano ali leseno gospodarsko poslopje na kmetiji, namenjeno reji prašičev

svinjeréja -e ž *agr. geogr.* → prašičeréja

svíslí -i ž mn. *agr. geogr.* gospodarsko poslopje ali prostor za shranjevanje krme za živino, slame, sena, praviloma sestavni del kmečkega doma **PRIM.:** seník

svíšč -a m *geomorf.* zelo droben, naplavljen ali z vetrom nanesen pesek

svobódna konvékcija -e -e ž *hidgeogr.* → próšta konvékcija

svobódna lúka -e -e ž *geogr. prometa, polit. geogr.* → svobóдно prístanišče

svobódna trgovína -e -e ž *polit. geogr.* → próšta trgovína

svobóдно mórje -ega -a s *polit. geogr., hidgeogr.* → odpfto mórje (2)

svobóдно prístanišče -ega -a s *geogr. prometa, polit. geogr.* del morskega ali rečnega prístanišča, v katerem je mogoče uvažati ali iz njega

izvažati blago brez carinskih formalnosti, plačila carine **S**: svobôdna lúka

svobôdno tržno gospodarstvo -ega -ega -a s *plan., ind. geogr.* gospodarska ureditev, v kateri razmerje med ponudbo in povpraševanjem določajo cene, prosto oblikovane na trgu, odločitve o proizvodnji in porabi pa sprejemajo posamezni gospodarski subjekti **S**: konkurenčno gospodarstvo, prôsto gospodarstvo **PRIM.:** plánsko gospodarstvo

S-vrédnošt -i [ès] ž *pedogeogr.* vsota baz oziro-

ma izmenljivih kovinskih kationov v pršti, izražena v miliekvivalentih na 100 g pršti **S**: vrédnošt **S**

SWOT-analíza -e [svót] ž (ang. strengths, weakness, opportunities, threats 'prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti') *plan.* metoda za vrednotenje učinkov izvedbe načrtovanih projektov v določeni pokrajini, ki se osredotoča na temeljit pretres pričakovanih posledic s štirih zornih kotov: prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti **S**: analíza SWOT

Š

šariáž -a m *geomorf.* → nariv

ščit -a m *geomorf.* → zêmeljski ščit

ščitasti ognjenik -ega -a m *geomorf.* → ščitasti vulkán

ščitasti vulkán -ega -a m *geomorf.* vulkan v obliki ščita, ki je zaradi enakomernega in širokega izlivanja redko tekoče lave zelo položen, tako da premer njegove baze večkratno presega njegovo višino **S:** ščitasti ognjenik

šélf -a m *hidgeogr., geomorf.* dno obrežnega morja, globokega do 200 m, ki je dejansko z vodo prekrito položno robno območje celine, kjer je po mednarodni konvenciji mogoče tehnično izkoriščati podmorske naravne vire **S:** celinska polica (1), kontinentálna polica

GL: *hidgeogr., polit. geogr.* kontinentálni šélf

šélfna poledenitev -e -tve ž *hidgeogr.* → šélfni ledenik

šélfni ledenik -ega -a m *hidgeogr.* ledena plošča, plavajoča v šélfnem morju ali oprta na morsko dno, zlašti ob obalah Antarktike kot nadaljevanje antarktičnega ledenega pokrova **S:** šélfna poledenitev

šélfni ôtok -ega otôka m *geomorf.* otok, ki gleda iz šélfnega morja, v bištvu nadaljevanje celine, npr. Velika Britanija, Borneo

šélfno mórje -ega -a s *hidgeogr.* plitvo morje ob robu celin, globoko do okrog 200 m

šeštínska húba -e -e ž *agr. geogr., v srednjem veku* kmetija, nastala z razdelitvijo hube na šest delov, velika približno 5 oralov **PRIM.:** četrtínska húba, húba (2), osmínska húba, polovíčna húba, tretjínska húba

šéterbelt -a in shatterbelt -a [šétarbelt] m (ang.) *polit. geogr.* območje ob geostrateških mejah, zaradi katerega nastajajo dolgotrajni politíčni, vojaški spori, npr. Bližnji vzhod, Indokitajski polotok **PRIM.:** obmóčje gateway

šíbki véter -ega -tra m *klimatogeogr.* premikanje

zraka s hitrostjo 3 bofore, pri čemer se upogibajo drobne vejice, veter zravnava zaštavico

šíbljak -a m *biogeogr.* grmičasto listopadno rastlinstvo zlašti v Sredozemlju in na Balkanskem polotoku, navadno na rastišču izkrčenega prvotnega gozda

šija -e ž *geomorf.* ozek greben, ki vodi od sedla proti vrhu

šírína jézera -e -- ž *hidgeogr.* razdalja med dvema točkama brega, pravokotnima na najdaljšo os jezera

GL: *hidgeogr.* maksimálna šírína jézera, *hidgeogr.* povpréčna šírína jézera, *hidgeogr.* srédnja šírína jézera

šírínska štopínja -e -e ž *kart.* enota za merjenje zemljepisne širine **PRIM.:** dolžínska štopínja

šírôki délec -ega -lca m *agr. geogr.* njivska, travniška parcela podolgovate oblike na srednje kakovostnem zemljišču, navadno širša od 25 m, pri čemer je razmerje med širino in dolžino od 1 : 5 do 1 : 10 **PRIM.:** krátki délec, ózki délec

šírôko -a m *klimatogeogr.* južni ali jugovzhodni veter v Sredozemlju, ko je tam območje nizkega zračnega tlaka

šírokokônčni ledenik -ega -a m *hidgeogr.* gorski ledenik, ki sega do vznožja gore, kjer se na ravnini razširi

šírše vplívno obmóčje -ega -ega -a s *geogr. nas.* širša meštna okolica, katere prebivalci so manj izrazito navezani na pripadajoče centralno naselje, saj določene potrebe zadovoljujejo v sosednjih centralnih naseljih enake ravni **PRIM.:** óžje vplívno obmóčje

škálnva -e ž *geogr. krasa* večja škálnica

škálnica -e ž *geogr. krasa* od nekaj dm do največ nekaj m široka, plitva vdolbina v živoskalni podlagi, navadno z ravnim dnem in štrmim,

tudi previsnim robom, nastala zaradi korozije stoječe vode **S**: kámenica **PRIM.**: škávna

GL: *geogr. krasa* erodirana škávnica, *geogr. krasa* fosilna škávnica, *geogr. krasa* obálna škávnica, *geogr. krasa* obréžna škávnica, *geogr. krasa* odpřta škávnica, *geogr. krasa* podtálna škávnica, *geogr. krasa* predřta škávnica, *geogr. krasa* pre-tóčna škávnica, *geogr. krasa* zapřta škávnica

škodljivec -vca m *biogeogr.*, var. *okolja* rastlin-ski, živalski organizem, ki povzroča škodo naravnim in kulturnim rastlinam, domačim živalim, človekovemu imetju

škofjelósko-cerkljánska híša -e -e ž *geogr. nas.* velika nadštopna zidana kmečka hiša z mnogimi okni, podtip slovenske alpske hiše, s podobnim notranjim ustrojem in zunanjo, podobno notranjski hiši, brez zunanjih hodnikov in s štrmo štreho brez čopa, krito s slamo ali skrilom

škólj -a m **1.** *geomorf.* skalnat otoček v pribrežnem morju **2.** *geomorf.*, *narečno primorsko* večja skala, ki štrli iz morja, tal

škrápa -e ž nav. mn. *geogr. krasa* → škráplja

škráplja -e ž nav. mn. *geogr. krasa* podolgovata, lahko tudi razčlenjena navpična korozijska izjedenina na golem apnenčastem skalnem površju, od sosednje ločena z različno debelo skalno pregrado **S**: škrápa

GL: *geogr. krasa* ekshumirana škráplja, *geogr. krasa* elíptična škráplja, *geogr. krasa* fosilna škráplja, *geogr. krasa* globóka škráplja, *geogr. krasa* góla škráplja, *geogr. krasa* jámska škráplja, *geogr. krasa* ledeniška škráplja, *geogr. krasa* lúk-njašta škráplja, *geogr. krasa* mréžaste škráplje, *geogr. krasa* obálna škráplja, *geogr. krasa* obrúšena škráplja, *geogr. krasa* óknašta škráplja, *geogr. krasa* plítva škráplja, *geogr. krasa* podnóžna škráplja, *geogr. krasa* poklínska škráplja, *geogr. krasa* pokríta škráplja, *geogr. krasa* pôlpokríta škráplja, *geogr. krasa* porúšena škráplja, *geogr. krasa* rávna škráplja, *geogr. krasa* revelirana škráplja, *geogr. krasa* štruktúrna škráplja, *geogr. krasa* vzporédna škráplja, *geogr. krasa* zaóbljena škráplja

škrápljašta izjéda -e -e ž *geogr. krasa* → škrápljašta razpóka

škrápljašta izjedenína -e -e ž *geogr. krasa* → škrápljašta razpóka

škrápljašta póč -e počí ž *geogr. krasa* → škrápljašta razpóka

škrápljašta polička -e -e ž *geogr. krasa* rebro ali štена med škrápljaštima razpokama, ki ima zaradi ledeniškega brušenja ravno zgornjo ploskev

škrápljašta razpóka -e -e ž *geogr. krasa* navpična in podolgovata, različno globoka korozijska razpoka v skalnem površju **S**: škrápljašta izjéda, škrápljašta izjedenína, škrápljašta póč, škrápljašta zév

škrápljašta zév -e zeví ž *geogr. krasa* → škrápljašta razpóka

škrápljašti hrébet -ega -bta m *geogr. krasa* širše skalno rebro na škrápljaštem površju

škrápljašti nóž -ega nóža m *geogr. krasa* zelo ozek skalni nóž na škrápljaštem površju

škrápljašti pôdi -ih -ov m mn. *geogr. krasa* podi, zelo razčlenjeni s škrápljami

škrápljašti vodnják -ega -a m *geogr. krasa* vodnjaku ali ozkemu breznu podobna vdolbina na spodnjem robu lašte s škrápljami po štenah, kamor se šteka padavinska voda ali snežnica

škrápljašto rêbro -ega -a s nav. mn. *geogr. krasa* podolgovata in tanka skalna pregrada med dvema škrápljama

škrápljišče -a s *geogr. krasa* površje, kjer je veliko škrápelj

škrbína -e ž *geomorf.* ostro zarezana vrzel v gorskem grebenu ali med dvema vrhovoma

šólska geografíja -e -e ž *spl. geogr.* del geografije, ki se ukvarja s problematiko poučevanja geografije

šólska kárta -e -e ž *kart.* → šólski zemljevid

šólska kartografíja -e -e ž *kart.* del kartografije, ki se ukvarja z izdelavo zemljevidov in drugih grafičnih prikazov Zemlje, nebesnih teles za šolski pouk

šólski okóliš -ega -a m *spl. geogr.* prostorska enota, ki zajema območje, s katerega vsi šoloobvezni otroci praviloma obiskujejo isto osnovno šolo

šólski zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki se uporablja pri pouku geografije **S**: šólska kárta

šólstvo -a s **1.** *spl. geogr.* sistem organiziranosti vzgoje, splošnega izobraževanja **2.** *spl. geogr.* ustanove, ki se ukvarjajo z vzgojo, izob-

raževanjem, npr. osnovno, srednje, visoko, manjšinsko šolstvo

šót -a tudi chott -a [šót] m (arab., fr.) **1. hidgeogr.** plitvo jezero z brakično vodo, nastalo z dvigom podtalnice ali po večjem deževju, ki se po presušitvi spreminja v slano ravnico **PRIM.:** plája (2) **2. geomorf.** reliefna depresija, kjer nastaja takšno jezero **PRIM.:** plája (1), sébha

šóta -e ž *pedogeogr.* zaradi velike vlažnosti nerazkrojena ali delno razkrojena organska snov, nastala zlahti iz šotnih mahov, nakopičena v barjanskih tleh

šótna pršt -e pršti ž *pedogeogr.* pršt s 40 in več cm debelim horizontom v profilu, ki ga zaradi anaerobnih in vlažnih razmer sestavljajo slabo razkrojene organske snovi, razširjena na mokrotnih območjih **S:** hištosól

šótني horizont -ega -a m *pedogeogr.* horizont v profilu šotne pršti, sestavljen iz slabo razkrojenih organskih snovi, ki se kopičijo v anaerobnih razmerah zaradi zaštajajoče vode **S:** horizont T, T-horizont

šótno bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* barje, kjer prevladujejo sfagnovi mahovi **S:** sfágnovo bárje

šovinízem -zma m *polít. geogr.* poveličevanje lastnega naroda, razpihovanje sovraštva, nestrpnosti in napadalnosti do drugih narodov

špíca -e ž *geomorf.* koničast vrh gore ali skalnate vzpetine

špík -a m *geomorf.* izrazito priostren piramidaš visokogorski vrh, ki ga z vseh strani obkrožajo krnice **S:** hórň **PRIM.:** arét

špórt -a m *geogr. turizma* po ustaljenih pravilih

izvajane individualne ali kolektivne oblike telesnih dejavnosti, ki jih ljudje gojijo zaradi veselja do gibanja, potreb po vzdrževanju, izboljšanju telesne moči in tekmovalnosti

špórtني párk -ega -a m *geogr. turizma, geogr. nas.* zemljišče z vsaj enim športnim igriščem za eno ali več športnih zvrsti

špránjašto brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, ki ima v prečnem prerezu obliko špranje

šrafúra -e ž *kart.* → kartografsko črtkanje

štála -e ž *agr. geogr., ljud.* → hlév (1)

števílično merílo -ega -a s *kart.* → numérično merílo

števíličnosť -i ž **1. biogeogr.** število rastlinskih, živalskih osebkov določene populacije na nekem območju **2. biogeogr.** število rastlinskih osebkov določene populacije na izbrani popisni ploskvi **S:** abundánca

števílo dní s snéžno odéjo -a - - - - - s *klimatogeogr., hidgeogr.* → trájanje snéžne odéje

štírištránični kméčki dóm -ega -ega -a m *geogr. nas.* kmečki dom, podtip kmečkega doma s pravilno zasnovo, pri katerem samostojno stoječa poslopja z vseh strani obdajajo osrednje dvorišče, ki je proti cesti zaprto z velikimi vhodnimi vrati

štúdija ranlívosti okólja -e - - - ž *var. okolja* zakonsko predpisana raziskava pri načrtovanju posegov v okolje, s katero se ugotavljajo oblike in stopnje občutljivosti, nosilnosti, zmogljivosti določenega okolja

šumelíšče -a s *hidgeogr.* → slapíšče

švájga -e ž *agr. geogr.* → sírnica (1)

T

tahiméter -tra m *kart.* priprava za določanje višinskih razlik in merjenje razdalj na zemljišču

tahimetrija -e ž *kart.* določanje višine točk in merjenje razdalj na Zemljinem površju s tahimetrom

TAI TAI-ja [tai] m (fr. Temps Atomique International) krajšava *mat. geogr.* → mednarodni atómski čas

tajfún -a m *klimatogeogr.* orkanski tropski ciklon v zahodnem delu Tihega oceana, zlasti nad Južnokitajskim in Vzhodnokitajskim morjem, ki obdobjo zaide na robno kopno **PRIM.:** hurikán

tájga -e ž *biogeogr.* pokrajina v severnih predelih Evrazije in Severne Amerike, porasla s prostranimi iglastimi gozdovi in redkejšimi listavci

taksón -a m **1.** *biogeogr.* organizem, ki se v določenih lastnostih ujema z drugimi podobnimi organizmi, po katerih se ti v biologiji uvrščajo v isto skupino **2.** *biogeogr.* sistematska kategorija pri razvrščanju skupin organizmov

GL: *pedogeogr.* taksón pršti

taksonomíja organizmov -e -- ž *biogeogr.* veda, ki se ukvarja z določanjem taksonov

taksonomíja prští -e -- ž *pedogeogr.* veja pedologije, ki obravnava zveze med prštni in dejavniki, ki vplivajo na njihov razvoj in lastnosti

taksón prští -a -- m *pedogeogr.* pršt, ki se v določenih lastnostih ujema z drugimi podobnimi prštni, po katerih se te v pedologiji uvrščajo v isto skupino

tálik -a m *hidgeogr., geomorf.* trajno nezamrznjena vodna plašt na območju permafrosta ali termokrása, na površju ali v večjih globinah, npr. med recentnim in fosilnim permafroštom, marsikje pomembna za oskrbo z vodo

talílna dôba -e -e ž *hidgeogr.* obdobje leta, ko se ledenik zaradi otoplitve tali **PRIM.:** redílna dôba

talílna fáza -e -e ž *hidgeogr., geomorf.* obdobje, ko se ledenik zaradi otoplitve tali **PRIM.:** mirovál-na fáza, napredoválna fáza, umikálna fáza

talílna pônvica -e -e ž *hidgeogr.* do nekaj dm široka in do nekaj cm globoka ovalna vbočina z daljšo osjo v smeri vzhod–zahod, ki v talilni dobi nastaja na površini snežne odeje zaradi krajevnega topljenja snega, kroženja in ponikanja snežnice ali deževnice ter sunkov in vrtinčenja toplih vetrov **S:** opoldánska pônvica, snéžno satôvje

talílnó obmóčje ledeníka -ega -a -- s *hidgeogr.* → talíšče ledeníka

talíšče ledeníka -a -- s *hidgeogr.* spodnji del ledenika, kjer se ta povečini tali **S:** ablacijska površina, obmóčje taljénja ledeníka, talílnó obmóčje ledeníka **PRIM.:** redíšče ledeníka

tálna meglà -e -è ž *klimatogeogr.* tanka plašt megle nad tlemi

tálna moréna -e -e ž **1.** *geomorf.* morena pod ledenikom **2.** *geomorf.* morena, ki oštane, ko se ledenik štali **PRIM.:** tálni til

tálna temperatúra -e -e ž **1.** *klimatogeogr.* temperatura tal, tudi skalnatih, merjena v različnih globinah **S:** zémeljska temperatúra **2.** *klimatogeogr.* temperatura Zemljinega površja **S:** zémeljska temperatúra

tálna vóda -e -e ž *hidgeogr.* → podtálnica

tálnica -e ž *hidgeogr.* → podtálnica

tální ledeníški obrús -ega -ega -a m *geomorf.* ledeníški obrús na dnu ledeníške dolíne ali na skalni podlagi, čez katero se je premikal ledenik

talnína -e ž **1.** *geomorf.* kamninske plašti, ki ležijo pod krovnino **PRIM.:** krovnína (1) **2.** *geomorf.* starejša kamninska plašt, ležeča

pod mlajšimi kamninskimi plašmi **PRIM.:** krovčina (2) **3. geomorf.** plašti, ki ležijo pod določeno plaštjo rude, npr. pod premogovno plaštjo **PRIM.:** krovčina (3) **4. geomorf.** starejša kamninska plašt, sestavljena večinoma iz metamorfnih kamnin ali globočin, ki jo prekrivajo mlajše, diskordantno naložene plašti **PRIM.:** krovčina (4)

tálni pláz -ega plazú m *hideogr.* snežni plaz, ki zajame vse plašti snežne odeje in sega do trdne podlage **PRIM.:** vrhnji pláz

tálni tíl -ega -a m *geomorf.* til, odložen v podlagi ledenika, sestavljen iz bazalnega in nakopičenega tila ter gradiva iz englacialnega podokolja **S:** ortotíl **PRIM.:** tálna moréna (2)

tálni toplótni obrát -ega -ega -áta m *klimatogeogr.* ob ohladih znižana temperatura neposredno nad tlemi **PRIM.:** dvígnjeni toplótni obrát

tálveg -a in talweg -a [tálveg] m (nem.) **1. geomorf.** → podólžni preréz réčne stráge **2. hideogr.** zveznica najnižjih točk v rečnem koritu, praviloma pod vodnim strženom, po kateri se, če po reki teče državna meja, določi natančna razmejitev med državama

talweg -a [tálveg] m (nem.) **gl.** talveg

tampónska cóna -e -e ž *polit. geogr.* → nevtrálna cóna (1, 2)

tampónska držáva -e -e ž *polit. geogr.* država med dvema politično in ideološko različnima državama ali interesnima območjema veselil, npr. nekdanja Jugoslavija, Afganistan

tangenciálna césta -e -e ž *geogr. prometa* cesta, ki se v določeni točki dotika krožne ali radialne ceste in je navadno usmerjena proti drugemu, večjemu centralnemu naselju **PRIM.:** króžna césta, radiálna césta

tangéntni poldnévnik -ega -a m *kart.* → dotikální poldnévnik

tangéntni vzporédnik -ega -a m *kart.* → dotikální vzporédnik

tánker -ja m *geogr. prometa* veliko tovorno plovilo za prevoz tekočih snovi, zlasti nafte, ali stisnjenih plinov po vodnih poteh

táratónski kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za obračunavanje obsega neplačanega dela v železniškem prometu, ugotavljanje izkoriščenosti vagonov, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki

teže praznih vozil in razdalje v km, ki jih ta vozila prevozijo **PRIM.:** brútotónski kilométer, nétotónski kilométer

tárdiglaciál -a m *klimatogeogr., geomorf.* → póžni glaciál

tavy -ja [távi] m *agr. geogr.* požigalništvo na Madagaskarju **PRIM.:** chitimene, kaingin, ládang, mílpa, roca

tečaj -a m *mat. geogr.* točka na nebu ali Zemlji, skozi katero gre nebesna oziroma Zemljina vrtilna os **S:** pól

GL: *mat. geogr.* júžni magnétni tečaj, *mat. geogr.* júžni nebésni tečaj, *mat. geogr.* júžni tečaj, *mat. geogr.* magnétni tečaj, *mat. geogr.* nebésni tečaj, *mat. geogr.* séverni magnétni tečaj, *mat. geogr.* séverni nebésni tečaj, *mat. geogr.* séverni tečaj, *klimatogeogr.* tečaj mráza, *spl. geogr.* tečaj nédostópnosti, *klimatogeogr.* toplótni tečaj, *mat. geogr.* víšina nebésnega tečája, *mat. geogr.* Zémeljín tečaj

tečaj mráza -a -- m *klimatogeogr.* območje na Zemlji z najnižjo povprečno temperaturo, ki se zlašti na severni polobli, kjer je v severovzhodni Sibiriji, ne ujema s severnim Zemljinim tečajem **PRIM.:** toplótni tečaj

tečaj nédostópnosti -a -- m *spl. geogr.* točka na Antarktiki, ki je najbolj oddaljena od morske obale

tečajnik -a m *mat. geogr.* vzporednik na 66° 33' severne in južne zemljepisne širine, kjer se začenjata polarni dan in polarna noč **S:** polárnik **PRIM.:** povrátnik

GL: *mat. geogr.* júžni tečajnik, *mat. geogr.* séverni tečajnik

téfra -e ž *geomorf.* različno veliki nevezani izmečki vulkanov, lahko različne sestave **PRIM.:** piroklást

tegelénska otoplítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* zgodnjepleistocenska otoplítev na severu Evrope, med eburonsko in predtegelensko ohladitvijo **S:** tegelénski interglaciál

tegelénski interglaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → tegelénska otoplítev

téhnična ínfrastrúktúra -e -e ž *geogr. nas.* → materiálna ínfrastrúktúra

téhnična kárta -e -e ž *kart.* → téhnični zemljévíd

téhnična nesreča -e -e ž *spl. geogr.* nesreča, ki jo povzroči človek s tehničnimi in tehnolo-

škimi posegi v naravo, npr. porušitev vodne pregrade, zastrupitev pitne vode, huda prometna nesreča **PRIM.:** antropogéna nesreča, biolóška nesreča, narávna nesreča

téhníčna régija -e -e ž **1. plan.** zaokroženo območje, ki se načrtno za stalno ali začasno oblikuje, ureja zaradi določenih tehničnih razlogov, npr. izvedbe melioracij, namakanja, regulacije vodotokov, urejanja hudournikov, pogodovanja, rudarskih del, urejanja prometnih naprav **2. plan.** → plánska régija

téhníčna rekreacijska zmogljivost pokrájine -e -e -i -- ž *geogr. turizma* rekreacijska zmogljivost pokrajine glede na površino zemljišča, namenjenega rekreaciji **PRIM.:** psiholóška rekreacijska zmogljivost pokrajine

téhníčni prêlog -ega -a m *agr. geogr.* prêlog zaradi neugodnih naravnih razmer, ki na kmetijskem zemljišču ne dopuščajo uporabe kmetijske mehanizacije **PRIM.:** ekonómski prêlog, funkcijski prêlog, sociálni prêlog

téhníčni spomenik -ega -a m *geogr. turizma, geogr. nas.* stavba, skupina stavb, stroji, predmeti, ki pričajo o pomembnih dosežkih tehnične kulture

téhníčni zemljevid -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, ki prikazuje tehnične naprave **S:** téhníčna kárta

tehnolóška vóda -e -e ž *var. okolja, hidgeogr.* voda, ki se uporablja v določenem tehnolóškem procesu **PRIM.:** hladílina vóda, kopálna vóda, pítna vóda

tehnolóški párk -ega -a m *ind. geogr.* manjše sodobno industrijsko območje z vso potrebno infrastrukturo v bližini izobraževalno in znanstvenoraziskovalno uspešnih visokih šol in/ali drugih znanstvenoraziskovalnih ustanov, v katerem delujejo zlasti raziskovalno in razvojno uspešna podjetja **PRIM.:** industrijski párk, inovácijsko središče

tehnópolis -a m *ind. geogr.* v okolici večjega mešta, bližini univerze in na ugodni lokaciji načrtno zasnovano tehnolóško središče z visoko usposobljenimi raziskovalci, najsoodobnejšo raziskovalno opremo in komunikacijsko infrastrukturo, z letališčem povezano s svetovnimi industrijskimi in poslovnimi središči

tehnosféra -e ž *spl. geogr., var. okolja* plašt tehnološko preoblikovane geosfere skupaj s tehnološkimi sestavinami in njihovimi vplivi

tekmováne -a s *biogeogr.* razmerje med osebkoma dveh ali več vrst organizmov, živečih v skupnem okolju, ki tekmujejo za prostor, omejene količine hrane, svetlobe **S:** kompetícija, konkuréncia

tekoča vóda -e -e ž *hidgeogr.* voda rek, potokov, navadno sladka, ki zaradi raznosmernega štrmca oteka v razne smeri, prenaša s seboj kamninsko in drugo gradivo in ga ob zmanjšani transportni moči odlaga **PRIM.:** stojéča vóda

tekočínski kómpas -ega -a m *kart.* → plavajúči kómpas

tekočí tóvor -ega tovóra m *geogr. prometa* tovor v tekočem stanju, npr. olja rastlinskega izvora, kisline, kemikalije iz nafte in njenih derivatov **PRIM.:** plínašti tóvor, razsúti tóvor

tekstílina indústrija -e -e ž *ind. geogr.* industrijsko izdelovanje tekstilne preje iz naravnih in umetnih vlaken, izdelovanje tkanin in tekstilnih izdelkov, zlasti konfekcije **S:** proizvódnja tekstílij

tekstílina rastlína -e -e ž *nav. mn. agr. geogr.* industrijska rastlina, namenjena nadaljnji predelavi za potrebe izdelovanja tkanin, npr. bombaž, konoplja, lan, sisal

tekstúra -e ž **1. pedogeogr.** razmerje med deleži peščenih, meljnatih in glinašnih delcev v prsti **2. geomorf.** velikost, oblika in razporeditev zrn v kamnini, ki določa njeno trdnost **S:** zrnávošt

GL: *geomorf.* solifluídna tekstúra

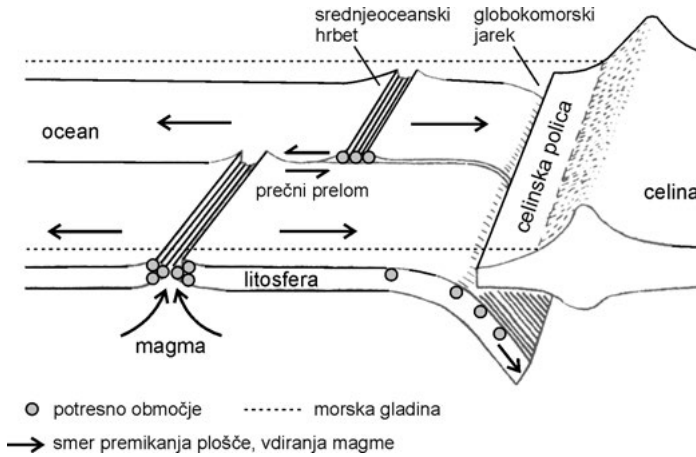
tekstúrna klasifikáciija -e -e ž *pedogeogr.* razvrščanje prsti v teksturne razrede glede na odstotne deleže peska, melja in gline

tekstúrna tlà -ih tál s *mn. geomorf.* tla, nastala s krioturbacijo

tekstúrni rázred -ega razréda m *pedogeogr.* vsaka od enajstih skupin prsti v teksturni klasifikaciji, npr. meljnata glina, peščena ilovica

tekstúrni trikótnik -ega -a m *pedogeogr.* trikotni diagram za določanje teksturnih razredov prsti

tektónika -e ž **1. geomorf.** delovanje endogenih sil, ki višinsko in vodoravno spreminjajo Zemljino skorjo in s tem vplivajo na relief

Shematični prikaz premikanja litosferskih plošč

2. geomorf. del geologije, ki proučuje zgradbo Zemlje, spreminjanje kamnin in vzroke za njihovo spreminjanje

GL: *geomorf.* géotektónika, *geomorf.* gláciotektónika, *geomorf.* globalna tektónika, *geomorf.* morfotektónika, *geomorf.* néotektónika (1, 2), *geomorf.* prelómna tektónika, *geomorf.* razpórna tektónika, *geomorf.* recéntna tektónika, *geomorf.* sólna tektónika, *geomorf.* tektónika plóšč

tektónika plóšč -e -- ž *geomorf.* teorija, ki razlaga globalne geotektonske premike z razlomljenostjo litosfere v litosferske oziroma tektonske plošče, ki drsijo na židki podlagi aštenosfere, pri čemer se širi morsko dno in nastajajo npr. srednjeoceanski hrbti in globokomorski jarki

tektónska drása -e -e ž *geomorf.* raza, nastala zaradi raznosmernih tektonskih premikov, navadno na zglateni skalni površini

tektónska géomorfologíja -e -e ž *geomorf.* del geomorfologije, ki proučuje vplive neotektonike na oblikovanje reliefnih oblik **PRIM.:** morfotektónika

tektónska grúda -e -e ž *geomorf.* del Zemljine skorje, ki ga z vseh strani obdajajo prelomi in se je od okolice ločil z dviganjem, ugrezanjem ali poševnim prelamljanjem **S:** drmášča, grúda (1)

tektónska jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama z vidnimi sledovi tektonske premaknitve sten

tektónska obála -e -e ž *geomorf.* obala, nastala zaradi tektonskega ugrezanja kopnega

tektónska plóšča -e -e ž *geomorf.* → litosfèrska plóšča

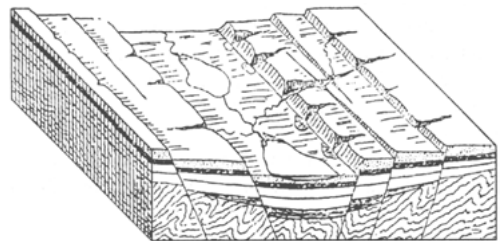
tektónska teoríja -e -e ž *geomorf.* teorija o nastanku Zemljinega reliefa, ki pri oblikovanju površja pripisuje odločilni vpliv tektoniki

tektónski blók -ega -a m *geomorf.* → prelómniški blók

tektónski čòk -ega čòka m *geomorf.* → hóršt

tektónski járek -ega -rka m *geomorf.* ob vzporednih prelomih tektonsko ugreznjeno ozemlje, v katerem je nastala razpotegnjena dolinašča depresija **S:** prelómniški járek (2)

PRIM.: hóršt

Blokovni diagram tektonskega jarka

tektónski pokròv -ega -òva m *geomorf.* → narív

tektónski potrès -ega -ésa m *geomorf.* potres, nastal zaradi tektonskega delovanja v Zemljini notranjosti

tektónski reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, pri

katerem prevladujejo tektonsko nastale površinske oblike **PRIM.:** néotektónski reliéf

tektónsko brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno z vidnimi sledovi tektonske premaknitve sten

tektónsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v kotlini, nastali s tektonskimi procesi, navadno veliko, globoko in s strmimi bregovi

tektónsko kráško pólje -ega -ega -a s *geogr. krasa* kraško polje, nastalo s tektonskim ugrezanjem svojega dna

tektónsko ôkno -ega -a s *geomorf.* odprtina v narivu, skozi katero se vidi talnina

téledetékija -e ž *kart.* → daljínsko zaznávanje

telefónski koridór -ega -ja m *geogr. prometa* pas ozemlja, kjer poteka telefonski promet po površini, nad ali pod njo

telefónski promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prenašanje govornjenih sporočil, informacij po fiksнем, mobilnem telefonskem omrežju

telekomunikácije -ij ž mn. *geogr. prometa* oddajanje, prenos in sprejemanje znakov, analognih in digitalnih signalov, pisane besede, slike, zvoka ali sporočil po žičnih, radijskih, optičnih in drugih elektromagnetnih sistemih

teleméter -tra m *kart.* → daljinómér

telúrij -a m *mat. geogr.* priprava, ki ponazarja navidezno gibanje Zemlje okrog Sonca in svoje osi, Lune okrog Zemlje

temátska kárta -e -e ž *kart.* → temátski zemljevid

temátska kartografíja -e -e ž **1. kart.** del kartografije, ki se ukvarja z izdelovanjem tematskih zemljevidov **2. kart.** izdelovanje tematskih zemljevidov

temátski géomorfolóški zemljevid -ega -ega -a m *kart., geomorf.* zemljevid, ki prikazuje posamezno vrsto reliefnih oblik in geomorfoloških procesov **PRIM.:** splošni géomorfolóški zemljevid

temátski zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje določeno vsebino, tematiko, zato je izbor prikazanih splošnih informacij prilagojen kar najbolj učinkoviti ponazoritvi enega ali več izbranih pojavov, procesov **S:** temátska kárta **PRIM.:** speciálni zemljevid, splošni zemljevid

tême teména s *geomorf.* obli najvišji del vrha vzpetine ali slemena

têmeljna črta -e -e ž *polit. geogr.* → osnóvna línija

têmeljni topografíski načrt -ega -ega -a m **K:** TTN *kart.* topografíski načrt v merilu 1 : 5000, na goratih območjih v merilu 1 : 10.000, ki podrobno prikazuje relief, vodovje, rabo tal, prometno omrežje, naselja, pomembnejše objekte **PRIM.:** držávna topografíska kárta

têmeljno središče -ega -a s *geogr. nas., v Sloveniji, v omrežju centralnih naselij* kraj z najnižjo, prvo stopnjo centralnosti **PRIM.:** rurálno središče, vicinálno središče

temperatúra -e ž *klimatogeogr.* termodinámična spremenljivka, ki določa toplotno stanje snovi

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* absolútna máximálna temperatúra, *klimatogeogr., hidgeogr.* absolútna minimálna temperatúra, *klimatogeogr.* aktívna temperatúra (1, 2), *klimatogeogr.* dnévni hód temperatúre, *klimatogeogr.* efektivna temperatúra, *klimatogeogr.* ekštrémna temperatúra, *klimatogeogr.* ekvivaléntna temperatúra, *klimatogeogr., hidgeogr.* máximálna temperatúra, *hidgeogr.* máximálna temperatúra vóde, *klimatogeogr.* máximálna temperatúra zráka, *klimatogeogr., hidgeogr.* minimálna temperatúra, *hidgeogr.* minimálna temperatúra vóde, *klimatogeogr.* minimálna temperatúra zráka, *klimatogeogr.* povpréčna dnévna temperatúra, *klimatogeogr.* povpréčna létna temperatúra, *klimatogeogr., hidgeogr.* povpréčna máximálna temperatúra, *klimatogeogr.* povpréčna mésečna temperatúra, *klimatogeogr., hidgeogr.* povpréčna minimálna temperatúra, *klimatogeogr.* povpréčna temperatúra, *klimatogeogr.* senzibílna temperatúra, *klimatogeogr.* srédnja dnévna temperatúra, *klimatogeogr.* srédnja létna temperatúra, *klimatogeogr.* srédnja mésečna temperatúra, *klimatogeogr.* srédnja temperatúra (1, 2), *klimatogeogr.* tálna temperatúra (1, 2), *klimatogeogr., hidgeogr.* temperatúra ledišča pod povéčaním tlákom, *klimatogeogr.* temperatúra ovláženega termométra, *klimatogeogr.* temperatúra rosíšča, *klimatogeogr.* temperatúra súhega termométra, *klimatogeogr.* termínska temperatúra, *klimatogeogr., agr. geogr.* vsóta biotemperatúr, *klimato-*

geogr. vsota temperatur, *klimatogeogr.* zemeljska temperatura

temperatura ledišča pod povečanim tlakom

-e -- -- -- -- ž *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* temperatura, nižja od 0 °C, pri kateri se začne led pri povečanem tlaku zaradi svoje teže taliti in se znižuje za 1 °C na vsakih 140 barov

temperatura ovláženega termométra -e --

-- ž *klimatogeogr.* zaradi energije, porabljene za izhlapevanje vode s površine termometra, nižja izmerjena temperatura od dejanske

temperatura rosišča -e -- ž *klimatogeogr.* → rosišče

temperatura súhega termométra -e -- -- ž

klimatogeogr. dejanska temperatura zraka, izmerjena z neovlaženim termometrom

temperatúrna invêzija -e -e ž *klimatogeogr.*,

var. okolja → toplótni obrát

temperatúrna slojevitóšť vóde -e -i -- ž *hid-*

geogr. navpična razčlenjenost jezerske vode na temperaturne sloje zaradi spreminjanja temperature zraka nad jezerom ter spuščanja in dviganja vode, zlasti zaradi različne gostote vode pri določeni temperaturi **S:** temperatúrna štratifikácija vóde

temperatúrna štratifikácija vóde -e -e -- ž

hidgeogr. → temperatúrna slojevitóšť vóde

temperatúrna vsóta -e -e ž *klimatogeogr.* se-

števek srednjih dnevnih temperatur v rašni dobi, pomemben bioklimatski kazalnik

GL: *klimatogeogr.*, *agr. geogr.* biolóška temperatúrna vsóta

temperatúrni gradiênt -ega -ênta m *klimato-*

geogr., *hidgeogr.* sprememba zračne ali vodne temperature na določeno razdaljo, največkrat v zvezi z naraščanjem nadmorske višine ali globine vodnega telesa

GL: *klimatogeogr.* vertikalni temperatúrni gradiênt

temperatúrni obrát -ega -áta m *klimatogeogr.*,

var. okolja → toplótni obrát

temperatúrni prág -ega prága m *klimatogeogr.*

izbrana temperatura v dnevnem poteku temperature med letom

temperatúrni režim -ega -a m *klimatogeogr.*

značilno povprečno dnevno ali sezonsko nihanje temperature, največje v celinskem in najmanjše v oceanskem podnebjú

temperatúrno preperéváanje -ega -a s *geomorf.*

mehansko preperevanje zaradi širjenja ali krčenja mineralov ob spreminjanju temperature **PRIM.:** sólno preperéváanje, zmrzálno preperéváanje

temporálno nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → občásno nasélje

teodolít -a m *kart.* priprava za merjenje vodoravnih in navpičnih kotov in s tem za natančno določanje vodoravnih, poševnih in navpičnih razdalj na določenem zemljišču, območju

teorétična geografija -e -e ž *spl. geogr.* del

geografije, ki proučuje teoretične osnove geografske razporeditve pojavov na Zemlji **PRIM.:** aplikatívna geografija

teorija -e ž *spl. geogr.* celota logično povezanih trditev, domnev, ki znanstveno določa, razlaga določeno vsebino

GL: *geomorf.* erozijska teorija, *spl. geogr.* geografska géstalt teorija, *spl. geogr.* geografska sistémska teorija, *spl. geogr.* geografska teorija káosa, *geomorf.* izostátična teorija, *geomorf.* neptunístična teorija, *plan.* polarizácijska teorija, *geomorf.* tektónska teorija, *geogr. prometa* teorija gráfov, *spl. geogr.* teorija katastrof, *plan.*, *geogr. nas.* teorija o centralnih naseljih, *geomorf.* teorija o dvójnem uravnávanju povfšja, *geomorf.* teorija o kontrákciji Zêmljinega povfšja, *geomorf.* teorija razširjanja môrskega dná (1, 2), *plan.* teorija razvójnih pólov, *geomorf.* Wegenerjeva teorija

teorija gráfov -e -- ž *geogr. prometa* teorija, ki pojasnjuje topografske značilnosti prometnih omrežij na podlagi razporeditve točk, prometnih vozlišč in njihovih medsebojnih povezav v topološkem grafikonu

teorija katastrof -e -- ž *spl. geogr.*, *po Cuvierju* teorija, po kateri naj bi bila na koncu vsake geološke dobe katastrofa, ki je spremenila življenjske razmere

teorija o centralnih naseljih -e -- -- -- ž *plan.*, *geogr. nas.* predpostavka nemškega geografa Walterja Christallerja, zasnovana v tridesetih letih 20. stoletja, po kateri se centralna naselja na podlagi tržnih, prometnih in upravno-pravnih načel razvrščajo v urejeno omrežje, pri čemer naj bi vsaki stopnji v omrežni hierarhiji ustrežala tudi velikost vplivnega območja in število prebivalcev v centralnem naselju

teorija o dvójnem uravnávanju površja -e -- -- -- -- ž *geomorf.* teorija, po kateri je v novejši geološki dobi prej splošno razširjeno dvojno uravnávanje v vlažnih tropih oštalo omejeno na dna širokih dolin, kjer se pod globoko preperino hidrolitsko uravnava skalna podlaga in se površje iz regolita razširja na pobočja

teorija o kontrákciji Zêmljinega površja -e -- -- -- -- ž *geomorf., zástar.* teorija, po kateri naj bi se Zemljino površje zaradi ohlajevanja krčilo, kar naj bi povzročalo deformacije na njem

teorija razšírjanja mórskega dnâ -e -- -- -- -- ž **1. geomorf.** teorija, da se morsko dno zaradi razhajanja litosferskih plošč širi na obeh straneh srednjeoceanskih hrbtov **2. geomorf.** teorija o potovanju celin ali tektonskih plošč po razpadu Pangeje

teorija razvójnih pólov -e -- -- -- ž *plan.* predpostavka o neenakomernem prostorskem, gospodarskem razvoju, ker naj bi imela centralna naselja zaradi nadpovprečne opremljenosti z gospodarskimi, oskrbnimi dejavnostmi boljše razvojne možnosti **S:** polarizacijska teorija

têra rósa -e -e ž *pedogeogr. gl.* terra rossa

terása -e ž *geomorf.* dokaj raven ali uravnan del Zemljinega površja, ki ga od nižjega ali višjega sveta ostro razmejuje ježa **S:** polica (2)

GL: *geomorf.* abrazijska terása, *geomorf.* akumulacijska terása, *geomorf.* aluviálna terása, *agr. geogr.* antropogéna terása, *geomorf.* denudacijska terása, *geomorf.* erozijska terása, *geomorf.* fluviálna terása, *geomorf.* flúvioglaciálna terása, *geomorf.* gláciofluviálna terása, *geomorf.* jézerska terása, *geomorf.* kémska terása, *geomorf.* konkordántna terása, *geomorf.* korelacijska terása, *geomorf.* krioplanacijska terása, *agr. geogr.* kultúrna terása, *geomorf.* kvartárna terása, *geomorf.* ledeniško-réčna terása, *geomorf.* nízka terása, *geomorf.* podmórská terása, *geomorf.* réčna terása (1, 2), *geomorf.* réčno-ledeniška terása, *geomorf.* soliflukcijska terása, *geomorf.* visóka terása, *geomorf.* vršájska terása

terásašti vršáj -ega -a m *geomorf.* fosilni vršáj, ki ga je reka poštópoma zniževala in razčlenila s terasami

terásni nivó -ega -ja m *geomorf.* absolutna ali relativna višina, na kateri je ravnina terase **PRIM.:** sleménski nivó, vršni nivó

terásni vinógrad -ega -a m *agr. geogr.* vinograd s širokimi, v smeri plaštnic uravnanimi in za strojno obdelavo dovolj širokimi obdelovalnimi ploskvami med posameznimi vrstami vinske trte, s čimer se zmanjšuje tudi erozija prsti **S:** rónek **PRIM.:** tradicionalni vinógrad

terásno obdelováñje zemljišč -ega -a -- s *agr. geogr.* obdelovanje zemljišč na kulturnih terasah zaradi preprečevanja erozije prsti, učinkovitejšega namakanja in lažjega dela na izravnani ploskvi

terciár -ja m **1. geomorf.** starejša perioda kenozoika, med 65 in 1,46 milijoni let pred sedanjoštjo, ki se deli na paleogen in neogen **2. spl. geogr.** → terciárni séktor

terciárna dejávnošt -e -i ž nav. mn. **1. spl. geogr., širše** celota gospodarskih ali družbenih dejavnosti, namenjenih opravljanju storitev za delovanje družbe, kot so promet in zveze, trgovina, goštinštvo in turizem, (storitvena) obrt, osebne storitve, stanovanjsko-komunalna dejavnost, finančne, tehnične in poslovne storitve, izobraževanje, znanost, kultura, informiranje, zdravštveno in socialno zdravštvo, uprava, politično delovanje **PRIM.:** kvartárna dejávnošt, primárna dejávnošt, sekundárna dejávnošt **2. spl. geogr., ožje** celota gospodarskih dejavnosti, ki vključuje opravljanje storitev za delovanje družbe, kot so promet in zveze, trgovina, goštinštvo, turizem, osebne storitve in storitvena obrt, po nekaterih klasifikacijah obrt kot celota **PRIM.:** kvartárna dejávnošt, primárna dejávnošt, sekundárna dejávnošt

terciárni séktor -ega -ja m *spl. geogr.* del gospodarstva, ki obsega terciarne dejavnosti v širšem ali ožjem smislu **S:** terciár (2) **PRIM.:** kvartárni séktor, primárni séktor, sekundárni séktor

terciárno čiščénje -ega -a s *var. okolja* → kémično čiščénje

terénski posnétek -ega -tka m *kart.* dokument, na katerega so vpisani podatki in izmere neposredno na zemljišču, kar je podlaga za izdelavo zemljevida

teréstična fótogrametrija -e -e ž *kart.* fotografranje Zemljinega površja s tal in izdelovanje zemljevidov na podlagi tako dobljenih posnetkov

terezijski kataster -ega -tra m *kart., agr. geogr.*, v Avstriji, v obdobju vladavine cesarice Marije Terezije zemljiški kataster z evidenco kmetijskih zemljišč in njihovim vrednotenjem, ki temelji na napovedanih dohodkih z njih po gospostvih in podatkih o rodovitnosti parcel, izveden med letoma 1749 in 1754 **PRIM.:** digitalni kataster, franciscêjski kataster, jožefinski kataster

teritoriálna manjšina -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* avtohtona manjšina, katere pripadniki so na lastnem zgodovinskem naselitvenem ozemlju navadno tudi večinsko prebivalstvo **PRIM.:** nèteritoriálna manjšina

teritoriálne vòde -ih vodá ž mn. *polit. geogr., hidgeogr.* → teritoriálno mórje

teritoriálno mórje -ega -a s *polit. geogr., hidgeogr.* 12 navtičnih milj širok morski pas med osnovno linijo in odprtim morjem, v katerem ima po mednarodni konvenciji o morskem pravu določena država suverenost, tuje ladje pa pravico do neškodljivega prehoda **S:** ozemeljske vòde, teritoriálne vòde

teritoriálnost -i ž *polit. geogr.* individualno ali družbeno dojetanje, ravnanje, ki se odraža v težnji po posesti, njeni omejitvi in poištovenju z ozemljem

GL: *polit. geogr.* načêlo teritoriálnosti

teritoríj -a m **1.** *spl. geogr.* → ozémlje (1) **2.** *spl. geogr.* → obmòčje (1) **3.** *polit. geogr.* ozemlje, ki si ga prisvoji določena politično organizirana družbena skupina, mu postavi meje in se z njim poištoveti **S:** ozémlje (3) **4.** *polit. geogr.* → uprávnopolítična enòta

termálna vòda -e -e ž *hidgeogr.* podzemna voda s temperaturo najmanj 20 °C, ki priteka na površje iz globin Zemljine notranjosti

termální krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, ki ga je izoblikovala termalna voda

termální pás -ega pasú m *klimatogeogr.* toplejše območje med dnóm dolin, kotlin in višino, nad katero se dnevna temperatura znova znižuje, v naših razmerah posebno primerno za rašt vinske trte **S:** tóplí pás, toplòtní pás

termální vrélec -ega -lca m *geogr. turizma, hidgeogr.* → tóplí vrélec

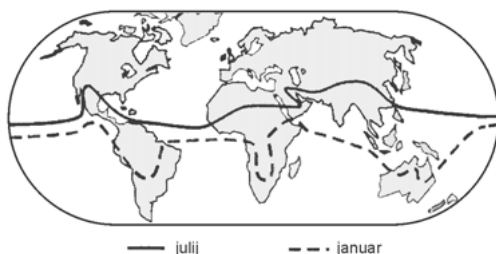
têrmična klasifikácija jézer -e -e -- ž *hidgeogr.* razvrščanje jezer glede na temperaturne razmere jezerske vode

têrmična nevihta -e -e ž *klimatogeogr.* nevihta, ki nastane ob krajevnem pregretju labilnega ozračja **S:** vročinska nevihta

têrmični cikél jézer -ega -kla -- m *hidgeogr.* cikel z menjavanjem obdobjí pomladanskega in poletnega segrevanja ter jesenskega in zimskega ohlajanja jezerske vode, značilen za zmerni pas

têrmični ekvátor -ega -ja m *klimatogeogr.* umišljena črta na zemljevidu, ki povezuje točke z najvišjimi poletnimi temperaturami na obeh straneh ekvatorja, potekajoča navadno znotraj celin

têrmični véter -ega -tra m *klimatogeogr.* → dnevnik (1)

Spreminjanje lege termičnega ekvatorja med letom

têrmično onesnaževánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* → toplòtno onesnaževánje okólja

terminálna moréna -e -e ž *geomorf.* → čêlna moréna

terminální bazén -ega -a m *geomorf.* → čêlna kotánja

terminánta -e ž *spl. geogr.* stanje, ko se določen proces ustavi

GL: *geomorf.* erozijska terminánta

terminátor -ja m *mat. geogr.* ločnica med osvetljenim in neosvetljenim površjem Lune

têrminoglaciálno pôdokólje -ega -a s *geomorf.* del ledeniškega sedimentacijskega okolja v spodnjem delu ledenika **PRIM.:** ékstraglaciálno pôdokólje, englaciálno pôdokólje, proglaciálno pôdokólje, súbglaciálno pôdokólje, súpraglaciálno pôdokólje

terminologíja -e ž *spl. geogr.* celota strokovnih izrazov in pojmov, ki jih uporablja določena znanost

GL: *spl. geogr.* geográfska terminologíja

termínska temperatura -e -e ž *klimatogeogr.*

- vsak dan ob istem času izmerjena temperatura, pri nas ob 7., 14. in 21. uri
- termítska savána** -e -e ž *biogeogr.* s travo porasla pokrajina v spremenljivo vlažnih tropih, s skupinami dreves na opuščenih termitnjakih
- têrmoelektrána** -e ž *ind. geogr.* elektrarna, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišča toplotna energija vodne pare, pridobljene z energijo, ki se sprošča pri zgorevanju trdnega, tekočega, plinaštega ali jedrskega goriva, tudi vodne pare iz Zemljine notranjosti **S:** toplôtna elektrána **PRIM.:** hidroelektrána, sônčna elektrána (1), vétrna elektrána
- termofilna rastlína** -e -e ž *biogeogr.* → toplóljúbna rastlína
- termofít** -a m *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na toplem rašišču
- termográf** -a m *klimatogeogr.* naprava za zapisovanje poteka temperature zraka
- têrmohalínska konvékcija** -e -e ž *hidgeogr.* navpično mešanje morske vode zaradi nižanja temperature, večje slanosti in gostote višjega sloja, značilno zlasti za jesen
- termoklína** -e ž *hidgeogr.* tanka plast jezerske ali morske vode, kjer se temperatura izrazito spremeni **S:** slòj temperatúrnega skóka **PRIM.:** haloklína, kemoklína
GL: *hidgeogr.* sezónska termoklína, *hidgeogr.* stálna termoklína
- têrmokrás** -a m *geomorf.* površje na območju permafrošta, s številnimi vrtačam podobnimi kotanjami, povezanimi z nastajanjem in izginjanjem talnega ledu zaradi podnebnih sprememb **S:** kriokrás
- têrmokráska kotánja** -e -e ž *geomorf.* vrtači podobna kotanja, nastala z raztapljanjem leče ledu v vrhnjih delih permafrošta
- têrmokráski pojávi** -ih -ov m mn. *geomorf.* kraškimi podobni pojavi, ki so posledica zamrzovanja in odmrzovanja tal na periglacialnih območjih in sufozijskih procesov, ki jih spremljajo **S:** kriokráski pojávi
- têrmokrásko jézero** -ega -a s *hidgeogr.* jezero v posedlih delih stálno zamrzlih tal, nastalo zaradi taljenja podzemnega ledu, značilno za Jakutijo **S:** kriogéno jézero, kriokrásko jézero
- termométer** -tra m *klimatogeogr., hidgeogr.* na-
- prava za merjenje temperature zraka, vode, v kateri se za prikaz štanja, sprememb lahko uporabijo različne snovi z raztežkom v primerem temperaturnem razponu, zlasti živo srebro, alkohol **S:** toplomér
GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* maksimálni termométer, *klimatogeogr., hidgeogr.* minimálno termométer, *klimatogeogr.* temperatura ovláženega termométra, *klimatogeogr.* temperatura sùhega termométra
- termosféra** -e ž *klimatogeogr.* plast ozračja nad mezosfero, na višini med 80 in 100 km, v kateri temperatura hitro narašča **PRIM.:** ionosféra
- termostád** -a m 50–300 m debel sloj morske vode v globini od 100 m do 1000 m, kjer se temperatura spreminja za manj kot 0,1 °C na 100 m, značilen za tropska morja
- terofít** -a m *biogeogr.* rastlina, ki preživi za rast neugodno dobo mraza ali suše v obliki semena ali plodu **PRIM.:** fanerofít, geofít, hamefít, hemikriptofít, kriptofít
- terra rossa** -e -e [têra rósa] in têra rósa -e -e ž *pedogeogr.* → jérovica
- tésen** tesní ž *geomorf.* zoženo, težko prehodno dolinsko dno, pogosto v soteski
- têžka indústrija** -e -e ž *ind. geogr.* industrijske panoge, ki obdelujejo, izdelujejo surovine in jih predelujejo v polizdelke, proizvodna in prometna sredstva, npr. petrokemična, strojna, elektrotehnična, gumarska, avtomobilska industrija **PRIM.:** láhka indústrija
- têžka kovína** -e -e ž nav. mn. *var. okolja* kovina z veliko molekulske maso, zlasti svinec, živo srebro, kadmij, ki se pri industrijskih postopkih, s prometom in drugimi človekovimi dejavnostmi sprošča v okolje, v katerem zastruplja zlasti vode in prsti
- téžnošt** -i ž *mat. geogr.* sila, s katero se zaradi svoje mase privlačijo materialna telesa **S:** gravitácija
- T-horizónt** -a [té] m *pedogeogr.* → šótni horizónt
- Thornthwaitova podnébna klasifikácija** -e -e -e [tórntvajtova] in thornthwaitova podnébna klasifikácija -e -e -e ž *klimatogeogr.* razvrščanje klimatov glede na razmerje med padavinami in potencialno evapotranspiracijo
- tierra caliente** -e -- [tjêra kaljénte] ž (šp.) klima-

togeogr., biogeogr. najnižji podnebno-raštlinski pas s povprečnimi temperaturami nad 24 °C, značilen za višavja Južne in Srednje Amerike **PRIM.:** tierra fria, tierra heláda, tierra templáda

tierra fria -e -e [tjêra frija] ž (šp.) *klimatogeogr., biogeogr.* podnebno-raštlinski pas s povprečnimi temperaturami med 12 in 18 °C, značilen za višavja Južne in Srednje Amerike **PRIM.:** tierra caliente, tierra heláda, tierra templáda

tierra heláda -e -e [tjêra] ž (šp.) *klimatogeogr., biogeogr.* najvišji podnebno-raštlinski pas s povprečnimi temperaturami med 0 in 12 °C, značilen za višavja Južne in Srednje Amerike **PRIM.:** tierra caliente, tierra fria, tierra templáda

tierra templáda -e -e [tjêra] ž (šp.) *klimatogeogr., biogeogr.* podnebno-raštlinski pas s povprečnimi temperaturami med 18 in 24 °C, značilen za višavja Južne in Srednje Amerike **PRIM.:** tierra caliente, tierra fria, tierra heláda

tíl -a m *geomorf.* novejšje geološko ime za nesprijet ledeniški sediment, navadno diamiktne sestave, v geomorfologiji doslej največkrat imenovan morena, morensko gradivo ali ledeniško gradivo **PRIM.:** moréna (1)

GL: *geomorf.* ablacijski tíl, *geomorf.* alotíl, *geomorf.* bazálni tíl, *geomorf.* nakopíčeni tíl, *geomorf.* orto-tíl, *geomorf.* tálni tíl, *geomorf.* tíl taljênja, *geomorf.* tokóvni tíl

tílit -a m **1.** *geomorf.* starejša ali fosilna morena kot dokaz nekdanje poledenitve **2.** *geomorf.* klastična sedimentna kamnina ledeniškega izvora

tíl taljênja -a -- m *geomorf.* → ablacijska moréna

tipizácija -e ž **1.** *spl. geogr.* delitev ozemlja na tipe glede na en sam pojav, geografsko prvo ali skupek izbranih pojavov, procesov v pokrajini **PRIM.:** regionalizácija (1) **2.** *spl. geogr.* postopek členitve ozemlja na pokrajinske tipe **PRIM.:** regionalizácija (2)

tipologíja visokogórskega krása -e -- -- ž *geogr. krása* členitev posameznih vrst visokogorskega kraškega površja glede na podnebne in geološke dejavnike

GL: *geogr. krása* mórfoklimátska tipologíja visokogórskega krása

típ pólske razdelítve -a -- -- m *agr. geogr.* Zna-

čilna oblika parcel oziroma zemljiških kosov v razčlenitvi obdelanega vaškega zemljišča, npr. delec, gruda, proga, ki je glede na njeno prevladujočo zaštopanost podlaga za določanje sistema poljske razdelitve

típ pršti -a -- m *pedogeogr.* sistematska enota pršti, opredeljena po njenih značilnih lastnostih

tírs -a m *pedogeogr.* črna glinašta pršt v Maroku, ki se po mednarodni klasifikaciji pršti uvršča med vertisole **PRIM.:** regúr

tiskárski originál zemljevída -ega -a -- m *kart.* dokončno izdelan zemljevid, pripravljen za tisk **PRIM.:** ávtorski originál zemljevída, kartográfski originál zemljevída

tjále -ja [čéle] m (šved.) *hidgeogr., geomorf.* → permafróšt

tlà tál s mn. **1.** *pedogeogr.* → pršt (1) **2.** *geomorf.* trdna plašt Zemljinega površja **3.** *spl. geogr.* Zemljina površina kot podlaga, po kateri se hodi, na kateri kaj stoji

GL: *pedogeogr.* absolutna gózdna tlà, *geomorf.* aktivni slòj tál, *agr. geogr.* čezmérna rába tál, *hidgeogr., klimatogeogr.* degradácija stálno zamfzlih tál, *agr. geogr.* degradácija tál, *agr. geogr.* kmetíjska rába tál, *geomorf.* kriogéna tlà, *agr. geogr.* maksimálna rába tál, *geogr. nas.* méstna rába tál, *agr. geogr.* obdelováne tál, *agr. geogr.* optimálna rába tál, *agr. geogr., var. okolja* osuševánje tál, *geomorf.* perigonálna tlà, *agr. geogr.* podežélska rába tál, *geomorf., pedogeogr.* poligonálna tlà, *agr. geogr.* prekomérna rába tál, *agr. geogr.* rába tál, *agr. geogr.* rurálna rába tál, *agr. geogr.* sistém rábe tál, *geomorf.* struktúrna tlà, *geomorf.* struktúrna tlà ledénih klínov, *geomorf.* tekstúrna tlà, *geogr. nas.* urbána rába tál, *geomorf.* zmrzálna dvíganje tál, *geomorf.* zmrzálna pókanje tál

tlakována césta -e -e ž *geogr. prometa* césta, narejena iz kamnitih kock, položenih na utrjenem drobljencu, gramozu **PRIM.:** asfaltirana césta, betónska césta, makadámska césta

tlóris -a m *kart.* grafični prikaz, presek površja, objekta, npr. kraške jame ali brezna, kot se jih vidi od zgoraj, lahko s podatki o merah

GL: *geogr. nas.* heterogéni méstni tlóris, *geogr. nas.* homogéni méstni tlóris, *geogr. nas.* koncentrični méstni tlóris, *geogr. nas.* méstni tlóris, *geogr. nas.* načrtni méstni tlóris, *geogr. nas.* na-

sélje s pravílnim tlórisom, *geogr. nas.* nënačftrni méstni tlóris, *geogr. nas.* nësístemátíčni méstni tlóris, *geogr. nas.* pravokótni méstni tlóris, *geogr. nas.* radiálni méstni tlóris, *geogr. nas.* radiálno-koncéntríčni méstni tlóris, *geogr. nas.* sístematíčni méstni tlóris, *geogr. nas.* tlóris nasélja, *geogr. nas.* vás s pravílnim tlórisom, *geogr. nas.* zvézdašti méstni tlóris

tlóris nasélja -a -- m *geogr. nas.* potek prometnic in razporeditev domov ob njih, odvisna od naravnih razmer, socialno-ekonomske sestave prebivalstva, funkcije naselja, pravnih predpisov, štopnje načrtnosti razvoja

tlotvórní dejávník -ega -a m nav. mn. *pedogeogr.* → pedogenétski dejávník

tobáčna indústrija -e -e ž *ind. geogr.* indústrijska predelava tobaka in izdelava tobačnih izdelkov

tóča -e ž *klimatogeogr.* padavina v obliki trdih in prosojnih ledenih zrn s premerom več kot 5 mm

točkóvni vír onesnaževánja -ega -a -- m *var. okolja* onesnaževalec okolja, ki onesnažuje na majhnem območju, vendar lahko skupaj z drugimi onesnaževalci zelo obremenjuje okolje **PRIM.:** línijski vír onesnaževánja, razpršéni vír onesnaževánja

točkóvno onesnaževánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* onesnaževanje okolja, ki ga na majhnih območjih povzročajo posamezni onesnaževalci, npr. neurejena gnojíšča, nedovoljena odlagališča odpadkov, nenadzorovani izpusti indústrijske odpadne vode, pri čemer so imisije praviloma zelo visoke in ob večjem številu pojavov lahko izdatno obremenjujejo okolje **PRIM.:** línijsko onesnaževánje okólja, razpršéno onesnaževánje okólja

tokáva -e ž **1.** *geomorf.* ozka dolina s hudourniško štrugo **2.** *hidgeogr., geogr. krasa* površinska ali podzemna štruga, navadno v kraškem svetu

tokóvni tíl -ega -a m *geomorf.* til, preštavljen v obliki masnega toka na drugo mešto, pri čemer se delci usmerijo vzporedno s smerjo toka

tóksičnošt -i ž **1.** *var. okolja* laštnost kemičnih snóví, da pri človeku ali drugih organizmih povzročajo poškodbe, bolezni ali smrt **2.** *var.*

okolja štopnja štrupenosti snóví za človeka in druge organizme

toksikánt -a m nav. mn. *var. okolja* štrupena kemična snov, ki onesnažuje okolje, zaštruplja človeka in/ali druge organizme

tók zahódnih vetróv -a --- m *hidgeogr.* morskí tok v Antarktičnem oceanu, usmerjen od zahoda proti vzhodu **S:** antárktíčni cirkumpolárni tók

toleránca -e ž **1.** *var. okolja* sposobnost organizma, da prenese vplive posameznih okoljskih dejavnikov v določenem razponu **2.** *var. okolja* sposobnost okolja, da prenese raznovrstne obremenitve

toleránčno obmóčje -ega -a s *biogeogr.* razpon vrednosti določenega okoljskega dejavnika, ki omogoča organizmu normalno življenje **PRIM.:** krítíčna tóčka

GL: *pokr. ekol., biogeogr.* optimálno toleránčno obmóčje

tolmáč -a m *kart.* → legénda

tolmún -a m *hidgeogr.* krajevno poglobljen del rečne štruge z mirnejšo vodo

tómbolo -a m *geomorf.* morska peščena sipina, ki povezuje kopno z bližnjim otokom **PRIM.:** kôsa, lído

tomiljár -ja in *tomillar* -ja [tomiljár] m (šp.) *biogeogr.* rastlinstvo v Španiji, ki ga sestavljajo nizki grmi in polgrmi, zlasti iz družine ustnatic, med katerimi prevladuje timijan

tomillar -ja [tomiljár] m *biogeogr. gl.* tomiljár

tonéča obála -e -e ž *geomorf.* → ingresíjska obála

tónski kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za merjenje obsega dela v prometu, ugotavljanje uspešnosti poslovanja na enoto opravljenega dela, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki teže tovora in razdalje v km, na katerih se ta tovor prepelje

GL: *geogr. prometa* brúto brútotónski kilométer, *geogr. prometa* brútotónski kilométer, *geogr. prometa* nétotónski kilométer, *geogr. prometa* táratónski kilométer

tóp -a m *spl. geogr., biogeogr.* najmanjši del Zemljinega površja, kjer so enake razmere za življenje organizmov

GL: *pokr. ekol.* biotóp, *biogeogr.* ekotóp (1), *pokr. ekol.* ekotóp (2), *biogeogr., geomorf.* géomorfotóp,

pokr. ekol. geotóp, *pokr. ekol.* hidrotóp, *biogeogr., geomorf.* morfotóp, *spl. geogr.* sociotóp (1, 2)

tôpla fróna -e -e ž *klimatogeogr.* gibljivo štíčišče, kjer se topla zračna gmota nariva na hladno in jo izriva **PRIM.:** hládna fróna, okludirana fróna

tôpla grêda -e -e ž **1.** *klimatogeogr., var. okolja* segrevanje Zemljinega površja zaradi prepuštnosti ozračja za kratkovalovno sevanje Sonca, ki se v tleh spreminja v toploto, in neprepustnosti ozračja za dolgovalovno izžarevanje Zemlje, kar preprečuje odvajanje toplotne energije **2.** *agr. geogr.* toplotno zavarovan, lahko v tla vkopan in s folijo ali steklom zaščiten prostor, namenjen zlasti vzgoji sadik, večinoma tištih zelenjavnih vrst, ki potrebujejo več toplote

GL: *klimatogeogr., var. okolja* efékt tôle grêde, *klimatogeogr., var. okolja* učínek tôle grêde

tôpla jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, ki se v notranjosti dviguje in se v njej ohranja poleti segreti zrak **PRIM.:** hládna jáma

tôpla puščáva -e -e ž *biogeogr.* puščáva v vročem ali toplem, celo leto sušnem podnebnju **PRIM.:** hládna puščáva, ledéna puščáva

tóplar -ja m *agr. geogr., ljud.* izpopolnjen kozolec z dvema vzporednima, medsebojno povezanimi lesama za sušenje in hrambo sena, prekritima s skupno streho, pod katero sta pod in pod njim prostor za shranjevanje kmetijskih strojev, orodja

toplárna -e ž *ind. geogr.* termoelektrarna, v kateri se vodna para izkorišča za pridobivanje električne energije, nakar se utekočinjena kot vroča voda uporablja tudi za daljinsko ogrevanje

tôpli dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* dán z najvišjo temperaturo nad 25 °C **S:** polétni dán **PRIM.:** hládni dán, ledéni dán, mřzli dán, vróči dán

tôpli ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ledenik, ki ima na štiku s podlago temperaturo ledu v glavnem višjo od temperature ledišča pod povečanim tlakom, kar povzroča njegovo hitrejše premikanje **PRIM.:** hládni ledeník

tôpli méštni ôtok -ega -ega otóka m *klimatogeogr.* toplejši zrak nad meštom, ki nastaja zaradi dotekanja hladnejšega zraka iz okolice

in dviganja segretega zraka nad meštnim središčem, zlasti ob toplotnem obratu

tôpli môrski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* morski tok z višjo temperaturo kot odprto morje na išti zemljepisni širini, navadno usmerjen iz nižjih zemljepisnih širin v višje **PRIM.:** hládni môrski tók

tôpli pás -ega pasú m *klimatogeogr.* → termální pás

tôpli vrélec -ega -lca m *geogr. turizma, hidgeogr.* zdravilni vrelec s precejšnjo vsebnostjo raztopljenih mineralnih snovi in s temperaturo vode med 20 in 50 °C **S:** termální vrélec **PRIM.:** vróči vrélec

toplogrédni plíni -ih -ov m mn. *var. okolja* plini, zlasti ogljikov dioksid, dušikov oksid, metan, vodna para in ozon, ki s prepuščanjem kratkovalovnega sevanja Sonca in zadrževanjem dolgovalovnega izžarevanja Zemlje posredno povzročajo dodatno segrevanje Zemljinega površja

toplókřvna žívál -e -i ž *biogeogr.* žival s stalno telesno temperaturo, ki ni odvisna od temperature okolja **S:** éndotêrmna žívál, hómoiotêrmna žívál **PRIM.:** mrzlókřvna žívál

toplóljubna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, ki uspeva na toplem rašišču **S:** termofilna rastlína

toplómér -a m *klimatogeogr., hidgeogr.* → termométer

toplótna bilánca -e -e ž *klimatogeogr.* razmerje med toploto, ki jo Zemljino površje ali njegov del sprejema od Sonca in z izžarevanjem oddaja v vesolje

toplótna elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* → termoelektrárna

toplótna invêrzija -e -e ž *klimatogeogr., var. okolja* → toplótni obrát

toplótni obrát -ega -áta m *klimatogeogr., var. okolja* obratna višinska razporeditev temperature v ozračju od običajne, za katero je značilna večja ohladitev na dnu kotanj kot v višjih legah, kar zaradi neprevetrenosti nižjih leg povzroča osredotočanje človeku škodljivih primesi **S:** temperatúrna invêrzija, temperatúrni obrát, toplótna invêrzija

GL: *klimatogeogr.* dvígnjeni toplótni obrát, *klimatogeogr.* frontální toplótni obrát, *klimatogeogr.* kotlínski toplótni obrát, *klimatogeogr.* radiacíjski

toplótni obrát, *klimatogeogr.* subsidénčni toplótni obrát, *klimatogeogr.* tálni toplótni obrát

toplótni pás -ega pasú m *klimatogeogr.* → termální pás

toplótni tečaj -ega -a m *klimatogeogr.* območje na Zemlji z najvišjo povprečno temperaturo, ki se ne ujema z ekvatorjem, ampak je v Danakilski depresiji na severovzhodu Afrike **PRIM.:** tečaj mráza

toplótno onesnaževanje okólja -ega -a -- s *var. okolja* onesnaževanje zlasti voda s prevelikimi emisijami odpadne toplote, ki pri pridobivanju električne energije, industrijskih postopkih uhajajo v okolje **S:** têrmično onesnaževanje okólja

topográf -a m **1. spl. geogr.** krajeписec, opisovalec krajev **2. spl. geogr.** strokovnjak za topografijo

topografíja -e ž **1. geomorf.** oblikovanost Zemljinega površja, površja drugega planeta ali naravnega satelita **2. kart.** prikazovanje oblikovanosti Zemljinega površja, površja drugega planeta ali naravnega satelita, zlasti z globusi, zemljevidi **S:** krajeписje

topográfška entitéta -e -e ž *kart.* → topográfški objékt

topográfška kárta -e -e ž *kart.* → topográfški zemljevid

topográfška koordináta -e -e ž *kart.* geográfška koordinata določenega objekta

topográfška koordinátna mréža -e -e -e ž *kart.* → pravokótna koordinátna mréža

topográfška léga -e -e ž *kart.* z geográfškima koordinatama določena lega objekta, pojava

topográfški kljúč -ega -a m *kart.* publikacija, v kateri so podrobno pojasnjeni topográfški znaki

topográfški objékt -ega -a m *kart.* objekt, del Zemljinega površja, drugega planeta ali naravnega satelita z razpoznavno identiteto, npr. gorski vrh, križišče, cerkev **S:** topográfška entitéta

topográfški zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, ki z dogovorjenimi znaki prikazuje površje Zemlje in objekte na njem **S:** topográfška kárta **PRIM.:** državna topográfška kárta, têmeljni topográfški načrt

topográfški znák -ega -a m *kart.* kartográfški znak, ki se uporablja za opisovanje, prika-

zovanje značilnosti Zemljinega površja na zemljevidih **PRIM.:** kartográfški znák

topográfško snémanje -ega -a s *kart.* merjenje razdalj, višin, globlin, določanje lege objektov zaradi izdelave topográfških zemljevidov

topoklíma -e ž *klimatogeogr.* → krajevno podnébje

topolóška razdálja -e -e ž *geogr. prometa* razdalja med prometnimi vozlišči v topolóškem grafikonu prometnega omrežja **PRIM.:** topolóški gráfikon

topolóški gráfikon -ega -a m *geogr. prometa* grafikon, sestavljen iz skupine navadno medsebojno z linijami povezanih točk, prometnih vozlišč ali križišč, za poenostavljeno predstavitev zlasti prometnega omrežja **PRIM.:** topolóška razdálja

toponím -a m *kart.* lašno ime kraja, dela Zemljinega površja, površja drugega planeta ali naravnega satelita

GL: *kart.* epotoponím

toponímika -e ž *kart.* celota toponimov na določenem območju

toponímška navodíla -ih -íl s mn. *kart.* zbirka pravil, ki ureja standardizacijo naselbinskih zemljepisnih imen določene države in njihovo predstavitev na zemljevidih, v imenikih

toponomáštika -e ž *kart.* veda o izvoru in pomenu toponimov

tór -a m *geomorf.* → bornhardt

tornádo -a m *klimatogeogr.* lijakašt viharni vrtnec pod nevihtnim oblakom nad kopnim, zlasti pogošt v Združenih državah Amerike

totalitárni državni sistém -ega -ega -a m *polit. geogr.* nedemokratični centralizirani državni sistém, v katerem ima politično oblast v državi ena sama stranka, elita, rodbina ali posameznik

továrna -e ž **1. ind. geogr.** stavba, v kateri je industrijsko podjetje **2. ind. geogr.** večje industrijsko podjetje, ki strojno izdeluje polizdelke in izdelke v večjih količinah

tóvor tovóra m *geogr. prometa* količina blaga, ki se prevaža s prometnimi sredstvi na določeni poti iz kraja v kraj **PRIM.:** blagó

GL: *geogr. prometa* generálni tóvor, *geogr. prometa* plínašti tóvor, *geogr. prometa* razsúti tóvor, *geomorf.* réčni tóvor, *geogr. prometa* tekóči tóvor, *geomorf.* valjéni réčni tóvor

tovorna lúka -e -e ž *geogr. prometa* → tovórno pristanišče

tovorna pošťaja -e -e ž *geogr. prometa* označena, urejena prometna površina, opremljena z objekti in napravami za nakladanje in razkladanje tovora **PRIM.:** póniška pošťaja

tovórni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz tovora z različnimi prometnimi sredstvi iz kraja v kraj **S:** blagóvni promèt **PRIM.:** póniški promèt

tovórno pristanišče -ega -a s *geogr. prometa* večje pristanišče z objekti in napravami za natovarjanje in raztovarjanje tovora na tovarne ladje in njegovo skladiščenje **S:** tovorna lúka **PRIM.:** póniško pristanišče, trgóvsko pristanišče

tradiciónálni vinógrad -ega -a m *agr. geogr.* vinograd z manjšimi medvrstnimi razdaljami, brez vmesnih uravnanih obdelovalnih ploskev, ki se obdeluje predvsem ročno, z večjo gostoto trt in zato z manj obilnim pridelkom na posamezno trto **PRIM.:** terásni vinógrad

trahít -a m *geomorf.* sivkašta ali rdečkašta predornina z velikimi vtrošniki, ki se uporablja za mlinske kamne, kamen za tlakovanje in cestni drobljenec

trájanje rástne dóbe -a -- -- s *biogeogr., klimatogeogr.* število dni od začetka rasti, pri nas spomladi, do njenega prenehanja, pri nas jeseni

trájanje snéžne odéje -a -- -- s *klimatogeogr., hidgeogr.* število dni s snežno odejo v eni zimi oziroma hladni polovici leta **S:** število dní s snéžno odéjo

trajéktni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* pomorski, jezerski ali rečni promet potnikov in vozil med pristanišči

trájna državna prestólnica -e -e -e ž *geogr. nas., polit. geogr.* → trájno glávno mésto države

trájna kultúra -e -e ž *agr. geogr.* kulturna rastlina, ki se dalj časa goji na določenem zemljišču, ne da bi jo zamenjale druge kulturne rastline, npr. vinska trta, hmelj, jagodičje, kava, kakav, sadno drevje

trájni nasád -ega -áda m *agr. geogr.* nasad kulturnih rastlin, ki se na določenem zemljišču uredi za daljše obdobje, pri čemer se rastline intenzivno oskrbujejo in po potrebi pomlajujejo, npr. nasad hmelja, vinske trte

trájno glávno mésto države -ega -ega -a -- s *geogr. nas., polit. geogr.* glavno mésto države, nastalo v zgodovini iz obstoječega starega mesta, npr. Pariz, Budimpešta, Atene **S:** trájna državna prestólnica **PRIM.:** vpeljáno glávno mésto države

trájno snežíšče -ega -a s *klimatogeogr., hidgeogr.* snežíšče, ki ostane čez poletje do nove zime

trájnoštni razvój -ega -ôja m *var. okolja* razvojna usmeritev človeške družbe, usklajena, uravnatežena z naravnimi razmerami, ki ohranja okolje, naravne vire za prihodnost **PRIM.:** sònarávni razvój, trájnoštni sònarávni razvój

trájnoštni sònarávni razvój -ega -ega -ôja m *var. okolja* skladen regionalni razvoj v okviru nosilnosti okolja in smotrne rabe vseh razpoložljivih gospodarskih, infrastrukturnih in človeških virov **PRIM.:** sònarávni razvój, trájnoštni razvój

trakóvno mésto -ega -a s *geogr. nas.* razpotegnjeno mésto, nastalo vzdolž prometnice, zato je dolgo in zelo ozko

tramontána -e ž *klimatogeogr.* viharni severni veter v Sredozemlju

transfórmni prelóm -ega -ôma m *geomorf.* tektonski prelom, ki prečno prelamlja srednjeoceanski hrbet

transfórmni rób -ega -a m *geomorf.* → konzervatívni rób

transgresíja -e ž *geomorf., hidgeogr.* poštopno prodiranje, širjenje morja na kopno zaradi ugrezanja obale ali dviganja morske gladine **PRIM.:** ingresíja, regresíja

GL: *hidgeogr.* flándrijska transgresíja

trانشumānca -e ž *agr. geogr. gl.* tranzimánsa

transkripcijska abecéda -e -e ž *kart.* → prevédbena abecéda

transliterácijska abecéda -e -e ž *kart.* → prečrkoválna abecéda

transliterácijski kljúč -ega -a m *kart.* → prečrkoválni kljúč

transpirácija -e ž *klimatogeogr., biogeogr.* izhlapevanje vode iz rastlin, zlasti skozi reže **PRIM.:** evaporácija, evápotranspirácija

transport -a m **1.** *geogr. prometa* prevoz tovora z različnimi prometnimi sredstvi iz kraja v kraj **PRIM.:** promèt (1) **2.** *geogr. prometa* → promèt (2)

GL: *hidgeogr.* absolútni transpórt suspénzije, *geomorf.* réčni transpórt (1, 2)

transpórtna móč -e -í ž *geomorf.* lastnosť tekočih voda, ledenikov, vetra in drugih transportnih dejavnikov, da glede na svoje sposobnosti prenesejo različno količino gradiva **S:** prenášna móč

GL: *hidgeogr., geomorf.* transpórtna móč réke
transpórtna móč réke -e močí -- ž *hidgeogr., geomorf.* lastnosť rečnega toka, da glede na vodnatost in hitrost bolj ali manj udejanja transportno sposobnost reke **S:** prenášna móč réke **PRIM.:** transpórtna sposobnosť réke

transpórtna napráva -e -e ž *geogr. prometa* → prométna napráva

transpórtna površina -e -e ž *geogr. prometa* → prométna površina

transpórtna sposobnosť réke -e -i -- ž *hidgeogr., geomorf.* sposobnosť reke, da prenaša določeno količino plavja, odvisna od vodnatosti in hitrosti vodnega toka **S:** prenášna sposobnosť réke **PRIM.:** transpórtna móč réke

transpórtni objékt -ega -a m *geogr. prometa* → prométni objékt

transpórtni systém -ega -a m *geogr. prometa* → prométni systém

transpórtno omréžje -ega -a s *geogr. prometa* → prométno omréžje

transpórtno srédstvo -ega -a s *geogr. prometa* → prométno srédstvo

transverzálني potrésni vál -ega -ega -a m *geomorf.* potresni val, ki se širi od mesta na Zemljinem površju, kjer ga je dosegel val iz potresnega žarišča **S:** sekundárni potrésni vál, strížni potrésni vál **PRIM.:** longitudinálني potrésni vál

transverzálno merílo -ega -a s *kart.* grafično merilo, ki omogoča določanje dolžin z natančnoštjo do 0,01 razdelitve glavne lestvice in oceno točnosti do 0,001 razdelitve glavne lestvice

tranzimánca -e ž *agr. geogr. gl.* tranzimánsa
tranzimánsa -e tudi tranzimánca -e in transhumánca -e ž (fr. transhumance) *agr. geogr.* polnomadsko pašništvo, za katero je značilno sezonsko ali občasno, postopno seljenje paštirjev in živali na večje razdalje, zlasti v vodoravni smeri, zaradi iskanja ugodne paše **PRIM.:** planínsko pašništvo

tranzít -a m *geogr. prometa* → tranzítzni promèt
tranzítzna lúka -e -e ž *geogr. prometa* → tranzítzno prístanišče

tranzítzna réka -e -e ž *hidgeogr.* reka, katere vodni režim ni skladen z naravnogeografskimi razmerami območja, ki ga prečka **S:** eksótíčna réka

tranzítzni céstni promèt -ega -ega -éta m *geogr. prometa* promet s cestnimi vozili med kraji v različnih državah čez ozemlje ene ali več drugih držav **PRIM.:** tranzítzni želézníški promèt

tranzítzni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora, prevajanje tekočin, prenos energije, informacij po določenih poteh med krajema v različnih državah čez ozemlje tretje države **S:** tranzít

GL: *geogr. prometa* tranzítzni céstni promèt, *geogr. prometa* tranzítzni želézníški promèt

tranzítzni turízem -ega -zma m *geogr. turizma* → prehódni turízem

tranzítzni želézníški promèt -ega -ega -éta m *geogr. prometa* promet z železniškimi vozili med kraji v različnih državah čez ozemlje ene ali več drugih držav **PRIM.:** tranzítzni céstni promèt

tranzítzno prístanišče -ega -a s *geogr. prometa* luka z ustreznimi napravami in objekti za pretovarjanje, skladiščenje, predelavo, dodelavo blaga, namenjenega za prevoz v drugo državo **S:** tranzítzna lúka

travertín -a m **1.** *geomorf.* trda, svetla apnena siga, ki se izloča ob vročih izviri ali v mirni površinski vodi in je zaradi naknadno zapolnjenih por z apnencem gošta **2.** *geomorf., geogr. krasa* → lehnják

travínje -a s **1.** *agr. geogr.* zemljiška kategorija z gostim prepletom korenin rastlinskih združb iz vrst trav, zeli in stročnic, ki se kosi (travniki) ali se na njej pase živina (pašniki) **PRIM.:** travíšče **2.** *agr. geogr.* travna ruša z vsemi rastlinskimi vrstami na določenem zemljišču, v kateri se lahko ugotavlja npr. gostota, trajnosť, spreminjanje rastlinske sestave

travíšče -a s *biogeogr., agr. geogr.* s travami, travam podobnimi in/ali zeliščnimi vrstami poraslo zemljišče, namenjeno košnji ali paši **PRIM.:** travínje (1)

trávnata savána -e -e ž *biogeogr.* savana, sklenjeno porasla s travami in drugimi zelnatimi

rašlinami, z zelo redkim vmesnim drevjem
PRIM.: drevésna savána, gózdna savána, savána s trnátim grmíčovjem

trávnata stépa -e -e ž *biogeogr.* stépa, porasla s travami in drugimi zeliščnimi rašlinami
PRIM.: nízkotrávna stépa, visókotrávna stépa

trávník -a m *biogeogr.* s travami in z drugimi zeliščnimi vršdami poraslo obdelovalno zemljišče, namenjeno pridelovanju krme za živino, za katero so značilni košnja, gnojenje, ponekod namakanje **2. agr. geogr.** s travami poraslo zemljišče za pridelovanje krme za živino kot temeljna katastrska zemljiška kategorija, ki vključuje tudi košenice **PRIM.:** pášnik (2)

GL: *agr. geogr.* barjánski trávník, *geomorf., geogr.* *krasa* grbínašti trávník, *agr. geogr.* mokrótni trávník

trávníški kolobár -ega -ja *agr. geogr.* izboljšáno dveletno kolobarjenje, pri katerem se med setvama glavnih kulturnih rašlin, zlasti žit, poseje trava za košnjo in pašo živine

trávno bárje -ega -a s *hidogeogr., biogeogr.* barje, na katerem prevladujejo šaši in ostričevke

třda kamnína -e -e ž *pedogeogr.* spodnji horizont v profilu prsti, ki ga sestavljajo trde, nerazpadle kamnine **S:** horizont R, R-horizont **PRIM.:** mátična podlága

třda klóža -e -e ž *hidogeogr.* napihana, trdno sprijeta plašt snega na snežni podlagi, značilna za privetrne lege **PRIM.:** mēhka klóža

trdín -a m *geomorf.* nížji osamelec, ki se je ohranil kot vzpetina zaradi večje odpornosti gradiva proti preperevanju in drugim eksogenim procesom **PRIM.:** bornhardt, búť, dájk (2), inselberg, kópje, monadnock

třdi odtók -ega -óka m *geomorf., hidogeogr.* količina plavja različne velikosti, ki ga nosi reka skozi določen rečni prerez v časovni enoti, izražena v g/s, kg/s, m³/s

trdnjávsko mésto -ega -a s *geogr. nas.* → utřjeno mésto

třdo ívje -ega -a s *klimatogeogr.* zrnčasto ívje, prekrito s kristalastimi vejicami **PRIM.:** mēhko ívje

třdóta vóde -e -- ž *hidogeogr.* laštnost vode glede na vsebnost ionov kalcija in magnezija, zlasti v obliki karbonatov

trébljenje gózda -a -- s *agr. geogr.* → izsekávanje

trébljenje krása -a -- s *geogr. krása* → čiščenje krása

treeska otoplítev -e -tve [trénska] ž *klimatogeogr., geomorf.* otoplítev na severu Evrope, med 230.000 in 195.000 leti pred sedanjostjo, primerljiva z mindelsko-riško otoplitvijo v Alpah

tréking -a m *geogr. turizma* skupinsko ali individualno popotovanje na večje razdalje, navadno peš po hribovitem, težje dostopnem, prometno odmaknjemem območju **PRIM.:** pohódníštvo

třtřjnska húbá -e -e ž *agr. geogr., v srednjem veku* kmetija, nastala z razdelitvijo hube na tri dele, velika približno 10 oralov **PRIM.:** četřtřnska húbá, húbá (2), osmínska húbá, polovíčna húbá, šestřínska húbá

třtřji svét -ega svetá m **1. polit. geogr.** navadno manj razvite države, ki ne pripadajo nobenemu političnemu bloku **PRIM.:** četřtř svét **2. polit. geogr.** → držáve v razvóju

třg -a m **1. geogr. nas.** podeželsko naselje, ki ima v sodobnosti lahko vlogo manjšega lokalnega središča, v preteklosti pa je imelo pravico do tržnega dne, obrtne dejavnosti, ni pa imelo samouprave in v srednjem veku pravice do obzidja, četudi je bilo pomembno trgovsko ali celo upravno središče **S:** třško nasélje **2. geogr. nas.** prostor med stavbami in/ali zelenicami v naselju, prvotno namenjen trgovanju in sestajanju ljudi, zdaj večinoma razširjena ulica s parkovnim zelenjem, mirujočim cestnim prometom in javnimi funkcijami, največkrat rezervirana za pešce **3. geogr. nas., agr. geogr.** → třžnica **4. spl. geogr.** → třžíšče (1)

trgovína -e ž *spl. geogr.* gospodarska dejavnost posredovanja blaga in štoritev med proizvodnjo in porabo, ne da bi se ob tem značilnosti blaga bistveno spremenile, pri čemer se kot prodajalci, kupci in organizatorji tržišča pojavljajo posamezniki in podjetja

GL: *spl. geogr.* mednárodna trgovína, *spl. geogr.* nótranja trgovína, *polit. geogr.* próšta trgovína, *spl. geogr.* svetóvna trgovína, *polit. geogr.* svobódna trgovína, *spl. geogr.* zunánja trgovína (1, 2)

trgovinski c enter -ega -tra m *geogr. nas.* → nakupovalno središče

trg ovska četrt -e -i   *geogr. nas.* meštna četrt s številnimi blagovnicami, specializiranimi trgovinami, goštinskimi lokali, kar vpliva na njeno prevladujočo funkcijo, značilen utrip, videz **S:** nakupovalna četrt **PRIM.:** industrijska četrt, promešna četrt, stanovanjska četrt, univerzitetna četrt, upravna četrt, zabaviščna četrt

trg ovska l uka -e -e   *geogr. prometa* → trg ovsko pristanišče

trg ovsko pristanišče -ega -a s *geogr. prometa* pristanišče z ustreznimi napravami in objekti za pretovarjanje, skladiščenje, dodelavo, predelavo blaga, z drugimi gospodarskimi dejavnostmi, povezanimi z dejavnoš jo pristanišča **S:** trg ovska l uka **PRIM.:** tovorno pristanišče

trhlina -e   *pedogeogr.* zelo kisel humus, nastal pri nebiološki humifikaciji iz slabo razpadlega opada iglavcev in rese, ki sestavlja O-horizont zlašti gozdnih prsti **S:** sur ovi h mus **PRIM.:** prhlina, sprštenina

triangulacija -e   *kart.* merjenje Zemljinega površja, pri katerem se v mreži trikotnikov izmerijo vsi koti in dolžina vsaj ene štranice **GL:** *kart.* a erotriangulacija

triangulacijska t ocka -e -e   *kart.* točka s točno določeno lego na Zemljinem površju, od katere se izhaja pri triangulaciji **S:** trigonometrična t ocka

triangulacijsko zn amenje -ega -a s *kart.* znamenje za označevanje triangulacijskih točk

trias -a m *geomorf.* najstarejša perioda mezozoika, med 245 in 208 milijoni let pred sedanjoš jo

tribal zem -zma m *polit. geogr.* gospodarsko in politično vedenje, značilno za mnoge afriške dr zave, ki izhaja iz težnje po uveljavljanju koristi določenega plemena in ne koristi celotne dr zavne skupnošti

trigonometrična t ocka -e -e   *kart.* → triangulacijska t ocka

trikotna delta -e -e   *geomorf.* delta izrazito trikotne oblike **PRIM.:** kljunašta delta, lopatašta delta, podolgovata delta, prštashta delta

trilateralcija -e   *kart.* vzpostavitev mreže trikotnikov z neposrednim merjenjem razdalj

tril etno kolobárjenje -ega -a s *agr. geogr.* kolo-

barjenje, ki se začne uporabljati v 6. stoletju severno od Loare v zdajšnji Franciji in do konca srednjega veka poštane prevladujo e v vsej Evropi, pri katerem se na uštaljenih njivah določeno zemljišče v triletnem obdobju prvi dve leti zaseje zlašti z ozimnim in jarim žitom, tretje leto pa pušti v prahi **PRIM.:** dvol etno kolobárjenje, ve l etno kolobárjenje

GL: *agr. geogr.* izbóljšano tril etno kolobárjenje

trip lje -a s *agr. geogr.* razdelitev njivskega zemljišča posameznega kmetovalca na tri približno enake dele, ki se v dogovoru z laštniki sosednjih parcel glede gojenih poljščin usklajeno obdelujejo po sistemu triletnega kolobarjenja **PRIM.:** dvop lje

trir bnik -a m **1.** *geomorf.* značilen kamen v puš avi, ki ga je izoblikoval veter s pihanjem iz različnih smeri **2.** *geomorf.* trioglat kamnit košček, značilen za vetrno akumulacijo

trkanje pl oš  -a -- s *geomorf.* štikanje dveh sosednjih litosferskih plošč, ki povzroča gubanje in subdukcijo **PRIM.:** razmikanje pl oš , zmikanje pl oš 

trnáta savána -e -e   *biogeogr.* → savána s trnátim grmičevjem

trobentašta dolina -e -e   *geomorf.* proglacialna dolina pod uštem nekdanjega ledeniškega jezika, ki se od tod razširi v obliki trobente

trifli ni nivó pretv rbe energije -ega -ja -- -- m *pokr. ekol.* vsaka od ravni, na kateri se pretvarja energija in nastaja biomasa, pri čemer gre na prvi ravni za zelene rašline, t. j. primarne proizvajalce, na drugi za rašlinojedce in na tretji za mesojedce

trofog ni sl j j zera -ega sl ja -- m *hideogr.* zgornji sloj jezerske vode, v katerem s fotosintezo nastaja organska snov **PRIM.:** trofolitski sl j j zera

trofolitski sl j j zera -ega sl ja -- m *hideogr.* spodnji sloj jezerske vode, v katerem zaradi pomanjkanja svetlobe ni fotosinteze in prevladuje razkroj organske snovi **PRIM.:** trofog ni sl j j zera

tr mba -e   *klimatogeogr.* lijakaš zračni vrtnec pod nevihtnim oblakom, pogoš nad toplim morjem, redkejši v južnem delu Srednje Evrope **S:** hl  e

GL: *klimatogeogr.* v dna tr mba

tr pi -ov m mn. *spl. geogr.* → trópski p s

tropofit -a m *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na območjih, kjer se menjavata suha in deževna doba

tropopávza -e ž *klimatogeogr.* mejna plařt med troposfero in stratosfero

troposfêra -e ž *klimatogeogr.* najnižja plařt ozračja, ki sega do viřine 7 km nad tečajema in 17 km nad ekvatorjem, v kateri poteka večina vremenskih procesov

trópska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → trópsko podnébje

trópska zráčna célica -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna celica s pasatnimi vetrovi pri tleh, vzhodnikom v viřinah in pasom intertropske konvergenca

GL: *klimatogeogr.* ekřtrópska zráčna célica

trópska zráčna gmôta -e -e -e ž *klimatogeogr.* zračna gmota nad tropskim območjem, ki jo topel in suh veter prenaša nad območja zmernih širin

trópske bolézni -ih -- ž mn. *spl. geogr.* bolezni, ki se endemično pojavljajo na tropskih in subtropskih območjih, deloma zato, ker njihovi povzročitelji in prenařalci lahko preživijo le v toplem podnebjju, deloma zaradi tamkajšnjih neustreznih higienskih razmer in pomanjkljive zdravstvene oskrbe, npr. malarija, rumena mrzlica, bilharciaza, spalna bolezen

trópski ciklón -ega -a m **1.** *klimatogeogr.* vrtničařt viharni veter, značiln za tropski pas **2.** *klimatogeogr.* depresija v tropih

trópski dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* → vróči dán

trópski deževni gózd -ega -ega -a m *biogeogr.* liřnati gozd tropskega pasu, v katerem praviloma v izrazitih nadřtropjih raře raznovrřtno vednozeleno drevje z ovijalkami in epifiti **S:** džungla (5)

trópski krás -ega -a m **1.** *geogr. krasa* kras, nastal v tropskem podnebjju **2.** *geogr. krasa* kras v tropih, za katerega so značilne svojsko oblikovane vzpetine, npr. mogote, stolpi, řtožci

trópski pás -ega pasú m *spl. geogr.* pokrajinski pas s tropskim podnebjjem **S:** trópi **PRIM.:** árktični pás, boreálni pás, polárni pás, súbpolárni pás, súbtropski pás, zmérni pás

trópsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero s řtalno temperaturo povrřinske plařti vode nad 4 °C,

ki se z globino znižuje, značilno za nižjavja tropskega pasu

trópsko kmetijřstvo -ega -a s *agr. geogr.* polikulturno kmetijřstvo v tropskem pasu, prilagojeno različni količini padavin in njihovi razporeditvi med letom, ki zaradi visokih temperatur ob morebitnem potrebnem namakanju omogoča celoletno obdelavo z več žetvami **PRIM.:** súbtropsko kmetijřstvo

trópsko léto -ega -a s *mat. geogr.* čas med dvema zaporednima prehodoma Sonca ali Zemlje skozi pomladiře

trópsko mórje -ega -a s *hidgeogr.* morje v tropskem pasu **PRIM.:** árktično mórje

trópsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje s řtalnimi visokimi temperaturami, značilno za območje na obeh straneh ekvatorja, praviloma do povratnikov **S:** trópska klíma

trřtičje -a s *agr. geogr.* zamočvirjeno zemljiře, poraslo s trřtikami ali drugimi močvirskimi rastlinami, ki jih je mogoče gospodarsko izkoriřčati, od sedemdesetih let 20. řtoletja katařrska zemljiřka kategorija

trřtično bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* evtrofno barje, na katerem prevladuje trřtičje

trřsko nasélje -ega -a s *geogr. nas.* → třg (1)

trřřt -a m *ind. geogr.* združenje industrijskih podjetij iře panoge v eni državi, npr. jeklarski trřřt v Združenih državah Amerike **PRIM.:** kartél, koncêrn, monopol (1)

trznína -e ž *agr. geogr.* → práha (1)

trřiře -a s **1.** *spl. geogr.* območje kupovanja, prodajanja, posredovanja blaga in řtoritev **S:** třg (4) **2.** *spl. geogr.* kupovanje, prodajanje, posredovanje blaga in řtoritev glede na ponudbo in povprařevanje

třžna kmetija -e -e ž *agr. geogr.* kmetija, ki prideluje preseřke kmetijskih pridelkov in se na trgu pojavlja kot ponudnik in povprařevalec **S:** třžno kméčko gospodarřstvo **PRIM.:** avtárkična kmetija

třžnica -e ž *geogr. nas., agr. geogr.* urejen prořtor v meřtih, namenjen zlařti prodaji kmetijskih pridelkov, ki jih neposredno prodajajo pridelovalci iz bližnje okolice, s čimer oskrbujejo meřčane zlařti z zelenjavo, sadjem **S:** třg (3)

třžno kméčko gospodarřstvo -ega -ega -a s *agr. geogr.* → třžna kmetija

tržno kmetijstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetijstvo, pri katerem se pridelki pridelujejo za prodajo zaradi ustvarjanja dobička in se uveljavlja z izrazitejšo delitvijo dela, naraščanjem števila prebivalcev, industrializacijo **S:** komercialno kmetijstvo **PRIM.:** samozadostno kmetijstvo

tsunami -ja [cunámi] m *hidgeogr. gl.* cunámi

TTN TTN-ja [tetečn] m krajšava *kart.* → temeljni topografski načrt

túf -a m *geomorf.* piroklastična kamnina, nastala z diagenezno vulkanskega prahu ali pepela **S:** gròh

tugúrio -a m (šp.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mešt v Kolumbiji **PRIM.:** barriada, básti, bidonville, callampa, favéla, gacekondú, jacale, rancho, slum (2), villa miseria

túndra -e ž *biogeogr.* pokrajina severno od polarne gozdne meje, porasla z nizkimi zelnatimi rastlinami, grmi, lišaji in mahovi

GL: *biogeogr.* gózdna túndra, *biogeogr.* lesotúndra

túndrsko obdóbjé -ega -a s *klimatogeogr., biogeogr.* obdobje v pleistocenu, ko so v zdaj drugačnih pokrajinah prevladovala značilnosti tundre

tunélska dolína -e -e ž *geomorf.* dolina s strmimi pobočji, nastala pod ledenim pokrovom

tunélska jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, ki predira vzpetino od enega do drugega pobočja

turbuléntni vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* zelo hiter vodni tok, v katerem so vrtinci in se vodni sloji mešajo med seboj **S:** vrtínčasti vódni tók **PRIM.:** laminárni vódni tók

turíst -a m *geogr. turizma* oseba, ki potuje, začasno biva v določenem kraju zaradi oddiha, razvedrila, zdravljenja

turístična biválna zmogljivost -e -e -i ž *geogr. turizma* → turístični biválni objékt

turístična ínfrastrúktúra -e -e ž *geogr. turizma* bivalni, goštinski, športni, rekreativni, prometni in drugi objekti in naprave v javni ali zasebni lasti, namenjeni za bivanje, oskrbo, rekreacijo turistov

turístična íntenzívnošt -e -i ž *geogr. turizma* pokazatelj pomembnosti turizma, ki se izraža kot koeficient, izračunan iz razmerja med številom turístičnih nočitev v enem letu in

številom stalnih prebivalcev v določenem kraju, občini, pokrajini

turístična jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, opremljena za obisk turistov in z organizirano vodniško službo

turístična kárta -e -e ž *kart.* → turístični zemljevid

turístična néto potoválna íntenzívnošt -e -- -e -i ž *geogr. turizma* delež oseb od skupnega števila prebivalcev določenega območja, ki so bile v proučevanem obdobju, navadno v enem letu, na vsaj enem turístičnem potovanju, ki je trajalo najmanj 5 dni oziroma z najmanj štirimi prenočevanji, izražen v odstotkih

turístična potoválna pogóštošt -e -e -i ž *geogr. turizma* povprečno število turístičnih potovanj na udeleženca z določenega območja, države

turístična régija -e -e ž *geogr. turizma* regija, v kateri se zaradi pokrajinske privlačnosti in primerne opremljenosti s turístično infrastrukturo prebivalstvo intenzivno ukvarja s turizmom, zato je cilj turístičnih potovanj

turístična smér -e smerí ž *geogr. turizma* smer turístičnih potovanj proti turístično privlačnim krajem, pokrajinam, državam **PRIM.:** turístični tók

turístična valorizácija -e -e ž *geogr. turizma* vrednotenje določenega območja s stališča njegove možnosti, primernosti za razvoj turizma

turístični biválni objékt -ega -ega -a m *geogr. turizma* nepremični ali premični objekt, namenjen za bivanje in prenočevanje turistov **S:** turístična biválna zmogljivost

turístični cénter -ega -tra m *geogr. turizma, geogr. nas.* → turístično središče

turístični kráj -ega krája m **1. geogr. turizma,** *splošno* kraj, kjer je zaradi primarnih in sekundarnih turístičnih dobrin prevladujoča gospodarska dejavnost turizem **S:** turístično nasélje **2. geogr. turizma,** *ožje* kraj, kjer se turístični objekti in storitve uporabljajo zlasti za turistišče **S:** turístično nasélje **3. geogr. turizma,** *širše* kraj, kjer se turístični objekti in storitve uporabljajo zlasti za poslovne goste

GL: *geogr. turizma* górski turístični kráj, *geogr. turizma* ízlétniški turístični kráj, *geogr. turizma* mónofunkciónálni turístični kráj, *geogr. turizma*

obmôrski turistični kraj, *geogr. turizma* pólifunkcionálni turistični kraj, *geogr. turizma* zdravilíški turistični kraj

turistični tók -ega -a m *geogr. turizma* pomembnejša smer turističnih potovanj proti turistično privlačnim krajem, pokrajinam, državam

PRIM.: turistična smér

turistični zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, prirejen posebej za turistične gošče, izletnike

S: turistična kárta

turistično naséje -ega -a s *geogr. turizma* → turistični kraj (1, 2)

turistično središče -ega -a s *geogr. turizma*, *geogr. nas.* večje turistično naselje, ki je vsestransko urejeno in opremljeno s številnimi objekti, napravami za nastanitev, prehrano, rekreacijo, šport in zadovoljevanje drugih potreb turistov, npr. gorsko, obmorsko, zdraviliško turistično središče **S:** turistični cénter

turízem -zma m **1.** *geogr. turizma* pojav, da kdo potuje, začasno biva v določenem kraju zaradi oddiha, razvedrila, zdravljenja **2.** *geogr. turizma* gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z oskrbovanjem turistov

GL: *geogr. turizma* alternatívni turízem, *geogr. turizma* domáči turízem (1, 2), *geogr. turizma* ékoturízem, *spl. geogr.* geografija turízma, *geogr. turizma* gôrski turízem, *geogr. turizma* igrálniški turízem, *geogr. turizma* individuálni turízem, *geogr. turizma* inozémski turízem, *geogr. turizma* izlétniški turízem, *geogr. turizma*, *geogr.*

krasa jámski turízem (1, 2), *agr. geogr.* kméčki turízem, *geogr. turizma* kongrésni turízem, *geogr. turizma* konvencionálni turízem, *geogr. turizma* lôvni turízem, *geogr. turizma* lôvski turízem, *geogr. turizma* masôvni turízem, *geogr. turizma* méhki turízem, *geogr. turizma* méstni turízem, *geogr. turizma* mnôžični turízem, *geogr. turizma* nakupoválni turízem, *geogr. turizma* návtični turízem, *geogr. turizma* obmôrski turízem, *geogr. turizma* počítniški turízem (1, 2), *geogr. turizma* polétni turízem (1, 2), *geogr. turizma* prehódní turízem, *geogr. turizma* skupínski turízem, *geogr. turizma* sônarávni turízem, *geogr. turizma* štacionárni turízem, *geogr. turizma* tranzítíni turízem, *agr. geogr.* turízem na kmetíji, *geogr. turizma* vérski turízem, *geogr. turizma* zdravilíški turízem, *geogr. turizma* zímski turízem

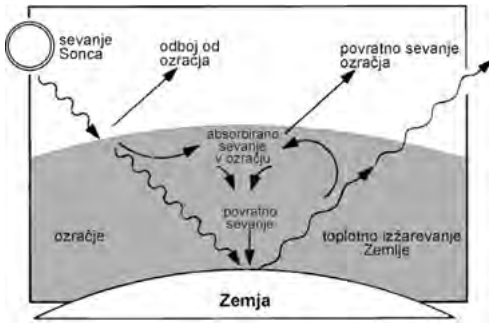
turízem na kmetíji -zma -- -- m *agr. geogr.* doplnilna dejavnost z namenom na majhnih kmetijah zagotoviti dodatni zaslužek, polno zaposliti delovno silo, omogočiti porabo tržnih viškov v domačem okolju, popeštriti turistično ponudbo, goštom omogočiti letovanje v neokrnjeni naravi **S:** kméčki turízem

turkeštánski ledeník -ega -a m *hidgeogr.* ozek in dolg dolinski ledeník, ki v zatrepu doline nastaja neposredno iz pobočnega plazovnega snega

T-vrédnosť -i [tɛ] ž *pedogeogr.* → katiónska izmenjálna kapacitéta

U

učinek tôle grêde -nka -- -- m *klimatogeogr.*, var. *okolja* segrevanje Zemljinega površja zaradi večje prepustnosti ozračja za kratkovalovno in zmanjšane prepustnosti za dolgovalovno sevanje kot posledica antropogene spremembe sestave ozračja, zlasti zaradi naraščajoče količine ogljikovega dioksida **S**: efêkt tôle grêde

Glavni parametri sevanja pri učinku tople grêde

udárna strán -e stráni ž *geomorf.* strán vzpetine, ki je ob premikanju ledenika izpostavljena njegovemu neposrednemu pritisku

udárni brég -ega -a m *geomorf.* → zunánji brég

Ú-dolína -e ž *geomorf.* → ledeniška dolína

udomačevánje -a s *agr. geogr.* → domestifikácija

udòr -òra m *geomorf.* udrтина nad podzemno votlino

udòrnica -e ž *geogr. krasa* večja vrtača s strmim skalnatim pobočjem, domnevno nastala z udorom površja

udòrni potrès -ega -ésa m *geomorf.* potres, nastal zaradi udara štopa nad podzemno votlino

udòrno brêzno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, ki se odpre na površje z udorom

udòrno mórje -ega -a s *hidgeogr.* morje, nastalo s preplavljenjem ugreznjenih delov kopnega **S**: ingresijsko mórje

udrta kaldêra -e -e ž *geomorf.* kaldera, nastala z udorom nad iztečeno magmo

ugásli ognjeník -ega -a m *geomorf.* → ugásli vulkán

ugásli vulkán -ega -a m *geomorf.* vulkan, ki ne deluje, kar pomni človeštvo **S**: mrtvi vulkán, ugásli ognjeník **PRIM.:** aktívni vulkán, delujoči vulkán, spêci vulkán

ugrêz -a m *geogr. krasa* kotanja na pokitem krasu, nastala s postopnim ugrezanjem ali hipnim ugrezom **S**: grêz

ugrêzanje zrâka -a -- s *klimatogeogr.* spuščanje, zgoščevanje in obenem segrevanje zraka, značilno zlasti za subtropsko podnebje in anticiklon **PRIM.:** dviganje zrâka

ugreznínsko jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v kotanji, nastali s posedanjem površja nad premogovniškimi ali drugimi rudniškimi rovi **S**: montanogéno jézero, rúdniško jézero

ugrêznjeni píngo -ega -a m *geomorf.* pingo z ugreznjenim, kraterju podobnim vrhnjim delom zaradi začetka njegovega razpadanja kot posledice podnebne spremembe ali zaradi taljenja njegovega ledenega jedra

uhlenberška otoplítev -e -tve [ulənbêrška] ž *klimatogeogr., geomorf.* zgodnjepleistocenska otoplítev v Alpah med mlajšo in starejšo donavsko poledenitvijo, primerljiva z waalsko otoplítvijo v severni Evropi **S**: uhlenberški ínterglaciál

uhlenberški ínterglaciál -ega -a [ulənbêrški] m *klimatogeogr., geomorf.* → uhlenberška otoplítev

ujéti meánder -ega -dra m *geomorf.* meander, ki

je zaradi tektonskega dviganja površja vrezan v trdno kamnino, zato se ne more preštevati **S**: Živoskálni meánder **PRIM.:** prôsti meánder

újma -e ž **1. klimatogeogr.** dogodek, pojav v naravi, ki povzroča škodo širšega obsega, nastal zaradi izjemnih vremenskih dogajanj **PRIM.:** neúrje **2. spl. geogr.** → narávná nesrêça

ukrívljena gúba -e -e ž **geomorf.** → prepóg-njena gúba

ukrívljenost površja -i -- ž **geomorf.** izračunano prostorsko spreminjanje naklona, ekspozicije površja ali razmerje med kotno in dolžinsko enoto, izraženo v stopinjah ali radianih na meter, ki je obratno sorazmerno s polmerom pripadajočega umišljenega kroga **PRIM.:** póbôčni prerèz

úličná vás -e vásí ž **geogr. nas.** → obcéstná vás

úliční blók -ega -a m **geogr. nas.** skupina parcel, štávb med vzporedno potekajočimi ulicami, cestami

últraabisál -a m **hidgeogr.** območje oceanskega dna v globokomorskih jarkih, v globini več kot 6000 m **S:** hadálná cóna

últrametamorfóza -e ž **geomorf.** skrajná stopnja kamninske preobrazbe, pri kateri so kamnine zaradi močno povečanih pritiskov in temperature delno ali povsem pretaljene, pri čemer s prekristalizacijo, delno tudi z dovajanjem bližnjega kamninskega gradiva, nastajajo novi minerali

últravijólično sévanje -ega -a s **var. okolja** človeku škodljivo elektromagnetno sevanje z valovno dolžino med 380 in 13 nanometri, ki se na Zemljinem površju krepí zaradi razkranjanja ozonske plašti v ozračju

umázana indústríja -e -e ž **var. okolja, ind. geogr.** indústrijske panoge, npr. predelava rud, premoga, nafte, proizvodnja celuloze, kemičnih snovi in izdelkov, ki okolje onesnažujejo bolj kot druge indústrijske panoge **S:** nëčístá indústríja **PRIM.:** čístá indústríja

úmbrični horizónt -ega -a m **pedogeogr.** diagnósticočni horizont s slabo izraženo štrukturo, v suhem stanju trd, manj kot 50-odstotno nasičen z bazami **S:** A_{um} -horizónt, horizónt A_{um}

umétni děž -ega děžjá m **klimatogeogr.** děž, ki nastane zaradi umetnega vnosa kondenzacijskih jeder v oblake

umétni potrès -ega -ésa m **geomorf.** šíbek krajevni potres, nastal zaradi človekove dejavnosti, npr. preobremenitve pod umetno vodno akumulacijo, posedanja v rudniku, eksplozije v kamnolomu, bombardiranja

umétno gnojílo -ega -a s **agr. geogr.** anorgansko mineralno gnojilo, ki se izdeluje v tovarnah iz dušika, fosforja in kalija, ali njihovih mešanic **PRIM.:** narávnó gnojílo

umétno jézero -ega -a s **hidgeogr.** jezero, nastalo s človekovim posegom v naravne razmere **S:** antropogéno jézero **PRIM.:** narávnó jézero

umétno narejéni objékt -- -ega -a m **kart.** topografski objekt, ki ga je naredil ali bistveno spremenil človek

umétno prezračévánje vóde -ega -a -- s **hidgeogr.** prezračevanje vode z vpihovanjem zraka, npr. v komunalnih čistilnih napravah

umétnostní spomeník -ega -a m **geogr. turizma, geogr. nas.** z umetnostnega vidika pomembna stavba, skupine stavb, oblikovani spomeniki, stavbarske sestavine, slikarski, kiparski in drugi umetniški izdelki

umikálna fáza -e -e ž **hidgeogr., geomorf.** obdobje, ko se ledenik zaradi zmanjševanja količine ledu krajša ali/in oži **S:** kátaglaciál, ledeníško nazadovánje **PRIM.:** miroválna fáza, napredoválna fáza, talílna fáza

umikálna moréna -e -e ž **geomorf.** morena, navadno čelna, ki nastane pri postopnem umikanju ledenika

umikální štádij -ega -a m **klimatogeogr., geomorf.** zastoj v umikanju ledenika v poznoglacialnem obdobju

GL: **geomorf., klimatogeogr.** bohínjski umikální štádij

umíkanje ledeníka -a -- s **hidgeogr.** krajšanje ali/in oženje ledenika zaradi zmanjševanja količine ledu ali počasnejšega premikanja **PRIM.:** napredovánje ledeníka

umíranje gozdóv -a -- s **var. okolja** bistveno povečano odmiranje iglavcev in listavcev na obsežnih območjih Evrope in Severne Amerike, ki ga povzročata zlasti kisli děž in neustrezno gospodarjenje z gozdovi

umíranje rék -a -- s **var. okolja** odmiranje organizmov v tekočih vodah zaradi njihovega pretiranega onesnaževanja

umrljívost -i ž **demogeogr.** število umrlih na

določenem območju v določenem obdobju, ki se praviloma izračunava na 1000 prebivalcev v enem letu **S:** mortaliteta, smrtnost **PRIM.:** ródnošt

GL: *demogeogr.* specifična štópnja umrljivosti, *demogeogr.* štópnja umrljivosti

unifórnna régija -e -e ž *spl. geogr.* → homogéna régija

unitárna držáva -e -e ž *polit. geogr.* država, v kateri centralna državna oblašt povsem nadzira in usmerja državno politiko na celotnem ozemlju in daje, zagotavlja poddržavnim političnoteritorialnim enotam na njihovem območju določene soupravljalvske pristožnosti

univerzitétna četft -e -i ž *geogr. nas.* meštna četft z univerzo, številnimi fakultetami in študentskimi domovi, kar vpliva na njeno prevladujočo funkcijo, značilen utrip, videz **PRIM.:** industrijska četft, prométna četft, stanovánjska četft, trgóvska četft, uprávna četft, zabaviščna četft

upádek števíla prebivalcev -dka -- -- m *demogeogr.* → négativni prirástek števíla prebivalcev

upráva -e ž *geogr. nas.* organizirana dejavnost države ali drugih nosilcev oblašti, ki ureja, vodi in zagotavlja nemoteno gospodarsko, socialno, kulturno delovanje določene družbe in se glede na nosilce deli na državno upravo, lokalno samoupravo

GL: *spl. geogr.* jávna upráva, *polit. geogr.* ozémlje v záupni uprávi

uprávna četft -e -i ž *geogr. nas.* meštna četft s številnimi uštanovami javne uprave, kar vpliva na njeno prevladujočo funkcijo, značilen utrip, videz **PRIM.:** industrijska četft, prométna četft, stanovánjska četft, trgóvska četft, univerzitétna četft, zabaviščna četft

uprávna enóta -e -e ž *spl. geogr.* temeljna prostorska enota, v kateri je združenih več občin, za zagotavljanje racionalnega in učinkovitega opravljanja nalog državne uprave

uprávna méja -e -e ž *polit. geogr.* meja, določena z upravnimi poštopki, npr. med regijami, občinami, šolskimi okoliši

uprávna razdelítev -e -tve ž *plan.* organiziranost uprave in zaštopanost upravnih organov na različnih teritorialnih ravneh

uprávnapolítíčna enóta -e -e ž *polit. geogr.*

ozemlje z natančno določenimi upravnimi mejami in samoštožnim upravnim statusom na poddržavni ravni, npr. pokrajina, občina **S:** teritórij (4) **PRIM.:** polítíchnoteritorialna enóta **upwelling** -a [apvéling] m *hidgeogr. gl.* apvéling **urádnó zemljepísno imé** -ega -ega -na s *kart.* zemljepísno ime, ki ga potrdi uradni imenslovní organ

uragán -a m *klimatogeogr.* → orkán (1)

uravnáva -e ž *geomorf.* obsežnejše ravno ali zložno površje brez večjih vmesnih vzpetin **PRIM.:** ravnina

GL: *geomorf.* sleménska uravnáva, *geomorf.* vřšna uravnáva

uravnávanje -a s *geomorf.* zmanjševanje višinskih razlik in zniževanje nadmorske višine površja, ki ju povzročajo različni geomorfološki procesi, npr. preperevanje, denudacija, erozija, transport, akumulacija **S:** izravnávanje

GL: *geomorf.* dvójno uravnávanje skálne podláge, *geomorf.* erozijsko uravnávanje, *geomorf.* poligenétsko uravnávanje, *geomorf.* teorija o dvójnem uravnávanju površja

uravnovéšeni pobóčni preréz -ega -ega -éza m *geomorf.* v vododržnih kamninah v štarejšem sredogorskem fluvialnem reliefu značilen preréz v obliki črke S, skladen z dolgotrajnimi geomorfološkimi procesi

uravnovéšeni podólišni réčni preréz -ega -ega -ega -éza m *geomorf.* podolžni preréz reke, v katerem šta erozija in akumulacija količinsko uravnovéšeni **PRIM.:** erozijska termináнта, izravnáni podólišni réčni preréz

urbána aglomerácija -e -e ž *geogr. nas.* → aglomerácija (1)

urbána céšta -e -e ž *geogr. prometa* → méštna céšta

urbána ekológija -e -e ž *pokr. ekol., var. okolja* del geografije o meštnem okolju in njegovih obremenitvah

urbána ekonómika -e -e ž *plan., geogr. nas.* del ekonomije, ki se ukvarja z analizo mešt glede na njihov gospodarski razvoj, vključenost v celotno državno gospodarstvo, javno gospodarstvo

urbána eksplozija -e -e ž *geogr. nas.* hitra in obsežna rašt mešt, nastajanje novih mešt in preobrazba meštnega omrežja zaradi indu-

štralizacije, deagrariacije, v 19. stoletju značilna za zahodno in srednjo Evropo, po 2. svetovni vojni že za skoraj ves svet

GL: *demogeogr.* urbana eksplozija prebivalstva

urbana eksplozija prebivalstva -e -e -- ž *demogeogr.* zelo hitro naraščanje števila prebivalcev v mestih, ki ga povzroča zlasti priseljevanje mladega prebivalstva zaradi gospodarskih in socialnih razlik med posameznimi območji določene države in rasti prebivalstva v obdobju demografskega prehoda

urbana fiziografija -e -e ž *geogr. nas.* del urbane geografije, ki se ukvarja s kompleksnim opisovanjem, proučevanjem naravnih razmer v mestih in njihovi okolici

urbana geografija -e -e ž *spl. geogr.* del geografije, ki obravnava mesto kot naselje in njegovo vlogo v vplivnem območju **S:** méstna geografija **PRIM.:** geografija podeželja

urbana rába tál -e -e -- ž *geogr. nas.* → méstna rába tál

urbana régija -e -e ž *geogr. nas.* → méstna régija (1, 2)

urbana vás -e vási ž *geogr. nas.* vás, ki poštane zaradi širitve mesta njegov sestavni del, vendar ohranja nekatere prvotne značilnosti in identiteto, npr. Savlje, Šmartno ob Savi v Ljubljani

urbane fúnkcije -ih -ij ž mn. *geogr. nas.* → méstne fúnkcije

urbáni sistém -ega -a m *geogr. nas.* omrežje mest v določeni pokrajini, državi, ki so v svojih funkcijah medsebojno tesno povezana, prepletana

urbanístična zakonodája -e -e ž *plan., geogr. nas.* celota zakonskih aktov, s katerimi se predpisujejo lokacijski pogoji, ureditev in organiziranost naselij

urbanístična zasnóva -e -e ž *plan.* → urbanístični načrt

urbanístični načrt -ega -a m *plan.* prostorski dokument, narejen za območje mest, njihove neposredne okolice ali večjih naselij, ki podrobneje določa družbenogospodarske, arhitektonske, tehnične, prometne, infrastrukturne in okoljske vidike posegov v prostor, upoštevane tudi v zazidalnih, lokacijskih načrtih **S:** urbanístična zasnóva

urbanístični spomeník -ega -a m *geogr. turizma, geogr. nas.* s stalíšča oblikovanja prostora pomembno mesto ali vaško naselje, del naselja **PRIM.:** arheolóški spomeník, etnolóški spomeník, kulturni spomeník, zgodovinski spomeník

urbanístično načrtovánje -ega -a s *plan.* → urbanístično planíranje

urbanístično planíranje -ega -a *splan.* del prostorskega planiranja, s katerim se načrtujejo poselitve in z njo povezane prostorske ureditve, določajo pogoji za umestitev objektov v prostor **S:** urbanístično načrtovánje **PRIM.:** krajinsko planíranje, rurálno planíranje

urbanístika -e ž *geogr. nas.* → urbanízem (1)

urbanizácija -e ž **1. demogeogr., geogr. nas.** število ali delež prebivalstva, ki biva, dela v mestih določene pokrajine, države **2. demogeogr., geogr. nas.** selitveno gibanje prebivalstva s podeželskih na urbana območja in prebivalstveni tokovi znotraj mestnih območij, kar povzroča kopičenje v mestih živečega prebivalstva oziroma večanje deleža mestnega prebivalstva **3. geogr. nas.** civilizacijski proces širjenja mestnega načina življenja, ki se kaže v prevzemanju mestnih vzorcev, načinov vedenja in mišljenja, kar v razvitem delu sveta povzroča hitro zmanjševanje, izginjanje razlik med mestnim in podeželskim prebivalstvom **4. geogr. nas.** družbenogospodarski in prostorski proces, ki ga sprožijo in kot posledica spremljajo demografske, socialne, gospodarske, fiziognomske in druge spremembe, praviloma v mestih, glede na način življenja tudi na podeželju **5. geogr. nas.** zgoščanje, osredotočanje gospodarskih, socialnih dejavnosti zaradi industrije, storitvenih dejavnosti, znanstveno-tehničnega napredka ali osebnih razlogov **6. geogr. nas.** širitev mestnih dejavnosti v obmešnja, prostorsko in funkcijsko povezovanje bližnjih, sosednjih naselij in povečevanje vplivnih območij mest zaradi posodabljanja prometnih sistemov

GL: *geogr. nas.* dekoncentrirana urbanizacija, *geogr. nas.* dezurbanizacija (1, 2), *geogr. nas.* hípourbanizacija, *geogr. nas.* industrijska súurbanizacija, *geogr. nas.* koridórska urbanizacija, *geogr. nas.* protourbanizacija, *geogr. nas.* razpršéna urbanizacija, *geogr. nas.* rur-

- banizacija, *geogr. nas.* stôpnja urbanizacije, *geogr. nas.* sùburbanizacija (1, 2), *demogeogr.* sùburbanizacija (3)
- urbanizem** -zma m **1.** *geogr. nas.* veda o graditvi, urejanju mešt in drugih naselij **S:** urbanistika **2.** *geogr. nas.* dejavnost, ki se ukvarja z načrtovanjem razvoja, oblikovanjem in urejanjem mešt, drugih naselij
- urbáno-induštrijški ékosisstém** -ega -a m *postr. ekol.* labilen, zaradi ÷lovekovega delovanja močno preoblikovan ékosisstém z odprtim energijskim in snovnim pretokom, znaèilen za večja mesta in induštrijška območja
- urbáno-induštrijški kompléks** -ega -ega -a m *geogr. nas., ind. geogr.* obsežno območje, v katerem se prepletajo večje meštne aglomeracije in induštrijške cone, brez jasno ugotovljivega vpliva mešt oziroma induštrije na njegov nastanek, razvoj
- urbáno območje** -ega -a s *geogr. nas.* → méštno območje
- urbáno okólje** -ega -a s *spl. geogr.* → méštno okólje
- urbáno prebivalštvo** -ega -a s *demogeogr.* → méštno prebivalštvo
- urbár** -ja m *agr. geogr.* zemljiškoposestni seznam iz fevdalnega obdobja, ki vsebuje navedbo naselij in posameznih kmetij, podatke o pridelkih, dajatvah in delovnih dolžnostih podložnika do zemljiškega gospoda
- ureditveno območje** -ega -a s *plan.* prostorsko in funkcionalno zaokroženo območje, ki se ureja z regionalno zasnovo prostorskega razvoja, z urbaništíènim oziroma krajinskim naèrtom in z lokacijskim naèrtom **PRIM.:** zaidálno območje (2)
- urèjanje prostóra** -a -- s *plan.* prostorsko in urbaništíèno naèrtovanje kot celota ukrepov, s katerimi se doloèeno območje razvija, oblikuje skladno z dogovorjenimi politíènimi cilji usklajenih gospodarskih, socialnih, kulturnih, okoljskih dejavnosti, razmer **GL:** *plan.* nosilci urèjanja prostóra
- úrni kót** -ega -a m *mat. geogr.* kot med deklinacijskim krogom doloèenega ozvezdja in poldnevnikom doloèenega kraja na Zemlji skozi opazovališèe, štet na ekvatorju od 0° do 360° oziroma od 0 do 24 ur v smeri dnevnega gibanja Zemlje
- usàd** -áda m **1.** *geomorf.* odtrganje in zdrs površinske plasti preperine na štremem pobočju **2.** *geomorf.* površinska plast preperine, ki se na štremem pobočju loèi, odtrga od celote in zdrsne navzdol **3.** *geomorf.* pobočje, razgaljeno zaradi odtrganja površinske plasti preperine in njenega zdrsa navzdol
- usedálnik** -a m *var. okolja* bazen za fizikalno, mehansko èišèenje onesnaženih odpadnih voda, navadno kot del èištilne naprave, v katerem se voda umiri in zaradi usedanja lebdeèih delcev zbištri **S:** bištrílnik
- usedlína** -e ž **1.** *geomorf.* → sediment **2.** *geomorf.* → sedimentna kamnina
- uslúge** uslúg ž mn. *geogr. nas.* dobrine, namenjene zadovoljevanju osebnih potreb ljudi, ki jih zagotavljajo zlasti drobna neproizvodna obrt, goštinštvo, sodobno telekomunikacijsko omrežje **PRIM.:** štorítvte
- uslúžnostne dejávnošti** -ih -- ž mn. *geogr. nas.* dejavnosti, ki nudijo, zagotavljajo oskrbo z uslugami, npr. goštinštvo, neproizvodna obrt **S:** štorítvene dejávnošti (2) **PRIM.:** štorítvene dejávnošti (1)
- usmérjeni pláz** -ega plazú m *hidgeogr.* → omeženi pláz
- usnjárska induštrijá** -e -e ž *ind. geogr., var. okolja* induštrijška proizvodnja usnja, izdelovanje usnjenih in krznenih konènih izdelkov, npr. obutve, oblaèil, drobnih predmetov, ki med obdelavo usnja onesnažuje okolje, zlasti tekoèe vode
- ustáljéna živinoréja** -e -e ž *agr. geogr.* hlevska ali pašna živinoreja, pri kateri se živina celo leto redi v hlevu in se ne seli, pri èemer mora biti v bližini kmeèkega doma zagotovljena zadostna kolièina potrebne krme **S:** štorionárna živinoréja **PRIM.:** selílno živinoréja
- ustáljéno pášništvo** -ega -a s *agr. geogr.* pašna živinoreja, znaèilna za območja z oceanskim podnebjem, ki omogoèa celoletno rašt trave, zato se lahko pasoa se živina stalno prehranjuje v bližini kmeèkega doma, ne da bi se morala seliti **S:** štorionárno pášništvo **PRIM.:** selílno pášništvo
- ustáljéno poljedélštvo** -ega -a s *agr. geogr.* v svetu prevladujoèe poljedelštvo, pri katerem kmeèko prebivalštvo, naseljeno v ustaljenih naseljih, obdelovalna zemljišèa trajno obdelu-

je in izkorišča s kolobarjenjem **S:** stacionarno poljedelstvo **PRIM.:** selilno poljedelstvo

ústje réke -a -- s *hidgeogr.* kraj, kjer se reka izliva v drugo reko, jezero ali morje **S:** réčno ústje

uštrenost za rekreácijo -i --- ž *geogr. turizma* → primérnost za rekreácijo

uštroj mésta -ôja -- m *geogr. nas.* → štuktúra mésta

uštroj nasélja -ôja -- m *geogr. nas.* naselje glede na medsebojno prepleténost in soodvisnóšt prostorsko-fiziognomskih značilnósti, centralnih in drugih funkcij, družbenogospodarske sestave prebivalstva

UT UT-ja [uté -êja] m (ang. Universal Time) krajšava *mat. geogr.* → svetóvni čas

UTC UTC-ja [utecé -êja] m (ang. Universal Time Coordinated) krajšava *mat. geogr.* → koordinirani svetóvni čas

utekočínjenje -a s **1.** *klimatogeogr.* → kondenzácija **2.** *geomorf.* destabilizácija gradiva zaradi prerazporeditve ali povečanja količine vode ob potresu, obilnih padavinah **S:** likvefikácija

utřgani oblák -ega -a m *klimatogeogr.* kratkotrajen, izredno močan in krajevno omejen naliv

utřjeni snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* → sprijéti snég

utřjeno mésto -ega -a s *geogr. nas.* štaro mésto na štrateško pomembni točki, ki je nastalo, se razvijalo zaradi pomembne utrdbe, npr. Ankara, Bam, Agra **S:** trdnjávsko mésto

utrújenost prští -i -- ž *pedogeogr., agr. geogr.* zmanjšana rodovitnóšt prští zaradi preveč intenzivne rabe, neprimernega kolobarjenja

úvala -e ž *geogr. krasa* večja kotanja s kraškim odtokom, sklenjenim višjim obodom in neravnim dnóm

GL: *geogr. krasa* dólašta úvala, *geogr. krasa* visokogórska úvala

uveljávljeno domáče zemljepísno imé -ega -ega -ega -na s *kart.* → endoním

uvòz -ôza m *spl. geogr.* nakup blaga in štóritev v tujini in njihov prevoz čez državno mejo ob plačilu carine v domačo državo **S:** impórt **PRIM.:** izvòz

V -- [və] m neskl. simbol *mat. geogr.* → vzhòd (2)

vádi -ja m *geomorf.* suha rečna dolina z občasnim površinskim vodnim tokom v sušnem podnebjju, z dnom, navadno pokritim s kolvialnim gruščem

vadózna vóda -e -e ž *hidgeogr.* padavinska voda, ki prodre v zgornje plasti površja in napaja vodnjake ali pride na površje kot izvir

vadózni pás -ega pasú m *geomorf. krasa* vrhnji sloj v navpičnem prerezu kraškega podzemlja, v katerem votline zapolnjuje zrak, obdobjno tudi voda, ki prenika s površja v globino **S:** aeracijski pás, nèprežéti pás **PRIM.:** epifreatični pás (1), freatični pás

vagónski kilométer -ega -tra m nav. mn. *geomorf. prometa* merska enota za merjenje obsega dela v železniškem prometu, ki se izračunava tako, da se seštevajo zmnožki števila vagonov v vlakovnih kompozicijah in razdalje v km, ki jih te prevozijo

valjèni réčni tóvor -ega -ega tovóra m *geomorf.* rečni tovor, ki ga deroča voda predstavlja po dnu štruge zlasti s kotaljenjem, valjenjem

váljna projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, pri kateri se s projiciranjem površje krogle prenaša na plašč valja **S:** cilindrična projekcija **PRIM.:** ázimutna projekcija, stôžčna projekcija

valovánje -a s *hidgeogr.* kolebajoče gibanje površinskega sloja vode, ki ga povzročajo zlasti veter, potresni sunki, izbruhi podvodnih vulkanov, ploveče ladje, privlačna sila Lune in Sonca

GL: *hidgeogr.* kolebajoče valovánje

valóvni tók -ega -a m *hidgeogr.* krožno premikanje vodnih delcev površinskega sloja v smeri širjenja valov, ki ga povzročajo vetrni valovi

varíscična orogenéza -e -e ž *geomorf.* oro-

Stopnje vzvalovanosti morske gladine

Stopnja	Videz morja	Srednja višina valov (m)
0	mirno	–
1	razgibano	0,00 do 0,10
2	malo valovito	0,11 do 0,50
3	zmerno valovito	0,51 do 1,25
4	valovito	1,26 do 2,50
5	močnejše valovito	2,51 do 4,00
6	zelo valovito	4,01 do 6,00
7	težko	6,01 do 9,00
8	zelo težko	9,01 do 14,00
9	izjemno težko	več kot 14,00

geneza, s katero se je v devonu in karbonu dvignilo variscično gorovje **S:** variscično gúbanje **PRIM.:** alpinidska orogenéza, armoričanska orogenéza, hercińska orogenéza, kaledónska orogenéza

varíscično goróvje -ega -a s *geomorf.* gorovje, nastalo z variscično orogenezo

varíscično gúbanje -ega -a s *geomorf.* → varíscična orogenéza

varoválni gózd -ega -a m *var. okolja, biogeogr.* gozd s posebnim režimom varovanja in s prevladujočo varovalno vlogo, namenjen zlasti zaščiti pred plazovi, erozijo prsti, hudourniški nanosi in ohranjanju virov pitne vode

PRIM.: gospodárski gózd, gózdni rezervát, gózd posébnega poména, rekreacijski gózd

varoválnno obmóčje -ega -a s *var. okolja* → zaščítno obmóčje

varovánje narávne dédiščine -a -- -- s *var.*

okolja navadno pravno določeno ravnanje, s katerim se varuje in ohranja narava kot naravna dediščina

várstveno območje -ega -a s var. *okolja* območje, na katerem je dovoljena le neškodljiva, zlasti ekstenzivna raba zemljišč

GL: *geogr. prometa* várstveno območje letališča, var. *okolja, hidogeogr.* vodovárstveno območje

várstveno območje letališča -ega -a -- s *geogr. prometa* ozemlje in zračni prostor v okolici letališča, namenjena varnemu vzletanju in pristajanju letal

várstvo naráve -a -- s var. *okolja* navadno pravno določena dejavnost, ravnanje, s katerim se zaradi posebnega pomena varujejo narava, njene posamezne sestavine ali zavarovana območja

várstvo okólja -a -- s var. *okolja* celovito prizadevanje, skrb družbe, države za ohranjanje čistega, zdravega okolja in za izboljševanje preobremenjenega, onesnaženega okolja **S:** okoljevárstvo, zaščita okólja (2)

GL: var. *okolja* integrálno várstvo okólja, var. *okolja* právno várstvo okólja

várva -e ž *geomorf.* ena od sedimentnih plasti, ki se zaradi sezonskih sprememb v sedimentaciji po zrnavosti in barvi loči od drugih plasti v naplavini ali usedlini, navadno v ledeniškem jezeru

várвна sedimentácija -e -e ž *geomorf.* Za ledeniška jezera značilna sedimentacija, pri kateri se temnejše drobnozrnate plasti menjavajo s svetlejšimi zaradi sezonskih sprememb v odlaganju organskih snovi

varzêa -e ž *biogeogr. gl.* varzêja

varzêja -e in varzêa -e ž (port.) *biogeogr.* tropski deževni gozd v Amazonskem nižavju, ki je občasno poplavljen **PRIM.:** hilêja, igápo

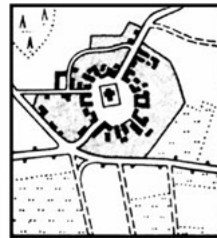
vás vasí ž *geogr. nas.* podeželsko naselje kmetijskega izvora, navadno manjše od mešta in brez pomembnejših centralnih, upravnih funkcij **PRIM.:** mésto

GL: *geogr. nas.* álpska vás, *geogr. nas.* barjánska vás, *geogr. nas.* centrálna vás, *geogr. nas.* dôlga vás, *geogr. nas.* fiziognomíja vasí, *geogr. nas.* gózdna vás, *geogr. nas.* grúčasta vás, *geogr. nas.* identitéta vasí, *geogr. nas.* kolonizácijska vás, *geogr. nas.* kráška vás, *geogr. nas.* občéstna vás, *geogr. nas.* okrógla vás, *geogr. nas.* osrédnjeslo-

vénska vás, *geogr. nas.* panónska vás, *geogr. nas.* pravokótna vás, *geogr. nas.* predálpška vás, *geogr. nas.* prenóva vasí, *geogr. nas.* primórska vás, *geogr. nas.* razložena vás, *geogr. nas.* razpršêna vás, *geogr. nas.* raztrésena vás, *geogr. nas.* revitalizácija vasí (1, 2), *demogeogr.* selítev vás-mésto, *geogr. nas.* sklénjena vás, *geogr. nas.* spálna vás, *geogr. nas.* sredíščna vás (1, 2), *geogr. nas.* stírnjena vás, *geogr. nas.* súbpanónska vás, *geogr. nas.* úlična vás, *geogr. nas.* urbána vás, *geogr. nas.* vás s právilnim tlórisom, *geogr. nas.* zagátna vás

gručasta vas

središčna vas

obcestna vas

Značilni tipi tlorisov vasi

vás s právilnim tlórisom vasí -- -- -- ž *geogr. nas.* vas z urejeno zasnovo, podtip sklenjene vasi, nastala z načrtno kolonizacijo ali preureditvijo prvotnega naselja

váška skupnost -e -i ž *spl. geogr.* prostorska enota, ki zajema območje podeželskega naselja, namenjena samoupravni organiziranosti njegovega prebivalstva

váški atár -ega -ja m *agr. geogr.* → váško zemljišče

váško jédro -ega -a s *geogr. nas.* osrednji del vasi, kjer so, pogosto v izpostavljeni legi, hiše postavljene tesneje skupaj, in osredotočene morebitne centralne ustanove, dejavnosti

váško zemljišče -ega -a s *agr. geogr.* funkcionalno zemljišče okrog posameznega podeželskega naselja, zaselka, ki je večinoma v lašti in uporabi kmetij iz matične vasi, dela vasi **S:** váški atár

vát -a m (nem. Watte) *geomorf.* prehodno območje med kopnim in morjem na nizki obali, ki je ob plimi prelito z vodo in se med oseko osuši, značilno za široke obalne ravnine ob Severnem morju

vátenska obála -e -e ž *geomorf.* → vátska obála

vátska obála -e -e ž *geomorf.* nizka obala z vati **S:** vátenska obála

vbóčeni pobóčni preréz -ega -ega -éza m *geomorf.* pobočje vzpetine, navadno v spodnjem delu rečno-denukacijskega reliefa, nastalo zaradi močne erozije in naplavljanja klastičnih sedimentov **S:** konkávni pobóčni preréz **PRIM.:** izbóčeni pobóčni preréz

vdólbek -bka m *geogr. krasa* nekaj pedi širok in visok odmik skalne površine v navpičnih ali skoraj navpičnih legah v podtalnem krasu

V-dolína -e [vé] ž *geomorf.* rečna dolina s prerezom v obliki črke V **PRIM.:** Ú-dolína

věčjédrna aglomerácija -e -e ž *geogr. nas.* → policéntrična aglomerácija

věčjédrna industrializácija -e -e ž *ind. geogr.* → policéntrična industrializácija (1)

věčjezična kárta -e -e ž *kart.* → věčjezični zemljevid

věčjezični zemljevid -ega -a m *kart.* zemljevid, na katerem so imena napisana v več jezikih **S:** věčjezična kárta

věčlétno kolobárjenje -ega -a s *agr. geogr.* kolobarjenje, ki se v 18. stoletju začne uporabljati v angleških provincah Norfolk in Suffolk in je še vedno prevladujoče v vsej Evropi, pri katerem se na ustaljenih njivah na določenem zemljišču v štiri- do osemletnih obdobjih brez praha gojijo različne poljščine **PRIM.:** dvólétno kolobárjenje, trílétno kolobárjenje

věchnacionálna držáva -e -e ž *polit. geogr.*

država z dvema ali več konstitutivnimi etnično-jezikovnimi skupinami ali narodi, od katerih glede na število prebivalcev praviloma nobeden ne dosega večinskega deleža, npr. nekdanja Jugoslavija, Nigerija, Indija **PRIM.:** nacionálna držáva

věčni snég -ega snegá m *klimatogeogr., hidgeogr.* sneg, ki v gorah in polarnih predelih stalno pokriva določeno območje in se po stopoma spreminja v firn in led

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* mēja věčnega snegá

vědnozělèni gózd -ega -a m *biogeogr.* listnati gozd, v katerem drevje nikoli ne odvrže vseh listov **S:** zímzělèni gózd

GL: *biogeogr.* vědnozělèni sredozémški gózd

vědnozělèni sredozémški gózd -ega -ega -a m *biogeogr.* gozd na območjih s sredozemskim podnebjem, ki ga sestavljajo iglavci, vednozeleni listavci in grmi z majhnimi, trdimi ali dlakavimi listi

véga -e ž (šp.) **1.** *agr. geogr.* zemljišče na jugu Pirenejskega polotoka, ki ga je mogoče namakati **2.** *agr. geogr.* namakano zemljišče na jugu Pirenejskega polotoka, ki se v primerjavi s huerto navadno manj intenzivno obdeluje in zato daje letno samo eno žetev **PRIM.:** huerta

vegetácija -e ž *biogeogr.* → raštlínštvo

vegetácijska cóna -e -e tudi vegetácijska zóna -e -e ž *biogeogr.* → raštlínski pás

vegetácijska dóba -e -e ž *biogeogr., klimatogeogr.* → rástna dóba

vegetácijska geografíja -e -e ž *biogeogr.* del biogeografije o raštlínstvu kot sestavini pokrajine ter njegovem razmerju do naravnega in antropogenega okolja **S:** geografíja raštlínštva **PRIM.:** fítogeografíja

vegetácijska invěrziya -e -e ž *biogeogr.* → raštlínski obrát

vegetácijska mēja -e -e ž *biogeogr.* → raštlínska mēja

vegetácijska regionalizácija -e -e ž *biogeogr.* razdelitev ozemlja na raštlínsko homogena območja, raštlínske regije

vegetácijska stópnja -e -e ž *biogeogr.* → raštlínska stópnja

vegetácijska zóna -e -e ž *biogeogr. gl.* vegetácijska cóna

vegetácijski pás -ega pasú m *biogeogr.* → rastlinski pás

vegetácijski típ -ega -a m *biogeogr.* → rastlinski típ

vegetácijsko obdóbjje -ega -a s *biogeogr., klimatogeogr.* → rástna dóba

vêja geografíje -e -- ž *spl. geogr.* del geografíje z laštnim predmetom in metodologíjo, npr. pedogeografíja, gospodarska geografíja, politična geografíja **S:** geográfška pánoga

vêjavica -e ž **1.** *klimatogeogr.* → snéžni métež **2.** *klimatogeogr., hidgeogr.* sneg, napihan in odložen v zavetrju **S:** žívi snég

véktorska digitálna slíka -e -e -e ž *kart.* slíka, sestavljena iz točk, linij in poligonov **PRIM.:** rástrska digitálna slíka

véktorski gráfíčni načín -ega -ega -a m *kart.* načín shranjevanja in prikazovanja gráfíčnih informacij v računalniku s točkami, določenimi s koordinatami **PRIM.:** rástrski gráfíčni načín

véld -a m *biogeogr.* pokrajina s štepskemu podobnim travniškim rastlinštvom v Transvaalu in Oranju na jugu Afrike

velegórje -a s *geomorf., zastar.* → pogórje (3)

vèleposést -i ž *agr. geogr.* zemljiškolaštniški sístem, pri katerem je zemljišče na sorazmerno velikem območju razdeljeno med malo laštnikov

vèleposéstvo -a s *agr. geogr.* zelo veliko kmetijsko poseštvo, navadno v lašti posameznega laštnika, delniške družbe, podjetja

velesíla -e ž *polit. geogr.* politično, vojaško, gospodarsko zelo močna, vplivna država, npr. Združene države Amerike, Kitajska

véletók -a m *hidgeogr.* zelo velika, dolga reka, ki odvaja vodo z velikega dela celine

vélika družína -e -e ž **1.** *demogeogr.* družinska skupnošt, ki jo poleg klasične družine štaršev in otrok sestavljajo tudi bližnji krvni sorodniki, njihovi zakonci in otroci, povezani v delovno, gospodarsko skupnošt **2.** *demogeogr.* družinska skupnošt, sestavljena iz jedra družine, štarih štaršev in vseh otrok, ki skupaj uštvarjajo prihodke, razpolagajo z njihovo porabo

véliki pók -ega póka m *mat. geogr.* → prápók

véliko merílo -ega -a s *kart.* majhno razmerje med merami, razsežnoštmi določenega ob-

močja, predmeta na zemljevidu, shemi in njegovimi resničnimi, naravnimi merami, s katerim je na zemljevidu v merilu od 1 : 25.000 do 1 : 100.000 prikazano majhno območje **PRIM.:** málo merílo, srédnje merílo, zeló véliko merílo

véliko mésto -ega -a s *geogr. nas., po kriterijih večine zahodnoevropskih držav* mésto z več kot 100.000 prebivalci, z jasno razmejenim poslovnim in upravnim središčem, izrazitimi meštними četrtmi in pomožnimi središči na meštne obrobju, katerega privlačnošt presega regionalni okvir **PRIM.:** málo mésto, srédnje véliko mésto

velikóštna razdrobljênošt zemljišč -e -i -- ž *agr. geogr.* razdrobljenošt zemljišč glede na velikošt posameznih zemljiških kosov in kmetijskih poseštev v celoti, na katero vplivata zlašti neuštrezna dedovalna politika in premalo obsežno izvajanje komasacij **S:** poséštna razdrobljênošt **PRIM.:** prostórska razdrobljênošt zemljišč

velikóšt poréčja -i -- ž *hidgeogr.* površina poréčja, izražena v km²

velikóšt poséšti -i -- ž *agr. geogr.* merilo za vrednotenje poseštne razdrobljenošti, navadno določeno s površino obdelovalnih, kmetijskih ali skupnih zemljišč v lašti oziroma uporabi posameznih kmetij, s čimer se lahko posredno ugotavlja tudi intenzivnošt kmetijštva

ventilirana vreménska poštája -e -e -e ž *klimatogeogr.* → prevetréna vreménska poštája

veríga vrtíncev -e -- ž *hidgeogr.* v štugi vodotoka drug za drugim v določeni smeri sledeči si vodni vrtinci

verížno goróvjje -ega -a s *geomorf.* razsežnejše gorovje z medsebojno povezanimi hrbti in slemení večjih nadmorskih víšin

vérska manjšína -e -e ž *polit. geogr., demogeogr.* skupína pripadnikov določene verske skupnošti, ki je glede na številčnošt pripadnikov drugih verskih skupnošti v državi v manjšíni

vérska mêja -e -e ž *polit. geogr.* kulturna meja, do katere sega območje, ki ga poseljuje določena verska skupnošt

vérski turizem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem, ki temelji na množíčnem obisko-

vanju verskih in romarskih središč različnih veroizpovedi

vertikálna bifurkácija -e -e ž *hidgeogr.*, *geogr.* *krasa* bifurkácija v kraškem podzemlju, pri kateri se zaradi različno usmerjenih odtočnih kanalov ob različni vodnatosti podzemne vode obdobjno raztekajo v različni porečji

vertikálna conálnost -e -i tudi vertikálna zonalnost -e -i ž *biogeogr.*, *pokr. ekol.* razširjenost rastlinstva v gorah v pasovih glede na nadmorsko višino **S:** navpična conálnost **PRIM.:** horizontalna conálnost, višinska pasovitost

vertikálna gózdna mēja -e -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere v visokogorju še uspeva gozd **PRIM.:** horizontalna gózdna mēja

vertikálna mobílnost prebivalstva -e -i -- ž *demogeogr.* sprememba in izboljšanje sestave delovne sile po dejavnostih, poklicih, njegenga položaja v poklicu, prehajanje iz nižjega socialnega sloja v višjega, iz nižje plačilne lestvice v višjo **S:** sociálna mobílnost prebivalstva (1) **PRIM.:** horizontalna mobílnost prebivalstva

vertikálna vegetacíjska mēja -e -e -e ž *biogeogr.* → navpična rastlinska mēja

vertikálna zonalnost -e -i ž *biogeogr.*, *pokr. ekol.* gl. vertikálna conálnost

vertikální temperatúrni gradiént -ega -ega -ênta m *klimatogeogr.* razlika v temperaturi zraka na določeno višino, izražena navadno v °C/100 m

vertikálno króženje vóde -ega -a -- s *hidgeogr.* → navpično króženje vóde

vertisól -a m *pedogeogr.* glinašta prst črne barve, ki navlažena nabrekne, izsušena pa se skrči, tako da nastanejo široke razpoke **PRIM.:** regúr, tírs

véter -tra m *klimatogeogr.* zaradi razlik v zračnem tlaku, temperaturi premikajoči se, gibajoči se zrak s hitrostjo več kot 2 bofora

GL: *klimatogeogr.* dolínski véter (1, 2), *klimatogeogr.* etezíjski vetrôvi, *klimatogeogr.* geostrófični véter, *klimatogeogr.* górski véter, *klimatogeogr.* húdi véter, *klimatogeogr.* katabátični véter, *klimatogeogr.* katabátni véter, *klimatogeogr.* kôpenski véter, *klimatogeogr.* ledeníški véter, *klimatogeogr.* móčni véter, *klimatogeogr.* mórski véter, *klimatogeogr.* obální véter, *klimatogeogr.* orkánski véter, *klimatogeogr.* padajóči véter,

klimatogeogr. pobóčni véter, *klimatogeogr.* šíbki véter, *klimatogeogr.* têrmični véter, *hidgeogr.* tók zahódnih vetrôv, *klimatogeogr.* vihárni véter, *klimatogeogr.* zmérni véter

vétríč -a m *klimatogeogr.* komaj zaznavno premikanje zraka s hitrostjo manj kot 2 bofora, pri katerem lišnje šelešči, na morju pa se pojavijo majhni in gladki valovi

vétrna akumulácija -e -e ž *geomorf.* → eólska akumulácija (1)

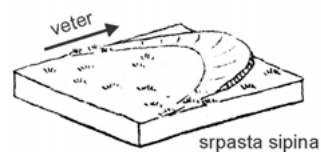
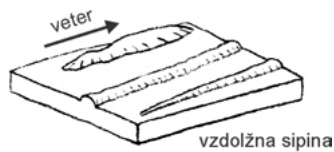
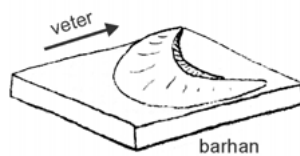
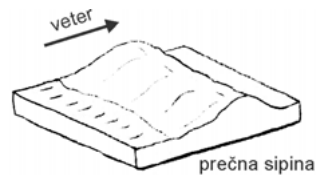
vétrna elektrárna -e -e ž *ind. geogr.* elektrárna, v kateri se za pridobivanje električne energije izkorišča kinetična energija vetra **S:** eólska elektrárna **PRIM.:** hídroelektrárna, sónčna elektrárna (1), têrmoelektrárna

vétrna energíja -e -e ž *ind. geogr.* kinetična energija tokov zračnih gmot, ki spada med obnovljive energetske vire

vétrna erozíja -e -e ž *geomorf.* → eólska erozíja

vétrna róža -e -e ž *klimatogeogr.* grafični prikaz povprečne hitrosti in relativne pogostosti smeri vetra v določenem kraju v določenem obdobju **S:** vetróvna róža

vétrna sipína -e -e ž *geomorf.* do nekaj deset m visok in dolg kup ali sleme iz drobnozrnate

Nekatere značilne oblike vetrnih sipin

odkladnine, ki jo nasuje veter v puščavi ali na morski obali **S**: eólska sipína

vétrni mórski tók -ega -ega -a m *hidgeogr.* morski tok, ki ga povzroča trenje vetra ob morskó gladino

vétrni nanòs -ega -òsa m *geomorf.* sedimenti, ki jih odloži veter **S**: eólska akumulácija (2)

vétrni reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, naštal z vetrno erozijo in/ali vetrno akumulácijo **S**: eólski reliéf

vétrni stržén -ega -a m *klimatogeogr.* osrednji del vetra v višji troposferi ali stratosferi, ki se najhitreje premika **S**: jet stream, vetròvni stržén

vétrni vál -ega -a m *hidgeogr.* vodni val, ki nastane zaradi učinkovanja vetra na vodno gladino

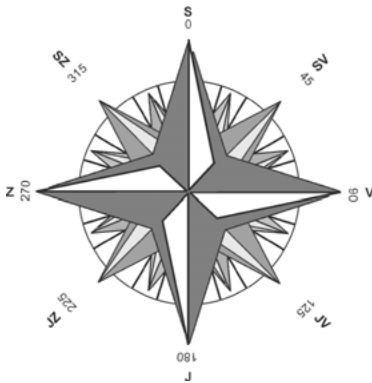
vétrno ohlajevánje -ega -a s *klimatogeogr.* učinek hladnejšega vetra na organizme, ki dodatno znižuje temperaturo kože

vetrolòm -òma m *klimatogeogr.* razsežnejše lomljenje drevja ali vej zaradi viharja

vetromér -a m *klimatogeogr.* naprava za merjenje hitrosti in smeri vetra **S**: anemóméter

vetrvòvna róža -e -e ž *klimatogeogr.* → vétrna róža

vetrvòvnica -e ž *mat. geogr.* okrogla plošča na kompasu, na kateri so vrisane glavne in pomozne strani neba **S**: kómpasova róža

Vetrovnica

vetrvòvni stržén -ega -a m *klimatogeogr., neuštr.* → vétrni stržén

véz vezí ž *geogr. prometa* → línija

vézana vòda -e -e ž *hidgeogr.* nepremična

podzemna voda, ki se z molekularno silo zadržuje v kamninskih plasteh in ne vstopa v hidrografske cikl

vézno števílo -ega -a s *geogr. prometa* število vezi v prometnem omrežju, ki jih je treba prevoziti, da se z določenega prometnega vozlišča doseže najbolj oddaljeno prometno vozlišče

GL: *geogr. prometa* povprečno vézno števílo

vicinálno središče -ega -a s *geogr. nas., v Sloveniji, v omrežju centralnih naselij* kraj z nizko stopnjo centralnosti **PRIM.**: rurálno središče, tèmeljno središče

vidljivòst -i ž *klimatogeogr.* stanje ozračja, ko je z določenih razdalj še mogoče razpoznati predmete

vígvam -a m *geogr. nas.* visokemu šotoru podobno bivališče iz kož, lubja ali drugih materialov, razprtih prek od zgoraj navzdol polkrožno razmaknjenih lesenih količkov, tradicionalno bivališče nomadskih severno-ameriških Indijancev, zdaj le še turistična zanimivòst

vihár -ja m *klimatogeogr.* veter z jakoštjo 8 boforov, ki lomi vejice in veje dreves

GL: *klimatogeogr.* húdi vihár, *mat. geogr.* magnétni vihár, *klimatogeogr.* môčni vihár, *klimatogeogr.* orkánski vihár, *klimatogeogr.* peščéni vihár

vihárni véter -ega -tra m *klimatogeogr.* hitro premikanje zraka s hitrostjo 9 boforov, pri čemer se upogibajo odrasla drevesa in je oteženo premikanje pri hoji proti vetru

víkend -a m *geogr. turizma, geogr. nas.* → počitniško stanòvanje

vílicénje -a s *hidgeogr., geogr. krasa* → bifurkácija

villafranca -e [vilafránka] ž *geomorf.* v glavnem silikatni oštanki obsežnih prodnih naplavin na podnožju gorovja iz zgodnjega pleistocena ali s konca pliocena

villafrankij -a [vilafránkij] m *geomorf.* geološka doba z začetka kvartarja, takoj za pliocenom

villa miseria -e -je [vílja mizèrija] ž (šp.) *geogr. nas.* barakarsko naselje v obmeštjih velikih mešt v Argentini **PRIM.**: barriada, bášti, bidonville, callampa, favéla, gacekondu, jacale, rancho, slum (2), tugúrio

ville nouvelle -- -- [víl nuvél] ž neskl. (fr.) *geogr.*

nas. novo mesto v frankofonskem okolju
PRIM.: new town

vinárstvo -a s *agr. geogr.* del vinogradništva, ki vključuje postopke predelave grozdja v vino
PRIM.: kletárstvo

viničarija -e ž **1. geogr. nas.** občasno bivališče v vinorodni pokrajini, kjer vinogradniki iz oddaljenih stalnih bivališč prebivajo v času pridelovalnih konic **2. geogr. nas., nekaj** majhna zidana stanovanjska hiša za vinogradniške najemnike

viničarstvo -a s *agr. geogr.* izkoriščevalski zemljiškoposestni odnos, pri katerem od dela na zemlji neodvisni vinogradniški veleposestniki, zlasti meščani, fevdalci, cerkev, od zadolženih malih kmetov kupujejo zemljišča, nakar jim jih dajejo v najem, pri čemer zemljiški najemniki poravnava obveznosti z oddajo večjega dela pridelka

vinógrad -a m **1. agr. geogr.** obdelovalno zemljišče, namenjeno gojenju vinske trte za predelavo v vino, namizno grozdje, rozine **S:** gôra (4) **2. agr. geogr.** zemljišče za gojenje vinske trte kot temeljna katastrska zemljiška kategorija

GL: *agr. geogr.* terásni vinógrad, *agr. geogr.* tradicionalni vinógrad

vinogradništvo -a s *agr. geogr.* panoga kmetijstva, ki se ukvarja z gojenjem vinske trte v vinogradih za pridobivanje vina, namiznega grozdja, grozdnega soka, žganja, vinskega kisa in s predelavo grozdja v vino, njegovim negovanjem in skladiščenjem

vínska césta -e -e ž *geogr. turizma, geogr. prometa* posebej označena, turistično urejena cesta po vinorodnem območju, ob kateri so vinotoči in gostinski objekti, ki ponujajo domače vino, zlasti krajevne jedi, prenočišča

vínski hrám -ega -a m *geogr. nas., agr. geogr.* → zidanica

víntgar -ja m *geomorf.* ozka rečna dolina, ki je v spodnjem delu kanjonska, v zgornjem pa se pobočji brez teras medsebojno oddaljujeta
PRIM.: déber, grápa, kánjon, sotéska

vír -a m **1. var. okolja** štvár, snov od, iz katere kaj prihaja, se pridobiva **2. hidgeogr.** → izvír (2)

GL: *ind. geogr.* energétski vír, *var. okolja* izkoríščanje narávnih vírov, *var. okolja* konstántni narávní vír, *var. okolja* línijski vír onesnaževánja,

ind. geogr. nahajalíšče narávnih vírov, *var. okolja* narávní vír, *var. okolja* neobnovljívi narávní vír, *var. okolja* neobnovljívi vír energíje, *var. okolja* obnovljívi narávní vír, *var. okolja* obnovljívi vír energíje, *var. okolja* ploskóvni vír onesnaževánja, *var. okolja* razpršéni vír onesnaževánja, *var. okolja* stálni narávní vír, *var. okolja* točkóvni vír onesnaževánja, *hidgeogr.* vódni vír

vírga -e ž *klimatogeogr.* pojav, da dež ali sneg v spodnjem delu oblaka zaradi zmanjšane zračne vlažnosti hitro izhlapi in ne pade na površje Zemlje, viden kot siva, zavesi podobna koprena, ki sega od baze oblaka proti tlom

virtuálna pokrájina -e -e ž *kart., spl. geogr.* → navídezna pokrájina

virtuálna régija -e -e ž *kart., spl. geogr.* → navídezna pokrájina

viséča reverberácija -e -e ž *hidgeogr.* → vmésna reverberácija

viséča súha dolína -e -e ž *geogr. krasa* suha dolina, na obe strani odprta proti okoliškemu nižavju

viséča tálna vóda -e -e -e ž *hidgeogr.* podzemna voda v aeracijski plasti, oprta na lečo neprepustne kamninske plasti sredi prepustnih plasti

viséča vóda -e -e ž *hidgeogr., geogr. krasa* podzemna voda v vadoznem pasu na neprepustni plasti manjše razsežnosti

GL: *hidgeogr.* viséča tálna vóda

viséči kápnik -ega -a m *geogr. krasa* → stá-laktít

viséči ledeník -ega -a m *hidgeogr.* → pobóčni ledeník

visélska poledenítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* najmlajša pleistocenska poledenitev na severu Evrope, med okrog 100.000 in 10.000 leti pred sedanjoštvjo, primerljiva z würmsko poledenitvijo v Alpah in wisconsinsko poledenitvijo v Severni Ameriki **S:** visélski glaciál

visélski glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* → visélska poledenítev

visóka dolínska pregráda -e -e -e ž *hidgeogr., var. okolja* obsežna umetna pregrada, namenjena gospodarski rabi, ki z zadrževanjem velikih količin vode bištvno spreminja naravo, okolje **S:** visóki jéz **PRIM.:** jéz

visóka kráška planôta -e -e -e ž *geomorf.,*

geogr. krasa kraška planota z izrazito relativno višinsko razliko glede na okolico, pri nas vzpeta nad nadmorsko višino 1000 m, npr. Nanos, Kočevski rog, Pokljuka **PRIM.:** nizka kraška planóta

visôka kultura -e -e ž *spl. geogr.* faza v razvoju družbe, za katero so značilni razviti uprava, pravo, znanost in umetnost, pri čemer je za njeno uveljavitev pomembna zlašti pisava

visôka obála -e -e ž *geomorf.* navadno štrma obala, ki se dviguje neposredno z obalne črte **PRIM.:** klíf, nizka obála

visôka obláčnost -e -i ž *klimatogeogr.* obláčnost, ki jo sestavljajo visoki oblaki, npr. ciri, ciroštrati **PRIM.:** nizka obláčnost, srédnja obláčnost

visôka planôta -e -e ž *geomorf.* planota na višji nadmorski višini, v Sloveniji npr. nad okrog 700 m nadmorske višine **S:** visôka raván **PRIM.:** nizka planôta

GL: *geomorf., geogr. krasa* visôka kráška planôta

visôka plíma -e -e ž *hidgeogr.* → visôka pôlna vôda

visôka pôlna vôda -e -e -e ž *hidgeogr.* pri pol-dnevem plimovanju višja od obeh polnih voda v toku dneva **S:** visôka plíma **PRIM.:** nizka pôlna vôda

visôka pomlád -e -i ž *klimatogeogr.* fenofaza cvetenja španskega bezga **PRIM.:** pôzna pomlád, prèdpomlád, zgódnja pomlád

visôka raván -e ravní ž *geomorf.* → visôka planôta

visôka terása -e -e ž *geomorf.* zgornja terasa v primeru, ko je kvartarna terasa razvita v dveh ravneh **PRIM.:** nizka terása

visôka vôda -e -e ž *hidgeogr.* glede na višino in pretok nadpovprečna voda, odvisna od letnega časa **PRIM.:** nizka vôda

visôke šíríne -ih -ín ž mn. *spl. geogr.* območja okrog tečajev z več kot 60° severne ali južne zemljepisne širine oziroma onštran obeh tečajnikov **PRIM.:** nizke šíríne, srédnje šíríne

visôki glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* obdobje viška poledenitve

visôki jéz -ega -a m *hidgeogr., var. okolja* → visôka dolínska pregráda

visôki oblák -ega -a m nav. mn. *klimatogeogr.* oblak z bazo v višini od 6000 m do okrog

13.000 m, sestavljen iz ledenih kristalčkov, npr. cir, cirokumul, ciroštrat **PRIM.:** nizki oblák, srédnji oblák

visokoálpški krás -ega -a m *geogr. krasa* visokogorski kras, značilen za visoke Alpe

visôko bárje -ega -a s *hidgeogr., biogeogr.* zelo mokrotno barje, ki ima zaradi kopičenja odmrlih delov hitro rastočih šotnih mahov višji srednji del **S:** izbóčeno bárje **PRIM.:** nizko bárje

visokogôrje -a s *geomorf.* gorski svet, ki s svojimi vrhovi sega nad podnebno zgornjo gozdno mejo **PRIM.:** sredogôrje

visokogórška klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → visokogórsko podnébje

visokogórška kráška oblíka -e -e -e ž *geogr. krasa* vsaka od površinskih kraških oblik, značilna za visokogorski kras, npr. kotlič, kraška miza, skalni nos

visokogórška ledeniško-kráška oblíka -e -e -e ž *geogr. krasa* površinska visokogorska kraška oblika, po nastanku visokogorskokraška in ledeniško preoblikovana, npr. obrušena škraplja, škrapljašta polička

visokogórška planína -e -e ž *agr. geogr.* planinski pašnik nad zgornjo gozdno mejo ali na njej, namenjen kakovoštni poletni paši različne živine, ki je zaradi kratke vegetacijske dobe omejena na le nekaj tednov

visokogórška poledenítev -e -tve ž *hidgeogr., geomorf.* poledenitev, pri kateri led pokriva najvišje dele gora

visokogórška úvala -e -e ž *geogr. krasa* → kónta

visokogórški gláciokrás -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* → visokogórski krás

visokogórski krás -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* površinski in podzemni kras v apneniških visokogorjih, navadno z znaki ledeniške preoblikovanosti **S:** visokogórski gláciokrás, visokogórski ledeniški krás

GL: *geogr. krasa* álpški visokogórski krás, *geogr. krasa* grúščnati visokogórski krás, *geogr. krasa* kóntašti visokogórski krás, *geogr. krasa* kotlíčasti visokogórski krás, *geogr. krasa* láštašti visokogórski krás, *geogr. krasa* mórfoklimátska tipologíja visokogórškega krása, *geogr. krasa* mutonírani visokogórski krás, *geogr. krasa* nivální visokogórski krás, *geogr. krasa* pás gó-

lega visokogórskega krása, *geogr. krasa* snéžni visokogórski krás, *geogr. krasa* spódnji niváljni pás visokogórskega krása, *geogr. krasa* spódnji prehódnji pás visokogórskega krása na gózdni mēji, *geogr. krasa* tipologija visokogórskega krása, *geogr. krasa* višinska pasovitost visokogórskega krása, *geogr. krasa* zgórnji niváljni pás visokogórskega krása

visokogórski ledeniški krás -ega -ega -a m *geogr. krasa, geomorf.* → visokogórski krás

visokogórski mikrožlebič -ega -íča m *geogr. krasa* → mikrožlebič

visokogórski pás -ega pasú m *biogeogr.* višinski raštlinski pas z visokogórkimi zelišči, npr. v slovenskih Alpah nad 2000 m **S:** alpski pás **PRIM.:** górski pás, nižinski pás, snéžni pás, súbalpski pás

visokogórsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje z dolgimi, mrzlimi zimami, kratkim poletjem in orografskimi padavinami, značilno za visokogórska območja nad zgornjo gozdno mejo **S:** visokogórska klíma

visokotláčna hídroelektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* → akumulacijska hídroelektrárna

visókotrávna prerija -e -e ž *biogeogr.* prerija na vzhodu osrednjega nižavja Severne Amerike, porasla zlasti z visokimi travami **PRIM.:** nízkotrávna prerija

visókotrávna stépa -e -e ž *biogeogr.* stépa, v kateri zaradi nekoliko večje količine padavin prevladujejo visoke trave **PRIM.:** nízkotrávna stépa

višávje -a s *geomorf.* razmeroma ravno površje z majhno reliefno amplitudo na višji nadmorski višini **S:** višina **PRIM.:** nižávje, planóta

višina -e ž nav. mn. *geomorf., neustr.* → višávje **višina nebesnega tečája** -e -- -- ž *mat. geogr.* kot med obzorjem in črto od opazovališča do nebesnega tečaja, enak zemljepisni širini opazovališča

višina nóvozapádlega snegá -e -- -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* višina snega, zapadlega v zadnjih 24 urah, izmerjena na vodoravnem površju in izražena v cm

višina snéžne odēje -e -- -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* plašt snega na ravnem površju, izražena v cm **S:** debelina snéžne odēje

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* absolutna višina snéžne odēje, *klimatogeogr., hidgeogr.* extrém-

na višina snéžne odēje, *klimatogeogr., hidgeogr.* maksimalna višina snéžne odēje, *klimatogeogr., hidgeogr.* povpréčna višina snéžne odēje, *klimatogeogr., hidgeogr.* skúpná višina snéžne odēje

višina vóde -e -- ž *hidgeogr.* višinska razlika med ničelno višino vode in dejansko vodno gladino, izražena v cm

GL: *hidgeogr.* ničelna višina vóde, *hidgeogr.* núlta višina vóde

višinómér -a m *kart.* naprava za določanje nadmorske višine z merjenjem razlik v zračnem tlaku, ki se zmanjšuje z višino **S:** altiméter

višinska členovitost -e -i ž **1. geomorf.** razmerja med površinami višinskih pasov določenega ozemlja in njegovo celotno površino, izražena v odstotkih **2. geomorf.** razmerje med obsegom višinskih pasov določenega ozemlja in njegovo površino, izraženo v m/km²

višinska črta -e -e ž *kart., geomorf.* → izohíp-sa

višinska klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → višinsko podnébje

višinska kmetíja -e -e ž *agr. geogr., v Sloveniji* kmetija na nadmorski višini več kot 800 m, ki je zaradi neugodnih naravnih razmer za kmetovanje dodatno subvencionirana, da se ohranja poselitev, varuje kulturna pokrajina **S:** górska kmetíja **PRIM.:** hríbovska kmetíja

višinska mēja -e -e ž **1. spl. geogr.** zgornja meja razproštranjenosti geografskih pojavov na goratih območjih **S:** zgórnja mēja (1) **2. agr. geogr.** zgornja meja uspevanja kulturnih raštlin na goratih območjih, ki se v višjih zemljepisnih širinah izenači s polarno mejo, v smeri proti ekvatorju pa je skladno z naraščanjem temperature čedalje višje **S:** zgórnja mēja (2) **PRIM.:** polárna mēja

GL: *klimatogeogr., hidgeogr.* višinska mēja snežénja

višinska mēja snežénja -e -e -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* nadmorska višina, nad katero ob padavinah većinoma sneži **PRIM.:** spódnja mēja snežénja, zgórnja mēja snežénja

višinska pasovitost -e -i ž *pokr. ekol.* razporeditev raštlinstva po višinskih pasovih v različnih nadmorskih višinah, v katerih raste naravnim razmeram posameznega

pasu prilagojeno rastlinstvo **PRIM.:** vertikalna conálnost

GL: *geogr. krasa* višinska pasovitost visokogórskega krása, *geomorf.* višinska reliéfná pasovitost

višinska pasovitost visokogórskega krása -e -i -- -- ž *geogr. krasa* razporeditev območij visokogórskega krása v višinske pasove glede na podnebne in biogeografske značilnosti

višinska reliéfná pasovitost -e -e -i ž *geomorf.* razporeditev reliefnih območij v višinske pasove glede na podnebno pogojene značilne geomorfološke procese

višinska vreménska kárta -e -e -e ž *kart., klimatogeogr.* vremenski zemljevid s temperaturnimi razmerami v višjem sloju ozračja

višinski CBD-índeks -ega -a [cebedé] m *geogr. nas.* indeks, ki izraža razmerje med celotno etažno površino za poslovno rabo in celotno pozidano površino **S:** višinski índeks CBD **PRIM.:** CBD-índeks intenzitete

višinski índeks CBD -ega -a -- [cebedé] m *geogr. nas.* → višinski CBD-índeks

višinski pás -ega pasú m *spl. geogr.* ozemlje s podobno relativno ali absolutno višino in z enakimi ali podobnimi značilnostmi geografskih pojavov

višinsko bárje -ega -a s *hideogr., biogeogr.* barje na planotah, slemenih, razvodjih **PRIM.:** nižinsko bárje

višinsko klimátsko zdravilíšče -ega -ega -a s *geogr. turizma* klimatsko zdravilíšče na večji nadmorski višini, kjer glavne zdravilne učinke povzročata izdatnejše sončno obsevanje in nižji zračni tlak, npr. Rakitna **PRIM.:** obmôrsko klimátsko zdravilíšče

višinsko podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje pokrajín in visokih planot z nadmorsko višino več kot 2000 m, katerega glavne značilnosti so nižje temperature, manjši zračni tlak, skromna absolutna zračna vlažnost, večja vetrovnost, izdatnejše sončno obsevanje, marsikje večja količina padavin **S:** višinska klíma

višinsko zemljepisno imé -ega -ega -na s *kart.* → oroním

vitální índeks -ega -a m **1. demogeogr.** razmerje med številom rojenih in številom umrlih v

določenem obdobju na določenem območju **2. demogeogr.** število živorojenih na 100 umrlih

vlagoljubná rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram na zelo vlažnem rašišču **S:** higrofilná rastlína

vlagomér -a m *klimatogeogr.* naprava za merjenje relativne zračne vlage **S:** higrométer, psihrométer

vlákovní kilométer -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za merjenje obsega dela v železniškem prometu, izračunana z množenjem števila vlakov in razdalj v km, ki jih ti vlaki prevozijo

vlážná klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → vlážno podnébje

vlážná savána -e -e ž *biogeogr.* savana na območjih s kratko suho dobo, na gošto porasla z visokimi travami in redkimi visokimi drevesi **PRIM.:** súha savána

vlážní adiabátní gradiènt -ega -ega -ènta m *klimatogeogr.* sprememba temperature vlažnega zraka z višino, ki se zaradi izhlapevanja pri spuščanju ohladi, zaradi kondenzacije pri dviganju pa segreje za 0,6 °C na 100 m **S:** môkri adiabátní gradiènt **PRIM.:** súhi adiabátní gradiènt

vlážní gózd -ega -a m *biogeogr.* gozd, ki porašča razmeroma dobro namočena območja med tropskim deževnim in sušnim gozdom **PRIM.:** súšni gózd

vlážno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje, kjer je potencialno sezonsko ali letno izhlapevanje manjše od količine padavin **S:** humídna klíma, vlážná klíma

GL: *klimatogeogr.* obdóbnó vlážno podnébje, *klimatogeogr.* pôlvlážno podnébje

vlážnost -i ž **1. klimatogeogr.** koncentracija vodne pare v ozračju **S:** humídnoš **2. klimatogeogr.** značilnoš podnébja, da povprečna letna količina padavin presega letno evapotranspiracijo **S:** humídnoš **PRIM.:** súšnoš

GL: *klimatogeogr.* absolutná vlážnoš, *klimatogeogr.* índeks vlážnoši, *klimatogeogr.* rélatívna vlážnoš, *klimatogeogr.* specifíčna vlážnoš, *klimatogeogr.* vlážnoš zráka, *klimatogeogr.* zráčna vlážnoš

vlážnoštní klimátskí pás -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* → vlážnoštní podnébni pás

vlážnoštní podnébni pás -ega -ega pasú m

klimatogeogr. podnební pas, ki je določen glede na razmerje med potencialno in dejansko evapotranspiracijo **S:** vlážnostni klimatski pás **PRIM.:** solárni podnební pás

GL: *klimatogeogr.* ekvatoriální vlážnostni podnební pás, *klimatogeogr.* polárni vlážnostni podnební pás, *klimatogeogr.* súbpolárni vlážnostni podnební pás, *klimatogeogr.* súbtropski súhi vlážnostni podnební pás, *klimatogeogr.* súbtropski vlážni vlážnostni podnební pás, *klimatogeogr.* zmérni vlážnostni podnební pás

vlážnosť zraka -i -- ž *klimatogeogr.* vsebnost vode v zraku, ki se z naraščanjem temperature lahko povečuje **S:** zračna vlága, zračna vlážnosť **PRIM.:** absolutna vlážnosť, rélativna vlážnosť, specifična vlážnosť

vléčeni nanòs -ega -òsa m *hidgeogr., geomorf., v hidrotehniki* kamninski drobir, ki ga reka nosi ali vali s seboj

vlèk vléka m *geogr. prometa* tovorna ladja ali skupina tovornih čolnov s ploskim dnom, ki se uporablja za prevoz tovora po rekah, rečnih kanalih

vmésna moréna -e -e ž *geomorf.* morena, ki nastane v praznini med vzporednima ledeniškima jezikom **S:** medkrílina moréna

vmésna reverberácija -e -e ž *hidgeogr.* razprševanje zvoka v vmesni plasti vode, ki jo motijo suspenzije, plankton, ribje jate **S:** viséča reverberácija **PRIM.:** površinska reverberácija, pridnéna reverberácija

vmésni posévek -ega -vka m **1. agr. geogr.** setev, sajenje kulturnih rastlin med dvema glavnima poljščinama v obdobju, ko bi sicer zemljišče ostalo neobdelano **S:** dosévek **2. agr. geogr.** kulturne rastline, gojene v kratkem vmesnem času med dvema glavnima poljščinama

vnòs vnòsa m **1. var. okolja** povzročanje, da preide snov, energija v okolje, ki ga spreminja, obremenjuje, onesnažuje **PRIM.:** iznòs (1) **2. var. okolja** v okolje vnesena snov, energija, ki ga spreminja, obremenjuje, onesnažuje **S:** input **PRIM.:** iznòs (2)

vòd vóda m *geogr. prometa* naprava za prenos električne energije, telekomunikacijskih signalov in informacij

vóda -e ž **1. hidgeogr.** spojina vodika in kisika, ki vsebuje različne primese in se pojavlja v trdnem, tekočem ali plinašem agregatnem

štanju **2. hidgeogr.** ta tekočina, ki kot reka, jezero, morje sestavlja vodni ovoj Zemlje ali hidrosfero **3. hidgeogr.** ta tekočina z raztopljenimi solmi, plini in organskimi snovmi kot del biosfere

GL: *hidgeogr.* adsorpcija vòde, *hidgeogr.* aciditéta vòde, *hidgeogr.* àconálna tálna vòda, *hidgeogr., pedogeogr.* adhezijska vòda, *hidgeogr., pedogeogr.* adsorbirana vòda, *var. okolja, hidgeogr.* aerácija vòde, *hidgeogr., geogr. krasa* agresívna vòda, *hidgeogr.* aktivni slòj vòde, *var. okolja* álfamézosapròbna onesnáženost vodá, *var. okolja* álfamézosapròbna štòpnja kakòvosti vòde, *hidgeogr.* alkálna vòda, *hidgeogr.* anotermíja vòde, *hidgeogr.* artéška vòda, *hidgeogr.* atmosfèrska vòda, *geogr. krasa* bårvanje kráške vòde, *hidgeogr.* bázična vòda, *hidgeogr.* bázičnost vòde, *var. okolja* bétamézosapròbna onesnáženost vodá, *var. okolja* bétamézosapròbna štòpnja kakòvosti vòde, *var. okolja* biolóško sámočíščenje vòde (1, 2), *pokr. ekol., hidgeogr.* bioprodukcija vòde, *hidgeogr.* bonitéta vòde, *hidgeogr.* brákična vòda, *var. okolja, hidgeogr.* ciprinídna vòda, *hidgeogr.* conálna tálna vòda, *var. okolja* cveténje vodá, *var. okolja* čistílina napráva za odpádne vòde, *var. okolja, hidgeogr.* črpališče vòde, *hidgeogr.* dihotermíja vòde, *hidgeogr.* dinámíčna zalóga podzémne vòde, *hidgeogr.* dolgoróčna napòved štánja vodá, *pokr. ekol.* ékosisistémski krogotòk vòde, *pokr. ekol.* ékosisistémsko króženje vòde, *hidgeogr., var. okolja* evtrófična vòda, *hidgeogr., var. okolja* evtrófná vòda, *var. okolja* fekálna vòda, *hidgeogr., pedogeogr.* fílska vòda, *hidgeogr.* fosílna vòda, *geogr. krasa, hidgeogr.* gladína kráške vòde, *hidgeogr.* globína vòde, *var. okolja* gníla vòda, *hidgeogr.* gostòta vòde, *hidgeogr., pedogeogr.* gravitácijska vòda, *hidgeogr., pedogeogr.* higroskòpska vòda, *var. okolja, hidgeogr.* hladílna vòda, *hidgeogr.* homotermíja vòde, *var. okolja* indústrijska odpádna vòda, *hidgeogr.* infiltrácijska vòda, *hidgeogr.* izotermíja vòde, *hidgeogr.* izpodnébna vòda, *var. okolja, hidgeogr.* jávna oskřba s pítno vòdo, *hidgeogr., var. okolja* jávna slúžba za uprávljanje z vodámi, *hidgeogr.* juvenílna vòda, *var. okolja, hidgeogr.* kakòvostni rázred vòde, *hidgeogr., var. okolja* kakòvost vòde, *hidgeogr.* kálnost vòde, *pedogeogr., hidgeogr.* kapilárna vòda, *hidgeogr.* katotermíja vòde,

hidgeogr. kísła vôda, *hidgeogr.* kíslosť vôde, *var. okolja* kloríranje pitne vôde, *hidgeogr.* kolébanje tálne vôde (1, 2), *var. okolja* komunálna odpádna vôda, *geogr. krasa* kondenzácijska vôda, *var. okolja* kondicioníranje vôde, *hidgeogr.* konvekcijsko mešanje vôde, *var. okolja, hidgeogr.* kopálna vôda, *hidgeogr.* kôpenska vôda, *hidgeogr.*, *geogr. krasa* kráška vôda, *hidgeogr.* krátka vôda, *hidgeogr.* kratkoróčna napôved stánja vodá, *hidgeogr.* krivúlja vôde, *hidgeogr.* krogotòk vôde, *hidgeogr.* króženje vôde, *hidgeogr.* kvázistacionárno króženje môrske vôde, *hidgeogr.* ledeniška vôda, *hidgeogr.*, *geogr. krasa* lehnjakotvorná vôda, *hidgeogr.* maximálna plímska vôda, *hidgeogr.* maximálna teperatúra vôde, *hidgeogr.* mála vôda, *hidgeogr.* mèdskladôvna vôda, *hidgeogr.* medslôjna vôda, *hidgeogr.* meteórna vôda, *hidgeogr.* meteórska vôda, *var. okolja* mézosaprôbna onesnáženost vodá, *var. okolja* mézosaprôbna stôpnja kakôvosti vôde, *hidgeogr.* minerálna vôda, *hidgeogr.* minimálna plímska vôda, *hidgeogr.* minimálna teperatúra vôde, *var. okolja* mónitoring vodá, *hidgeogr.* môrska vôda, *hidgeogr.* môtnost vôde, *hidgeogr.* mŕtva vôda (1, 2), *hidgeogr.* namakálna vôda, *hidgeogr.* narávno prezračevánje vôde, *hidgeogr.* navídezna gladína tálne vôde, *hidgeogr.* navpično króženje vôde, *hidgeogr.* ničelna višina vôde, *var. okolja* nitrifikácia vodá, *hidgeogr.* nízka mála vôda, *hidgeogr.* nízka pôlna vôda, *hidgeogr.* nízka vôda, *hidgeogr.* normálna môrska vôda, *polit. geogr.* nótranje môrske vôde, *hidgeogr.* núlta višina vôde, *var. okolja* obdelána vôda, *var. okolja* obdeláva vôde, *hidgeogr.* obrátna teperatúrna štratifikácia vôde, *hidgeogr.* oceánsko króženje vôde, *var. okolja, hidgeogr.* odpádna vôda (1, 2), *var. okolja* óligosaprôbna onesnáženost vodá, *var. okolja* óligosaprôbna stôpnja kakôvosti vôde, *var. okolja* onesnaževánje vodá, *pedogeogr.*, *hidgeogr.* ópenska vôda, *hidgeogr.* oskrba z vôdo, *polit. geogr.*, *hidgeogr.* ozémeljske vôde, *var. okolja* ozoníranje pitne vôde, *var. okolja* ozračevánje vodá, *hidgeogr.* padavínska vôda, *hidgeogr.* pedolóška vôda, *var. okolja, hidgeogr.* pitna vôda, *hidgeogr.* plastôvna vôda, *klimatogeogr.* podhlajêna vôda, *hidgeogr.* podledeniška vôda, *hidgeogr.* podmrzliôtna vôda, *hidgeogr.* podtálna vôda, *hidgeogr.* podzémeljska vôda, *hidgeogr.*

podzémna vôda, *var. okolja* pôlisaprôbna onesnáženost vodá, *var. okolja* pôlisaprôbna stôpnja kakôvosti vôde, *hidgeogr.* pôlna vôda, *hidgeogr.* pôlslána vôda, *hidgeogr.* poplávna vôda, *hidgeogr.* povpréčna globína vôde, *hidgeogr.* povpréčna vôda, *hidgeogr.* površínska vôda, *hidgeogr.* préma teperatúrna štratifikácia vôde, *hidgeogr.*, *geogr. krasa* prenikajúča vôda, *var. okolja, hidgeogr.* prezračevánje vôde, *var. okolja* prípráva vôde, *hidgeogr.*, *pedogeogr.* pronicajúča vôda, *hidgeogr.* prosójnost vôde, *hidgeogr.* prozórnost vôde, *hidgeogr.* rádioaktívna vôda, *hidgeogr.* réčna vôda, *hidgeogr.* regulácia vodá, *var. okolja, hidgeogr.* salmonídna vôda, *var. okolja* sámočíščenje vodá, *hidgeogr.* sanitárna vôda, *var. okolja* saprobiolóška analíza vodá, *var. okolja* saprôbna onesnáženost vodá, *var. okolja* saprôbna stôpnja kakôvosti vôde, *hidgeogr.* skálna vôda, *hidgeogr.* skladôvna vôda, *hidgeogr.* sládka vôda, *hidgeogr.* slána vôda, *hidgeogr.* slánkašta vôda, *geogr. krasa* sledênje kráške vôde, *hidgeogr.* somórna vôda, *hidgeogr.* srédnja globína vôde, *hidgeogr.* srédnja létna količina vodá, *hidgeogr.* srédnja vôda, *hidgeogr.* štándardna môrska vôda, *hidgeogr.* stojjúča vôda, *hidgeogr.* štratifikácia vôde, *hidgeogr.* tálna vôda, *var. okolja, hidgeogr.* tehnolóška vôda, *hidgeogr.* tekóča vôda, *hidgeogr.* teperatúrna slojevítost vôde, *hidgeogr.* teperatúrna štratifikácia vôde, *polit. geogr.*, *hidgeogr.* teritoriálne vôde, *hidgeogr.* termálna vôda, *hidgeogr.* trdôta vôde, *hidgeogr.* umétno prezračevánje vôde, *hidgeogr.* vadózna vôda, *hidgeogr.* vertikálno króženje vôde, *hidgeogr.* vézana vôda, *hidgeogr.* viséča tálna vôda, *hidgeogr.*, *geogr. krasa* viséča vôda, *hidgeogr.* visôka pôlna vôda, *hidgeogr.* visôka vôda, *hidgeogr.* višina vôde, *var. okolja* zapfti krogotòk vôde, *var. okolja, hidgeogr.* zdrávštveno uštrézna pitna vôda

vodílni fosil -ega -a m *geomorf.* na široko rozproštránjena fosilna rastlina ali žival, značilna za določeno kamninsko plašt ali zaporedje kamninskih plaští enake geolóške starosti, ne glede na vršto kamnin

vôdna akumulácia -e -e ž *hidgeogr.* → vòdni zadrževalník

vôdna bilanca -e -e ž *hidgeogr.* razmerje med dotokom in odtokom vode na določenem

območju v določenem času, izraženo v odstotkih

GL: *hidgeogr.* vôdna bilanca Zêmlje

vôdna bilanca Zêmlje -e -e -- ž *hidgeogr.* razmerje med količino vode, ki pride na Zemljino površje s padavinami, in količino, ki z njega v istem času izhlapi

vôdna elektrárna -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* → hidroelektrárna

vôdna energíja -e -e ž *ind. geogr., hidgeogr.* → hidroenergíja

vôdna gladína -e -e ž *hidgeogr.* zgornja ploskev vodne gmote, ki se štika z ozračjem

GL: *hidgeogr.* denivelácija vôdne gladíne, *geogr. krasa, hidgeogr.* piezométrična vôdna gladína

vôdna gmôta -e -e ž *hidgeogr.* velika gmota vode v morju, jezeru, reki s homogenimi lastnostmi **S:** vôdna mása

vôdna hemisfêra -e -e ž *spl. geogr., hidgeogr.* → vôdna pôlóbla

vôdna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, trajno ali obdobjno zapolnjena z vodo

vôdna knjíga -e -e ž *hidgeogr.* knjiga za zapisovanje podatkov o izdanih vodopravnih dovoljenjih, koncesijah, soglasjih in uporabnih dovoljenjih

vôdna kríza -e -e ž *var. okolja* stiska s pitno ali čisto vodo, katere zaloge se zaradi čedalje večje onesnaženosti hitro zmanjšujejo

vôdna mása -e -e ž *hidgeogr.* → vôdna gmôta

vôdna pára -e -e ž **1.** *hidgeogr.* → pára **2.** *hidgeogr.* voda v plinašem stanju v ozračju in pršji

vôdna plást -e plásti ž *hidgeogr.* sloj vode z enakimi fizikalnimi, kemičnimi in/ali biološkimi lastnostmi **S:** vôdni slòj

GL: *hidgeogr.* aeróbna vôdna plást, *hidgeogr.* anaeróbna vôdna plást, *hidgeogr.* anotêrmična vôdna plást, *hidgeogr.* homogéna vôdna plást, *hidgeogr.* izotêrmična vôdna plást

vôdna pôlóbla -e -e ž *spl. geogr., hidgeogr.* Zemljina polobla z največjim deležem oceanov, morij **S:** vôdna hemisfêra, vôdna polúta **PRIM.:** kôpenska pôlóbla

vôdna polúta -e -e ž *spl. geogr., hidgeogr.* → vôdna pôlóbla

vôdna pót -e potí ž **1.** *hidgeogr., geogr. prometa* vodna površina, ki se uporablja za plovbo, splavarstvo, plavljenje lesa **2.** *geogr. prometa*

vodna površina na določeni poti, po kateri poteka promet iz kraja v kraj, z enega območja na drugo **S:** plôvna pót **PRIM.:** kôpenska pót, nótranja vôdna pót, zračna pót, zunánja vôdna pót

vôdna pravíca -e -e ž *var. okolja, hidgeogr.* pravica do rabe vodnega ali morskega javnega dobra, zlasti naplavin, pod natančno določenimi pogoji **PRIM.:** vôdno dovoljenje

vôdna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlina, prilagojena življenjskim razmeram v vodi ali na njeni gladini **S:** hidrofit

vôdnátoš vodotóka -i -- ž **1.** *hidgeogr.* lastnost vodotoka glede na količino vode **2.** *hidgeogr.* → vôdni pretòk

vôdna trómba -e -e ž *klimatogeogr.* kratkotrajno vrtinčenje zraka nad morsko gladino, pri čemer zračni tok z razburkane vodne površine vsesava peno, tako da vrtinčeni zrak skupaj z vsrkanimi vodnimi delci sestavlja proti nevihtnemu oblaku usmerjen lijak

vôdna zajezítev -e -tve ž *hidgeogr.* → vôdni zadrževalnik

vôdna žíla -e -e ž *hidgeogr., geomorf.* z vodo zapolnjena razpoka, špranja v neprepustnih kamninah

vôdni bazén -ega -a m **1.** *hidgeogr.* večja naravna ali umetna kotanja, napolnjena z vodo **2.** *hidgeogr.* morje, jezero, vodni zbiralnik **3.** *hidgeogr.* → vodozbirno obmòčje

GL: *hidgeogr.* dnò vôdnega bazéna

vôdni cíkel -ega -kla m *hidgeogr.* → hidrográfski cíkel

vôdni járek -ega -rka m *hidgeogr.* v tla izkopana ozka in podolgovata vdolbina, napolnjena z vodo

vôdni jášek -ega -ška m *hidgeogr.* ozek in globok rov, izkopen ali izvrtan do talne ali skalne vode

vôdni jêzik -ega jezíka m *hidgeogr.* podolgovata vodna gmota znotraj vodne gmote, različne po nastanku in lastnostih

vôdni katáster -ega -tra m *hidgeogr., kart.* uradna zbirka podatkov o količini in kakovosti voda

vôdni koléktor -ega -ja m *hidgeogr.* → vôdni zbiralnik

vôdni krogotòk -ega -óka m *hidgeogr.* → hidrográfski cíkel

vôdni léd -ega ledú m *hidgeogr.* led, ki nastane z zmrzovanjem rečne, jezerske, morske ali podzemne vode

vôdni objékt -ega -a m *hidgeogr.* voda v obliki reke, jezera, morja kot predmet hidrološkega proučevanja s hidrološkimi metodami

vôdni odtók -ega -óka m **1.** *hidgeogr.* količina vode, ki odteče v določenem času **2.** *hidgeogr.* razmerje med padavinsko in izhlapelo vodo na določenem območju

GL: *hidgeogr.* deficit vódnega odtóka (1), *klimatogeogr.* deficit vódnega odtóka (2), *hidgeogr.* fluktuácija vódnega odtóka, *hidgeogr.* índeks vódnega odtóka, *hidgeogr.* intenzívnošť vódnega odtóka, *hidgeogr.* koeficiént vódnega odtóka, *hidgeogr.* kolébanje vódnega odtóka, *hidgeogr.* kolíčnik vódnega odtóka, *geogr.* krasa kráški vódni odtók, *hidgeogr.* podzémeljski vódni odtók, *hidgeogr.* podzémni vódni odtók, *hidgeogr.* površinski vódni odtók, *hidgeogr.* predledeníški vódni odtók, *hidgeogr.* specífični vódni odtók

vôdni predúh -ega -a m *hidgeogr.* → vóдно ôkno

vôdni preréz -ega -éza m *hidgeogr.* prečni pre-rez vodnega toka, ki se spreminja glede na kolebanje vodne gladine

vôdni pretók -ega -óka m *hidgeogr.* količina vode, ki preteče določen del vodotoka v določen časovni enoti, navadno izražena v l/s, m³/s **S:** réčni pretók, vodnátošť vodotóka (2)

GL: *var. okolja* biolóški mínimum vódnega pre-tóka, *hidgeogr.* maksimálni vódni pretók (1, 2), *hidgeogr.* minimálni vódni pretók (1, 2), *hidgeogr.* povprečni vódni pretók, *hidgeogr.* srédnji létni vódni pretók

vôdni promèť -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora s plovili po vodi iz kraja v kraj **PRIM.:** kópenski promèť, zráčni promèť

vôdni prôštor -ega prošťora m *var. okolja* zem-ljišče, na katerem so zaradi delovanja vode in specífičnih naravnih dejavnikov razmere, ki zahtevajo posebno varšťvo in rabo

vôdni režím -ega -a m *hidgeogr.* → hidrolóški režím

vôdni slòj -ega slója m *hidgeogr.* → vóдна plášť

vôdni stržén -ega -a m *hidgeogr.* del vodnega toka, za katerega je značilna največja hitrošť

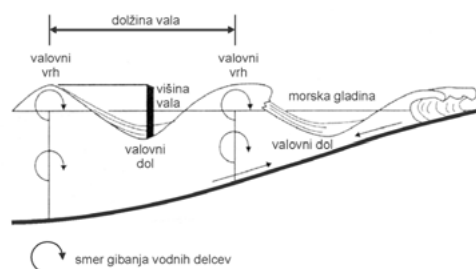
premikanja vodnih delcev, praviloma malo pod vodno gladino

vôdni tók -ega -a m *hidgeogr.* nepretrgan, v do-ločeni smeri premikajoči se del vode v morju, jezeru, reki

GL: *hidgeogr.* globínski vódni tók, *hidgeogr.* hitrošť vódnega tóka, *hidgeogr., geomorf.* kon-sekvéntni vódni tók, *hidgeogr.* kritična hitrošť vódnega tóka, *hidgeogr.* laminárni vódni tók, *hidgeogr., geomorf.* obsekvéntni vódni tók, *hidgeogr.* podpovršinski vódni tók, *hidgeogr.* po-vršinski vódni tók, *hidgeogr.* pridnéni vódni tók, *hidgeogr., geomorf.* spódnji vódni tók, *hidgeogr., geomorf.* srédnji vódni tók, *hidgeogr., geomorf.* súbsekvéntni vódni tók, *hidgeogr.* turbuléntni vódni tók, *hidgeogr.* vrťinčasti vódni tók, *hidgeogr., geomorf.* Zgórnji vódni tók

vôdni váł -ega -a m *hidgeogr.* praviloma pre-mikajoč se izbočeni in vbočeni del vodne gladine, našťal zaradi vetra, potresnih sunkov, izbru-hov podvodnih vulkanov, plovečih ladij, privlačne sile Lune in Sonca

GL: *hidgeogr.* dolžina vódnega vála

Glavni parametri vodnega vála

vôdni vír -ega -a m *hidgeogr.* voda, uporabna za gospodarske, gospodinj-ske in druge namene

vôdni zadržéválnik -ega -a m *hidgeogr.* za umetno pregrado zadržana tekoča voda, namenjena npr. za namakanje, varovanje pred poplavami, proizvodnjo električne energije, oskrbo s pitno vodo **S:** akumulácija (3), vóдна akumulácija, vóдна zajezítev, vódni zbirálnik **PRIM.:** poplávni bazén

vôdni zbirálnik -ega -a m *hidgeogr.* → vódni zadržéválnik

vodnják -a m **1.** *hidgeogr.* jašek s pitno vodo,

skopan do talne vode in obložen s kamenjem, betonom, opeko, kovino ali lesom **2. hidgeogr.** zaprt prostor ali posoda, navadno v tleh, za zbiranje, shranjevanje večjih količin pitne vode

GL: *hidgeogr.* artéški vodnják, *hidgeogr.* izkopáni vodnják, *hidgeogr.* izvítani vodnják, *geogr.* *krasa* škrápljašti vodnják, *hidgeogr.* zabíti vodnják

vodnjakašti kotlič -ega -íča m *geogr.* *krasa* kotlič, ki ima globino izrazito večjo od širine

vodnjakašto brézno -ega -a s *geogr.* *krasa* brezno z okroglastim prečnim prerezom in dokaj enakomerno širino

vôdno brézno -ega -a s *geogr.* *krasa* brezno, trajno ali obdobjno zapolnjeno z vodo

vôdno dovoljénje -ega -a s *var. okolja, hidgeogr.* dovoljenje za rabo vode ali vodnih teles, ki ga za določen čas lahko pridobijo posamezniki ali podjetja **PRIM.:** vôdna pravíca

vôdno léto -ega -a s *hidgeogr.* → hidrolóško léto

vôdno obmóčje -ega -a s *hidgeogr.* območje posamezne države, ki spada v določeno povodje **S:** hidrográfsko obmóčje (2)

vôdno ôkno -ega -a s *hidgeogr.* odprtina na zaledeneli reki, jezeru, morju, nastala zaradi različno hitrega toka, dotoka toplejše vode **S:** vôdni predúh, vôdno okó

vôdno okó -ega očesa s *hidgeogr.* → vôdno ôkno

vôdno okólje -ega -a s *hidgeogr.* z vodo napolnjen prostor, kjer živijo vodni organizmi **S:** akvátično okólje

vôdno stánje -ega -a s *hidgeogr.* lašnost vodnega telesa, določena z njegovo višino, količino, pretokom

GL: *hidgeogr.* absolútni máksimum vôdnega stánja, *hidgeogr.* absolútni mínimum vôdnega stánja

vôdno teló -ega -éša s *hidgeogr.* površinska ali podzemna gmota vode, ki je lahko naravna ali antropogena in je ločena od drugih vodnih gmot

vôdno zemljepísno imé -ega -ega -na s *kart.* → hidroním

vôdno zemljíšče -ega -a s *hidgeogr., pokr. ecol.* zemljíšče, na katerem zaradi stalne ali občasne preplavljenosti z vodo nastanejo posebne

geomorfolóške, hidrolóške in biolóške razmere, ki sestavljajo vodni in obvodni biotop

vodoljubna rastlína -e -e ž *biogeogr.* rastlína, ki rašte v vodi **S:** hidrofilna rastlína

vodomér -a m *hidgeogr.* → hidrolóška létev

vodonóšni horizónt -ega -a m *hidgeogr.* → vodonóšnik

vodonóšnik -a m *hidgeogr.* z vodo prepojen prepušten sloj tal, pomemben kot vir za oskrbo z vodo **S:** akvifèr, vodonóšni horizónt, vodonóšni slòj

vodonóšni slòj -ega slòja m *hidgeogr.* → vodonóšnik

vôdooskrba -e ž *hidgeogr.* dejavnost oskrbovanja prebivalstva in gospodarskih subjektov z vodo določene kakovosti v potrebnih količinah **S:** oskrba z vôdo

vodorávna conálnost -e -i tudi vodorávna zonálnost -e -i ž *biogeogr., pokr. ecol.* → horizóntálna conálnost

vodorávna rastlínska mēja -e -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere glede na zemljepisno širino še uspevajo rastline, rastlinske združbe **S:** horizóntálna vegetácijska mēja **PRIM.:** navpíčna rastlínska mēja

vodorávna razgíbanost površja -e -i -- ž *geomorf.* prostorsko spreminjanje oddaljenosti, nagnjenosti in ukrivljenosti ploskev površja glede na navpíčno ravnino **PRIM.:** navpíčna razgíbanost površja

vodorávna zonálnost -e -i ž *biogeogr., pokr. ecol.* **gl.** vodorávna conálnost

vodoštáj -a m *hidgeogr.* višina vodne gladine določenega vodnega objekta glede na ničelno višino vode

vodotók -óka m **1. hidgeogr., na splošno** naravni vodni tok ne glede na njegovo velikoš **2. hidgeogr., v geografiji** reka kot tekoča voda **3. hidgeogr., v hidrologiji** naravni ali umetni vodni tok ne glede na njegovo velikoš, uporabnost

GL: *hidgeogr.* hierarhíja vodotókov, *hidgeogr.* vodnátoš vodotóka (1, 2), *hidgeogr.* vodotók drúgega réda, *hidgeogr.* vodotók prvéga réda, *hidgeogr.* vodotók trétjega réda

vodotók drúgega réda -óka -- -- m *hidgeogr.* v klasifikaciji rečne mreže vodotok, ki nastane po sotočju dveh izvirnih krakov glavne reke in se izliva v večji vodotok tretjega reda

vodotók prvéga réda -óka -- -- m *hidgeogr.* v

klasifikaciji rečne mreže izvirni vodotok, ki se na sotočju z drugim izvirnim vodotokom zliva v vodotok drugega reda

vodotòk tretjega reda -óka -- -- m *hidgeogr.* v klasifikaciji rečne mreže vodotok, ki nastane po sotočju dveh vodotokov drugega reda in se skupaj z enakovrednim vodotokom zliva v večji vodotok višjega reda

vodovárstveni pás -ega pasú m *var. okolja* vsak od navadno koncentričnih pasov okrog zajetih vodnih virov s predpisanim, različno stroгим režimom varovanja, ki z omejeno prostorsko rabo preprečuje njihovo onesnaževanje **PRIM.:** kaptážni izvir, vodovárstveno obmòčje

vodovárstveno obmòčje -ega -a s *var. okolja, hidgeogr.* obmòčje okrog zajetih vodnih virov, navadno razdeljeno na koncentrične pasove z različno stroгим režimom varovanja, na katerem se z omejeno prostorsko rabo preprečuje njihovo onesnaževanje **PRIM.:** kaptážni izvir, vodovárstveni pás

vodòvje -a s *hidgeogr.* celota stoječih in tekočih površinskih in podzemnih voda **PRIM.:** hidrosfêra

vodovòd -óda m *var. okolja, hidgeogr.* → vodovòdno omrèžje

vodovòdno omrèžje -ega -a s *var. okolja, hidgeogr.* sistem naprav za preskrbo prebivalstva s pitno vodo, ki naj bi imel urejen in zavarovan vodni vir, zajetje, vodni zbiralnik, primarno in sekundarno vodovodno omrèžje **S:** vodovòd **PRIM.:** primárno vodovòdno omrèžje, sekundárno vodovòdno omrèžje

vodozbírni bazén -ega -a m *hidgeogr.* → porèčje

vodozbírno obmòčje -ega -a s *hidgeogr.* padavinsko obmòčje, od koder odteka voda v isto reko, jezero, vodni zbiralnik **S:** padavinsko zalédje, povòdje, vòdni bazén (3), vodozbírno zalédje **PRIM.:** porèčje

vodozbírno zalédje -ega -a s *hidgeogr.* → vodozbírno obmòčje

voina déga -e -e [vòjna] ž *biogeogr., klimatogeogr.* podnebno-raštlinski višinski pas v Etiopskem višavju, na nadmorski višini med 1800 in 2500 m, za katerega so značilni njive, pašniki, gošta poselitev **PRIM.:** beréha, déga, kóla

vojáška kárta -e -e ž *kart.* → vojáški zemljevid

vojáška kartografija -e -e ž *kart.* del kartografije, ki se ukvarja z izdelovanjem zemljevidov za vojaške namene

vojáški blòk -ega -a m *polit. geogr.* geostrateška, vojaška zveza držav, ki jo vodi, usmerja prevladujoča država, npr. Združene države Amerike, nekdanja Sovjetska zveza, Nemčija med svetovnjima vojnama

vojáški zemljevid -ega -a m *kart.* tematski zemljevid, izdelan za potrebe vojske, vojskovanja **S:** vojáška kárta

vojáško zasédno ozémle -ega -ega -a *polit. geogr.* del določene države, ki ga z vojaško silo navadno za krajši čas zasede druga, najpogosteje sosednja država, in ga prevzame v upravo, npr. Zahodna Sahara, Turška republika severni Ciper, Zahodni breg

voклíški izvir -ega -a m *geogr. krasa, hidgeogr.* vodnat kraški izvir, v katerem voda priteka na površje iz velike globine **S:** sífónski izvir

volílna geografija -e -e ž *polit. geogr.* del politične geografije, ki raziskuje rezultate političnih in upravnih volitev, ugotavlja trajnejše politične usmeritve v različnih delih določenega ozemlja, vzroke zanje

von Thünenov modél -- -ega -a [fon tinenov] m *plan., agr. geogr.* lokacijski model, zasnovan sredi prve polovice 19. stoletja, ki kaže, da je donosnost pridelave na določenem območju odvisna od količine pridelkov, tržne cene, proizvodnih stroškov, razdalje med pridelovalci in trgom, kar vpliva na razporejanje kmetijskih sistemov v značilnih kolobarjih, v idealnih razmerah krožno razporejenih okrog središča porabe

vorfluter -ja [forflúter] m (nem.) *geogr. krasa* raven površinske kraške vode, ki jo določa morska ali jezerska gladina v zaledju

votlikavost -i ž *geogr. krasa* → goštòta jám (1)

vòzel -zla m **Si:** kn *geogr. prometa*, enota za merjenje hitrosti, ki se izrazi kot morska milja na uro, v rabi zlasti v pomorstvu **PRIM.:** môrska milja

vozilo -a s *geogr. prometa* vsako sredstvo, motorno in brez motorja, za prevoz ljudi, tovora v prometu **S:** prevòzno srédstvo

GL: *geogr. prometa* céšta za motórna vozíla

vozlišče -a s *geogr. prometa* kraj, prostor, kjer se prepleta, štika več prometnih poti

GL: *geogr. prometa* céstno vozlišče, *geogr. prometa* prometno vozlišče, *geogr. prometa* želézníško vozlišče

vpeljána državna prestólница -e -e -e ž *geogr. nas.*, *polit. geogr.* → vpeljáno glávno mésto držáve

vpeljáno glávno mésto držáve -ega -ega -a -- s *geogr. nas.*, *polit. geogr.* novo glávno mésto države, zgrajeno z namenom, da s središčno lego, posebnimi simbolnimi prvinami predstavlja državno enotnost oziroma omogoča širjenje notranje kolonizacije, npr. Ankara, Brasília, Abuja **S:** vpeljána državna prestólница **PRIM.:** trájno glávno mésto držáve

vplívno obmóčje -ega -a s *geogr. nas.* → gravitácijsko obmóčje

vráta vrát s mn. **1.** *geomorf.* zložen nižji prehod med višjim reliefom **2.** *hidgeogr.* ozek morski preliv, ki povezuje večje morje s stranskim, zaprtim morjem, npr. Gibraltarska vrata, Otrantska vrata, Kerška vrata

GL: *hidgeogr.* ledeníška vráta, *hidgeogr.* mórška vráta

vrédnošt néto migrácijskega tóka -i -i -i -i ž *demogeogr.* razlika med številom priseljenih in odseljenih oseb

vrédnošt S -i -i -- [ès] ž *pedogeogr.* → S-vrédnošt

vrédnošt T -i -i -- [té] ž *pedogeogr.* → katiónska izmenjálna kapacitéta

vrédnošt V -i -i -- [vé] ž *pedogeogr.* → V-vrédnošt

vrédnošt y_1 -i -i -- [ípsilon] ž *pedogeogr.* → y_1 -vrédnošt

vednótenje pokrájine za rekreácijo -a -a -a -- s *geogr. turizma* presojanje ustreznosti, primernosti določene pokrajine za rekreacijo

vrelišče -a s *klimatogeogr.*, *hidgeogr.* temperatura 100 °C, pri kateri se pri navadnem tlaku voda spreminja v paro **PRIM.:** ledíšče

vréme vreména s *klimatogeogr.* stanje ozračja oziroma celota zračnih pojavov v krajšem času nad določenim krajem

GL: *klimatogeogr.* koledár vreména

vreménska híšica -e -e ž *klimatogeogr.* na stojalíh stóječa, s poševnimi lesenimi letvicami zaštrta bela omarica, v kateri so 2 m nad tlemi inštrumenti za merjenje, zapisovanje podatkov o vremenu **S:** meteorolóška híšica

vreménska napóved -e -i ž *klimatogeogr.* predvidevanje prihodnjega vremena **S:** vreménska prognoza

GL: *klimatogeogr.* dolgoróčna vreménska napóved, *klimatogeogr.* kratkoróčna vreménska napóved

vreménska pošájá -e -e ž *klimatogeogr.* pošájá za merjenje podnebnih prvin **S:** meteorolóška pošájá

GL: *klimatogeogr.* prevetréna vreménska pošájá, *klimatogeogr.* reprezentatívna vreménska pošájá (1, 2), *klimatogeogr.* ventilírana vreménska pošájá

vreménska prognoza -e -e ž *klimatogeogr.* → vreménska napóved

vreménski zemljevíd -ega -a m *kart.* zemljevid, ki prikazuje vremenske razmere v določenem trenutku na določenem območju **S:** sinóptična kárta

vrétje -a s *geogr. krasa* razvejan kraški izvír v kotanji, pri katerem zaradi vodnega pritiska voda na površini brbota kot pri vretju

vřh -a m *geomorf.* najvišji del vzpetine **S:** vršína

GL: *geomorf.* kôpašti vřh, *geomorf.* piramídašti vřh, *geomorf.* stôžčašti vřh

vrhhlévna híša -e -e ž *geogr. nas.* nadstropna slovenska kmečka híša, pri kateri so stanovanjski prostori v nadstropju, v pritličju pod njimi pa je gospodarski del

vřhnja moréna -e -e ž *geomorf.* morena na površini ledenika

vřhnji pláz -ega plazú m *hidgeogr.* snežni plaz, ki zajame eno ali več zgornjih plasti snežne odeje **PRIM.:** tálni pláz

vróča tóčka -e -e ž *geomorf.* dolgotrajno, uštaljeno štaljeno obmóčje v Zemljinem plašču, od koder vdirajo proti Zemljinemu površju vroče, raztopljene in zato specifično lažje kamnine, ki povzročajo povišano temperaturo zgornjega dela plašča, pospešujejo premike litosferskih plošč in ušvarjajo verige vulkanov, če se prebijajo skozi plošče **S:** hot spot

vróči dán -ega dnéva m *klimatogeogr.* dán z najvišjo temperaturo nad 30 °C **S:** trópski dán **PRIM.:** hládni dán, ledéni dán, mřzli dán, tópli dán

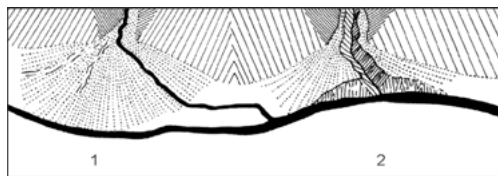
vróčinska nevíhta -e -e ž *klimatogeogr.* → těrmična nevíhta

vróči vrélec -ega -lca m *geogr. turizma, hidgeogr.* zdravilni vrelec s precejšnjo vsebnostjo raztopljenih mineralnih snovi in s temperaturo vode nad 50 °C **PRIM.:** topli vrélec

vrsténka -e ž *agr. geogr.* njiva slabše kakovosti, na kateri pri ledinskem gospodarstvu traja doba počivanja več let zapored

vršáj -a m *geomorf.* nagnjen prodnat in peščen nanos v obliki trikotnika ali štožca, nastal zaradi zmanjšane transportne moči vodnega toka, navadno v podgorju, kjer reka z vzpetega površja priteče na ravnino

GL: *geomorf.* aktivni vršáj, *geomorf.* flúviogla-ciálni vršáj, *geomorf.* fosilni vršáj, *geomorf.* hudoúrniški vršáj, *geomorf.* mákrovršáj, *geomorf.* meliščni vršáj, *geomorf.* naplávní vršáj, *geomorf.* periglaciálni vršáj, *geomorf.* podgórski vršáj, *geomorf.* podmôrski vršáj, *geomorf.* pred-ledeniški vršáj, *geomorf.* pródni vršáj, *geomorf.* proglaciálni vršáj, *geomorf.* recéntni vršáj, *geomorf.* réčni vršáj, *geomorf.* réčno-ledeniški vršáj, *geomorf.* terásašti vršáj

1 – recentni vršáj
2 – fosilni vršáj

Recentni in fosilni vršáj

vršájska ravnína -e -e ž *geomorf.* ravnina, sestavljena iz večjih sklenjenih vršajev

vršájska terása -e -e ž *geomorf.* spodrezana vršajska ravnina

vršína -e ž *geomorf., zastar.* → vrh

vršna uravnáva -e -e ž *geomorf.* izhodiščna uravnanoš gorovja, po razčlenjevanju ohranjena samo v enakih višinah vrhov **PRIM.:** sleménska uravnáva

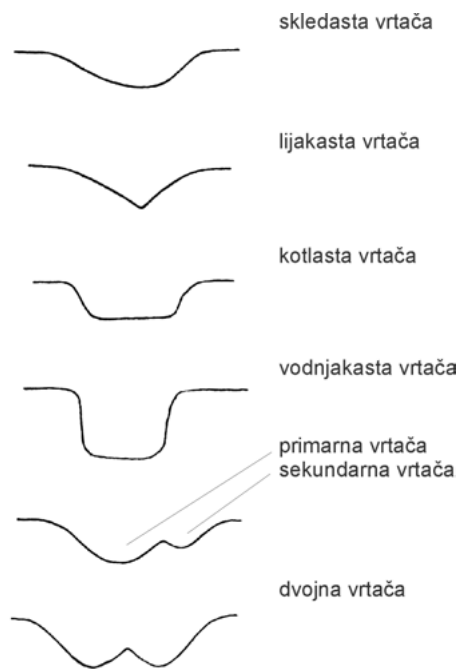
vršni nivó -ega -ja m *geomorf.* podobne višine vrhov vzpetin kot oštanki izhodiščne uravnave **PRIM.:** sleménski nivó, terásni nivó

vrft -a m **1. agr. geogr.** obdelovalno zemljišče, navadno v bližini lašnikovega doma, na katerem se z intenzivnimi delovnimi po-

štopki pridelujejo vrtnine, zlasti zelenjava, tudi sadje, cvetje **2. agr. geogr.** zemljišče za pridelovanje vrtnin kot temeljna katastrska zemljiška kategorija

vrtáča -e ž *geogr. krasa* manjša, od nekaj m do nekaj što m široka kraška kotanja okroglašte oblike, navadno širša kot globlja

GL: *geogr. krasa* drugótna vrtáča, *geogr. krasa* dvójna vrtáča, *geogr. krasa* gošfóta vrtáč, *geogr. krasa* grúščnata vrtáča, *geogr. krasa* kótlášta vrtáča, *geogr. krasa* kotlíčašta vrtáča, *geogr. krasa* lijákášta vrtáča, *geogr. krasa* míkrovrtáča, *geogr. krasa* morénska vrtáča, *geogr. krasa* niválna vrtáča, *geogr. krasa* odpíta vrtáča, *geogr. krasa, geomorf.* psévdovrtáča, *geogr. krasa* sekundárna vrtáča, *geogr. krasa* skálnata vrtáča, *geogr. krasa* sklédášta vrtáča

Nekatere značilne oblike vrtač

vrtáčašti dól -ega -a m *geogr. krasa* dol z goštimi, ponekod medsebojno povezanimi vrtačami na dnu

vrtáčašti krás -ega -a m *geogr. krasa* kras z goštimi vrtačami kot značilno, prevladujočo reliefno obliko

vrtiček -čka m *agr. geogr.* manjši vrt z gredami,

navadno na najetem ali javnem zemljišču, zlasti za preživljanje prostega časa, pridelavo zelenjave za lašno porabo

vrtičkarško naselje -ega -a s *geogr. nas.* načrtno ali nenačrtno nastalo naselje z manjšimi objekti za preživljanje prostega časa, hrambo orodja, nastalo na območju vrtičkov na mestnem obrobju, značilno za srednjeevropska mesta, v Ljubljani npr. na levem bregu Save južno od Črnuč

vrtičkarstvo -a s *agr. geogr.* ljubiteljsko vrtnarstvo, razširjeno zlasti na obrobjih mest, kjer na vrtičkih lastniki ali najemniki pridelujejo zlasti zelenjavo za lašno porabo in gojijo cvetje **S:** hortikultura (1) **PRIM.:** vrtnarstvo

vrtilna ós -e osí ž *mat. geogr.* → Zemljina ós

vrtničasta struktúra -e -e ž *hidogeogr., v oceanologiji* sistem vodne cirkulacije, sestavljen iz več med seboj stikajočih se ciklonskih in anticiklonskih vrtincev

vrtničasti vódni tók -ega -ega -a m *hidogeogr.* → turbuléntni vódni tók

vrtna prst -e prstí ž *pedogeogr.* rodovitna prst z veliko humusa, ki nastaja s človekovim obdelovanjem in pripravo za gojenje vrtnin **S:** hortisól

vrtnarstvo -a s *agr. geogr.* zelo intenzivno poljedelstvo, ki se ukvarja s pridelovanjem vrtnin, okrasnih rastlin, jagodičevja za lašno porabo ali za prodajo na trgu **S:** hortikultura (2) **PRIM.:** vrtičkarstvo

vrtno mésto -ega -a s *geogr. nas.* načrtno zgrajeno mesto, lahko tudi samostojna naselbinska enota ali satelitsko naselje z veliko zelenih površin v bližini prenaseljenega velemešta, ki se od spalnega naselja razlikuje po tem, da so v njem tudi delovna mesta za zaposlovanje domačega prebivalstva, v Sloveniji npr. Velenje, Nova Gorica in Kidričevo **S:** parkovno mésto

vrtno poljedélstvo -ega -a s *agr. geogr.* intenzivno poljedelstvo, pri katerem se veliko del opravi z ročnim orodjem in se z uporabo gnojil, zaščitnih sredstev, upoštevanjem spoznanj sodobne kmetijske znanoši dosega obilni, kakovoštni pridelki

vrulja -e ž (hrv.) *hidogeogr.* → brôjnica

vsôta biotemperatúr -e -- ž *klimatogeogr., agr. geogr.* → biolóška temperatúrna vsôta

vsôta temperatúr -e -- ž *klimatogeogr.* seštevek dnevnih temperatur v določenem času

vtróšnik -a m *geomorf.* velik enojni kristal v drobnozrnatih ali amorfnih magmatskih kamninah

vulkán -a m *geomorf.* mešto na Zemljinem površju, kjer iz njene notranjosti izhajajo magma, pepel, plini, tudi pod morsko gladino **S:** ognjeník

GL: *geomorf.* aktivni vulkán, *geomorf.* blátni vulkán, *geomorf.* delujóči vulkán, *geomorf.* kriptovulkán, *geomorf.* monogéni vulkán, *geomorf.* mftvi vulkán, *geomorf.* podmôrski vulkán, *geomorf.* podzémni vulkán, *geomorf.* poligéni vulkán, *geomorf.* spéči vulkán, *geomorf.* stránski vulkán, *geomorf.* strátovulkán, *geomorf.* súbvulkán, *geomorf.* ščítašti vulkán, *geomorf.* ugásli vulkán

vulkanít -a m *geomorf.* → predornína

vulkanízem -zma m *geomorf.* procesi in pojavi, povezani s prodiranjem trdnih, tekočih in/ali plinaštih snovi iz Zemljine notranjosti na površje **PRIM.:** plutonízem, póšt Vulkanízem

vulkanologíja -e ž *geomorf.* del geologije, ki proučuje vulkane

vulkánska bómba -e -e ž *geomorf.* večji vulkanski izmeček, odtrgan od tekoče lave, ki med letom po zraku zaradi vrtenja dobi značilno kroglašto obliko in štrjen pade na tla **PRIM.:** lápil

vulkánska eksplozija -e -e ž *geomorf.* odtrganje dela vulkanskega štožca zaradi izbruha vulkana

vulkánska erúpcija -e -e ž *geomorf.* → vulkanski izbrúh

vulkánska gôra -e -e ž *geomorf.* vzpetina z vulkanom

vulkánska kamnína -e -e ž *geomorf.* → predornína

vulkánski izbrúh -ega -a m *geomorf.* prodor magme, vodne pare in/ali plinov iz Zemljine notranjosti na njeno površje **S:** erúpcija, izbrúh ognjenika, vulkánska erúpcija

vulkánski ótok -ega otóka m **1.** *geomorf.* otok z aktivnim vulkanom **2.** *geomorf.* otok iz vulkanskih kamnin

vulkánski pepél -ega -a m *geomorf.* prašni do drobnozrnatih delci s premerom manj kot 2 mm, ki ob izbruhu vulkana nastanejo iz na drobne kosce scefrane magme in zdrobljenega

kamninskega gradiva iz sten vulkanskega žrela

vulkánski pojáv -ega -a m nav. mn. *geomorf.* pojav, ki ga povzroča vulkanizem, npr. izbruh vulkana, lavni tok, žareči oblak **PRIM.:** póstvulkánski pojáv

vulkánski pokròv -ega -òva m *geomorf.* prostrana, bolj ali manj debela kamninska odkladnina vulkanskega izvora, ki nastane z iztekanjem redko tekoče lave ali ob dolgotrajnem bruhanju vulkanskega pepela **PRIM.:** bazálni pokròv

vulkánski potrès -ega -ésa m *geomorf.* potres, ki nastane zaradi vulkanskega delovanja

vulkánski reliéf -ega -a m *geomorf.* relief, ki ga je sooblikoval vulkanizem

vulkánski stòžec -ega -žca m *geomorf.* vzpetina stožčaste oblike, nastala zaradi živahnega delovanja vulkana

vulkánsko goròvje -ega -a s *geomorf.* gorovje iz skupine ali niza vulkanov, pogosto na območjih podrivanja litosferskih plošč na robu celin ali na oceanskem dnu **PRIM.:** grúdašto goròvje, kúpolasto goròvje, nagúbano goròvje

vulkánsko jézero -ega -a s *hideogr.* jezero, nastalo v žrelu ugaslega vulkana ali v ulegnini skrepenele lave

vulkánsko žrèlo -ega -a s *geomorf.* → kráter (1)

V-vrédnošt -i [vé] ž *pedogeogr.* odstotek nasičenosti prsti z izmenljivimi kovinskimi ioni ali izmenljivimi bazami kalcija, magnezija, kalija, natrija **S:** vrédnošt V

vzdòlžna ledeniška razpòka -e -e -e ž *hideogr.* ledeniška razpoka, ki poteka v smeri premikanja ledenika **PRIM.:** krížna ledeniška razpòka, nótranja ledeniška razpòka, préčna ledeniška razpòka, róbná ledeniška razpòka

vzdòlžni prelòm -ega -òma m *geomorf.* prelom, ki poteka vzporedno z usmerjenostjo glavnih prelomov **PRIM.:** préčni prelòm

vzdòlžni réčni prerèz -ega -ega -éza m *geomorf.* → podòlžni prerèz réčne strúge

vzdrževáno prebivalštvo -ega -a s *demogeogr.* prebivalstvo brez laštnih dohodkov, ki ga vzdržuje aktivno prebivalstvo ali prebivalstvo z drugimi osebnimi dohodki **PRIM.:** samostójno prebivalštvo

vzdřžni prostòrski razvòj -ega -ega -òja m *var. okolja* prostorska raba, ureditev, ki ob upoštevanju načel varovanja okolja, ohranjanja narave, trajnostne rabe naravnih dobrin, varštva kulturne dediščine in drugih kakovosti naravnega, bivalnega okolja omogoča zadovoljevanje potreb sedanje generacije brez ogrožanja prihodnjih generacij

vzhajalíšče -a s *mat. geogr.* točka na obzorju, kjer vzhaja Sonce **PRIM.:** zahajalíšče

vzhòd vzhòda m **1. mat. geogr.** ena od štirih glavnih strani neba, kjer Sonce vzide ob enakonočju **2. mat. geogr.** vzhodna stran neba ali Zemlje **Si:** V **3. polit. geogr., tudi z veliko začetnico** ozemlje in ljudstva, ki so vzhodneje **S:** orient **4. polit. geogr., tudi z veliko začetnico** ozemlje s posebno civilizacijo in kulturo **S:** orient

vzhòdna geográfška dolžína -e -e -e ž *mat. geogr.* → vzhòdna zemljepisna dolžína

vzhòdna zemljepisna dolžína -e -e -e ž *mat. geogr.* zemljepisna dolžína, merjena vzhodno od greenwiškega poldnevnikar **S:** vzhòdna geográfška dolžína

vzhòdnoslovénska híša -e -e ž *geogr. nas.* → panónska híša

vznòžje -a s *geomorf.* → podnòžje

vzpetína -e ž *geomorf.* Zemljino površje, ki se dviguje nad okolico **PRIM.:** gòra, gríč, hríb

vzpónski tók -ega -a m *hideogr.* navpični tok v morjih in jezerih, ki v osvetljeni zgornji sloj prinaša hranilne snovi iz globin

vzporédna škráplja -e -e ž nav. mn. *geogr. krasa* → poklínska škráplja

vzporédnik -a m *mat. geogr.* umišljeni krog, potekajoč vzporedno z ekvatorjem, katerega ravnina ne seka središča našega planeta ali nebesnega oboka, del koordinatnega sistema **S:** paraléla **PRIM.:** poldnévnik **GL:** *kart.* dotikálni vzporédnik, *mat. geogr.* magnétni vzporédnik, *mat. geogr.* nebéсни vzporédnik, *kart.* sekántni vzporédnik, *kart.* tangétni vzporédnik, *mat. geogr.* Zémeljnin vzporédnik

vzporédni mikróžlebíč -ega -íča m *geogr. krasa* → mikróžlebíč

vzvòdno prisl. *hideogr.* → gòrvòdno

W

waalska otoplítev -e -tve [válska] ž *klimatogeogr., geomorf.* zgodnjepleistocenska otoplitev na severu Evrope, med menapsko poledenitvijo in eburonsko ohladitvijo, primerljiva z uhlenberško otoplitvijo v Alpah **S:** waalski ínterglaciál

waalski ínterglaciál -ega -a [válski] m *klimatogeogr., geomorf.* → waalska otoplítev

warthska ohladítev -e -tve [vártska] ž *klimatogeogr., geomorf.* srednjepleistocenska ohladítev na severu Evrope, med 195.000 in 130.000 leti pred sedanjo, primerljiva z riško poledenitvijo v Alpah in illinojsko poledenitvijo v Severni Ameriki, del saalske poledenitve **PRIM.:** warthska poledenítev

warthska poledenítev -e -tve [vártska] ž *klimatogeogr., geomorf.* poledenitev Nemško-Poljskega nižavja v času warthske ohladitve **S:** warthski glaciál **PRIM.:** warthska ohladítev

warthski glaciál -ega -a [vártski] m *klimatogeogr., geomorf.* → warthska poledenítev

Wegenerjeva teoríja -e -e [végenerjeva] ž *geomorf.* predpostavka nemškega meteorologa in geofizika Alfreda Lotharja Wegenerja, po kateri se z enotne parceline odcepljene celine premikajo vodoravno in se oddaljujejo ena od druge, pri čemer na njihovih robovih nastajajo visoka gorovja

Wernerjeva projékcija -e -e [vèrnerjeva] in wernerjeva projékcija -e -e ž *kart.* posebna kartografska projékcija, pri kateri je začetni

poldnevnik raven, drugi pa so simetrično deformirani, s čimer dobi projékcija obliko srca

wheat belt -- -a [vít bélt] m (ang.) *agr. geogr.* → pšeníčni pás

willy-willy -ja [víli víli] m *klimatogeogr.* tropski ciklon nad obalami severne Avstralije

wisconsinska poledenítev -e -tve [viskónsinska] ž *klimatogeogr., geomorf.* poledenitev v Severni Ameriki, med okrog 100.000 in 10.000 leti pred sedanjo, primerljiva z würmsko poledenitvijo v Alpah in viselsko poledenitvijo na severu Evrope **S:** wisconsinski glaciál

wisconsinski glaciál -ega -a [viskónsinski] m *klimatogeogr., geomorf.* → wisconsinska poledenítev

würm -a [vírm] m *klimatogeogr., geomorf.* → würmska poledenítev

würmska poledenítev -e -tve [vírmska] ž *klimatogeogr., geomorf.* najmlajša pleistocenska poledenitev v Alpah, med okrog 100.000 in 10.000 leti pred sedanjo, primerljiva z viselsko poledenitvijo na severu Evrope in wisconsinsko poledenitvijo v Severni Ameriki **S:** würm, würmški glaciál **PRIM.:** gúnška poledenítev, míndelska poledenítev, ríška poledenítev

würmški glaciál -ega -a [vírmski] m *klimatogeogr., geomorf.* → würmska poledenítev

Y

yermosol -a [jermosól] m *pedogeogr. gl.* jermosól

y₁-vrédnost -i [ipsilon] ž *pedogeogr.* število ml 0,1 molarnega natrijevega hidroksida, potrebnega

za nevtralizacijo izvlečka prsti, pripravljene iz 100 g prsti in 250 ml 1 molarnega kalcijevega acetata **S:** vrédnost y₁

Z -- [zə] m neskl. simbol *mat. geogr.* → zahòd (2)

zabaviščna četrt -e -i ž *geogr. nas.* meštna četrt s številnimi zabavišči, igralnicami, drugimi gostinskimi lokali, kar vpliva na njeno prevladujočo funkcijo, značilen utrip, videz **PRIM.:** industrijska četrt, prométna četrt, štanovánjska četrt, trgòvska četrt, univerzitétna četrt, uprávna četrt

zabití vodnják -ega -a m *hidgeogr.* vodnjak z manjšim premerom, ki se zlašti zaradi individualne oskrbe z vodo iz plitvo ležeče podtalnice naredi tako, da se v tla zabije tanka, v spodnjem delu naluknjana cev **PRIM.:** izkopáni vodnják, izvrtani vodnják

zabòjašta gúba -e -e ž *geomorf.* simetrična guba s širokim uravnanim temenom in strmima, skoraj pravokotnima kriloma **PRIM.:** pahljáčašta gúba

začasno prisòtno prebivalstvo -- -ega -a s *demogeogr.* v času popisa prisotno prebivalstvo, ki ima stalno bivališče v drugem naselju, državi **PRIM.:** prisòtno prebivalstvo, stálno prebivalstvo

začetni poldnévnik -ega -a m *kart.* → greenwiški poldnévnik

zádenjska erozija -e -e ž *geomorf.* hitrejše zniževanje in podaljševanje rečne struge proti razvodju, kar povzroča spreminjanje razvodnice **S:** retrográdna erozija **PRIM.:** piraterija

zádenjska korozija -e -e ž *geogr. krasa* poštopno nazaj usmerjeno ploskovno korozijsko zniževanje, uravnavanje površja iz karbonatnih kamnin **S:** retrográdna korozija

zádrúžnosť -i ž *biogeogr.* laštnost posameznih rastlinskih vrst v združbi, da rastejo v skupini ali posamezno **S:** sociálnost

zadúšna jáma -e -e ž *geogr. krasa* kraška jama, v kateri so zadušni plini

zaganjálka -e ž *geogr. krasa* kraški izvír, v katerem voda zaradi posebne sifonske povezave vodnih votlin v krajšem ali daljšem presledku najprej narašča in nato upada **S:** intermitétni izvír, periódíčni izvír **PRIM.:** minútnik

zagátna dolína -e -e ž *geomorf.* dolina, ki se začénja ali končuje s strmim pobočjem, v Alpah lahko tudi s komarčo

zagátna vás -e vasí ž *geogr. nas.* vas, podtip ulične vasi, pri kateri se na koncu naselja vaška ulica razširi v polkrožen prostor

zagórje -a s *geomorf.* podgorje na nasprotni strani hribovja ali gorovja **PRIM.:** predgórje

zahajalíšče -a s *mat. geogr.* točka na obzorju, kjer zahaja Sonce **PRIM.:** vzhajalíšče

zahòd -óda m **1. mat. geogr.** ena od štirih glavnih strani neba, kjer Sonce zaide ob enakonočju **2. mat. geogr.** zahodna stran neba ali Zemlje **Si:** **Z 3. polit. geogr., tudi z veliko začetnico** ozemlje in ljudstva, ki so zahodnejše **S:** okcidènt **4. polit. geogr., tudi z veliko začetnico** ozemlje s posebno civilizacijo in kulturo **S:** okcidènt

zahódna geográfška dolžina -e -e -e ž *mat. geogr.* → zahódna zemljepisna dolžina

zahódna zemljepisna dolžina -e -e -e ž *mat. geogr.* zemljepisna dolžina, merjena zahodno od greenwiškega poldnevnikar **S:** zahódna geográfška dolžina

zajedávec -vca m *biogeogr.* organizem, ki škodi drugemu organizmu, ker se hrani z njegovimi tkivi, mu jemlje organske snovi, hrano **S:** parazit

zajedávstvo -a s *biogeogr.* skupno življenje dveh različnih organizmov, pri katerem eden škodi drugemu tako, da se hrani z njegovimi tkivi, mu jemlje organske snovi, hrano **S:** parazitizem

zajezèni krás -ega -a m *geogr. krasa* kras, kjer okoliško površje z neprepustnimi sedimenti

- ali bližnja morska gladina vzdržuje v kraškem zaledju piezometrično gladino
- zaježitveno jézero** -ega -a s *hidgeogr.* → pregrádno jézero
- zaježitveno ledeniško jézero** -ega -ega -a s *hidgeogr.* ledeniško jezero, naštalo za dolinskim ledenikom ali ledeniškiimi morenami, navadno na štíčišču štranske in glavne doline
- zakápana jáma** -e -e ž *geogr. krasa* → kápníška jáma
- zakísanje** -a s *pedogeogr.* povečanje števila vodikovih ionov v raztopini pršti **S:** acidifikácija
- zaključna poledenítev** -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* zadnja poledenitev na prehodu iz pleistocena v holocen **PRIM.:** pôzni glaciál, srédnji glaciál, zgódnji glaciál
- zákon o nëuničljívošti energije** -a -- -- -- m *pokr. ekol.* prvi zakon termodinamike, po katerem se energija pri svojem pretoku skozi ekosistem sicer spreminja, ne more pa se uničiti
- zakrasévanje** -a s *geogr. krasa* proces nastajanja krasa **S:** karstifikácija
- zakúp zemljíšča** -a -- m *agr. geogr.* zemljíškoposestni odnos med laštnikom in zakupnikom, s katerim je zakupniku omogočena uporaba zemljíšča za navadno daljše obdobje, zemljíškemu laštniku pa zagotavlja nadomeštilo v obliki dajatev ali rente **PRIM.:** najém zemljíšča
- zalédje** -a s *geogr. nas.* območje okrog določene središča, ki središču omogoča določeno dejavnost
GL: *geogr. nas.* gravitácijsko zalédje, *hidgeogr.* padavínsko zalédje, *hidgeogr.* vodozbríno zalédje
- zalív** -a m **1.** *hidgeogr.* v kopno segajoči del morja, jezera **2.** *hidgeogr., v oceanologiji* Zajeda morja v kopno, ki ima večjo površino od polkroga, katerega premer je enak vhodu vanjo
- zámbó** -a m *demogeogr.* mešanec med črnecem in Indijancem
- zámindar** -ja m *agr. geogr.* sistem zemljíškoposestnih odnosov na Indijski podcelini, pri katerem zemljíški veleposestniki dajejo zemljo v dolgoročni zakup majhnim kmetom, od katerih so dolžni pobirati davke tudi za delovanje države **PRIM.:** ryot
- zanjón** -a m *geogr. krasa* kraška jama z vodo na dnu, z oknom odprta na površje
- zaóbljena škráplja** -e -e ž nav. *geogr. krasa* škráplja z zaobljenim vmesnim skalnim hrbtom zaradi vplivov pršti in rastlinštva, značilna oblika podtalnega krasa
- zaóbljeni žlebíč** -ega -íča m *geogr. krasa* žlebíč z zaobljenimi stenami, značilen za podtalni kras
- zaóbljenost próda** -i -- ž *geomorf.* štopnja približevanja oblike prodnatih ali peščenih zrn obliki krogle zaradi rečnega transporta
GL: *geomorf.* Callieuxova metoda dolóčanja zaóbljenosti próda
- zaokróžítev zemljíšč** -tve -- ž *agr. geogr.* → arondácija
- zapádlo kámenje** -ega -a s *geomorf.* sveže odkrušeno kamenje, ležeče na policah ali pod stenami
- zapôlnjena votlína** -e -e ž *geogr. krasa* votlina v podtalnem krasu, zapolnjena s prepustnimi sedimenti
- zapôlnjeno bréžno** -ega -a s *geogr. krasa* brezno, zapolnjeno s klastičnimi sedimenti
- zapórnica** -e ž *geogr. prometa* objekt, sistem objektov, ki omogoča plovbo med vodnimi potmi z različno višino vodne gladine na rekah, rečnih kanalih ali kot sestavni del prekopov med morji, oceani pri pomorskem prometu
- zaposlénost** -i ž *demogeogr.* vključenost za delo sposobnega prebivalštva v redno delovno razmerje, v kateri se na trgu delovne sile odraža razmerje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili **PRIM.:** brezpôselnost
- zaposlítveno središče** -ega -a s *geogr. nas.* naselje s številnimi delovnimi mešti, ki presegajo potrebe domačega prebivalštva, zato se v njem kot dnevni migranti zaposlujejo ljudje iz bližnjih, lahko tudi bolj oddaljenih naselij
- zapřta kotánja** -e -e ž *geogr. krasa* kotanja s sklenjenim višjim obodom, značilna za kraško površje
- zapřta škávnica** -e -e ž *geogr. krasa* škávnica s povsem sklenjenim obodom **PRIM.:** odpřta škávnica, predřta škávnica
- zapřta tehnologija** -e -e ž *var. okolja* sklenjeni tehnološki procesi z minimalnimi snovnimi emisijami ali brez njih, pri katerih se varču-

je s snovmi, energijo, s čimer se posredno zmanjšuje obremenjevanje okolja

zaprti célek -ega -lka m *agr. geogr.* zemljišče samotne kmetije, ki je od zemljišč sosednjih kmetij ločeno z gozdom, navadno na prisojnih policah visoko nad dolinami **S:** samotni célek **PRIM.:** odprti célek, pôlodprti célek

zaprti ékosisistem -ega -a m *poKr. ekol.* ékosisistem, ki prepušča le energijo, ne pa snovi, npr. planetarni ékosisistem, ki sprejema sončno energijo v obliki kratkovalovnega sevanja, z dolgovalovnim sevanjem pa oddaja toploto **PRIM.:** odprti ékosisistem

zaprti krogotok vode -ega -óka -- m *var. okolja* tehnološki postopki, pri katerih se uporabljena voda po predhodni obdelavi, t. j. čiščenju, hlajenju, znova vrne v proizvodni proces

zaprto pólje -ega -a s *agr. geogr.* polje, ki je laštniško zaokroženo in z živicami, ogradami jasno razmejeno od sosednjih zemljišč **PRIM.:** enclosure (1), odperto pólje

zaráščanje -a s *agr. geogr.* spreminjanje kmetijskih zemljišč v gozdove zlasti zaradi neugodnih demografskih tokov na podeželju in opuščanja manj kakovostnih zemljišč **PRIM.:** ogozdovanje

zárja -e ž *klimatogeogr.* jutranja in večerna rdečkasta obarvanost neba, ko je Sonce blizu obzorja

zasébna planína -e -e ž *agr. geogr.* navadno manjši planinski pašnik v lašti posameznega kmeta ali skupine solastnikov iz naselja v bližnji dolini

zasébna poséšt -e -i ž *agr. geogr.* oblika zemljiškega laštništva, pri kateri je laštnik posameznik **PRIM.:** kolektivna poséšt

zasélek -lka m **1. geogr. nas.** skupina domačij kot sestavni del kraja s štatusom samostojnega naselja **2. geogr. nas.** glede na število hiš in njihovo zgoščenost vmesna oblika poselitve med samotnimi kmetijami in strnjenimi vasmi

GL: *geogr. nas.* drugótni zasélek, *geogr. nas.* prvótni zasélek

zasíp -a m *geomorf.* akumulacija proda enotne starosti

GL: *geomorf.* mlájši pródni zasíp, *geomorf.* pródni zasíp, *geomorf.* staréjši pródni zasíp

zaslanjevanje -a s *pedogeogr.* večanje količine soli zlasti v pršti **S:** salinizácija

GL: *pedogeogr.* zaslanjevanje pršti (1), *pedogeogr., var. okolja* zaslanjevanje pršti (2)

zaslanjevanje pršti -a -- s **1. pedogeogr.** kopičenje soli v pršti zaradi naravnih procesov **2. pedogeogr., var. okolja** kopičenje soli v pršti zaradi pretiranega ali neustreznega namakanja sušnega zemljišča, ki zmanjšuje rodovitnost pršti, jo degradira

zaščíta okólja -e -- ž **1. var. okolja** zavarovanje okolja, zlasti njegovih posameznih sestavin, npr. rastlinskih vrst, gojenih rastlin, pred škodljivimi vplivi, kot so veter, poplave, radioaktivno sevanje **2. var. okolja, neuštr.** → várstvo okólja

GL: *var. okolja* integrálna zaščíta okólja

zaščítana kmetíja -e -e ž **1. agr. geogr.** z odlokom opredeljena kmetija, ki jo v zapuščinskem postopku zaradi ohranjanja celovite, dovolj velike posesti za gospodarno, tržno usmerjeno pridelavo, praviloma deduje en sam dedič **2. agr. geogr., var. okolja** kmetija, varovana zaradi naravovarstvenih, spomeniških razlogov

zaščítano obmóčje -ega -a s *var. okolja* → zavarováno obmóčje

zaščítno obmóčje -ega -a s *var. okolja* območje, namenjeno varovanju določenega sosednjega območja, na katerem je dovoljena okoljsko neškodljiva raba, npr. vodovarstveni pas **S:** varoválno obmóčje **PRIM.:** zavarováno obmóčje

zaščítno srédstvo -ega -tva s nav. mn. **1. var. okolja, agr. geogr.** sredstvo, ki ščiti rastline pred škodo, povzročeno zaradi vremena, npr. zaščítna mreža kot varovalo pred točo **2. var. okolja, agr. geogr., neuštr.** → fitofarmacévtsko srédstvo

zatočíšče -a s *biogeogr.* območje z življenjskimi razmerami, ki omogočajo ohranjanje rastlinske, živalske vrste, značilne za pretekle geološke dobe **S:** refúgij

zatrépná dolína -e -e ž *geogr. krasa* rečna dolina, v kateri na zatrepni štrani navadno izvira močan vodni tok **PRIM.:** izvírna kotánja, slépa dolína

zavarováno obmóčje -ega -a s *var. okolja* območje, zavarovano s posebnim režimom zaradi ohranjanja njegovih okoljskih značilnosti

in temeljnih funkcij **S**: zaščiteno območje
PRIM.: zaščitno območje

zavarovano pokrajinsko območje -ega -ega
-a s *var. okolja* območje, ki je zavarovano z namenom, da se v njem ohranijo naravne značilnosti, zlasti rastlinstvo in živalstvo, lahko pomembno tudi za oddih in rekreacijo
PRIM.: krajinski park, naravna znamenitost, naravni rezervát, naravni spomenik, narodni park, régijski park, zavarovano območje

zavétje -a s *klimatogeogr.* → zavétrje

zavétrje -a s *klimatogeogr.* pred vetrom zaščiten prostor, navadno na odvetrni strani **S**: zavétje

zazidálno območje -ega -a s **1. geogr. nas.** zemljišče, na katerem stojijo stavbe s pripadajočimi funkcionalnimi zemljišči **S**: stávbno območje (1) **2. geogr. nas., plan.** območje, ki ga zajema zazidalni načrt in ga ureja kot urbaniščno-arhitektonsko, gradbeno celoto **S**: stávbno območje (2) **PRIM.:** ureditveno območje

zazidáva -e ž *geogr. nas.* gradnja, umeščanje in razporeditev objektov z določenimi značilnostmi, funkcijami na določenem območju, npr. stanovanjska, industrijska, mešana, načrtna, nenačrtna, radialna, obcestna, štrnjena, razpršena, sklenjena, nesklenjena, pritlična, nadstropna zazidava **S**: pozidáva

GL: *geogr. nas.* gostóta zazidáve

zdómeec -mca m *polit. geogr., demogeogr.* udeležec začasne ekonomske migracije v tujino

zdravilíšče -a s *geogr. turizma* zdravštvena ustanova za zdravljenje bolnikov z določenimi vrstami bolezni, zlasti z izkoriščanjem naravnih dejavnikov

GL: *geogr. turizma* klimátsko zdravilíšče, *geogr. turizma* obmórsko klimátsko zdravilíšče, *geogr. turizma* višinsko klimátsko zdravilíšče

zdravilíški turístični kráj -ega -ega krája m *geogr. turizma* turistični kraj z zdraviliščem, v katerem se za zdravljenje uporabljajo naravna zdravilna sredstva **PRIM.:** górski turistični kráj, izlétniški turistični kráj, obmórski turistični kráj

zdravilíški turízem -ega -zma m *geogr. turizma* turizem v zdraviliščih, zdraviliških turističnih krajih

zdravilna klíma -e -e ž *klimatogeogr.* → zdravilno podnébje

zdravilna rastlina -e -e ž *biogeogr., agr. geogr.* rastlina, ki vsebuje učinkovine, uporabne za zdravljenje, preprečevanje bolezni, npr. kamilica, ameriški slamnik **S**: zelišče (2)

zdravilni vrélec -ega -lca m *geogr. turizma, hidgeogr.* izviri, ki se zaradi višje temperature vode in/ali raztopljenih mineralnih snovi uporablja v zdravilne namene **PRIM.:** akrátópéga, akrátotérma, slátina, termálni vrélec, vróči vrélec

zdravilno podnébje -ega -a s *klimatogeogr.* podnébje, ki ugodno vpliva na človekovo zdravje, njegovo počutje in blaži bolezenske znake **S**: zdravilna klíma

zdrávštveno ustrézna pítna vóda -- -e -e -e ž *var. okolja, hidgeogr.* voda, ki je v naravnem stanju ali po ustreznih pripravah primerna za pitje, osebno higieno in pripravo hrane

zdrávstvo -a s *spl. geogr.* dejavnost, ki jo izvajajo ustanove, namenjene zdravljenju bolnikov, varovanju zdravja, npr. bolnišnice, zdravstveni domovi

zdrúžba -e ž **1. biogeogr.** skupnost različnih, medsebojno povezanih, okoljskim razmeram prilagojenih organizmov, živečih na določenem območju **2. biogeogr.** skupina takih organizmov, ki sestavlja taksonomsko celoto **S**: cenóza

GL: *biogeogr.* klímaksna rastlinska zdrúžba, *biogeogr.* klímaksno stánje rastlinske zdrúžbe, *biogeogr.* klimatoconálna zdrúžba, *biogeogr.* pionírska zdrúžba, *biogeogr.* rastlinska zdrúžba, *biogeogr.* živalska zdrúžba, *biogeogr., pokr. ekol.* življénjska zdrúžba

združeválni nacionalízem -ega -zma m *polit. geogr.* nacionalno gibanje, ki si prizadeva za povezovanje vseh po narodnosti sorodnih politično-teritorialnih enot v skupno državo, npr. v Nemčiji in Italiji v 19. stoletju **PRIM.:** separatízem

zél -í ž *biogeogr.* → zelišče (1)

zeléna práha -e -e ž *agr. geogr.* praha, pri kateri se na njivi, ki je v obdobju regeneracije, gojijo hitro rastoče kulturne rastline, npr. repa, okopavine

zeléna revolúcija -e -e ž *agr. geogr.* kmetijska revolucija v deželah tretjega sveta v drugi pol-

ovici 20. štoletja, s katero se z uvedbo novih, visokodonosnih sort riža, pšenice in koroze, uporabo umetnih gnojil in s posodobitvijo druge agrotehnike bišveno poveča pridelava in izboljša oskrba prebivalstva s hrano

zelëni -ih m mn. **1. var. okolja** člani, pripadniki politične štranke z okoljevarstveno usmeritvijo **2. var. okolja** pripadniki okoljevarstvenih združenj in organizacij

zelenica -e ž **1. geogr. nas.** zemljišče med štrnjeno pozidanimi predeli v meštih, večjih vaseh, poraslo zlasti s travo, okrasnim grmičevjem **2. biogeogr.** → oáza (1)

zelëni pás -ega pasú m *geogr. nas.* območje okrog mešt in turističnih krajev, poraslo z drevjem, grmovjem, namenjeno rekreaciji, zaščiti bivalnih območij pred hrupom, zagotovitvi ustreznih mikroklimatskih razmer

zelëni snëg -ega snegá m *hidgeogr.* → firnski léd

zelenjádárstvo -a *sagr. geogr.* vrtnarstvo s tržno naravnanim pridelovanjem zelenjave

zelëno gíbanje -ega -a s *var. okolja* za razvite države značilno prizadevanje ljudi za ohranjanje okolja, navadno združenih v društvih, nevladnih organizacijah **PRIM.:** Greenpeace

zelišče -a s **1. biogeogr.** rastlina z zelnatim, neolesenelim stebлом **S:** zél, zélnata rastlína **2. biogeogr., agr. geogr.** → zdravilna rastlína

zélkata rastlína -e -e ž *biogeogr.* → zelišče (1)

zeló debéli pród -- -ega -a m *geomorf.* prod z delci, velikimi od 256 mm do 64 mm **PRIM.:** dróbní pród, srédnje debéli pród, zélo dróbní pród

zeló dróbní pród -- -ega -a m *geomorf.* prod z delci, velikimi od 6,3 mm do 2 mm **PRIM.:** dróbní pród, srédnje debéli pród, zélo debéli pród

zeló velíko merílo -- -ega -a s *kart.* zelo majhno razmerje med merami, razsežnostmi določenega območja, predmeta na zemljevidu, shemi in njegovimi resničnimi, naravnimi merami, s katerimi je na načrtu ali zemljevidu v merilu od 1 : 500 do 1 : 25.000 prikazano zelo majhno območje **PRIM.:** málo merílo, srédnje merílo, véliko merílo

zëmeljska kósa -e -e ž *geomorf.* → kósa

zëmeljska ožína -e -e ž *geomorf.* ozek pas

kopnega med dvema oceanoma ali morjema, po katerem tečejo prometni tokovi med velikimi pokrajinskimi enotami, npr. Panamska, Tehuantepeška, Malajska zemeljska ožina **S:** ístem, ístmus, medmórije

zëmeljska píramída -e -e ž *geomorf.* po nudacijskem in erozijskem znižanju rahlo sprijetega kamninskega gradiva nastala vzpetina piramidašte oblike, na vrhu pogosto z večjim kamnom, ki plašti pod njim štíti pred erozijo

zëmeljska temperátúra -e -e ž *klimatogeogr.* → tálna temperátúra (1, 2)

zëmeljski glóbus -ega -a m *mat. geogr., kart.* okrogel model, ki v pomanjšanem merilu upodablja Zemljo **PRIM.:** glóbus

zëmeljski pás -ega pasú m *spl. geogr.* podolgovat, navadno z dvema vzporednikoma zamejen del Zemljine oble **S:** cóna (2)

zëmeljski pláz -ega plazú m *geomorf.* premikanje zemeljskih gmot s plazenjem

zëmeljski prelóm -ega -óma m *geomorf.* podolgovato, deloma razkrito, do Zemljinega plašča segajoče območje motenj v Zemljini skorji, v katerem se v geološki zgodovini vseskozi pojavljajo navpični in vodoravni premiki, vulkanska dejavnost in nekateri drugi geološki pojavi, npr. Veliki tektonski jarek, Prelom svetega Andreja **S:** géofraktúra

zëmeljski ščit -ega -a m *geomorf.* razkriti del kratona **S:** ščit **PRIM.:** kratón, ledeníški ščit, sediméntna plóšča

zëmeljski vék -ega -a m *geomorf.* geološko obdobje, ki se deli na periode **S:** éra, erátem **PRIM.:** epóha, geolóško obdóbjé, períóda

zëmeljsko površje -ega -a s *geomorf.* → površje

zëmlja -e ž *pedogeogr., ljud.* → přšt (1)

zëmljemérstvo -a s *kart.* → geodezija

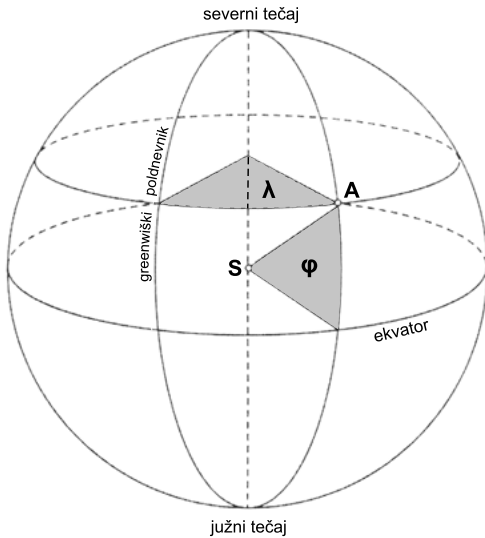
zëmljepís -a m *spl. geogr.* → geografija

zëmljepísec -sca m *spl. geogr.* → geográf (1, 2, 3)

zëmljepísna dolžína -e -e ž *mat. geogr.* kot med greenwiškim poldnevnikom in določeno točko na Zemlji, merjen na vzporedniku in odčitán na poldnevniku **S:** geográfška dolžína **PRIM.:** zëmljepísna šírína

GL: *mat. geogr.* vzhódna zëmljepísna dolžína, *mat. geogr.* zahódna zëmljepísna dolžína

λ – zemljepisna dolžina
 φ – zemljepisna širina
 S – središče Zemlje
 A – kraj na Zemlji

Zemljepisna dolžina in zemljepisna širina

zemljepisna entiteta -e -e ž *kart.* → geografski objekt

zemljepisna kárta -e -e ž *kart.* → geografski zemljevid

zemljepisna koordináta -e -e ž *mat. geogr., kart.* zemljepisna dolžina in širina določene točke na Zemljinem površju **S:** geografska koordináta

zemljepisna koordinátna mréža -e -e -e ž *kart.* → geografska koordinátna mréža

zemljepisna léga -e -e ž **1.** *spl. geogr. kart.* lega določene točke na Zemljinem površju, določena z zemljepisno dolžino in širino **S:** geografska léga **2.** *spl. geogr., kart.* umeščenost določenega pojava znotraj pokrajine **S:** geografska léga **PRIM.:** zemljepisni položáj

zemljepisna širína -e -e ž *mat. geogr.* kot med Zemljinim ekvatorjem in določeno točko na Zemlji, merjen na poldnevniku in odčitán na vzporedniku **S:** geografska širína **PRIM.:** zemljepisna dolžina

GL: *mat. geogr.* júžna zemljepisna širína, *mat. geogr.* séverna zemljepisna širína

zemljepisni jóg -ega -a m *mat. geogr.* smer neba, obrnjena natančno proti južnemu Zemljinemu

tečaju **S:** geografski jóg **PRIM.:** magnétni jóg, zemljepisni séver

zemljepisni objékt -ega -a m *kart.* → geografski objekt

zemljepisni položáj -ega -a m *spl. geogr.* lega kraja ali območja glede na sosedstvo, s katerim se primerja **S:** geografski položáj **PRIM.:** zemljepisna léga (2)

zemljepisni séver -ega -a m *mat. geogr.* smer neba, obrnjena natančno proti severnemu Zemljinemu tečaju **S:** geografski séver **PRIM.:** magnétni séver, zemljepisni jóg

zemljepisni tečaj -ega -a m *mat. geogr.* → Zêmljin tečaj

zemljepisni zemljevid -ega -a m *kart.* → geografski zemljevid

zemljepisno imé -ega -na s *kart.* lašno ime naselbin, delov Zemljinega površja in objektov na njem, ki se piše z veliko začetnico **S:** geografsko imé

GL: *kart.* alternativno zemljepisno imé, *kart.* lunárno zemljepisno imé, *kart.* naselbínsko zemljepisno imé, *kart.* nënaselbínsko zemljepisno imé, *kart.* podomáčeno zemljepisno imé, *kart.* podomáčevánje zemljepisnih imén, *kart.* pokrajínsko zemljepisno imé, *spl. geogr., kart.* štandardizácija zemljepisnih imén, *kart.* štandardizírano zemljepisno imé, *kart.* urážno zemljepisno imé, *kart.* uveljávljeno domáče zemljepisno imé, *kart.* višínsko zemljepisno imé, *kart.* vóдно zemljepisno imé, *kart.* zgovóvínsko zemljepisno imé

zemljevid -a m **1.** *kart.* navadno papir, platno z upodobitvijo Zemljinega površja, objektov na njem v pomanjšanem merilu **S:** kárta **2.** *kart.* papir, platno z geografskimi podatki o pojavih, štanjih, procesih **S:** kárta

GL: *kart.* ávtorski originál zemljevida, *kart.* drúžbenogeografski zemljevid, *kart.* drúžbeno-gospodárski zemljevid, *kart.* fitogeografski zemljevid, *kart.* generálni zemljevid, *kart.* geografski zemljevid, *kart.* geolóški zemljevid, *kart.* géomorfolóški zemljevid, *kart.* gospodárski zemljevid, *kart.* gráfíčno oblikovánje zemljevida, *kart.* hipsométrični zemljevid, *kart.* ízvenokvírni opis zemljevida, *kart.* kartografski originál zemljevida, *kart.* katáštarski zemljevid, *kart.* matemátíčna osnóva zemljevida, *kart.* narávnoogeografski zemljevid, *kart.* némi zemljevid,

kart. okvir zemljevida, *mat. geogr.* orientacija na zemljevidu, *kart.* orientacija zemljevida, *kart.* originalni zemljevid, *kart.* orografski zemljevid, *kart.* ortofoto zemljevid, *kart.* osnovni geografski zemljevid, *kart.* panoramski zemljevid, *kart.* pedološki zemljevid, *kart.* planinski zemljevid, *kart.* podnebni zemljevid, *kart.* politični zemljevid, *kart.* pomorski zemljevid, *kart.* posploševanje zemljevida, *kart.* predstavniki zemljevid, *kart.* pregledni topografski zemljevid, *kart.* pregledni zemljevid, *kart.* računalniški zemljevid, *kart.* reliéfni zemljevid, *kart.* reprodukcijski original zemljevida, *kart.* rokopisni original zemljevida, *kart.* specialni zemljevid, *geomorf.* splošni geomorfološki zemljevid, *kart.* splošni zemljevid, *kart.* spoznavni zemljevid, *kart.* šolski zemljevid, *kart.* téhnični zemljevid, *kart.* tematski geomorfološki zemljevid, *kart.* tematski zemljevid, *kart.* tiskarski original zemljevida, *kart.* topografski zemljevid, *kart.* turistični zemljevid, *kart.* večjezični zemljevid, *kart.* vojaški zemljevid, *kart.* vremenski zemljevid, *kart.* zemljepisni zemljevid, *kart.* zemljevid v več pisavah

zemljevid v več pisavah -a -- -- -- m *kart.* zemljevid, na katerem so imena napisana v dveh ali več sistemih ali tipih pisave

zemljina -e ž **1. geomorf.** → celina (1) **2. geomorf., neustr.** preperina ali sediment na Zemljinem površju **PRIM.:** hribina

Zemljina os -e osí ž *mat. geogr.* navidezna os, okrog katere se vrtil Zemlja in poteka skozi severni in južni tečaj **S:** polarna os, vrtilna os

Zemljina paraléla -e -e ž *mat. geogr.* → Zemljin vzporédnik

Zemljina skóreja -e -e ž *geomorf.* od 6 km do 48 km debel zgornji, trdni kamninski ovoj Zemlje nad Mohorovičičevo diskontinuitetno ploskvijo, ki ga sestavljata celinska skorja pod celinami in oceanska skorja pod oceani, med seboj ločeni s Conradovo diskontinuitetno ploskvijo **PRIM.:** síal, síma

Zemljin magnetizem -ega -zma m *mat. geogr.* pojavi, povezani z Zemljinim magnetnim poljem **S:** geomagnetizem

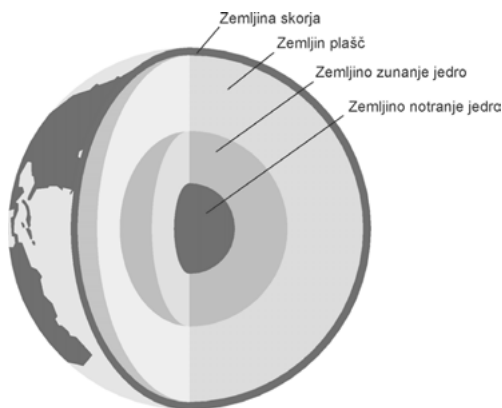
Zemljin meridián -ega -a m *mat. geogr.* → Zemljin poldnévnik

Zemljino jédro -ega -a s *geomorf.* skoraj 3500 km debela notranja plašt Zemlje iz verjetno tekočega zunanjega jedra in zaradi visokega

pritiska domnevno trdnega notranjega jedra, od Zemljinega plašča ločena z Gutenbergovo diskontinuitetno ploskvijo **PRIM.:** nífe

Zemljino magnétno pólje -ega -ega -a s *mat. geogr.* magnetno polje, ki obdaja Zemljo

Zemljin plašč -ega -a m *geomorf.* okrog 2900 km debel srednji kamninski ovoj Zemlje, ki ga sestavljata zgornji del z le delno nataljenimi kamninami in spodnji del s štaljenimi kamninami, od Zemljine skorje ločen z Mohorovičičevo diskontinuitetno ploskvijo in od Zemljinega jedra z Gutenbergovo diskontinuitetno ploskvijo

Notranjost Zemlje

Zemljin pól -ega -a m *mat. geogr.* → Zemljin tečaj

Zemljin poldnévnik -ega -a m *mat. geogr.* umišljeni krog, ki povezuje severni in južni Zemljin tečaj in je pravokoten na Zemljin ekvator **S:** opoldanski króg, Zemljin meridián **PRIM.:** Zemljin vzporédnik

Zemljin tečaj -ega -a m *mat. geogr.* točka na površini Zemlje, skozi katero poteka Zemljina os **S:** geografski pól, zemljepisni tečaj, Zemljin pól

Zemljin vzporédnik -ega -a m *mat. geogr.* umišljeni krog na Zemlji, vzporeden z ekvatorjem **S:** Zemljina paraléla **PRIM.:** Zemljin poldnévnik

zemljíšče -a s *spl. geogr.* omejen del Zemljinega površja, ki se v prostorskih vedah največkrat proučuje v zvezi z njegovo rabo, lastništvom

GL: *agr. geogr.* boniteta zemljišča, *agr. geogr.* delitev zemljišč, *agr. geogr.* denacionalizacija zemljišč, *agr. geogr.* drobitev zemljišč (1, 2), *agr. geogr.* indeks razdrobljenosti zemljišč, *agr. geogr.* izčrpanje zemljišča, *agr. geogr.* izohipsno obdelovanje zemljišč, *agr. geogr.* kategorizacija zemljišč, *agr. geogr.* kmetijsko zemljišče (1, 2), *geogr. nas.* komasacija stávb-nih zemljišč, *agr. geogr.* kontúrno obdelovanje zemljišč, *agr. geogr.* kultivacija zemljišč, *agr. geogr.* melioracijsko obdelovanje zemljišč, *agr. geogr.* nacionalizacija zemljišč, *agr. geogr.* najem zemljišča, *geogr. nas.* nepozidano méstno zemljišče, *agr. geogr.* nèproduktivno zemljišče, *agr. geogr.* nèrodovitno zemljišče, *agr. geogr.* nèuporábno zemljišče, *agr. geogr.* nosílina kapaciteta zemljišča, *agr. geogr.* obdelovalno zemljišče, *agr. geogr.* podružbljanje zemljišč, *geogr. nas.* pozidano méstno zemljišče, *agr. geogr.* prostórska razdrobljenost zemljišč, *agr. geogr.* razdrobljenost zemljišč, *agr. geogr.* rélativna kmetijska zemljišča, *agr. geogr.* rodo-vitno zemljišče, *var. okolja, agr. geogr.* sanacija zemljišča, *agr. geogr.* séktor lastništva zemljišč, *agr. geogr.* sklád kmetijskih in gózdnih zemljišč, *geogr. nas.* stávbno zemljišče, *agr. geogr.* terásno obdelovanje zemljišč, *agr. geogr.* váško zemljišče, *agr. geogr.* velikóstna razdrobljenost zemljišč, *hidgeogr., pokr. ekol.* vóдно zemljišče, *agr. geogr.* Zakúp zemljišča, *agr. geogr.* Zaokro-žitev zemljišč, *agr. geogr.* zlóžba zemljišč

zemljiška delitev -e -tve ž *agr. geogr.* → delitev zemljišč

zemljiška grúda -e -e ž *agr. geogr.* vsaka od med seboj brez reda pomešanih njivskih, travniških parcel nepravilnih oblik, ki je kot temeljna oblika poljske razdelitve nastala pri lastninski delitvi v fevdalni dobi **S:** grúda (2), zemljiški blók (2) **PRIM.:** drugótna grúda, pravokótna grúda, prógašta grúda, prvótna grúda, razdelítvena grúda

zemljiška kategorija -e -e ž *agr. geogr.* kmetijsko ali gozdno zemljišče, ki je glede na način pridelovanja, njegov pomen in videz stalno ali začasno vodeno v zemljiškem katastru, npr. njiva, vrt, vinograd, sadovnjak, travnik, pašnik, gozd, košenica, barjanski travnik

GL: *agr. geogr.* kataštrska zemljiška kategorija

zemljiška kategorizacija -e -e ž *agr. geogr.* → kategorizacija zemljišč

zemljiška knjiga -e -e ž *agr. geogr.* sodna evidenca nepremičnin z lastninskimi in drugimi stvarnimi, npr. služnostnimi pravicami, morebitnimi bremenimi **PRIM.:** zemljiški katašter

zemljiška odvéza -e -e ž *agr. geogr.* politična reforma sredi 19. stoletja v Evropi, s katero se ukinjajo fevdalni odnosi med zemljiško gospodo in podložniki

zemljiška politika -e -e ž *agr. geogr.* del kmetijske gospodarske in prostorske politike, za katerega je značilen skupek ukrepov za zagotovitev smotrne urejenosti in rabe kmetijskih zemljišč, povečanje gospodarnosti pridelave

zemljiška próga -e -e ž *agr. geogr.* razmeroma širok, lahko tudi več km dolg, s sosednjima vzporeden sklenjen kos vaškega zemljišča z različno zemljiško rabo, pripadajoč vsaki kmetiji v vasi, ki je kot temeljna oblika poljske razdelitve zlasti v visokem srednjem veku nastal pri načrtni kolonizaciji **S:** próga, sklénjena próga **PRIM.:** číšta próga, pretrgana próga, razlómljena krčevínska próga

zemljiška rába -e -e ž *agr. geogr.* → rába tál

zemljiška razdelitev -e -tve ž *agr. geogr.* razkosanost zemljišč na posamezne parcele in njihove skupine, ki so kot posledica tradicionalnih agrarnih sistemov oziroma odraz nekdanjega gospodarskega in socialnega ustroja vasi zaradi upoštevanja lastništva, gojenih kulturnih rastlin in donosnosti dobile razmeroma uštaljeno obliko, uvrščeno v sistem **S:** pólska razdelitev (2) **PRIM.:** pólska razdelitev (1)

GL: *agr. geogr.* zemljiška razdelitev na célke, *agr. geogr.* zemljiška razdelitev na délce, *agr. geogr.* zemljiška razdelitev na grúde, *agr. geogr.* zemljiška razdelitev na próge

zemljiška razdelitev na célke -e -tve -- -- ž *agr. geogr.* zemljiška razdelitev, pri kateri prevladuje razparceliranoš na celke **PRIM.:** zemljiška razdelitev na délce, zemljiška razdelitev na grúde, zemljiška razdelitev na próge

zemljiška razdelitev na délce -e -tve -- -- ž *agr. geogr.* zemljiška razdelitev, pri kateri prevladuje razparceliranoš na zemljiške delce **PRIM.:** zemljiška razdelitev na célke,

zemljiška razdelitev na grúde, zemljiška razdelitev na próge

zemljiška razdelitev na grúde -e -tve -- -- ž *agr. geogr.* zemljiška razdelitev, pri kateri prevladuje razparceliranost na zemljiške grude **PRIM.:** zemljiška razdelitev na célke, zemljiška razdelitev na délce, zemljiška razdelitev na próge

zemljiška razdelitev na próge -e -tve -- -- ž *agr. geogr.* zemljiška razdelitev, pri kateri prevladuje razparceliranost na zemljiške próge **PRIM.:** zemljiška razdelitev na célke, zemljiška razdelitev na délce, zemljiška razdelitev na grúde

zemljiška razdrobljenost -e -i ž *agr. geogr.* → razdrobljenost zemljišč

zemljiška refórma -e -e ž *agr. geogr.* del agrarne reforme, ki se nanaša samo na spremembe zemljiškoposestnih odnosov zaradi pravičnejše porazdelitve lastnine nad zemljišči, zložbe gospodarsko neučinkovitih majhnih kmetij

zemljiška struktúra -e -e ž *agr. geogr.* razčlenjenost zemljišč po zemljiških kategorijah, odvisna od naravnih in družbenih razmer, ki ustvarja značilno pokrajinsko podobo **S:** agrárna struktúra (2)

zemljiški blók -ega -a m **1.** *agr. geogr.* skupina parcel s podobnimi značilnostmi, omejena z linijskimi prvinami, kot so dovozne poti, obmejki, melioracijski jarki, grmovniki, drevesnimi pasovi **2.** *agr. geogr.* → zemljiška grúda

zemljiški délec -ega -lca m *agr. geogr.* vsaka od vzporedno potekajočih njivskih, travniških parcel v eni od različno obsežnih skupin vaških zemljišč, ki je kot temeljna oblika poljske razdelitve nastala pri lastninski delitvi v fevdalni dobi **S:** délec (2) **PRIM.:** délci méšane širine, grúdašti délec, krátki délec, nêpravilni délec, ózki délec, široki délec

zemljiški jêrmen -ega jerména m *agr. geogr.* ozek delec, nastal zlasti zaradi dedovanja, pri čemer se večje parcele delijo vzdolžno in nastajajo čedalje ožji zemljiški kosi **S:** jêrmen **PRIM.:** ênosméni jêrmen

zemljiški katašter -ega -tra m *agr. geogr., kart.* uradna evidenca o dejanskem stanju zemljišča in evidenca zemljiških lastnikov po katastrskih občinah, ki vsebuje lego, površino, zem-

ljiško kategorijo, oceno kakovosti zemljišč, seznam lastnikov po posestnih listih in posameznih parcelah **PRIM.:** zemljiška knjiga

zemljiški kós -ega -a m *agr. geogr.* najmanjše štrnjeno kmetijsko zemljišče na določenem posestvu, ki ga sestavlja ena sama parcela ali skupina parcel, zasajenih z isto kulturno rastlino in z enakim obdelovalnim režimom, tako da so parcelne meje dejansko zabrisane **PRIM.:** parcéla

zemljiški máksimum -ega -a m *agr. geogr.* upravopolitični ukrep, ki določa največjo dopuštno površino zemljišč v lasti posamezne družinske kmetije, zlasti zaradi udejanjanja socialistične preobrazbe vasi

zemljiški poséstnik -ega -a m *agr. geogr.* lastnik zemljišča z vpisano lastninsko pravico nad določenim zemljiščem, pri čemer je lahko njegov neposredni uporabnik ali rentnik, ki daje zemljišče v najem, zakup

zemljiškoposéstni odnôsi -ih -ôv m mn. *agr. geogr.* pravila in predpisi, povezani z lastništvom zemljišč, razpolaganjem z njimi in načini njihove uporabe

zemúnica -e ž *geogr. nas.* manjše, v tla plitvo vkopano staroslovansko bivališče z nadzemnimi deli različnih oblik in gradbenih tehnik, značilno za prvo tisočletje našega štetja

zenít -a m *mat. geogr.* → nadglavišče

zenítalno dežévje -ega -a s *klimatogeogr., neuštr.* → zenítno dežévje

zenítna projékcija -e -e ž *kart.* → ázimutna projékcija

zenítna razdálja -e -e ž *mat. geogr.* → nadglaviščna razdálja

zenítno dežévje -ega -a s *klimatogeogr.* deževje ob Soncu v zenitu ali zaradi zakasnitve nekoliko pozneje **S:** zenítalno dežévje

zgódnja jesén -e -i ž *klimatogeogr.* fenofaza, ko dozoreva koštanj **PRIM.:** pôzna jesén

zgódnja otoplítev -e -tve ž *klimatogeogr., geomorf.* → boreál

zgódnja pomlád -e -i ž *klimatogeogr.* fenofaza med olištanjem koštanja in cvetenjem jablan **PRIM.:** pôzna pomlád, prêdpomlád, visóka pomlád

zgódnje polétje -ega -a s *klimatogeogr.* prva poletna fenofaza, za katero je značilno cvetenje bezga **PRIM.:** pôzno polétje

zgodnji glaciál -ega -a m *klimatogeogr., geomorf.* zgodnje ali prvo hladnejše obdobje v pleistocenu, ko je led prekril obsežna območja Zemljinega površja **PRIM.:** pozni glaciál, srednji glaciál, zaključna poledenitev

zgodovinska geografija -e -e ž **1.** *spl. geogr.* del geografije, ki obravnava sedanje geografsko stanje kot posledico zgodovinskega razvoja **S:** histórična geografija **2.** *spl. geogr.* del geografije, ki obravnava zgodovinske ostaline v sedanjosti pokrajini ali naselju **S:** histórična geografija

zgodovinski dejávník -ega -a m nav. mn. *spl. geogr.* vsak od dejavnikov, uveljavljenih v preteklosti, katerih posledice obstajajo tudi v sedanjosti **S:** histórični fáktor

zgodovinski spomeník -ega -a m *geogr. turizma* območje, naselje ali njegov del, predmet, zbirka, pomembni z zgodovinskega štališča **PRIM.:** arheolóški spomeník, etnolóški spomeník, kulturni spomeník, urbanistični spomeník

zgodovínsko zemljepísno imé -ega -ega -na s *kart.* staro zemljepisno ime, ki se uporablja samo v zgodovinskih virih, ali ga je pozneje nadomestilo drugo ime, npr. Luwigana, Monakovo, Oksus, Helespont

zgórnja gózdna mēja -e -e -e ž *biogeogr.* meja, do katere glede na najvišjo nadmorsko višino v visokogorju, odvisno od podnebnih, prštenih razmer, oblikovanosti površja, antropogenih vplivov, še uspeva gozd **PRIM.:** spódnja gózdna mēja

GL: *biogeogr.* abstráktna zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* antropogéna zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* dejánska zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* klimátska zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* narávna zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* orográfska zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* podnébna zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* primárna zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* reliéfná zgórnja gózdna mēja, *biogeogr.* sekundárna zgórnja gózdna mēja

zgórnja kulminácija -e -e ž *mat. geogr.* najvišja točka, ki jo doseže nebesno telo pri prehodu čez poldnevnik **PRIM.:** spódnja kulminácija

zgórnja mēja -e -e ž **1.** *spl. geogr.* → višínska mēja (1) **2.** *agr. geogr.* → višínska mēja (2)

zgórnja mēja permafrósta -e -e -- ž *hidgeogr.,*

geomorf. globina, v kateri se začne permafrost **PRIM.:** spódnja mēja permafrósta

zgórnja mēja snežénja -e -e -- ž *klimatogeogr., hidgeogr.* zgornja vrednost razpona nadmorske višine, nad katero ob padavinah večinoma sneži **PRIM.:** spódnja mēja snežénja, višínska mēja snežénja

zgórnje déltne plásti -ih -ih -- ž mn. *geomorf.* zgornji del deltne sekvence, ki ga sestavljajo malo nagnjene plasti **PRIM.:** spódnje déltne plásti, srednje déltne plásti

zgórnji nivální pás visokogórskega krása -ega -ega pasú -- -- m *geogr. krása* zgornji del pasu golega visokogorskega krása, kjer se kažejo močnejši vplivi mehanskega preperevanja **PRIM.:** spódnji nivální pás visokogórskega krása

zgórnji réčni tók -ega -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* povirni del vodnega toka, praviloma z večjim štrmcem, pomemben za vodne razmere v celotnem vodnem toku, območje zbiranja rečnega tovara **S:** zgórnji vódni tók **PRIM.:** spódnji réčni tók, srednji réčni tók

zgórnji vódni tók -ega -ega -a m *hidgeogr., geomorf.* → zgórnji réčni tók

zgoštítveno obmóčje -ega -a s **1.** *geogr. nas., plan.* območje velike zgoščenošči, osredotočenosti prebivalstva in dejavnosti okrog enega samega mesta ali več bližnjih mest **2.** *geogr. nas.* → aglomerácija (1)

zgrádba mést -e -- ž *geogr. nas.* → morfologija urbánih nasélj

zgrádba nasélja -e -- ž *geogr. nas.* naselje glede na prepletenost razporeditve pozidanih in nepozidanih zemljišč, vrste objektov, gabarita, gradbenega materiala, barve, kar se kaže v njegovih oblikih

zídánica -e ž *geogr. nas., agr. geogr.* zidana stavba v vinogradu, namenjena za bivanje lastnikov v času sezonskih del, v kletnih prostorih za predelavo grozdja in skladiščenje vina, v sodobnosti pogosto preurejena v počitniško bivališče **S:** vínski hrám

zima -e ž **1.** *klimatogeogr.* letni čas, ki na severni polobli traja od 21. 12. do 21. 3. in na južni od 21. 6. do 23. 9. **2.** *klimatogeogr.* fenofaza med koncem jesenskih del na polju in cvetenjem zvončkov

GL: *klimatogeogr.* astronomska zima, *klimatogeogr.* meteorološka zima

zímski čas -ega časa m *mat. geogr.* čas med sredino oktobra in sredino marca, ki sovpada s časovnim pasom **PRIM.:** polétni čas

zímski solstícij -ega -a m *mat. geogr.* → zímski Sónčev obrát

zímski Sónčev obrát -ega -ega -áta m *mat. geogr.* čas (21. 12.), ko Sonce doseže najnižjo točko pod nebesnim ekvatorjem, je v zenitu nad južnim Zemljinim povratnikom in ima najmanjšo deklinacijo (–23° 27') **S:** zímski solstícij **PRIM.:** polétni Sónčev obrát

zímski turízem -ega -zma m **1.** *geogr. turizma* množični turizem, ki temelji na zimskošportnih aktivnostih, zlasti smučanju, sankanju, drsanju **PRIM.:** polétni turízem (1) **2.** *geogr. turizma* del turističnega prometa, ki ga domači in tuji gostje v določeni državi, pokrajini ustvarijo v zimskem času **PRIM.:** polétni turízem (2)

zímskošpórtni cénter -ega -tra m *geogr. turizma* → zímskošpórtno središče

zímskošpórtno središče -ega -a s *geogr. turizma* naselje, območje z ustreznimi naravnimi razmerami in infrastrukturnimi napravami za rekreacijo, športna tekmovanja na snegu, ledu **S:** zímskošpórtni cénter **PRIM.:** smúčarsko središče

zímzeléni gózd -ega -a m *biogeogr., neustr.* → védnozeléni gózd

zlóg zlóga m *geomorf.* razmerje med velikostjo zrn v kamnini

zlóžba zemljíšč -e -- ž *agr. geogr.* → koma-sácija (1)

zmérne šíríne -ih -ín ž mn. *spl. geogr.* → sréd-nje šíríne

zmérni pás -ega pasú m *spl. geogr.* pokrajinski pas na območjih z zmernotoplím podnebjem **PRIM.:** árkíčni pás, boreálni pás, polárni pás, súbpólárni pás, súbtrópski pás, trópski pás

zmérni véter -ega -tra m *klimatogeogr.* premikanje zraka s hitrostjo 4 bofore, pri čemer se dviga prah in premikajo vejice, tanke veje

zmérni vlážnoštni podnébni pás -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnebni pas s presežkom dejanske evapotranspiracije nad potencialno v hladni zimi in s presežkom potencialne evapotranspiracije nad dejansko

v toplem poletju, širok zlasti v Evraziji in Severni Ameriki **PRIM.:** ekvatoriálni vlážnoštni podnébni pás, polárni vlážnoštni podnébni pás, súbpólárni vlážnoštni podnébni pás, súbtrópski súhi vlážnoštni podnébni pás, súbtrópski vlážni vlážnoštni podnébni pás

zmérno hládni pás -- -ega pasú m *klimatogeogr.* podnebni pas, ki se razteza na območjih s povprečno julijsko temperaturo vsaj 10 °C, vendar to temperaturo presega le nekaj mesecev na leto, zaštopan samo na severni polobli

zmérno tópla klíma -- -e -e ž *klimatogeogr.* → zmérno tóplo podnébje

zmérno tópli léd -- -ega ledú m *hidgeogr.* led, ki ima temperaturo ledišča **PRIM.:** mǔzli léd

zmérno tópli pás -- -ega pasú m *klimatogeogr.* podnebni pas zmernih temperatur, kjer prevladuje zahodnik

zmérno tópli solárni podnébni pás -- -ega -ega -ega pasú m *klimatogeogr.* podnebni pas z znatno količino sončnega obsevanja in močnim izžarevanjem ob jasnem poletnem in nizko količino sončnega obsevanja in šibkim izžarevanjem v oblačnem zimskem vremenu, z izraženimi štirimi letnimi časi, s toplim ali zmerno toplim poletjem in hladno, vlažno zimo, ki prevladuje med 28° severne zemljepisne širine in polarno gozdno mejo **PRIM.:** ekvatoriálni solárni podnébni pás, polárni solárni podnébni pás, súbpólárni solárni podnébni pás, súbtrópski solárni podnébni pás

zmérno tóplo podnébje -- -ega -a s *klimatogeogr.* podnebjem na območju prevladujočih zahodnih vetrov v zmernih širinah **S:** zmérno tópla klíma

zmíkánje plóšč -a -- s *geomorf.* vzdolžno premikanje dveh sosednjih litosferskih plošč, zaradi katerega na stiku med njima nastajajo močni potresi **PRIM.:** razmíkánje plóšč, trká-nje plóšč

zmogljívošt ékosiséstema -i -- ž *pokr. ekol.* laštnost ekosistema, da vzdržuje zdrave organizme, ohranja obnovljivoštno in proizvodne sposobnosti

zmogljívošt okólja -i -- ž *var. okolja* sposobnost okolja, da prenese določeno stopnjo obremenitve, ne da bi se porušilo njegovo naravno ravnovesje **S:** kapacitéta okólja

GL: *var. okolja* absorpcijska zmogljivost okólja, *var. okolja* asimilacijska zmogljivost okólja

zmogljivost prometnice -i -- ž *geogr. prometa* prometna prepustnost prometnice ali njenega dela, izražena s številom vozil, ki lahko v določenem času prevozijo ta del poti

zmórec -rca m *klimatogeogr.* → maeštrál (2)

zmrzál -i ž **1.** *klimatogeogr.* pojav, ko se temperatura zniža pod 0 °C in površinska plast tal zmrzne **2.** *klimatogeogr.* poškodovanje, uničenje rastlin, delov rastlin zaradi tega pojava **3.** *klimatogeogr.* ledena skorja, ledeni kristali, ki se zaradi ohladitve, navadno ponoči, naredijo iz vlage

zmrzálna mēja -e -e ž *hidgeogr., geomorf.* meja med zamrznjeno in nezamrznjeno plastjo tal, ki se med letom pomika navzdol od vrhnje zamrznjene plasti ali navzgor od zgornje meje permafrošta

zmrzálno delovánje -ega -a s *geomorf.* mehansko delovanje ledu v kamninah ali sipkem gradivu zaradi povečanja njegove prostornine do 9 %

zmrzálno dvíganje tál -ega -a -- s *geomorf.* dviganje delcev preperine do 30 cm visoko zaradi kristalizacije ledu v obliki pokončnih kristalov v površinski preperinski plasti

zmrzálno pókanje tál -ega -a -- s *geomorf.* poka-nje tal zaradi ledenih klinov in žil, pomemben dejavnik pri nastajanju strukturnih tal

zmrzálno posédanje -ega -a s *geomorf.* počasno premikanje trdnih delcev po pobočju zaradi menjavanja zamrzovanja in odtajevanja

zmrzálno preperévanje -ega -a s *geomorf.* mehansko preperevanje zaradi zamrzovanja vode v razpokah ali pršti, pri čemer naraste prostornina ledu in se poveča tlak **S:** gelifrácija, mōkro preperévanje **PRIM.:** sólno preperévanje, temperatúrno preperévanje

zmrzoválno-topílni cíkel -ega -kla m *klimatogeogr.* dnevno kolebanje temperature okrog vrednosti 0 °C

znánost -i ž **1.** *spl. geogr.* sistem metodično zagotovljenih, sistematično izpeljanih, urejenih in dokazljivih spoznanj o določenem predmetnem področju **2.** *spl. geogr.* dejavnost, ki si prizadeva metodično priti do znanstvenih spoznanj

GL: *spl. geogr.* géoznánost, *spl. geogr.* systém geográfskih znánosti

zób -a m *geomorf.* pokončna skalna štrlina v šteni ali na grebenu

zódiaik -a m *mat. geogr.* → živálski króg

zoglenévanje -a s *geomorf.* dolgotrajen proces preoblikovanja rastlinskih substanc v premog in oglenenja z diagenozo ali metamorfozo, za katerega je značilno zaporedje šota–rjavi premog–črni premog–antracit–grafit **S:** karbonizácija

zóna -e ž *spl. geogr. gl.* cóna (1, 2)

zonálna pršt -e pršti ž *pedogeogr. gl.* conálna pršt

zonálnost -i ž *spl. geogr. gl.* conálnost

zóna pršti -e -- ž *pedogeogr. gl.* cóna pršti

zoocenóza -e ž *biogeogr.* → živálska združba

zooekologíja -e ž *biogeogr.* del geobotanike o odnosih med živalstvom in okoljem **PRIM.:** fítoekologíja

zoogeografíja -e ž **1.** *biogeogr.* veja geografije o živalstvu kot sestavini pokrajine in njegovem razmerju do geografskih dejavnikov **S:** geografíja živálstva **2.** *biogeogr.* veja biologije o razširjenosti živali, živalskih vrst na Zemlji **S:** geografíja živáli

zoogeográfška oblást -e oblásti ž *biogeogr.* veliko območje na Zemlji z značilnim živalstvom, nižje od zoogeografskega kraljestva **PRIM.:** flórna oblást

GL: *biogeogr.* antárktična zoogeográfška oblást, *biogeogr.* avstrálska zoogeográfška oblást, *biogeogr.* etiópška zoogeográfška oblást, *biogeogr.* holárktična zoogeográfška oblást, *biogeogr.* indijsko-malájska zoogeográfška oblást, *biogeogr.* madagáskarska zoogeográfška oblást, *biogeogr.* neotrópška zoogeográfška oblást, *biogeogr.* novozelándska zoogeográfška oblást, *biogeogr.* polinézijska zoogeográfška oblást

zoogeográfško kraljéstvo -ega -a s *biogeogr.* najvišja prostorska enota v delitvi živalstva na Zemlji glede na razširjenost značilnih živali, živalskih razredov, zlasti sesalcev in ptičev **PRIM.:** ártkogéja, néogéja, nótogéja, páleogéja

zoohoríja -e ž *biogeogr.* razširjanje peloda, semen, plodov rastlin s pomočjo živali **PRIM.:** antropohoríja

zoolít -a m *geomorf.* sedimentna kamnina, nastala iz ošankov živalskih organizmov, npr. školjčni in koralni apnenec **PRIM.:** fitolít

zoooplánton -a m *biogeogr., hidgeogr.* → živalski plánton

zootóp -a m *biogeogr.* območje, na katerem živijo živalske vrste določene življenjske združbe

zračna célica -e -e ž **1.** *klimatogeogr.* dokaj homogen del ozračja **2.** *klimatogeogr.* območje vetrovne povezanosti v okviru planetarnega kroženja zraka

GL: *klimatogeogr.* ekstrapóska zračna célica, *klimatogeogr.* polárna zračna célica, *klimatogeogr.* trópska zračna célica, *klimatogeogr.* zračna célica zmérnih širín

zračna célica zmérnih širín -e -e -- -- ž *klimatogeogr.* zračna celica s prevladujočimi zahodnimi vetrovi v nižjih in višjih plaštech ozračja

zračna cirkulácija -e -e ž *klimatogeogr.* → króženje zraka

zračna gmôta -e -e ž *klimatogeogr.* velika gmota zraka, ki ima zaradi daljšega zadrževanja nad določenim območjem homogene lastnosti **S:** zračna mása

GL: *klimatogeogr.* celínska zračna gmôta, *klimatogeogr.* kontinentálna zračna gmôta, *klimatogeogr.* marítimna zračna gmôta, *klimatogeogr.* môrska zračna gmôta, *klimatogeogr.* polárna zračna gmôta, *klimatogeogr.* sahárska zračna gmôta, *klimatogeogr.* sévernoatlántska zračna gmôta, *klimatogeogr.* sredoziemska zračna gmôta, *klimatogeogr.* trópska zračna gmôta

zračna mása -e -e ž *klimatogeogr.* → zračna gmôta

zračna pót -e potí ž *geogr. prometa* zračni prostor v določenem zračnem koridorju, po katerem poteka promet iz kraja v kraj, z enega območja na drugo **PRIM.:** kópenska pót, vódna pót (2)

zračna vlága -e -e ž *klimatogeogr.* → vlážnoš zráka

zračna vlážnoš -e -i ž *klimatogeogr.* → vlážnoš zráka

zračni pritísk -ega -a m *klimatogeogr., neuštr.* → zračni tlák

zračni promèt -ega -éta m *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora z zračnimi plovili iz kraja v kraj **PRIM.:** kópenski promèt, vódni promèt

zračni prôstor -ega prôstóra m *polit. geogr.* prostor nad ozemljem suverene države, za katerega prelet je potrebno ustrežno dovoljenje

GL: *polit. geogr.* ízvenzračni prôstor, *geogr. prometa* prométna obremenítev zračnega prôstóra

zračni tlák -ega -a m *klimatogeogr.* sila, s katero pritiska zrak v ozračju na določeno površino **S:** zračni pritísk

GL: *klimatogeogr.* dolína nízkega zračnega tláka, *klimatogeogr.* grebén visókega zračnega tláka

zračnoš prští -i -- ž *pedogeogr.* lastnoš prští glede na možnoš izmenjave zraka v prští z zrakom iz ozračja

zrák zráka m *klimatogeogr.* zmes plinov, vodne pare in trdnih delcev, ki sestavlja ozračje, pojavlja pa se tudi v prští, podzemnih votlinah in razpokah

GL: *klimatogeogr.* cirkulácija zráka, *klimatogeogr.* conálno króženje zráka, *var. okolja* čísti zrák, *klimatogeogr.* dvíganje zráka, *var. okolja* fóto-kémično onesnaževánje zráka, *klimatogeogr.* globálno króženje zráka, *klimatogeogr.* homotermíja zráka, *klimatogeogr.* izotermíja zráka, *klimatogeogr., var. okolja* jézero hládnega zráka, *var. okolja, klimatogeogr.* kakôvoštni rázred zráka, *var. okolja, klimatogeogr.* kakôvoš zráka, *klimatogeogr.* káplja hládnega zráka, *klimatogeogr.* króženje zráka, *klimatogeogr.* merídonálno króženje zráka, *var. okolja* mónitoring zráka, *klimatogeogr.* monsínsko króženje zráka, *klimatogeogr.* obálno króženje zráka, *var. okolja* obmóčje onesnáženega zráka, *var. okolja* onesnáženi zrák (1, 2), *var. okolja* onesnaževánje zráka, *klimatogeogr.* planetárno króženje zráka, *klimatogeogr.* ugrézanje zráka, *klimatogeogr.* vlážnoš zráka

zráščeni kméčki dóm -ega -ega -a m *geogr. nas.* kmečki dom z nepravilnim tlorisom, pri katerem so bila poslopja dozidana poštopno

zrélo jézero -ega -a s *hidgeogr.* jezero v razvojnem obdobju, ko se v jezerski vodi in na obrežju razrašte rastlinje, jezerska kotanja pa se polni z anorganskimi in organskimi sedimenti, suspenzijskim gradivom **PRIM.:** mládo jézero, sfáro jézero

zfnati snég -ega snégá m *klimatogeogr., hidgeogr.*

sneg iz neprozornih delcev s premerom pod 10 mm

zrnavost -i ž *geomorf.* → tekstúra (2)

zrniec -nca m *hideogr.* → firn

zrnjenje -a s *hideogr.* spreminjanje snežnih kristalov v zrncu in kroglice zaradi razlik v parnem tlaku med posameznimi vrstami snega in posledično v plasteh snežne odeje
PRIM.: okrogljénje, polšténje, srénjenje

zunánja migrácija -e -e ž nav. mn. *demogeogr., polit. geogr.* legalna ali ilegalna migracija, ki zaradi gospodarskih ali/in političnih vzrokov poteka med dvema ali več državami **S:** mèddržávna migrácija **PRIM.:** medcelínska migrácija, nótranja migrácija

zunánja projékcija -e -e ž *kart.* azimutna projekcija, pri kateri je izhodišče projekcijskih žarkov v določeni oddaljenosti od Zemlje, z ravnimi srednjim poldnevnikom, ekvatorjem in vzporedniki ter s proti robovom zmanjšujočimi se površinami in razdaljami **PRIM.:** gnómonska projékcija, ortográfska projékcija, stereográfska projékcija

zunánja toplótna izmenjáva v mórju -e -e -e --- ž *hideogr., klimatogeogr.* toplotna izmenjava med morjem in ozračjem **PRIM.:** nótranja toplótna izmenjáva v mórju

zunánja trgovína -e -e ž **1. spl. geogr.** posredovanje blaga in storitev, ki poteka čez državno mejo **PRIM.:** nótranja trgovína **2. spl. geogr.** celotna menjava blaga in storitev določene države z drugimi državami **PRIM.:** mednárodna trgovína

zunánja vódna pót -e -e potí ž *hideogr., geogr. prometa* ocean, morje, večji zaliv zunaj teritorialnih voda, ki se uporablja kot vodna pot **PRIM.:** nótranja vódna pót

zunánje državne fúnkcije -ih -ih -ij ž mn. *polit. geogr.* državne funkcije, ki urejajo prostorske, gospodarske, politične in strateške odnose z drugimi državami ali deli sveta **PRIM.:** nótranje državne fúnkcije

zunánjetrgovínska bilánca -e -e ž *spl. geogr.* razmerje med vrednostjo uvoza in izvoza posamezne države v določenem času, navadno v enem letu

zunánji brég -ega -a m *geomorf.* štrm breg na zunanji strani rečnega zavoja, ki ga zaradi hitrega vodnega toka spodkopava erozija,

previsni deli pa se nenehno rušijo **S:** udárni brég **PRIM.:** nótranji brég

zvezda nádobzórnicá -e -e ž *mat. geogr.* zvezda, katere krožnica okrog nebesnega tečaja je na določenem opazovališču v celoti nad obzorjem **S:** cirkumpolárna zvezda **PRIM.:** zvezda pòdobzórnicá, zvezda vzhajalka

zvezda pòdobzórnicá -e -e ž *mat. geogr.* zvezda, katere krožnica okrog nebesnega tečaja je na določenem opazovališču v celoti pod obzorjem **PRIM.:** zvezda nádobzórnicá, zvezda vzhajalka

zvezdašta projékcija -e -e ž *kart.* kartografska projekcija, pri kateri so poldnevniki ravne črte, ki zvezdašto izhajajo iz severnega Zemljinega tečaja

Zvezdasta projekcija

zvezdašti méstni tlóris -ega -ega -a m *geogr. nas.* praviloma načrtni mestni tlóris v obliki več od jedra navzven zvezdašto usmerjenih pozidanih krakov, značilen za nekatera renesančna evropska mesta, zlasti takšna z izrazito obrambno vlogo, npr. Palmanovo v Furlaniji **PRIM.:** koncéntrični méstni tlóris, pravokótni méstni tlóris, radiálni méstni tlóris

zvezda vzhajalká -e -e ž *mat. geogr.* zvezda, katere krožnica okrog nebesnega tečaja je na določenem opazovališču deloma nad obzorjem in deloma pod njim **S:** zvezda zahajalka **PRIM.:** zvezda nádobzórnicá, zvezda pòdobzórnicá

zvezda zahajalka -e -e ž *mat. geogr.* → zvezda vzhajalka

zvezdna aberacija -e -e ž **1.** *mat. geogr.* navidezna sprememba položaja nebesnega telesa zaradi revolucije Zemlje **2.** *mat. geogr.* kot med navidezno in pravo smerjo proti zvezdi

zvezdna paralaksa -e -e ž *mat. geogr.* kot, pod katerim bi se z dane zvezde videl srednji polmer Zemljinega tira okrog Sonca

zvezdni dán -ega dnéva m *mat. geogr.* čas, ki mine od ene do druge zgornje kulminacije pomladišča **S:** sidérični dán **PRIM.:** lunárni dán, právi Sónčev dán

zvezdni glóbus -ega -a m *mat. geogr., kart.* globus, na katerem so v medsebojnem razmerju prikazani zvezde, ozvezdja na nebu **S:** nebéсни glóbus

zvezdni mésec -ega -a m *mat. geogr.* čas, ki ga na svoji navidezni poti po nebu porabi Luna, da se spet vrne v isto lego glede na določeno zvezdo **S:** sidérični mésec **PRIM.:** drakónski mésec, koledárski mésec, sínódski mésec

zvezdni utrínék -ega -nka m *spl. geogr.* → meteór

zvezdno léto -ega -a s *mat. geogr.* čas, ki ga na svoji navidezni poti po nebu porabi Sonce, da se spet vrne v isto lego glede na določeno zvezdo štálnico **S:** sidérično léto

zvezdna držáva -e -e ž *polit. geogr.* država, v kateri centralna oblašt nadzoruje in upravlja državno politiko le na področjih skupnega pomena, npr. obrambe, zunanje in denarne politike, komunikacij, preostale državne funkcije pa prepušti zveznim enotam **S:** federácija, federálna držáva **PRIM.:** konfederácija

GL: *geogr. nas., polit. geogr.* glávno mésto zvezne držáve, *geogr. nas., polit. geogr.* prestólnica zvezne držáve

zvóčni udár -ega -a m *var. okolja* udarni val zraka, ki nastane, ko letalo preseže zvočno hitrošt, slišen kot pok ob eksploziji **PRIM.:** zvóčni zíd, zvóčno obremenjevánje okólja

zvóčni zíd -ega -a m *var. okolja* zgoštitev zračnih valovnih ploskev pred letalom, ko leti s hitroštjo zvoka, pri čemer se ob preboju zvočne hitrošti sliši eksploziji podoben pok **PRIM.:** zvóčni udár, zvóčno obremenjevánje okólja

zvóčno obremenjevánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* obremenjevanje okolja s hrupom, ki negativno vpliva na počutje, zdravje in delovno štorilnošt človeka, na življenje živali, katerega dovoljena jakošt je določena glede na različno bivalno, delovno okolje **PRIM.:** hrúp, zvóčni udár

zvónašto brézno -ega -a s *geogr. krasa* brezno, ki se proti dnu razširja

Ž

žálo -a s *geomorf.* → pláža (1)

žárčenje -a s **1.** *klimatogeogr.* → sévanje (1) **2.** *var. okolja* → sévanje (2)

žaréči oblák -ega -a m *geomorf.* oblaku podobna suspenzija vročih vulkanskih plinov in pepela, ki bruha iz stožca delujočega vulkana in se zaradi velike gostote vali po pobočju s hitrostjo do 200 km/h **S:** nuée ardente **PRIM.:** piroklástični tók

žarišče onesnaževánja -a -- s *var. okolja* območje, na katerem je dejaven posamezen vir onesnaževanja ali je osredotočenih več virov, iz katerih se v okolje intenzivno širi onesnaženje

žárja -e ž *geomorf., zastar.* → mágma

žárki gáma -ov -- m mn. *var. okolja* prodorno ionizirajoče sevanje, ki povzroča okvare v organizmu, pri večjih odmerkih tudi smrt **S:** gáma žárki **PRIM.:** ionizirajoče sévanje

žêkno -a s *geomorf.* → kráter (1)

želézna zavésa -e -e ž **1.** *polit. geogr.* strogo varovana meja med evropskimi državami vzhodnega in zahodnega bloka med letoma 1948 in 1989, npr. med Vzhodno in Zahodno Nemčijo, Madžarsko in Avstrijo **2.** *polit. geogr.* umetno vzpostavljena meja, ki duhovno, gospodarsko, družbeno, kulturno, športno razdvaja države z različnim družbenogospodarskim in političnim sistemom, npr. med vzhodnim in zahodnim blokom

želéznica -e ž *geogr. prometa* → želézniška próga

želézniška postája -e -e ž *geogr. prometa* osrednja štabva s pripadajočimi objekti in napravami, ob kateri se ustavljajo vlaki **PRIM.:** ávtobusna postája

želézniška próga -e -e ž *geogr. prometa* načrtno speljana pot s tirnicami za promet s tirničnimi vozili **S:** želéznica

želézniški pótنيški kilométer -ega -ega -tra m nav. mn. *geogr. prometa* merska enota za ugotavljanje obsega dela v železniškem potniškem prometu, preračunavanje stroškov in prihodkov tako, da se seštevajo zmnožki števila potnikov na vlakih in razdalje v km, na katerih se ti prepeljejo **PRIM.:** céstni pótنيški kilométer

želézniški promèt -ega -éta m **1.** *geogr. prometa* prevoz potnikov, tovora z železniškimi vozili po železniškem omrežju iz kraja v kraj **PRIM.:** céstni promèt (1), letálski promèt (1) **2.** *geogr. prometa* gospodarska panoga za prevoz potnikov, tovora z vlaki iz kraja v kraj **PRIM.:** céstni promèt (2), letálski promèt (2)

GL: *geogr. prometa* mednárodni želézniški promèt, *geogr. prometa* nacionálni želézniški promèt, *geogr. prometa* nótranji želézniški promèt, *geogr. prometa* tranzítني želézniški promèt

želézniško omréžje -ega -a s *geogr. prometa* celota železnic na določenem območju **PRIM.:** céstno omréžje, omréžje plóvnih kanálov

želézniško vozlišče -ega -a s *geogr. prometa* kraj, kjer se stikajo železnice iz različnih smeri **PRIM.:** céstno vozlišče

žíla -e ž *geomorf.* tanka, nepravilno oblikovana, drugače obarvana in kemično različna plašt v kamnini, ki zapolnjuje razpoke v starejši kamnini

GL: *geogr. prometa* prométna žíla, *hidgeogr., geomorf.* vódna žíla

žílني led -ega ledú m **1.** *hidgeogr.* led v razpokah stalno zamrznjenih tal **2.** *hidgeogr.* talni led v obliki tankih ledenih vrivkov, zlasti v vrhnjih sipkih plaštech

žilnína -e ž *geomorf.* magmatska kamnina, ki se v obliki žil pojavlja v razpokah plitvo pod površjem

Žitna enôta -e -e ž *agr. geogr.* enota za merjenje površinske in delovne intenzivnosti kmetovanja na določenem območju, z lestvico, določeno z ekvivalenti hranilne vrednosti različnih pridelkov, pri čemer izhodiščna vrednost 1 pomeni 100 kg žita, ekvivalenti za druge pridelke pa so npr. za proso 1, hmelj 5,3, krompir 0,25, grozdje 0,65, olive 15, živo težo prašičev 5, liter mleka 0,75

Žitno gospodarstvo -ega -a s *agr. geogr.* kmetovanje, pri katerem prevladuje pridelava žita, kot del natriletnega kolobarjenja, značilno za Evropo med 9. in 19. stoletjem

Žitno poljedelstvo -ega -a s *agr. geogr.* poljedelstvo, pri katerem med gojenimi kulturnimi rastlinami prevladuje pridelava žita

Žito -a s *agr. geogr.* enoletne kulturne rastline iz družine trav s klasi, lati ali njihovo seme, namenjene zlasti za prehrano ljudi in krmo živali, npr. pšenica, rž, oves, ječmen, proso, sirek, koruza, riž **S:** cereálje

Žival -i ž *biogeogr.* organizem, navadno sposoben premikanja, ki se hrani z organskimi snovmi

GL: *agr. geogr.* delovna žival, *biogeogr.* edáfska žival, *biogeogr.* ekologija živali, *biogeogr.* éndotêrmna žival, *biogeogr.* geografija živali, *biogeogr.* hómioitêrmna žival, *var. okolja* iztrébljanje živali, *biogeogr.* mrzlokóvna žival, *biogeogr.* póikilotêrmna žival, *biogeogr.* toplokóvna žival

Živalska združba -e -e ž *biogeogr.* skupnost različnih živalskih vrst v določenem življenjskem okolju **S:** zoocenóza

Živalski króg -ega -a m *mat. geogr.* na obeh straneh ekliptike potekajoč 16° širok pas, v katerem se po nebu navidezno giblje Sonce, sestavljen iz dvanajstih ozvezdij, večinoma imenovanih po živalih **S:** zódiak

Živalski plánton -ega -a m *biogeogr.*, *hidgeogr.* skupnost v vodi lebdečih mikroskopsko majhnih živali, med katerimi prevladujejo mehovci, raki, ličinke različnih skupin živali **S:** zóoplánton **PRIM.:** rastlinski plánton

Živalstvo -a s *biogeogr.* živali, živalske združbe na določenem območju **PRIM.:** rastlínstvo

GL: *biogeogr.* geografija živalstva

Živa moréna -e -e ž *geomorf.* morena, ki jo ledenik še vedno odlaga in oblikuje **PRIM.:** recéntna moréna

Živíca -e ž **1. agr. geogr.** živa meja v kulturni pokrajini, ki razmejuje zemljišča posameznih lastnikov ali posamezne zemljiške kose, jih varuje pred vetrovi, zadržuje vlogo v prsti in nudi zavetje manjšim živalim **2. pedogeogr.** → njívška pŕšt **3. pedogeogr.**, *agr. geogr.* → orníca (1)

Žíví léd -ega ledú m *hidgeogr.* led, ki sestavlja ledenik, drsi navzdol in se spreminja

Žíví ledeník -ega -a m *hidgeogr.* → aktívni ledeník (1)

Žívílska indústrija -e -e ž *ind. geogr.* proizvodnja hrane iz rastlinskih in živalskih surovin, izdelovanje pijač in krmil, namenjenih prehranjevanju ljudi in domačih živali **S:** prehrámbna indústrija

Žíví meándér -ega -dra m *geomorf.* meander s tekočo vodo **PRIM.:** mŕtvi meándér

Žívínorêja -e ž *agr. geogr.* kmetijska panoga, ki se ukvarja z rejo udomačenih živali za prehrano, npr. mesa, mleka, maščobe, jajc, pridobivanje industrijskih surovin, npr. kož, volne, košti, ščetin, naravnih gnojil, npr. hlevskega gnoja, pomoč pri kmetijskih opravilih in za vleko, prenos tovorov

GL: *agr. geogr.* ekstenzívna živínorêja (1, 2), *agr. geogr.* hlévska živínorêja, *agr. geogr.* indústrijska živínorêja, *agr. geogr.* intenzívna poljedélska živínorêja, *agr. geogr.* intenzívna živínorêja, *agr. geogr.* mészna živínorêja, *agr. geogr.* mléčna živínorêja, *agr. geogr.* nomádska živínorêja, *agr. geogr.* pášna živínorêja (1, 2), *agr. geogr.* selílna živínorêja, *agr. geogr.* štacionárna živínorêja, *agr. geogr.* usťaljšena živínorêja

Žívínorêjska gošťôta -e -e ž *agr. geogr.*, *var. okolja* obremenjenost kmetijskih zemljišč z živíno, navadno izražena z GVŽ/ha

Žívínorêjsko onesnaževánje okólja -ega -a -- s *var. okolja* onesnaževanje okolja zlasti zaradi intenzivne živínoreje, pri čemer nastaja preveč gnoja, npr. gnojevke, ki onesnažuje vodo, zlasti podtalnico

Žívínska enôta -e -e ž *agr. geogr.* → gláva vélike živíne

Žíví pések -ega -ska m *geomorf.* pesek, ki ga prenaša veter, tudi na neporaščene sipine ali z njih

Žíví preréz réke -ega -éza -- m *hidgeogr.* preréz,

kjer je hitrost rečnega toka izmerljiva **PRIM.:** mŕtvi prerèz réce

živi snég -ega snégá m *klimatogeogr., hidgeogr.* → vèjavica (2)

življênska oblika -e -e ž *biogeogr.* organizem glede na morfolóško obliko, v kateri obstaja v obdobju, neugodnem za preživetje **S:** biolóški tîp

življênska raven -e ravnî ž *demogeogr.* merljiva štopnja blaginje, ki izraža kakovost in naèin življenja vseh ljudi na doloèenem obmoèju, tudi socialnih slojev, družin in posameznikov, na katero vplivajo splošna raven razvitošti, zlasti gospodarske, politične, socialne, kulturne razmere **S:** kakovost življenja, življênski štándard

življênska združba -e -e ž *biogeogr., pokr. ekol.* skupnošt različnih organizmov, prilagojenih razmeram doloèenega življênskega okolja, ki so v medsebojnem dinamiènem biolóškem ravnovesju **S:** biocenóza

življênski prôstor -ega prostóra m **1.** *biogeogr., pokr. ekol.* ozemlje, na katerem živi doloèen organizem **2.** *polit. geogr., v klasièni politični geografiji* obmoèje potencialnega širjenja držav do naravnih meja po naèelih socialnega darvinizma, znaèilnega za nemški nacionalni socializem **S:** lebensraum **PRIM.:** sociálni darvinizem

življênski štándard -ega -a m *demogeogr.* → življênska raven

življênsko okólje -ega -a s *pokr. ekol., var. okolja* okolje z znaèilnimi razmerami, ki omogoèajo življenje različnim organizmom

živoskálni drúmlin -ega -a m *geomorf.* → ledeniška grbína

živoskálni meándrer -ega -dra m *geomorf.* → ujéti meándrer

živosrebrni barométer -ega -tra m *klimatogeogr.* barometer za merjenje zraènega tlaka s pomoèjo živosrebrnega stolpca v cevki

žlêb -a m **1.** *geomorf.* podolgovata vdolbina v štrmem poboèju, nastala zaradi obèasnega toka vode ali proženja snežnih plazov **2.** *geomorf., pedogeogr.* jarek v pršti ali mehki sedimentni kamnini, ki ga v blago nagnjeno površje zareže obèasno tekoèa voda na obmoèju z redkimi, a izdatnimi padavinami

GL: *geogr. krasa* šténski žlêb, *geogr. krasa* štrôpnî žlêb

žlébašta denudácija -e -e ž *geomorf.* spiranje preperine z Zemljinega površja zaradi delovanja površinskih vodnih tokov **PRIM.:** ploskôvna denudácija

žlebîè -íèa m *geogr. krasa* žlebašta izjedena z različno velikim polkrožnim preènim prerezom, različno dolga, potekajoèa po kompaktni kamnini v smeri najveèjega štrmca **PRIM.:** mákrožlebîè, míkrožlebîè

GL: *geogr. krasa* dèžni žlebîè, *geomorf.* erozijski žlebîè, *geogr. krasa* meándrski žlebîè, *geogr. krasa* solzájni žlebîè, *geogr. krasa* zaobljeni žlebîè

žlebîèčasta erozija -e -e ž *geomorf.* spiranje preperine z Zemljinega površja zaradi delovanja površinskih vodnih tokov, ki vrezujejo erozijske žlebîèe **PRIM.:** járkasta erozija

žlebîèčasta erozija prští -e -e -- ž *pedogeogr.* erozija, zaradi katere nastajajo na površju številni, nekaj cm globoki žlebîèki, znaèilna za njive in vinograde **PRIM.:** járkasta erozija prští, površinska erozija prští

žlebîèčasta lášta -e -e ž *geogr. krasa* lášta s prevlado z žlebîèi preoblikovanega površja **S:** žlebîèčasti lášt

žlebîèčasti lášt -ega -a m *geogr. krasa* → žlebîèčasta lášta

žlebîèèje -a s *geogr. krasa* skalno površje z gostimi žlebîèi

žléd -a m *klimatogeogr.* ledena obloga na drevju in objektih, ki nastane, ko na zelo hladnih površinah zmrznejo vodne kapljice ali hlapi **S:** požléd

žlédenje -a s *klimatogeogr.* nastajanje žleda

žlínra -e ž *geomorf.* nepravilno oblikovani, zelo porozni kosi lave, ki so lahko vulkanski izmeèki, lahko pa nastanejo tudi na zgornji ali spodnji strani lavnega toka

žužkojéda rastlína -e -e ž *biogeogr.* → mesojéda rastlína

žvêplov dióksíd -ega -a m **K:** SO₂ *var. okolja* spojina žvepla in kisika, najbolj razširjen onesnaževalec v zraku, ki nastaja zlasti pri zgorevanju fosilnih goriv in katerega koncentracija je merilo onesnaženosti zraka